ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 1 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7592 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3403

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՋՈՒՀԵՐԸ ԼՈՒԱԾ ԵՆ

Քսաներորդ Համագումարէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ անցեալ փետրուարին, վերաքննութեան հով մը կը փչէ Խ. Միութեան մէջ :

Վերաքննութիւն, վերագնահատում եւ բարենորոգչական մարզանք՝ ամէն ճակատի վրայ,— քաղաքական, տնտեսական, պատմական, դատական, թատերական, գրական - գեղարուեստական :

Յատկապէս ընտրուած մասնագէտներ յանկարծ մէջտեղ կը նետուին, հին սխալներ սրբագրելու եւ նոր տեսութիւններ պարզելու համար :

Միեւնոյն ատեն, բարեփոխումներ կը կատարուին այս կամ այն օրէնքին մէջ, կամ յաւելուածական կէտեր կը կցուին հիմնական օրէնքներու :

Արդէն իսկ լուրեր հրատարակուեցան, որոնց համաձայն աւելի օրինական ձեւ մը պիտի տրուի պատժական տնօրինութեանց, Ապահովութեան Տեսչութիւնը պիտի չկրնայ ինքնագլուխ գործել, եւն :

Այժմ զբաղած են դատական բարեկարգութեամբ, անցեալ մեղքեր եւ ոճիրներ քաւելու համար :

Ուշագրաւ է որ այս բոլորը տեղի կ'ունենան «Հանճարեղ»ին մահէն երեք տարի վերջը, երբ ոչ դահիճը կրնայ գլուխ բարձրացնել, ոչ ալ հարիւրաւոր զոհեր կրնան արդարութիւն պահանջել ...

Օրուան նորութիւնն է ուսումնասիրութիւն մը՝ խորհրդային արդարադատութեան մասին :

Մոսկուայի տեսաբանական պաշտօնաթերթը, «Կոմունիստ» ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեց Մայիս 30ին, մեծ աղմուկ յարուցանելով :

Յօդուածագիրը, Ռ. Ռախունով, հրապարակաւ կը դատապարտէ ցարդ գործադրուած դատական օրէնքները, մասնաւորապէս քննադատելով ամենազօր ընդհ. դատախազին՝ Վիշինսկիի տեսակէտները :

Միջանկեալ ըսենք թէ մեռած է նաեւ այդ հրէշը, որ անհամար դժգախհարութիւններէ ետք, ատենին բարձրացում ստացաւ, դառնալով արտաքին գործերու փոխ. եւ լիազօր պատուիրակ Ազգաժողովին մէջ :

Այո, մեռած եւ թաղուած է, ուրեմն կարելի է ազատ խօսիլ ու գրել իր ոճրապարտ արարքներու մասին...

Ի՞նչ կ'ըսէ Ռ. Ռախունով :

Բացարձակապէս անընական կը գտնէ այն «հրէշային երեւոյթը որ տեղի կ'ունենար տարիներով եւ որուն համաձայն ամբաստանեալին խոստովանութիւնը բաւական կը համարուէր իր դատապարտութեան համար » :

— « Ամբաստանեալ մը կրնայ դատապարտուիլ միայն այն ատեն երբ բացարձակապէս եւ լիովին ապացուցուած է իր յանցանքը : Այս սկզբունքը բռնաբարուեցաւ խորհրդային դատարաններուն մէջ, վասն զի ամբաստանեալը ոճրագործ մը կը համարուէր պարզապէս անոր համար որ մեղադրանքներ կային իրեն դէմ : Այսպէս բռնաբարուեցաւ սովետական օրինականութիւնը եւ անմեղներ դատապարտուեցան » :

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ «խորհրդային օրէնքը կ'արգիլէ վկայութիւններ կամ խոստովանութիւններ կորզել բռնութեամբ, սպառնալիքներով կամ ուրիշ նմանօրինակ միջոցներով » :

Ուրեմն, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ այսպէ՛ս վարուեցան տարիներով, եւ այժմ դարձի գալու փորձ մը կը կատարեն, երբ զոհերը յաւիտենապէս լռած են :

Ի՞նչ կ'առաջարկէ,— Շատ սովորական եւ տրամաբանական կանոններ, որոնք ծանօթ են ազատ եւ ժողովրդավար երկիրներու մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 30 ՃԱՌԵՐ

Երէկ սկսաւ մեծ վիճաբանութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ, ընդհանուր քաղաքականութեան մասին : Աւելորդ է ըսել թէ բուն օրակարգն է Հիւս. Ափրիկէի հարցը եւ մասնաւորապէս Ալժերիոյ տագնապը : Արձանագրուած են աւելի քան երեսուն ճառախօսներ, որոնց 15ը հարցապնդումներ պիտի ուղղեն : Կը կարծուի թէ վիճաբանութիւնները պիտի վերջանան շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը : Կառավարութիւնը իրեն վերապահած է վեց ժամ, պարզելու համար իր քաղաքականութիւնը : Վարչապետը խօսք պիտի առնէ վիճաբանութիւններէն ետք : Պիտի խօսին նաեւ Ալժերիոյ նախարարը՝ Պ. Լաքոստ եւ արտաքին գործերու նախարարը՝ Պ. Փինօ : Արդէն իսկ դիւանին յանձնուած են երկու բանաձեւեր, մէկը՝ Ժողովրդական Շարժումին, միւսը՝ ընկերվարական երեսփոխան Տէփրէոյի կողմէ : Հաւանական է որ ի վերջոյ հաւաքական բանաձեւ մը խմբագրուի, որուն վրայ վարչապետը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ :

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացաւ վարչապետին եւ Պ. Լաքոստի միջեւ :

✕ Առջի օր հարիւր ըմբոստներ յարձակեցան Մաք Մահոնի պահականոցին վրայ, Պաթնայի մօտ (Ալժերիա) : Սպաննուեցան 14 զինուորներ, ինը Ֆրանսացի եւ երկուքը սպայ :

Երկու հարիւր ըմբոստներ Ալժէի մօտակայ պահականոցներէն մէկուն վրայ յարձակելով առեւանգեցին 60 խալամ զինուորներ : Յետոյ ազատ ձգեցին 41 հոգի, վար դնելով անոնց զէնքերը :

✕ Ֆրանսական զօրքը արշաւ մը կատարեց հարաւային Թունուզի մէջ, որ բանուկ ճամբայ մըն է զէնք ճարելու համար Ալժերիոյ ըմբոստներուն : Սպաննուեցան 71 ապստամբներ եւ գերի բռնուեցան 17 ապստամբներ : Հետապնդումները կը շարունակուին, խզելու համար Թունուզի եւ Մարոքի ըմբոստներուն կապերը Ալժերիացիներու հետ : Փարիզի մէջ մեծ վրդովում պատճառեց Թունուզի վարչապետին ճառը, որ կ'ըսէր .— «Կատարեալ է մեր համակրանքը Ալժերիոյ ժողովուրդին հանդէպ եւ անսահման » : Պ. Պուրկիպա խաղաղ համաձայնութիւն մը կը թելադրէր Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ, բայց տարակոյս չկայ թէ իր կառավարութիւնը Ալժերիոյ ապստամբներուն կողմը պիտի բռնէ, ուժ տալով անկախութեան շարժումին :

✕ Կոստանդինի շրջանին մէջ (Ալժերիա) ըմբոստները ռումբ մը նետեցին Պուժի քաղաքին մէջ : Երկու խալամ աշակերտուհիներ սպաննուեցան դպրոց գացած ատեն : Ուրիշ չորս աշակերտներ վիրաւորուեցան : Ապստամբները չորեքշաբթի գիշեր չորս ժամ փակեցին Ալժէ - Կոստանդին խճուղին, ժայռեր գլորելով եւ հեռաձայնի թելերը կտրելով :

✕ Մարոքի մէջ, Ազատագրութեան բանակը, որ անուանապէս կ'ընդունի Սուլթանին իշխանութիւնը, կը շարունակէ մեղադրանքներ ուղղել Ֆրանսական զօրքին դէմ : Ռապաթի անթելի Ֆրանսացի պաշտօնեաներէն տասը հրաժարեցան, մերժելով հաղորդել այս մեղադրանքները :

Ֆրանսացի սպարապետը, զօր. Էլի արեւելեան Մարոք մեկնեցաւ, անձամբ քննելու համար կացութիւնը : Ֆրանսական իշխանութիւնները կը գանգատին թէ ազատագրութեան բանակը զոր իրենք պաշտօնապէս չեն ճանչնար, կը միջամտէ Ֆրանսական զօրքին գործողութեանց եւ կ'օգնէ Ալժերիոյ ապստամբներուն : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Մարոքի Ազատագրութեան բանակը ուժեր ղրկած է Ալժերիոյ սահմանին վրայ, կը պաշտպանէ ապստամբները եւ զէնքեր կը ճարէ : Այս պատճառով լրջօրէն վտանգուած են արեւելեան Մարոքի երկաթի, մանկանէզի եւ ածուխի հանքերը :

Այս կացութեան առջեւ, հաւանական է որ Ֆրանսա վճռական դիրք մը բռնէ յառաջիկայ բանակցութեանց ընթացքին : Մանաւանդ որ, Մարոք, ինչպէս եւ Թունուզ սկսած են դեսպանութիւններ հաստատել օտար երկիրներու մէջ, առանց սպասելու Ֆրանսայի հետ կնքուած համաձայնութեանց վաւերացման : Փարիզի պահպանողական շրջանակները կը պահանջեն նոր զիջումներ չընել Մարոքի եւ Թունուզի ազգայնականներուն, դիտել տալով թէ այդպիսի զիջումներով պիտի քաջալերուին Ալժերիոյ ըմբոստները եւ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն պիտի կորսուի :

✕ Փորթուկալի նախագահը, Սալազար, յայտարարեց թէ «Ափրիկէն անհրաժեշտ է Եւրոպայի կեանքին եւ պաշտպանութեան համար» :

▪▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪▪

...«ԵՒ ԳՆԱՑ ՄԱԿԱԶԻՆ ԲԱՑԱՒ »

Վասպուրականի վաստակաւոր ընկերներէն Հ. Կոսոյեան, այժմ ի Թեհրան, լարուած հետաքրքրութեամբ կը հետեւի խորհրդային անցուդարձին :

Միշտ նիւթ մը կը գտնէ, վէրք մը մատնանշելու, դիմակ մը վար առնելու, կամ խեղկատակութիւն մը ծաղկելու համար :

Երէկ *Ալիք*ի մէջ հանդիպեցայ նոր գիւտի մը, — «կաւէ երգերի շարքը» (3 *Մայիս*) :

Այս գրութեամբ, մեր ալեփառ վեթերանը անխնայ կը հարուածէ արտասահմանի «գրական անդաստանը սողոսկած այն փերեզակ գրիչները, որոնք իրենք իրենց բանաստեղծներ համարելով, երկրպագուներ եղան Ստալինեան անոտի պաշտամունքին, եւ յօրինեցին կաւէ երգերի շարքը» :

Այս առթիւ կը ներկայացնէ այդ փերեզակներէն մէկը, Յովհաննէս Մարդ, որ հետեւեալ երգը ձօներ է Սթալինի, «Երեւանեան ուղղագրութեամբ » .—

« Արդեօք աշխարհը մէկ էլ կը ծնի՞ էսպէս մի մարդ մեծ եւ իմաստուն, — Արեւի նման ջերմ եւ լուսատու, երկնքի պէս պարզ, հեռատես ու խոր,— Աստղերի նման ջինջ եւ հմայուն ու մարդկութեան մէջ գերահաս գիտուն, — Լինի էսպիսի մի մտքի տիտան եւ ունենայ կամք պողպատէ հզօր, — Եւ խօսք հաստատուն — Ես չեմ հաւատում » :

« Մայր հայրենիքից փախած այս մարդը» ուրիշ ոտանաւորի մը մէջ կը փառաբանէ հայրենադարձը ․

Խարար եկաւ Մոսկով քաղքից ,
Ելնենք երթա՜նք պագնենք ճակտից ,
Ստալինը մեզ դուռ բացաւ ,
Հայոց ազգի փրկիչ դարձաւ .
Հայրենիքիս դուռը բացաւ ,
Մեր նոր կեանքի սիւնը դարձաւ ,
Շուտով կ'անցնենք մենք Արազով
Կ'երթանք երկիր լիք մուրազով ...

Անշուշտ կ'ենթադրէք թէ բանաստեղծը այս երգը հնչեցնելով, անցաւ ներգաղթի կարաւանի մը գլուխը :

Ի՜նչ միամտութիւն :

— Եւ կարո՞ղ էք պատկերացնել, որ այս «ամարդ» դրչակը Ստալինի բացած դռնից ներս չմտաւ : Արազով չանցաւ, այլ լիքը մուրազով գնաց մակազին բացաւ...

Այս մահացու ծաղրէն ետք, Հ. Կոսոյեան խարազանը կը շաչեցնէ իր հայրենակից Կ. Սիտալի գլխուն, որ իր «Զօն սրբտագին մեծ Ստալինի » գովերգով կ'արձագանգէ հեռաւոր Ամերիկայէն ․

Քեզ երկա՛ր կեանք, անամպ օրեր է ցանկանում հայ դուստն,

Թանկ արեւդ պայծառ մնայ , Քո գործերի հանճարի պէս ...

Մեր վեթերան ընկերը դեռ ի՜նչ թանկագին գոհարներ պիտի գտնէր, եթէ տեսած ըլլար ազատ արտասահմանի հայերէն բոլոր թերթերն ու գիրքերը ...

ՎԱՀԷ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ անգլ. զօրքը պատուար մը կը շինէ, երկու մասի բաժնելու համար քաղաքը, անջատելով յունական եւ թրքական թաղերը : Այս պատուարը պիտի ունենայ 1600 մեթր երկայնութիւն, եւ կանգուն պիտի մնայ ցորչափ տեւէ ներկայ բացառիկ վիճակը : Պիտի ունենայ հինգ դուռներ որոնք սովորաբար բաց պիտի մնան, բայց կրնան անմիջապէս փակուիլ, երբ խռովութիւն ծագի : Պատուարը պիտի կազմուի պողպատեայ ցիցերով որոնց վրայ պիտի հաստատուին երկու շարք փշաթելեր :

Մայիս 30ին անգլ. զօրքը նորէն արտասովոր կաղ գործածեց, բաժնելու համար Յոյները եւ Թուրքերը Նիկոսիոյ յունական թաղին մէջ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հարեւան Արթաքեոյ գիւղին Թուրք բնակիչները Թրախոնա գացած էին, երբ Յոյները կազմակերպուեցան, դիմադրե[illegible] Համաձայնութեան ուժերու միջամտելով դադրեցուցին ընդհարումը : Երեք հոգի սպաննուեցան, քսան հոգի վիրաւորուեցան :

✕ Ֆամակուսթայի մէջ ռումբ մը նետուեցաւ բեռնակառքի մը վրայ որ անգլիացի զինուորներ կը փոխադրէր : Երկու զինուորներ սպաննուեցան, 16 հոգի ալ վիրաւորուեցան : Կառքին հրանիւթի շտեմարանը պայթեցաւ : Զինուորները կը վերադառնային զօրահանդէսի փորձի մը, որ կը կատարուէր Թագուհիին տարեդարձին առթիւ : Ամէնէն ծանր վիրաւորները Նիկոսիոյ զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուեցան օդանաւերով : Անմիջապէս պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Ֆամակուսթայի մէջ :

✕ Լոնտոնի թերթերը կ'ըսեն թէ 33 անգլիացի զինուորներ սպաննուած են 13 ամսուան ընթացքին : Ֆամակուսթայի դէպքին վրայ, կը կարծուի թէ յոյն յեղափոխականները նոր դաւեր կը պատրաստեն անգլ. զօրքին դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԱԼԻՆԻ դէմ ամբաստանութիւնները իրարու կը յաջորդեն, հետզհետէ զօրանալով : Մոսկուայի « Պատմութեան խնդիրներ» պարբերականը մասնաւոր ուսումնասիրութեամբ մը կ'ըսէ թէ «Հանճարաւոր» աջակողմեան եւ հակալենինեան ուղղութեան մը կը հետեւէր 1917ի տագնապալի օրերուն, Լեւ Կամենեւի հետ (այս վերջինը գնդակահարուեցաւ 1936-ին, իբրեւ հակայեղափոխական) : Թերթը կը հերքէ երեք առասպելներ որոնք պատմութեան գիրքերու մէջ անցած են Սթալինի տիրապետութեան քսան տարիներու ընթացքին : Այդ առասպելներէն մէկը այն է թէ Սթալին վարիչն էր Կովկասի բոլշեւիկեան շարժումին՝ 1901 - 02ին, թէ կը վարէր Թիֆլիսի գաղտնի տպարանը 1903ին եւ թէ յաջորդ տարին գործադուլ մը սարքեց Բաքուի մէջ :

ՔՈԼԵՐԱՆ կը ծաւալի Կալկաթայի մէջ : Առջի օր 130 նոր դէպքեր պատահեցան :

ԻՏԱԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ կարմիրները կորսնցուցած են 15 առ հարիւր համեմատութեամբ, ի շահ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Կ'ՈՒԶԵՄ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

«Ամենայն որ խնդրէ՝ առնու»:

Սիրելի հայրենակիցներ,

Երբ բեմ կը բարձրանամ, այս երեկոյ, հանդիսական այս պահուն, նպատակ չունիմ ձեզի ներկայացնելու պատմագիտական ուսումնասիրութիւն մը անկախութեան մեր տենչերուն մասին, փիլիսոփայական վերլուծում մը պատութեան մեր իրաւունքներուն մասին, կամ բարբառուն նկարագրութիւն մը Մայիս 28ի դէպքերուն մասին: Ես պիտի չկրկնեմ ձեր գիտցած բաները ժամանակակից մեր պատմութեան մասին, որովհետեւ չեմ ուզեր յարգանքի պակաս ցոյց տալ, այնպէս կարծելով թէ դուք ոչինչ գիտէք այն հերոսական ու դիւցազնական պայքարներուն մասին, զորս մեր ժողովուրդին ընտրեալ զաւակները կատարեցին մե՛ր ժողովուրդին համար: Պիտի չփնտռեմ նոյնպէս՝ սրբագրելու համար ոմանց սխալը կամ այլոց մոքի չփոթութիւնը, եթէ երբեք անոնք չեն կրցած սորվիլ կամ մարսել ազգային նորագոյն պատմութեան դասը՝ արդարանալի կամ անարդարանալի պատճառներով:

Ժամանա՛կ է այլեւս, որ Մայիս 28ը անջատենք դէպքերու շարայարութենէն եւ ուսումնասիրենք ոչ թէ իբրեւ դէպք, այլ իբրեւ խորհրդանշան, — ուրիշ խօսքով՝ ոչ թէ իբրեւ պատմութիւն, զոր ժամանակը կը դնէ քրօնոլոժիք դէպքերու կազմած մէկ անիւնին մէջ, այլ իբրեւ ոգի, զոր ժողովուրդը կը դնէ իր գոյութեան պատճառներուն մէջ: Այս տրամաբանութեամբ՝ կը մերժեմ Մայիս 28ի փառքը դնել, իբրեւ բովանդակութիւն, տարւոյն որոշ մէկ օրուան մէջ, այլ ընդհակառակն, իբրեւ արտայայտութիւն մեր ազգային ամէնէն հպարտ, ամէնէն ազնիւ, ամէնէն նուիրական իտէալին՝ կ'ուզեմ արձանագրել հայկական յաւիտենականութեան մէջ, ընդունելով որ մենք ունեինք Մայիս 28ին տեսիլքը... Մայիս 28էն առաջ, ու պիտի պահպանենք այդ տեսիլքը յընթացս դարուց:

Մեկնելով այս տեսութենէն, կուզամ յայտարարել թէ պարզ է ինչ որ պիտի ըսեմ, անվիճելի եւ անառարկելի՝ ինչ որ պիտի բանաձեւեմ, ու մանաւանդ հասկնալի՝ քաղքցիին ու գիւղացիին, շուկային տղուն ու դպրոցի պատանիին, մեծին ու պզտիկին, այսօրուան համար եւ վաղուան համար:

Ահաւասիկ ամբողջ ըսելիքս, եւ ահա միակ ճշմարտութիւնը, — լսեցէք:

1918 Մայիս 28ին Հայաստան ՈՒՆԵՑԱՆՔ, որովհետեւ Հայաստան ՈՒԶԵՑԻՆՔ: Դարերով Հայաստան ուզեցինք, որպէսզի պատեհութիւնն ունենանք մեր վաւերական քաղաքակրթութիւնը փռելու արեւուն տակ:

Արդ, վաղն ալ, դարձեալ, Հայաստան կ'ունենանք՝ երբ վճռենք Հայաստան ունենալ Աստուծմէ կամ սատայէլէն, ժողովուրդներէն կամ թշնամիներէն: Այս ճշմարտութիւնը պատգամելու համար է որ ըսուած է խօսքը. «Ամենայն որ խնդրէ՝ առնու»:

Ուստի, ես՝ գրագէտ, «զինուորեալ մանուկ» Հայոց գրականութեան, սպասաւորը Եղնիկներու, Խորենացիներու, Եղիշէներու, Նարեկացիներու, Շնորհալիներու, Դուրեաններու, Տէրեաններու, Վարուժաններու՝ որոնք կը կազմեն աստեղատունն Հայկազանց, դաւանանքով՝ հաւատացողը աստուածախօս Սահակի եւ Մեսրոպի յաւիտենականութեան, ահա բեմ կը բարձրանամ՝ յայտարարելու համար, յանուն այն բոլոր սրբութեանց՝ որոնցմով կը ներշնչուին ու կը թրթռան ճշմարիտ գրագէտները, ահա բեմ կը բարձրանամ՝ աղաղակելու, ի՛նչ կ'ըսեմ՝ գոչելու համար. — Հայաստան կ'ուզեմ:

Այս աղաղակը կը բարձրացնեմ անօթութեամբ մը՝ որ Հայաստանով անօթեցածը միայն գիտէ, ծարաւով մը՝ որ Հայաստանով ծարաւցածը միայն գիտէ: Ցանկութեամբ մը, որ ոչ մէկ ուրիշ բանով կը գոհանայ՝ բայց միայն Հայաստանով: Ես Հայաստան կ'ուզեմ իբրեւ «զհաց մեր հանապազորդ», իբրեւ միակ ու գերագոյն անհրաժեշտութիւն, իբրեւ առաջին ու վերջին պայման ապրելու: Ժամանա՛կ է, ի լո՛ւր աշխարհի, յայտարարելու թէ հատա՛ւ մեր համբերութիւնը, սպառեցա՛ւ մեր սպասումը, — հայրենիք տրուեցաւ անոնց՝ որոնք հայրենիք չունեցին, ինքնավարութիւն տրուեցաւ անոնց՝ որ, իբրեւ քաղաքակրթութիւն, ոջիլ կոտրել միայն գիտեն եւ ուրիշ ոչինչ: Իսկ մե՞նք, որ լեզո՛ւ ստեղծեր ենք իբրեւ բարբառ անմահութեան, տաճարներ հիմներ՝ փեռեկտելով ապառաժները, երգեր յօրիներ՝ սօսեաց անտառներուն համերգին պէս խորհրդաւոր, արեւելքը կապեր արեւմուտքին՝ ծիածան կազմելով մեր երակներուն արեամբ, մեր աշխատանքին ոսկիով, մեր երազներուն կապոյտով, մե՛նք, ծաղիկը ժողովուրդներու ծաղիկներուն մէջ, մենք ինչո՞ւ չունենանք Հայաստան, մե՛ր Հայաստանը:

Զո՛ւր է խաբել մեզ՝ փաթթելով արջուն մուշտակին մէջ, զո՛ւր է մոլորեցնել մեզ արեւմտեան գեղեցկաշէն վիլլաներու մէջ, զո՛ւր է մեր ականջին երգել Վոլկայի եւ Ամազոնի ալեկոծներուն ձայնով: Ո՛չ մուշտակը կը տաքցնէ մեզ, ոչ վիլլան կը շլացնէ մեզ, ոչ ալ ալեկոծները կը քնացնեն մեզ, — պէտք չունինք խանձարուրի եւ օրօրի: Մենք Հայաստան կ'ուզենք՝ հոգ չէ թէ մերկ ապրինք այնտեղ, Հայաստան կ'ուզենք՝ հոգ չէ անօթի մնանք այնտեղ, — մենք կարօտն ունինք Հայաստանի, եւ տեղին է յայտարարել թէ իսկական Հայաստանասէրը մե՛նք ենք եւ ոչ թէ ներգաղթ կազմակերպող արմատները: Մենք Հայաստան կ'ուզենք մեզի՛ համար, ոչ թէ հետեւելով անոնց՝ որոնք նեկր կը փնտռեն գաղութներու մէջ, զրկելու համար Կովկասեան իրենց ագարակը: Կը կրկնեմ, — մերկ ենք մենք, մեր ամբողջ հարստութիւնը սիրտ մըն է՝ Հայաստանի դուրպան, եւ մենք մեր Հայաստանը կ'ուզենք՝ հոգ չէ թէ մեզի նման ըլլայ մերկ: Այս այն ժողովուրդն է, որ գիտէ ապառաժները ծաղկեցնել, լեռները տաճարներու կերպարանափոխել, եւ կաթ ու մեղր հոսեցնել գետերէն: Տուէ՛ք, մեզի՛ տուէք մեր Հայաստանը, — ահա Մայիս 28ին իմաստը, մեզի տուէք մեր երկիրը իր մոխիրներով ու փլատակներով, իր խիճերով ու տատասկներով, ու վրան կը դնենք թէ տասը տարին շատ պիտի գայ՝ զայն դարձնելու համար իրապէս «երկիր դրախտավայր»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Շար.)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ի լրումն Մայր Աթոռի դաստիարակչական եւ լուսաւորութեան գործին, ծրագիր ունինք հիմը դնելու հոգեւոր կաճառի մը, կազմուած ձեռնհաս ու գիտուն հոգեւորականներէ եւ աշխարհականներէ, նպատակ ունենալով քննական կերպով ուսումնասիրել եւ լոյս սփռել հայ եկեղեցւոյ պատմութեան, աստուածաբանութեան, իրաւունքի, մատենագրութեան եւ արուեստներու հետ կապուած հարցերու վրայ: Եւ վերջապէս Մեր պարտքը պիտի համարենք մօտ ապագայի մէջ Մայր Աթոռը եւ մեր Եկեղեցին օժտել սահմանադրութեամբ մը եւ կանոնագիրքով մը, համաձայն հայրապետահաստատ կանոններու եւ մեր սուրբ աւանդութեանց: «Զի ճրագ է պատուիրան, եւ օրէնք լոյս, եւ ճանապարհ կենաց յանդիմանութիւն եւ խրատ»:

Լի հաւատով եւ յոյսով եւ լաւատեսութեամբ, կոչ կ'ուղղենք հայ ժողովուրդին մնալ հաւատարիմ մեր պապերու լոյս հաւատքին, երկիւղածութեամբ պահպանել մեր նուիրական աւանդութիւնները, մեր մեծասքանչ մայրենի լեզուն եւ հայ մշակոյթի արժէքները, զարկ տալ հայ գրականութեան ու ազգային մամուլին, հաստատուն ու ծաղկեալ պահել հայ ազգային վարժարանները, զօրավիգ ըլլալ հայ մշակութային, հայրենասիրական, բարեգործական, եկեղեցասիրական, մարմնակրթական, երիտասարդաց, տիկնանց ու օրիորդաց կազմակերպութիւններուն, իբրեւ գերագոյն նպատակ ունենալով սփիւռքի մէջ կենդանի պահել մեր ժողովուրդի ինքնագիտակցութիւնը, հայկական շունչը, հայրենաբաղձութիւնը եւ մեր ազգային արդար իղձերու իրականացման սրբազան ուխտը:

Միաժամանակ Հայրապետական պատուէր կուտանք մեր ժողովուրդի զաւակներուն, որ օտարութեան մէջ սիրով եւ միաբան ապրին, բարձր եւ անարատ պահեն Հայու պատուական անունը եւ հաւատարիմ ու օրինապահ քաղաքացիները ըլլան իրենց պատկան պետութիւններուն: Այսպէսով է, որ գաղթահայը արդար ու անկապտելի իրաւունքը պիտի ունենայ իր հաւատքի ու սիրոյ կապը անայլայլ եւ համարձակօրէն պահելու Մայր Աթոռին եւ Մայր Երկրին հետ:

Մեր հասակ նետող նոր սերունդները մանաւանդ թող արթուն հսկեն եւ հաստատակամ մնան Հայոց սուրբ հաւատքի վէմին վրայ, եւ հպարտութեամբ ու ճակատաբաց ապրին ու գործեն իբրեւ հարազատ զաւակները համրանքով փոքր, բայց հոգիով մեծ հայ ժողովուրդին, որ իր նահատակութիւնը գիտցաւ յաղթանակի վերածել, եւ այժմ իր նոր կեանքը կը կերտէ իր նոր հայրենիքին մէջ, զմայլանքի արժանի խոյանքով դէպի ոսկի իր ապագան:

Հայրենի վերածնունդի եւ վերաշինութեան գիտակցութիւնը խարիսխ-զգացումը պէտք է դառնայ մեր օրերու հայ մարդուն եւ ի մասնաւորի հայ երիտասարդութեան:

Եթէ մեր ազգին վիճակուած է տակաւին բաժնուիլ եւ ցրուեալ ապրիլ ի սփիւռս աշխարհի, ապա ուրեմն մեր հոգեւոր առաջնորդներն ու մշակները, մեր դաստիարակներն ու գրչի մարդիկ իրենց սեպուհ պարտքը պէտք է համարեն մեր բաժնեալ հօտի մարմինը հոգեպէս միաւորեալ պահելու, ի մի ձուլելու զայն մեր Սրբութիւն Սրբոց Սուրբ Էջմիածնի եւ Մայր Հայաստանի սիրոյ կրակով, զի «ամենայն թագաւորութիւն բաժանեալ յանձն աւերի, եւ տուն բաժանեալ յանձն կործանի»:

Հոգեւոր առաջնորդ հայրեր եւ քաջարի հովիւներ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, Ձեր օծեալ սուրբ ձեռքերով ի մի հաւաքեցէք եւ ամուր կապեցէք մեր ժողովուրդը մեր սուրբ աւանդութիւններուն, մեր հազարամեայ սրբավայրերուն եւ մեր նոյնքան սուրբ մայրենի հողին. եւ ինչ որ Ձեր ձեռքերը կապեն, թող ոչ մէկ օտար ձեռք չփորձէ քակել: Սփիւռքի մէջ Հայը Հայ պիտի մնայ, պիտի տոկայ ու պիտի ապրի, եւ պիտի հասնի փրկութեան ափին իր սուրբ հաւատքի զօրութեամբ, իր ազգային ոգւոյ կենդանութեամբ եւ իր միասնականութեամբ, իբր ներշնչարան եւ լուսատու փարոս ունենալով մեր դարաւոր հոգեւոր կեդրոն Լուսոյ Խորան Ս. Էջմիածինը եւ վերածնած Մայր Երկիրը: Ամէն այլ ճանապարհ, ամէն երկդիմի ընթացք, ամէն տատանում մեզ կը տկարացնեն եւ կը տանին դէպի կորուստ: «Բայց մենք ոչ թէ երկմտութեամբ եմք ի կորուստ, այլ հաւատովք ի փրկութիւն հոգւոց»:

Ո՛վ ժողովուրդ Հայոց, հաւատա՛ Աստուծոյն «հարցն մերոց», Անոր խօսքին ու ճշմարտութեան: Հաւատա Սուրբ Լուսաւորչի լուսէ երազին եւ Սուրբ Էջմիածնի անմահ զօրութեան: Հաւատա Սուրբ Մեսրոպին եւ քաջն Վարդանին: Հաւատա մեր պապերու արդար հոգիներուն, մեր սուրբերուն եւ մեր բիւրաւոր նահատակներուն: Հաւատա քու ուժերուդ եւ քու հայկեան հանճարիդ: Հաւատա Մայր Հողին ու քու լուսափառ ապագայիդ:

Աշխարհի խռովայոյզ այս օրերուն, իմաստութիւնն ու հոգւոյ քաջութիւնը ունենանք մեր կեանքի նաւը առաջնորդելու ալիքներու ընդմէջէն մինչեւ նաւահանգիստը տեւական ու արդար խաղաղութեան: Մինչեւ երանելի օրն այն, երբ «ողորմութիւն եւ ճշմարտութիւն պատահեսցին, արդարութիւն եւ խաղաղութիւն համբուրեսցին»:

Հաւատարիմ մնանք «կենաց եւ խաղաղութեան ուխտին», իբրեւ Քրիստոսի Եկեղեցւոյ հովիւներ: Հաւատարիմ մնանք

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

Երեկոյին, երբ հայրս տուն կուգար, կը հաւաքուէինք հիւրանոցը, որ կահաւորուած էր ալա թուրքա կերպով: Իտալիոյ քարտէսը եւ գրատախտակ մըն ալ կային պատին վրայ: Հայրս կը սիրէր քարտէսները:

Սեւ կօշիկները հանելէ վերջ, ան ծալապատիկ կը նստէր վառարանին քով: Վիքթորիան, մեր սպասուհին, որ շատ սիրուն աղջիկ մըն էր՝ ծնած էր գիւղի մը մէջ եւ մեր տունը եկած էր ինը տարեկանին, արծաթ ափսէի մը վրայ կը բերէր հօրս ախորժաբերը: Ատիկա ամենօրեայ արարողութիւն մըն էր:

Հայրս սափորէն քիչ մը օղի կը լեցնէր արծաթէ պզտիկ գաւաթի մը մէջ ու կ'աւելցնէր քիչ մըն ալ ջուր, ըմպելիին կուտար կաթի պէս ճերմակ գոյն մը: Յետոյ, կը խմէր, մինչ մենք կ'ըսէինք «անուշ ըլլայ»: Վերջը անձեռոցով մը իր բերանը կը սրբէր, կ'արտաշնչէր հաճոյքով եւ կ'ուտէր քիչ մը ձկնկիթ, կամ պանիր, կամ «թուրշի», կամ քանի մը կաթիլ կիտրոն կը քամէր հում ոստրէի մը վրայ եւ կուլ կուտար:

— Ես լորտ մըն եմ, «լորտ» մը, — կը բացագանչէր ան, ըսել ուզելով անգլիացի «լորտ» մը, որ խորհրդանշան էր լաւ ապրուստի եւ աշխարհային հաճոյքներու. Ահաւասիկ չորս զաւակներս, ահաւասիկ կինս:

Մայրս տասնըներէք տարի պզտիկ էր հօրմէս, բայց աւելի բարձրահասակ էր: Ան «չէրքէզ իշխանուհիի» տիպն էր՝ փղոսկրի նման ճերմակ մորթով ու բաց թուխ երկար մազերով, որ հաւաքած ու կապած էր գլխուն ետեւ: Հայրս թխորակ էր:

Ըստ ընտանեկան աւանդութեան մը՝ մայրս իր երիտասարդութեան, այսինքն՝ իր տասնըինը տարեկանին ամուսնանալէն առաջ, շատ գեղեցիկ աղջիկ մը եղած էր: Աւստրիացի իշխան մը, որ Վիէննա կամ Պոլիս իր գործած մէկ յանցանքին համար Տրապիզոն աքսորուած էր, սիրահարած էր մօրս եւ ուզած էր ամուսնանալ հետը:

Մայրս աղջիկն էր հարուստ վաճառականի մը, որ նարտ կը խաղար Թուրք կառավարիչին հետ, եւ Տրապիզոնի հայ համայնքին պետն էր, նախ քան իր գնդակահարուիլը կեդրոնական հրապարակին վրայ: Սուլթան Ապտիւլ Համիտի հրամանով զայն գնդակահարեցին՝ ճնշելու համար Հայոց «ապստամբութիւնը»:

⁂

Մեր սեղանատունը եւրոպական ձեւով կահաւորուած էր. բացի պղնձէ կրակարանէ մը, որուն վրայ հացը կը կարմրցնէինք: Պատին վրայ կախուած էր Յունաստանի քարտէսը:

Թէյ կը կոչէինք ընթրիքը, որ ժամ մը կը տեւէր: Մենք՝ պզտիկներս, պէտք էր շատ բարեկիրթ ըլլայինք ճաշի ատեն:

Երբ հիւրասենեակը կը վերադառնայինք, հայրս դարձեալ ծալապատիկ կը նստէր վառարանին քով ու կը կարդար «Բիւզանդիոն»ը, որ հայերէն պահպանողական օրաթերթ մըն էր, Պոլիս կը հրատարակուէր ու հակառակ էր մեր տաք գլուխ յեղափոխականներուն:

Հայրս յուսախաբ եղած ուսուցիչ մըն էր: Կը հաւատար, որ մաթեմաթիկը մայրն է բոլոր գիտութեանց: Իսկ կատարեալ ըլլալու համար ալ՝ անհրաժեշտ էին յունարէնը եւ երաժշտութիւնը: Ուստի, յունական դպրոց մը ղրկեց քոյրս՝ Նուարդը: Սակայն, ասիկա վիրաւորական էր հայ համայնքին համար, որ հպարտ էր իր դպրոցներով: Իսկ Օննիկը յունարէնի ու ջութակի դասեր կ'առնէր, Նուարդն ալ՝ դաշնակի: Արդէն ես շատ պզտիկ էի:

Երեկոները, հայրս մեզ կը զուարճացնէր ջութակ նուագելով եւ եկեղեցական երգեր երգելով: Կամ, կը կանգնէր, ոտքերը գետին կը զարնէր, թեւերը կը շարժէր ու մեզի երգել կուտար իր սիրած երգերը:

Երբ հիւր ունենայինք, ինչ որ յաճախ կը պատահէր, կը հաւաքուէինք հիւրանոցը, որ ալա ֆրանկա կահաւորուած էր. կարգ մը կարասիներ Փարիզէն ներածուած էին:

Օննիկը ջութակ կը նուագէր: Նուարդը անոր կ'ընկերանար դաշնակի վրայ: Իսկ ես ալ աթոռի մը վրայ կը կանգնէի ու ոտանաւոր մը կ'արտասանէի բարձրաձայն:

Յետոյ, կիները եւ մանուկները կը հեռանային հիւրանոցէն: Իսկ այրերը թղթախաղ մը կը սկսէին:

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(4) (Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵԹԷ ԵՂՈՒՆԳ ՈՒՆԻՍ...

Խմբագրատուն հասած է անուանացանկը այն Ընկերվարականներուն, որոնք տարիներէ ի վեր բանտարկուած են Երկաթէ Վարագոյրին անդին կողմը կամ տարիներ առաջ գնդակահարուած են Մոսկուայի «բարեխնամ»ին կարգադրութեամբ։

Անուանացանկը, որ պատրաստուած է, Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան վարչական խորհուրդին կողմէ, քանի մը շաբաթ առաջ, առօք-փառօք, ներկայացուեցաւ Կրեմլի զոյգ տատրակներուն, որոնք Լոնտոն գացած էին՝ վարչապետ Իտընի գլխուն Գայլի Աւետարան մը կարդալու եւ բրիտանական կառավարութիւնը ծուռումուռ ճամբաներու առաջնորդելու առաքելութեամբ։

Թերթերէն իմացաք, ի հարկէ, որ «ընկեր» Խրուշչեվ եւ «ընկեր»Պուլկանին փրփրեցան, կատղեցան եւ էլէլ-պակաս բաներ ըսին, որովհետեւ կուսակցութիւնը պահանջած էր որ բանտարկեալները ազատ, իսկ սպաննուածները «անպարտ» արձակուէին։ Այս վերջինները՝ յետ մահու։

«Ընկեր» Խրուշչով, որուն բերնէն ելածը ականջը չի լսեր, Աշխատաւորականներուն տուաւ ջախջախիչ պատասխանմը։

— Մեր երկրին մէջ ընկերվարականներ չկան։ Եթէ ուրիշ երկիրներու մէջ կան, տակաւին մեր գիտնալիք բանը չէ... Ընկերվարականները աշխատաւոր դանդուածին թշնամի են....

Վերոյիշեալ անուանացանկին գլուխը կայ երկտող մը, որուն մէջ Աշխատաւորականները կը հասկցնեն Կրեմլի ջոջերուն որ պայքարը պիտի շարունակուի իրենց դէմ, եթէ գոհացում չտրուի ներկայացուած պահանջին։

Անուշ ջուրի սպառնալիք մը, որ կարծեմ դաւարիչչ Խրուշի մէկ ականջէն ներս մտած է՝ միւս ականջէն դուրս ելլելու համար։

Աչք մը նետեցի անուանացանկին վրայ։ Քանի մը հարիւր անուններ կան — Լեհեր, Չեխեր, Ռումանացիներ, Պուլկարներ եւ այլն։

Մէկ ակնոցս չէր բաւեր, զոյգ ակնոցներով — եւ խոշորացոյցով մը — կարդացի անունները։ Կային բազմաթիւ -սքիներ, -ովեր, բայց ոչ մէկ -եան։

Պատմութեան դասագիրքէն լսած եմ որ տակէ աւելի քան երեսուն տարի առաջ, այսինքն այն օրերուն երբ հայ ժողովուրդին ճակատագիրն ալ օրուան հրատապ խնդիրներէն մէկն էր, Աշխատաւորականներն ու Ազատականները, իրենց տարեկան ընդհանուր ժողովներուն մէջ, բանաձեւեր կը քուէարկէին՝ ի նպաստ մեզի եւ կը յանձնարարէին Նորին Վեհափառութեան կառավարութեան որ «անտես չառնէր» Մեծ Դաշնակիցներուն «Պզտիկ Դաշնակիցը»։ Այդ «Պզտիկ Դաշնակից»ն էր, վերջապէս, որ իր փէշերը ժողվեց ու կըրակին մէջ նետուեցաւ, Առաջին Աշխարհամարտին, որովհետեւ հաւատացուցած էին իրեն որ երբ Անգլիան, Ֆրանսան ու Ամերիկան յաղթէին, Հայաստանն ալ յաղթած եւ իր երազները իրականացուցած կ'ըլլար։

Բայց, տակաւին քառասուն տարի առաջ էր։ Քառասուն տարուան մէջ ինչ ջուրեր անցան Ղալաթիոյ Կամուրջին տակէն եւ ինչ երազներ խորտակուեցան՝ այդ կամուրջին տակ։

Այսօր, ոչ միայն ողջ մնացած հայութեան ճակատագիրը հետաքրքրական նիւթ չէ, այլեւ աքսորուածներուն կամ գնդակահարուածներուն ճակատագիրը։ Գոնէ մեր սիրտը զովացնելու համար, մէկ երկու անուն դնէին ցանկին վրայ։

Չեն դրած ու ասկէ ետքն ալ պիտի չդնեն։

Ահաւասիկ առիթ մը եւս, մեզի, որպէս զի յիշենք Արեւելքցիներուն իմաստուն խօսքը.

— Եղունգ ունիս, գլուխդ դուն քերէ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

աշխարհի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու բարեկամութեան փրկարար պատուիրանին, իբրեւ ճշմարիտ զաւակներ հայ ժողովուրդի, որպէսզի, ով Տէր, մեր վերաշինուած հայրենի օճախը այլեւս երբեք չքանդուի, եւ անոր երդիքէն տակ միշտ առատ ու անսպառ ըլլան հացը, լոյսը եւ երգը։

Թող Աստուած անշարժ, չէն ու պայծառ պահէ մեր Սուրբ Եկեղեցին եւ փառաց լոյսի Տաճար Սուրբ Էջմիածինը։

Թող Պահպանիչն ու Ցոյսը հաւատացելոց անփորձ ու անվտանգ պահէ մեր սիրեցեալ ժողովուրդը, Թող աճեցնէ զայն «շնորհօք եւ գթութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի» եւ առատապէս պարգեւէ անոր բարօրութիւն եւ արեւատ, խաղաղ ու անհատնում օրեր։

Թող Պարգեւատուն բարեաց անսասան ու ծաղկեալ պահէ մեր հարազատ Մայր Հայրենիք Խորհրդային Հայաստանը, ապատ ու հաւասար եղբայր ժողովուրդներու մեծ Միութեան մէջ։

Եւ աշխարհի բոլոր հորիզոններու տակ խաղաղութիւն թող ըլլայ։ «Այսուհետեւ, եղբարք, ողջ լերուք, հաստատուն կացէք, մխիթարեցարուք, միաբան լերուք, խաղաղութիւն արարէք եւ Աստուած խաղաղութեան եւ սիրոյ եղիցի ընդ ձեզ»։

Միածին Որդւոյն Սրբազնասուրբ Իջման Սեղանի առաջ ծնկաչոք, մնամք աղօթող միշտ Ձեզի հետ, միշտ Ձեզի համար։

Ողորմութիւն Ամենակալին Աստուծոյ շնորհք Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ հաղորդութիւն Հոգւոյն Սրբոյ եղիցին ընդ Ձեզ, ընդ ամենեսեանդ. ամէն։

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Ծայր. Պատր. եւ Կաթ. Ամենայն Հայոց

Էջմիածին 1 Դեկտ. 1955, Հայկ. տոմարով ՌՆԴ։

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Տարաբախտ Յովհ. (Ժան) Թորոսեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, ժամը տասին, Պանեէօյի մէջ։ Հայ եւ տեղացի հոծ բազմութիւն մը կանուխէն փութացած էր հանգուցեալին բնակարանը, որուն պարտէզին դրան առջեւ պատշաճ մահարձան մը կը բարձրանար։ Յուղարկաւորներուն մէջ աչքի կը զարնէին Պանեէօյի քաղաքապետը, թաղապետական խորհուրդի նախագահը եւ ամբողջ պաշտօնէութիւնը, հայ զինուորին ընկերները եւ պատուոյ ջոկատը, որ յարգանքի կը կենար մահարձանին դիմաց։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Թաղապետութիւնը, «Նէօյօ» հաստատութիւնը, Նոր Սերունդը, ողբացեալի պարագաները, Պանեէօյի երիտասարդութիւնը եւ Թաղեցիները։ Հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը գնահատելի նախաձեռնութիւն մը ցոյց տուած էր մեծ շուքով կատարելու համար յուղարկաւորութիւնը դժբախտ երիտասարդին որ ինկած էր ապրիլ 22ին դաւադրաբար, պահակ սպասած պահուն։

Արարողութեանց կը նախագահէր Անուշաւան վարդապետ, շրջապատուած երկու քահանաներէ եւ դպրաց դասու երեսփոխն անդամներէն։ Դագաղը ծածկուած էր Ֆրանսական դրօշով։ Դրան առջեւ երիտասարդ վարդապետը հակիրճ դամբանական մը խօսեցաւ, դրուատելով ողբացեալ զինուորին անձնուիրութիւնը, պարտականութեան ճամբուն վրայ։ Դագաղը մեռելակառք դրուեցաւ Յովհաննէսի զինուոր ընկերներուն կողմէ, մինչ ջոկատին հրամանատարը կ'արձակէր «Պատուի առ» հրամանը։

Գերեզմանատան մէջ, հանգստեան տաղերու շարքին՝ դպրաց դասը ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Գույումճեանի, ներդաշնակօրէն երգեց «Սիրեցի զի լուիցէ»ն, որ խոր տպաւորութիւն թողուց տեղացի յուղարկաւորներուն վրայ։ Անուշաւան վարդապետ, ողբացեալին գերեզմանը օրհնելէ վերջ քառակողմեան խաչակնքումով, հայ երիտասարդ մը կարդաց 152րդ հետեւակազօրքի զօրաբաժնի հրամանատար գնդ. Ժուպերի մէկ ներբողագիրը, որ կը դրուատէր Յովհ. Թորոսեանի կարգապահութիւնը, զուարթ բնաւորութիւնը եւ պարտականութեան գիտակցութիւնը։

Պանեէօյի քաղաքապետ Պ. Ալպեռ Փըթի, մօտէն ծանօթ երիտասարդին, կարճ եւ յուզիչ դամբանականով մը ըսաւ թէ՝ որքան մեծ եղաւ մահուան կսկիծը հայ զինուորին, որուն ի յարգանս վայրկեան մը լռութիւն պահեցին ժողովի ընթացքին։ Ցեառյ անդրադարձաւ այն անձկութեան, որ կը տիրէ Պանեէօյի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մայրերու սրտին մէջ։ «Մինթէ Ֆրանսայի կոչո՞ւմն է, բացագանչեց յարգելի քաղաքապետը խորապէս զգածուած, մէկ սերունդէն միւսը ռազմաճակատ ղրկել երիտասարդութիւնը. ահա հարց մը որ մեծապէս կը վրդովէ հանրային խղճմտանքը»։ Եւ ամբողջ սրտով մաղթեց որ բանաւոր կարգադրութեամբ մը խաղաղութիւն հաստատուի Ալժերիոյ մէջ։

Տարաբախտ զինուորին մարմինը հողին յանձնուեցաւ արցունքներու եւ իր պարագաներու սրտաշարժ ողբերուն մէջ։

Ա. Պ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՎԻԷՆ.— Մայիս 20ին Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ տօնուեցաւ Վասպուրականի հերոսամարտի 41րդ տարեդարձը։

Բեմին ճակատը կ'երեւային արձանագրութիւնը, «Յարգանք Վասպուրականի հերոսներուն», դրօշ մը՝ «Մահ կամ ազատութիւն» վերտառութեամբ, ինչպէս եւ հերոսամարտի ղեկավարներուն մեծադիր նկարները — Վռամեան, Արամ, Եկարեան, Լեւոն Շաղոյեան։

Նախագահին՝ հայրենակից Խլոյեանին հրաւէրով Նոր Սերունդի երգչախումբը երգեց՝ «Ա՛խ Վասպուրական»ը։ Ընկերը ցաւ յայտնեց որ հետզհետէ կը տկարանայ ազգային զգացումը եւ նոր սերունդը անտարբեր է մեր ձեռնարկներուն հանդէպ։

Ուղերձներով եւ արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին Հայ. Կամ. Մարտիկներու միութիւնը, Տարօնի Հայր. Միութիւնը, Ֆ. Կ. Խաչը, Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն։ Հ. Մ. Ը Մ.ը, «Համազգային»ը։

Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Ս. Գալուստեան շեշտելով հերոսամարտի նշանակութիւնը։ «Գուրգուրանք մեր ազգ. սրբութիւններուն վրայ եւ քալենք մեր հերոսներու ճամբով»։ «Համազգային»ի կողմէ խօսեցաւ Հ. Կ. Տէրմոյեան գնահատեց Վիէնի գաղութը, որ երբեք չի մոռնար տօնել Վասպուրականի հերոսամարտը։ Օրուան բանախօսն էր Պ. Վ. Մելիքեան որ ըսաւ թէ նոր հերոսամարտ մը պէտք է մղենք պահելու համար մեր համբանքը, օտար ափերու վրայ։ Սէր եւ միութիւն պէտք է ամէն բանէ առաջ»։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին արտասանութեամբ Կ. Տոլմաճեան, Օր. Պլթոյեան, Օր. Կարապետեան։ Երգեցին Օր. Ա. Ուզունեան, Տիկին Արաքսի Մինասեան (Լիոնէն)։

Խ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

ԴԱՏԱՐԱՆԻ նախագահը կը հարցնէ ամբաստանեալին։

— Ինչո՞ւ զողցար տիկնոջին մուշտակը։

— Որովհետեւ, ուզեցի հետեւիլ բժիշկիս խորհուրդին։

— Ի՞նչ ըսած էր բժիշկդ.

— Ամէն գիշեր, պառկելէ առաջ, տաք բան մը առնել։

«ՑԱՌԱՁ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի մթին ուրուականի նման հայրը հայ չարժուելով, անցաւ նա պատերի մօտով եւ կանգնեց մի անկիւնում։ Անկիւնի կիսամռայլից երկար նայում էր նա յուզուած երիտասարդի վրայ եւ լսում էր նրա զգացմունքներով լի մենախօսութիւնը։ Երեսը ծածկուած էր մետաքսեայ սեւ դիմակով։ Սամուէլը դեռ արձանի նման կանգնած էր լուսամուտի հանդէպ եւ դէմքը դարձրած ունէր դէպի այն աշխարհը, որի մասին խօսում էր։ Երբ վերջացրեց, գլուխը խոնարհեցրած կրծքի վրայ, թեւքերը խաչաձեւ փակած, որպէս մի ուշացնոր երազմոլ, մի քանի անգամ անցաւ սենեակի միջով, եւ ապա մօտեցաւ մի բազմոցի, յենուեցաւ նրա վրայ։ Այդ խռովեալ դրութեան մէջ մօրմոքում էր նա, երբ յանկարծ զգաց, որ երկու սառուցային ձեռքեր բռնեցին իր ձեռքը։ Նա սոսկաց։ Մթին ուրուականը իսկոյն մի կողմ ձգեց իր դիմակը եւ սփածանելիքը։ Սամուէլի սարսափը աւելի մեծ եղաւ, երբ իր դիմաց տեսաւ զունաթափ Որմիզդուխտին։

— Մի՛ չփոթուիր, ասաց նա հանդարտ ձայնով, ես բոլորը լսեցի... բոլորը հասկացայ...։ Ես թէեւ հայերէն չեմ իմանում, բայց սիրոյ լեզուն, սիրոյ ձայնը՝ ամէն ազգի հասկանալի է...։

— Որմիզդո՛ւխտ, բացագանչեց ապշած երիտասարդը. այդպէ՞ս գիշերը... այդպէս տարաժամ...

— Այո՛, այդպէս տարաժամ եկայ քեզ մօտ՝ մի շատ կարեւոր գործի համար, Սամուէլ, միայն համբերութիւն ունեցիր լսելու։

Ամբողջ մարմնով դողում էր նա։ Սամուէլը բռնեց նրա ձեռքից, նստեցրեց իւր մօտ, բազմոցի վրայ։ Երբ փոքր ինչ հանգստացաւ նա, դարձաւ դէպի երիտասարդը, ասելով.

— Կողպի՛ր դռները, մեր խօսակցութիւնը պէտք է առանձին լինի։

Սամուէլը կատարեց նրա ցանկութիւնը։

— Ներիր ինձ, Սամուէլ, ասաց նա թախծալի ձայնով, ես խանգարեցի քո սրբազան հոգեզմայլութիւնը... ես խլեցի քեզանից այն թանկագին րոպէները, երբ դու քո սրտի հետ պէտք է խօսէիր...

Սամուէլը խօսք չգտաւ պատասխանելու։ Նա շարունակեց.

— Սիրի՛ր նրան, Սամուէլ, որին այնքան ջերմ սիրով նուիրել ես քո սիրտը։ Դու արժանի ես մի լաւ կենակցի։ Քեզանով բախտաւոր կը լինի կինը, դու կը բախտաւորացնես ամէն կնոջ...

Վերջին խօսքերը արտասանեց նա հեկեկանքով։

Նա ձեռքը տարաւ դէպի գլուխը, յետ քաշեց ճակատի վրայ թափուած գանգուրները որ, կարծես, աշխատում էին սքօղել նրա արտասուքը։

— Լսի՛ր, Սամուէլ, առաջ տարաւ նա րոպէական լռութիւնից յետոյ, այդ տան մէջ դու էիր իմ մխիթարութիւնը։ Ամէնքը երկրպագում էին ինձ, բայց սրտով ատում էին։ Երկրպագում էին, որովհետեւ ես արեաց մեծ թագաւորի քոյրն էի։ Ատում էին որովհետեւ ես Պարսիկ էի, հեթանոս էի, մի քրիստոնեայ ընտանիքի մէջ ընկած։ Ես իմ ոսկեղէն եւ գոհարեղէն շրջապատի մէջ խեղդւում էի, որպէս մի մռայլ գերեզմանի մէջ։ Բայց դու, միայն դու, ազնիւ Սամուէլ, քաղցրացնում էիր իմ կեանքի դառնութիւնը։ Եթէ դու չլինէիր ես վաղուց թողած կը լինէի այդ տունը եւ գնացած կը լինէի իմ հայրենիքը։ Այժմ, լսի՛ր, սիրելի Սամուէլ, թէ ինչո՞ւ եկայ քեզ մօտ, այդպէս գիշերով, այդպէս տարաժամ։

Շփոթուած երիտասարդը, որ դեռ եւս ապշութեան մէջ էր գտնւում, գլուխը վեր բարձրացրեց եւ նայեց զգացուած կնոջ բոցավառ աչքերի մէջ։ Նա բռնեց Սամուէլի ձեռքը ասելով.

— Իմ կրօնքը ուսուցել է ինձ՝ բարութիւնը բարութեամբ վճարել, առաքինութիւնը առաքինութեամբ։ Դու միշտ բարի ես եղել դէպի ինձ, սիրելի Սամուէլ։ Ես եկայ պարտքս վճարելու։— Քո կեանքը վտանգի մէջ է... վտանգի մէջ է եւ այն էակի կեանքը, որին դու սիրում ես ...։

— Այդ ի՞նչ ես ասում... ի՞նչ վտանգ... բացագանչեց երիտասարդը զայրացած ձայնով։ Նա վտանգի մէ՞ջ է... ասա՛, Որմիզդուխտ... ես հէնց այս րոպէում պատրաստ եմ ինձ կրակի եւ արեան մէջ նետել եւ ազատել նրան... Ասա՛, ի՞նչ վտանգ...։

Նա վեր թռաւ բազմոցի վրայից, կանգնեց տիկնոջ առջեւ, անդադար կրկնելով վերջին հարցմունքը։

— Հանգստացի՛ր, Սամուէլ, ասաց տիկինը մեղմութեամբ, եւ նստիր քո տեղը։ Վտանգը դեռ եւս այնքան մօտ չէ, որի համար հարկաւոր լինէր շտապել։ Վտանգը հանելու վրայ է։ Նստի՛ր, ես բոլորը կը պատմեմ քեզ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ընկերվարականներուն. բայց յաջողու-թիւններ չահած են Հռոմի մէջ: Մասնակ-ցած են 24.000.000 քաղաքացիներ:

13 ՄՆՏՈՒԿ զէնք ամբարուած է Օրլէի օդակայանին մէջ, Սուրիա ղրկուելու համար, ֆրանսական ընկերութեան մը կողմէ. (Ֆիկառօ):

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը վեց ժամ վիճաբանելէ ետք միաձայնութեամբ որոշեց որեւէ բանակցութիւն չկատարել արեւելեան Գերմանիոյ պոլշեւիկեան իշխանութեան հետ: Պիտի դոհանան չփումներ կատարելով:

ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ երեք հազար թոն ցորեն պիտի ղրկուէր Ալժերիոյ ֆրանսական ուժերուն: Կառավարութիւնը արգիլեց: Դամասկոսի մէջ 116 փաստաբաններ հեռագիր մը ուղղելով կառավարութեան, պահանջեցին քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային «պոյքոթ» հռչակել Ֆրանսայի դէմ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Սեւ ծովու խորհրդային մէկ նաւաբաժինը անցաւ Վոսփորէն, Միջերկրական երթալու համար: Պիտի հանդիպի Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա: Մարտանաւերը Վոսփորէն անցած ատեն թնդանօթի ողջոյններ փոխանակեցին ամերիկեան եւ թրքական մարտանաւերուն հետ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԷՌԻՕ ծանր տագնապի մը մատնուեցաւ Լիոնէն Փարիզ վերադարձած ատեն: Վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ:

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ մեծ աւերներ գործեցին Ֆրանսայի երեսուն քաղաքներուն մէջ: Անձրեւը կը շարունակուի Փարիզի թէ գաւառի մէջ:

«ՖՐԱՆՍ ՍՈՒԱՌ» կը գանգատի թէ խորհրդային գրաքննութիւնը ջնջած է իր մէկ թղթակցութիւնը որ կ'ըսէր թէ «Խ. Միութենէն բազմաթիւ Ֆրանսացիներ չեն կրնար իրենց երկիրը վերադառնալ»: (Շար. Երեւանի նամակին):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի մանուկներու օդափոխութեան Ա. խումբը պիտի մեկնի Յուլիս 12ին:

Արձանագրուած մանուկներու ծնողքներէն կը խնդրուի երկուշաբթի կամ ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12, ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնը, 15, ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ստանալու բժշկական քննութեան համար անհրաժեշտ վկայականները:

× Տիկին Թ. Թօփուզեան, իր եղբօրը Օննիկ Գասպարեանի մահուան քառասունքին առթիւ, կը նուիրէ հինգ հազար ֆր., ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օդափոխութեան կայանին: Պ. Փաթուկեան նոյն կայանին կը նուիրէ հազար ֆրանք, Պ. Մարանկօզեան հազար ֆր.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկ. Պերճ Զիլինկիրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ՊԵՐՃ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆի յիշատակին, անոր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

Պ. Միհրան Աղլաղանեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ԳԷՈՐԳ եւ ԲՐԱԲԻՈՆ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին, ինչպէս նաեւ իր երեք եղբայրներուն:

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ԽՆՋՈՅՔ
ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ, (32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ):

Նախագահութեամբ Պ. Ճիւիէրեանի:

Գեղարուեստական բաժին: Ներկայացային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

ցում, չարժանկար:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ժամանումը Փարիզ, ձայնագրուած Պ. Թաթուլ Իննէճեանի կողմէ, արդի ազգային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց:

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'արտասանեն Տիկին Մ. Եավէր, օրիորդներ Ա. Սարգիսեան, Ալիս Յարութիւնեան, Մարի Սաղրեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան:

Կը նուագէ ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան: Գեղջկական պարեր:

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, մինչեւ լոյս:

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ:

Մուտքը ազատ է: Ճոխ պիւֆէ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կենդանի պատկեր, գեղջկական պարեր Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ: Երգախառն պատկերներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Պիտի նուագեն Թորոսեան քոյրերը: Արտասանութիւններ եւ երգեր:

Թատերական ներկայացում Մեծն Տիգրանի կեանքէն:

Մուտքը ազատ է:

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ:

Կը նախագահէ Պ. ՋՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ քոյր միութիւններու:

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, (ռիւ Վօլթէռ):

Կը խօսին Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ (ֆրանսերէն):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ժ. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Տիկին Ա. Մուրատեան (երգ), Պ. Ա. Քիւփէլեան (երգ):

Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի՝

GLORIA LASSO
Vedette des disques «La voix de son Maitre» et de la Radio et L'ensemble de MANUEL PIZZARO
Tango typique

ԻՍԻ

Այս շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետական սրահին մէջ, պատուական նախագահութեամբ երեսփոխան նախկ. նախարար Պ. ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՈՅի

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նուագախումբ ֆրանսացի արուեստագէտներէ կազմուած, ղեկավարութեամբ Ս. ՔԱՋԵԱՆի, պիտի նուագեն հայկական երգեր:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Մուրատեան, Շաքէ Գալայճեան, օրիորդներ Թումանեան, Քէօսէեան եւ Յ. Պօղոսեան (երգ):

Պար Օր. Հ. Դանիէլեանի եւ Պ. Աչըք-կէօզեանի կողմէ:

Կ'արտասանէ Ջօհրապ Մուրատեան, նուագախումբ Կ. ՍԱՐԵԱՆ:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 200 ֆր.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ (ռիւ տը լաւ Պռօս):

Կը նախագահէ ընկ. Տ. ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶ.— Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փրատոյի Մայր եկեղեցին:
ՆԻՍ.— Ս. Աստուածածին եկեղեցին:
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Վար. Ս. Խաչ եկեղեցին:
ՇԱՒԻԼ.— Մատուռին մէջ:
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Մատուռին մէջ:
ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ Ս. Յակ. եկեղեցին:
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

ՆՈՒԷՐ.— Ֆէսէն (Մարոք) Պ. Ա. Հայրապետեան հազար ֆր. կը նուիրէ Մռակոյթի տան ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ.— Պուլվար Օտտոյի մէջ, Պոմոնի լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի, կէս օրէն ետք, ժամը 2.30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը Պուլվար Օտտոյի լուսաւորչական եկեղեցին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոպեան:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պ. Շիրվանեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ Ռափֆին եւ Մարգար Մերուկեաններուն եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ Սեբաստիոյ Մուրատ Ռ. ուսումնասիրացին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 17 Յունիս, կիրակի:

●

Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան հերոսներու յիշատակին տարեկան հանդէսը 8 Յուլիս, Սէնթ Անտրէ (Մարսէյլ):

Օր. ԱՅՏԱ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ
ԺԱՔ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Նշանուած
Վիլիէ սիւր Մառն — Ալֆորվիլ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել մինչեւ Յունիս 10, Տոքթ. Եր. Արզումանեանի, Միլանօ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն – Սալնոյ Ջորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր խումբերուն ներկայացուցիչները, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 17 ռիւ Պլէօ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, Ռեժանի վերնայարկը:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի Պուլ. տ'Աթէն, Պար տը Կլօպի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի Հայկ. դպրոցին ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, թաղապետարանի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի:

Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ:

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Իմնիոն Քրէթիէնի սրահը, 14 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

Գեղարուեստական ղեղեցիկ բաժին մը աշակերտներու կողմէ:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Պանեէօ Քաշանի հայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը այս կիրակի ժամը երեքին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Բերկրուհի Ծալեանի: Կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 2 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7593 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3404

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՅԱՆՑԱՒՈ՞Ր ԵՍ. «ԱՅՈ՛»

Այսպէս կը դատէին ու կը դատապարտէին ամբաստանեալները, երբ Ստալին միահեծան կ'իշխէր Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը :

Եւ մահավճիռները իրարու կը յաջորդէին : Վիշինսկիներու, Բերիաներու միջոցաւ, հովանաւորութեամբ ամենազօր Ջեկային :

Երբ ամբաստանեալին կը հարցնէին .— Կ'ընդունի՞ս որ հայրենադաւ ես եւ լըրտես, մարդը ոչ միայն հաստատական պատասխան կուտար, այլեւ կ'աւելցնէր ընդհ. դատախազին որակումները, եւ ուրիշներ ալ կ'աւելցնէր, «ինքնաբերաբար».

— Այո, յանցաւոր եմ, ոճրագործ, հայրենադաւ, լրտես, լպրծուն իժ, սրինկոր, գործակալ միջազգային աշխարհակալութեան, գործիք, շուն, պոռնիկ ...

Եւ, նախ բարոյապէս, ապա ֆիզիքապէս փոշիացան կուսակցութեան հիմնադիրներն ու տեսաբանները, Զինովիեւ, Բուխարին եւ միւսները, ինչպէս եւ բոլոր Կեդր. Կոմիտէներու անդամները — 70 առ հարիւր, ինչպէս կը հաստատէ Խրուշչեւ, տարիներ ետքը :

Անխնայ դնդակահարուեցան, դարձեալ, զօրավարներ եւ այլապէս ականաւոր դէմքեր, կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառ : Առանց երկրի, երկրամասի, շրջանի կամ ազգի խտրութեան :

Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագիրն իսկ հազարներով կը հաշուէ զոհերուն թիւը, 1930էն մինչեւ 1938 :

Ո՞վ կրցաւ ճշդել բուն համրանքը ...

Եւ այժմ կը խօսին դատական օրէնքի վերաքննութեան, բարեփոխման մասին :

Առաջին անգամ դատական պաշտօնաթերթը, «Խորհրդային պետութիւն եւ Իրաւագիտութիւն», ձայն բարձրացուց :

Այժմ Կեդր. Կոմիտէին տեսաբանական ամսագիրը, «Կոմունիստ» կը ձայնակցի այս բողոքին, աւելի ընդլայնելով վերլուծումն ու քննադատութիւնը, ինչպէս կարդացինք երէկ :

Յօդուածագիրը, Ռախունով, կը բացատրէ թէ ամբաստանեալ մը միշտ անմեղ պէտք է համարուի, մինչեւ որ ապացուցանեն թէ յանցաւոր է, առանց որ ինք եւ է տարակոյսի : Ամէն կասկած պէտք է օգտագործուի յօգուտ ամբաստանեալին, որ պարտաւոր չէ ապացուցանելու իր անմեղութիւնը :

Բոլշեւիկեան ճակատին վրայ, դատաւորութիւնը սկսած ատեն, կը հարցնեն . — «Կ'ընդունի՞ք որ յանցաւոր էք» :

Թերթը կ'առաջարկէ այս հարցումին տեղ բացատրութիւն պահանջել ամբաստանեալէն :

Յետոյ կը յիշեցնէ թէ խորհրդային իրաւագիտութիւնը կը տրամադրէ հաւասարութիւն ամբաստանութեան եւ պաշտպանութեան :

Այս առթիւ, ուրիշ բարեփոխումներ ալ կ'առաջարկէ .—

Ջնջել գաղտնի դատավարութիւնները, բացի այն դատերէն որ կապ ունին պետութեան ապահովութեան, զինուորական կամ դիւանագիտական խնդիրներու կամ բարոյականի հետ : Մասնաւոր յանձնախումբեր կազմել բանտերու համար : Արտօնել ընկերային եւ հանրային կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն մասնակցութիւնը դատավարութեան մէջ :

«Կոմունիստ»ներուն կը մնայ լուսաբանել ուրիշ ակադեմական խնդիր մը , —

Ստալինները, Վիշինսկիները, Բերիաները կամ Բաղիրովները պիտի համարձակէի՞ն այսքան քստմնելի ոճիրներ գործել, բռնաբարելով «խորհրդային օրինականութիւնը», եթէ կուսակցութիւնը ինք թեւ տուած չըլլար իրենց, իր սանձակոտոր բռնակալութեամբ :

Ո՞ւր էին այսօրուան արդարադատները, երբ արիւն կը հոսէր երէկ ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԷՄ

Ազգ. Ժողովը Դշ. օր լսեց շարք մը քըննադատութիւններ, դահլիճին ափրիկեան քաղաքականութեան դէմ, մասնաւորապէս ծանրանալով Ալժերիոյ տագնապին վրայ : Ատեանին վրայ կը գտնուէին երեք բանաձեւեր, բայց վերջնականը պիտի խմբագրուի մասնաւոր բանակցութիւններով : Այս առաջին վիճաբանութեան ներկայ չէր Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ, հիւանդացած ըլլալով :

Վիճաբանութիւնները բացաւ նախկին կոլեան մը, Տրոն, դիտել տալով թէ տարապայման զիջումներ եղան Թունուզցիներուն, որոնք այժմ բացէ ի բաց կ'օգնեն Ալժերիոյ ապստամբներուն : Յետոյ պահանջեց դաշնակիցներուն պարզել արաբական յարձակողականին վտանգները, եւ ազդարարեց թէ Մարոքի Ազատագրութեան բանակը, որ զինուորներ ղրկած է արեւելեան շրջանը, կ'ապացուցանէ թէ Թունուզ եւ Մարոք Ալժերիոյ հանդէպ կը կատարեն այն դերը ինչ որ կատարեց համայնավար Չինաստանը՝ Հնդկաչինը անջատելու համար : Անկախ երեսփոխան մը զարմանք յայտնեց որ կառավարութիւնը այնքան խիստ կը վարուի Ալժերիոյ հանդէպ, լքելով Թունուզն ու Մարոքը : Ուրիշ անկախ երեսփոխան մը հարցուց թէ կառավարութիւնը ինչո՞ւ թոյլ տուած է որ համայնավարները ժողով մը գումարեն Ամիէնի մէջ, բողոքելու համար Ալժերիոյ մէջ կատարուած զինուորական գործողութեանց դէմ : Վարչապետը պատասխանեց թէ կ'ուզէ պահել խօսքի ազատութիւնը, բայց պիտի պատժէ անոնք որ յանցանքներ կը գործեն երկրին ապահովութեան դէմ :

Օրուան գլխաւոր ընդդիմախօսն էր նախկին նախարար մը, Փիէռ Քոթ (յառաջդիմական), որ մէկ ժամ խօսելով ազդարարեց թէ Ֆրանսա վերջին պատեհութիւն մը ունի այժմ,— ընդունիլ Հնդկաստանի վարչապետին իրաւարարութեան առաջարկը : Իր կարծիքով, Ալժերիան պէտք է վերածուի անկախ հանրապետութեան մը, որ կրնայ օր մը միանալ Ֆրանսական Միութեան : Պ. Քոթ գոհունակութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը ճանչցած է Թունուզի եւ Մարոքի անկախութիւնը :

« Պէտք է որ պետութիւնները ինչպէս անհատները վճարեն իրենց պարտքը : Այդ պարտքը կնքեցինք պատերազմի դաշտին վրայ, 1914 - 18ին եւ 1942ին, պարտք մը՝ ափրիկեան ժողովուրդներուն հանդէպ որոնք հաւատարմօրէն կռուեցան մեր սեփական անկախութեան համար : Վստահ եղէք թէ մեր համայնավար պաշտօնակիցները երբեք չեն ուզեր որ Ամերիկացիները մեր տեղը անցնին Հիւս. Ափրիկէի մէջ, բայց, այդ շրջանին մէջ մնալու համար, նախընտրելի է հիմնուիլ ժողովուրդներու բարեկամութեան եւ ոչ թէ զէնքի ուժին վրայ » :

Անդրադառնալով Ալժերիոյ հարցին, Պ. Քոթ խստօրէն քննադատեց Պ. Լաքոստի քաղաքականութիւնը :«Ան նախորդ կուսակալ Սուսթելի մօյկերը փոխ առնելով, այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ կը շարունակուի միշտ խոստումներ տալու եւ երբեք չգործադրելու քաղաքականութիւնը : Բարենորոգումներ կան զոր կարելի է կատարել քանի մը օրէն եւ որոնք պիտի բաւէին մթնոլորտը բարեփոխելու : Պ. Լաքոստ չփոխեց գործելու մեթոտները : Չուզեց ջնջել այն գործողութիւնները որ կը նշանակեն ջարդել

աչհուասարասփ տարածելով : (Ձայներ — «ամօթ է») : Գիտէք որ մենք համաձայն չենք մանուկներու եւ կիներու ջարդին : Եթէ Պ. Լաքոստ այստեղ ըլլար, պիտի հարցնէի թէ մինչեւ ե՞րբ ժոռէսի դրօշը պիտի պարտկէ գաղթատիրութեան ապրանքը » :

Ընկերվարութիւն,— « Բանակցութիւնը ե՛ւ ցանկալի է եւ անխուսափելի : Կառավարութիւնը պէտք է ընդունի Հնդկաստանի վարչապետին առաջարկը, դադրեցնելով կրակը եւ ճանչնալով Ալժերիոյ ազգութիւնը, իբրեւ ապացոյց իմաստութեան : Պ. վարչապետ, յիշեցէք ժոռէսի խօսքը, — «Ով որ կը մերժէ իրաւարարութիւնը, կը համարուի յանցաւոր եւ նախայարձակ » :

Այս վերջին յայտարարութիւնը զայրացուց չափաւորները, իսկ Պ. Կի Մոլէ դիտել տուաւ թէ ժոռէսի խօսքը կապ ունէր միջազգային խնդիրներու հետ, եւ չի պատշաճիր ներկայ պարագային : Պ. Քոթ պատասխանեց թէ ներկայ քաղաքականութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհարում արաբական աշխարհին հետ, ուրեմն ժոռէսի խօսքը շատ լաւ կը պատշաճի ներկայ կացութեան : Ուստի կը հրաւիրեմ ձեզ, Պ. վարչապետ, «այո» ըսել Նեհրուի առաջարկին» :

Գիշերուան նիստին մէջ, համայնավար ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, յայտարարեց թէ «Ալժերիոյ պատերազմը պիտի ծաւալի ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, խափանելով միջազգային յարաբերութեանց բարւոքումը : Մենք իրաւունք ունինք մտահոգ ըլլալու հետեւանքներու մասին :Մենք պիտի չհաւանինք որ երիտասարդ Ֆրանսացիներ զոհուին պատերազմի մը մէջ որ կը հակասէ ազգային շահուն» :

Այս խօսքերը տեղի տուին բուռն ժխորի մը, եւ չափաւորներն ու փուժատեանները հեռացան ժողովասրահէն : Քիչ մնաց որ կռփամարտի մը բռնուէին երկու երեսփոխաններ, մէկը համայնավար, միւսը ժողովրդական : Բարապանները յաջողեցան իրարմէ զատել երկու ոսոխները :

Վիճաբանութեանց ընթացքին անկախ երեսփոխան մը, Իզորնի, դիտել տուաւ թէ ամբողջ տագնապը կը սկսի Թունուզի հարցէն, 1954ին, երբ Մենտէս Ֆրանս ներքին ինքնավարութիւն խոստացաւ ապստամբներուն, որոնք յետոյ անկախութիւն պահանջեցին եւ ստացան Կի Մոլէի դահլիճէն : Ինք հակառակ է Թունուզի անկախութեան եւ կը վախնայ որ անոր բանակը Ֆրանսայի դէմ դառնայ օր մը : « Ոչ մէկ կարգադրութիւն եղած է պահելու համար Պիզերթայի խարիսխը որ Հիւս. Ափրիկէի բանալին է » : Նախկին ոստիկանապետ Տիտ ալ խօսք առած էր ,

բայց համայնավարները «մարդասպա՛ն » պոռացին եւ ահազին ժխոր յարուցին, սպառնալով բեմէն վար առնել զինքը :

Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին : Երեքշաբթի օր քուէարկութիւն պիտի կատարուի, վստահութիւն յայտնելու կամ մերժելու համար :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ

Այս տարի եւս խմբական պտոյտ մը սարքուած է դէպի Հայաստան, ինչպէս յայտարարուեցաւ արդէն :

Ուրեմն պիտի կրնան այցելութիւն մը կատարել անոնք որ կ'ուզեն կամ նիւթապէս ի վիճակի են :

Հրատարակուած ազդէն կը հետեւի թէ հպատակութեան խնդիր պիտի չյարուցանեն այս անգամ : (Անցեալ տարի միայն ֆրանսական հպատակները կ'ընդունէին) :

Ամէն պարագայի մէջ, ահաւասիկ պատեհութիւն մը, աչօք բացօք տեսնելու հայրենիքը :

Քանի մը օր առաջ հեռատեսիլը (Թելեվիզիոն) կը ներկայացնէր կարգ մը պատկերներ՝ Պ. Փինոյի այցելութեան առթիւ պարզուած տեսարաններէն :

«Մաչ»ի վերջին թիւին մէջ ալ հրատարակուած են այդ պատկերները, ուր յայտնապէս աչքի կը զարնէ օտարուհի մը — ապահովաբար Ֆրանսուհի — վայելչօրէն հագուած եւ երախան գրկած :

Քիչ վերջը՝ ողջագուրում նախարարին հետ :

Յետոյ հայ երիտասարդներ որոնք ցնծութեամբ կ'ողջունեն ֆրանսական պատուիրակութիւնը եւ թղթակիցները :

Նա՛եւ ոստիկանական շղթայ մը, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար :

Հեռատեսիլին մէջ Արարատն ալ կ'երեւար, ինչպէս եւ հրապարակ մը՝ Ստալինի յուշարձանով :

Անշուշտ գացողները աւելին պիտի տեսնեն, որքան ալ կարն տեւէ այցելութիւնը :

Այս պատեհութենէն կրնան օգտուիլ մասնաւորապէս անոնք որ Հայաստանը դիտած ու սիրած են պատկերի վրայ :

Թող երթան անձամբ տեսնեն ոչ միայն ժողովուրդին վերաշինութեան նիգերը, այլեւ ուրիշ դրական կամ ժխտական երեւոյթներ, թօթափելով ամէն կանխակալ կարծիք :

Վերադարձին, թերեւս օգտակար կ'ըլլան, փարատելով զանազան թիւրիմացութիւններ : ՎԱՀԷ

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ԿՏԱԿԸ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի .—

Մայիս 29ին Պ. Նուպար Կիւլպէնկեան Լոնտոնի Տէյլի Մէյլ օրաթերթին տուած է տեսակցութիւն մը, որ կ'ապացուցանէ թէ անհամաձայնութիւն ծագած է կտակի կարգադիր մարմնի միջեւ, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան վայրի մասին .— Լոնտոնի՞ թէ Լիզպոնայի մէջ պէտք է տեղաւորել կեդրոնը :

Շաբաթէ մը ի վեր Լոնտոն հաւաքուած էին կտակակատարները, Պ. Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի եւ Գէորգ Եսայեանի հետ նաեւ Լորտ Ռատքլիֆ եւ փորթուկալցի փաստաբանը, որ այսօր Լիզպոնա մեկնեցաւ, առանց վերջնական համաձայնութեան յանգելու Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի հետ : Այս վերջինը կը պնդէ թէ Հիմնարկութեան կեդրոնը պէտք է հաստատուի Լոնտոն, ինք եւ իր միակ քոյրը՝ Տիկ. Ռիթա Եսայեան որեւէ շահ չեն սպասեր կտակէն, օժտուած ըլլալով մեծ եկամուտով մը, Լոնտոնի մէջ : Պ. Նուպար կ'ըսէ թէ իր հայրը անգլ. քաղաքացի էր եւ յուսալով թէ իր մեծ հօր եւ հօր նման պիտի ապրի հարիւր տարի, որոշ եղբերու վերածած չէր իր կտակին բնագիրը : Պ. Նուպարին կ'օգնէ Լորտ Ռատքլիֆ, որ մերժեց ընդունիլ փորթուկալցի փաստաբանին ներկայացուցած հաստատութեան հիմնական օրէնքը, զոր վերջինս պատրաստած էր յանուն Փորթուկալի կառավարութեան, ստանձնելու համար Հիմնարկութեան հակակշիռը : «Լորտ Ռատքլիֆի համաձայնութեամբ ընդունած եմ ըլլալ կտակակատարներէն մէկը, կ'ըսէ Պ. Նուպար, յուսալով որ այդ պիտի օգնէ ինձ աչք պահելու կտակին գործադրութեան վրայ » :

Կը վախցուի որ խնդրին լուծումը յանգի մեծ եւ բազմածախս դատավարութեան մը :

ԽՄԲ.— Այս բոլորի մասին խօսած ենք անցեալ տարի, երբ այնքան լաւատես յայտարարութիւններ կը հրատարակուէին կտակի մասին ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Կ'ՈՒԶԵՄ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Բ.

Այդ Հայաստանը, հազարամեայ քարեբերով եւ անհրապոյր խրճիթներով, մենք պիտի դարձնենք հայրենիք մը ամէն Հայու համար, հողմացրիւ, աշխարհացրիւ Հայութեան համար։ Պիտի դարձնենք հայրենիք մը, ուր բոլորը պիտի երգեն «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» եւ ոչ ոք պիտի ուզէր փախչիլ հեռանալ։ Մեր Հայաստանէն պիտի չուզէր փախչիլ նոյնիսկ իր Հայութիւնը պղտորած Հայն անգամ։ Վասն զի այդ Հայաստանին տէրը կը կոչուի Մայիս 28, վաստակ Հայութեան, ի վայելումն Հայութեան, ի փառս տաղանդաշատ Հայութեան։

Ահա մեր հաւատքը, ահա մեր սէրը, ահա մեր կարօտը, ահա մեր անխզելի կապը Հայաստանի։

Ահա, վերջապէս, Հայաստանը՝ իբրեւ մեր ալֆան եւ օմեղան։

Բանաստեղծը եւս, այն որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ մեր հայրենիքէն ներս եւ մեր հայրենիքէն դուրս, ինծի հետ կը վկայէ թէ ոչինչ կը խօսի իր սիրտին, որքան՝

Սիրում եմ մեր երկինքը մուգ, ջրերը ջինջ, լիճը լուսէ,
Արեւն ամրան ու ձմեռուայ վիշապաձայն բուքը վսեմ,
Մթում կորած խրճիթների անհիւրընկալ պատերը սեւ,
Ու հնամեայ քաղաքների հազարամեայ քա՛րն եմ սիրում։

Ուր էլ լինեմ, չեմ մոռանայ ես ողբաձայն երգերը մեր,
Չեմ մոռանայ աղօթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ սուր սիրտըս խոցեն արիւնաքամ վէրքերը մեր,
Էլի ես որբ ու արնավառ իմ Հայաստան եարն եմ ուզում (*)։

Իմ կարօտած սրտի համար ոչ մի ուրիշ հէքեաթ չկայ,
Նարեկացու, Քուչակի պէս լուսապսակ ճակատ չկայ,
Աշխա՛րհն անցիր, Արարատի նման ճերմակ գագաթ չկայ,
Ինչպէս անհաս փառքի ճամբայ՝ ես իմ Մասիս սա՛րն եմ ուզում (*)։

Ուստի, սիրելի հայրենակիցներ, շատ մի տեսնէք՝ եթէ, երկրէն ներս եւ երկրէն դուրս, հայ գրականութեան արի եւ արու ներկայացուցիչները կ'աղաղակեն մէկ բերան. — Հայաստան կ'ուզեմ։

Մենք կ'ուզենք Հայաստանը, իր «արեւահամ» բառով եւ «արնավառ» անունով, ու կը մերժենք որեւէ ուրիշ ստորոգելի, ուրիշ ածական, ուրիշ գործարանք կամ ... աղաւաղում ըստ իրենց «կիսահաղաղ եւ խեցբեկոր լեզուի» (**)։

Զո՛ւր է, կը կրկնեմ, որդեգրել մեզ հազար ու մէկ յուսադրութիւններով ու խոստումներով։ Կը յիշէ՞ք որբը, զոր որդեգրել կը փորձէին հարուստ տիկիններ կամ անզաւակ ընտանիքներ՝ ուզելով շլացնել իրենց հարստութեամբ, բայց որբը կ'աղաղակէր շարունակ.

— Ես իմ մամա՛ս կ'ուզեմ։

Մենք այդ որբն ենք ահա, որ չի շլանար ելեկտրական լուսապարակներով ու լեռնացող պալատներով, երբ մեզմէ ամէն մէկը կ'աղաղակէ.

— Ես իմ Հայաստանս կ'ուզեմ։

Կարելի՞ է մինթէ չաղաղակել, սիրելի հայրենակիցներ, կարելի՞ է մինթէ լռել ու չպահանջել՝ երբ անզսպելի ձայն մը, Անիի հազարումէկ եկեղեցիներուն զանգակներուն ձայնն ըլլար կարծես, կը զօղանջէ շարունակ.

— Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն այն լեզուին, որ կը պարծի դարերուն դէմ իր փառաւոր բառագանձով։ Հայաստան կ'ուզեմ յանուն Հայոց պատմութեան, որ յաղթեր է դարերուն՝ մեր անունը պահպանելով բոլոր հզօր կայսրութեանց կամքին հակառակ։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն մեր եկեղեցիներուն, որոնց ճարտարապետութիւնը հիացում կը պատճառէ աստուածներուն եւ մարդոց։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն Հայոց գրականութեան, որու մշակները, ծխացող ճրագներու լոյսով, Աստուածաշունչ Մատեաններ են ընդօրինակեր դեղնած մագաղաթներու վրայ։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն մեր աւերակներուն ու փլատակներուն, որոնք կը վկայեն մեր գերազանցութիւնը եկուորին վրայ։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ, — կը շարունակուի զօղանջիւնը, — Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն մեր մեռելներուն, յանուն մեր հերոսներուն, յանուն մեր սուրբերուն, յանուն մեր նահատակներուն։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն մեր կործանած քաղաքներուն, յանուն մեր հրդեհուած գիւղերուն, յանուն հայանուն գետերուն, լեռներուն, ձորերուն։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն երախային, որ այբուբեն կը սորվի Սփիւռքի մէջ՝ յաւերժացնելու համար պայքարը, յանուն հայ մայրիկներուն, որոնք կ'աղօթեն՝ կապ պահելու համար նախնեաց հետ։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ յանուն մեր տօներուն, Ապրիլ 11ի յիշատակին, Մայիս 28ի յաղթանակին։ Հայաստա՛ն կ'ուզեմ, Հայաստա՛ն, եւ ոչ ուրիշ բան։

Հայաստան կ'ուզէ տակաւին Մայիս ամիսը, — երբ կը ծաղկին մրգաստանները եւ պարտէզները, երբ գոյնզգոյն կը զարդարուին սարերն ու դաշտերը, Աւետարանին ամուլ թզենին չէ՛ հայ ժողովուրդը։ Հրաշալի ծառ մըն ալ հայ ժողովուրդը՝ կ'ուզէ ծաղկիլ ու զարդարել իր պարտէզը։ Ու Մայիս ամսուան ամէն մէկ օրը մեզի կը յիշեցնէ ոչ թէ Մայիսի 28րդ օրը, այլ այն յաւիտենական ոգին որ կրնայ ծաղկի պէս բացուիլ տարւոյն 365 օրերէն որեւէ մէկ օր։ Քանի կը բաբախէ այդ ոգին մեր հոգիներուն մէջ, Մայիս 28ը կուգայ, նորէն կուգայ, Մայիս 28ը ուրիշ Մայիս 28ներ կը ստեղծէ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) ԽՄԲ.— Բնագրին մէջ՝ «սիրում»։

(**) Ռուսերը Հ տառը չունին եւ Հայաստանը կ'արտասանեն ու կը գրեն Գայաստան։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՖՐԱՆՍ-ՍՈՒԱՌ»Ի)

●

ԵՐԵՒԱՆ, 25, Մայիս.— Երեւան ամէնէն խորհրդաւոր քաղաքն է, որովհետեւ «արգիլեալ շրջան» է։ Անոր մուտքը փակ է թէ լրագրողներուն եւ թէ դիւանագէտներուն առջեւ, բացի քանի մը պատուիրակութիւններէ։

Խորհրդային Հայաստանի հանրապետութեան մայրաքաղաքը Երեւան, աղմըկալի քաղաք մըն է։ Երեսուն հազար բնակիչ ունէր նախքան յեղափոխութիւնը, այժմ ունի 450.000, երկրին բնակչութեան մէկ երրորդը։ Իր թրծուած հողէ (կաւ) տուները եւ իր նոր փողոցները եզերուած վարդագոյն կճածեփէ շէնքերով՝ կ'երկարին երկար օձի մը նման կանաչ եւ կարմրագեղ սարահարթի մը մէջտեղ։ Հորիզոնին մէկ կողմը կ'երեւայ ձիւնապատ լեռներու երկար շղթայ մը, իսկ դիմացը, մօտիկ Թրքական սահմանագլուխին վրայ, հողէն յանկարծ դուրս կը ցցուի, առանց հովիտներու, որոնք պիտի աւետէին իր ծնունդը, վիթխարի աստուածաշնչական Արարատը (5100 մեթր), նման ընդարձակ վրանի մը, ծածկուած ձիւնի շողշողուն քօղով մը։ Անոր մօտ համեստ նորընծայի մը պէս, երկրորդ լեռ մը, կատարեալ բուրգի մը ձեւով, նմանապէս բոլորովին ճերմակ։ Յետոյ, առանց փոխանցումի, դարձեալ բարձր լեռնաշղթան իր քնքոյշ կապտամախիներով, կարծրացած այգիներով, երկչոտ գիւղերով, կարմիր եւ գորշ հողերով։ Մայրաքաղաքը տակաւին բոլորովին ազատած չէ հին թաղէն, կոնդէն ուր փոքր կաւէ տուները տափակ տանիքներով, իրարու փակած են փեթակի բջիջներու պէս։ Փոքրիկ բակ մը կը բացուի ամէն տունի մէջ եւ թզենի մը իր քնքոյշ կանանչ ստուերը կը ձգէ։

Իր տենդագին աճումին մէջ, քաղաքը գտած է իմաստուն ճարտարապետ մը, որ շնորհիւ վարչաձեւին պարտադրած միութեան, կ'աշխատի անոր տալ ներդաշնակ ոճ մը, կառուցանելով հիանալի վարդագոյն քարէ շէնքեր, եւ որ կը ներշնչուի այս ճարտարապետներու երկրին գեղեցիկ ճատարապետութենէն։ Քաղաքին մէջ կան տակաւին քանի մը եկեղեցիներ սրածայր գմբէթներով, ինչպէս փակեղները իրենց կրօնաւորներուն։ Այս եկեղեցիները կուգան Է. դարէն եւ ունին անհաւասարելի շնորհ մը։

Որովհետեւ թխամորթ այս ժողովուրդը, երկար քիթով եւ հաստաքրքիր, գունդ ճակատով եւ գանգուր մազերով, կը պատկանի քրիստոնեայ ամէնէն հին հասարակութիւններէն մէկուն եւ նուրբ մշակոյթի մը։

Առաջին անձը որուն այցելութեան գնաց Պ. Փինօ երբ Երեւան հասաւ, հայկական հանրապետութեան նախագահէն ետք, Կաթողիկոսն էր, բոլոր Հայերու ծայրագոյն պատրիարքը, որ կը բնակի «հայկական Վատիկանին» մէջ (ինչպէս կը կոչեն Մոսկուայի մէջ) մայրաքաղաքէն քանի մը քիլոմեթր հեռու։ Համեստ պալատ մըն է, պարտէզի մը մէջ, ուր թռչունները կը ճռուողեն։ Մայր եկեղեցի մը, որուն հիմնարկութիւնը 1650 տարուան հնութիւն ունի, պալատին շատ մօտ կը ցցէ իր գմբէթը եւ կամարները։ Պատրիարքը հո՛ն կ'ապրի, իր քահանաներուն, վանականներուն, ժառանգաւորներուն հետ, զորս ամէն տարի կը կազմէ դպրեվանքին վերաբացումէն ի վեր, (1945)։

Ան երիտասարդ եւ առոյգ կազմուածք ունի նման զինուորեալ վանականի մը։ Իր սեւ մօրուքով գլուխը ծածկուած է սեւ մետաքս քօղով մը, որ սրածայր վեղար մը կը կազմէ ճակատին վերեւ։ Ադամանդէ փոքր խաչ մը կը շողայ վեղարին մէջտեղը։ Շողշողուն սատակէ պնակէ մը կը յատկանշէ հայրապետական աստիճանը, ինչպէս եւ ոսկիէ շղթայ մը իր հագուստին լայն ծալքերուն մէջ։ Պատրիարքը ուրիշ կրօնական պետ չի ճանչնար, ոչ Հռոմի, ոչ ալ Մոսկուայի մէջ։ Իր հեղինակութիւնը չընդունիր որեւէ քաղաքական սահման, որովհետեւ հաւատացեալներու աւելի մեծ թիւ մը կայ Խ. Հայաստանէն դուրս, քան այս փոքր երկրէն ներս։ Ճիշդ է, փոքրամասնութիւն մը անցած է Հռոմի հպատակութեան տակ, ենթակայ կարդինալ Աղաջանեանի (զոր երբեմն կը դասեն այն կարդինալներու կարգը, որոնք կրնան պապ ընտրուիլ), սակայն կաթողիկոսը ինծի կ'ըսէ թէ նոր երեւոյթ է այս, Խաչակիրներու շրջանէն, եւ հետեւանք քաղաքական մարդոց։

Պատրիարքը հայրենադարձ մըն է, ինչպէս բազմաթիւ Հայեր։ Պուքրէշի առաջնորդն էր երբ մահովը իր նախորդին, որ դրեթէ իննսուն տարեկան էր, զինք իր այս բարձր պաշտօնին նշանակեցին։ Այս կորովի մարդը, պաշտօնին ձեռնարկելէ անմիջապէս վերջ սկսաւ ճամբորդել։ Ուղեւորուեցաւ Արեւելք եւ Եւրոպա, այցելելով հայկական հասարակութեանց։ Պ. Փինօ, Երեւանի մէջ, պարզապէս փոխադարձ այցելութեան գնաց, որովհետեւ Փարիզի մէջ տեսած էր զինքը։

Պատրիարքը, ունկնդրութեան միջոցին յիշեց իր ճամբորդութիւնները, խօսեցաւ իր հաւատացեալներու մասին, որոնք չեն լքեր եկեղեցիները (բացի երիտասարդ մտաւորականներէ) ակնարկեց իր եկեղեցիին եւ Մոսկուայի Եկեղեցիին միջեւ եղած յարաբերութեանց եւ փափաք յայտնեց որ օր մը դարձեալ իրականանայ աւանդական բոլոր եկեղեցիներու միութիւնը։

ԺԱՆ ՆԷՈՎՍԵԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

Խաղի ատեն, հայրս կ'աղմկէր, կը կատակէր եւ միշտ ալ կը կորսնցնէր։ Իր կարծիքով՝ այդպէս ընելը պատշաճ կերպըն էր հիւրընկալի մը համար։ Կէս գիշերին նորէն թեթեւ ճաշ մը կ'ընէինք։

Մասնաւոր տօներուն, հայրս կը վարձէր եւրոպական նուագախումբ մը։ Մեր տանը մէջ, հիւրերը կը պարէին վալս ու քառապարեր եւ կը սպառէին մեծ քանակութեամբ շամբայն։

***

Զատիկը մեր մեծագոյն տօնն էր։ Դպրոցը կը գոցուէր երկու շաբթուան համար։ Աւագ շաբաթը կը սկսէինք՝ տուները մաքրելով։ Մայրս կը զբաղէր Զատկի Կիրակիին ճաշի պատրաստութեամբ, որ բրինձով լեցուած լման գառ մըն էր եւ կը կարմրցուէր մօտակայ փուռին մէջ։ Ան կը պատրաստէր նաեւ զատկական կարկանդակներ, կը ներկէր հաւկիթներ, կը կարէր նոր հագուստներ ու կը գնէր նոր կօշիկներ մեզի՝ պզտիկներուս համար։

Աւագ Հինգշաբթի օրը, հայրս մեզ կը տանէր հանրային բաղնիքը, որ ժամանակին բիւզանդական եկեղեցի մը եղած էր, իսկ այժմ կը կոչուէր Անհաւատներուն Բաղնիքը։

Մեզի հետ կը տանէինք քանի մը ծրարներ, որոնց մէջ կային անձեռոցներ, սանդալներ, ջուր լեցնելիք ամաններ, զամբիւղ մը լեցուն ուտելիք եւ շիշ մը լեմոնատ։ Որովհետեւ, մեր լոգանքը ամբողջ օրը տեւող արարողութիւն մըն էր։ Բաղնիքին վարիչը սպիտակ դէմքով գեղեցիկ Թրքուհի մըն էր, որ դրան քովը, դահաւորակի մը վրայ նստած, գլանիկներ կը ծխէր։

Երբ ներս կը մտնէինք, մայրս եւ Թրքուհին զիրար կը բարեւէին շատ սիրալիր կերպով։ Նախ, մենք մեր հագուստները կը հանէինք դուրսի սրահին մէջ, որ պաղ էր եւ որուն մէջտեղը կային աղբիւր մը ու ձուկի աւազան մը։ Յետոյ, մեր լոգանքը կ'առնէինք ներսի սրահին մէջ, որ շատ տաք եւ կլոր սենեակ մըն էր՝ շոգիով ու դժոխային աղմուկով լեցուած։

Բուլէնը պէտք էր նկարէր այս բաղնիքը։ Որովհետեւ, Տրապիզոնի կիները համբաւաւոր են իրենց գեղեցկութեամբ։ Միջին դարերուն, անոնք քաղաքին ամէնէն թանկագին արտածումն էին։ Ամուսնութեան համար՝ անոնք կը փնտռուէին թէ Արեւմուտքի եւ թէ Արեւելքի կառավարիչներուն կողմէ։ Պուրկոնտիի դուքսը, Պոլսոյ կայսրերը, Թիւրքմէններու պետը եւ Վրաստանի թագաւորները Տրապիզոն դեսպաններ կը ղրկէին՝ իրենց կիներ ճարելու համար։

Ճենովացի եւ Վենետիկցի վաճառականները, որոնք գաղութներ ունէին քաղաքին մէջ եւ որոնց ձեռքն էր ամբողջ Սեւ Ծովու առեւտուրը, կը տարածէին Տրապիզոնի կիներուն համբաւը, որպէս ամէնէն սիրունները աշխարհի մէջ։ Իսկ այս պարագան անսպառ նիւթ կը հայթայթէր Ֆրանսացի գուսաններուն։

***

Մեր երկարատեւ լոգանքէն կարմրած, Աւագ Հինգշաբթի երեկոյեան կ'երթայինք եկեղեցի, ուր եպիսկոպոսը կը լուար ոտքերը դպրաց խումբի տասներկու տղոց։ Ատիկա յիշատակութիւնն էր այն խոնարհ վերաբերումին, զոր Քրիստոս ունեցաւ իր աշակերտներուն հանդէպ։

Ոտնլուայէն ետք, մենք կը համբուրէինք եպիսկոպոսական գոհարազարդ խաչը, որ դրուած էր թաւշապատ ու արծաթազօծ Աւետարանին վրայ, եպիսկոպոսին քովը։

Անգամ մը, ութ տարեկան հասակիս, ինքզինքս, խայտառակեցի, երբ կը փորձէի ոտքս համբուրել՝ խաչին փոխարէն։ Մինչ ես կը ջանէի շրթունքներուս մօտեցնել ոտքիս միւռոնով օծուած մասը, ժողովուրդը կը խնդար բարձրաձայն։

Զատկի կիրակին, ամէն ոք կը հագնէր իր լաւագոյն հագուստները; Նոյնիսկ աղքատ տղաք կ'ունենային առ նուազն զոյգ մը նոր կօշիկ։ Շատ կիներ կը հագնէին Փարիզէն եկած ամենավերջին նորաձեւ հագուստները, հակառակ անոր որ այդ հագուստները բանադրուած էին եպիսկոպոսին կողմէ՝ որպէս մեղքի աղբիւր։

Կիրակիէն ետք, դեռ երկու օր ժողովուրդը այցելութիւն կուտար եւ փոխադարձ այցելութիւններ կ'ընդունէր։ Բոլորը զիրար կ'ողջունէին Զատիկը շնորհաւորելով՝ «Քրիստոս Յարեաւ ի Մեռելոց», եւ աւանդական պատասխանը կ'ըլլար. «Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի»։

Յաջորդ ամենամեծ տօնը, բացի նոր տարիէն, Համբարձման շաբաթն էր, երբ քանի մը օրուան համար կ'երթայինք այն հայկական վանքը, որ կը գտնուէր Քսենոփոնի բանակատեղիին վերեւ։

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(5) (Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 28 Մայիս.— Հայաստանի անկախութեան 38րդ տարեդարձը տօնուեցաւ այստեղ կիրակի, 27 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը երեքին մեր տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութեան: Դպրոցին երգեցիկ խումբը եւ Նոր Սերունդի անդամները միաձայնաբար կատարեցին բացումը «Յառաջ նահատակ»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, նախ ոգեկոչելով յիշատակը բոլոր անոնց որոնք պայքարեցան հայրենիքի ազատագրութեան համար եւ կորիզը դրին ազատ, միացեալ, ազատ ու անկախ Հայաստանին: Եւ խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել անոնց յիշատակը: Յետոյ կանգ առաւ Սփիւռքի ազգ. կեանքին վրայ, մատնանշելով գաղութները թունաւորող հակազգային տարրերու սոսր դերը և Դաշնակցութեան դէմ անոնց մղած տգեղ պայքարը, գաղութները պառակտելու դիտաւորութեամբ: «Պատմութիւնը կ'արձանագրէ զանոնք, ինչպէս արձանագրուած է Մայիս 28ի ոսկեշող թուականնն ու զայն կերտողներու հերոսական արարքները: Հայու ազատատենչ ոգին կ'ապրի ամէնուրեք ինչպէս արտասահմանի, նոյնքան եւ Հայաստանի ժողովուրդին սրտին մէջ: Բոլշեւիկեան բռնակալութիւնը ծանր կը կշռէ մեր ժողովուրդին վրայ: Այստեղէն Դաշնակցութեան հայհոյելով Հայաստան մեկնողներ, ահա Ֆրանսայի արտաքին նախարարին քղանցքը կը համբուրեն...»: Ընկերը յոյս ներշնչեց թէ Հայութեան բոլոր իղձերը պիտի իրագործուին:

Գեղարուեստական բաժինը այս անգամ ալ կը պարտինք ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի որ գիտէ ճաշակով ընտրել օրուան պատշաճ նիւթեր: Մեներգեցին դպրոցին աշակերտներէն՝ Յովհաննէս Պառաւեան (Եռագոյնին), Անժէլ Կարապետեան (Ծիծեռնակին բոյնը), Արաքսի Պօյաճեան (Սիրուն մանուշակ) եւ Գէորգ Պառաւեան (Կանչէ կռունկ), որոնք ծափահարուեցան: Փոքրիկն Գէորգ իր գիլ ու բարձր ձայնով կրկնութեան արժանացաւ, այս անգամ երգելով «Ռուս Քեռի»ին երգը: Արտասանեցին Գեղուհի Մանուկեան (Մենք խաղաղ էինք), Խաչիկ Յակոբեան եւ Բրաբիոն Տապաղեան (Դափնեպսակ), ծափահարուելով ջերմօրէն:

Դպրոցին երգեցիկ խումբը երգեց «Հայրենի երկիր» խմբերգը: Բոլոր երգերուն Տիկին Միլտոնեան կ'ընկերանար իր նուագով: Ներկայ հիւրերէն ալ մասնակցեցան, ճոխացնելով գեղարուեստական բաժինը: Կրընոպլի Խաչուհիներէն ընկերուհի Կիւմիւշեան շատ զգայուն կերպով արտասանեց ԱրամԳարոնէի մէկ բանաստեղծութիւնը նուիրուած Մայիս 28ին, յուզելով ներկաները: Հանդիսականներուն ծափերուն վրայ Տիկինը երկրորդ արտասանութիւն մը բրաւ նոյնքան յաջող: Իսկ Վալանսէն Օր. Սարգիսեան իր մեղմաղձիկ ձայնով մեներգեց «Ես լսեցի մի անուշ ձայն», նոյնպէս գնահատուելով:

Հիւրերուն մէջ կը նշմարուէին Վալանսէն՝ Պ. Անտոնեան (Ազգ. Միութեան նախկին ատենապետը) եւ ընկ. Գէորգ Քիրէճեան: Մարսէյլէն գրագէտ Պ. Կ. Փօլատեան եւ էքս լէ Պէնէն «Յառաջ»ի աշխատակից ընկեր Նշան Պետրոսեան:

Օրուան խօսնակը, ընկեր Մովսէս Կարապետեան բեմ հրաւիրեց ընկեր Ն. Պետրոսեանը, որ արագ ակնարկով մը փաստերանց Մայիս 28ի խորհուրդը, «Թուական մը՝ որ կը խտացնէ Հայուն մարտնչումները յանուն իր ազատագրութեան, իր արեան զոհաբերութիւնը ու ձեռք բերած յաղթանակը: Վստահ եմ որ Հայաստանի ժողովուրդը եւս կը հրճուի, իր նայուածքը ուղղելով դէպի հրաշափառ Արարատը, որ կանգնած է իբրեւ խորհրդանիշը ազատ, անկախ ու միացեալ Հայաստանի»: Թելադրեց ծնողներուն ազգային շունչով մեծցնել իրենց զաւակները, այն վստահութեամբ թէ Հայուն քաղաքական պահանջները իրենց արդար լուծումին պիտի յանգին: Կարգը եկած էր օրուան բանախօսին՝ ընկեր Յակոբ Պապիկեանի: Համառօտակի պարզեց ազատագրական շարժումները: «Մղուած յարատեւ պայքարներուն շնորհիւ է որ Հայը կրցաւ արձանագրել Մայիս 28ի յաղթանակը: Ներկայ Հայաստանը նուէր մը չէ ոչ Ռուսէն, ոչ Թուրքէն եւ ոչ ալ եւրոպական ազգերէ»:

Յետոյ ընկերը եւս ձաղկեց արտասահմանի մէջ Դաշնակցութեան հակառակորդներուն մղած ազգավնաս պայքարը: Անդրադարձաւ Կիլիկիոյ վերջին դէպքերուն եւ իբրեւ իրազեկ լուսաբանեց Միջին Արեւելքի հայութեան ձգտումները:

Ընկերը եւս ոգեւորեց մեզ, հաւատք ներշնչելով վերջնական յաղթանակի մասին:

Հանդէսը փակուեցաւ դպրոցի աշակերտներու, «Մշակ բանուոր»ով, որուն մասնակցեցան նաեւ ներկաները:

Դժբախտ թիւրիմացութեամբ մը, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Դրօ» մասնաճիւղը եւս նոյն օրը խնջոյք մը կազմակերպած էր իր սրահին մէջ, ինչ որ կը խանգարէր բանախօսութեանց լաւ ունկնդրութիւնը:

Տօնակատարութենէն վերջ երէց ընկերներ եւ հիւրեր իջան Նոր Սերունդի խնջոյքին քաջալերելու համար զանոնք: Ընկեր Սարգիս Առաքելեան մեր երիտասարդներուն ներկայացնելով Պ. Կ. Փօլատեանը, հրաւիրեց քանի մը խօսք ընել: Մեր գրագէտ բարեկամը շատ յստակ լեզուով մը թելադրեց երիտասարդներուն մնալ լաւ Հայեր, տոգորուած ազգային զգացումներով, հաւատարիմ իրենց կրած արեան: «Միայն լաւ Հայեր դառնալով է որ կարող էք ըլլալ նաեւ Ֆրանսացի արժանաւոր քաղաքացիներ»: Այս գեղեցիկ ճառը լաւ տպաւորութիւն ձգեց երիտասարդներուն վրայ եւ ծափահարուեցաւ: Ընկեր Քիրէճեան եւս Ֆրանսերէն ճառով մը բացատրեց Մայիս 28ի իմաստն ու խորհուրդը:

Յետոյ երէց ընկերները մեկնեցան եւ Նոր Սերունդը շարունակեց իր խնջոյքը:

Գ. Պ.

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Սիրելի «Յառաջ», այս տարի եւս Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը քաղաքապետարանի վերնայարկին մէջ տօնեց Մայրերու Օրը: Նախագահական սեղանը ծածկուած էր Կ. Խաչի դրօշակով: Ներկայ էին Սահակ քհնյ. Պապիկեան, Պ. Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սիսլեան (Կրընոպլէն), ինչպէս եւ քանի մը հիւրեր: Հանդէսը բացուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով զոր երգեց երիտասարդ սանուհիներու խումբը: Հանդէսին նախագահը, Տիկին Պայծառ Մաղաքեան գրաւոր ճառով մը ներբողեց բոլոր մայրերը: «Սիրելի հայ մայրեր, դուք մթութեան ու գիշերուան խաւարին մէջ պահպան հրեշտակը եղաք, իսկ ցերեկը ձեր ծանր աշխատանքին լուծին տակ մեր անուշիկ մանկիկներու սորվեցուցիք մայրենի լեզուն: Հայ մայրերն էին որ իրենց ազգային ու մայրական արժանապատուութիւնը պաշտպանելու նախանձախնդրութեամբ, գետերուն մէջ խեղդամահ եղան, բոցերուն մէջ վառեցան կամ ապառաժներէ վար նետուեցան...: Յարգանք մեր սիրելի տանջուած հայ մայրերուն» (ծափեր):

Գեղարուեստական բաժնին մէջ արտասանեցին փոքրիկներ՝ Սիրվարդ Շահինեան, Քէչէճեան, Սամուէլեաններ, Ղուկասեան, Սինապեան, Աւճեան եւ Գալաճեան: Մեներգեցին օրիորդներ՝ Սարգիսեան քոյրեր, Մարի Աւճեան: Մանտոլինայի եւ կիթառի (Նոր Սերնդականներ Պօյաճեան եւ Ղազարոսեան) ընկերակցութեամբ Սանուհիներու խումբը երգեց «Լճի մէջ նաւակ» ժող. երգը: Փոքրիկներուն խումբը (8-10 տար.) անթերի կատարեց «Հայաստան երթալու եմ» եւ «Աղջի, ջան աղջի» պարերգները: Փոքրիկներ՝ Մարի, Մարտինէ եւ Աբրահամ, շատ լաւ խաղացին, «Պուպրիկ» մանկական խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտը: Յետոյ փոքրիկներու խումբը ղեկավարութեամբ օր. Խաչիկեանի երգեց «Ելնեմ ման գամ»ը:

Բոլորն ալ արժանացան ներկաներուն գովասանքին:

Օրուան բանախօսը տիկին Սիսլեան ջերմապէս շնորհաւորեց Վալանսի Կ. Խաչի այս ձեռնարկը: «Մարդկային կեանքի մէջ կա՞յ աւելի գեղեցիկ բան մը աւելի սքանչելի բան քան սէրը... առաւել չափով մօր սէրը կ'ըսէ Վիքթոր Հիւկօ: Յիշեց անծանօթ բանաստեղծի մը քառեակը՝

Աղաւնիի թեւերով, սէրը երկնքէն վար իջաւ,— Այստեղ այնտեղ թափառելով, միայն իր բոյնը, Մայրի սրտի մէջ դրաւ:

Օրինակներ բերաւ Իսահակեանէ, Կապուտիկեանէ, ապացուցանելու համար թէ ամէն բանէ վեր է մօր սէրը»... «Հայ մայրը ամէնէն տառապած մայրն է, բիւրաւոր հայ մայրեր իրենց զաւկի սիրուն վահան են դարձուցած իրենց քրքրուած մարմինները Թշնամիի հուրին ու սուրին: Փառք անոնց խնկելի յիշատակին»: Յիշեց, նկարագրեց թէ ինչպէս հայ տիկիններ, հայ մայրերն ու օրիորդները ազգի յարատեւութեան եւ հայրենիքի սիրուն հրացան ու սուր գործածեցին, այրերուն հետ համահաւասար... սրտառուչ դրուագներ յիշեց ֆեդայական շրջանէն, հայ տիկիններ մէկ ձեռքը մանուկը, միւս ձեռքը հրացան գրկած, յանուն պատուի, եւ յանուն հայրենիքի փրկութեան սուրբ նահատակներ դարձան»:

Ապա խօսքը ուղղեց նոր սերունդին.— «Սիրելի երիտասարդներ, դուք էք այս տարաբախտ ցեղի յոյսն ու ապագան, մեր գաղթական կեանքի դառն պայմաններու բերումով ձեր ծնողները յանուն ձեր սիրոյն, մտան գործարաններու ծուխ ու մուրի մէջ, ֆիզիքապէս ու հոգեպէս տառապեցան որպէսզի դուք աճիք ու յառաջանաք: Դուք ալ պարտականութիւններ ունիք ձեր ծնողներու եւ ձեր ազգին հանդէպ:

Փա՜ռք մեր մայրերուն, փա՜ռք այս կազմակերպութեան:

ԱՇՈՏ Ա.

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հայ հասարակութիւնը Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի այնքան յաջող եւ հաճելի համերգէն յետոյ մի նոր աւիթ պիտի ունենայ, շաբաթ, Յունիս 9ին, Կավօյի սրահին մէջ, ունկնդրելու Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի սիմֆոնիկ գործերի նոր ապարած երկը, Փաքրիա երաժշտախումբը ներշնչուած է Կոմիտաս վարդապետի «Հաբրբան» երգէն եւ կառուցած մի մեծ ամբողջութիւն: Սիմֆոնին կը բաղկանայ երեք մասից, որ միանգամից կը նուագուի: Առաջինի «Թեմա»ները երրորդի մէջ արձագանք կը գտնեն նորանոր փոփոխութիւններով, իսկ երկրորդը մի ջանկեալ է երկուսի մէջ (էնթըրմեծօ):

Սա լինելու է առաջին ունկնդրութիւնը եւ կարելի է ասել փառաբանութիւնը հայ երաժշտութեան: Նոյն հանդէսին Փա տը Լու նուագախումբը պիտի կատարէ սիւիտ Ֆրանսէզ այնքան սիրուն գործը, հեղինակին ղեկավարութեամբ:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն դաշնակահարուհի տիկին Վերոնիկ Ճինճեան-Վանլովը եւ «Նայիրի» երգչախումբը Պ. Գէորգ Եաղըճեանի ղեկավարութեամբ: Տիկինը նուագելու է Օ. Պէրպէրեանի կոնչերտօն դաշնակի եւ նուագախումբի համար յօրինուած:

Պ. Օննիկ Պէրպէրեանը այնքան ծանօթ է թէ մեր հասարակութեանը, ինչպէս եւ Միջին արեւելքին, իր խորամիտ ընդարձակ սիմֆոնիկ գործերով, որ նրան ներկայացնելու պէտք չեմ տեսնում: Անշուշտ գաղութը ամէն կերպ պիտի քաջալերէ հայկական ստեղծագործական սիմֆոնիկ երկերու հեղինակը եւ այդպիսով վարձատրէ ու քաջալերէ հայ երաժշտագէտը, ուրիշ կարեւոր աշխատութիւններ իրա գործելու:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սամուէլ նստեց, ազաչելով.

— Ի սէր Աստծուլ, մի տանջիր ինձ, ինչ որ ասելու ես, շուտ ասա:

Բարեխիտ տիկինը, չկամենալով միանգամից հարուածել երիտասարդի զգայուն սիրտը, բաւական հեռուից սկսեց իւր հաղորդելու նոր տեղեկութիւնները:

— Դու, ասաց նա, այսօր քո մօր ներկայութեամբ պատմեցիր ինձ իմ ամուսնի եւ Մերուժան Արծրունու վերադարձը Տիզբոնից, պատմեցիր եւ նրանց հետ Պարսից երկու զօրապետների գալուստը, պատմեցիր եւ այն, թէ ի՛նչ գործեր պէտք է կատարեն նրանք ձեր երկրում, բայց ամենագլխաւորը, կա՛մ քեզ յայտնի չէր, կա՛մ ծածկեցիր ինձանից:

— Ես ոչինչ չծածկեցի քեզանից: Որմիզդուխտ, ինչ որ գիտէի բոլորը պատմեցի:

— Ուրեմն ամենագլխաւորը քեզ յայտնի չէ: Լսիր, Սամուէլ: Նախ, ի զուր էք սպասում դու կամ քո մայրը, որ նրանք Տարօնով կը մտնեն Հայաստան: Սկզբից այստեղ չեն գալու: Նրանք կը մտնեն Հայաստան Վասպուրականի կողմերով, որը Մերուժանի իշխանութեան երկիրն է: Նրանց առաջին գործը կը լինի՝ կալանաւորել Հայոց բոլոր նախարարներին եւ շղթայակապ ուղարկել Տիզբոն: Այնտեղից կը վարեն նրանց ձեր թագաւորի մօտ, որ այժմ մի բերդում աքսորուած է: Յետոյ նրանց երկրորդ գործը կը լինի՝ կալանաւորել աքսորուած նախարարների կանանցը, զաւակներին եւ պահել բերդերում խիստ հսկողութեան ներքոյ...:

— Որոնց հետ եւ այն հրեշտակին, որին ես սիրում եմ... ընդհատեց Սամուէլը խորին վրդովմունքով: Այնպէս չէ՞, Որմիզդուխտ:

— Շատ հաւանական է, պատասխանեց տիկինը տխուր ձայնով: Եթէ միւս նախարարների ընտանիքները կը կալանաւորեն, նրանց թւում կը կալանաւորեն եւ Ռշտունեաց նախարարների ընտանիքը եւ քո հրեշտակին: Հրամայուած է՝ չխնայել ո՛չ սեռի, ո՛չ հասակի եւ ո՛չ աստիճանի: Ամէն մի ընդդիմացող կը դատապարտուի մահուան պատժի: Կը խնայեն միայն նրանց, որոնք կ'ընդունեն Մազդեզանց կրօնը: Եւ նրանք բերում են իրանց հետ այնքան զօրքեր, որ այդ բոլորը կարող են կատարել: Մոռացայ ասել, որ խստիւ պատուիրուած է՝ կալանաւորել Հայոց Տիկնոջը (Թագուհուն) եւ ուղարկել Պարսկաստան:

— Ես այդ բոլորը սպասում էի... ասաց Սամուէլը, գլուխը ցաւակցաբար շարժելով: Բայց դուն ինձ այն ասա՛, Որմիզդուխտ, թէ ո՞րտեղից հաւաքեցան քեզ մօտ այդ տեղեկութիւնները: Դու առաւօտեան ոչինչ չգիտէիր, եւ մինչեւ անգամ իմ հօր գալստեան մասին տեղեկութիւն չունէիր:

— Այդ իրաւ է, ոչինչ չգիտէի եւ ոչ մի տեղեկութիւն չունէի: Առաջին անգամ քեզանից լսեցի, որ իմ ամուսինը եւ Մերուժանը գալիս են: Եւ այդ շատ զարմացրեց ինձ, թէ ի՞նչպէս է պատահել, որ մի այդպիսի նշանաւոր տեղեկութիւն ինձ չեն հաղորդել Տիզբոնից: Ես զանազան կասկածների մէջ ընկայ, մանաւանդ երբ մտածեցի, որ իմ ներքինապետը նոյնպէս ինձ ոչինչ չէր յայտնել, նա՛, որ ամէն բան կարող էր ամէնից առաջ գիտենալ: Երբ վերադարձայ տուն, իմ բարկութեան չափը չկար. խսկոյն մի պարան պատրաստել տուի իմ ներքինապետին: «Քեզ կախել կը տամ այդ ծառից» ասացի նրան, «եթէ ճշմարիտը չխոստովանես, թէ ի՛նչ տեղեկութիւններ ունես Տիզբոնից»: Նա ամէն ինչ պատմեց:

Սամուէլը նոր բան իմացաւ եւ նրան տիրեց խորին զարմացում:

— Քո ներքինապետը ինչո՞վ է խառն այդ գործերի մէջ, հարցրեց նա, ուղիղ նայելով տիկնոջ այլայլուած երեսին:

Որմիզդուխտը կարմրեց, գունաթափուեցաւ, դարձեալ կարմրեց, դարձեալ գունաթափուեցաւ, որպէս մի երախայ, որ յանկարծ բռնւում է գողութեան մէջ:

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ղրահապատ ուժեր 106 ապստամբներ սպաննեցին վերջին 24 ժամերու ընթացքին։ Շատերը սպաննուեցան հակայարձակումի մը ընթացքին, Մաֆֆայի մօտ, Ալժէ քաղաքէն 90 մղոն հեռու։ Երկու հարիւր ըմբոստներ մտած էին Մաք Մահօնի զինուորական կայանը որուն դուռները բացած էր խլամ յինապետ մը։ Ազդու գործողութիւններ կատարուեցան Օրանի եւ Կոստանդինի շրջաններուն մէջ ալ։ Ապստամբները սպաննեցին երեք ֆրանսացի քաղաքացիներ։

× Մարոքի Սուլթանը առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Ֆրանսայի սպարապետը, զօր. Քէլին որ միեւնոյն ատեն քննութիւն կատարեց Մարոքի արեւելեան շրջանին մէջ։ Սուլթանը յայտարարեց թէ «պատերազմական գիտումներ չունին ուրիշ երկրի մը դէմ»։ Ազատագրութեան բանակը խուզարկութիւններ կատարեց Թանճերի մէջ։ — Երկու Ֆրանսացի ոստիկան զինուորներ առեւանգուեցան Մարոքի մէջ։

× Թունուզի կառավարութիւնը որոշեց ջնջել պէյական գերդաստանին անդամներուն վայելած առանձնաշնորհները։ Ցարդ այդ իշխանները եւ իշխանուհիները ենթակայ էին միայն պէյին խնամակալութեան եւ իրաւասութեան, եթէ նոյն իսկ ոճիրներ գործէին։ Այսուհետեւ պիտի ունենան նոյն իրաւունքներն ու պարտականութիւնները, ինչպէս միւս բոլոր քաղաքացիները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, գանգատելով թէ ականներ դրուած են սահմանագլուխին երկայնքը, «ինչ որ կը հակասէ բարի դրացնութեան յարաբերութեանց»։ Այդ ականներուն զոհ գացած են շատ մը Սուրիացիներ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ արտակարգ ընդունելութիւն մը սարքուած էր մառեշալ Թիթոյի ժամանման առթիւ։ Ամէնէն պատկառելի ընդունելութիւնն է որ կ'ընծայուի օտար հիւրի մը։ Թիթօ Մոսկուա մեկնեցաւ մասնաւոր կառախումբով մը, որ կը բաղկանար 14 զրահապատ վակոններէ։ Մոսկուայի «Նոր Ժամանակներ» թերթը բացառիկ թիւ մը հրատարակեց, ամբողջովին նուիրուած Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութեանց։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ճամբայ հանուեցան դէպի Սուրիա, 13 սնտուկներով եւ օդանաւերով։ Հարիւր փուժատեաններ Օրլիի կայարանը գացած էին, բողոքելու համար այս առաքման դէմ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ պայմանագիրը կնքուած էր 1955ին։

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը ճառ մը խօսելով առեւտրականներու առջեւ, ազդարարեց թէ աղէտ մը պիտի յանգին, եթէ չարունակուի աշխատավարձքի եւ գիներու յաւելումը։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ճակատին հրամանատարը, զօր. Կրունթըր, զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու ծերակոյտին առջեւ, ազդարարեց թէ կենսական է դրամական օժանդակութիւն եւ արդիական զէնքեր տրամադրել Եւրոպայի զինակիցներուն, որպէս զի Խ. Միութիւնը չփորձուի յարձակում գործել։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ որոշեցին զինակցութիւն մը կնքել։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Մոսկուա պիտի հրաւիրուին մօտերս։

ՍԱԿԱՐԱՆ (31 Մայիս). — Զոյլ ոսկի 448·000, Նափոլէոն 3100, զուից. 2970, սթերլին 3960, քսան տոլարնոց 15·640։ Թղթադրամ (անպաշտօն), տոլար 387, պելժիական 7·80, զուից. 92·50։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Ալլաղանեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ԳԷՈՐԳ եւ ԲՐԱԲԻՈՆ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ յիշատակին, ինչպէս նաեւ իր երեք եղբայրներուն։

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 9, շաբաթ երեկոյ «Ալհամպրայի» սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բոլոր խումբերու եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս նաեւ բարեկամ միութեանց։

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար ԿԱՍԹՕՆ ՏԷՖԷՐԻ։

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին՝ ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Խօսք պիտի առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կ'արտասանեն Տիկին Մ. Եավէր, օրիորդներ Ա. Սարգիսեան, Ալիս Յարութիւնեան, Մարի Սաղրեան եւ ընկեր Գր. Քէնտիրեան։

Կը նուագէ ջութակահար Ս. Զէօրէք-եան։ Գեղջկական պարեր։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական եւ հայկական պարեր, մինչեւ լոյս։

Նուագախումբ ԼԻՒՔ ԷՐԱՐ։

Մուտքը ազատ է։ Ճոխ պիւֆէ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ՀԱՅԿ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կենդանի պատկեր, գեղջկական պարեր Մարտիրոսեան քոյրերու կողմէ։ Երգախառն պատկերներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Պիտի նուագեն Թորոսեան քոյրերը։ Արտասանութիւններ եւ երգեր։

Թատերական ներկայացում Մեծն Տիգրանի կեանքէն։ Մուտքը ազատ է։

ՇԱՒԻԼ. — 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Պ. ՋՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ քոյր միութիւններու։

Այս շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, (ռիւ Վօլթէռ)։

Կը խօսին Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ (ֆրանսերէն)։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ժ. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Տիկին Ա. Մուրատեան (երգ), Պ. Ա. Քիւփէլեան (երգ)։

Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի՝

GLORIA LASSO

Vedette des disques «La voix de son Maitre» et de la Radio et L'ensemble de MANUEL PIZZARO

Tango typique

ԻՍԻ

Այս շաբաթ ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետական սրահին մէջ, պատուական նախագահութեամբ երեսփոխան / նախկ. նախարար Պ. ԷՏՈՒԱՐ ՏԷՓՐԷՈՅԻ

Կը նախագահէ ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը խօսի ՆՈՒՊԱՐ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

Նուագախումբ Ֆրանսացի արուեստագէտներէ կազմուած, ղեկավարութեամբ Ս. ՔԱՋԵԱՆԻ, պիտի նուագեն հայկական երգեր։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկիններ Մուրատեան, Շաքէ Գալայճեան, օրիորդներ Թումանեան, Քէօսէեան եւ Յ. Պօղոսեան (երգ)։

Պար Օր. Հ. Դանիէլեանի եւ Պ. Աչըք-կէօզեանի կողմէ։

Կ'արտասանէ Զօհրապ Մուրատեան, Նուագախումբ Կ. ՍԱՐԵԱՆ։

Ճոխ պիւֆէ։ Մուտք 200 Ֆր.

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30էն մինչեւ լոյս, հայ կաթողիկէ սրահին մէջ (ռիւ տը լաւ Պռօս)։

Կը նախագահէ ընկ. Տ. ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶ. — Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։
ՄԱՐՍԷՅԼ. — Փրատոյի Մայր եկեղեցին։
ՆԻՍ. — Ս. Աստուածածին եկեղեցին։
ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Վար. Ս. Խաչ եկեղեցին։
ՇԱՒԻԼ. — Մատուռին մէջ։
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ. — Մատուռին մէջ։
ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ Ս. Յակ. եկեղեցին։
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։
ԼԻՈՆ. — Ս. Աստուածածին եկեղեցին։

ԽՆՃՈՅՔ
ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ, (32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ)։

Նախագահութեամբ Պ. Ճիւհէրեանի։

Գեղարուեստական բաժին։ Ներկայագային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ։

Մուտքը ազատ է։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի ժամանումը Փարիզ, ձայնագրուած Պ. Թաթուլ Ինճէեանի կողմէ, արդի ազգային երգեր, պարեր եւ զուարճախօսութիւններ։ Մուտքը ազատ է։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ
(Դրական եւ բացասական գիծեր)

Վիճաբանական դասախօսութիւն Համազգայինի ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին (Տար.)։

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Կարպիս Տէօլէնեան, Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան, Այրի Տիկին Մելիքեան եւ զաւակները, եւ Երանեան ընտանիքը իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց քրոջ, զարմուհիին եւ սանուհիին, տարաբախտ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ։ Քօրսաժի համար։ Դիմել 19 Ֆօպ. Սէն Տընի։ Մէթրօ Սթրազպուրկ Սէն Տընի։ Մէզօն Ժաղմէն, (Պալթաեան)։

× Տարատի (քօնֆէքսիօն) կարողներ, իրենց տան մէջ։ Դիմել 95 ռիւ Սէն Փիէր, Մարսէյլ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել մինչեւ Յունիս 10, Տոքթ. Եր. Արզումանեանի, Միլանօ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները։

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր-Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահը։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի Պուլ. տ'Աթէն, Պար տը Կլոպի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղին ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամ. ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց։ Անձնական կառատուն բակին մէջ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը)։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 3 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7594 32e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3405

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԱՅԳԻՆ ԱԼ ՃՈԽ Է

•

Անոնք որ Երեւանէն եկան եւ չփում ունեցան Հայկական Արտասահմանի կազմակերպուած եւ հոսուն բաղմութեանց հետ, անշուշտ վերադարձին լայնօրէն պատմեցին իրենց տեսածն ու լսածը :

Ծխուր բան պիտի ըլլար, եթէ խօսէին միայն ժողովուրդի բարեպաշտութեան, հաւատարմութեան եւ եկեղեցասիրութեան մասին :

Այդ բոլորէն վեր, տարագիր բազմութիւնները կը պարծենան իրենց մտաւոր վաստակով, որ արդէն շքեղ բարձունքի մը հասած է, տարիներու ընթացքին :

Դժբախտաբար, շատ քիչեր տեղեկութիւն ունին այդ վաստակէն, — Մշակոյթի ճակատին վրայ կատարուած աշխատանքէն :

Այնքան խօսուեցաւ եկեղեցիներու եւ եկեղեցականներու մասին որ, եթէ օտարական մը հայերէն թերթ կարդար, պիտի կարծէր թէ ամէն բանէ առաջ բարեպաշտ քրիստոնեաներու հօտ մըն է հայ ժողովուրդը :

Մեր բարձրաստիճան կղերն ալ այս տպաւորութիւնը կը ձգէ իր սահմանափակ եւ տժգոյն գործունէութեամբ :

Նոյն իսկ երիտասարդ վարդապետներ կախարդական մթնոլորտ մը ստեղծած են իրենց բոլորտիքը :

Մինչդեռ, անհրաժեշտ էր բարձրաձայն հռչակել տարագիր բազմութեանց հոյակապ ճիգը՝ Մշակոյթի ճակատին վրայ :

Ցիրուցան փռուած ենք աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, եւ դժուար է ամբողջական գաղափար մը կազմել այդ յարաճուն երկունքի մասին :

Եթէ կարելի ըլլար համահայկական ցուցահանդէս մը կազմակերպել, գոնէ գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան մասին, ամէնէն թերահաւատներն ալ պիտի համոզուէին թէ ամուլ անցած չեն օտարութեան 35-40 տարիները :

Այն ատեն, անգամ մը եւս պիտի հաստատուէր որ, թէեւ չունինք համալսարաններ, «ինստիտուտ»ներ եւ ակադեմիաներ, բայց ունինք բոլոր պիտանի տարրերը՝ այդպիսի հաստատութեանց համար :

Եւ այս ամէնը՝ առանց պետական աղբիւրներու, որոնք ջուրի պէս կը հոսին այլուր, պիտանի եւ անպիտան արտադրութեանց համար :

Մեր ուզածն այն է որ Երեւանը բաց աչքերով տեսնէ այս կազդուրիչ իրականութիւնը, կարդի հրաւիրելով ափ մը դիմակաւոր դպիրներ եւ իմաստակներ :

Նախապատերազմեան շրջանի արեւմտահայ գրագէտներուն գործերը արտատպած ատեն, Երեւանի դրոց - բրոցները պարտաւոր են ուշադրութեամբ հետեւիլ, նաեւ, գրականութեան եւ արուեստի ներկայ ճիգերուն :

Պարտաւոր են կատարուած երկունքն ու վաստակը արձանագրել առանց վերապահութեան, փոխանակ տարփողելու գանաղան «պրոգրեսիւ» մարզանքներ :

Եւ մանաւանդ, պարտաւոր են սերտել մայրենի լեզուի զարգացման փուլերը, դարձ մը կատարելով այն ծուռ եւ լպր-դարձ ... այն ծուռ եւ լպրծուն ճամբուն վրայ, որ արդէն իսկ ռուսաթաթարական «բոստան»ի մը վերածեր է իրենց իսկ սորված հայերէնը :

Մշակոյթի զարգացում՝ երկու թեւերով : Եւ փոխադարձաբար օգտուելու առաջադրութեամբ :

Մեր այգին այլապէս ճոխ է :

Թանկագին գանձարան մը կը կազմէ տարագիր բազմութեանց մշակոյթը, իբրեւ լեզու եւ գիտութիւն :

Ինչո՞ւ մութքերկան ձեւանալ, տգիտութեամբ, ստրկամտութեամբ կամ ծուլութեամբ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ ԿԸ ՎԻՃԻՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

«ԲԱՆԱԿՑԻԼ՝ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԼՔԵԼ ԱԼԺԵՐԻԱՆ»

Ազգ. ժողովին վիճաբանութեանց երկրորդ օրը խօսք առին շատ մը երեսփոխաններ, քննադատելով կամ պաշտպանելով դահլիճին քաղաքականութիւնը Ալժերիոյ եւ առ հասարակ Հիւս. Ափրիկէի մասին : Փուժատեան երեսփոխան մը պահանջեց պատժական միջոցներ ձեռք առնել անոնց դէմ որոնք կը ջլատեն բանակին եւ ազգին բարոյական կորովը : «Կառավարութիւնը պէտք է պայքարի համայնավար քարոզութեան եւ նահանջականութեան դէմ եւ ամէն միջոց ձեռք առնէ որպէսզի Մարոք եւ Ալժերիա չօգնեն Ալժերիոյ ապստամբներուն» : Անկախ երեսփոխան մը եւս, Պառաշէն առաջարկեց ամէն գնով բարեփոխել հոգեբանական մթնոլորտը : «Պէտք է համոզել իսլամները թէ վաղուան Ալժերիան երեէկուանը պիտի չըլլայ : Պէտք է կարգի հրաւիրել ափ մը եասաէրներ եւ ծայրայեղներ : Կարգ մը թերթեր ահազին չարիքներ կը գործեն : Անշուշտ համայնավար թերթեր, եւ ուրիշներ ալ» : Երեսփոխանը այս առթիւ հատուածներ կարդաց «Էքսփրէս» եւ «Ֆրանս - Օպսերվաթէօր» թերթերէն : Երրորդ երեսփոխան մը, Մոնթէ դիտել տուաւ թէ կարգ մը լրագրողներ անպատիժ կը գործեն, սերտ կապեր ունենալով քաղաքական կարեւոր դէմքերու հետ :

Վարչապետը միջանկեալ խօսք առնելով ըսաւ թէ պիտի պատասխանէ բանակին եւ ազգին բարոյական կորովի պաշտպանութեան մասին եղած հարցումներուն, եւ պահանջեց որ անուններ տան : Մոնթէլ ըսաւ թէ բեմ պիտի բարձրանար, անուններ տալու համար :

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռենօ որ նախ քննադատեց Մենտէս Ֆրանսը, դահլիճէն հրաժարելուն համար, յետոյ յարձակեցաւ նախկին նախարար Փիէռ Քոթի վրայ (յառաջդիմական) :

— «Պ. Քոթ առաջարկեց որ կառավարութիւնը լսէ Հնդկաստանի վարչապետին կոչը : Բայց մոռցաւ յիշել թէ Ալժերիոյ ազատագրութեան բանակը արդէն իսկ մերժած է Նեհրուի առաջարկները, անկախութիւն պահանջելով, առանց վերապահութեան : Ուրեմն, եթէ չենք ուզեր ձեռնթափ ըլլալ, բոլորովին աւելորդ է բանակցիլ : Անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը պաշտպանէ իր ներկայ քաղաքականութիւնը, փոխանակ ականջ դնելու Փիէռ Քոթի կախարդական ձայնին : Այս պայմաններուն մէջ բանակցութիւն կատարել՝ կը նշանակէ լքել Ալժերիան եւ քաոսի մատնել երկիրը, ուր շատ չանցած պիտի տեղաւորուի համայնավարութիւնը : Ֆրանսա պէտք է թշնամիներու պատերազմի նպատակներուն դիմաց յայտարարէ մեր խաղաղութեան նպատակները : Պէտք է նկատի առնենք թէ Ալժերիոյ մէջ կայ միակ իրողութիւն մը, — կան երկու հասարակութիւններ, մէկը Ֆրանսացի, միւսը իսլամ, որոնք կող կողի եւ բարեկամաբար ապրած են 125 տարի : Երկու հասարակութիւններէն ոչ մէկը պէտք չէ ճնշէ միւսը, քաղաքական թէ տնտեսական դետնի վրայ : Վստահութիւն պիտի ըլլար լքել այն մէկ միլիոն Ֆրանսացիները որ կ'ապրին Ալժերիոյ հողին վրայ : Հարկադրուած ենք վերահաստատել խաղաղութիւնը. բայց պէտք է արագ շարժիլ, վասն զի եթէ թողունք որ պատերազմը ձգձգուի, ի վերջոյ ամէն բան պիտի կորսնցնենք եւ զոհողութիւնները զուր անցած պիտի ըլլան : Անհրաժեշտ է զինուորական անմիջական ճիգ մը : Բաւական պիտի ըլլա՞ն այն 340.000 զինուորները զոր կը յուսայ իր տրամադրութեան տակ ունենալ Ալժերիոյ նախարարը : Եթէ բաւական պիտի չըլլան, պէտք չէ վարանիլ ուրիշներ ղրկելու » :

Այս ճառէն վերջ, անկախ երեսփոխան մը պահանջեց խափանել արաբական ռատիոներու հակաֆրանսական քարոզութիւնները : «Դամասկոսի անթելը մինչեւ անգամ կը պատուիրէ սպաննել Ալժերիոյ բոլոր Ֆրանսացիները : Պէտք է զօրացնել մեր ռատիօ - հաղորդումները : Ալիքներու պատերազմը շահելով պիտի խնայենք մեր զինուորներուն արիւնը » :

Մարոքի եւ Թունուզի գործերու նախարարը, Սավարի, տեղեկութիւններ հաղորդեց կացութեան մասին : «Ֆրանսական բանակը պիտի պաշտպանէ Ֆրանսացիներու կեանքը, ցորչափ մարոքեան իշխանութիւնները չեն կրնար ապահովել այդ պաշտպանութիւնը » :

Պատերազմական նախարարը, Մաքս Լըժէօն, բացատրեց թէ «բանակը փրկեց մեր ապագան Ալժերիոյ մէջ» : Այժմ այնտեղ կան աւելի քան 300.000 զինուորներ, որոնց թիւը չորս հարիւր հազարի պիտի հասնի Յունիս 18ին, առանց կրճատելու Մարոքի եւ Թունուզի զինուորները եւ առանց ընդհատելու մեր պարտաւորութիւնները Ատլանտեան Կազմակերպութեան հանդէպ : Սպառազինութեան տեսակէտով ալ մեծ ճիգ մը կատարուած է : Յառաջիկայ Յուլիսին պիտի օգտագործուին 125 պտուտակաւոր օդանաւեր, մինչ տարուան սկիզբը ունէինք միայն 40 հատ : Եզրակացնելով, երիտասարդ նախարարը (ընկերվարական), ըսաւ թէ «անհրաժեշտ ճիգը պիտի կատարենք որպէսզի Ալժերիան, որ Ֆրանսական պիտի մնայ, չնմանի երէկուան Ալժերիոյ, այլ դառնայ աւելի արդար եւ մարդկային, ֆրանքեւիսլամ իրական համերաշխութեամբ » :

Խօսեցան նաեւ նախորդ վարչապետ Փինէ, արտաքին նախարար Փինօ, եւ ուրիշ երեսփոխաններ : Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, երէկ պիտի պաշտպանէր իր քաղաքականութիւնը :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԿՆԵՐ

•

Մայիս 20ին քանի մը հայկական առակներ հրատարակած էինք, Վարդան Այգեկցի ստորագրութեամբ :

Միջնադարեան մեծ առակագրին հաւաքածոն, Աղուէսագիրք, վերջերս հրատարակուեցաւ Երեւանի մէջ, ընտիր տպագրութեամբ ;

Քանի մը նմոյշներ եւս.—

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԶԻՆՈՒՈՐ

Մի ոմն իմաստուն զինուոր պատերազմի էր գնում եւ նա երկու ոտքով կաղ էր : Եւ զինուորներից մէկը նրան ասաց. «Ով ողորմելի, ո՞ւր ես գնում : Քեզ իսկոյն կը սպաննեն, որովհետեւ փախչիլ չես կարող» : Եւ նա ասաց.— «Ով միամիտ, ես չեմ գնում պատերազմ փախչելու, այլ կանգնելու եւ կռուելու եւ յաղթելու :

ՈՒՂՏ ԵՒ ԳԱՅԼ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Ուղտը եւ գայլը եւ աղուէսը եղբայր եղան եւ ճանապարհ ընկան եւ ճանապարհին գտան մի բլիթ հաց եւ միմիանց ասացին, թէ ով աւագ է թող նա ուտի : Եւ սկսեցին ասել իրենց տարիքը : Աղուէսն ասաց. «Ես այն աղուէսն եմ որի անունը Ադամը դրեց» : Գայլն ասաց :«Ես այն գայլն եմ որին Նոյը տապանն առաւ » : Ու ուղտը տեսնելով որ նրանք իրենից աւագ դուրս եկան եւ հացը պիտի առնեն, հացը բերանն առաւ եւ բարձրացնելով ասաց . «Միթէ՞ ես երեկուայ տղան եմ, որ այսչափ մեծացրել եմ իմ սրունքները » :

Եւ սկսեց հացն ուտել : Իսկ աղուէսը եւ գայլը ցատկելով նրա շուրջ, ոչինչ չկարողացան անել եւ փախան :

ԱՌԻՒԾ ԵՒ ԱՂՈՒԷՍ

Մի առիւծ կորիւն ծնեց եւ հաւաքուեցին կենդանիները կորիւնին տեսնելու եւ ուրախանալու : Աղուէսն եկաւ եւ հանդէսի ժամանակ բազմութեան մէջ առիւծին նախատեց բարձրաձայն եւ անարգեց թէ ա՞յդ է քո զօրութիւնը, որ ծնում եմ միայն մի կորիւն եւ ոչ բազմաթիւ : Առիւծը հանդարտաբար պատասխանեց եւ ասաց . — Այո՛, ես ծնում եմ մի կորիւն , բայց առիւծ եմ ծնում եւ ոչ թէ քեզ նման աղուէս » :

ԻՇԽԱՆ ԵՒ ԱՅՐԻ ԿԻՆ

Մի իշխան կար խիստ չար եւ անիրաւ : Եւ նոյն քաղաքում ապրում էր մի այրի կին եւ իշխանը հարկ պահանջելով նեղում էր նրան եւ այրի կինն աղօթում էր որ իշխանը ունենայ խաղաղ եւ երկար կեանք : Գնացին ասացին իշխանին թէ քո չարութեան համար աղօթում է այրին : Եւ իշխանը եկաւ եւ ասաց. «Ես քեզ բարիք չեմ արել, ո՛վ կին, դու ինձ համար ինչո՞ւ ես աղօթում » :

Այրի կինը ասաց. «Քո հայրը վատ մարդ էր, ես անիծեցի եւ նա մեռաւ : Դուն նստեցիր նրա տեղը՝ աւելի խիստ չար : Եւ այժմ վախենում եմ որ մեռնիս եւ քո որդին քեզնից աւելի չար լինի :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Մոսկուա հրաւիրեց հինգ եգիպտացի գրագէտներ, երեք շաբթուան համար :

ՄՈԼՈԹՈՎ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ԹԻԹՈՅԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԷՆ ԱՌԱՋ

•

ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ՝ ՇԵՊԻԼՈՎ (ԽՄԲԱԳԻՐ)

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարը՝ Վ. Մոլոթով հրաժարեցաւ Յունիս 1ին եւ իրեն յաջորդեց Դմիտրի Շեպիլով, Մոսկուայի «Փրաւտա» թերթին խմբագրապետը : Հրաժարումը ծանուցուեցաւ երբ տակաւին Մոսկուա չէր հասած Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարեշալ Թիթօ :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ շատոնց կը խօսուէր Մոլոթովի հրաժարման մասին, բայց ուշագրաւ է որ կը զուգադիպի Թիթոյի այցելութեան : Եւ կը կարծեն թէ Կրեմլինի վարիչները ուզած են հաճոյք պատճառել հիւրին :

Հրաժարման լուրը հաղորդեց Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը, կարճ զեկոյցով մը : Մոլոթով միեւնոյն ատեն անդամ էր Կեդր. Կոմիտէին նախագահութեան, որ կը բաղկանայ 11 անդամներէ եւ Խ. Միութեան ամէնէն զօրաւոր օրկանը կը կազմէ : Նաեւ չորս փոխ - վարչապետներէն մէկն էր : Կը կարծուի թէ պիտի պահէ այս վերջին երկու պաշտօնները :

Մոլոթով, որ 66 տարեկան է, տակաւին քանի մը օր առաջ կը շուարճանար Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան մէջ, ընդունելութեան մը առթիւ, եւ ոչ մէկուն միտքէն կ'անցնէր թէ պիտի հրաժարի 24 ժամ վերջը : Իր բուն անունն է Սկրիաբին : Բոլշեւիկեան կուսակցութեան անդամագրուած է 1906ին : Առաջին անգամ Սթալինի կը հանդիպէր 1912ին եւ այդ օրէն ի վեր կը գործածէ Մոլոթով կեղծանունը (Մուրճ) : Գործնապէս մասնակցած է 1917ի յեղափոխութեան : Կուսակցութեան Բ. քարտուղարն էր 1921ին, եւ գործավարներու խորհուրդին նախագահ (վարչապետ) նշանակուեցաւ 1930ին, յաջորդելով Ռիկովի : Այս պաշտօնը վարեց մինչեւ գերմանեւխորհրդային պատերազմը : 1939էն ի վեր կը վարէր արտաքին գործերու նախարարութիւնը : Ինքն էր որ 1939 Օգոստ. 22ին դաշնագիր

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Կ'ՈՒԶԵՄ

(ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

(Դ. եւ վերջին մաս)

Գիտենք, կան թերահաւատներ որ կ'ըսեն թէ ցնորք է յուսալ եւ սպասել, թէ 38 տարի առաջ շող մըն էր շողաց՝ չքացաւ գնաց: Ի՞նչ, քանի դար է անցեր, եւ քրիստոնեաները կը հաւատան ու կը սպասեն Քրիստոսի երկրորդ գալստեան, ի՛նչով պակաս ենք՝ չհաւատալու համար թէ Հայաստան որ եկաւ ու գնաց, դարձեալ կուգայ եւ կը մնայ այս անգամ: Եթէ Քրիստոս պիտի գայ՝ երբ քէյֆը ուզէ, Հայաստան անպայման կուգայ՝ երբ մեր կամքը ուզէ:

Խելացիներ ալ կան, որոնք պայմաններու կը կապեն գալուստը: Կ'ըսեն. «Կամք մեծամեծաց, հովանաւորութիւն ...»: Տէ՛ր Աստուած, բաւական չէ՞ միթէ Մասիսի հովանին: Խաղաղ եւ աշխատասէր ժողովուրդ, բարեկամ բոլորին, մենք կը սիրենք բոլորը, հարեւանը եւ հեռաւորը: Որո՞ւ վնաս ենք հասցուցեր, վնասը այն է հասցուցեր, որ աչք է տնկեր մեր ածուին:

Եւ այժմ, սիրելի հայրենակիցներ, թոյլ տուէք այստեղ կատարել հաստատում մը:

Վերջին քառորդ դարու պատմութիւնը տագնապ մը կը մատնէ: Ժողովուրդները մտաւորական մեծութիւն չեն ծնիր այլեւս: Միջակներ են, որ կը տիրապետեն անխուսափելի ճարպիկութիւններով: Դէպքերը աւելի մեծ են քան քաղաքական դէմքերը: Ճարտարարուեստական նուաճումներուն աղմուկը կը ծածկէ մտաւորական մեծութեանց քառանսին ցաւը, որ յատուկ է մեր դարաշրջանին: Պահ մը դիտեցէք «պետութիւն» տարազը, քննեցէք արդի պետութեանց ձեւը, — դարերէ ի վեր կասած է պետութեան ըմբռնումին (քոնսէփսիոն) յառաջդիմութիւնը: Երբեմըն փորձեր կ'ըլլան զարդարելու եւ փայլեցնելու շողշողուն բառերով, որոնք ծանօթ են ձեզի, — դեմոկրատ, պրոգրեսիստ: Աւելի առաջ ունէինք ուրիշ բառեր, — զանց կ'առնեմ, դասախօսութեան միտք չունիմ: Այս բառերուն դէմ՝ մտածման նոյն միջակութիւնը, — Փաշիստ, դիկտատուրա: Ինչ անուն ալ տան իրարու, բոլոր առաջնորդները, որոնք քաղաքականութիւն կը խաղան եւ պետութիւն կը վարեն, չեն կրնար ծածկել քառանսին ցաւը, — արդի պետութիւնը մէկ քայլ իսկ չէ յառաջդիմած: Այժմ ինչ որ պետութիւն կը կոչուի՝ օլիկարշի մըն է, ամբոխային կամ զինական ուժի կռթնած անհատներու ձեռնարկ, ընկերաբանական վարդապետութեան մը աւետարանէն գողցուած քանի մը տարազներու իլլիւսթրասիոնով: Ցաճախ մտաւորականը կը խորհի թէ հռովմէական հին պետութիւնը, այն որ փաքս ռոմանա մը տուաւ աշխարհի, աւելի մարդկային էր քան խաղաղութեան արդի առաքեալներուն ձեռնարկները, անոր համար որ հին Հռոմը առաւել կամ նուազ չափով ծանր հարկ մը կը գանձէր իր իշխանութեան ենթակայ երկիրներէն, եւ ազատ կը թողուր լեզուն, մշակոյթը եւ մարդկային անհատի արժանաւորութիւնը:

Ով ի՛նչ կ'ուզէ թող մտածէ, — փոքր ժողովուրդի մը ամէնէն փոքր գրագէտը, բայց ազատ մտածելը կրօնք դարձուցած ինծի, ես ահա հրապարակաւ բողոք կը ներկայացնեմ մեծ ժողովուրդներու մեծ գրագէտներուն, մեկնելով մեր Մայիս 28ի վարդապետութենէն.—

Տաղանդաւոր ժողովուրդ մըն է հայ ժողովուրդը: Ստեղծագործ եւ իր մշակոյթով հպարտ: Պէտք է պահպանել այս ժողովուրդին գոյութիւնը: Դարերու թշնամութեան դէմ ծառացած, յաղթած ու յաղթուած՝ բայց միշտ կենդանի եւ առողջ, հայ ժողովուրդը իրաւունք ունի աշխատանքի առանձնաշնորհումներ վայելելու: Ոճիր է թողուլ որ խամրի, զօսանայ, փճանայ: Հայ ժողովուրդը ֆոլքլորի նիւթ չէ, ինչպէս են կիսամշակ ժողովուրդները կամ անծանօթ քաղաքակրթութեան մը մնացորդները: Հայ ժողովուրդը իր մեծ մշակոյթով մեծ ժողովուրդի իրաւունքներ ունի: Ոչ աշխարհակալութեան կը ցանկայ, ոչ ալ աշխարհակալ պետութեանց հաշիւները կը խանգարէ: Մէկ բան է միայն իր ուզածը, — մշակել իր հողերը իբրեւ իր հողերուն տէրը, մշակել իր միտքը իբրեւ իր մտածումներուն տէրը:

Ո՛վ մեծ ժողովուրդներ, ո՛վ մեծ ժողովուրդներու մեծ գրագէտներ, — փրկեցէք ձեր պատիւը: Ու մանաւանդ մի՛ քննադատէք ու հեգնէք մեզ՝ երբ կը տօնենք Մայիս 28:

Մայիս 28ը պատմութիւն չէ մեզի համար, այլ հանգանակ: Աղբիւր ներշնչումի, թելադրանքի, մտածման՝ այն քաղցր բանին համար, որ կը կոչուի ազատ ստեղծագործութիւն: Քաղաքական մարդը, որ իր անխուսափելի հաշիւներուն վրայ հիմնուած՝ կ'աշխատի վարկաբեկել եւ խանգարել Մայիս 28ի հանգանակին վեհութիւնը, մեզի համար տարբերութիւն չունի շուկայի այն մարդէն, որ իր նիւթական հաշիւներուն վրայ հիմնուած՝ անտարբերութիւն կամ թշնամութիւն կ'արտայայտէ հանդէպ մեր այս հանդիսական ցոյցին կամ ազգային ցանկութեանց: Արդ, ես բեմ բարձրացայ, այս երեկոյ, նախ իբրեւ գրագէտ, յետոյ իբրեւ հայ գրագէտ յայտարարելու համար թէ, երբ աշխարհ կը ստորնանայ այն աստիճան, որ ստեղծագործ ժողովուրդի մը կը զլանայ իր աստուածային կարողութիւնները ցուցադրելու որեւէ կարելիութիւն, գրագէտին պարտականութիւնն է հաստատել թէ նուիրական գործ է խօսիլ Մայիս 28ի մասին: Թող վատանան մարդիկ, ուրանալու համար հանգանակը՝ զոր Մայիս 28ը յանձնած է մեզի, բայց թող գիտնան նաեւ թէ պիտի չպակսին երբեք գրագէտներ, ճշմարիտ գրագէտներ, իրենց ժողովուրդին մեծութեամբ խանդավառ եւ ստեղծագործութեամբ հպարտ, որոնք պիտի աղաղակեն. — Հայաստան կ'ուզենք:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ. — Վերջերս Հայաստանի պետական Հրատարակչականը հրապարակ հանեց կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը, Մ. Մկրեանի «Գրիգոր Նարեկացի»ն:

Ծանօթ գրագէտ Դ. Դեմիրճեանի երկար գրախօսականէն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեսութիւնը: (Գրական Թերթ, 9 Մայիս).—

Անշուշտ գիտական այս մեծ աշխատութիւնը մեր միջնադարեան մեծանուն բանաստեղծի մասին, իր ծաւալուն եւ շատ արժէքաւոր բովանդակութեամբ մէկ կողմէ՝ կը լուծէ անոր ստեղծագործութեան հիմնական խնդիրները, եւ միւս կողմէ՝ դուռ կը բանայ տակաւին լուծելի ուրիշ կարգ մը խնդիրներու առաջ:

Երկը շարահիւսուած է գիտական հաստատուն սիստեմով եւ մեթոտով:

Հեղինակը կուտայ յառաջաբան մը, որ չի կրեր գրական պարտականութիւն կատարելու ձեւական բնոյթ, այլ շատ տեղին է, առաջին տողերէն իսկ կը դնէ ամէնէն հիմնական հարցը. — «Արդեօք միջին դարու հայ կեանքին մէջ եղա՞ծ է վերածնութեան շրջան, եւ եթէ այո, այդ շրջանը կը սկսի Ժ. դարէն, եւ կը սկսի գրականութեան մէջ Նարեկացիի ստեղծագործութիւններո՞վ, թէ աւելի ետք, ուրիշ գրողներու գործերով»:

Պրոֆ. Մկրեան գրքի սկիզբէն յառաջ կը բերէ «Եկեղեցական քաղաքական մաքառման» հարցը իր ամբողջ խճճանքով: Ատիկա շատ կարեւոր է: Այս հարցի լուծման մէջ յայտնի է թէ դժուար եղած է սքոլաստիկի մէջ չիյնալ, եւ թերեւս այժըմ ալ գտնուին բանասէրներ, որ ձախողին: Պէտք է խոստովանիլ որ բարդ հարց է: Պրոֆ. Մկրեան մէջ բերելով «եկեղեցան - քաղաքական մաքառման» հարցը, որու վրայ մեր անցեալի բանասէրները նայած են իբրեւ զուտ կրօնական հարցի, իրաւամբ կը նշէ թէ մեր հին հեղինակները եղած են եկեղեցականներ: Հինգ-տասը դարերու ընթացքին հայ պատմագրութեան բովանդակութեան էական գիծը կազմած է ոչ թէ դաւանաբանական պայքարի նկարագրութիւնը, այլ իրականին մէջ աշխարհիկ քաղաքական - քաղաքացիական պատմութիւն:

Ճիշդ որոշելով այս բարդ հարցը լուծելու մեթոտը, Մկրեան հայ ժողովուրդի 5 - 10 եւ յետագայ դարերու ընկերային շարժումը կ'որակէ իբրեւ ազատագրական շարժում: Եւ ազատագրական շարժում ամբողջ ժողովուրդի, ոչ թէ միայն ազնուականութեան եւ եկեղեցականութեան: Ասիկա այս կամ այն դասակարգի առաջնակարգութեան հարց չէ, այլ շարժիչ ուժերու խկութեան որոշման հարց:

Նարեկացիի ժամանակաշրջանը Մկրեան կը ներկայացնէ իբրեւ Թ. դարու երկրորդ կէսին Արաբներու դէմ ժողովրդական ապստամբութեան յաջորդող շրջան: Շատ տեղին է: Մանաւանդ սրամիտ է անմիջապէս մակաբերելը «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան փաստը: Հեղինակը ցոյց կուտայ թէ այդ ապստամբութիւնը «հաւանաբար անմիջական ազդակն է հանդիսացած» մեր փայլուն ժողովրդական դիւցազներգութեան: Այս «հաւանաբար» զգուշաւոր բառը աւելորդ է: Որովհետեւ նարեկացիական շրջանէն քիչ առաջ եւ ետքը հայ ժողովուրդի պատմութեան կորագիծը կը բարձրանար դէպի «հայ պետականութեան վերականգնումը»: Հինգ-տասը դար հայ ժողովուրդի պայքարը պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Մեսրոպեան դարը ստեղծեց Վարդան - Վահանանց ապստամբութեան մշակութային - քաղաքական գաղափարը, որ զարգանալով աւելի ուշ արտայայտուեցաւ իբրեւ Բագրատունեանց, Արծրունեաց եւ ուրիշ թագաւորութիւններ:

Մկրեան կրցած է շփոթ տեսակէտներէն դուրս հանել առողջ մտածումը, թէ Ժ. դարուն էր, որ սկիզբ առաւ վերածնութիւնը հայ իրականութեան մէջ: Հեղինակը մանրամասնօրէն կը բերէ փաստեր, որոնք կը հաստատեն թէ Միջին դարը կ'երթար դէպի վերածնութիւն:

Այս փաստերը նոյնն են ինչ որ կը տեսնենք եւրոպական Վերածնութեան պատմութեան մէջ, որոնց վրայ կ'աւելնան այնպիսի դէպքեր, որ յատկանշական են հայ ժողովուրդի պատմութեան — անոնց պայքարը բռնակալներու (զաւթիչ?) դէմ, գիւղացիութեան ապստամբութիւնները աւատապետներուն դէմ:

Հեղինակը վերապահութիւն կ'ընէ թէ Ժ. դարուն տնտեսական զարգացումը քաղաքական կեդրոնացում չստեղծեց: Մկրեան կը նկարագրէ հայ դաւանաբանական պայքարը յանուն Հայ. Եկեղեցիի ինքնուրոյն գաղափարին, որ ըստ էութեան քաղաք. անկախութեան պաշտպանութիւն էր, ուղղուած Բիւզանդիոյ «ոգեկործան կայսրներու» (Նարեկացի) բռնակալութեան դէմ:

Հեղինակը ճիշդ մտահոգութեամբ Նարեկացիի ժամանակի միտքը կը նկատէ իբրեւ հիմնական հարց: Այս խորհրդապաշտութիւնը շփոթութեան տեղի կուտայ, ինչպէս Մ. Մկրեան ճիշդ կը ձեւակերպէ պատճառը: Նարեկացիի «ստեղծագործութեան մէջ ուժեղ կերպով արտայայտուած ճղնաւորութիւնը եւ ապաշխարելու պահանջը որակած է իբրեւ աւատապետական, եկեղեցական ողբերգութիւն եւ ուղղակի հակադրած գիւղացիական ապստամբութեան»: Հեղինակը ճիշդ է երբ չի համաձայնիր Մանանդեանի հետ, որ Նարեկացիի մէջ կը տեսնէ իշխող դասերու յուսահատ փախուստի անկումային տրամադրութեանց արտայայտիչ, եւ զայն կը նկատէր կործանող աւատապետ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

●

Վանքը շինուած էր Էրզրում տանող ճամբուն քովը: Ունէր հաստ պատեր եւ բերդի նմանող աշտարակ մը: Մայրս յարկաբաժին մը կը վարձէր ուխտաւորներու շէնքին մէջ, որ ունէր երկար նըրբանցք մը, ուրկէ կը դիտէինք պարսպապատ բակը, ուր ուշ եկողները կամ չունեւորները կը բնակէին վրաններու մէջ:

Շուտով կուգային նաեւ գիւղացիներն ու նուագածուները իրենց փքափողերով, թմբուկներով, քէմանչէներով, տաւուղով ու զուռնայով:

Այրերը կը հագնէին լայն հագուստներ, — երկար թեւերով նեղ բաճկոններ, որոնց կուրծքին վրայ կային փամփուշտի խաչաձեւ ու զարդարուն դրպաններ. սեւ տափատներ, որոնց վերը շատ լայն էր եւ սրունքներն ալ ձեռնոցի նման շատ նեղ. սեւ կերպասէ կնգուղ մը, զոր վայելչօրէն կապած էին իրենց գլխուն ետեւ. եղան կաշիէ մուճակներ, կամ անկրունկ կօշիկներ, որոնց ծայրէն փոկի կտոր մը դէպի վեր դարձած էր:

Գիւղացի կիները կը հագնէին շքեղ հագուստներ, որոնց քղանցքները կը խարշափէին շարժումի ատեն: Իսկ անոնց կարմիր կամ կապոյտ թաւիշէ բաճկոնները, որոնք ասեղնագործուած էին ոսկի կամ արծաթ թելերով, ամուր մը կը սեղմէին իրենց փառաւոր կուրծքերուն շուրջը:

Մինչ գիւղացի այրերը կը պարէին, գիւղացի կոյսերը իրենք զիրենք կը ցուցադրէին ամչկոտ կերպով: Եւ երիտասարդները կ'ընտրէին, ու կը սիրաբանէին իրենց ապագայ կիներուն հետ:

Այրեր ու կիներ ձեռք ձեռքի բռնած կը դառնային շուրջանակի եւ կը շարժէին դէպի ետ ու դէպի առաջ: Ասիկա Մերձաւոր Արեւելքի ու Պալքաններու հիմնական շուրջպարն էր: Գիւղացիները, սակայն, ունէին իրենց բնիկ ռազմապարը:

Անոնք իրենց ճկոյթները կ'անցընէին իրարու մէջ ու նեղ բոլորակ մը կը կազմէին: Ցետոյ, իրենց ձեռքերը իրենց գըլուխներէն վեր բռնած, «Ալաշաղաչ» մարտակոչը կը պոռային, կ'իյնային իրենց մէկ ծունկին վրայ ու նորէն վեր կը ցատկէին: Վերջը, միւս ծունկին վրայ կ'իյնային ու նորէն վեր կը ցատկէին:

Այս պարի ատեն, պարողներու ճկուն եւ ուժեղ մարմիններուն բոլոր մկանները կը դողային իրենց լարուածութենէն:

Մատաղցու խոյերուն գալարուն կոտոշներուն վրայ կը փակցնէին վառած մոմերը ու կրօնական թափորով մը զանոնք եկեղեցիին շուրջը կը պտտցնէին երեք անգամ: Ցետոյ, դրան դուրսի կողմը զանոնք կը մորթէին կասկեններուն եւ ընկուզեններուն տակ ու կը խորովէին:

Միսը ձրի կը բաժնուէր ժողովուրդին՝ մեռելներու հոգիներուն փրկութեան համար: Իսկ երկու կոյր աշուղներ իրենց ջութակները կ'ածէին եւ կ'երգէին դիւցազներգութիւններ, կամ սիրոյ փոխաբերական հագներգութիւններ, որոնք կամ իրենց յօրինածներն էին, կամ Աշուղ Ջիվանիէն, կամ ուրիշ համբաւաւոր աշուղներու գործերէն: Եւ կամ՝ Սայաթ Նովայէն:

Ջէնըդ ղալըբը ունիս՝ լամզով կու խօսիս,
Նա պահէ ֆիզ, ումն օր ծառայիս, գօզալ.
Մէչկըդ ջէյրանի է ռումնըդ շաքարի,
Փռանգըստանէն եկած խարա իս, գօզալ.
Ղումաշ ասիմ՝ շուրեղէն է կու մաշուի,
Սալբի ասիմ՝ ախըր մին օր կու տաշուի,
Ջէյրան ասիմ՝ շատ մարթ ֆիզիդ կու խաշուի
Բաս վո՞ւնց թարիփ անիմ՝ միրա իս գօզալ:

Տրապիզոնէն Էրզրում կրնաք երթալ ճամբորդատար ինքնաշարժով: Հայաստանի մէջէն կ'անցնի այդ ճամբան, որ երբեմն մինչեւ Սամարղանդ երկարող ոսկի պողոտան էր:

Էրզրումը (Հռոմէական բերդ) կեդրոնատեղին է Թուրքիոյ երրորդ բանակին, որ տարածուած է երեք հարիւր յիսուն մղոնի վրայ՝ Հայաստան - Վրաստան լեռնոտ սահմանագծի երկայնքին, Սեւ Ծովէն մինչեւ Արարատ Լեռը:

Էրզրումը ցուրտ ու մռայլ քաղաք մըն է՝ զօրանոցներով, նեղ, ծուռ ու մութ եւ թաց փողոցներով: Կ'արտադրէ շատ լաւ ապուխտ, որ սքանչելի աղանդեր կ'ըլլայ օղիի հետ:

Այժմ դուք կը գտնուիք անծառ լեռնադաշտի մը վրայ, որ վեց հազար երկու հարիւր յիսուն երկու ոտք բարձր է ծովու մակերեսէն: Իսկ վերը՝ երկինքին մէջ, արծիւներ ու բազէներ կը ճախրեն:

Սակայն, ցուրտ կը բռնէ նոյն իսկ այս բարձրութեան վրայ: Լեռներու զառիթափերուն վրայ կ'արածին հօտերը ոչխարներու, որոնց վիզերէն կախուած պզտիկ բոժոժները կը ղօղանջեն ցուրտ օդին մէջ: Հովիւներու գամբռները մեծ ու մազոտ գազաններ են, որոնց վիզերուն անցուած են պողպատէ անուրներ, որոնց վրայ կան դուրս ցցուած գամեր՝ զանոնք պաշտպանելու համար գայլերու երախներէն:

Իւրաքանչիւր հօտ կ'առաջնորդուի քաղերէ, որոնք մօրուսաւոր ռազմիկներն են լեռներուն եւ որոնց վիզերէն կախուած բոժոժները աւելի մեծ են ու կը հնչեն աւելի խոր:

Ոչխարները խոշոր դմակներ ունին ու կը պատկանին տոկուն (քարաքուլ » տեսակին:

Էրզրումէն կրնաք Կարս երթալ շոգեկառքով կամ ճամբորդատար ինքնաշարժով:

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՐՄԷԼԵԱՆ

(6) (Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՐԴԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

●

Լիբանանի մեր ընկերներէն Զարեհ Զարգունի, ուսուցիչ, որ այժմ Հիւս. Ամերիկա կը գտնուի, վերջերս զրոյց մը ունեցած էր ծանօթ բժիշկ Համբարձում Քէքլիկեանի հետ :

Ինչպէս գրած ենք ժամանակին, բժիշկը իր ազատ ժամերուն կը զբաղի գրականութեամբ : «Կը սիրեմ վէպը եւ նորավէպը. վէպ կը գրեմ անգլերէն, նորավէպ՝ հայերէն» : Տեսակցութեան ատեն, ուրախութեամբ յայտներ է թէ ամերիկեան հրատարակչական տուն մը յանձն առած է տպել իր երկարաշունչ մէկ վէպը : Ապա հետեւեալ զրոյցը տեղի ունեցած է .

— Ի՞նչ կը պակսի գաղթաշխարհի նոր սերունդին :

— Նախ չունին յանդգնութիւնը իրենց միջավայրին բարքերն ու մտայնութիւնը քննադատելու, ինչպէս կ'ընէր Զօհրապ : Հակակշիռ ունին, կարծեմ, իրենց վրայ : Հայ Սփիւռքը պէտք ունի հոգեփոխութեան, ու գրագէտը միակ մարդն է, նման առաքելութեան մը գլուխն անցնելու ... Այս սերունդը կը տառապի նաեւ գրական լայն պաշարի պակասէն, ու մանաւանդ անկարող է իւրացնելու գրական արդի հոսանքները :

— Առնենք մը ի վեր, շարունակ կը մատնանշուի Գրական Տագնապ մը մեր մօտ : Կը նշմարէ՞ք նման կացութիւն մը այլ ազգերու գրականութեան մէջ, եւ ըստ ձեզի, ի՞նչ են էական պատճառները այդ տագնապին :

— Այո, դժբախտաբար, այդ տագնապը նշմարելի է ոչ միայն մեր, այլ գրեթէ բոլոր մեր ժողովուրդներու գրականութեան մէջ : Եղած են միշտ հակամտաւորական շարժումներ, միտումներ, բայց ոչ մէկ ատեն գրականութիւնը չէր մատնուած թեթեւսոլիկութեան, չըսելու համար ամլութեան եւ ամայութեան՝ քան ներկայիս : Առէք մեծ երկիրները եւ անոնց արդի գրականութիւնը : Կա՞յ Ռուսիոյ մէջ Թոլսթոյ մը կամ Թուրկէնիեւ մը հիմա : Թոմաս Ման, գերման գրականութեան վերջին տիտանը եղաւ : Մեռաւ անցեալ տարի, բայց քանի տարիէ ի վեր արժէքաւոր երկ մը լոյս չէր ընծայեր : Փրուստ — կէս Հրեայ մը — Ֆրանսական գրականութեան վերջակէտը դրաւ կարծես : Ճէյմս Ճոյս — Իրլանտացի մը — Անգլ. գրականութեան վերջին գլուխ գործոցը՝ Ոդիսեւս տպագրութեան յանձնեց 1922ին : Ճոյսի ամերիկացի հետեւորդները՝ Ֆոքներ, Հեմինկուէյ, Թամս Վոլֆ եւ Ճօն Փասոս, ծաղկեցան քանական թուականներուն, ու հիմա կամ մեռած կամ թառամելու վրայ են կարծես : Գրական ներկայ մթնոլորտը համակերպող է, պատեհապաշտ ձգտումներով, զուրկ՝ քննադատական ոգիէ : Ու կարելի չէ մեծ գրականութիւն արտադրել առանց ընդվզումի, մեծ կիրքի, տառապանքի եւ խռովքներու :

Մենք՝ թէեւ փոքրիկ ազգ, ունինք սակայն ճոխ գրականութիւն մը : Ունեցած ենք մեծ հաւատք մեր մտաւորականութեան հանդէպ. այդ հաւատքը կը մնայ անխախտ այսօր ալ, մինչդեռ Ամերիկայի մէջ, մտաւորականը հեռու է նոյն հաւատքը վայելելէ կառավարական շրջանակներու մէջ եւ գործ չունի կառավարութեան մէջ :

— Կ'ընդունի՞ք թէ գրագէտը ծնունդն է իր հարազատ հողին, հետեւաբար, անոր գործերը պէտք է կրեն կնիքը հայրենի հողին, ջուրին, աւիշին մէկ խօսքով :

— Պայման չէ. հարազատ գրականութիւն կարելի է մշակել, ապրելով հայրենիքէն ալ հեռու, շատ են օրինակները .— Ճոյս Իրլանտայէն դուրս ապրեցաւ, Տոստոյեւսքի եւ Թուրկէնիեւ տարիներով հեռու ապրեցան իրենց հայրենիքէն եւ գլուխ գործոցներ արտադրեցին : Հեմինկուէյ իր լաւագոյն գործերը գրեց Ամերիկայէն դուրս : Աւելի լաւ է, կը խորհիմ, մեկուսանալ միջավայրէն, կեանքն ու իրողութիւնները դիտել հեռուէն, մերկացած բոլոր նկատումներէ, եւ հարազատութեան պատմուճան հագցնել անոնց :

ԱՐԴԻ ՎԷՊԸ

Գրավաճառներու վերջին համագումարին մէջ Ժեռար Մուրկ հետեւեալ տեսութիւնները պարզեց արդի վէպի մասին .

— Շատ բարձր կը դասեմ գրավաճառին դերը իբրեւ ուղեցոյց, տալով անոր ստեղծագործողի աստիճան :

Ոչ միայն ստեղծագործող է ան որ գիրք մը կը գրէ, այլեւ ան որ կը նուիրուի անձի մը կամ աշակերտի մը նկարագրին կազմութեան : Որովհետեւ նիւթական ստեղծագործութենէն անդին, կայ ճառագայթումը որ մեծ նշանակութիւն ունի :

Գրավաճառը հետեւելով իր մշակութային զանազան կարելիութեանց, պէտք է որ առաջնորդողի դերը ունենայ : Ասոր համար անհրաժեշտ է որ ան խորապէս թափանցէ գիրքին եւ յաճախորդին :

Ուսումնասիրելով այն քան վէպերը, որ մեր քննութեան յանձնուեցան, սա եզրակացութեան եկայ թէ կը կորսուի վիպային սեռը :

Գրողներու երեք չորրորդը բարոյախօսներ են, այսինքն անոնց գործերուն մէջ աւելի շատ նկատի առնուած են գաղափարները քան անձերը, առարկաները, եւ վայրերը : Մեռած են այն գիրքերը որոնք մեր մէջ կ'արթնցնէին գիւթանք եւ յուզում :

Ուրիշ նկատելի կէտ մըն է արդի վէպին մէջ «հիմըր»ը փոխել հեղնանքի : «Հիւմըր»ը ծիծաղ մըն է առանց չարամտութեան : Ասիկա հետզհետէ կ'այլափոխուի, վերածուելով դառնութեան : Հեղինակները ինչ պէտք ունին խածնելու եւ բզկտելու ի՛նչ որ կ'իյնայ իրենց ձեռքը — մէջն ըլլալով իրենք եւս : Պլոնտէն ամէնէն յատկանշական պաշտպանն է «հիմըր»ի : Կը թուի թէ քնքոյշ սրտի մը պտուղն է, դէմ յանդիման անգութ իրականութեան մը : Պեռնառ Ֆրանքի հեղնանքը պտուղն է քննական իմացականութեան :

տութեան ողբասացը : Ան չէր տեսներ անոր մէջ բողոքի, պայքարի, կատարելութեան ձգտողի, բնութեան եւ մարդկային գեղեցկութեան գովերգու բանաստեղծ : Ընդհակառակը պնդէ թէ աւատապետութեան դէմ մղուած շարժումը կը սկըսէր միստիկով :

Ահա այս միստիկն է որ Մ. Մկրեան կը զարձնէ կուսան Նարեկացիի ինքնութիւնը որոշող, ճիշդ հակառակ այն տեսակէտին թէ անոր միստիկին մէջ պէտք է տեսնել գղջում, ապաշխարում, որ կ'ընէ ճգնաւոր մը յուսահատ ողբասացութեամբ :

Միստիկութեան եւ գիւղացիական շարժումներուն մէջ մեծ կապ կար : Այստեղէն կարելի է հետեւցնել որ Նարեկացիի միստիկը ոչ մէկ հաստատուն հիմք չունի Նախ՝ զայն դնելու պաշտօնական եկեղեցականութեան գիրքերուն մէջ ընդդէմ ... կեղեքուած գիւղացիութեան եւ քաղաքի ընչազուրկներու :

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

Յունիս մէկին Երեւանէն դէպի Մոսկուա ճամբայ ելաւ հայկական երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Արամ Տէր-Յովհաննէսեանի, մասնակցելու համար հայկական արուեստի եւ գրականութեան Տասնօրեակին : Երգչախումբը կը բաղկանայ ութսուն անդամներէ :

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ Արամ Տէր Յովհաննէսեան մեծ վարպետ մըն է, իբրեւ ղեկավար : Ունի Պախի, Կոմիտասի, Վերտիի եւ Գլինկայի արուեստի հզօր շունչը : **Խմբերգը սորվեցնելէ առաջ**, ղեկավարը մանրամասնօրէն կը բացատրէ երգին իմաստը, անոր պարունակութեան զանազան տրամադրութիւնները եւ բաղմաթիւ արտայայտութեան նրբերանգները եւայլն :

Երգչախումբը պիտի մասնակցի Տասնօրեակին Կոմիտասի, Կարա-Մուրզայի ինչպէս եւ ռուս եւ խորհրդային երաժշտագէտներու կարգ մը խմբերգներով :

Կոմիտասի «Սիփանայ քաջեր», «Խումար Պաւէլ», «Սարերի վրով գնայ», «Փեսին գովքը», «Կուժն առա», եւ «Գութանի երգը», Կարա Մուրզայի «Գացէք, տեսէք», «Ջիմ վգի վընոց կիտամ» : Ուշագրաւ է «Գութանի երգը», ուր Կոմիտաս միացուցած է բոլոր շինականներու սրտի թրթիռները : Նոր խորհրդային երաժիշտներու գործերէն Ցարօ Ստեփանեանի «Լուսնակն Անուշ» գողտրիկ խմբերգը, Ալեքսանդր Յարութիւնեանի «Հնձի երգը» եւ Արամ Քոչարեանի «Գարուն եկաւ» խմբերգները, Եդ. Յովհաննէսեանի «Երկու ափ» բանաստեղծութենէն, Կ. Զաքարեանի «Հայրենիքը», Մ. Մազմանեանի «Մոսկուան», Վ. Արարատեանի «Մրցութիւնը» : Ճաշակով ընտրուած են ռուսական երգերը — Կալինկովի «Կոնդորը», «Գորտն ու եզը» կատակերգը, գրուած Կռիլովի համանուն առակի վրայ, երաժշտական նրբերանգներով, ձայնախաղերով կուտայ առակին ամբողջ իմաստը : «Կաղնու տակից» ռուսական ժողովրդական երգը եւ «Շչեդրիկ» : Շոստակովիչի «Մահապատժի ենթարկուածներին» խմբերգային քերթուածը : Էդ. Բաղդասարեանի եւ Ս. Ջրբաշեանի «1905 թուականը» : Երգչախումբի ստեղծագործական ծրագիրներուն մէջ կան նաեւ Կոմիտասի ցարդ չկատարուած խմբերգները, Վերտիի «Հոգեհանգիստ»ը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԽԱՑԱՒՈՐԻՆ

Չեմ սիրում նրան, ով իր կեանքում
Ո՛չ երազել է, ո՛չ տառապել,
Ով չի մտրել գիշերն անքուն
Ու կեանքին հաւատն իր չի կապել :

Չեմ սիրում նրան, ով հեշտութեամբ
Կեանքում վարդեր է միայն քաղել,
Ում գլխի վրայ երկինքն անամպ,
Ոտքի տակ հողը հարթ է եղել :

Ես քե՛զ եմ սիրում, տքնաջա՛ն մարդ,
Որ միշտ քայլել ես ապետաբար,
Որ բախտից առաջ քո լուսազարդ
Գութ ես պահպանել այլոց համար :

Որ քարը փշրել, արել ես հող,
Եւ հողից քամել մետաքս ու հաց,
Ետ տուել կրծքով մրրիկ ու հողմ,
Հսկել անդորրը մինչ լուսաբաց :

Որ տատասկներ ես ճամբից պոկել,
Արիւնոտելով դաստակ ու մատ,
Ու ճամբի կէսին չես էլ չոքել,
Թէպէտ երբեմն յոգնել ես շատ :

Որ մահ ես տեսել, յաղթել նրան,
Շնչովդ շոյել շիւղը կեանքի,
Ու մեր ժպտացել աստղի նման
Ամպերի տակից տառապանքի :

Ես համբուրում եմ ճակատդ պերճ,
Որ դժուարինն ես կեանքում ընտրել
Եւ բոցաքաչափ քո սրտի մէջ
Ողջ ժողովրդի բախտն ես կրել :

ՀՐԱՉԵԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ տաղանդաւոր նկարիչ Աշոտ Զօրեան մասնակցելով Գահիրէի լիբ. սալոնին առաջին մրցանակ շահած է (50 եգիպտ. ոսկի) «Թաղեր» գործին համար : Մօտ յիսուն նկարիչներ զանազան ազգերէ մասնակցած էին արժէքաւոր գործերով :

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Կը ներես իմ միամտութեանը, Սամուէլ, եւ կը հաւատաս իմ անմեղութեանը, ասաց նա արտասուախառն հեկեկանքով, որ այդքան տարի է, այդ անպիտանը ծառայում է ինձ մօտ, որպէս ներքինի, բայց ես դեռ մինչեւ այսօր չէի հասկացել նրա իսկական պաշտօնը : Ես միայն նկատում էի, որ նրա մօտ անծանօթ մարդիկ են գալիս, գնում. նկատում էի, որ նամակներ է ստանում, պատասխան գրում, եւ այդ բոլորը շատ սովորական էի համարում, որովհետեւ գիտէի, որ Տիզբոնում, մանաւանդ իմ եղբօր արքունիքում, մեծ կապեր եւ ծանօթութիւններ ունի : Բայց այսօր ես քննեցի նրա թղթերը, բանից դուրս եկաւ, որ այդ մարդը այստեղ եւս մեծ կապեր է ունեցել : Նրա ձեռքի տակ եղել են շատ մարդիկ, մինչեւ անգամ Հայերից, որոնք Հայոց երկրի ամէն կողմերից տեղեկութիւններ են հաղորդել նրան, թէ ո՛րտեղ ինչ է կատարւում, կամ որտեղ ինչ է պատրաստւում : Եւ այդ լուրերի համար առատ վճարել է : Իր հաւաքած տեղեկութիւնները նա միշտ ծածուկ ուղարկել է Տիզբոն, եւ այնտեղից նոր հրահանգներ է ստացել :

— Ուրեմն նա մի ծպտեալ լրտե՞ս է եղել մեր տան մէջ ներքինապետի պաշտօնով, հարցրեց Սամուէլ, աւելի վրդովուելով :

— Այդպէս է երեւում : Նրան պատուիրուած է եղել՝ ամէն ինչ հաղորդել Տիզբոն, կրկնեց տիկինը ցած ձայնով :

«Թշնամու գործակատարը մեր տան մէջ է եղել եւ մենք այդքան ժամանակ չե՞նք հասկացել» ... մտածեց Սամուէլը մի առանձին ինքնա-անբաւականութեամբ : «Եւ մենք դեռ եւս գանգատւում ենք, որ մեր գործերը վատ են գնում ... Մեր տանը հարս են ուղարկում, հարսի հետ հարուստ օժիտ են դնում, եւ նոյն օժիտի թւում ուղարկում են մեզ իրանց լրտեսը, բազմաթիւ աղախինների եւ սպասաւորների հետ ... ինչ լաւ խնամութիւն է ... Պարսից թագաւորի նենգաւոր խնամութիւն» ...

Նա դարձաւ դէպի տիկինը .

— Դու, Որմիզդուխտ, այնքան բարեսիրտ ես, որ ես չէի համարձակուել մի ամենափոքր կասկածով անգամ վիրաւորել քո հրեշտակային անմեղութիւնը : Բայց դու մտածո՞ւմ ես, թէ որքան վատ է ուրիշի տան գործերը լրտեսել :

— Այդ ես գիտեմ, պատասխանեց նա մի այնպիսի ձայնով, որի մէջ լսւում էր սրտի խորին բարկութիւնը՝ լի անմխիթար ցաւակցութեամբ : Այդ ես գիտեմ եւ դառն հետեւանքները տեսնում եմ : Ինձ համար շատ սոսկալի է : Երբ մարդկանց արիւն է թափւում, երբ հայր եւ մայր մաշւում են բանտերի մէջ, իսկ զաւակները, որբ եւ անտէր, մնում են դահիճների ձեռքում : Ես չեմ կարող տանել այդպիսի անգթութիւններ :

— Բայց այդ քո եղբօր ցանկութիւնն է, նկատեց Սամուէլը :

— Մի նախատիր ինձ, Սամուէլ, եղբօրըս պատճառով : Պարսից թագաւորները սիրտ չունեն : Մարդկանց գլուխների վրայ են հաստատում նրանք իրանց գահի պատուանդանը, այդպէս ասել է մեր իմաստասէրներից մէկը :

Սամուէլը մտածութեան մէջ ընկաւ : Տիկինը ընդհատեց նրա լռութիւնը, ասելով .

— Մի տրտմիր, Սամուէլ, իմ խիղճը հանգստացնելու համար՝ ես հէ՞նց այս առաւօտ կը հրամայեմ պատրաստել իմ ճանապարհորդութեան կարաւանը, կը գնամ Տիզբոն, կ'ընկնեմ իմ եղբօր գահի առջեւ եւ իմ արտասուքով կ'ամոքեմ նրա բարկութիւնը : Եւ եթէ նա անգթայ կը լինի դէպի քրոջ արտասուքը, նոյն գահի պատուանդանը արտասուքոտած կը թողնեմ իմ հարազատի արիւնով ...

— Ես հաւատում եմ քո անձնազոհութեանը, Որմիզդուխտ, պատասխանեց երիտասարդը, դու աւելի քան այդ բարեգութ ես : Բայց այժմ արդէն ուշ է ... Գործերը այնքան բարդուած են, հանգամանքները այնքան անդառնալի ձեւ են ստացել, որ քո բարեխօսութիւնը հազիւ թէ կարող էր խափանել կատարուող չարիքը ...

— Բայց քո կեանքը վտանգի մէջ է, Սամուէլ : Ես չեմ տարակուսում, որ ներքինապետը, կամ որպէս դու անուանեցիր, այդ ցած լրտեսը, քո անունն եւս «անբարեմիտների» ցուցակի մէջ անցկացրած չլինի ...

— Ես նոյնպէս չեմ տարակուսում, ասաց Սամուէլը.— ես այդ հոգսը Աստուծոյ վրայ եմ թողնում ...

Նա դարձեալ մտահոգութեան մէջ ընկաւ, եւ բոպէական լռութիւնից յետոյ ասաց հեգնաբար .

— Դու մոռանում ես, Որմիզդուխտ, որ իմ հայրը եւ իմ քեռին առաջնորդում են պարսից զօրքերին. նրանք գոնէ ինձ կը խնայեն ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

մը ստորագրեց Հիթլէրի հետ, փութացնելով պատերազմը ։

Նոր նախարարը, Շեպիլով, Խրուշչեւի գլխաւոր աշխատակիցը կը համարուի երկար ատենէ ի վեր, արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Ցիսուն տարեկան է ։ Կուսակցական պաշտօնաթերթին խմբագրապետն էր եւ 1954 Մարտին նշանակուեցաւ նախագահ Ազգութեանց խորհուրդի արտաքին գործերու յանձնաժողովին ։ Նոյն տարուան Հոկտեմբերին Փեքին գնաց Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի հետ։ Անցեալ տարի յունուարին, երբ Մալենկով կը հրաժարէր, կարեւոր յօդուած մը հրատարակեց Թերթին մէջ, պաշտպանելով ծանր ճարտարարուեստը։ Դարձեալ ինքն էր որ Պելկրատ գնաց Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի հետ, 1955 Մայիսին։ Նոյն տարուան Յուլիս 12ին նշանակուեցաւ քարտուղար Կեդր. Կոմիտէի, դառնալով ականաւոր դէմք ։ Մէկ շաբաթ առաջ Գահիրէ կ'երթար գնդ. Նասրի հրաւէրով, սերտ յարաբերութիւններ հաստատելով ։ Քսաներորդ համագումարին վերընտրուեցաւ քարտուղար Կեդր. Կոմիտէի եւ փոխնախագահ ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Նորէն պղտոր լուրեր կը հասնին Միջին Արեւելքէն, ճիշդ այն պահուն երբ ապահովութեան խորհուրդը կը քննէ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին տեղեկագիրը ։ Առջի օրուան նիստին մէջ, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Սուրիոյ պատուիրակը, մերժելով ճանչնալ Իսրայէլի գոյութիւնը։ Աւելի չափաւոր էին Եգիպտոսի եւ Լիբանանի ներկայացուցիչները ։

Իսրայէլի մեծ ռազմափորձերը վերջացան, տեւելով չորս օր ։ Ներկայ էին վարչապետը եւ սպարապետը։ Առաջինը ճառ մը խօսելով Երուսաղէմի մէջ յայտարարեց. — «Մենք միշտ պատրաստ պէտք է ըլլանք գինուոր. տեսակէտով ։ Բայց պէտք է զգուշանանք պատերազմի ձեռնարկելէ, նոյն իսկ եթէ սաստկանայ արաբ վարիչներու դրդութիւնը ։ Խաղաղութիւնը ոչ միայն անհրաժեշտ է ընդհանուր պատճառներով, այլ եւ անոր համար որ Իսրայէլ պէտք է կարենայ ընդունիլ աքսորականները եւ հայրենիք մը կերտել։ Մեր դրացիներուն մէջ չկայ մէկ հատիկ ժողովրդապետութիւն, բոլորն ալ աւատապետութիւններ են։ Եթէ ընդհարում մը պատահի, հետեւանքը պիտի ըլլայ համաշխարհային պատերազմ »։

× Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, յայտարարեց թէ երբեք տեղի պիտի չտայ մասնաւորապէս Կիպրոսի, Պարսից ծոցին, Ադէնի եւ մեր քարիւղի աղբիւրներու պաշտպանութեան համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

40.000 ՈՍԿԻ տուգանքի դատապարտուեցաւ Կիպրոսի Ֆամակուսթա քաղաքը, որ ունի 25.000 բնակիչ։ Այս տուգանքը սահմանուած 'է իբրեւ պատիժ երկու անգլիացի զինուորներու սպանութեան համար։ Ցարդ տուգանքի դատապարտուած են 13 քաղաքներ եւ գիւղեր, համագումար 70.050 ստերլին ։ Անցեալ նոյեմբերէն ի վեր 11 հոգի սպաննուած եւ 136 յարձակումներ կատարուած Ֆամակուսթայի մէջ։ Կիպրոսի յոյն քաղաքապետները եւ գիւղապետները կոչ մը ուղղեցին Յոյներուն եւ Թուրքերուն, որպէսզի հաշտուին ։

ԹԻԹՕ շաբաթ օր Մոսկուա հասնելով, ընդունուեցաւ արտակարգ հանդիսութեամբ ։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն 230 ըմբոստներ սպաննուած, 210 հոգի ալ գերի բռնուած են «Երկաթեայ դուռներուն» առջեւ մղուած ճակատամարտի մը ընթացքին որ տեւած է երեք օր։ Սպանեալներէն 160ը զինուորական համազգեստ հագած էին։ Ֆրանսացիները մեծ քանակութեամբ զէնքեր ալ գրաւած են, մէջն ըլլալով 13 մոլոթովեան ձեռնառումբեր։ Ալժէի մէջ Արաբները գործադուլ մը սարքեցին, իբրեւ բողոք երկու օր առաջ կատարուած խուզարկութեանց դէմ։ Մահուան դատապարտուեցան երեք ըմբոստներ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ սենտիքաները պահանջեցին կառավարութենէն արտօնել որ կամաւորներ երթան Ալժերիա ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Այրի Տիկին Նոյեմզար Պէրպէրեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն

ԱՂԱՍԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ։

Կը խօսի ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Կիրակի, 10 Յունիս ։

Կը խօսի ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՇԱԻԼ. — 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ։

Կը նախագահէ Պ. ԶՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ։

Րըկպի Պարի մէջ, Փօնթէ ։

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՏԱՆ

Կիր. Յունիս 10ին, ժամը $ին ։

Գեղունի ակումբին մէջ ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԿՈՆԴԱԿԻՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶ. — Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Փրատոյի Մայր եկեղեցին ։

ՆԻՍ. — Ս. Աստուածածին եկեղեցին ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Վար. Ս. Խաչ եկեղեցին ։

ՇԱԻԼ. — Մատուռին մէջ ։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ. — Մատուռին մէջ ։

ՊՈՒԼՎԱՌ OSSO Ս. Յակ. եկեղեցին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Պօղոս Պետրոս եկեղեցին ։

ԼԻՈՆ. — Ս. Աստուածածին եկեղեցին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (Մարսէյլ)

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, ֆրանսական համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ, (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա)։

Կը խօսի՝ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Սեւրի դաշնագիրը իբրեւ միջազգային փաստաթուղթ հայկական իրաւունքներու ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

(Դրական եւ բացասական գիծեր)

Վիճաբանական դասախօսութիւն Համազգային ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին (Շար.)։

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քլամառէն Պ. Յակոբ Զաքարեան հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, հազար ֆրանք ալ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ ։ fopսաժի համար։ Դիմել 19 Ֆօպ. Սէն Տընի։ Մէթրօ Սթրազպուրկ Սէն Տընի ։ Մէզօն Ժազմէն, (Պալթաեան) ։

× Տաբատի (քօնֆէքսիօն) կարողներ, իրենց տան մէջ։ Դիմել 95 ռիւ Սէն Փիէր, Մարսէյլ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճարել մինչեւ Յունիս 10, Տոքթ. Եր. Արզումանեանի, Միլանօ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆր. Կ. Խաչի միջմասնաճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիրուին վարչութեան բոլոր անդամուհիները։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ մէջ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղին ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 3ին, սովորական հասցէին։Կարեւոր օրակարգ։Պատգ.ժողովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Կը ներկայացուի Ս. Ղազարի ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը ։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին խօսքերը ուղղուած Փարիզի հայ մանուկներուն ։

Նախարար Փինոյի Երեւան ժամանումը, առնուած՝ հեռատեսիլէն։ — Կը նախագահէ, եւ կը խօսի Հ. Աւետիք ։

(Պատկերները պատրաստուած են Գ. Մելիքեանի կողմէ)։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 5 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7595 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3406

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ներքին պայքարը տարածուելով եւ ճիւղաւորուելով, արդէն իսկ հասած է վտանգաւոր կէտի մը:

Այն աստիճան որ, կառավարութիւնը կ'աճապարէ կարգ մը նոր օրէնքներ առաջարկել կամ եղածները խստացնել, ինչպէս կը հաստատեն վերջին Թղթաբերով հասած թերթերը :

Մայիս 30ին Ազգ. Ժողովին յանձնուեցաւ օրինագիծ մը, որ կը ծանրացնէ մամուլի, անթելի եւ հաւաքոյթներու օրէնքները :

Միեւնոյն ատեն կը քննուի Ազգ. պաշտպանութեան օրինագիծ մը, շատ աւելի ծանր տրամադրութիւններով :

Կառավարութիւնը ստիպողաբար կը պահանջէ քուէարկել այս օրինագիծները, յայտնապէս յուզումի մատնելով հանրային կարծիքը:

Մամուլի օրէնքին նոր տրամադրութիւնները ուղղուած են ընդդիմադիր հոսանքներուն դէմ, որոնք ամիսներէ ի վեր անխնայ կը ձաղկեն կառավարական կուսակցութիւնը (դեմոկրատ):

Օրինագծին տրամադրութեամբ թերթի մը տէրը, խմբագրապետը, պատասխանատու տնօրէնը, քաղաք. խմբագիրները եւ քրոնիկագիրները պէտք է բարձրագոյն ուսում ստացած ըլլան: Արտօնութեան եւ հրատարակութեան պայմաններն ալ խստացած են :

Մասնաւոր յօդուած մը հինգ հազար ոսկի տուգանք եւ մէկ տարի բանտարկութիւն կը տրամադրէ, եթէ հերքումները 24 ժամէն չհրատարակուին, նոյն տեղը եւ նոյն տառերով :

Կարգ մը պարագաներու մէջ դատարանը կրնայ թերթն ալ փակել :

Մէկ տարի պատիժ կը նախատեսուի անոնց որ վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն երկրին տնտեսական, քաղաքական կամ ելմտական կացութեան մասին :

Ուրիշ կարգ մը յօդուածներ ալ կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը վճռական դիրք մը բռնած է, ընդդիմադիրներուն պայքարը ջլատելու համար :

Այս վերջինները մտահոգութեան մատնուած են արդէն եւ հրապարակաւ կը յայտնեն իրենց յուսախաբութիւնը :

Տխրահռչակ Իսմէթը, որ տարիներէ ի վեր երկիրը կը կառավարէր «լռութեան օրէնք»ով, կ'ըսէ թէ «նշանները լաւ չեն»:

Դեմոկրատ կուսակցութենէն բաժնուած թեւ մը, «Հիւրրիյէթ», իր նախագահին բերնով կը յայտարարէ թէ նոր օրէնքը աւելի ծանր է քան 1925ի «լռութեան օրէնքը»: Եւ կը հառաչէ .

—«Գիտենք թէ երկիրը ո՛ւր առաջնորդուեցաւ այն ատեն: Մե՛ղք երկրին »...

Ազգ. պաշտպանութեան օրէնքը, որ մասնաւորապէս ուղղուած է չարաշահութեան դէմ, նոյնպէս շարք մը ծանր պատիժներ կը տրամադրէ :

Օրինակ, հինգ հազարէն մինչեւ 50.000 ոսկի տուգանքի կամ երեք տարի բանտարկութեան պիտի դատապարտուին անոնք որ ապրանքներ կը մթերեն կամ կը յահեն, կառավարութեան բռնագրաւած ապրանքներ կը փախցնեն, պահանջուած տեղեկութիւնները ժամանակին եւ ճշդիւ չեն հաղորդեր, կամ ի հարկին կառավարութեան չեն ծախեր իրենց ապրանքները, եւ կամ ուրիշ նպատակներու կը գործածեն կառավարութեան տրամադրած վարկը եւ «տըվիզ»ը :

Այս կաշկանդումներով, օրուան իշխանութիւնը կ'ուզէ հաւասարակշռել երկրին տնտեսական կացութիւնը, որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ :

Երեք հարիւր միլիոն տոլարի վարկ մը կը սպասէին Ամերիկացիներէն, բայց անոնց մասնագէտները կը նախընտրեն խրատներ տալ, միշտ յիշեցնելով .— «Ձեր վերմակին չափ երկարեցէք ձեր ոտքերը»: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

ԲԱՆԱՁԵՒԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԻ ԱՅՍՕՐ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

Այսօր, երեքշաբթի, Ազգ. ժողովը պիտի քուէարկէ միակ բանաձեւ մը, վստահութեան քուէ տալով դահլիճին :

Վարչապետը շաբաթ գիշեր մերժեց «կտորներու բաժնել» վստահութիւնը եւ պահանջեց մէկ բանաձեւ քուէարկել ընդհանուր քաղաքականութեան մասին : Ուրիշ խօսքով, նոր պայմանագիր մը կնքել կառավարութեան հետ : Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ վստահութիւն պիտի ստանայ կարեւոր մեծամասնութեամբ, եթէ նոյն իսկ դէմ քուէարկեն 151 համայնավարները եւ ուղեկիցները: Առաջարկուած բանաձեւը պիտի վաւերացնէ դահլիճին ալժերեան քաղաքականութիւնը, ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական բարենորոգումներով: Այս առթիւ բացատրեց թէ պիտի ստեղծուի «Նոր Ալժերիա մը, ոչ ֆրանսական, ոչ իսլամական, ոչ ալ պէրպէրեան, այլ անքակտելի կերպով կապուած Ֆրանսայի հետ, նոր կարգուսարքով մը, հաւասար իրաւունքներ տալով բոլոր բնակիչներուն»: Նոյն աղբիւրին համաձայն, դահլիճը արդէն ունի 195 քուէ 595 անդամներու մէջ, ընկերվարականներով, արմատականներով, ժողովրդական Շարժումով եւ ուրիշ չափաւոր հոսանքներով: Իր բանախօսութեան վերջին մասին մէջ, Պ. Կի Մոլէ վճռական դիրք մը բռնեց համայնավարներուն դէմ, դատապարտելով անոնց բողոքի ցոյցերը զինուորներու առաքման դէմ եւ յայտարարեց թէ «աննկուն պայքար մը պիտի մղեն Ալժերիոյ հրոսախումբերուն դէմ, կրակը դադրեցնելու եւ բանակցութիւններ կատարելու պահանջին դէմ : Միեւնոյն ատեն պարսաւեց անոնք որ դաւաճանութիւն կը կատարեն, նահանջականութեան ճամբան բռնելով: Դատապարտեց, նաեւ, փուժատեան հոսանքը որ կը փորձէ շարժում ստեղծել տուրքերու վճարման դէմ: Եւ կոչ մը ուղղեց բոլորին հայրենասիրութեան: Ֆրանքեւգերման բանակցութեանց մասին ալ խօսելով, Պ. Կի Մոլէ յոյս յայտնեց թէ գոհացուցիչ ելքի մը պիտի յանգին Սարի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Ինչպէս Ալժերիոյ նախարարը՝ Լաքոստ, վարչապետն ալ համոզուած է թէ Ֆրանսա քանի մը ամիսէն յաղթական պիտի հանդիսանայ, զսպելով Ալժերիոյ ապստամբութիւնը որ կը տեւէ 19 ամիսէ ի վեր: Երկու նախարարներուն ճառերը ջերմապէս ծափահարուեցան Ազգ. Ժողովի կեդրոնին կողմէ: Ծափահարողներուն մէջ էր նաեւ Մենտէս Ֆրանս, որ դահլիճէն հրաժարեցաւ վերջերս :

Ճառը վերջացուցած ատեն, Պ. Կի Մոլէ շեշտեց թէ Գչ. օրուան քուէարկութիւնը պէտք է ըլլայ միանուագ: «Մենք մէկ քաղաքականութիւն ունինք տարբեր կացութիւններու համար: Ձեզի կը մնայ դատել չորս ամիսէ ի վեր կատարուած գործը, ինչպէս եւ ճշդել ապագայ քաղաքականութիւնը: Իմ կառավարութիւնս համախմբում մը չէ զանազան անձերու որոնք հակառակ են իրարու, այլ ամբողջութիւն մը ուր իւրաքանչիւր խնդիր ազատօրէն կը քննուի, բայց ցոյց կուտայ միութիւն՝ գործադրութեան մէջ: Կ'ուզեմ գիտնալ ընդդիմութեանց գումարը: Ուստի կը պահանջեմ վստահութեան միակ բանաձեւ մը, որ պիտի ըլլայ նոր վաւերացում մը: Մենք կ'ընդունինք բոլոր պատասխանատուութիւնները եւ վտանգները: Կառավարութիւնը ի՞նչպէս կրնայ գործել, եթէ Ազգ. ժողովը մանրէ իր վստահութիւնը, եթէ մասերու բաժնէ կամ վերապահութեամբ տայ: Երկիրը յստակ վճիռ մը կ'ուզէ : Ան զզուած է պիղատոսական բացատրութիւններէ կամ վայրկեան մարդաբէնութիւններէ : Կառավարութիւնը ըստանձնած է իր պատասխանատուութիւնը եւ գիտէ որ Ազգ. ժողովն ալ պիտի չվարանի ստանձնել իր բաժինը »:

Այս խօսքերը հաճոյք չպատճառեցին կարգ մը աջակողմեան երեսփոխաններու, որոնք համաձայն են Ալժերիոյ քաղաքականութեան, բայց դժգոհ՝ Թունուզի եւ Մարոքի տրուած անկախութենէն : Պ. Կի Մոլէ հարկ դատեց բացատրել թէ պատրաստ են կրակը դադրեցնելու որեւէ ատեն, եթէ հակառակորդն ալ ընդունի, թէ բարեկարգութեան վերահաստատումէն երեք ամիս ետքը ազատ ընտրութիւններ պիտի կատարուի, մէկ միլիոն Եւրոպացիներու եւ ութ միլիոն Իսլամներու ներկայացուցիչներն ընտրելու համար, թէ Ալժերիոյ չորս նահանգները պիտի բարձրանան 12ի, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի սերտ կապեր հաստատել վարչութեան եւ ժողովուրդին միջեւ : Եւ շեշտեց թէ Ալժերիոյ խնդիրը միջազգային հարց մը չէ եւ միայն Ֆրանսայի կ'իյնայ լուծել զայն :

Իրմէ առաջ Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ մանրամասնօրէն նկարագրեց կացութիւնը: Կրկնեց թէ յունիս 20ին 364 հազար զինուոր պիտի ունենան Ալժերիոյ մէջ: «Կը յուսամ թէ քանի մը ամիսէն շօշափելի արդիւնքի մը պիտի հասնինք և ստուարաթիւ բնակիչներ մեզի պիտի միանան: Բայց հրաշքներ չեմ խոստանար »: Յետոյ բացատրեց թէ բարեկարգութեան վերահաստատումէն ետքն ալ Ալժերիոյ վերաշինութիւնը տնտեսական ահագին զոհողութիւններ պիտի պահանջէ Ֆրանսայէն : «Ապստամբները կ'ուզեն հաւատացնել թէ բնաջնջումի կռիւ մը կը մղենք. անոնք կը փորձեն խռովել միջազգային կարծիքը : Ամէն տեղ կը տարածայնեն թէ 300.000 Ալժերիացիներ բնաջնջուած են եւ անբաններ կան որ կը հաստատեն, հարիւրով, երկու հարիւրով կը բազմապատկեն զոհերը: Ֆրանսացիներ մեռան մահափորձի մը հետեւանքով : Երկու խումբեր զոհ գացին անհատական արարքներու: Ըսին թէ չորս հարիւր հոգի էին զոհերը եւ կարգ մը Ֆրանսերէն թերթեր ալ այդպէս գրեցին »:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

Ի ՊԷՏՍ ՄԱՆԿԱՆՑ

Հականեխական գործողութիւնները կը շարունակուին Խ. Միութեան մէջ, մաքրելու համար սթալինականութեան վերջին հետքերը :

Տարեցները լուսաբանելէ ետք, այժմ ձեռնարկած են մանուկները, պատանիները եւ երիտասարդները դարձի բերելու :

Ուրիշ խօսքով, ամէն միջոց կը փորձեն, ապացուցանելու համար թէ «Մեծ Հայրիկը» գէշ մարդ մըն էր եւ ծանր վնասներ հասցուցած է կուսակցութեան :

Այսպէս, Մոսկուայի Երիտասարդական Միութեան պաշտօնաթերթը, «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա», վերջերս ուղեցոյց մը հրատարակեց, անխնայ ձաղկելով սթալինականութիւնը :

Այս առթիւ, թերթը մասնաւորապէս կը յիշէ Լենինի կտակը, որու մասին արգիլուած էր խօսիլ, 1927էն ի վեր :

Երիտասարդութեան օրկանը կը յայտարարէ .

— «Լենին իր կեանքի վերջին տարին կը յիշեցնէր թէ Սթալինի նկարագրին բացասական գիծերը, ինչպէս կոշտութիւնը, յարգանքի պակասը՝ իր աշխատակից ընկերներուն հանդէպ, քմահաճոյքները եւ իշխանութիւնը չարաչար գործածելու հակամիտութիւնը կրնան խախտել հաւաքական ղեկավարութիւնը: Դժբախտաբար այդպէս ալ եղաւ»:

Յետոյ կը բացատրէ թէ ինչպէս զարգացաւ «անձի պաշտամունքը »:

— Աստիճանաբար նուազեցաւ կուսակցութեան եւ ժողովուրդին դերը կամ բոլորովին լռութեան մատնուեցաւ : Ամէն տեղ յուշարձաններ շինուեցան ի փառս Ժ. Սթալինի, որ սկսաւ անձամբ լուծել բոլոր խնդիրները: Այս պարագան շատ չարիքներ պատճառեց, վասն զի միակ անհատ մը չի կրնար ամէն բան գիտնալ եւ ամէն բան չիտակ լուծել: Սթալին այլեւս կարեւորութիւն չէր տար համայնավարներուն եւ կուսակցութեան վարիչներուն: Ան կեանքէն կտրուեցաւ եւ սկսաւ գործել ոչ թէ համոզելով ու բացատրելով, այլ հրամայելով եւ բռնադատելով »:

Թերթը «ժողովուրդի ստոր թշնամին», հռչակելով Բերիան ալ յիշելով իբրեւ գործիք Սթալինի, կ'եզրակացնէ թէ այժմ կուսակցութիւնը լուսաբանուած է անձի պաշտամունքին պատճառած վնասներու մասին :

Դժբախտաբար այս «լուսաբանութիւնները» տեղի կ'ունենան այնպիսի ատեն մը երբ արդէն փոշիացած են անձնապաշտութեան կամ կռապաշտութեան անհամար զոհերը :

Եւ յետոյ, լման չէ հականեխումը :

Տակաւին կանգուն կը մնան այն վիթխարի յուշարձանները (մոնումենտ ?) որ բարձրացան Ռուսիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ, մէկն ալ Երեւան, Հայաստանի սրտին վրայ :

Հապա այն 8 - 10 ռուսական կամ օտար քաղաքնե՞րը, որ վերակոչուեցան Սթալինի անունով: Օրինակ՝ Պուլկարիոյ բանուկ նաւահանգիստը, Վառնա ...

ՎԱՀԷ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԹԻԹՕ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Եուկոսլաւիոյ նախագահը, Թիթօ, արտակարգ ընդունելութեան մը արժանացաւ Մոսկուայի մէջ : Երբեք այսքան խանդավառութիւն ցոյց տուած չէր Մոսկուայի ժողովուրդը : Կառախումբին ժամանումէն շատ առաջ, հազարաւոր քաղաքացիներ խռնուած էին կայարանին առջեւ, շրջակայ փողոցներուն մէջ եւ ճամբուն վրայ : Օդը պայծառ էր, կիները ամառնային զգեստ հագած էին եւ կը սպասէին ծաղկեփունջերով: Կառավարական կառքերը դժուարաւ կրցան ճամբայ բանալ դէպի կայարան :

Կառախումբին ժամանումէն 15 վայրկեան առաջ արտաքին գործերու նոր նախարարը, — Շեպիլով, կայարան հասաւ ընկերակցութեամբ Մալենկովի, Միկոյեանի եւ ուրիշ երեւելիներու: Շեպիլով անմիջապէս յառաջանալով սեղմեց բոլոր դեսպաններուն ձեռքերը: Ժամը 5ին կայարան կը հասնէր կառախումբը, որուն վայրաշարժին վրայ կը ծածանէին Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան դրօշները : Առաջին անգամ դուրս ելաւ Թիթօ, մարեշալի համազգեստով եւ ընդունուեցաւ Վորոշիլովի, Խրուշչեւի, Բուլկանինի, Միկոյեանի եւ Մոլոթովի կողմէ: Բոլորն ալ ձեռք սեղմեցին եւ ծաղկեփունջեր նուիրուեցան Տէր եւ Տիկին Թիթոյի : Բազմութիւնը կ'աղաղակէր. — «Կեցցէ՛ խաղաղութիւնը, կեցցէ՛ Թիթօ»:

Եուկոսլաւիոյ նախագահը պատասխա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դժբախտաբար յօղուածի սահմանները չեն ներեր լիովին ներկայացնելու այն բազմակողմանի փաստագրական նիւթը, որուն վրայ կը հիմնէ իր վերլուծումը Մ. Մկրեան։ Ատոնք լիուլի բաւական են արդարացնելու եւ համոզելու թէ Ե.— Ժ. դարուն հայ ընկերային միտքը զարգացաւ եւ հասաւ այնպիսի աստիճանի, որ իր յատկութիւններով կը նմանի Վերածնութեան։ Միանգամայն համոզիչ են այն քաղաքական, տնտեսական, մշակութային նախադրեալները, որոնք ծնունդ տուին միջնադարեան մեծ բանաստեղծ՝ Գրիգոր Նարեկացիի։

Նարեկացի, ծնունդ է հինգդարեան մարտնչող հայ ժողովուրդի մտքին եւ հոգեկան կուտակումին։ Ան հայ միջնադարի վերածնական նախադրեալներու եզրակացութիւնը եղաւ, միջին դարու զարթօնքը։ Թէ Նարեկացին բարձր դասու երգիչ չէր, այդ մասին վէճ չկայ։

Հարց է թէ, ե՞րբ որեւէ ժողովուրդի գրականութեան մէջ զուտ աստուածապետական — եկեղեցական ողբասացութիւնը հանճար տուած է, որ կեանքը արտայայտէ համապարփակ եւ բազմակողմանի։ Կը կարծենք թէ, երբեք։ Կամ ո՞ր հանճարն է մէջտեղ եկած առանց խորապէս, «Վերջին հաշուով», իր «Ոգիով» ժողովրդային ըլլալու։ Ասով չենք ուզեր անցեալի կամ ներկայի գրողները զրկել իրենց պատկանած դասակարգէն, ինչպէս Շէյքսփիր, Կէօթէ, Թոլսթօ եւն.։ Ոչ մէկ խօսք «ապադասակարգայնութեան» մասին։

«Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութիւնը ստեղծող ժողովուրդը անյայտ եւ թաքուն թելերով «վերեւ» հասցուցած է, հայ եւ համաշխարհային գրականութեան մէջ, իր չորչոփը։ Եւ Նարեկացին այդ ժողովուրդի ըմբոստ ոգին ու մարտական կորովը դրած է իր ստեղծագործութեան մէջ։ Դարձեալ վերապահ, բացատրութիւն մը.— ժողովուրդի ազդեցութիւնը եղած է միջնորդական գծով թերեւս եւ տարերային։ Մկրեան շատ ուժեղ փաստեր կը բերէ այդ ազդեցութիւնը ցոյց տալու համար։ «Նարեկացիի «Տաղերը» գրուած են փոլքլորական ոճով»։ Ամբողջ արուեստը ժողովրդական է, նկարչութիւնը, չեշտը։ Եւ վերջապէս ժողովուրդի աշխարհիկ զարգացումը եւ կենսախինդ ուրախութիւնը կայ քանի մը տաղերուն մէջ, որու համար Աբեղեան կ՚ըսէ «Վերածնութեան շունչը»։

«Դժուար»ը կը մնայ Նարեկացիի քերթողութեան մէջ հանդէս եկած «Նարեկացիական միստիկ»ի հարցը։ Ճիշդն ըսելով դիւրին գործ ստանձնած չէ Մկրեան, այդ միստիկէն դուրս բերելու Նարեկացիի մտահայեցողութեան աշխարհիկ տարրը, հակառակ անոնց որ, Նարեկացիի միստիկին մէջ կը տեսնեն միայն կրօնական միտք եւ զգացում։ Ոչ թէ աշխարհիկ տարրը թոյլ է կամ չկայ։ Կայ, եւ ըստ էութեան աշխարհիկ է ամբողջը, միայն պարուրուած այնպիսի արտաքինով եւ բանաձեւերու ոմանց նախապաշարումներով, որ կը դժուարանան այդ մտայղացման յանգիլ։

Մկրեան կը փորձէ «Նարեկացին Նարեկացիով ճանչնալ»։ Այս մեթոտը արհամարհուած է, օրինակ՝ թէ Խորենացիի եւ թէ Եղիշէի համար։

Էնգէլսի նկարագրած միստիկը, որ գիւղացիական ապստամբութեանց կը վերածուէր Եւրոպայի մէջ (եւ Հայաստանի մէջ, ինչպէս ցոյց կու տայ Մկրեան), կարելի չէ պարզունակ կերպով կիրառել Նարեկացիին։ Ան գիւղացիական ապստամբական շարժումներու անմիջական գաղափարախօսը չէր...։ Բայց անոր ամբողջ ստեղծագործական ոգին կապուած էր այդ շարժման հետ, աննկատելի թելերով։

Հեղինակը կ՚ուսումնասիրէ «Մատեան ողբերգութեան» քերթուածը, թէ բովանդակութեամբ եւ թէ լեզու-ոճական յատկութիւններով։

Միջնադարեան կրօնաւորը մեծ սարսափ կը զգայ «ահարկու» Աստուծոյ առջեւ։ Ինք պէտք է խօսի անոր հետ «առանց պաշտօնական եկեղեցիի օգնութեան եւ միջնորդութեան», որոնք ամէն օր կրկնուելով կը կորսնցնեն թարմութիւնը։ Նարեկացիի միստիկին էութիւնը կը կայանայ եկեղեցիին միջնորդութիւնը անտեսելուն մէջ։ Եւ Նարեկացիական խօսքերու ծովով ան յորձանք կու տայ դէպի այն անհունութիւնը, որ իր Աստուածն է։ Նարեկացին դուրս եկած է միջնադարեան սահմանափակ վիճակէն, ծէսերով եւ պաշտօնականութեամբ քարացած եկեղեցիի անշարժութենէն, կը գիտակցի եւ կը խտացնէ իր միջնադարեան ողբալի անհատի հանգամանքը, ամբողջովին եւ լիուլի մէջ կը բերէ իր մեղքերը, որոնց գործերը եւ պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ զանոնք ստեղծողին վրայ։

Ան կը դիմէ ստեղծողին որ սրբէ իր մեղքերը (որ ստեղծողը կրնայ եւ որով բանաստեղծը կը բարձրանայ, կը հաւասարի... անոր)։ Պայքարի մէջ մտած բանաստեղծի ողբերգական խօսքն է։ Աստուծոյ հետ բանավէճի մտած աստուածաշնչական Յոբն է եւ յետագայի Ֆրիկը։ Ողբերգութիւնը հոն է, որ միջնադարեան միստիկը կը համարձակի իր Աստծուն ուսուցանել, թէ ինչպէս պէտք է արդար վարուիլ իր ստեղծածին հետ։

Ահա թէ ինչու անհուն են անոր «մեղքերը», որոնցմէ կը ձգնի ազատիլ, տաժանելի հոգեկան պայքարի մը մէջ։

Նարեկացիի թուած անհամար մեղքերը իր սեփականը չեն, այլ կը վերաբերին մարդ-արարածին ընդհանրապէս։ Ան ընդհանրացումներ կ՚ընէ։ Թէեւ ոչ-ուշադիր ընթերցողին այնպէս կը թուի թէ նեղ անհատականութեամբ սահմանափակուած բանաստեղծ մըն է։ Նարեկացիի երեւակայած զանազան մեղքերու ծաւալը ընկերային է, ընդհանրացուած, ընդհանուր վիշտ է, ընդհ. ողբերգութիւն։

Այս յանդուգն թռիչքը իր ետին կը ձգէ չափաւոր ու սահմանափակ անշարժութիւնը, որուն ենթարկուած էր պաշտօնական «կանոնական» եկեղեցականութիւնը իր բոլոր մտաւոր, հոգեկան, բարոյական եւ ընկերային էութեամբ։ Աշխարհիկ զգացումներու, վերաքննող մտքի ծառայումն է, ընդդէմ պաշտօնական եկեղեցիի։

Ուրեմն կրօնական աղանդաւորութեան կամ եկեղեցիի կրօնա-փիլիսոփայական, դաւանաբանական խնդիր չէ, զոր Նարեկացին կ՚առաջադրէ լուծել. այլ կենսապատատենչ հոգիի զարթօնք ու թռիչք։

Ճիշդ է Նարեկացին արտաքնապէս չէ կտրուած կրօնական նիւթերէն, իր տաղերու նիւթերը դեռ կրօնական են, բայց իր հանճարը կը յայտնուի իր ինքնատպութեամբ։ Տաղերու մէջ կ՚արտայայտէ բուռն սէր դէպի բնութիւնը եւ մարդը։ Բնութեան գոյներով ալ կը նկարագրէ մարդը առողջ, գեղեցիկ, ճապուկ, հաստաբազուկ, խարտիշագեղ սալլապանը, ծիծաղախիտ ծովու նման աչքերով, ծոցը լուսափայլ, կարմիր վարդով լի, բերանն երկթերթի, վարդակաթ շրթունքներով «տիրամայրը»։ Այդ նկարագրութիւնները չէին կրնար տրուիլ խստակեաց, եկեղեցկամերժ, «կեանքէն փախուստ տուող» «ողբասացի» ձեռքով, այլ կրնային հանդիսանալ իբրեւ արդիւնք կենսասէր, գեղեցկապաշտ աշխարհիկ ոգիի վսեմ թռիչքներու։

«Ծննդեան» եւ «Յարութեան» տաղերը ապացոյց են Նարեկացիի վերածնական ոգիին։

Մկրեան կը հաստատէ թէ Նարեկացին իր «Տաղերուն» մէջ կը գործածէ ժողովրդական բանահիւսութեան արուեստը։ Հեղինակը կը համարէ զայն ընդհանրացումներու բանաստեղծ։ «Տիրամօր»պատկերին մէջ կը տեսնէ եւրոպական «վերածնութեան մեծ վարպետներու նկարագիրը» Ռաֆայէլի վրձինին արժանի գործ մը, յետագայ դարերու բանաստեղծներ «Նահապետ Քուչակը եւ Նաղաշ Յովնաթանը» յիշեցնող նկարագրութիւններ։

Նարեկացին կը վերակենդանացնէր հայ բանաստեղծութիւնը, ըլլալով ժողովրդային, իբրեւ նիւթ եւ ձեւ։ Հեղինակը կը նկատէ Նարեկացին իբրեւ բնութեան եւ մարդու երգիչ, որ կաշկանդուած չէ եկեղեցիի աւանդական նիւթով եւ լեզուով։

Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՀՈԳԵՇԱՀ ԶՐՈՅՑ

Բաքի Մարխանօ անունով 32 տարեկան երիտասարդ մը, որ կափամարտի «ծանրութեան» ախոյեանն է, անցեալ շաբթու, լուր տուաւ թէ որոշած է հանգստեան կոչուիլ։ Որովհետեւ, իր կինն ու ծնողքը ազդարարած են իրեն.

— Ալ կը բաւէ, քիչ մըն ալ թող ուրիշները վայելեն քու փառքդ...

Տեղական մամուլէն կ՚իմանամ որ երիտասարդ կափամարտիկը 49 անգամ ծեծկուած է սաստիկ, անոր հետ ու երբեք չէ պարտուած։

Վերջին երեք տարուան մէջ, եօթն անգամ կրկէս իջած է՝ իր բռունցքներուն ապարէզ կարդացողներուն դասը տալու համար եւ շահած է 1.462.961 տոլար։

Ենթադրաբար, երիտասարդը մէկ կողմ պէտք է դրած ըլլայ, ամէնէն քիչը, քառորդ միլիոն տոլարի «կոկիկ» գումար մը, որ ամառուան ալ կը բաւէ, ձմեռուան ալ՝ յառաջիկայ յիսնամեակին։

Ուրեմն, այսուհետեւ, իր գլուխը քարին — կամ իր մրցակիցներուն բռունցքներուն — զարնելու պէտք պիտի չունենայ՝ իր ապրուստը ճարելու համար։

Հայ գրագէտը քանի՞ տարի աշխատելու է՝ այդ գումարը շահելու համար։

Այդ մասին քիչ մը լուսաբանուելու համար, երեւակայութեանս ուժով, դիմացս նստեցուցի գիրքը եւ ունեցայ հետեւեալ հոգեշահ զրոյցը՝ իրեն հետ։

— Բարեւ նայիմ, Պ. Հայ գրագէտ, շաբաթը քանի՞ տոլար կը շահիս...

— Հարիւր, հարիւր յիսուն...

— Ինչ կ՚ըսես, եղբայր, սխալ չըլլայ... Հայերէն գիրք գրելով, մարդ այդքան ալ կը վաստկի՞ եղեր, չէի գիտեր...

— Քեզի ո՞վ ըսաւ որ գիրք գրելով կը վաստկիմ այդ գումարը, յիմար։ Գործարանը կաշխատիմ։ Կօշիկ կը կարեմ...

— Սանկ ըսէ։ Բայց, կարծեմ, դուն քանի մը վէպեր գրած ես։ Ձեռքդ բան մը անցա՞ծ է։

— Սա վերջին երեսուն տարուան մէջ, եօթը հատոր գրած եմ ու ամէն մէկէն տպել տուած եմ հազար օրինակ...

— Ծախած ես, անշուշտ...

— Անշուշտ։ Ամէն մէկէն յիսուն, վաթսուն օրինակ։

— Մնացա՞ծը...

— Տանս մօտերը, հին ու մին առարկաներ ծախող Հրեայ մը կայ, անոր ծախած եմ...

— Հայերէն գիտէ՞...

— Կը տեսնեմ որ ամէն բան ծախելու բերանը գնելու է։ Սիրելիս, գիրքերուս չկազմուած էջերը իրեն ծախած եմ...

— Ձեռքդ ի՞նչ անցած է։

— Հաշիւը դուն ըրէ։

— Տպագրական ծա՞խքը ուր մնաց...

— Ո՞ւր պիտի մնայ, տպագրիչին եւ թղթավաճառին գրպանը։

— Ուրեմն, դուն Մարխանոյին մէկուկէս միլիոնը քանի՞ տարիէն կը շահիս...

— Կարծեմ, ամէնէն քիչը քառորդ միլիոն տարիէն...

— Լաւ, ինչո՞ւ կը գրես...

— Ներսս պէօճէկ մը կայ, «գրէ», կ՚ըսէ, ես ալ կը գրեմ...

— Ուրեմն, եթէ կօշիկ կարել չգիտնայիր, անօթի՞ պիտի մնայիր։

— Անօթին ալ խօսք է, եղբայր։

— Քու կարծիքովդ, քեզի պէս գրագէտներուն վիճակը ո՞ւր պիտի հասնի։

— Տեղ մըն ալ հասնելիք չունի... Հայ գրագէտը իր գրած գիրքերը ձրի, սուր, անոր տայ, նորէն կարդացող չկայ...

— Երեւի անհամ բաներ կը գրէք...

— Մեղրի պէս անուշ բաներ ալ գրես, նորէն օգուտ չունի։

— Ինչո՞ւ...

— Որովհետեւ հայ ժողովուրդը իր մայրենի լեզուով գրուած բաներ չի կարդար։

— Եթէ այդպէս է, դուք ալ խօսք մէկ ըրէք եւ կափամարտիկ եղէք...

— Վրանիս «հա՞լ» մնացեր է, եղբայր, փիչես, վար կ՚իյնանք...

Այստեղ վերջացաւ մեր զրոյցը, որովհետեւ հայ գրագէտին աչքերը լեցուեցան...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Աւելի մեծ թիւով զօրանոցներու առջեւէն կ՚անցնինք Սարիղամիշի մէջ, որ եօթը հազար հինգ հարիւր ոտք բարձր է ծովուն մակերեսէն։ Սակայն, այստեղի շրջանի անտառները ձեզի կարծել կու տան, որ Զուիցերիա կը գտնուիք, թէպէտ այստեղի ձմեռները աւելի ցուրտ են՝ մինչեւ երեսուն աստիճան զերոյէն վար։

Ղարսն ալ, որ ձեռքէ ձեռք անցած է բազմաթիւ անգամներ, ուրիշ համբաւաւոր բերդաքաղաք մըն է։ Ունի ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն։ Կովկասի բանալին է։

Անոր ուղիղ ու լայն փողոցները շինուած են Ռուսներուն կողմէ։ Այս քաղաքը աւելի եւրոպական երեւոյթ ունի, քան Էրզրումը։

Ղարսէն դէպի արեւելք շոգեկառքով երեսուն-հինգ մղոն ճամբորդելէ վերջ, կը հասնիք լաւ հսկուած ու պահպանուած թուրք-սովետական սահմանը։ Այժմ, Սովետ Հայաստանի մէջն էք եւ ռուսական շոգեկառք մը կը փոխադրուիք՝ Երեւան երթալու համար։

Երեւանը, որ երբեմն պարսկական քաղաք մըն էր, վերջին երկու տասնամեակներու ընթացքին շատ մեծցած է եւ արդիական քաղաք մը եղած է չորս հարիւր հազար բնակչութեամբ։

Երեւանը կը գտնուի Արարատեան դաշտին մէջ եւ երեք հազար ոտք բարձր է ծովուն մակերեսէն։ Հոս, արեւը աւելի տաք է։ Քաղաքին շուրջը տարածուող ոռոգուած այգիներու խաղողները կը հալին բերանիդ մէջ։ Իսկ մրգաստաններու ծիրանները կարծել կու տան, թէ երկինքէն իջած են անոնք։ Ինչպիսի անուշ բոյր մը եւ համ մը ունին անոնք։

Մի մոռնաք որ Նոյ Նահապետը հոս տնկեց իր այգին, երբ տապանէն դուրս ելաւ։ Հայ գինեգործները ծանօթ են գինի պատրաստելու Նոյի սկզբնական կերպին։

Այս մարզին մէջ, Երեւանը գլուխ չի խոնարհեր նոյնիսկ Ֆրանսայի առջեւ։ Կը մաղթեմ, որ օր մը ըմբոշխնէք Հայաստանի գինեաքն ու շամբայնը։

Հոս, դուք Իրանին բաւական մօտ էք՝ զգալու համար ներկայութիւնը սոխակին ու վարդին։ Արդէն, քաղաքին նոր շէնքերուն շատերը վարդագոյն են։ Որովհետեւ, անոնք շինուած են հրաբուխային քարով մը, որ «տուֆ» կը կոչուի։ Ասոր քարահանքէն կը հանեն ծիածանի բոլոր գոյներով քարեր։ Տիրապետողը, սակայն վարդագոյնն է։

Զոյգ գագաթներով Արարատը կը բարձրանայ Երեւանի մօտ։ Ի հարկէ, ոչ մէկ քաղաք, Եւրոպայի մէջ կամ այլուր, ունի այս վեհաշուք դիրքն ու տեսարանը։

Ուրիշ լեռներ չկան Արարատի անմիջական շրջակայքը։ Կարծես, հսկական հսկան չի հանդուրժեր ուրիշ որեւէ լերան մը ներկայութիւնը։ Այդ պատճառով է, որ անիկա այդքան բարձր կ՚երեւի։

Ես բաղդատած եմ Կազբէկը Արարատին հետ։ Անոնք երկուքն ալ գրեթէ նոյն բարձրութիւնը ունին։ Վրացական հսկան, սակայն, հայկականին կէսին չափ կ՚երեւի։

Մեծ Մասիսը, իր ամպանման գագաթով, կը նմանի աստուածաշնչական հզօր նահապետի մը, որուն քով կատարելապէս կոնաձեւ Փոքր Մասիսն ալ՝ անոր շնորհալի ընկերուհին է։ Անոնք կը նմանին արքայական ամոլի մը, որ իրապէս կը թագաւորէ շնորհօքն Աստուծոյ։ Իսկ անոնց ոտքերուն առջեւ փռուած է թագաւորութիւն մը սաթի մեղեսիկներու եւ կարկեհաններու։

Մասիսները թէպէտ շատ մօտ կը թուին Երեւանի, սակայն թրքական հողի վրայ են. անոնց գագաթները քանի երկու մղոններս կը գտնուին թրքական սահմանէն։ Արարատի թուրքերէնը Աղր Տաղ է։

Այսուհանդերձ, Արարատի պատկերը Հայաստանի պետական կնիքին վրայ է։ Որովհետեւ, Արարատը մեր ժողովուրդին յաւերժական խորհրդանիշն է, հոգ չէ թէ ինչ կը տնօրինեն միջազգային դաշնագիրերը։

— Ի՞նչ իրաւունքով Աղր Տաղի պատկերը դրած էք ձեր պետական կնիքին վրայ, քանի որ այդ լեռը ձեր սեփականութիւնը չէ, — Թուրք մը կը հարցնէ Հայու մը։

— Ի՞նչ իրաւունքով մահիկը դրած էք ձեր պետական կնիքին վրայ։

— Իսկ դուք ի՞նչ իրաւունքով ձեր դրօշին վրայ կը դնէք լուսինը, որ ձեր սեփականութիւնը չէ, կը պատասխանէ Հայը։

(7) (Շար.)

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

ԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

(Դասախօսութիւն Համազգային ընկերութեան)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային Ընկերութեան վիճաբանական դասախօսութեանց շար – քին առաջինը տեղի ունեցաւ Մայիս 28ին, Կոմոնի եկեղեցւոյ մէջ։

Կ. Փօլատեան բանալով հաւաքոյթը բացատրեց թէ՝ վիճաբանութեան դրուած նիւթը երեւութապէս պարզ կ'երեւի, սակայն՝ խորքին մէջ շատ բարդ նիւթ մըն է։ Արդարեւ, մեր ազգային նկարագիրը մինչեւ այսօր չէ տրուած բիւրեղացած տիպարով մը, ինչպէս շատ մը ուրիշ ազգերու մէջ եղած են, շնորհիւ այդ ազգերուն արուեստագէտներուն։

Կայ անգլիական տիպարը, սպանիականը կամ ֆրանսականը։ Բայց ո՞վ կը ներկայացնէ մեզ, ամբողջութեամբ եւ անառարկելի ձեւով մը։

Ո՞ր ազգային հերոսը, եւ կամ ո՞ր հեղինակին ստեղծած հերոսը։

Թերեւս մեր ժողովուրդին ապրած կեանքը պատճառ եղած է որ այդ տիպար Հայը աղաւաղուի կամ կորսուի։ Անհ թէ ինչու դժուար է որոշապէս ճշդել դրական եւ բացասական գիծերը հայկական նկարագրին։

Բոլորս ալ գիտենք մեր թերութիւններն ու առաւելութիւնները, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ։ Այս դասախօսութիւններով Համազգայինի Մարսէյլի վարչութիւնը կ'ուզէ քննութիւն մը կատարել, մանաւանդ ծանրանալով մեր թերութիւններուն վրայ։ Եթէ հարկ ըլլայ, այս նիւթին պիտի յատկացնենք քանի մը դասախօսութիւններ։

Այս առաջին ասուլիսին առեն, դասախօսները պիտի բաւականանան ներկայացնելով առաքինութիւններ եւ թերութիւններ, զորս իրենք գտած են մեր ժողովուրդին նկարագրին մէջ։ Յաջորդ դասախօսութեան ընթացքին, խրաքանչիւրը պիտի քննէ պատճառները այդ առաքինութիւններուն եւ թերութիւններուն։ Իսկ երրորդ դասախօսութեան մէջ պիտի քննուին դարմանները, սրբագրելու համար մատնանշուած թերութիւնները։

Այս բոլորը մասնակցութեամբ ներկաներուն։ Ուստի, կը խնդրուի ուշադրութեամբ հետեւիլ, մանաւանդ մտածել այս հարցերու մասին, դասախօսութեան չեկած։

Առաջին խօսողն էր Պ. Յովհ. Հայտագործեան, որ գտաւ թէ մեր մեծագոյն առաքինութիւնը մեր անխորտակելի տոկունութիւնն է։ Արդարեւ, մեր բազմադարեան ազգային կեանքին ընթացքին, այս յատկութեան շնորհիւ կրցած ենք դիմագրաւել բոլոր կործանարար հարուածները, եւ ամէնէն սարսափելի պայմաններուն մէջ իսկ միշտ մնալ կանգուն։

Ցիչեց ցարական կառավարութեան որոշումը հայ եկեղեցական կալուածները գրաւելու (1904ին) եւ հայ ժողովուրդի միահամուռ կամքը որ կը պոռար իր օրուան Հայրապետին, Խրիմեան Հայրիկին.— «Բանալիները չյանձնէք»։

Հայ. Եկեղեցւոյ բանալիները չյանձնուեցան եւ եւ կը խորհիմ թէ այս պատկերով հայ ժողովուրդը կ'արտայայտէր իր յստակ կամքը՝ չյանձնելու իր ճակատագրին բանալիները որեւէ բռնակալութեան։

Երկրորդ խօսողը, Պ. Յովհ. Խալէրեան հանդիսականներուն ուշադրութեանը յանձնեց, իբրեւ ցեղային ամէնէն վտանգաւոր թերութիւն — մեր ծայրայեղ զգացողական ըլլալը։ «Մեր բոլոր գործերուն մէջ, անձնական կեանքի, ընտանիքին, եւ հաւաքական գործերուն մէջ, մենք միշտ կը շարժինք, անսալով մեր զգացումին։ Ըստ իրեն, մեր դժբախտութիւններու մեծ մասը արդիւնք է այս ազգային տկարութեան։

Երրորդ խօսողն էր ընկեր Յովհաննէս Պանոսեան, իբրեւ դրական գիծ յիշեց մեր ազգին անօրինակ հայրենասիրութիւնը, ազատասիրութիւնը եւ գիտակցաբար զոհաբերուելու առաքինութիւնները, որոնց շնորհիւ դարերու ընթացքին պահած ենք մեր հաւաքական գոյութիւնը, եւ պիտի շարունակենք պահել ցորչափ այդ առաքինութիւնները ապրին մեր մէջ։

Պ. Հրանտ Աթէշեան պարզեց, իբրեւ մեր մեծագոյն թերութիւնը՝ քաղաքական տհասութիւնը։

Իր կարծիքով, յաճախ թերութիւնները արդիւնք են ծայրայեղութեան։ Օրինակ Հայուն չափազանց ազատասիրութիւնը եւ անկախ խառնուածքը պատճառ եղած են այս թերութեան։ Այդ խառնուածքն է որ մեզ մղած է անկարգապահութեան, անհնազանդութեան, եւ անհատական կարծիքը պարտադրելու ձգտումին։ Այստեղ գոյութիւն չի կրնար ունենալ այլեւս հաւաքական շահերու պաշտպանութիւն, զոր կը կոչենք քաղաքագիտութիւն։

Պ. Արամ Թէրզիպաշեան գիտել տուաւ մեր ազգային թերութիւնները, զորս միշտ կը հոլովենք, օրինակ անմիաբանութիւն, անքաղաքագիտութիւն, շատ ալ հիմք չունին։ «Անմիաբան ենք, կ'ըսեն ինչպէս կ'ըլլայ որ վաթսուն եւ աւելի տարիներէ ի վեր մեծ թիւով Հայեր հաւաքուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ, եւ կը շարունակեն աշխատիլ նոյն խէժով։ Դարձեալ յիսուն տարիէ ի վեր ուրիշ բազմաթիւ Հայեր Բարեգործական ծրագրի մը շուրջ միաբանած են եւ կը շարունակեն գործել։

Կ'ըսեն թէ անքաղաքագէտ ժողովուրդ ենք, մեծ քաղաքագէտներ չենք տուած։ Ինչո՞վ բացատրել հապա մեծ հայ քաղաքագէտներու երեւումը հին եւ նոր Բիւզանդիոյ, Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ ուրիշ երկիրներու ամենաբարձր պաշտօններուն մէջ։ Ըստ իս, մեր ժողովուրդին մահացու թերութիւնները կը կոչուին եսամոլութիւն եւ նախանձ։

Պ. Մ. Անդրէասեան բացատրեց թէ ամէնէն վտանգաւորն այն է որ, ճանչնալով հանդերձ մեր թերութիւնները, գանոնք որեւէ ձեւով չսրբագրելու յամառ թերութիւնը կը գործենք։

Ներկաներէն շատեր ալ խօսք առին թերութիւն, մատնանշելով զանազան երեւոյթներ եւ պատճառներ։ Յետոյ որոշունեցաւ երկուշաբթի (Յունիս չորս) շարունակել քննութիւնը նոյն վայրին մէջ, մանաւանդ ծանրանալով մեր ազգային դրական կամ բացասական գիծերու շարժառիթներուն վրայ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Փալանճեան ճեմարանին մէջ փողփողի խումբ մը կազմելու համար Ամերիկայէն ընկեր Վարդունի 500 տոլար ղրկած է։ Ճեմարանին ուսուցիչը՝ Պ. Օննիկ Սիւրմէլեան 18 հոգինոց նուագախումբի մը ծրագիրը կազմած է։ Գերմանիայէն եւ ուրիշ վայրերէ քաղուած տեղեկութիւններ հազար տոլար կը նախատեսեն գործիքի եւ համազգեստի ընդհանուր ծախքը։ Ընկեր Վարդունիի 500 տոլարը իբրեւ հիմնադրամ նկատելով, տեսչութիւնը պիտի աշխատի ճեմարանը օժտել փողփողի խումբով մը։ Ընկեր Վարդունի ղրկած է նաեւ քսան հատոր կարեւոր գիրքեր։

ԸՆԿԵՐ ԴՐՈՅԻ մահուան առթիւ յղուած վեթերաններու ֆոնտին նուէրներու ցանկերը կը շարունակուին «Հայրենիք»ի մէջ։ Ընդհ. գումարը մինչեւ մայիս վեց, հասած էր 5355 տոլարի։

«ՄԵԾՆ ՏՐԴԱՏ» Թատերախաղը, զոր գրած է ողբացեալ Եղիա Գասպարեան, միացնելով Յակոբ Օշականի համանուն թատերախաղին հետ, մեծ յաջողութեամբ ներկայացուած է Պէյրութի մէջ, դերասանական խումբի մը կողմէ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէս, ընդառաջ երթալով Սան Ֆրանչիսկոյի երաժշտական միութեան հրաւէրին, նուագահանդէս մը տուած է մեծ յաջողութեամբ։ Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին արուեստագէտներ, դիւանագէտներ, հիւպատոսներ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր։ Մասնաւորաբար «Թալին»ը խոր տպաւորութիւն ձգած է։ Նուագահանդէսէն ետք, Տէր եւ Տիկին Ճորճ Մարտիկեան ճաշ մը տուած են ի պատիւ հիւրերուն, իրենց ճաշարանին մէջ, ուր ներկայ եղած է նաեւ Սան Ֆրանչիսկոյի հայասէր քաղաքապետըՔրիստոֆըր իր տիկնոջ հետ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Միացեալ վարժարանի 25ամեայ յոբելեանը տօնուած է Մայիս 20ին, հովանաւորութեամբ Տաճատ Ծ. Վ. Ուրֆալեանի եւ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը, որուն մէջ կային հիւրեր Լիբանանէն եւ Սուրիոյ միւս քաղաքներէն։ Նախագահած է տնօրէնը, Տիգրան Գալըպճեան, խօսած է կրթական նախարարը եւ գրուատած հայ ժողովուրդին ուսումնատենչ ոգին։ Օրուան բանախօսը, Արմէն Անոյշ որ Միացեալի առաջին տնօրէնը եղած է, գեղեցիկ ճառ մը խօսած է։ Արաբերէն ուղերձ մը կարդացած է Պ. Գարմատրեան։ Երգած է տիկին Զ. Շանթ, իսկ դաշնակի վրայ նուագած է Օր. Տօնապետեան։ Փակման խօսքը ըրած է Տաճատ Ծ. Վ.՝ վերելք եւ յաջողութիւն մաղթելով։ Միացեալ վարժարանին սեփական շէնք մը գնելու իբրեւ հիմնադրամ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Ս. Օ. Խաչ Դամասկոսի մասնաճիւղ երկու հազար ս. ոսկի, Համազգայինի Դամասկոսի մասնաճիւղ հազար, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ հինգ հարիւր ս. ոսկի, Միացեալ վարժարանի շրջանաւարտից Միութիւն հինգ հարիւր ս. ոսկի, Քրիստափոր Պատ. Միութիւն հարիւր ս. ո., Օր. Դալիլա Սազճեանի մահուան առթիւ 280 ս. ոսկի, Նշան Պետրոսեան (Միացեալի շրջանաւարտ, այժմ Ֆրանսա) հարիւր ս. ոսկի, գումար 4480 ս. ոսկի։

ԸՆԿ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ, կը շարունակէ շրջիլ Իրանի հայաշատ քաղաքները։ Այցելած է Թեհրանի բոլոր հայկ. դպրոցները։ Ապատանի մէջ նախագահած է «Համազգային»ի եւ «Փալանճեան» ճեմարանի 25ամեայ յոբելենական հանդէսին։ Այս առթիւ Ապատանի հայութիւնը 22 հազար թուման նուիրած է ճեմարանին։ Յառաջիկայ կրթական տարեշրջանին Ապատանէն եւ շրջաններէն 15 գիշերօթիկ սաներ եւ սանուհիներ պիտի երթան Պէյրութի «Փալանճեան» ճեմարանը։ Պ. Ռոման Իսայեւ որ անցեալ տարի հանրակառք մը նուիրած էր ճեմարանին, մօտերս Պէյրութ կը սպասուի։ Ընկ. Վրացեանի այցելութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է իրանահայ 130 հազարի հասնող գաղութին մէջ։

«ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հայոց Շինութեան Ընկերակցութիւն» մը կազմուած է Աթէնքի մէջ։ Ծրագիր - կանոնագիրը պաշտօնապէս վաւերացուած է Աշխատանքի նախարարութեան կողմէ։ Այս ծրագիրը պիտի տպագրուի եւ բաժնուի ժողովուրդին, իսկ վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարաղամեան պիտի այցելէ Թաղամասերը եւ եկեղեցիի բեմերէն լայնօրէն բացատրէ ժողովուրդին։ Ծրագրին համաձայն ընկերակցութիւնը երկու յարմար հողեր պիտի գնէ Աթէնքի եւ Պիրէօսի մէջ, միայարկ կամ բազմայարկ տուներ շինելով չքաւորներու համար։ Այս առթիւ վարչութիւնը իրաւունք ունի փոխառութիւն կնքելու։ Անդամավճարն է մուտքի դրամ քսան տրախմի, իսկ ամսական հինգական տրախմի, գնելով մէկէն տասը բաժնետոմսեր, ամէն մէկը հինգ հարիւրական տրախմի արժէքով։ Արգիլուած է տասնէ աւելի բաժնեթուղթ գնել։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆ.— Շաբաթ երեկոյ Անարատ Յղութեան քոյրերու նորակառոյց սրահին մէջ տօնուեցաւ Մայիս 28ի տարեդարձը։ Բացումը կատարուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով։ Օրուան նախագահը՝ Ն. Պետրոսեան, քանի մը խօսքով բացատրեց անկախութեան իմաստը։ Յետոյ կարգով բեմ եկան Նոր Սերունդին անդամները, օրուան պատշաճ երգերով եւ արտասանութիւններով։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Յ. Պապիկեան ընդհանուր ակնարկ մը նետելով, 1860էն մինչեւ մեր օրերը, պանծացուց Մայիս 28ի յաղթանակը։ Հանդէսէն վերջ, խնճոյք մը տեղի ունեցաւ յարակից սրահին մէջ։

Ներկայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Հրամայուած է ոչ ոքի չխնայել, ո՛չ բարեկամի, ո՛չ ազգականի, պատասխանեց վշտացած կինը, եւ սկսեց աւելի եւ աւելի թախանձել երիտասարդին, որ գոնէ իր անձը ազատելու համար, թողնէ, առ ժամանակ հեռանայ դէպի մի կողմ, մինչեւ փոթորիկի անցնիլը։

— Այդ ես քեզ չեմ ներում, Որմիզդուխտ, ասաց Սամուէլը, ժպտելով բարեկիրտ կնոջ հոգածութեանը վրայ, դու կամենում ես ինձ վատութեան սովորեցնել, եւ մի երկչոտ գինուորի նման, կռուի միջոցին՝ փախչել պատերազմի դաշտից։

— Մտածիր, Սամուէլ, որ վտանգի մէջ է եւ այն էակի կեանքը, որին դու սիրում ես... նկատեց տիկինը վշտալի ձայնով։

— Հէնց նրա համար ես չպիտի հեռանամ կռուի դաշտից, ասաց Սամուէլը եւ նրա աչքերը վառուեցան վրէժխնդրութեան բոցով։

Որմիզդուխտը մի առանձին նախանձով էր նայում այդ մարմնացած անձնազոհութեան վրայ, որի մէջ այնքան վառ, այնքան անշիջանելի էին սիրոյ զգացումները։

— Ասա ինձ, Որմիզդուխտ, խօսքը փոխեց Սամուէլը, այդ բոլորը, ինչ որ պատմեցիր ինձ, քո ներքինապետը իր բերանով խոստովանեցի՞ց քեզ։

— Ես նրա թղթերի միջից եւ մի նամակ գտայ, պատասխանեց տիկինը։

— Կարելի՞ է որ այն նամակը ինձ ցոյց տաս։

— Նամակը հէնց ինձ հետ բերած ունեմ։

Նա դուրս հանեց իր գրպանից մագաղաթի փաթոթը եւ տուեց Սամուէլին։ Երիտասարդը նայեց նրա վրայ, եւ փոքր ինչ մտածելուց յետոյ, ասաց.

— Կարո՞ղ ես այդ նամակը ինձ մօտ թողնել։

— Ինչո՞ւ չէ, եթէ քեզ հարկաւոր է։

— Բայց քո ներքինապետը չի՞ հարցնի թէ ի՛նչ եղաւ նամակը։

—Ծաղրո՞ւմ ես ինձ Սամուէլ, նա ի՞նչպէս կը համարձակուի այդպիսի հարցմունք անել ինձանից։ Ես կը հրամայեմ հէնց այն րոպէում կախել նրան իմ բակի ծառերի մէկից։ Դու չգիտե՞ս, որքան ծառաներ կան իմ հրամանի ներքոյ։

Տիկնոջ մէջ եփ եկաւ արքայազուներ թէ՛ հպարտութիւնը եւ թէ՛ բարկութիւնը։ Նա վեր կացաւ, ներողութիւն խնդրելով։

— Ես շատ ուշացայ, աքաղաղները արդէն սկսել են խօսիլ...։

Սամուէլը նոյնպէս ոտքի ելաւ։

— Ես այժմ փոքր ինչ հանգիստ եմ, ասաց տիկինը, իր քնքշութեամբ լի աչքերը դարձնելով դէպի երիտասարդը։ Թէեւ ոչինչ բանի մէջ չկարողացայ համոզել քեզ, բայց գոնէ դու այսուհետեւ կը գիտենաս քո անելիքը...։

— Շնորհակալ եմ, Որմիզդուխտ քո անսահման բարութեան եւ քո անկեղծ կարեկցութեան համար։ Դու չափազանց պարտաւորեցիր ինձ։

Տիկինը վեր առեց իր սփածանելիքը եւ դիմակը։

— Ա՛խ, ներիր, Որմիզդուխտ, ձայն տուեց երիտասարդը, ես այն աստիճան շփոթուեցայ քո անակնկալ ինձ մօտ գալով, որ մինչեւ անգամ մոռացայ հարցնել թէ ի՛նչպէս եկար, կամ այժմ ի՛նչպէս պէտք է գնաս։

Տիկինը ժպտաց, ասելով.

— Դու խո տեսար, որ ես ծածկուած էի դրանց մէջ, — նա ցոյց տուեց իր ձեռքի սեւ սփածանելիքը եւ դիմակը, — դարձեալ այնպէս կը գնամ։ Ինձ իմ աղախիններից մէկի տեղը կ'ընդունեն։

— Գոնէ թոյլ տուր ճանապարհ դնեմ քեզ մինչեւ քո բնակարանը։

— Հարկաւոր չէ, դրսում իմ սպասաւորներից երկուսը սպասում են. Նրանք կ'առաջնորդեն ինձ։ Իսկ քո ճանապարհ դնելը կարող է մատնել ինձ։

(Շար.)

ՐԱՖՖԻ

նելով մաւնչալ Վորոշիլովի բարեմաղ-թութեանց, ռուսերէն ճառ մը խօսեցաւ, հետեւեալ բովանդակութեամբ․

— «Մենք գիտէինք որ պիտի գայ ժամանակը երբ պիտի հարթուի ամէն ինչ որ կը բաժնէր մեզ։ Եւ ահա եկաւ այդ պահը։ Եուկոսլաւ ժողովուրդը միշտ մաղթած է որ Խ․ Միութիւնը հետզհետէ աւելի մեծ արդիւնքներու հասնի ընկերվարութեան կառուցման համար։ Մեր ժողովուրդը միշտ կարեկցած է ձեր տառապանքներուն եւ համակրանքով դիտած ձեր յոհողու-թիւնները՝ թէ հոկտեմբերեան յեղափո-խութեան առէն եւ թէ վերջը, մանաւանդ երկրորդ աշխարհամարտի միջոցին։ Մեր հաւասարակաց պայքարը մինչեւ վերջին պատերազմին վախճանը կ'ապացուցանէ թէ անբաժանելի են մեր երկու երկիրները եւ թէ ամէն պատճառ ունինք փոխադար-ձաբար յարգելու իրար։ Եւ սակայն ան-լուր եւ եղերական բան մը պատահեցաւ, որուն յանցանքը ոչ եուկոսլաւ ժողովուր-դին վրայ կ'իյնայ, ոչ ալ սովետական ժո-ղովուրդին։ Ցաւանելի կացութեան մը մատնուեցանք։ Շնորհիւ խորհրդային կա-ռավարութեան լենինեան քաղաքականու-թեան եւ հաւաքական ղեկավարութեան, այդ բոլորը անցեալին կը պատկանին այժմ»։

Յետոյ հիւրը առաջնորդուեցաւ Կրեմ-լինի պալատը, անցնելով Կարմիր Հրապա-րակէն, Լենինի եւ Ստալինի դամբարանին առջեւէն։ Կիրակի ցերեկ պտտեցաւ քա-ղաքին մէջ, իր կնոջը ցուցնելով տեսար-ժան վայրերը որոնք ծանօթ են իրեն։ Յետոյ մտերիմ խօսակցութիւն մը ունե-ցաւ Խ․ Միութեան վարիչներուն հետ, կառավարական ամառանոցին մէջ, Մոս-կուայէն քանի քիլոմեթր հեռու։

× Նոյն օրը ուրիշ անակնկալ մը եւս պատահեցաւ։ Արեւմտեան դաշնակիցնե-րուն ձեռքը կ'անցնէր ամբողջական բնա-գիրը Խրուշչեւի այն գաղտնի տեղեկա-գրին որ կարդացուած էր 20րդ համա-գումարին մէջ եւ կը բաղկանայ 82 էջերէ։ «Ն․ Ե․ Հէրըլտ» կը գրէ թէ տեղեկագրին մէկ պատճէնը Փարիզ կը գտնուի եւ թերեւս Ուաշինկթըն ալ հասած է։ Բնա-գիրը շատ աւելի ծանր մեղադրանքներ կը պարունակէ Ստալինի դէմ քան ցարդ հրատարակուած մասերը։ (Անցեալ շաբ-թու օպերայի «Սուառ» հրատարակած էր ամփոփումը)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ․ ՄԻՈՒԹԻՆԸ Յունիս 3 թուակիր հրամանագրով մը կը ծանուցանէ թէ ջըն-ջուած են կեդրոնական երեք նախարա-րութիւններ, դատական, փոխադրութեանց եւ ջրային տնտեսութեան։ Անոնց իրաւա-սութիւնները կը փոխանցուին դաշնակից հանրապետութեանց։ Չորրորդ նախարա-րութիւն մը (Հիւսուածեղէն) ձուլուած է թեթեւ ճարտարագործութեան մէջ։ Ուրիշ կարգ մը փոփոխութիւններ ալ կա-տարուած են, ապակեդրոնացման ուղղու-թեամբ։

ԽԱՄ ԵՒ ԽՈՊԱՆ հողերը մշակելու հա-մար Մոսկուայէն դէպի Ուրալ, Խազա-խիստան, Սիպերիա եւ Ծայր․ Արեւելք ճամբայ ելան 22․000 «կամաւորներ»։ Պարահանդէս մը սարքուած էր այս առ-թիւ։ Կամաւորներու վակոնին վրայ կ'ե-րեւար հետեւեալ արձանագրութիւնը․— «Ողջո՛յն երիտասարդ հայրենասէրնե-րուն որոնք կ'երթան արժեւորելու խոր-հրդային Արեւելքի հարստութիւնները»։

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ․ զօրքը ձերբակալեց 500 յոյն երիտասարդներ, Ֆամակուսթայի մէջ, մասնաւոր արգելարան մը փոխա-դրելով։ Դաւադիրները կը շարունակեն ռումբեր նետել անգլ․ զօրքին դէմ։ — Այսօր-վաղը Լոնտոն կը հասնի Կիպրոսի կառավարիչը, խորհրդակցելու համար կառավարութեան հետ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հարցին կարգադրութեան համար բանաձեւ մը առաջարկած էր Ա-պահովութեան խորհուրդին անգլ․ պատ-ուիրակութիւնը։ Արաբները անկարելի դարձուցին քուէարկութիւնը, աջակցու-թեամբ Խ․ Միութեան։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կարեւոր շրջաններէն Օրա-նի մէջ զինուորական մեծ գործողութիւն-ներ կատարուեցան, օդանաւերով եւ թն-դանօթներով։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 250 ապստամբեր սպաննուած, շատեր ալ գե-րի բռնուած են։

ԹՈՒՂԹԻ տագնապը սաստկացած ըլլա-լով, օրաթերթերու էջերը պիտի կրճատ-ուին յունիս, յուլիս եւ օգոստոս ամիսնե-րու ընթացքին (առ առաւելն 16 էջ Յու-նիսին, 14 Յուլիսին, 8 Օգոստոսին)։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԻԷՆ

Այս Շաբաթ գիշեր։

Կը խօսի ԳՐ․ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24, նախկին զեբրիներու սրահին մէջ, 49 ռիւ տը Կօլ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Անտոք ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի։

Կը խօսի ԳՐ․ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ խըն-ջոյք։

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խում-բի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ։

Բըկպի Պարի մէջ, Փօնթէ։

Կը խօսի ընկ․ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՏԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 2ին։

Գեղունի ակումբին մէջ։

Կը խօսի ընկ․ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՇԱՒԻԼ․— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Կը նախագահէ Պ․ ՋՊՈՒԳՃԵԱՆ

ԻԶԱՊԷԼ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԽԱՉԻԿ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ
Ամուսնացած

Լիոն, Յունիս 3 — Էքս Լէ Պէն

●

ԱՆԻ ՍՈՄՈՒՆԵԱՆ
ԳԱՍՊԱՐ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Քլամար — 28 Մայիս, 1956

ԻՏԱԼԻՈՅ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի իրենց բաժնեգինները վճա-րել մինչեւ Յունիս 10, Տոքթ․ Եր․ Ար-զումանեանի, Միլանօ։

Հ․ Յ․ Դ․ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Ն․ Աբեղեանէ (Միւնիխէն) — Տոքթ․ Ա․ Ա-բեղեանի կաշիէ թղթապանակը, Հայա-գիտութիւնը Գերմանիոյ մէջ կիսատ աշ-խատանքը, Գերմանիոյ հայագէտներու գրած նամակները իրեն, գերմաներէն թերթերու մէջ հրատարակուած գրու-թիւններու ցանկը, երկու տետրակ յօդ-ուածներ հայ մշակոյթի մասին, Համա-լսարանի իր դասախօսութիւններու ցու-ցակը, Ստ․ Նազարեանի աւարտական աշ-խատանքը բերուած Դորպատի համալսա-րանէն 1939ին։ Իր ինքնահօս գրիչը եւ ակ-նոցները։

Տիկին Հ․ Բաղդասարեանէ՝ գնդ․ Տ․ Բաղդասարեանի ինքնահօս գրիչը։ Միքա-յէլ Մխաքեանէ (Նիւ Եորք), Արտաշէս Մխաքեանի (96ի Սամաթիոյ հերոսնե-րէն) ժամացոյցը երկու շղթայով եւ եր-կու ալպոմ կուսակցական, յեղափոխա-կան եւ ազգային դէմքերու խմբանկարնե-րով եւ անհատական նկարներով։

Վարչութիւն

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Ահարոնեան» գրադարանի յանձնախումբը կը տեղեկա-ցնէ թէ, գրադարանը տրամադրելի ունի մասնաւորապէս հայերէն նոր եւ հետա-քրքրական գիրքերու ճոխ հաւաքածոյ մը եւ բաց է ըստ սովորականին ամէն կիրա-կի առաւօտ ժամը 9-12 եւ հինգշաբթի ե-րեկոյեան ժամը 8-9։

× Գրադարանի յանձնախումբը շնորհա-կալութիւն կը յայտնէ «Յառաջ»ի խմբա-գրութեան որ ինքնաբուխ նուիրատուու-թեամբ գրադարանս օժտած է 12 նոր եւ հետաքրքրական հատորներով։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրու-թիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափա-քին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս-տատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս-տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ-տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըս-տացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ․—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հե-տեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլե-րէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատ-րաստէ պըրվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհինե-րը հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխար-հագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վը-րան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց։ Անձնա-կան կառատուն բակին մէջ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկու-շաբթի օրերը)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկն․ վարժարանի վար-չութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ 20 Փետր․ 1956, 20 Մայիս 1956։

Պոլսոյ բարեկամներէ վաթսուն հազար ֆր․, Պ․ Հայկ Գավուքճեան 37․400 ֆր․, Պ․ Արմենակ Համբարձումեանէ տասը հազար, Պ․ Տիրան Սրմաքէշխանեան հինգ հազար, Ճերանեան եղբարք չորս հազար, Տիկ․ Մարիամ Տէլեմաք երեք հազար ֆր․ Տիկին Կ․ Յակոբեան 2500, Պ․ Խաչիկ Ճամճեան երկու հազար, Տիկին Պօռոյ-եան 1950, Տիկին Սօֆի Սահաթճեան 1500 ֆր․, Տիկ․Բարսեղեան 1500, Տիկ․ Եղի-քարտաշեան հազար, Տիկ․ Կատարինէ Թորոսեան հազար, Պ․ Յ․ Գալըպճեան չորս հարիւր ֆրանք։

ԼԻՈՆ․— Եկեղեցաշէն Տիկն․ Միութիւ-նը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւ-եալ նուէրները․— Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Մնայեանէ հազար ֆր․, փոխան ծաղկե-փունջի, օրիորդ Տիգրանուհի Ոսկերիչեա-նի նշանախօսութեան առթիւ ընդ Պ․ Սե-թօ Հէքիմեանի։ Նոյն առթիւ փոխան ծաղկեփունջի Տէր եւ Տիկին Արսէն Սիւդ-մէեան կը նուիրեն հազար ֆրանք։

Պ․ Մարտիրոս Յովհաննէսեան հինգ հազար ֆր․, իր Թոռնիկին Գուրգէնի մկր-տութեան առթիւ։ Տիկ․ Էֆթիկ Գազան-ճեանէ երեք հազար, Տիկին Կատրինէ Ա-ճէմեանէ երկու հազար, Պ․ Յակոբ Խա-չերեան Սէվտալեանի հոգեհանգիստին առթիւ հազար ֆրանք։ Պ․ Թօփուզեանէ հինգ հարիւր ֆրանք։

ՎԱԼԱՆՍ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները․ — Տէր եւ Տիկին Գ․ Խաչիկ-եանէ հազար ֆրանք, իրենց աղջկան ա-պաքինման եւ զաւկին զինուորութենէն վերադարձի առթիւ։ Երիցուհի տիկ․ Պա-պիկեանէ հազար ֆր․, Տէր եւ Տիկին Ա․ Տէր Սարգիսեանէ հազար, իրենց զաւկին արկածէ մը ազատուելուն առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆր․ Կ․ Խաչի միջմասնա-ճիւղային ժողովը 6 յունիս ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կը հրաւիր-ուին վարչութեան բոլոր անդամուհի-ները։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Պուլ․ Օտ-տոյի մասնաճիւղին ժողովը այս երեք-շաբթի ժամը 3ին, սովորական հաւա-քատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգմ․ժո-ղովի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտ-րութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի տարեկան ընդհ․ ժողովը այս կիրակի, առաւօտուն տասնին, իր հաւաքատեղին, (Պար տիւ Կլօպ, Պուլվ․ տ'Աթէն)։ Օրակարգ․— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր գոր-ծօն եւ համակիր անդամները։

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմի-տէին ընդհ․ ժողովը այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20․30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօմփուա։ Բոլոր ընկերներու ներկայու-թիւնը խիստ կարեւոր է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեք-շաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը։ Դասախօս՝ Ղ․ ՄԵԼՈՅԵԱՆ։ Նիւթը՝ Եղիա Տէմիրճի-պաշեանի կեանքը եւ գրականութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (Մարսէյլ)

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսա-կան համալսարանի Ամֆիթատրոնին մէջ, (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա)։

Կը խօսի՝ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Սեւրի դաշնագիրը իբրեւ մի-ջազգային փաստաթուղթ հայկական իրա-ւունքներու։

Մուտքը ազատ է։

9 ՅՈՒՆԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

SALLE GAVEAU, 45 Rue la Boetie

ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ ՍԵՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Առաջին ունկնդրութիւն

ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

5րդ համանուագին «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի։ Մասնակցութեամբ Օրքէսթրը Փատը-լուի եւ դաշնակահարուհի ՏԻԿԻՆ ՎԵՐՈՆԻԿ ՎԱՆԼՈՎ ՃԻՆՃԵԱՆԻ, ղեկավարու-թեամբ հեղինակին։

Կ'երգէ Նայիրի Երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ։

Մուտք 200էն 600 ֆրանք։ Տոմսերու համար դիմել հետեւեալ վայ-րերը․— Նայիրի երգչախումբ 32 ռիւ Թրէվիզ, Պ․ Օ․ Պօյաճեան 83 ռիւ տ'Ա-պուքիր, Պ․ Իչքալացեան 9 ռիւ Ժուի-Ռուվ, Գրատուն Պարսամեան 46 ռիւ Ռի-շէ, Տիւռան 4 Փլաս տը լա Մատըլէն, Սալ Կավօ 45 ռիւ Լա Պօէսի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Կը ներկայացուի Ս․ Ղա-զարի ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին խօսքե-րը ուղղուած Փարիզի հայ մանուկնե-րուն։

Նախարար Փինոյի Երեւան ժամանու-մը, առնուած՝ հեռատեսիլէն։ — Կը նա-խագահէ, եւ կը խօսի Հ․ Աւետիք։

(Պատկերները պատրաստուած են Գ․ Մելիքեանի կողմէ)։

ԱՆՄԱՀ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, 96 մե-ծադիր էջ, բազմաթիւ յօդուածներով եւ յուշերով, պատկերազարդ։ Հրատ․ «Ա-լիք»ի։ Թեհրան։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 6 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7596 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3407

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԿՍԷՔ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը կարեւոր խնդիր մը կը յուզէ իր վերջին թիւով (23 Մայիս) :

Կ'առաջարկէ հայ ժողովուրդի փառապանծ զաւակներուն անուններով կոչել մայրաքաղաքին փողոցները :

Այս առթիւ կը յիշէ Մեսրոպ Մաշտոցը, Վարդան Մամիկոնեանը, Անանիա Շիրակացին, Գրիգոր Նարեկացին, Դաւիթ Անյաղթը, Ամիրտովլաթը եւ մեր մշակոյթին միւս հնագոյն ներկայացուցիչները :

Յետոյ ցաւով դիտել կու տայ թէ ցարդ «մեր մայրաքաղաքում չունենք փողոց, պողոտայ, հրապարակ որ կոչուած լինէր մեր ժողովրդի ամենասիրելի բանաստեղծի՝ Յ. Թումանեանի անունով» :

Միջանկեալ կ'իմանանք թէ ժամանակին կար Թումանեանի փողոց մը, «որ վերանուած է համաձայն քաղաքի 15ամեայ վերակառուցման ծրագրի» :

Յօդուածագիրը դարձեալ պանծալի դէմքեր յիշելով, դիտել կու տայ թէ 1939-ին հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Սասունցի Դաւիթի հազարամեակը, եւ որոշուեցաւ մեծ հերոսին արձանը կանգնել, այդ հրապարակը անոր անունով կոչել, բայց յետոյ ամէն բան մոռցուեցաւ :

Յօդուածագրին կարծիքով, շատ աւելի յարմար կ'ըլլար Սասունցի Դաւիթ կոչել ոչ թէ սինեման, ինչպէս եղած է, այլ քաղաքին լաւագոյն մարգարանը :

Անցնելով նորագոյն ժամանակներու դէմքերուն, յօդուածագիրը ցաւով կը մատնանշէ թէ Ա. Միասնիկեանի անունը կրող փողոցը «մեր քաղաքի փոքր, ծուռ ու մութ փողոցներից մէկն է», թէ տեղէն հանուած է Սպանդարեանի արձանը՝ համանուն փողոցին վրայ :

Եւ վերջապէս, դիտել կու տայ թէ Մայաթ Նովայի, Նահապետ Քուչակի, Ֆերդուսիի, Բրիւսովի եւն. անուններով կոչուած են՝ քաղաքի «յետամնաց փողոցները որոնք ենթակայ են վերացման» :

Ահաւասիկ նախանձախնդրութիւն մը որ արժանի է համակրանքի :

Դժբախտաբար, այս առթիւ ալ աչքի կը զարնեն կանխակալ կարծիքները եւ աղանդամոլ ոգին :

Յօդուածագիրը չի յիշեր շարք մը ականաւոր դէմքեր, որոնք նոյնպէս արժանի են ժողովուրդի երախտագիտութեան, իրենց հայրենասիրութեամբ կամ գրական, գիտական ու գեղարուեստական ստեղծագործութիւններով :

Կը թուի թէ դեռ շատ ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ բոլոր նախապաշարումները փարատին եւ մարդիկ վարժուին հին կամ նոր դէմքերը դատել համաձայն իրենց վաւերական արժանիքներուն, եւ ոչ թէ դաւանանքին :

«Գրական Թերթ»ին այս յօդուածը մեզի կը յիշեցնէ ուրիշ պարագայ մը :

Տարիներէ ի վեր, Հայաստանի համալսարանը կը կոչուի «Մոլոթովի անուան պետական համալսարան» :

Ինչո՞վ իրաւամբ: Մոլոթովի ո՞ր բարիքին կամ արժանիքին համար՝ այս բացառիկ պատիւը :

Հայ ժողովուրդը մէկ պարտք ունի Խ. Միութեան արտաքին նախորդ նախարարին դիմաց. — Իր արձանը կանգնել Թրքական սահմանին վրայ, հետեւեալ վերտառութեամբ, եւ երկաթագիր.

— Հայաստանը հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30) :

Անուն չի պակսիր Հայաստանի պետական համալսարանին համար. — Մեսրոպեան, Շիրակացի, Րաֆֆի, եւն. :

Դիտողութիւն մը եւս, այս առթիւ :

Գոնէ արտասահմանի թերթերն ու գրողները պարտաւոր են գիտնալ թէ մեր լեզուին համար խորթ են Մոլոթովի անուան, Կոմիտասի անուան քառեակ, Սունդուկեանի անուան թատրոն եւն. :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷՆ

100 ՄԻԼԻԱՐ ՖՐԱՆՔԻ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ

Ազգ. ժողովը երէկ պիտի քուէարկէր դահլիճին պահանջած վստահութեան քուէն : Վերջին տեղեկութեանց համաձայն վստահութիւնը ապահովուած էր, մասնաւորապէս նկատի առնելով Ալժերիոյ հարցին ստիպողական հանգամանքը : Աջերը վերապահումներ ունին Թունուզի եւ Մարոքի տրուած անկախութեան մասին : Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն բացառիկ նիստի հրաւիրուած էր, իր դիրքը ճշդելու համար : Այդ կուսակցութիւնը ցարդ ուժ կու տար Կի Մոլէի կառավարութեան, բայց համաձայն չէ անոր ալժերիական քաղաքականութեան եւ կը պահանջէ բանակցութեամբ լուծել վէճը: Այս հոսանքը ունի 151 ձայն, ուղեկիցներով :

× Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ (ընկերվարական), առջի օր պարզեց իր ծրագիրները, գիներու բարձրացման առաջքը առնելու եւ ելմտացոյցին բացը գոցելու համար: Այս առթիւ հասկցուց թէ նոր տուրքեր պիտի հաստատէ, գոնէ հարիւր միլիառ Ֆրանքի գումար մը ճարելու համար: Այսպէս, քաղաքացիական տուրք մը պիտի առաջարկուի, հիմնուելով հարստութեան արտաքին երեւոյթներու վրայ : Եթէ բաւական հասոյթ չգոյանայ, ծխախոտի եւ ծխիկներու գիներն ալ պիտի աւելցնեն: Քաղաքացիական տուրքը պիտի գանձուի այն հարկատուներէն որոնք բարձր վարձքեր կը վճարեն բնակարանի համար, ունին զբօսանաւեր, շքեղ ինքնաշարժներ, դաշնակներ, ամառանոցներ կամ բազմաթիւ սպասաւորներ կը գործածեն :

Պ. Ռամատիէ յայտնեց նաեւ թէ կը մտածեն գիները հաստատուն պահել մասնաւոր հրամանագիրներով, ինչպէս եղաւ 1952ին եւ 1955ին : Այս առթիւ հաստատեց թէ գիները կը բարձրանան անցեալ սեպտեմբերէն ի վեր եւ թէ կացութիւնը աւելի ծանրացաւ երբեւ հետեւանք Փետրուարի արտակարգ ցուրտերուն որոնք աւերեցին միլիոնաւոր արտավար տարածութեամբ ցորենի եւ ուրիշ արտադրութեանց դաշտեր : Պտուղներու եւ բանջարեղէններու գիները բարձրացած են 40-50 առ հարիւր :

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Փոքր Քապիլի շրջանին մէջ մղուած ճակատամարտին շնորհիւ մաքրուած է երկու հարիւր քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը, ուր պետական կորիզ մը հաստատել կ'ուզէին ըմբոստները : Այս լեռնային շրջանը անմատչելի կը համարուէր: Սպարապետը, դասալիք ենթասպայ Համիրուշ այնտեղ հաստատած էր իր բանակատեղին, 1500 հետեւորդներով : Իր ամրոցին մուտքը փակուած էր ծառի կոճղերով կամ ժայռերով : Հրացանաձգութեան դիրքեր կազմուած էին ամէն ուղղութեամբ եւ ապստամբութեան դրօշը կը ծածանէր բարձունքներուն վրայ : Քաղաքային կազմակերպութիւն մը եւս հաստատուած էր, հարկահաւաքներով, քարոզիչներով եւ դատաւորներով : Բնակիչներուն արգիլուած էր դուրս ելլել «պետութեան» սահմաններէն : Կրօնական մոլեռանդութիւնն ալ կ'արծարծուէր եւ երբ կռիւը սկսաւ, ըմբոստները կը յարձակէին աղաղակելով.

— Դրախտ պիտի երթան անոնք որ Ֆրանսացի մը կը սպաննեն :

Ֆրանսական ուժերը յարձակեցան արդիական զէնքերով եւ օդանաւերով : Ապստամբները մօտ երեք հարիւր դիակներ ձգեցին ռազմադաշտին վրայ : Գերի բռնուեցան 260 ըմբոստներ : Այս առթիւ թռուցիկներ ալ նետուեցան, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— Ըմբոստները կ'ըսէին թէ մենք երբեք պիտի չկրնանք ներս մտնել : Ահա եկած ենք եւ անոնք փախած են : Օգնեցէք բանակին որ վերջնապէս մաքրէ բոլոր ըմբոստները :

× Առջի օր զանգուածային խուզարկութիւններ կատարուեցան Թլեմսէնի մէջ (արեւմտեան Ալժերիա), ուր կը բնակին 25.000 Իսլամներ : Հազարաւոր բնակիչներ հարցաքննուեցան, բայց վար դրուեցան միայն հարիւր հոգի : Խուզարկութիւններ կատարուեցան տունէ տուն, զէնք փնտռելու համար : Ապստամբները սպաննեցին երկու Իսլամներ, իբրեւ պատժարութիւն անոնց համար որ կը գործակցին Ֆրանսացիներուն : Ալժէ քաղաքին մէջ դաշոյնով սպաննուեցաւ Ֆրանսացի մը երբ կը խօսէր բարեկամի մը հետ :

× Հարաւային Թունուզի մէջ անձնատուր եղաւ ապստամբապետ մը : Մարոքի լեռնային շրջանին մէջ դիմադրական ճա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երէկ ստացանք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Մայիս 23ի եւ 24ի թիւերը, որ կը պարունակեն Երեւանի հեռագրական գործակալութեան տեղեկութիւնները Պ. Քրիսթիան Փինոյի ընդունելութեան մասին, անտեսելով ծանօթ ցոյցերը :

Այդ հեռագիրներէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները. —

Օդանաւակայանին առջեւ հիւրերը դիմաւորելու համար հաւաքուած էին բազմաթիւ բնակիչներ : Հովէն կը ծածանէին Ֆրանսայի, Խ. Միութեան եւ հայկական Ս. Ս. Հանրապետութեան դրօշները :

Պ. Քրիսթիան Փինոյի եւ կնոջը հետ ժամանեցին Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանը, Պ. Մորիս Տեժան, արտաքին գործերու նախարարութեան դիւանապետը՝ Պ. Շարլ Պօշար, մամուլի բաժնի վարիչը՝ Պարատիւք եւ ուրիշներ, ինչպէս եւ խումբ մը լրագրողներ, ռատիոյի, հեռուստատեսութեան (հեռատեսիլ) ներկայացուցիչներ, Ֆրանս - Փրէս գործակալութեան ներկայացուցիչ Ժան Ալառի գլխաւորութեամբ : Պ. Փինոյին կ'ընկերակցէին Փարիզի խորհրդային դեսպանը՝ Ս. Ա. Վինոկրատով եւ Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութեան եւրոպական Ա. բաժնի վարիչը՝ Յ. Ա. Յարութիւնեան :

Օդակայանին մէջ Պ. Փինօն եւ ուղեկիցները դիմաւորեցին Հայաստանի մինիստրների սովետի նախագահ (վարչապետ) եւ արտաքին գործերու նախարար Ա. Ե. Քոչինեանը, տեղակալ Ա. Կ. Շեկոյեանը, Ա. Խ. Շահինեանը, Գ. Հ. Յովհաննիսեանը, Պ. Վ. Պիսկունովը, Գ. Ա. Բաղրամեանը, Երեւանի քաղաքային սովետի գործկոմի նախագահ Գ. Տ. Զոլախեանը, նախարարական խորհուրդի գործերու կառավարիչ Ա. Բ. Յովակիմեանը, «Սովետական Հայաստան» թերթին խմբագիր Հ. Մ. Բաղդասարեանը, «Կոմունիստ»ի խմբագիր Վ. Ա. Սիրցեւը, «Սովետ Էրմէնիստան» թերթի խմբագիր Ջ. Մ. Վելիբեկովը, Գերագոյն խորհուրդի պատգամաւորներ (դեպուտատ?), հանրային կազմակերպութեանց, մամուլի եւ ռատիոյի ներկայացուցիչներ :

Դիմաւորողներու ծափերուն մէջ դպրոցականները ծաղիկներ մատուցին Ֆրանսացի հիւրերուն : Հայկական Ս. Ս. Ռ. վարչապետ եւ արտաքին գործերու նախարար Ա. Ե. Քոչինեանը ջերմօրէն ողջունեց Պ. Քրիսթիան Փինօն, շեշտելով թէ ինչպէս Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները, հայ ժողովուրդն ալ խաղաղութիւն կ'ուզէ :

Պ. Ք. Փինօ պատասխանելով յանուն ֆրանսական կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնեց այսքան սրտառուչ ընդունելութեան համար : «Ես չեմ զարմանար ատոր համար, որովհետեւ գիտեմ որ Հայաստանը հիւրընկալ երկիր է : Մեր ուղեւորութիւնը այնպէս կազմակերպուեցաւ որ ես կարենայի Երեւան այցելել, եւ առանձնապէս բախտաւոր եմ ատոր համար» :

Կէս օրէն վերջ Պ. Փինօ իր կնոջ հետ այցելեց Ա. Ե. Քոչինեանի, Մոսկուայի ֆրանսական դեսպանին եւ միւս ուղեկիցներուն հետ : Պ. Քոչինեան հիւրերուն պատմեց Հայաստանի մօտիկ անցեալը, տեղեկութիւններ հաղորդեց տնտեսութեան եւ մշակոյթի ասպարէզին մէջ հայ ժողովուրդի կատարած նուաճումներու մասին եւ պատասխանեց հիւրերու հարցումներուն :

Յետոյ Պ. Փինօ եւ իր ուղեկիցները մեկնեցան Էջմիածին քաղաքը : Ճամբան տեսան Զուարթնոցը, մեծ հետաքրքրութեամբ դիտեցին մայր տաճարը եւ յարակից եկեղեցական մասունքներու թանգարանը : Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ ընդունուած ատեն Պ. Փինօ ուրախութիւն յայտնեց Փարիզի մէջ ունեցած տեսակցութեան առթիւ եւ հետաքրքրուեցաւ Հայ. Եկեղեցւոյ գործունէութեամբ :

Էջմիածինէն վերադարձած ատեն հիւրերը դիտեցին Երեւանը եւ այցելեցին վերջերս բացուած Հրազդանի կամուրջը, որ ամենամեծն է : Այցելեցին նաեւ Յովհ. Թումանեանի տուն - թանգարանը :

Իրիկունը Ալ. Սպենդիարեան թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ մեծ համերգ, որուն ներկայ էին հիւրերը եւ Հայաստանի կառավարութեան անդամները : Համերգէն ետք Պ. Ք. Փինօ եւ իր ուղեկիցները բեմ բարձրանալով, շնորհաւորեցին արուեստագէտները եւ ծաղկեփունջեր մատուցին :

Մայիս 23ին Պ. Փինօ եւ իր ուղեկիցները այցելեցին Կիմիուշի ջրաելեկտրակայանը, ուրուն գլխաւոր ճարտարագէտը՝ Գ. Ս. Պօղոսեան յայտնեց թէ ուրախութեամբ պիտի ընդունէին իրենց Ֆրանսացի պաշտօնակիցները :

Կէս օրին Ա. Ե. Քոչինեան սեղան մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն : Ներկայ էին նաեւ կառավարութեան անդամները եւ բազմաթիւ ծանօթ անձեր : Այս առթիւ ջերմ բաժակաճառեր փոխանակուեցան : Պ. Փինօ մասնաւորապէս շեշտեց. — «Մեր ուղեւորութիւնը ամենեւին տուրիստական սովորական ուղեւորութիւն չէ, այլ մեծ նշանակութիւն ունի, քանի որ կատարուեցաւ ֆրանքօ-սովետական վաւերագիրներու ստորագրութենէն անմիջապէս վերջ : Այդ ուղեւորութիւնը Խ. Միութեան եւ Ֆրանսայի բարեկամական կապերու ամրապնդման խորհրդանշանն է» :

Գրագէտ Ս. Զօրեան ցանկութիւն յայտնեց որ Ֆրանսացի եւ հայ ժողովուրդներու մշակոյթի կապերը աւելի ընդլայնուին, եւ խնդրեց Պ. Փինոյէն հայ գրողներու ջերմ ողջոյնը հաղորդել Ֆրանսայի գրողներուն :

Ճառեր խօսեցան նաեւ Մելինէ Մանուշեան եւ նախկին խմբագիր մը որոնք երկար ատեն Ֆրանսա բնակած են եւ իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին Ֆրանսայի հիւրընկալութեան համար :

Իրիկուան Պ. Փինօ եւ իր ուղեկիցները ներկայ եղան «Սովետական Հայաստան» գունաւոր շարժանկարին :

ԱՆԹԻԼԻԱՍԸ

Յուսախաբ իրենց բոլոր սադրանքներուն արդիւնքէն, հակառակորդները սկսան ուրիշ երգ մը երգել թէ՝ Անթիլիասը կործանելու, քանդելու վտանգին առջեւն է. Հայ. Եկեղեցին հասած է կամ հասնելու վրայ է անդունդին եզերքը: Թալլուելու, քայքայուելու սպառնալիքին առջեւ է դարաւոր կաթողիկոսութիւնը, եւ, դեռ աւելին, Հայաստանեայց սո՛ւրբ եկեղեցին ...

Ինչու սակայն այս ամէնը, ինչու այս հալածը՝ Հաստատութեան մը մասին, որ ազատ երկրի մէջ է, պարկեշտ ու բարեկամ, հայ ժողովուրդին եւ իր կրթական ու մշակութային հաստատութեանց հանդէպ բարի ու բարեացակամ կառավարութեան մը հովանիին, անոր պաշտպանութեան տակն է: Անոր համար այս բոլորը, որ կաթողիկոսական թեկնածուն, նաեւ, քաղաքական կուսակցութեան մը, Դաշնակցութեան՝ թեկնածուն է եղեր. հետեւաբար, Անթիլիասը կրնայ ենթարկուիլ կուսակցութեան քաղաքական նպատակներուն ...

Այս հալածը փրցնողները նոյն տարրերն են, ռամկավար, հնչակ - համայնավար եւ խայտաբղէտ քանի մը այլ ամբոխավարներ, որոնք սուտ արցունք կը թափեն, կը սրբացնեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կամքը, գիտակցաբար անտեսելով այն անհերքելի իրողութիւնը՝ թէ յանձին Վազգէն Ա.ի, Ամենայն Հայոց Հայրապետը չէ որ կը խօսի..: Մտքով կոյր պէտք է ըլլալ, այս իրողութիւնը չտեսնելու համար:

Առանձին չեն այս տարրերը, եւ անոնց միացած են նաեւ քանի մը փառատենչ ու անափառ եպիսկոպոսներ ու արքեպիսկոպոսներ ալ, գլխաւորութեամբ ոխակալ ու մեղկ Պատրիարքի մը, որ դեռ քանի մը տարի առաջ հակաէջմիածնական էր «բանիւ եւ գործով», եւ այսօր դարձեր է էջմիածնական, ուրանալով իր անցեալը եւ իր մեծ Ուսուցիչները ....

Այս մարդիկը, աշխարհական թէ կրօնական, չեն հարցուցած եւ չեն հարցներ, թէ Հայաստանեայց Եկեղեցին ինչ վիճակի մատնուած է Խորհրդային կարգերուն տակ. ուր հասած է, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր:

Անոնք, բոլորը, լաւ գիտեն, թէ Զարեհ եպիսկոպոս Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պարկեշտ, անբասիր եւ գործունեայ եպիսկոպոսներէն է. գիտեն թէ հեռու մնացած է քաղաքական ու կուսակցական գործունէութենէ: Գիտեն նաեւ, Վազգէն կաթողիկոսն ալ մէջը հաշուելով, թէ ընդունելի պիտի ըլլար ան, եթէ կարգ մը «թերութիւններ» սրբագրէր, վարկաբեկիչ եւ անարգ «Ուխտագիր»ը ստորագրելով:

Ու գիտեն նաեւ թէ կաթողիկոսական ընտրութեան մօտ յիսուն պատգամաւորներուն մէջ հազիւ տասնեակ մը Դաշնակցականներ կան: Գիտեն այս ամէնը, սակայն կ'աղմկեն, որովհետեւ պարտուած են չարաչար, չըսելու համար խայտառակուած. եւ որովհետեւ այս պարտութեամբ, վրիպած կ'ըլլայ Անթիլիասը ձեռք անցընելու, Անթիլիասը էջմիածնայ թեմ դարձնելու հակազգային ծրագիրը:

Դաշնակցութեան գործունէութիւնը հրապարակի վրայ է: Ան ոչ մէկ ատեն միջամտած է որեւէ վանքի կամ եկեղեցական իշխանութեանց գործերուն. ոչ մէկ տեղ եւ ոչ մէկ ատեն փորձած է իր «իշխանութիւնը» հաստատելու, եթէ անոնք, վանքերն ու եկեղեց. իշխանութիւնները չեղած չեն իրենց օրինական գործունէութենէն: Հաւատարիմ մնացած են իրենց կոչումին ու առաքելութեան:

Դաշնակցութիւնը շարունակ եղած է Ազգային Սահմանադրութեան հետ եւ, եթէ պայքարած է ազգային - եկեղեցական այս կամ այն իշխանութեան դէմ, պայքարած է պարզ այն պատճառով, որ գործադրըուին պարկեշտօրէն Սահմանադրութիւնն ու օրէնքը: Նոյնն է այսօր իր դիրքը: Կը մասնակցի պայքարին՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան շուրջ յարուցուած վէճին մէջ, պատմական այդ Աթոռին անկախութիւնը, ազատ գործունէութիւնը ապահովելու համար:

Որպէսզի քաղաքական գայլերուն կեր չդառնայ Սփիւռքի հայութեան այս պատմական հաստատութիւնը:

Որպէսզի անկախ մնայ, անաղարտ ու անխախտ՝ սահմանադրական իր կարգին մէջ, շարունակելու համար իր ազգային, եկեղեցական, կրթական ու մշակութային առաքելութիւնը, ազատ ոգիով:

Որպէսզի համայնավար խաղերու կասկածելի որջ չդառնայ, վտանգելով իր գործունէութիւնն ու գոյութիւնը եւ վտանգելով նաեւ իր շուրջ համախմբուած հայութեան գոյութիւնն ու ապահովութիւնը:

Եւ որպէսզի էջմիածնի անունով, համայնավար Գործակալութեան մը չվերածուի Անթիլիասը, ահա Դաշնակցութեան «քաղաքական» նպատակները:

Դաշնակցութիւնը մասնակցութիւն ունի միայն համաժողովրդական պայքարի մը մէջ, եւ ոչ աւելին: Սակայն, պահ մը ենթադրենք, որ ամէն բան անցնի Դաշնակցութեան ձեռքը, Աթոռէն ու Աթոռակալէն սկսած, մինչեւ Կաթողիկոսարանի բանալիներն ու բանկաները, մինչեւ ժամկոչները: Ինչ կրնայ պատահիլ:

Համայնավարը իրաւունք ունի եւ իբրեւ «ազգ» կրնայ տէր դառնալ. ռամկավարն ու հնչակը իրաւունք ունին եւ իբրեւ «ազգ» կրնան ձեռք անցընել իշխանութիւնը, Դաշնակցութիւնը չի՞ կրնար. ան ալ Հայ չէ՞, ան ալ մաս չի՞ կազմեր «Ազգ»ին ...

Հակառակորդներու խանդաղանձը, որ իր հետ ունի քանի մը բախտախնդիր եպիսկոպոսներ ալ, չի՞ տեսներ, թէ ամբողջ ժողովուրդ մը ոտքի ելած է Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ՝ եւ կը պաշտպանէ իր Կաթողիկոսն ու Կաթողիկոսարանը: Զարեհ կաթողիկոսի պատարագներուն, տօնական հանդիսութիւններուն, քարոզներուն հազարաւոր Հայեր ներկայ կը գտնուին եւ խանդավառ ցոյցերով կ'ընդունին նորընտիր ու շնորհազարդ Կաթողիկոսը, ինչպէս նաեւ տեղապահ Խորէն եպիսկոպոսը եւ միւս ուխտապահ եկեղեցականները: Քանի մը տասնեակ հազարի կը հասնին այս բազմութիւնները: Արդ, Դաշնակցակա՞ն են այս տասը, քսան, երեսուն եւ աւելի հազարի հասնող զանգուածները:

Այդպէս չէ սակայն:

Դաշնակցութիւնը չունի այդքան կազմակերպուած անդամներ:

Անոնք Հայեր են պարզապէս, պարկեշտ, եկեղեցասէր, ազգային ոգիով տոգորուած հայ բազմութիւններ:

Անոնք ազատատենչ Հայեր են, սրտով ու հոգիով բարձր, նախանձախնդիր՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան անկախութեան ու պատմական իրաւունքներուն:

Դաշնակցութիւնը այս Հայերուն, հայկական այս զանգուածներուն հետ է, անոնց կողքին, որովհետեւ անոնք հարազատ են Հայոց պատմութեան, առողջ են հոգիով և զգացումներով գերազանց Հայ: Անոնք հայ ժողովուրդը կը ներկայացնեն:

Այս հայ զանգուածներն են՝ որ իրենց ազգային ոգիով, Հայու սրտով եւ ազատատենչ համոզումներով ու հաւատքով, պատնէշ կեցած են անարգ եւ անհարազատ վարդապետութեան մը եւ անոր երկրպագուներուն դէմ:

Քանի կայ համաժողովրդական այս ուժը, որքան ատեն որ գոյութիւն ունի չօչափելի այս պատնէշը, Անթիլիասը կը մնայ անխախտ ու ապահով:

Եւ կը փշրուին բոլոր բախտախնդրութիւնները:

Եւ բոլոր հակազգային արշաւները, ինչ գոյն ալ առնեն իրենց վրայ եւ ինչ նշանախօսքերով ալ հրապարակ իջնեն անոնք. որչափ ալ հառաչեն:

Անթիլիասը պիտի մնայ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ազատ ու անկախ գործունէութեան խորհրդանշանը:

Հայ ժողովուրդի հաւատքին հարազատ ու անսասան հաստատութիւնը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՀԱՅԵՐԷՆԸ Պուքրէշի համալսարանին մէջ.— Ռումանիոյ Ակադեմիայի նախագահութիւնը որոշեց հիմնել արեւելեան ուսումնասիրութեանց բաժին, ուր հետազօտութիւններ պիտի կատարուին արեւելեան հին և նոր լեզուներու, նաեւ արեւելեան ժողովուրդներու պատմութեան եւ մշակոյթի մասին: Դասական լեզուներու կարգին պիտի ըլլայ հայերէն գրաբար լեզուի ուսումնասիրութիւնն ալ, նոր լեզուներու կարգին նոր հայերէնը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍԹԱԼԻՆԱՄԱՐՏԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Լը Մոնտի ռուսագէտ աշխատակիցը՝ Անտրէ Փիէռ կը պարզէ սթալինամարտին անդրադարձումները խորհրդային գրողներու վրայ.—

Սթալինի անձին պաշտամունքի դատապարտութիւնը ոչ միայն խոր իրարանցում յառաջ բերաւ համայնավար կուսակցութեան, այլ եւ մտաւորական շրջանակներու մէջ: Այս առթիւ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Փրաւտա» ուժգնօրէն բողոքեց «փոքր-քաղքենի» յայտարարութեանց դէմ:

Կուսակցութեան պաշտօնական օրկանը կը յիշեցնէր թէ քննադատութեան ազատութիւնն ալ սահմաններ ունի եւ այլեւս հանդուրժելի չէ յարձակումները կուսակցութեան հաւաքական ղեկավարութեան դէմ, ոչ ալ մարքսեան - լենինեան վարդապետութեան դէմ:

Ներկայիս ալ գրական շրջանակները խորապէս ազդուած են ապասթալինեան արշաւէն, որ յանկարծ տակնուվրայ ըրաւ գաղափարական բոլոր արժէքները:

Մեծ շփոթ մը կը տիրէ գրագէտներուն մէջ — բանաստեղծ, վիպասան, թատերագիր — որոնց գործերը կը դատապարտուին իբրեւ վնասակար եւ անյարմար ընկերվարական իրականութեան, գործեր որոնք սթալինեան մրցանակին արժանացած էին:

«Լիտերաթուրնայա Կազետա»ն երկար խմբագրականով մը, կ'ընդունի թէ 20րդ համագումարէն ի վեր դժնդակ ճգնաժամներ կը յայտնուին գրագէտներուն մօտ, որոնք ի վերջոյ շուարումի մատնուած են եւ չեն գիտեր թէ ինչ կ'ուզէ իրենցմէ համայնավար կուսակցութիւնը, այն թուականէն ի վեր որ դադրեցաւ Ժդանովի հրնարած սթալինեան ուղղափառութիւնը: Այսօր, այնպիսի մարդիկ կան, որ կը մոռնան գրականութեան կուսակցական նկարագիրը եւ ընդհանուր ներում կ'առաջարկեն յանուն սեղծագործութեան: Կան նաեւ այնպիսիներ որոնք կ'ուզեն վերադառնալ քսանական թուականներուն սկիզբները եւ կէսերը, հաստատելով թէ այն ատեն ամէն բան աւելի լաւ էր: Կ''ակնարկեն այն շրջանին երբ գրական **մեծ եռուզեռ կար,** ուր միանգամայն գոյութիւն ունէին բազմազան դպրոցներ եւ գեղեցկագիտութիւններ, անիշխանական շրջան մը, որուն վերջ դրաւ խորհրդային գրողներու առաջին համագումարը, նախագահութեամբ Մաքսիմ Կորքիի: Այն ատեն կը սահմանէին ընկերվարութեան օրէնքները, որոնց պէտք է յարմարէին Միութեան բոլոր անդամները:

«Լիտերաթուրնայա Կազետա»ն կը գրէ թէ արուեստագէտներու եւ գրագէտներու ժողովներուն մէջ կարգ մը ճառախօսներ այնքան յառաջ գացին որ, մինչեւ անգամ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեւանի հիւսիս արեւելքը կը փայլատակէ ընդարձակ ու կապոյտ բոցը Սեւանայ լճին: Ասիկա սիրուն ալպեան ծով մըն է, որ ամէնէն բարձր լիճն է Եւրոպայի մէջ: Անոր ջուրը անուշ է, իսկ ձուկը՝ շատ համեղ: Անիկա ելեկտրական ուժ կը հայթայթէ Հայաստանի ճարտարարուեստներուն: Ըստ եւրոպական եւ ամերիկեան մամուլին՝ Ռուսերը հոն շինած են իրենց հիւլէական գործարանը: Չենք կրնար հաստատել այս լուրը:

Ձմեռը, ձիւնն ու սառնամանիքը կը ծածկեն Սեւանը օղակող լեռներուն գագաթները: Երբեք պիտի չմոռնամ այն օրը, երբ ձիւնամբրիկի բռնուեցայ անոր ափերուն քով:

Եզան սայլի մը ետեւէն կը խարխափէի կուրօրէն: Արտաշնչումս կը սառէր ու կը կպչէր շրթունքներս: Արարատի կողերէն փչող «վիշապաձայն» հովերը անողոքօրէն կը մտրակէին զիս: Վերջապէս, փոթորիկը դադրեցաւ, (հաւատացէք, որ աղօթեցի): Եւ, ճերմակ գիշերին մէջ, ես տեսայ պահուըտիլը գայլերու եւ աղուէսներու, որոնց աչքերը կը բոցավառէին ճրաի պէս: Այս երկիրը հարուստ է մուշտակի կենդանիներով. ըրմին (կնդմենի) բառը կը սերի Արմինիըսէն:

Հայաստանի Հանրապետութեան բնակչութիւնը մօտ է երկու միլիոնի: Միլիոն մը Հայեր ալ կը բնակին սահմանակից Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի մէջ:

Սովետ Միութեան տասնըվեց հանրապետութիւններուն մէջ՝ Հայաստանը ամէնէն պզտիկն է: Եւ այդքանն է, որ այժմ կը մնայ իբրեւ քաղաքական գոյացութիւն:

Մօտաւորապէս միլիոն մը Հայեր ալ կը բնակին Իրանի, Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի, Եգիպտոսի, Յունաստանի, Ֆրանսայի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Հարաւային Ամերիկայի եւ Միացեալ Նահանգներուն մէջ:

Երեւանէն քանի մը մղոն հեռու կը գտնուի Հայաստանի ամէնէն հին վանքը՝ էջմիածինը, ուր կը բնակի Ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարքն ու Կաթողիկոսը:

Ըստ մեր աւանդութեան, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին հիմնուած է Բարթողիմէոս եւ Թադէոս առաքեալներուն կողմէ: Մեր եկեղեցին անկախ է յոյն ուղղափառ եւ հռովմէական կաթողիկէ եկեղեցիներէն:

Զարմիկս՝ Գարեգին, սիրահարեցաւ Սոթիրիա անունով յոյն աղջկան մը, որ նրբակազմ ու հպարտ գեղուհի մըն էր: Ան հին ու խարխլած տան մը մէջ կը բնակէր իր մօրը հետ, որ կոյր այրի մըն էր:

Յոյն պառաւը ինքզինք կը խաչակնքէր երեք մատներով, եւ կուլար ու կը պաղատէր երկինքին որ իր աղջիկը Հայու հետ չամուսնանայ: Որովհետեւ իրենք պիտի անիծուէին յաւիտեան, քանի որ Հայը կը խաչակնքէր հինգ մատներով:

Գիշեր մը, ուշ ատեն զարմիկս իր հետ առաւ քանի մը անվախ եւ ուժեղ բարեկամներ, որոնք պատրաստ էին նոյնիսկ զէնքով պաշտպանելու մեր եկեղեցին: Գարեգին անոնց հետ մտաւ յոյն կնոջ տունը, ցոյց տուաւ ատրճանակը եւ յայտարարեց.

— Ճի՛շդ հիմա, Սոթիրիան ինծի հետ պիտի գայ. քահանայ մը պիտի պսակէ մեզ:

Մինչ երիտասարդները ատրճանակները կը կրակէին տանը չորս կողմը, պառաւը վախէն կծկուեցաւ անկիւն մը, ինքզինք խաչակնքեց երեք մատներով ու մրմնջեց.

— Սո՛ւրբ Աստուածամայր:

Գարեգին աղջիկը դրկեց մէջքէն ու տարաւ: Սոթիրիա շատ երջանիկ էր որ զէնքի ուժով կ'ամուսնանար:

Յետոյ, պառաւը համոզեցին որ Հայերն ալ երեք մատներով կը խաչակնքէին, միայն անփոյթ փոքրամասնութիւն մը հինգ մատներով կը խաչակնքէր: Յոյն կինը հաշտուեցաւ. այնուհետեւ բոլորն ալ խաղաղօրէն ապրեցան միասին:

Ինծի կը թուի, որ ատենօք մենք Փռիւգիացիներ էինք, Թագաւոր Միդասի եւ իր ոսկիի ցեղէն: Յոյն պատմիչները, Հերոդոտոսէն սկսեալ, մեր բուն բնակավայրը Թրակիան կը համարեն, որպէս սկզբնական դրացիները Մակեդոնացիներուն:

Թուրքերէնէ, արաբերէնէ եւ վրացերէնէ տարբեր է մեր լեզուն: Մենք կը խօսինք հնդեւրոպական լեզու մը, որ ազգակից է յունարէնի եւ անգլերէնի:

Երբ Արմէնօ-Փռիւգիացիները Փոքր Ասիա գաղթեցին, ճամբու ընթացքին իրենց հետ առին հիթիթական քիթը: Սակայն, արծուաքիթ Հայերը մեծամասնութիւն չեն ամէն տեղ:

Ծագումով արեւմուտքցի եւ բնակութեամբ արեւելքցի՝ Հայը իր մէջ կը համադրէ այդ երկուքը: Իսկ այդ միացած երկուութիւնը պատճառն է մեր ժողովուրդին բարդ ու չփոթեցնող բներեւոյթին:

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(8) (Շար.)

պատկառելիներն Մայակովսկին եւ Ստանիսլաւսկին, եւ պահանջեցին որ վերաքննութիւն մը կատարուի թէ ի՛նչ դիրք պէտք է բռնեն Զոշչենկոյի գործերուն հանդէպ, որոնք դատապարտուած էին :

Մեծ յանդգնութիւն էր ականաւոր երգիծաբան Զոշչենկոյի վարկի վերահաստատումը : Անիկա պիտի նշանակէր դատապարտել ժդանովականութիւնը, բիրտ բռնակալութիւնը ու մտաւորական կեանքին վրայ, որուն առաջին զոհը եղաւ Զոշչենկօն, բանաստեղծուհի Աննա Ախմաթովայի եւ ուրիշ քանի մը մտաւորականներու հետ : «Կարծես թէ գաղափարական եւ գեղեցկագիտական կատարեալ շփոթութեան մէջ ենք, չենք գիտեր թէ ի՛նչ բան լաւ է եւ ինչ բան գէշ : Կարգ մը մարդիկ նոյնիսկ կը հաստատեն թէ ոչի՛նչ մնացած է մեր մօտ ժողովրդասիրութենէն, իրատեսութենէն, կամ թէ մեր գրական գիտութիւնը կաշկանդուած է եւ ամօթալի վիճակի մէջ է » :

Բոլոր այն անձերուն, որոնց վրայ կը յարձակի առանց անուններ յիշելու, «Գրական Թերթ»ը կը մեղադրէ թէ կ'ունենն որ բազմապատկուին ամէն տեսակ դպրոցներ եւ ըմբռնումներ : Անոնք «չեն մտածեր թէ պէտք է զարգացնեն, հարըստացնենք գրականութեան մարքսեան - լենինեան տեսութիւնը, միակը որ գիտական է : Կեանքի ընթացքին սխալ մեկնութիւնը, զանոնք միակողմանի ներկայացնելու ձգտումը, առանց խորապէս թափանցելու դէպքերու եւ նկարագիրներու իմաստին, — ահա ինչ որ դժբախտաբար կ'երեւան գեղարուեստական կարգ մը գործերու մէջ, որոնք լոյս տեսան վերջերս : Խորհրդային մարդոց չի վայլեր այս ոչնչական դիրքը, այս մոլութիւնը վերաքննելու ինչ որ ստեղծուած է մեր գրականութեան եւ արուեստին մէջ : Գրագէտները, մեծ մասով, կ'ընդունին թէ անկարելի է մէկ հարուածով լուծել եւ հաշուեյարդարի ենթարկել անձի պաշտամունքի հետ կապուած հարցերը գրականութեան մէջ : Անհրաժեշտ է դանդաղ եւ խոհեմ աշխատանք, որ զօրացնէ մեզ փոխանակ տկարացնելու : Սակայն շատ ցաւալի է որ կարգ մը ժողովներու մէջ ճառախօսները անխորհուրդ խօսքեր արտասանած՝ են : Թեթեւամիտ ամոխավարներու քով կը տեսնուին ուրիշներ, որոնք արձագանգ դառնալով խորթ ձայներու, կը յայտարարեն թէ գրականութիւնը պէտք չէ «քաղաքականութեան ծառան ըլլայ » :

Խ. Միութեան մէջ գայթակղելի են այնպիսի խօսքեր, եւ անոնք որ կ'ըսեն, յանցաւոր են մեղքով մը որ Ժդանովի շրջանին կը կոչուէր «սարկութիւն օտարին հանդէպ » :

Պիտի ուզէինք գիտնալ թէ ո՞րո՛նք են այն գրագէտները, որոնք համարձակած են պահանջել գրականութեան ազատագրումը պաշտօնական կարգախօսին հանդէպ : Հի՞ն թէ նոր սերունդին կը պատկանին անոնք : «Գրական Թերթ»ը լուռ է այս մասին, սակայն վերաջացնելով կը գրէ թէ անհրաժեշտ է ընդդիմանալ այս տեսակ « ճախճախուտ» ձգտումներու դէմ : Խորհրդային գրականութիւնը էր, է, եւ պիտի ըլլայ զօրաւոր իր կուսակցական նկարագրով· իր ուղղակի կապով համայնավար կուսակցութեան քաղաքականութեան, ինչպէս եւ խորհրդային Պետութեան հետ :

Մէկ խօսքով, գրականութիւնը պէտք է հետեւի կուսակցութեան հաւաքական ղեկավարութեան հրամաններուն, ինչպէս կը հետեւէր երէկ Սթալինի անձնական բռնակալութեան հրամաններուն :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

●

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 29 Մայիս.— Նիւ-Եորք երէկ տօնեց Հայաստանի անկախութեան օրը :

Հայաստանի անկախութեան ամերիկեան կոմիտէի բարձր պաշտօնատարներուն ներկայութեան, Նիւ - Եորքի քաղաքապետ Պր Րաբըրթ Ուակնէր հանդիսաւորապէս ստորագրեց հետեւեալ յայտարարութիւնը .—

«Նկատելով որ 1917 թուականէն ի վեր, համայնավար նախայարձակներուն հետեւողական քաղաքականութիւնն է եղած ամէն տեղ խորտակել ազատ երկիրները եւ ստրկացնել ազատ ժողովուրդները,

«Որ այս կարգի դաժան յարձակումի մը առաջին զոհը եղած է Հայաստանի ազատ Հանրապետութիւնը,

«Որ նոյն բռնակալութիւնը Հայաստանի վրայ տիրապետելէն ի վեր, խեղդած է ստեղծագործական եւ մշակութային ամենէն տարրական ազատութիւնները,

«Որ իւրաքանչիւր անցնող տարի, հակառակ իրեն վրայ դրուած ծանր լուծին, հայ ժողովուրդը հաւատարիմ մնաց ազատասիրութեան սկզբունքներուն, զորս «քաղքենի ազգայնականութիւն» որակելով հալածեց բռնատէր վարչակարգը,

«Ամերիկա գտնուող Հայերը, աշխարհի ազատասէր բոլոր ժողովուրդներուն հետ, առանց նուազագոյն կասկածի կը հաւատան որ պիտի գայ յաղթանակի օրը, երբ Հայաստանի եւ բոլոր երկիրներուն ժողովուրդները պիտի ապրին եղբայրութեան մէջ,

«Հետեւաբար, ես, Րաբըրթ Ֆ. Ուակնէր, Նիւ-Եորք քաղաքի քաղաքապետի հանգամանքով, 1956ի Մայիսի 28, կը յայտարարեմ Հայաստանի անկախութեան օրը, որ պիտի ըլլայ նաեւ համակրանքի օրը Հայոց հանդէպ, ինչպէս նաեւ ազատատենչ բոլոր ժողովուրդներու համար :

«Նիւ-Եորք քաղաքի բնակիչներէն կը խնդրեմ որպէսզի տօնական օր մը ընեն այս օրը եւ զայն յատկացնեն Հայաստանի օգտակար ըլլալու որեւէ մէկ ձեռնարկի : Թող այս օրը խորհրդանիշը ըլլայ ժողովուրդներու ինքնորոշման վսեմ գաղափարին» :

ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՅՇՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 28ին, Կիրակի, Սալ Մաղընոյի մէջ, տեղի ունեցաւ սկաուտական զոյգ միութեանց կազմակերպած տարեկան հանդէսը, ճոխ բաժիններով : Կը մասնակցէին բոլոր շրջաններու արենոյշները, արիներ, թեւիկներ եւ գայլիկները : Սրահը բերնէ բերան լեցուած էր :

Միութեան ջերմ բարեկամներէն Պ. Յովհ. Հացագործեան, իր բացման խօսքին մէջ, պարզեց այս աղջիկներուն եւ պատանիներուն կատարած գործերը, որոնք օգտակար հանդիսացած են մատաղ սերունդի փրկութեան գործին մէջ :

Գովեց անոնց յարատեւութիւնը քանի տարիէ ի վեր, եւ աւելցուց .—

Մարսէյլի երիտասարդական միութեանց մէջ թէ թիւով եւ թէ որակով, առաջինը կը հանդիսանայ այս կազմակերպութիւնը եւ արժանի է ամէն քաջալերութեան :

Ապա Պ. Նախագահը յիշեց Հայաստանի հանրապետութեան օրով կազմակերպուած աւելի քան տասը հազար սկաուտները, ողբացեալ Վահան Չերազի ղեկավարութեամբ :

Բացման խօսքէն վերջ, բեմ եկան Արենոյշներ, Արիներ եւ իրենց կրտսերները, «Եղջերափողը» խմբերգով, որմէ վերջ թեւիկ Շ. Մ. Եավէր արտասանեց ընտիր բանաստեղծութիւն մը, իսկ խմբապետուհի Ա. Ցարութիւնեան արտասանեց Ա. Ծատուրեանի «Մայրը» :

Գոմոնի արիները ղեկավարութեամբ Ց. Պարայեանի խմբական մարզանք կատարեցին : Խմբապետուհի Մատլէն Մարկոսեան, (Մարսէյլի երաժշտանոցէն) դաշնակի վրայ յաջողութեամբ նուագեց Ա. Խաչատրեանի հեղինակութիւններէն :

Խմբապետուհի Ալիս Շամիրեանը ընկերակցութեամբ Հ. Պարայեանի (ջութակ) եւ Մ. Մարկոսեանի (դաշնակ) երգեց եւ արտասանեց «Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ»ը :

Գոմոնի Արենոյշները ղեկավարութեամբ Մ. Մարկոսեանի բիթմիք մարզանքներ կատարեցին մեծ յաջողութեամբ : Լէ կ'Օլիվի եւ Սէն Ժերոմի նորակազմ Արենոյշներու խումբերը արտասանեցին «Արենոյշի գաւազանը», իսկ խումբ մը թեւիկները՝ «Գիշերները երբ քնանամ» բանաստեղծութիւնը :

Բ. մասին մէջ Սէն Լուի Արենոյշները ղեկավարութեամբ Ե. Քէօշկէրեանի պարեցին «Թռչնիկներու պարը» :

Ապա ներկայացուեցաւ Ա. Ահարոնեանի « Մայրերը», ողբերգութիւնը մէկ արար եւ մէկ պատկերով :

Դեռ յուզումը չէր անցած, երբ Արենոյշներու խումբ մը, հայկական գեղեցիկ տարազով, աւանդական նարօտի գոյնով ծաշկինակներով եւ Ալիս Շամիրեանի ղեկավարութեամբ պարեցին «Նազ պարը» եւ «Կրնկապարը», մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով : Շնորհաւորելի էր նաեւ Մինէին պարը : Քանի մը պարեր կրկնուեցան :

Եւ այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ, տեղի ունեցան սրտաբուխ նուէրներ, նըշանակելի արդիւնքով մը :

Գ. մասին սկիզբը բեմադրուեցաւ « Գողցուած սազը » մէկ արարով կատակերգութիւնը :

Յաջող էին դերակատարները, հոս ծընած պատանիներ եւ երիտասարդներ հայերէն գրել - կարդալ գիտեն եւ օժտուած են յաջող առոգանութեամբ » :

Միութեանց պատուակալ նախագահը, Պ. Տ. Թէքէեան կարճ բանախօսութեամբ մը շնորհաւորեց երկու սկաուտական միութիւնները եւ վարիչները : Այս առթիւ Տիկին Մ. Շամիրեանը բեմ հրաւիրեց տարիներէ ի վեր իրեն գործակից հանդիսացող խմբապետուհիները՝ Քրիստինէ Շաքարեանը, Անահիտ Մարկոսեանը, Ալիս Ցարութիւնեանը, Եղ. Քէօշկէրեանը, Մարի Աչճեանը եւ ծաղկեփունջ մը նուիրեց :

Ամէնէն վերջ, քաղաքի Արենոյշները պարեցին «Մաքարատ»ը, (Ա. Խաչատրեանի), կրկնապատկելով խանդավառութիւնը :

Երկու Միութիւնները արժանի են ամէն քաջալերութեան : Թղթակից

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՊՈՌՏՕ.—Մեր գաղութն ալ տօնեց Հայաստանի Անկախութեան Օրը, Կիրակի 31 Մայիս, կղերականներու սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբին : Բեմին ճակատը՝ «Փառք Մայիս 28ի հերոսներուն», քիչ մը վարը Ֆրանսական եւ հայկական դրօշները, սպարապետ Նազարբէկեանի եւ ուրիշ հրամանատար հերոսներու նկարներով : Բացումը կատարուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» խմբերգով զոր երգեց Նոր Սերունդը : Օրուան նախագահը, ընկեր Յակոբ Միքայէլեան բացատրեց թէ ինչպէս 1918 Մայիսի ճակատագրական օրերուն, անմահ Արամի մէկ վճիռին վրայ եւ զօր. Սիլիկեանի կոչին անսալով Արարատեան դաշտի ժողովուրդը արիաբար կռուեցաւ յանուն ազատութեան եւ հայ ժողովուրդը իր անկախութեան տիրացաւ, զարմանք պատճառելով թէ բարեկամներուն եւ թէ թշնամիներուն : Մայիս 28ով հիմնուեցաւ խարխուլ ապաստան ազատ եւ անկախ Հայաստանի : Արտասանութիւններ ըրին Մարի Հալաճեան եւ Արշալուհի Հոթիկեան : Մեներգեցին Օր. Ս. Թաշճեան եւ Օր. Ալրաքսի Հալաճեան : Ընկեր Պօղոս Քէնտիրեան կատակերգութիւն մը արտասանելով զուարթ տրամադրութիւն ստեղծեց : Նըւագեց (ջութակ) ընկեր Ս. Տօնէրեան : Նոր Սերունդի անդամները երկու խմբերգ եւս երգեցին երկձայն :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Կ. Տօնէրեան նկարագրելով 1918ի Մայիսի հերոսական մարտնչումները, իր խօսքը ուղղեց երիտասարդներուն .— « Հայ ժողովուրդի փառքն ու պատիւը կը կազմեն մեր հերոսներն ու նահատակները : Վաղը, դուք ալ հայութեան պարծանքը պիտի ըլլաք եթէ հետեւիք անոնց պատգամին՝ ամբողջական Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան համար » ՁԱԼԿԱՐԱՅԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

14.— ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Բայց սպասաւորները չգիտե՞ն, որ սեւ սփածանելիքի տակ ծածկուած է իրանց տիկինը :

— Գիտեն : Նրանք ինձ բերեցին այստեղ, որպէս իմ աղախիններից մէկին, եւ այդ կարծիքի մէջ էլ կը մնան : Առաջին անգամ չէ, որ իմ աղախիններից եկել են քեզ մօտ զանազան գործերով :

Տիկինը հագաւ իր դիմակը եւ ծածկուեցաւ լայն չալի մէջ : Սամուէլը, սըրտագին զոհունակութեամբ յայտնելով իր շնորհակալութիւնը, ճանապարհ դրեց նրան մինչեւ նախասենեակի դուռը : Այնտեղ խաւարի միջից յայտնուեցաւ Յուսիկը :

— Տա՛ր այդ կնոջը, հրամայեց նրան, այնտեղ, դրսում, տիկին Որմիզդուխտի ծառաները սպասում են, յանձնիր նրան :

Յուսիկը մատը տարաւ դէպի ատամները եւ կծեց :

Մի բան անցաւ նրա մտքով :

Մի այլ բան անցաւ Սամուէլի մտքով :

— Ա՜խ, եթէ փոքր ինչ շուտ եկած լինէր Որմիզդուխտը... :

Նա մտաբերեց Ուշտունեաց Գարեգին իշխանին եւ իւր սիրելի Աշխէնին ուղարկած նամակները :

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Սեւ սփածանելիքի մէջ ծածկուած կինը դանդաղ, համրընթաց քայլերով անցնում էր ամրոցի ոլորտապտոյտ փողոցներով, հազիւ հազ կարողանալով իրան ոտքերի վրայ պահել : Սամուէլից բաժանուելուց յետոյ, դեռ նոր տիրեց նրա մէջ այն հիւանդոտ, վհատական թուլութիւնը, որ տեղի է ունենում զրգռուած, բորբոքուած զրութեան անցնելուց յետոյ :

Երկու սպասաւորներից մէկը տանում էր նրա առջեւից վառած լապտերը, իսկ միւսը գնում էր նրա ետեւից : Ճանապարհին նա մի բառ անգամ չխօսեց իւր սպասաւորների հետ : Լուռ եւ անխռով ընթացքով անցնում էին նրանք ամրոցի զանազան դռներից, որ դրած էին պահապանների զգոյշ հսկողութեան ներքոյ : Լապտերի վրայ կարմրին էր տալիս տիկին Որմիզդուխտի նշանը : Այդ բաւական էր պահապաններին նախազգուշացնելու համար, թէ անցնողը տիկնոջ կանանոցից էր :

Ամբողջ ամրոցի մէջ տիրում էր մի տարօրինակ ծանր, ճնշող լռութիւն, միայն երբեմն աշտարակների բարձրութիւնից լսելի էր լինում գիշերապահ զինուորի արթնութեան նշանաձայնը : Մէկի ձայնին պատասխանում էին միւս աշտարակներից, եւ լռութիւնը բոլէապէս դղրդւում էր : — Այդ խօսում էր ամրոցը իւր ահարկու, երկաթեայ լեզուով :

Ծածկուած կինը արդէն հասել էր իւր բնակարանին : Երբ մերձեցան կանանոցի դրանը, երկու սպասաւորները այստեղ կանգ առին, եւ կինը միայնակ ներս մըտաւ ներքինիների այդ փակեալ աշխարհը, ուր տղամարդի ոտք դնելու կայան չունի :

Իւր քնարանը մտնելուց յետոյ միայն՝ նա մի կողմ ձգեց դիմակն ու ծածկոյթը, եւ այնպէս, առանց հանուելու, պառկեց իւր անկողնի վրայ : Յոգնած էր նա, յոգնած էր հոգւով, յոգնած էր եւ սրտով : Նա աչք ածեց դէպի իւր գեղեցիկ, զարդարուն շրջապատը : Ոչ ոք չէր երեւում : Աղախիններից ոչ ոք չյայտնուեցաւ : Միթէ ամէնքը քնա՞ծ էին, միթէ այդքան անցե՞լ էր գիշերից : Այդ աւելի լաւ էր դոնէ. ոչ ոք չէր խանգարի նրան : Նա բորբոքուած երեսը թաղցրեց բարձերի փափուկ խորութեան մէջ, եւ այնպէս երկար մնաց լուռ ինքնամոռացութեան մէջ : Մի խուլ, սրտառուչ մրմունջ երբեմն ընդհատում էր այդ խորհրդաւոր լըռութիւնը եւ աչքերից հոսող ակամայ հեղեղը թանում էր փափուկ բարձերը : Ինչո՞ւ էր լաց լինում նա, ինքն էլ չգիտէր : Լինում են այնպիսի րոպէներ, երբ սրտի եւ դատողութեան փոխադարձ յարաբերութիւնները խզւում են, եւ մարդ ինքն իրան հաշիւ տալ չէ կարողանում իւր անվերծանելի զգացմունքների մասին :

Նա գլուխը վեր բարձրացրեց եւ կրկին պղտոր աչքերով նայեց դէպի իւր գեղեցիկ շրջապատը : Ցանկանում էր խօսել, ցանկանում էր թեթեւացնել ամբոխուած վշտերը : Դարձեալ ոչ ոք չկար : Միակ ատարկան, որ փոքր ի շատէ կենդանութեան նշոյլ էր ցոյց տալիս, էր ճրագը, որ վառւում էր արծաթեայ աշտանակի վրայ : Երկար նայում էր նրա վրայ եւ մտքով խօսում էր նրա հետ : — Հո՛ւր, ջերմութի՛ւն եւ նի՛ւթ, — ինքն իւր մէջ այրւում էր, ինքն իւր մէջ սպառւում էր... : Այդպէս էր եւ նրա սիրտը :

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

կատ մը կազմուած է նախաձեռնութեամբ համայնավարներու, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Ձերբակալուեցան «Սեւ Մահիկ» խմբակին 11 անդամները ։

× Աօջի օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Նանթի մէջ, երբ ցոյց մը կը կատարուէր, եւ ցուցարարները կը փորձէին յառաջ խաղալ դէպի քաղաքապետարան ։ Ընդհարումները տեւեցին երկու ժամ ։ Ցոյցը կազմակերպած էր համայնավարական կոմիտէի մը կողմէ որ կը պահանջէր դադրեցնել Ալժերիոյ զինուորական գործողութիւնները եւ բանակցիլ հաշտութեան համար։ Անկարգութիւններ պատահեցան Քանի մէջ ալ, երբ 200 ցուցարարներ նոյն պահանջը կը դնէին։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց բոլոր ցուցարարները ։

ԹԻԹՕ Կ'ԱՆՏԵՍԷ ՍԹԱԼԻՆԸ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը Յունիս 4ին հրապարակային ցոյց մը կատարեց Սթալինի դէմ, երբ կ'այցելէր Լենինի եւ Սթալինի դամբարանը, Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ։ Ցայտնապէս անտեսեց Սթալինը, ծաղկեպսակ մը դնելով միայն Լենինի դամբարանին վրայ ։ Այսպէս իր վրէժը կը լուծէր «Համաձարեղ»էն, որ 1948ին Եուկոսլաւիան վտարած էր Կոմինֆորմէն, անլուր լուտանքներ ուղղելով անոր Նախագահին դէմ ։

Կրեմլինի մէջ տրուած ճաշին առթիւ, Թիթօ բաժակաճառ մը արտասանելով ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիա բարեկամներ պիտի ըլլան հաւասարութեան հիման վրայ ։ Դամբարանը այցելած ատեն, Թիթօ, որ մառնչալի համագգեստ հագած էր, արագօրէն իջաւ դէպի գետնադամբան եւ շուշաններէ ու կակաչներէ ծաղկեպսակը դրաւ Լենինի ապակեայ դագաղին վրայ, յետոյ անցաւ գնաց, առանց կողմնակի ակնարկ մը նետելու Սթալինի դագաղին վրայ ։

Ի պատիւ իրեն տրուած ճաշին առթիւ, Թիթօ ըսաւ թէ Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդը ուրախ է որ Խ. Միութեան կառավարութիւնը որոշած է վերջ տալ այն «անբնական եւ վնասակար կացութեան որ կը տիրէր երկու երկիրներուն միջեւ»։ Յետոյ կրկնեց թէ երկու համայնավար պետութեանց համերաշխութիւնը դրական ազդակ մը պիտի կազմէ աշխարհի խաղաղութեան համար ։

Խ. Միութեան Նախագահը, Վորոշիլով, ջերմապէս գովեց Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդը եւ անոր առաջնորդը։«Հազիւ մէկ տարի անցած է այն օրէն ի վեր որ վերահաստատուեցաւ փոխադարձ հասկացողութիւնը։ Բայց այժմ կրնամ ըսել թէ յաւիտենական է այս բարեկամութիւնը»։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ

Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ Յունիս 4ին Թուրքերը յարձակեցան Ֆամակուսթայի յունական թաղին վրայ։ Քսաներկու տարեկան Թուրք ոստիկան մը, Ալի Սալիհ, սպաննուած էր չորսաթ օր ։ Ցուցարկաւորութենէն վերադարձած ատեն Թուրքերը խորտակեցին յունական հաստատութեանց ապակիները, ինքնաշարժներ տապալեցին եւ հրկիզեցին յունական երկու մեծ խանութներ։ Անգլ. զօրքը եւ հրշէջները քարկոծուեցան, երբ կը փորձէին մարել կրակը ։

× Կիպրոսի կառավարիչը Լոնտոն երթալով, տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ։ Ընդդիմադիրները կը պահանջեն վերսկսիլ բանակցութիւնները, աքսորէն վերադարձնելով Մակարիոս արք.ը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ իբրեւ հետեւանք բուռն ցոյցերու։ Դամասկոսի մէջ հարիւր ուսանողներ գրաւեցին վարչապետութեան եւ տնտեսական նախարարութեան գրասենեակները, պահանջելով չղրկել Ֆրանսայի ղնած ցորենը ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը եւ Պ. Կի Մոլէ լայն համաձայնութեան մը յանգեցան Լիւքսէնպուրկի մէջ, կարգադրելու համար վիճելի խնդիրները եւ մասնաւորաբար Սարի հարցը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը եւ Թագուհին Փարիզ հասան երէկ եւ պիտի մնան մինչեւ ուրբաթ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (4 Յունիս).— Ձուլ ոսկի 447.000, նափոլէոն 3100, զուից. 2960, սթերլին 3950, քսան տոլարնոց 15.560 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 386, սթերլին 1035, զուից. ֆրանք 92, պելժ. 7.80 ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի և Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս և բարեկամ Միութեանց ։

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար Պ. ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՐԻ։

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք պիտի առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ՎԻԷՆ

Այս Շաբաթ գիշեր ։

Կը խօսի ԴՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24, նախկին զինեալներու սրահին մէջ, 49 ռիւ տը Կօլ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։

Կը խօսի ԴՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ խընջոյք ։

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ։

Ըսկալի Պարի մէջ, Փօնթէ ։

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՏԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 2ին։

Գեղունի ակումբին մէջ ։

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ՇԱՒԻԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ։ Ժամը 4էն 11։

Ընկերահամակրական խնջոյք - պարահանդէս, Քաֆէ տը Փարիի ընդարձակ սրահին մէջ, 33 ռիւ Ժիւի ։

Շաւիլ - Վէլիզի կայարանին ճիշդ քովը։

Կը նախագահէ Պ. ՁՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Պ. Գարեգին Թառով եւ ընկեր Բենօ զափով ու սրինգով ։

Հայկական ուրախ ժամանց։ Երգ, արտասանութիւն եւ պար ։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Էնվալիտի կայարանէն առնել Վերսայլի գիծը եւ իջնել Շավիլ-Վելիզի ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Կը ներկայացուի Ս. Ղազարի ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը ։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին խօսքերը ուղղուած Փարիզի հայ մանուկներուն ։

Նախարար Փինոյի Երեւան ժամանումը, առնուած՝ հեռատեսիլէն։ — Կը նախագահէ, եւ կը խօսի Հ. Աւետիք ։

(Պատկերները պատրաստուած են Գ. Մելիքեանի կողմէ)։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (Մարսէյլ)

Հրապարակային դասախօսութիւն

Այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Ֆրանսական համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ, (40 Ալէ Լէօն Կամպէթա)։

Կը խօսի՝ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Նիւթ՝ Սեւրի դաշնագիրը իբրեւ միջազգային փաստաթուղթ հայկական իրաւունքներու ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Սանասարեան Ազգ. բարերարին, կտակակատար Կ. Եզեանցի, տեսուչներ Գ. Աբուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատաթեանի, ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի եկեղեցիին մէջ։

Այս առթիւ, նոյն օրը, կէսօրուան ճաշ՝ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ։

Մասնակցիլ փափաքողները կրնան հեռաձայնել դրատուն Պարամեան, 46 ռիւ Ռիշէ, Հեռ. ՓՐՕ. 46-90։

Տախքերու մասնակցութիւն ։

Կարնեցիներէն փափաքողներ ևս կրնան մասնակցիլ ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Պանթէօ Քաշանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, կազմակերպուած է երեկոյթ մը, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 69 ռիւ Արֆէօյլ, Սալ Ժան Ժօռէսի մէջ։ (Ֆրանս. դպրոցի գետնայարկը) ։

Կը խօսի Ն. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Նիւթը՝ Արեւմտահայ թատրոնի ծագման պատմութիւնը ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Փըթի Փօն կամուրջին դիմացի լրագրավաճառին քով, եւ հետեւեալ սրճարաններուն մէջ .—

Պ. ՓԻԼԻՊՈՍ

Պ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Պ. ՓԱՇԱԵԱՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մերկեր Առաքելեան իր մօրաքրոջ որդւոյն՝ Խնկիկ Ստեփանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Մշակոյթի տան կը նուիրէ երկու հազար ֆր., 500 ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։

Պուա Քոլոմպէն Յակոբ Նիկողոսեան իր հայրենակից Աղասի Դաւիթեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Փարիզի մշակոյթի տան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համաշխարհանձալի Հայր. Միութեան Պոմոնի (Մարսէյլ) մասնաճիւղի կազմակերպած դաշտահանդէսը՝ Յուլիս մէկին, սովորական վայրին մէջ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առաւօտեան, իր հաւաքատեղին, (Պար տիւ Կլօպ, Պուլվ. տ'Աթէն)։ Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր գործօն եւ համակիր անդամները։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չորսաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեքշաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Դասախօս՝ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ։ Նիւթը Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով ։

Մուտքը ազատ է ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI
7 JUIN
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7597 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3408

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԹՇՆԱՄԻ»

Փարիզէն վերջ, Ուաշինկթընի մէջ ալ հրատարակուեցաւ Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագիրը, արտաքին գործերու նախարարութեան միջոցաւ :

Պիտի ամփոփենք հիմնական մասերը, վաղուընէ սկսեալ :

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը այս տեղեկագիրը կարդացած էր անցեալ Փետրուար 25ին, 20րդ համագումարի գաղտնի մէկ նիստին մէջ: Տեղեկագիրը, 82 էջ, հաղորդուած էր նաեւ արբանեակ պետութեանց, պայմանաւ որ չհրատարակեն :

Այդ օրէն ի վեր, զանազան տեղեկութիւններ երեւցան անոր բովանդակութեան մասին: Եւ այժմ լոյս կը տեսնէ ամբողջութիւնը :

Որքան ալ վերապահումներ ըլլան վաւերականութեան մասին, տեղեկագիրը կը պարունակէ յայտնութիւններ որոնք լիովին կը համապատասխանեն բուն իրականութեան :

Ամէն պարագայի մէջ, ահաւասիկ թանկագին վաւերագիր մը, որ կը լուսաբանէ շատ մը մութ հարցեր, մանաւանդ Խ. Միութեան վերջին քսան տարիներու արիւնազանգ դէպքերը:

Առաջին առթիւ ձեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ տեղեկագրին մէկ յայտնութիւնը :

Խօսելով յանուն բոլշեւիկեան Կեդր. Կոմիտէին, Խրուշչեւ կը բացատրէ թէ Սթալինն էր որ հնարեց «ժողովուրդի թշնամի» բացատրութիւնը, եւ չարաչար գործածեց զայն, տորելու, ճզմելու, ի վերջոյ ոչնչացնելու համար իր հակառակորդները :

Այսպէս «մաքրուեցա՛ն» հազարաւոր անմեղներ, առանց երկրամասի, ազգի, տարիքի կամ դիրքի խտրութեան :

— « Ժողովուրդի թշնամի բացատրութեան շնորհիւ, կարելի էր գործադրել ամէնէն անգութ միջոցները գործադրել, բռնաբարելով յեղափոխական օրինականութեան բոլոր կանոնները, ոեւէ մէկուն դէմ, որեւէ ձեւով, երբ համամիտ չէր իրեն ...

Յանցապարտութեան միակ ապացոյցն էր բուն իսկ ամբաստանեալին « խոստովանութիւնը» եւ, ինչպէս հաստատուեցաւ յետագային կատարուած քննութիւններով, «խոստովանութիւնները» կը կորզուէին ֆիզիքական ճնշումներ գործադրելով ամբաստանեալին վրայ »:

Ճամբան շատ հեռու չէր, չարչարանքէն մինչեւ մահացումը, բարոյապէս թէ ֆիզիքապէս :

Տեղեկագիրը յատկապէս կը բացատրէ թէ «ժողովուրդի թշնամի» բանաձեւը ստեղծուած էր ֆիզիքապէս ոչնչացնելու համար հակառակորդները :

Խնդիր է թէ Սթալիններն ու Բերիաները պիտի կրնայի՞ն այսքան յառաջ երթալ, զգետնելով եւ փոշիացնելով անհամար զոհեր, մինչեւ անգամ կուսակցութեան հիմնադիրներն ու տեսաբանները, առանց բոլշեւիկեան կարգուսարքին :

Այդ գրգռիչ եւ մահաշունչ տարազը, «ժողովուրդի թշնամի», երկիրէ երկիր տարածուեցաւ, մաղձ եւ թոյն ցանելով ամէն տեղ :

Հայկական անդաստանն ալ ունեցաւ իր թունաւոր սունկերը, յաւելեալ եւ ճոխացեալ գունաւորումներով :

Եւ բերնէ բերան, թերթէ թերթ փոխանցուեցան աւելավառ կոչականներ, — « Ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի», «Հակահայաստանեան», «Թրքասէր » եւն:

Մտքով ու սրտով տաճկցած թշուառականներ ալ կան, որոնք միեւնոյն դծին վրայ կը դնեն Դաշնակցութիւնը եւ Թուրքը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

271 ԹԵՐ, 59 ԴԷՄ, 201 ՁԵՌՆՊԱՀ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, կառավարութիւնը վստահութեան քուէ շահեցաւ, իր արտաքին, ներքին եւ ափրիկեան քաղաքականութեան համար, Ազգ. Ժողովի Գչ. օրուան նիստին մէջ: Թեր քուէարկած էին 271 երեսփոխաններ, դէմ՝ 59, իսկ ձեռնպահ մնացած էին 201 անդամներ, ինչ որ յատկանշական պարագայ մըն է: Ձեռնպահ էին մասնաւորապէս համայնավար եւ ուղեկից երեսփոխանները, 135 հոգի: Ներկայ էին 531 երեսփոխաններ 595ի վրայ: Համայնավարները ցարդ ուժ կուտային դահլիճին, համաձայն ըլլալով Թունուզի եւ Մարոքի անկախութեան, բայց հակառակ՝ Ալժերիոյ մէջ կատարուած զինուորական գործողութեանց : Ձեռնպահ մնացած էին շատ մը անկախներ եւ չափաւորներ, որոնք ջերմապէս կը գնահատեն Ալժերիոյ մէջ կատարուած գործողութիւնները, բայց կը մեղադրեն թէ կառավարութիւնը թոյլ վարուեցաւ Թունուզի եւ Մարոքի մէջ, ճանչնալով անոնց անկախութիւնը՝ առանց բացորոշապէս ճշդելու ապագայ յարաբերութիւնները:

Արմատականները մեծ մասով թեր քուէարկած են, ինչպէս եւ վարչապետին ընկերավարական կուսակիցները, բացի նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսէն որ պետական նախարարի պաշտօնէն հրաժարեցաւ երկու շաբաթ առաջ :

Այս հոսանքին եւ ուրիշ քանի մը խմբակցութեանց 195 քուէներուն վրայ աւելցած էին Ժողովրդական Շարժումին 75 երեսփոխանները :

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, վարչապետը վստահութիւն կը պահանջէր մէկ բանաձեւով, իր արտաքին, ներքին թէ ափրիկեան քաղաքականութեան մասին : Բայց ակներեւ է մեծամասնութեան նուազումը, քանի որ չորս ամիս առաջ վստահութիւն կը շահէր 71ի դէմ 420 ձայնով: Այն ատեն համայնավարներն ալ թեր քուէարկած էին:

Նիստը բացուած ատեն, համայնավար ներկայացուցիչը, Վ. Ռոշէ յայտարարեց թէ որոշած են ձեռնպահ մնալ: Շատեր կը կարծեն թէ դահլիճին դիրքը աւելի պիտի տկարանայ, երբ Ազգ. Ժողովը քննէ նոր տուրքերու խնդիրը: Ժողովէն առաջ, Պ. Կի Մոլէ մերժած էր Հնդկաստանի վարչապետին միջնորդութեան առաջարկը, որ կը բաղկանայ հինգ կէտերէ : Ազգ. Ժողովին վիճաբանութիւնները վերջացած ատեն, վճռապէս եւ յուզումով յայտարարեց թէ Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ միջնորդներ եւ երրորդ կողմեր եւ թէ Ալժերիոյ քաղաքականութիւնը պիտի վարէ առանձին: Միեւնոյն ատեն մերժեց ուրիշ առաջարկ մը որ կը թելադրէր Ալժերիան բաժնել ծովեզերեայ շրջանի մը՝ մէկ միլիոն եւրոպական բնակչութեամբ եւ ներքնաշխարհի մը՝ ուր կը բնակին ութը միլիոն Իսլամներ, տարուէ տարի աճելով: Իր կարծիքով խելագարութիւն է այդպիսի կարգադրութիւն մը: Իրմէ առաջ, արտաքին նախարարն ալ մերժած էր Հնդկաստանի միջնորդութեան առաջարկը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, նախկին նախարար Փիէռ Քոթ (յառաջդիմական) արծարծեց Հնդկաստանի վարչապետին ծրագիրը, պահանջելով ազատ եւ անկախ հանրապետութեան վերածել Ալժերիան : Պ. Կի Մոլէ պատասխանեց ուժգին ճառով մը.

— « Կը պահանջէք դադրեցնել կրակը: Լաւ. բայց կ՚ուզէք որ միայն Ֆրանսան դադրեցնէ կրակը: Արդէն բաց եմ եւ կը կրկնեմ, — կ՚ընդունիմ դադրեցնել կրակը, եթէ ձեռնարկը կատարուի փոխադարձաբար և անկեղծօրէն: Ինչո՞ւ ձեր խօսքը միւս կողմին ալ չէք ուղղեր »:

Փիէռ Քոթ պնդեց իր տեսակէտին վրայ, ըսելով որ «եթէ Ֆրանսա առաջին քայլը առնէ եւ Գահիրէի Ազգ. Ազատագրութեան Ճակատը մերժէ, պիտի հաստատուի թէ մենք չենք որ դժուարութիւններ կը յարուցանենք: Պէտք չէ որ Ալժերիան ֆրանսական նահանգ մը մնայ, ինչպէս կը մտածէ կառավարութիւնը: Կը գտնուինք ժողովուրդի մը առջեւ զոր չենք կրնար ձուլել: Պէտք է հաշուի առնենք ամէն ժողովուրդի ազգային գոյութեան տենչը »: (Ազմուկներ կեդրոնէն եւ աջակողմէն):

Վարչապետը պատասխանեց. — Ֆրանսա կը յարգէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը. բայց այդ իրաւունքը կարելի է ճանչնալ երբ կը յարգուին փոքրամասնութեանց իրաւունքները :

Վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Միջին Արեւելքի խնդիրն ալ յուզեցին, զէնքերու առաքման առթիւ: Պ. Փինօ բացատրեց թէ յանձնառութիւններ կնքուած էին Սուրիոյ հետ 1955ին, Էտկար Ֆորի կառավարութեան օրով եւ թէ յիսուն գնդացիրներու առաքումը արտօնուեցաւ, այն պայմանով որ այլուր չփոխադրուին: «Վաղը պիտի առաջարկեմ նախարարական խորհուրդին արգիլել որ եւ է զէնքի առաքումը դէպի Միջին Արեւելք»: Վարչապետն ալ բացատրութիւններ տուաւ Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի սահմանած զէնքերու մասին եւ ըսաւ թէ «Միջին Արեւելք պիտի չղրկուի որեւէ զէնք որ կրնայ Ֆրանսայի դէմ գործածուիլ »: Քուէարկութենէն առաջ նորէն խօսք առնելով, Կի Մոլէ շեշտեց թէ «անհեթեթ է որեւէ անջատում Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Կ՚ուզեմ կարելի եղածին չափ սուուր մեծամասնութիւն մը ստանալ, ոչ թէ որպէսզի դահլիճը կանգուն մնայ, այլ հաստատելու համար թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնն է որ կը վարենք »:

■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■

«ՇԱՀԷՆՆ Ի ՍԻՊԻՐ »

Պատմական գրքի մը այս խորագիրն ինկաւ միտքս, երբ կը կարդայի «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին լուրերը՝ դէպի խամ ու խոպան դաշտերը դրկուած «կամաւորներու» մասին:

Թերթին Մայիս 24ի թիւէն կ՚իմանամ թէ Երեւանի մէջ ալ խանդավառութեա՛մբ ընդ առաջ կ՚երթան «հարազատ պարտիայի եւ կառավարութեան կոչին», դէպի Խազախիստան, Ուզպեկիստան եւ Սիպերիա չուելու եւ անսահման տարածութիւններ մշակելու համար:

Այսպէս, Երեւանի մէկ հաստատութեան մէջ գումարուած ժողովի մը առթիւ, «գործիքային ցեխի փրեզերագործ կոմերիտաաարդական» Մնացական Յակոբեանը կը յայտարարէ .

— « Մեր աշխատանքի ընկերներից շատերը ներկայումս անձնուիրաբար աշխատում են խոպան հողերում եւ արդարացնում Երեւանի հաստոցաշինարարների վստահութիւնը » :

Եւ յիշեցնելով կուսակցութեան ու կառավարութեան նոր կոչը՝ երիտասարդութեան, պարծա՛նքով կը յայտնէ թէ կ՚ուզէ Սիպերիա մեկնիլ :

Ուրիշ ժողովի մը առթիւ, (Կիրովականի մէջ) Երիտ. Միութեան քարտուղար Մ. Մանուկեան կը յայտարարէ .

— « Պարտիայի (կուսակցութիւն) եւ կառավարութեան դիմումը հարազատ է մեր սրտին ... Երբ պարտիան կոչ արեց աշխատանքի մեկնել երկրի խամ ու խոպան հողերի իւրացման շրջանները, հազարաւոր կոմերիտականների հետ միասին եղբայրական Ղազախստան մեկնեցին նաեւ աւելի քան 120 երիտասարդ կիրովականցիներ: Այժմ էլ մենք պատրաստ ենք գործով արձագանգելու պարտիայի եւ կառավարութեան նոր դիմումին : Մեր երկրի Արեւելքի եւ Սիբիրի բնական հարստութիւնների արդիւնաւէտ օգտագործման համար հարկաւոր են մեծ թւով տոկուն, դժուարութիւններից չվախեցող շինարարների երիտասարդ կադրեր: Մենք, Կիրովականի երիտասարդներս, մեծ սիրով կը համալրենք նրանց շարքերը » :

Լրատուն կ՚աւելցնէ թէ «շատերը ցանկութիւն յայտնեցին մշտական աշխատանքի մեկնել երկրի հիւսիսային եւ արեւելեան շրջանները » :

Նոյն աւետաբե՛ր լուրերը՝ Լենինականէն, ուր ճառախօս մը խանդավառ կոչեր ուղղեր է պատանիներուն եւ աղջիկներուն, եւ դէպի արեւելեան շրջանները մեկնելու պատրաստակամութիւն յայտներ են, անմիջապէս, «հարիւրից աւելի երիտասարդներ» :

« Հակահայաստանեա՞ն» կը դառնամ, եթէ խոնարհաբար դիտել սամ թէ հայրենիքն է որ կը տուժէ, երբ այսպէս կը ցրուեն իր երիտասարդ զաւակները, խամ ու խոպան հողեր մշակելու համար հեռաւոր Սիպերիոյ մէջ ...

Վ.Ա.Հէ

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետները համաձայնութիւն մը կնքած են Լիւքսէմպուրկի մէջ, կարգադրելու համար Սարի խնդիրը: Համաձայնութեան երկու գլխաւոր կէտերն են. — 1. Դաշնագիր մը կնքել, Սարի շրջանը քաղաքականապէս Գերմանիոյ կապելու համար 1957 յունուար 1ին. — 2. Շինել Մոզելի ջրանցքը՝ ծախքերը բաժնելով երկու երկիրներուն միջեւ (130 միլիոն տոլար) :

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ երկու վարչապետներուն միջեւ բարեկամական համաձայնութիւն գոյացաւ, « ի շահ ֆրանքեւգերման հասկացողութեան, եւրոպական գործակցութեան եւ արեւմտեան համերաշխութեան »:

Համաձայնագիրը կը բաղկանայ 55 էջերէ: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կարեւոր զիջումներ կատարուած են փոխադարձաբար, գոհացուցիչ ելքի մը յանգելու համար :

Երկու հիմնական կէտերէն զատ, համաձայնութիւն գոյացած է հետեւեալ խնդիրներու մասին. —

1. Ֆրանսայի եւ Սարի տնտեսական միութիւնը պիտի վերջանայ 1960 յունուար մէկին: Մինչ այդ պիտի կարգադրուի գերմանական դրամին վերահաստատումը եւ յետպատերազմեան Փրանքին ջնջումը, Պանք տը Ֆրանսի եւ գերման պետական դրամատան միջոցաւ :

2. Ֆրանսա 66 միլիոն թոն ածուխ պիտի ստանայ Վարնտի ածխահանքերէն, յառաջիկայ 25 տարիներու ընթացքին : Սարի կառավարութիւնը նախապէս ընդունած էր 120 միլիոն թոն ածուխ յանձնել մինչեւ 1980: Արեւմտեան Գերմանիան յաւելուածական հայթայթումով մը 80 միլիոն թոնի պիտի բարձրացնէ գումարը:

3. Կանդ պիտի առնէ Ալզասեան ջրանցքին ծաւալումը : (Հողագործները կը գանգատէին թէ ջրանցքին ֆրանսական

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՍՊԱՐԷԶ ՏԱՆՔ ՆՈՐԵՐՈՒ

Երբ կը խօսինք նոր ուժերու կարեւորութեան մասին, ինքնին հարց կը ծագի զանոնք հրապարակ քաշել եւ խրախուսելու :

Նորերու ասպարէզ տալով ընդառաջած պիտի ըլլանք աղաղակող կարգ մը պահանջներու :

Հիները, ըլլան նոյնիսկ անխոցելի փորձառութեամբ օժտուած անհատականութիւններ, չեն կրնար ամէն բանի հասնիլ: Իրենց զբաղումները, տարիքը, մէկէ աւելի պատասխանատու գործերով ծանրաբեռնուած ըլլալու իրենց պարագան կ՚արգիլէ զիրենք նոր պարտականութիւններու լծուելէ :

Կամենանք թէ ոչ, նոր ուժեր պիտի կապենք այդ գործերուն :

Ուրիշ ելք չկայ :

Գիտենք, որ նորերէն շատերուն դեռ կը պակսի փորձառութիւն եւ վճռականութիւն: Ուրիշներ շատ յանդուգն են կամ խիզախ ու կ՚ըլլան պատասխանատու ելոյթներ, որոնք կրնան նսեմացնել իրենց յանձնուած պարտականութիւնները կամ գործերը :

Ճիշդ կրնան ըլլալ այս բոլոր առարկութիւնները :

Եւ սակայն պէտք է դարձեալ փորձել :

Պէտք է վարժեցնել զիրենք, քաշելով ասպարէզ :

Հիներէն ո՞վ իր ունեցած ներկայ փորձառութիւնը կամ առաքինութիւնները միասին բերաւ :

Քննեցէք անոնց իւրաքանչիւրին կեանքը առանձին ու պիտի տեսնէք, որ ատենին ըրած են նոյն սխալները, ինչ որ կ՚ընեն նորերը հիմա :

Բայց եթէ կարելի չէ լողալ սորվիլ առանց ջուրը մտնելու, նմանապէս կարելի չէ հանրային կեանքի մէջ որոշ փորձառութիւն ձեռք ձգել առանց այդ առթիւ վարժութիւններ կատարելու :

Պիտի ջանանք ասպարէզ քաշել, աւելի պատրաստուածները եւ ընդունակները :

Եթէ հանդէսի մը համար արտասանողներու պէտք կայ, նախապատուութիւն պիտի տանք անոնց որ ունին լաւ առոգանութիւն, կը հասկնան իրենց արտասանելիքը, ու տակաւին ունին համարձակութիւն եւ փափաք այդ մասին:

Եթէ փոխանակ այս բոլորը նկատի ունենալու նախապատուութիւն տանք մեր բարեկամին կամ հայրենակցին, մեր ազգականին կամ ծանօթին, առանց նկատի ունենալու ձեռարկին տարողութիւնն ու նշանակութիւնը, վնասած կ՚ըլլանք պարզապէս հանրային գործի մը :

Որպէսզի երիտասարդներ եւս կամաց կամաց զգան իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնները եւ պատրաստուին ընկերութեան մէջ դեր մը ունենալու, պէտք է հրապարակ քաշել զանոնք :

Միթէ է տարին տասներկու ամիս հիներով ու «փորձառու»ներով զբաղել մեր բեմերը, մեր հանդէսները եւ կարգ մը մարմինները :

Հիներուն պարտականութիւնն է կանգնիլ նորերուն կողքին եւ առաջնորդել զանոնք :

Եթէ թաղամասի մը մէջ դպրոցական հոգաբարձութեան պէտք կայ, հարիւր առ հարիւր պայման չէ, որ դպրոցէ չհասկցող բայց տարեց անձեր անցնին այդ պաշտօնին գլուխը: Կարելի է դպրոց տեսած, լուրջ քանի մը երիտասարդներ ալ մտցնել գործին մէջ: Ընել այնպէս որ գործնական փորձառութիւն ունեցող մէկ երկու հիներու կողքին մտաւոր պատրաստութեամբ քանի մը նորեր ալ գտնուին, որոնք կարճ ատենէն պիտի վարժուին ու դառնան օգտակար իրենց յանձնուած գործին մէջ :

Օրինակ մը միայն տուինք, դառնալու համար աւելի հասկնալի :

Ու քանի քանի գործեր կան մեր մէջ, որ կը սպասեն երիտասարդ ուժերու օժանդակութեան, մինչ ամբողջն փակուած են շատ մը ասպարէզներ անոնց առջեւ :

Ամբողջն գոցելով շատ մը դուռներ երիտասարդութեան առջեւ, կը բանանք պարահանդէսներու եւ հաճոյքի սրահներու դարպասները :

Ամէն անգամ որ գանգատներ կ՚ունենանք ու կը մեղադրենք երիտասարդները այս ձեւ զբաղումներու համար, հարց տանք մենք մեզի, թէ ի՞նչ ըրինք անոնց հրապարակ գալուն կամ զարգանալուն համար :

Իրենց պատրաստութեամբ մեր երիտասարդները օտար երիտասարդութենէն ամրչնալու պարագաներ չունին :

Ամէն տեղ ունինք ընդունակ եւ շնորհալի նորերու սերունդ: Եթէ գիտնանք գնահատել ընդունակութիւնները եւ բարեմասնութիւնները, անկասկած պիտի տեսնենք գործելու ընդունակ շատեր անոնց մէջ :

Մեծերուն պարտականութիւնն է առաջնորդել, բայց երբեք խոչընդոտ չհանդիսանալ անոնց:

Անշուշտ երիտասարդներու պարտականութիւնն է նոյնպէս լսել տեսակէտը, կարծիքը անոնց, որ գործին աւելի վարժ կամ տեղեակ, կրնան մատնանշել դժուարութիւնները ու ցոյց տալ ստանձնուած պարտականութիւններէ յաղթականօրէն դուրս գալու կերպերը :

Այս գործակցութիւնը ներկայ օրերուն կարեւոր է, եթէ կ՚ուզենք ամայացած չտեսնել ամէն ասպարէզ, եթէ կը սիրենք մեր ապագան, ու մանաւանդ կը գտնենք ուղիղ հիները օր մը նորերով փոխարինելու շատ տրամաբանական պահանջ մը :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄՈՌՑԱՆ...

Ուրախալի է որ Ֆրանսաբնակ Վասպուրականցիներս չթերացանք, այս տարի ալ, ոգեկոչելու անմահ յիշատակը ապրիլեան մեր պաշտելի հերոսներու :

Մասնաւոր գնահատութեան արժանի են Վիէնի եւ Տէսինի մեր հայրենակիցները, գործարանային բանուորներ, որոնք թէեւ սակաւաթիւ, (Վիէն միայն հինգ ընտանիք, Տէսին հազիւ մէկ երկու տասնեակ) տարիներէ ի վեր անխափան կը կատարեն այս սրբազան պարտականութիւնը :

Սփոփարար իրողութիւն է որ, թէ Մարսէյլի եւ թէ այս երկու վայրերու, ինչպէս նաեւ շրջակայ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ցիրուցան ապրող մեր հայրենակիցները ջերմեռանդ ուխտաւորներու պէս, անխտիր, հանդիսարահները կը դիմեն հաղորդակից ըլլալու պահ մը մեր անմահ հերոսներու հոգի՛ներուն հետ, թարմանալու, նորոգուելու անոնցմով :

Ցաւալի է արձանագրել սակայն, որ նոյնը չէ պատկերը Փարիզի մէջ՝ որ պէտք է օրինակ հանդիսանար գաւառին՝ շնորհիւ իր բարեկեցիկներու եւ ... մտաւորականներու աւելի ստուար թիւին :

Վեցերորդ տարին է որ Փարիզի մէջ կը տօնուի մեր փառապանծ հերոսամարտը, ու մինչ ստուար բազմութիւն մը մեր հաւատաւոր հայրենակիցներու, տարեց թէ երիտասարդ, կը փութան լեցնել մեր սրահները, անդին կան կարգ մը մարդիկ, որոնք ոչ մէկ անգամ պարտք սեպած են գալ եւ վայրկեան մը խոնարհիլ յիշատակին առջեւ անոնց՝ որ գիտակցաբար զոհեցին իրենց կեանքը՝ որպէսզի իրենք ապրին :

« Ուր են սա ձեր Վանեցիները, ամօթ չէ՞» կը հարցնեն սրտցաւ հանդիսականներ, արդար վրդովումով : Եւ կուտան անուններ դրոց - բրոցներու, վաճառականներու, խանութպաններու եւայլն:

Կարելի չէ մոռնալ այն դժնդակ խաչակրութիւնը, զոր այս ապերախտ մարդիկ սկսան, առաջին օրէն, հերոսամարտի տօնակատարութեան դէմ, շրջելով տունէ տուն, խանութէ խանութ, խեղաթիւրելով, բարեմիտ հայրենակիցներու միտքերը թունաւորելով :

— Հայաստանի մէջ չեն տօներ, մենք ալ պէտք չէ մասնակցինք տօնին:

— Թող Թուրքին հետ լեզու գտնէին, որպէսզի կոտորելու պէտք չունենային :

— Ի՞նչ ըրին իրենց քանի մը հրացաններով որ ելեր են կը տօնեն :

Մինչեւ անգամ — ի՞նչ պիտի ըսեն Թուրքերը » :

Եւ ուրիշ ցնդաբանութիւններ, որոնց դիմանալու համար պողպատեայ ջիղեր պէտք է ունենալ :

Եւ խորհիլ որ այսպէս ըսողները փրկուած են Թուրքի սուրէն, շնորհիւ բուռ մը քաջերու մղած դիւցազնական պայքարին՝ որուն ականատես ալ եղած են :

Կարելի՞ է երեւակայել այսքան ապերախտութիւն եւ այս աստիճան անկում :

Անդրադարձէք պահ մը, պարոններ, թէ ի՞նչպէս եղաւ որ ողջ մնացիք :

Չէ՞ որ ձեր մարմինները որդերու կեր եղած պիտի ըլլային 41 տարի առաջ, եթէ ձեր արհամարհած հերոսները չթափէին իրենց արիւնը :

Որո՞ւ կը պարտիք ձեր դիրքը, ձեր միլիոնները, ձեր փառաւոր բնակարանները, կառքերը, ծառաները, իշխանավայել կեանքը :

Արհամարհեցէք, անմահ քաջեր :

Եւ եղէք ապահով, պիտի գտնուին միշտ երախտապարտ բազմութիւններ՝ յաւէտ անթառամ պահելու ձեր սրբազան յիշատակը :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ԽՄԲ. — Բնագիրը շատ աւելի խիստ էր:

ՀԻՆ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՔԱՂԱՔ ՄԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԺԷ. դարու վերջերը, Մոլտավայի Հայերէն մաս մը սկսան գաղթել դէպի Թրանսիլվանիա եւ հոնհաստատուեցան գիւղաքաղաքներու եւ բերդաքաղաքներու մէջ: Սոմեշ գետի աջ ափին նորեկ Հայերը Աւստրեւհունգարիոյ Լէոփոլտ Ա. Թագաւորէն արտօնութիւն ստացան ԺԳ. դարէն մնացած Կեռլա բերդաքաղաքի կողքին շինելու «Հայերուն քաղաքը» :

Կարճ ատենէն Հայերը ծախու առին Կեռլայի հողամասը եւ բաժնեցին իրենց ընտանիքներուն միջեւ, իսկ վարչութիւնը կը պատկանէր Հայերէն կազմուած վարչական խորհուրդի մը :

Այժմ Կեռլա քաղաքին մէջ կան 25 Հայեր, հոն հաստատուած են 30 տարիէ ի վեր: Անոնք կը պահեն իրենց մայրենի լեզուն: Ասոնցմէ դուրս կան հունգարացած Հայերու մեծ թիւ մը 700 հոգի, որոնք ոչ հայերէն գիտեն եւ ոչ ալ պահած են իրենց հայկական անունները :

Քաղաքին մէջ տակաւին կը մնան Հայերու շէնքերը, քարով եւ կղմինտրով շինուած, եւ զարդարուած քարէ զարդաքանդակներով, մէջտեղը դրուած է շինութեան թուականը, տանտիրոջ անուան սկզբնատառերը եւ նոյնիսկ ամբողջ անունը եւ երբեմն ալ ազգանունը :

Աղջիկներու հայկական որբանոցի շէնքին մէջ՝ միջնակարգ վարժարանը կայ : Կեռլայի միացեալ հիւանդանոցը կը գտնուի մանչերու հայկական որբանոցի նախկին շէնքին մէջ, իսկ Քարաչիոնի կաճառը որ շինուած է 1800ին, հայ ծերերը, անկեալները խնամելու համար, կ՚օգտագործուէր նաեւ իբրեւ հիւանդանոց: Այսօր հիւանդանոց է :

Պատմութեան թանգարանին մէջ խնամով պահած են 99 ձեռագիրներ, նուրբ մանրանկարներով՝ ժամանակի ընթացքին դեղնած մագաղաթէ թերթիկներու

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Անուաղն երկու հազար տարի, Արեւելքն ու Արեւմուտքը պայքարած են Հայաստանի մէջ, Եւրոպան ու Ասիան միաձուլուած են Հայաստանի մէջ: Այդ է պատճառը, որ մեր տեղը եզական է աշխարհի մշակոյթին մէջ :

Հայերը չափազանց կարեւոր դեր մը խաղացած են ճարտարապետութեան զարգացման մէջ. վկայ է կոկիկ ու չափական դեղեցկութեամբ հայ եկեղեցին՝ իր քառաչէն գմբէթով, քառակուսի շէնքի մը վրայ :

Հայերը Արեւելքէն, մասնաւորապէս Պարսկաստանէն, առին որոշ ճարտարապետական օրէնքներ, կատարելագործեցին զանոնք եւ փոխանցեցին Բիւզանդիոնի ու Արեւմուտքի :

Իւրաքանչիւր երկու Հայէն մէկը բանաստեղծ է: Ոմանք ալ կ՚ըսեն՝ «դորդավաճառ է»: Արեւելեան գորգերուն մէջ, սակայն, բանաստեղծութիւն կայ :

Քնարերգութիւնը արտայայտութիւնն է ժողովուրդի մը ամենախոր զգացումներուն : Իսկ մեր քնարերգութիւնը ցոյց կուտայ համադրութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի: Միեւնոյն ատեն, թէ եւրոպական եւ թէ արեւելեան : Կամ, թերեւս պէտք է ըսեմ՝ ոչ մէկն է եւ ոչ ալ միւսը, այլ աւելի արուեստ մըն է, որ յատուկ է Հայաստանի եւ խորապէս հայկական է :

Մասնաւորապէս ի մտի ունիմ մեր միջնադարեան եւ սկզբնական քնարերգութիւնները, որոնք ունին պայծառութիւնն ու գոյնը պարսկական քերթողութեան : Մեր բանաստեղծութիւնը, սակայն, աւելի զուսպ է. կիրքը հակակշռի տակ է. հայ բանաստեղծինը կանանոցի երգը չէ:

Մեր բանաստեղծութեան մէջ սոխակը կ՚երգէ եւ վիթը իր գեղեցկութիւնը կը ցուցադրէ: Այս շնորհները, սակայն, կը պատկանին բանաստեղծին սիրած աղջըկան, որ չի բնակիր կանանոցի մը մէջ եւ ոչ ալ պարզ առարկայ մըն է հեշտասիրութեան :

Հայ բանաստեղծին սիրած աղջիկը չափազանց համեստ է: Ամուսնութենէ առաջ, կ՚ակնկալուի որ ան անարատ կոյս մը ըլլայ, եւ վերջն ալ՝ բացարձակապէս հաւատարիմ կին մը :

Արդարեւ, մինչեւ վերջին տարիները, անհաւատարմութիւնն ու ամուսնալուծումը անծանօթ էին Հայոց մէջ : Մենք տաքարիւն եւ բարոյախնդիր ցեղ մըն ենք: Մեր ազգային նկարագրին մէջ մաքրակրօն բան մը կայ: Իսկ մեր բանաստեղծութիւնը լեցուն է ցաւով, ժամանակի եւ մահերու տխրութեամբ, կորսուած փառքի վիշտով եւ այս կամ այն օտար թըշնամիի կողմէ Հայաստանի նուաճումով :

Նմանապէս, մեր երաժշտութիւնն ալ արեւմտեան եւ արեւելեան է: Անիկա ներդաշնակ համադրութիւնն է ներհակ ուժերու :

Հաւանաբար, լսած էք Արամ Խաչատուրեանի գործերը: Անոր Սուրի Պարը ժողովրդական մեծ յաջողութիւն մըն է : Իսկ Արեւելքի հուրը եւ գոյնը կան անոր «Գայիանէ» թատերապարին, «քոնչէրթո»ներուն, «քանթաթա»ներուն եւ «թոքաթա»ներուն մէջ: Անոր գործերուն նման ուրիշ երաժշտութիւն մըն ալ չկայ Եւրոպայի կամ Ասիոյ մէջ: Անոր գործերը զուտ հայկական են, ուժեղ, թատերական, երազուն ու մելամաղձոտ :

Խաչատուրեան կը խօսի Հայու հոգիին եւ միեւնոյն ատեն կը թարգմանէ Հայուն ներկայ ապրումները : Ան իր ներշնչման մեծ մասը կը ստանայ հայ ժողովրդական երգերէն, որ արեւոտ երգեր են կարկաչուն ջուրերու եւ ձիւնապատ լեռնակատարներու մասին, որոնք պատեանէ դուրս հանուած սուրերու նման կը շողշողան Հայաստանի կապոյտ երկնակամարին վրայ :

Այդ երգերուն մէջ, բառերը ներդաշնակուած են թրթռուն մեղեդիներու հետ, որ Հայու սրտէն կը բխին: Այդ երգերուն մէջ են, նաեւ, ծառերն ու ծաղիկները մեր դաշտերուն, հայրենաբաղձ տարագիրին կարօտի լացը եւ մանկալլին թախծոտ հրճուանքը, երբ ան իր եզները կը քշէ :

Հայ վաճառականը ալ աւելի իրարու մօտեցուցած է Արեւելքն ու Արեւմուտքը: Ան եղած է միջնորդը Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ: Ան Հնդկաստանէն ու Չինաստանէն Պարսկաստան առաջնորդած է աշխարհի կարաւանները: Իսկ Պարսկաստանէն ալ՝ Թուրքիա եւ Ռուսիա :

Հայ վաճառականը գնած ու ծախած է Կալկաթայի եւ Թաւրիզի մէջ, Հալէպի եւ Տրապիզոնի մէջ, Մոսկուայի եւ Վենետիկի մէջ, Համպուրկի եւ Ամսթերտամի մէջ: Ան արեւելքի եւ արեւմուտքի լեզուները կը խօսէր հաւասար սահունութեամբ, ինչ որ չէին կրնար ընել ուրիշ որեւէ ազգի մը վաճառականները: Նոյն սահունութեամբ չէին կրնար խօսիլ նոյնիսկ յոյն ու հրեայ վաճառականները, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը յարգեն հայ առեւտրականին ճարպիկութիւնը :

Հայ վաճառականը տակաւին նիւթն է մեր հէքիաթներուն: Կար ու չկար, կար վաճառական մը, որ Պաղտատ, կամ Պոլիս, կամ Սպահան գնաց գործով եւ իր վիզը դահիճի կացինէն ազատեց՝ խաղի բերելով չարագործները, կամ լուծելով հանելուկ մը, եւ կամ տալով շիտակ պատասխանը իրեն եղած հարցումի մը :

Արդէն, մենք կը հիանանք պատրաստաբանութեան : Ուստի, վերջին պահուն, հերոս վաճառականը կատակով մը կամ սրախօսութեամբ իր ազատութիւնը կը վերադարձնէ՝ ծուղակի ձգելով իր թշնամիները :

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

●

Մայիս 28ը մեծ շուքով տօնուեցաւ Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, շաբաթ գիշեր, 2 Յունիս: Բեմին խորքը զետեղուած էր, Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ՝ Արամին մեծադիր նկարը: Իսկ բեմին աջ ու ձախ կողերուն, արձանագրուած էին հետեւեալ վերտառութիւնները.— «կեցցէ՛ հայ ժողովուրդ, կեցցէ՛ Հայաստան»

Հանդէսին բացումը կատարեց նուագախումբը՝ հնչեցնելով Ֆրանսական եւ հայկական քայլերգները, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Ապա խօսնակը՝ Բ. Հապէշեան բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահը՝ ընկեր Աշոտ Իսահակեանը, որ կրակոտ ճառով մը անգամ մը եւս վերապրեցուց հանդիսականները: Բացատրեց թէ ինչ պայմաններու տակ կոբիւը դրուեցաւ Հայաստանի անկախութեան, եւ թէ յետոյ ինչ տարաբախտ վախճան մը վիճակուեցաւ մեր նորածին հայրենիքին...: Իր խօսքերը ուղղելով մասնաւորապէս նոր սերունդին, արթնութեան կոչ մը ուղղեց, որպէսզի արժանի քաջորդիներ դառնան մեր ազգային իղձերուն: Յետոյ ներկաները հրաւիրեց յոտնկայս յարգել մեր անհամար նահատակներու յիշատակը:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Ն. Նիկողոսեան որ բացատրեց թէ ինչպէս 6 դարերու ստրկութեան դաժան լուծը թօթափելով Հայոց աշխարհի սգաւոր սարերն ու ձորերը, գետերն ու լիճերը, վերստին կ'երկնէին, մեր նորագոյն պատմութեան երազը՝ բոցակարմիր մանուկը՝ Վահագն ազատութեան խորհրդանիշը Մայիս 28ը:

Ապա ձաղկելով բոլոր այն ազգերը, որ չրայլաբան խոստումներէ վերջ դարձան Պիղատոսներ, հաւատք ներշնչեց լաւագոյն օրերու համար:

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը եւ համապատասխան՝ օրուան տօնին: Տէր եւ Տիկին Զ. Ա. Մուրատեան, իրենց հայրենաշունչ երգով ու արտասանութեամբ, օրիորդներ՝ Տէր Թումայեան եւ Քէօսէեան, իրենց մելանոյշ գործերգներով, Իսիի սոխակը՝ Տիկին Շ. Գալայճեան, իր պարզ ու վճիտ մեղեդիներով, Նոր Սերունդէն Մ. Պօղոսեան, իր գրաւիչ մեներգներով, իսկ Օր. Հ. Դանիէլեան եւ Պ. Աչըգկէօզեան՝ իրենց շնորհալի հայկական պարերով, ջերմ խանդավառութիւն ստեղծեցին: Բոլորն ալ անխտիր արժանացան ջերմ ծափերու:

Գնահատանքի արժանի էր Իսիի «Արմեան» դպրոցի միօրեայ ուսուցիչը՝ Պ. Քաջեան, որ միաժամանակ Փարիզի երաժշտանոցը կը յաճախէ, շնորհիւ իր շըրջապատին եւ իր ընկերներու աջակցութեան, կրցած էր կարճ ատենի մը մէջ, դասական գործիքներու վեցեակ մը կազմել: Իր ընտրած կտորները, իրապէս կը խօսէին ժողովուրդին սրտէն: Ցիշենք, օրինակ, ռուս երգահան Իպոլիտ Իվանովի, «Կովկասեան խաքիղներ»ը, եւ «Գիւղերգութիւն»ը: Ինչպէս նաեւ ամերիկացի երաժշտագէտ Լանկէի, հայկական մօթիվներէն քաղուած, «Հարսանեկան մաղթերգը», «Գայլն ու Գառնուկը» եւ Սոնատ մը, որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին:

Կէս գիշերին եւրոպական պարերը, ղեկավարութեամբ Կարօ Սարեանի նուագախումբին:

Կ'ուզէի ցաւալի պարագայի մը անդրադառնալ, դժբախտաբար խաչաձեւումներ ալ պակաս չէին նոյն գիշերը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՄԱՐՔ - ՍԱՆԻԷ» ԾԱՌՈՒՂԻ

●

Շաբաթ, 2 Յունիս, ճիշդ կէսօրին, տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր բացումը «Մարք - Սանիէ» ծառուղիին, որ Փորթ Վանվի հրապարակը կը միացնէ Ժորժ Լաֆենեթր պողոտային: Ներկայ էին երեսփոխաններ, ծերակուտականներ, նախարարներ, եւ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Խօսք առին ծանօթ քաղաքական դէմքեր: Կը նախագահէր Փարիզի քաղաքապետը: Խօսեցաւ Տժ. Գ. Մեծատուրեան (Ֆուայէ Էնթէրնասիոնալի եւ Հայ Արիներու կողմէ(, յիշեց թէ Մարք-Սանիէն կազմակերպեց Միջազգային խաղաղութեան մեծ համագումարը, երեսուն տարի առաջ, Ժուէնի հովիտին մէջ: «Հարկ էր ունենալ յանդգնութիւն եւ լաւատեսութիւն՝ Ա. աշխարհամարտէն քիչ վերջ համախմբելու համար բոլոր անոնք, որ զինուած էին իրարու դէմ: Համագումարը յաջողութիւն արձանագրեց: Բոլոր երկիրներէ եկած ներկայացուցիչները հիմը դրին մեծ եղբայրութեան մը: Համագումարին՝ վերեւ կը ծածանէր յոյսի կապոյտ դրօշը»:

Պատուոյ ամպիոնին կից, կը տեսնուէին նաեւ հայ արիներու ներկայացուցիչները, իրենց դրօշով: Մարք - Սանիէ ծանօթ անուն մըն է մեր մէջ, իբրեւ բարեկամ հայ ժողովուրդին: Մինչեւ իր կեանքին վերջին տարիները, ան իր ներկայութեամբ կը յորդորէր հայ արիները, մասնակցելով անոնց բոլոր հաւաքոյթներուն: Ամէն ամառ, սիրայօժար, Պիէրվիլի իր կալուածը կը տրամադրէր հայ արիներուն, ինչպէս նաեւ այլ կազմակերպութեանց: Ամառանոցը կը կոչուէր Փաքս (Խաղաղութիւն): Մարք - Սանիէ ծանօթ է նաեւ միջազգային շրջանակներու մէջ, իբրեւ ազնիւ մարդասէր եւ խաղաղասէր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ. Կ. Խաչը 1955ին ալ օգնած է հիւանդներու: Ապահոված է քառասուն փոքրերու օրական կաթը: Իր գործունէութեան առանցքը կազմած է Աղեքսանդրիոյ կազդուրման կայանը, ուրկէ ամէն ամառ կ'օգտուին չքաւոր մանուկներ: 1955ին աշխատած է լրացնել կազդուրման կայանին նոր շէնքին առաջին յարկը: Ընդհանուր մուտքի եւ ելքի հաշուեկշիռը եղած է 4.595 եգ. ոսկի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ուսումնասիրութեանց համար դասախօսութեանց շարք մը հաստատուած է Հարվըրտ (Մ. Նահանգներ) Համալսարանին մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով յունիս 8-10ին տեղի պիտի ունենան այս դասախօսութիւնները «Հետազօտութիւններ հայկական ուսումնասիրութեանց եւ որոնման հարցերուն շուրջ» նիւթի մասին: Դասախօսական համագումարին պիտի նախագահէ Հարվըրտ համալսարանէն փրոֆ. Րիչըրտ Ֆրայ: Առաջին նիստը բաց է բոլորին առջեւ, միւսներուն պիտի մասնակցին միայն մասնագէտ - գիտնականներ:

ՕՐ. ԼԻԼԱ Գարակէօզեան՝ նախագահը Հաուըրտ Գարակէօզեան հիմնարկութեան, որ վերջերս դարձեալ Լիբանան այցելեց, Լիբանանեան Արժանիքի շքանշանը ստացաւ նախագահ Քամիլ Շամունի կողմէ, իր մարդասիրական ծառայութեանց համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի ընտանեկան պարտէզին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Մայիս 25ին, ի ներկայութեան Սուրիոյ ընդհ. հրամանատարին, Հալէպի կրթական տնօրէնին եւ ազգ. իշխանութեանց: Ոստիկանական ջոկատ մը մարզադաշտի մուտքին պատիւներ ընծայեց հիւրերուն: Եղբ. Կարպիս Նալպանտեան բացումը կատարեց արաբերէն ուղերձով մը: Յետոյ խօսեցաւ մարզական քննիչը եւ Հալէպի կրթական տնօրէնը, որոնք դրուատեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30 տարուան մարզական աշխատանքը: Կրթական տնօրէնը՝ Է. Թալիպ Սապունի շեշտեց թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը առաջին կազմակերպութիւնը եղաւ, որ Սուրիոյ մէջ տարածեց մարզական շարժումը: «Մենք շատ բան կը պարտինք այս կազմակերպութեան»: Նոր մարզադաշտը արդէն իսկ մեղուանոց մը դարձած է:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ (Իրան) խորհրդարանին համար Թեկնածու նշանակուած է Պ. Սեւակ Սագինեան, իրաւագէտ: Սագինեան բնիկ Ատրպատականցի է եւ լաւատեղեակ շրջանի հայ եւ ասորի համայնքներու կացութեան:

ՈՂԲ. ԴՐՕՅԻ յիշատակին սգահանդէս տեղի ունեցաւ Թեհրանի մէջ: Բեմին վրայ, եռագոյնի մէջ հերոսին նկարը, որուն շուրջ պատուոյ պահակ կանգնած են 2 երէց սկաուտներ: Սգահանդէսը բացաւ Մ. Յովհաննիսեան, պարզելով Դրոյի դերը հայ կեանքի մէջ: Օրուան բանախօսներն էին Ե. Հայրապետեան, Տ. Պօղոսեան եւ Հ. Մարուխեան, որոնք պանծացուցին ողբացեալ ընկերոջ վարած ազատագրական պայքարները, մեր հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան սրբազան գործին մէջ: «Իր կեանքը համակ քաջութիւն, նուիրում եւ զոհաբերութիւն եղած է»: Խօսեցան նաեւ Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդի անդամ Պ. Ա. Ասատրեան եւ Իրանի Կաթողիկէ Հայերու ներկայացուցիչ Հ. Ե. Վ. Փոլատեան, որոնք շեշտեցին թէ Դրոյի ճամբով պէտք է ընթանայ բովանդակ հայ ազգը, մինչեւ որ հասնի իր ազգային նըպատակին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԷԼՄԱՍԵԱՆ ԵՐԲԵԱԿԻՆ ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐԸ

Փարիզի Տօնավաճառին օրաթերթը երկու Էլմասեան քոյրերուն նկարը հրատարակելով, կը գրէ.

— Բացի Եգիպտոսէն՝ Միջին Արեւելքի որեւէ տաղաւար չկար: Լիբանանի տաղաւարը Էլմասեան երբեակի մասնաւոր ցուցադրութիւնն է, որ շնորհիւ մօտ յիսուն պուպրիկներու, գունագեղ եւ նկարագեղ, պատկերը կուտայ Միջին Արեւելքի զանազան տիպարներուն: Շատ գովելի է անոնց ճաշակը, գեղարուեստական ըմբռնումը, նաեւ համբերութիւնը, որով գըլուխ հանած են փայտէ եւ զաճէ պուպրիկներ, ներկելով եւ հագուեցնելով զանոնք:

Որո՞ւ տալ դափնեպսակը—պաղ օշարակ ծախող շրջուն առեւտրականի՞ն, իր մետաղեայ զանգակիկներով, եգիպտացի գործավաճառի՞ն, իր խորամանկ ժպիտով, թէ՞ իշխան կամ իշխանուհիներու, իրենց փայլուն մետաքսէ հագուստներով: Երաժշտագէտներո՞ւն եւ պարուհիներուն եւայլն: Ո՛ր մէկը յիշել Քի՞ւրտը, Լիբանանցին, Պետեւին թէ այն Սուրիացին որ կէկլակ կը քաշէ, թէ ի վերջոյ ԺԶ. դարու Լիբանանցի իշխանը որ իր խստամբեր արտայայտութեամբ երկիւղ կ'ազդէ սեւաչեայ իշխանուհիին, մինչ անդին վաւաշոտ պարուհի մը կը յիշեցնէ Սալոմէն:

× Էլմասեան երբեակը իր այս գեղեցիկ պուպրիկները կը ցուցադրէ յունիս 5 - 10, Պանթէոնի մօտ, 15 ռիւ տ'Իւլմ:

լուսանցքին վրայ: Այս գիրքերու հեղինակները Հայեր են, ապրած Կեոլայի մէջ Ժէ. եւ ԺԸ. դարերուն:

Կեոլայի մէջ կան նաեւ երկու հայ-կաթոլիկ եկեղեցիներ: Քաղաքին կեդրոնի հայկական մայր եկեղեցին որուն հիմը դրուած է 1720ին եւ շինութիւնը աւարտած 1804ին, մեծ եւ գեղեցիկ է: Այս մայր եկեղեցիին մէջ պահուած է Ռուպէնսի «Քրիստոսի խաչէն իջեցումը» համբաւաւոր ինքնատիպ նկարը, զոր 1806ին Ֆրանց Ա. կայսրը նուիրեց Կեոլայի Հայերուն, որոնք ոսկեդրամ մեծ գումարով մը օգնեցին Ֆրանց Ա.ի ատեն տեղի ունեցած պատերազմներուն վնասները գոցելու: Այս թանկագին նկարը կը գտնուի այժմ Քլուժի գեղարուեստական թանգարանին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Նա դարձեալ երեսը թաղցրեց բարձերի խորութեան մէջ, դարձեալ արտասուքը սկսեց վազել նրա աչքերից: Կից սենեակից լսելի եղաւ մի ձայն, նոյնպէս լացի ձայն: Այնտեղ լաց էր լինում քնից նոր զարթածզաւակը, այստեղ լաց էր լինում անքուն մայրը: Այդ ձայնը սթափեցրեց նրան, այդ ձայնը յիշեցրեց նրան, որ նա մայր էր եւ ամուսին...

Նա ցած իջաւ մահճակալի վրայից, սրբեց աչքերը եւ շտապեց դէպի կից սենեակը: Ծծմայրը քնած էր օրօրոցի մօտ եւ չէր լսում երեխայի ձայնը: Տիկինը զարթեցրեց նրան: Քնաթաթախ կինը գըլուխը մեքենաբար վեր բարձրացրեց եւ կուրծքը մօտեցրեց երեխայի բերանին: Երեխան լռեց: Այժմ լսելի էր լինում նրա ախորժակով ծծելու մրմնջոցը միայն:

Տիկինը, մայրական հիացմունքով կանգնած, նայում էր օրօրոցի վրայ: Նրա մէջ դրած էր նրա հոգին, նրա սիրոյ անգրանիկ պտուղը: Ցանկարծ սոսկալով նկատեց, որ ծծմայրը գլուխը խոնարհեցրեց օրօրոցի դաստակի վրայ եւ կրկին քունը տարաւ: Երկիւղը՝ խառն բարկութեան հետ՝ շարժեց նրա սիրտը:

— Դու միանգամ այդ երեխային կը խեղդես, ձայն տուեց նա եւ ոտով խթեց նրա կողքը:

Քնէած կնոջ սեւ դէմքի վրայ փայլեցին նրա խոշոր աչքերի ճերմակ սպիտակուցները, եւ նա զգաստացաւ:

— Ես քնած չէի... ասաց նա եւ գլուխը դարձեալ խոնարհեցրեց դաստակի վրայ:

Ծծմայրը խափշիկ էր: Խափշիկի ջերմ կուրծքից բխած կաթը սննդարար է համարւում երեխաների համար:

Ո՜րտեղից որտեղ.— մայրը՝ պարսիկ, ծծմայրը՝ խափշիկ, իսկ երեխան՝ Մամիկոնեան իշխանազն...

Նա դեռ կանգնած էր օրօրոցի մօտ, մինչեւ երեխան կշտացաւ եւ քնեց: Յետոյ խոնարհուեցաւ, շրթունքը մօտեցրեց կլորիկ թշերին եւ հեռացաւ, պատուիրելով ծծմայրին, որ արթուն մնայ:

Կրկին դարձաւ իւր քնարանը. փորձեց քնել: Առանց աղախիններից մէկին կանչելու, ինքը հանուեցաւ, մտաւ անկողնի մէջ: Փափկութեան մի ախորժելի զգացում էր այդ շալեղէն եւ մետաքսեղէն ճոխ անկողինը, բայց այս գիշեր, կարծես, փուշերով լցուած լինէր: Նա անդադար շուռ էր գալիս մի կողքից դէպի միւսը, բայց ոչ մի կողմում հանգստութիւն չէր գտնում: Նրա երեսը ալեկոծութեան մէջ էր: Խառն եւ անորոշ մտքերով ամբոխուած էր նրա անմեղ գլուխը, որպէս պարզ, լուսապայծառ հորիզոնը յանկարծ մռայլւում է ամպերի մթին կոհակներով: Մտածում էր Սամուէլի մասին, մտածում էր այն բախտաւոր արարածի մասին, որին սիրում էր նա եւ, վերջապէս, սոսկալով մտաբերեց իւր ներքինապետին եւ նրա վարմունքը...

«Արդեօք Սամուէլը համոզուեցա՞ւ, որ ես անմեղ եմ, արդեօք փարատուեցա՞ւ նրա կասկածը իմ մասին»... մրմնջում էր նա, ներկայացնելով իրան այն տխուր րոպէն, թէ որքան անախորժ տպաւորութիւն ունեցան իւր հաղորդած տեղեկութիւնները վշտացած երիտասարդի վրայ: «Նա այնքան բարի է, նա այնքան ազնիւ է, որ կը ներէ ինձ, նա չի կասկածի, որ ես կամակից եմ եղել իմ ներքինապետի վատութիւններին... Բայց դրանով խօ չէ սրբւում իմ մեղքը: Ո՞ւմ առիթով մտաւ այդ տան մէջ այդ նենգաւոր մարդը, եթէ ոչ իմ առիթով: Ես բերեցի ինձ հետ այդ տան մէջ մի լրտես... Ոչ, ոչ, ես ոչինչ չգիտէի, ինձ հետ ուղարկեցին այդ լրտեսին... Բայց դարձեալ յանցանքի ծանրութիւնը իմ վրայ է ընկնում... Եւ ես պէտք է քաւեմ այն, ինչ որ առանց իմ գիտութեան կատարուել է, որպէս զի խիղճս հանգստանայ... Ես Սամուէլին համոզել չկարողացայ: Նա հակառակեց իմ Տիգրան գնալու դիտաւորութեանը: Այդ դէպքում եւս նա ցոյց տուեց իւր անսահման բարեսրտութիւնը: Բայց ես պէտք է գնամ, պէտք է աշխատեմ ամոքել իմ եղբօր անգթութիւնները... Ես չեմ կարող այստեղ մնալ եւ հանդիսատես լինել ողբալի տեսարանների... Բայց իմ ամուսի՞նը... ի՞նչ կը մտածէ իմ ամուսինը... Նա կը գայ եւ ինձ իւր տան մէջ չտեսնի»...

Վերջին հարցի վրայ մնաց նա:

Երկար մտատանջութիւններից յետոյ, նա ձայն տուեց իւր աղախիններին: Ոչ ոք չյայտնուեցաւ: Վերառեց իւր մօտ դրած սարեայ սպիտակ շալը, փաթաթուեցաւ նրա մէջ եւ դուրս եկաւ անկողնից: Այդ շալի մէջ կիսամերկ գեղեցկուհին նմանում էր մի նազելի յաւերժահարսի, որ կիսով չափ դուրս է երեւում նախշուն ոստրէի միջից:

Մտաւ միւս սենեակը: Այստեղ աղախինները, մինը միւսի վրայ գլուխը դըրած, խմբով պառկել էին: Երեւում էր, նրանք երկար սպասել էին իրանց տիկնոջը, եւ այնպէս քունները տարել էր: Տիկինը նայեց նրանց վրայ եւ խղճացաւ զարթեցնել: Նա դուրս եկաւ եւ անցաւ մի այլ սենեակ: Այստեղ մի չափահաս կին, միայնակ նստած բազմոցի վրայ, նիրհում էր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

աՒր չատ Ջուր կը քաշէ Հոնենոսէն) եւն.:

Համաձայնութիւնը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ:

Տոքթ. Ատընաուըր Ուաշինկթըն պիտի երթայ Բչ. օր:

ԹԻԹՈՅԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութեանց միջեւ բանակցութիւնները սկսան Յունիս հինգին, ի ներկայութեան հրաժարեալ նախարար Մոլոթովի: Երկու երկիրներուն վերաբերեալ խնդիրներ եւ միջազգային հարցեր քննուեցան իրալիր մթնոլորտի մը մէջ եւ փոխադարձ հասկացողութեամբ, ինչպէս կը հեռագրեն Մոսկուայէն: Խօսակցութիւնները շարունակուեցան ճաշին ատեն: Մանեչալ Թիթօ յայտարարեց թէ զինաթափութեան խնդիրը անմիջական լուծում կը պահանջէ եւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Խ. Միութիւնը որոշած է կրճատել իր զինեալ ուժերը:

Կէս օրէն ետք Թիթօ Սթալինի գործարանը գնաց, ուր չքեղ ինքնաշարժներ կը շինուին (Զիս), ինչպէս եւ հանրակառքեր եւ սառնարաններ: Երբ կը պտտէր հաստատութեան զանազան մասերը, բանուորները «կեցցէ Թիթօ» կ'աղաղակէին: Խրուշչեւ, Բուլկանին եւ ուրիշ վարիչներ իրիկունը ճաշի հրաւիրուեցան Թիթոյի կողմէ, որ երէկ այցելեց Խ. Միութեան հիւլէական ուժի կեդրոնը, Մոսկուայէն 120 քիլոմեթր հեռու: Մարաչալ Վորոչի-լով սեղան մը սարքեց ի պատիւ Թիթոյի, Կրեմլինի պալատին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը եւ զինուորական հրամանատարը, Սըր Ճոն Հարտինկ, որ Լոնտոն կը գտնուի, սպառնագիր մը ստացաւ դաւադիրներէ, որոնք Թուրքիկներ նետած էին կառքէ մը: Սպառնագիրը կ'ըսէ.— «Դուք ամբողջովին պատասխանատու էք Կիպրոսի հողին վրայ կատարուած ամէն սպանութեան: Պատասխանատու էք բռնութեան, ճնշումին, աքսորին համար: Դուք ոճրագործ մըն էք եւ պիտի քաւէք ձեր ոճիրները: Գնդակ մը կը սպասէ ձեզի»:— Գաղթային Նախարարը նորէն կը յայտարարէ թէ ապացոյց չկայ որ Կիպրոսի ազգայնականները կախած են երկու անգլիացի զինուորներ: Կառավարիչը յայտարարեց թէ նոր բանակցութիւններ կրնան կատարուիլ միայն երեք ամիս ետքը, ոչ թէ Մակարիոս արք.ի, այլ ուրիշ բանագնացներու հետ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք ներքին վէճերու: Մասնաւորապէս կ'ամբաստանուի թէ դեռ չեն վերաշինուած աւելի քան հարիւր գիւղեր որոնք վնասուած էին անցեալ մարտի երկրաշարժէն:

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ Գ. կարգերը ջնջուած են ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Յունիս երեքէն սկսեալ: Կան միայն Ա. եւ Բ. կարգեր:

ԵԳԻՊՏՈՍ զինուորական դաշինք մը կնքած է Խ. Միութեան հետ, ինչպէս կը գրէ Լոնտոնի աշխատաւորական թերթը, «Տէյլի Հէրըլտ»:— Կ'ըսուի թէ Յորդանան զէնք պիտի գնէ Խ. Միութենէն, չէզոք երկրի մը ճամբով:

ԻՐԱՔԻ Թագաւորը ընդդիմութեան ընդունեցաւ ալժերիական պատուիրակութիւն մը, որ կ'ըսէ թէ Ֆեյսալ Բ. ուշադրութեամբ կը հետեւի Ալժերիոյ անկախութեան պայքարին եւ պատրաստ է օգնելու բարոյապէս թէ նիւթապէս:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կարեւոր գործողութիւններ կը կատարուին Մարոքի սահմանագլուխին վրայ, Մարնիայի եւ ծովուն միջեւ: Գործողութեան մը ատեն սպաննուած են համայնավար յիսնապետ Մայօն, որ փախած էր եւ ուղեկից ուսուցիչ մը:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԻ շրջանին մէջ (Ալժերիա) 210 գիւղեր միացան Ֆրանսայի: Շատ մը լեռնականներ կ'ուզեն կռուիլ ըմբոստներուն դէմ, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական տեղեկագիրը:

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ (Կիպրոս) կը հեռագրեն թէ անգլիացի պաշտօնատար մը սպաննուեցաւ Լիմասոլի մարզարանին մօտ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (5 Յունիս).— Ձոյլ ոսկի 446.000, Նափոլէոն 3110, զուից. 2960, սթերլին 3960, քսան տոլարնոց 15.600: Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 386, սթերլին 1035, զուից. ֆր. 92.75, պելժ. 7.80:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի և Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս և բարեկամ Միութեանց:

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար Պ. ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՐԻ:

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Խօսք պիտի առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան:

Կ'երգեն Զ. Գասեան եւ Ժ. Գասպարեան: Կ'արտասանեն Տիկին Մ. Նավէր, օրիորդներ՝ Ա. Սարգսեան, Ալիս Յարութիւնեան, Մարի Սաղըեան եւ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեան: Կը նուագեն օրիորդներ Ա. Ակինեան եւ Ս. Մանուկեան:

Հայ գեղջկական պարեր՝ Սէն Լուի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարեր Լիւք Էրար ընտիր նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ   Մուտքը ազատ է

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24, Նախկին զերիներու սրահին մէջ, 49 րիւ տը Կօլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Կը խօսի ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ խրնջոյք:

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ:

Բըկպի Պարի մէջ, Փօնթէ:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Սանասարեան Ազգ. բարերարին, կտակակատար Կ. Եզեանցի, տեսուչներ Գ. Աբուլեանի, Ս. Սողիկեանի, Յ. Մատաթեանի, ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի եկեղեցիին մէջ:

Այս առթիւ, նոյն օրը, կէսօրուան ճաշը՝ Գ. Աճէմեանին ճաշարանը, 12 րիւ Քատէ:

Մասնակցիլ փափաքողները կրնան հեռաձայնել գրատուն Պարսամեան, 46 րիւ Ռիշէ, Հեռ. ՓՐՕ. 46-90:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Կարնեցիներէն փափաքողներ եւս կրնան մասնակցիլ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Պանեէօ Քաչանի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, կազմակերպուած է երեկոյթ մը, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 69 րիւ Արքէօյլ, Սալ Ժան Ժօռէսի մէջ: (Ֆրանս. գպրոցի դետնայարկը):

Կը խօսի Ն. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Նիւթը՝ Արեւմտահայ թատրոնի ծագման պատմութիւնը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ՅԱՌԱՋ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Փըթի Փօն կամուրջին դիմացի լրագրավաճառին քով, եւ հետեւեալ սրճարաններուն մէջ.—

Պ. ՓԻԼԻՊՊՈՍ

Պ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Պ. ՓԱՇԱԵԱՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԿԱՐՏԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 2ին:

Գեղունի ակումբին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Պ. Վիքթոր Սավինի, քաղաքապետ եւ անդամ Պուշ տիւ Ռոնի նահանգային խորհուրդի:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ եւ Պ. Ռօժէ Լերտա, անդամ քաղաքապետական խորհուրդի:

Կերգեն Պ. Ժիրայր Գասեան, Ե. Զալէն Գինոսեան: Կ'արտասանեն Պ. Սամուէլ Բրուտեան եւ ուրիշներ:

Նուագ Ա. Մաթոյեան:

ՇԱԻՒԼ.— 10 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ: Ժամը 4էն 11:

Ընկերահամակրական խնջոյք - պարահանդէս, Քաֆէ տը Փարիի ընդարձակ սրահին մէջ, 33 րիւ Ժիւի:

Շաւիլ - Վէլիզի կայարանին ճիշդ քովը:

Կը նախագահէ Պ. ՉՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը մասնակցին Պ. Գարեգին Թառով եւ ընկեր Բենօ դափով ու սրինգով:

Հայկական ուրախ ժամանց: Երգ, արտասանութիւն եւ պար: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Էնվալիտի կայարանէն առնել Վերսայլի գիծը եւ իջնել Շավիլ--Վելիզի:

ՎԻԷՆ

Այս չարաթ ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Կ. Մարտիկներու, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց:

Կը խօսի ԳՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Նոր Սերունդը եւ Յ. վրդ. Լեւոնեանի երգչախումբը:

Առաջին անգամ ըլլալով օրիորդներ Պալճեան, Լիոնի երաժշտանոցէն, պիտի նուագեն եւ երգեն:

Եւրոպական պարեր մինչեւ ուշ գիշեր:

Ճոխ պիւֆէ եւ նուագախումբ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թորոսեան կը յայտնեն իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը Ֆրանս. գին. իշխանութեան, Պանեէօյի քաղաքապետին եւ թաղապետարանի բոլոր պաշտօնէութեան, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութեան, Հոգաբարձութեան, հոգեւոր եւ աշխարհական պաշտօնէութեան, Պանեէօ Քաչանի Ֆրանսայի եւ հայ հասարակութեանց, որոնք յարգեցին պատուոյ դաշտին վրայ ինկած իրենց վաղամեռիկ զաւակին Յովհաննէս Ժան Թորոսեանի յիշատակը մասնակցելով յուղարկաւորութեան, իրենց ներկայութեամբ եւ ծաղկեպսակով: Այս առթիւ Պանեէօ Քաչանի հասարակութեանց կողմէ փոխան ծաղկեպսակի նուիրուած գումարը կը յատկացնեն Պանեէօյի քաղաքապետարանի բարենպատակ ձեռնարկներու, 7130 ֆր., Փարիզի եկեղեցւոյ կրթ. մարմնոյն, Կապոյտ Խաչի եւ Կարմիր Խաչին 7000ական ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի գետնայարկը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 5ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առտուան տասնին, իր հաւաքատեղին, (Պար տիւ Կլօպ, Պուլվ. տ'Աթէն): Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Կը հրաւիրուին բոլոր գործօն եւ համակիր անդամները:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, Յոյներուն սրահը, 5 րիւ Պօնֆուա: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չարաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեքչաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս՝ Ղ. ՄԷԼՈՅԵԱՆ: Նիւթը Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի եկեղեցւոյ հիմնարկութեան տօնախմբութեան առթիւ, այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալ հիմնադիրներու Պ. Պ. Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի, Ս. Անտուրեանի, բոլոր նուիրատուներու եւ ձրի աշխատաւորներու, ինչպէս նաեւ Սահակ-Մեսրոպ Ազգային Տան հիմնադիրներու եւ նուիրատուներու յիշատակին:

Կը պատարագէ Արտակ վրդ. Մանուկեան:

Պիտի կարդացուի նաեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին անդրանիկ կոնդակը:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8, պատարագ ժամը 10:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Արշակ Զօպանեանի արկածահար մահուան տարեդարձին առթիւ, Կեդրոնականի Նախկին Սաներուն նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայ. Եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կեդրոնականի անդրանիկ ընթացաւարտ Արշակ Զօպանեանի եւ Մաքսուտ Միհրդատեանցի, ինչպէս ուսուցիչ Ա. Չաքըրեանի եւ բոլոր հանգուցեալ կեդրոնականցիներուն եւ ուսուցիչներուն համար:

Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցիները յարգելու իրենց նախորդներուն յիշատակը:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.
ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 8 JUIN 1956
32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7598 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3409

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹԱՓԱՆՑՈՒՄԸ ԿԸ ԽՈՐԱՆԱՅ

Խաղաղ թափանցում՝ բոլոր կարելի միջոցներով: Եւ ամէն ճակատի վրայ :

Ահաւասիկ Մոսկուայի նոր ուղեգիծը, որ կը ծաւալի հետզհետէ, շօշափելի արդիւնքներով :

Այս նոր քաղաքականութեան զարկ տալու համար է որ, Խ. Միութեան վարիչները պտոյտներ կը սարքեն բոլոր բանուկ ճամբաներուն վրայ, Եւրոպայի թէ Ասիոյ մէջ :

Միեւնոյն ատեն, սիրալիր հրաւէրներ կ'ուղղեն արտասահմանի վարիչ դէմքերուն. — «Հրամեցէք, տեսնուինք» :

Բուն Մոսկուայի մէջ ալ, կ'օգտուին բոլոր պատեհութիւններէն, այս կամ այն երկրի ազգային տարեդարձներէն, ընդունելութեանց մասնակցելու եւ մթնոլորտ ստեղծելու համար :

Կամ իրենք ընդունելութիւններ կը սարքեն, ճոխ կերուխումով եւ «բաժակները լիքը լիքը» :

Եւ, ամէն ընդունելութիւն կ'ունենայ իր գեղարուեստական բաժինը, զուարճալիքներով ու պարախաղերով, ուր կը փայլին նոյնիսկ հիւրընկալները :

Ո՛րքան հրապուրիչ եղելութիւններ արձանագրուեցան անցեալ տարի եւ այս տարուան առաջին վեց ամիսներու ընթացքին, այս ուղղութեամբ :

Խաղաղ համակեցութեան համար, Մոսկուայի վարիչները միշտ նոր խայծեր կ'առաջարկեն, — զարկ տալ առեւտուրի եւ մշակոյթի յարաբերութեանց : Մանաւանդ օգնել այն երկիրներուն որոնք ետ մնացած են տնտեսական եւ ճարտարագործական տեսակէտով :

Այս առաջադրութեամբ, յանձն կ'առնեն ոչ միայն մասնագէտներ եւ խորհրդականներ տրամադրել, այլեւ շօշափելի գումարներ ճարել, կամ զանազան շինութիւններ ստանձնել :

Բուլկանին եւ Խրուշչեւ առեւտրական միջնորդի դեր ալ կատարեցին անցեալ տարի, Հնդկաստանէն մինչեւ Պիրմանիա :

Եւ այժմ իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած են Միջ. Արեւելքի վրայ :

Պելժիոյ առեւտրական նախարարը, որ վերջերս Լիբանան գացած էր, կը պատմէ թէ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները հետզհետէ կը տարածեն իրենց տնտեսական ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի մէջ (Եգիպտոս) :

Նախարարին վկայութեամբ, անոնք ունին կանխորոշ ծրագիր մը, փութացնելու համար իրենց խաղաղ թափանցումը : Պարարտ գիներ կը վճարեն տեղական արտադրութեանց համար, վարկեր կը բանան թեթեւ տոկոսով եւ ի հարկին ոսկի կը տրամադրեն, ինչպէս կ'ընէին Գերմանները, 1936ին :

Եւ ահաւասիկ շռնդալից լուր մը, — կ'ըսեն թէ մօտերս Միջին Արեւելք պիտի այցելէ Անաստաս Միկոյեան, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ, իբրեւ մասնագէտ ներքին եւ արտաքին առեւտուրի :

Այս առթիւ, իր պաշտօնակիցներն անգամ յաճախ կը յիշեցնեն իր հայկական ծագումը...

Միկոյեան առեւտրական նախարար չէ այժմ, բայց կը մնայ փոխ-վարչապետ, ուրեմն կրնայ դեր կատարել նաեւ այդ հանգամանքով :

Անակնկալներու աշխարհ մըն է Միջին Արեւելքը: Մանաւանդ հիմա որ Արեւմուտքի Մեծերն ալ տագնապի մը մատնուած են, իրենց երբեմնի դիրքերը պահելու համար :

Խաղաղ թափանցումի այս յարաճուն ճիգը կրնայ դուռ բանալ նոր բարդութեանց, քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ

Այսօր, Ուրբաթ, վարչապետը նորէն վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ Ազգ. Ժողովէն, ծերութեան թոշակներու յաւելման առթիւ, որ 140 միլիառ ֆրանքի նոր տուրք մը կը պահանջէ :

Կը կարծուի թէ այս անգամ աւելի ստուարաթիւ մեծամասնութիւն մը պիտի շահի, քանի որ համայնավարները համաձայն են այս օրինագծին, իրենց 150 քուէներով :

Դահլիճը արդէն վստահութիւն շահած էր երեք անգամ, այս հարցին համար, բայց Հանրապետութեան խորհուրդը մերժեց հաւանութիւն յայտնել, նորէն Ազգ. Ժողովին յղելով խնդիրը : Ելմտական յանձնաժողովը առջի օր 19 ձայնով մերժած էր օրինագիծը, նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնոյի :

Օրինագիծը 31.200 ֆրանքի նոր տարեթոշակ մը կը սահմանէ 65 տարեկանէն վեր Ֆրանսացիներու, կարգ մը պարագաներու մէջ ընդհ. գումարը բարձրացնելով 210.000 ֆրանքի : Ինչպէս գրած ենք արդէն, յաւելեալ գումարը պիտի ճարուի նոր տուրքերով :

Ելմտական յանձնաժողովին ժխտական դիրքը ցաւ պատճառեց հազարաւոր ծերունիներու: Վիճաբանութեանց ընթացքին, չափաւորները գանգատեցան թէ երկիրը չի կրնար տոկալ նոր տուրքերու, որոնց ընդհ. գումարը պիտի բարձրանայ երեք հարիւր միլիառի: Հետեւաբար պէտք է ուրիշ աղբիւրներ գտնել: Ընկերվարական երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ ծերունիները չեն կրնար խոստումներու սպասել: Համայնավար ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ վստահութեան քուէ պիտի տան: Ընկերային գործերու նախարարն ալ (ընկերվարական) լուսաբանութիւններ հաղորդեց, պահանջելով օրինագծին վաւերացումը: Ամէնէն վերջը խօսեցաւ վարչապետը, վստահութեան խնդիր յարուցանելով :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կը հաստատուի թէ ֆրանսական զօրքը փայլուն յաղթանակ մը շահած է Քապիլի լեռներուն մէջ (հիւսիսային եւ կեդրոնական Ալժերիա): Սպաննուած կամ գերի բռնուած են հինգ հարիւր ըմբոստներ : Վեց հազար մեքենաշարժ ուժեր պաշարած էին լեռնային շրջանը եւ շանթահարիչ հարուած մը տուին ըմբոստներուն: Ամենամեծ յաղթութիւնը կը համարուի այս գործողութիւնը որ կը կոչուի «Երկաթեայ Դուռներու յարձակողականը» : Ցամաքային զօրքին կը գործակցէին բազմաթիւ օդանաւեր: Ֆրանսական հրամանատարութիւնը այժմ իր տրամադրութեան տակ ունենալով մօտ 400.000 զինուորներ, կը ջանայ խորտակել ապստամբներուն թիկունքը : Այս առաջադրութեամբ սարքած է շարք մը զանգուածային յարձակումներ :

Ալժերիա հասան ամերիկեան 14 պտուտակաւոր օդանաւեր, որոնք ընթացիկ լեզուով կը կոչուին «Թռչող պանաններ»: Արաբները կը խոստովանին թէ այս օդանաւերուն գործողութիւնը մեծ վախ կը պատճառէ ըմբոստներուն: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 213 իսլամական գիւղեր հպատակութիւն յայտնած են Ալժէ քաղաքէն 120 մղոն դէպի արեւելք, Երկաթեայ Դուռներու շրջանին մէջ: Այս շրջանի գիւղապետները հպատակութիւն յայտնած են ֆրանսական հրամանատարութեան, ներում խնդրելով: Յիսուն հոգինոց երեք իսլամական խումբեր օգնած են Ֆրանսացիներուն : Ըմբոստները ջարդած կամ խոշտանգած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԱՌԱՒՈՐՈՒԵՑԷ՛Ք...

Վիէննայէն Տամլամազ անուն Թուրք մը հետեւեալ նամակը գրեր է Ճիւմհուրիյէթ լրագրին, ինչպէս կ'իմանամ պոլսահայ թերթէ մը.

— «Անվարան կրնանք ըսել թէ արտասահմանի մէջ Հայերն են որ կ'ապրեցնեն Թուրքերէնը: Զարմանալի է անոնց կապը մեր լեզուին հետ :

Կը ճանչնամ այնպիսի Հայեր որոնք բնաւ Թուրքիա չեն գտնուած կամ փոքր տարիքէն գաղթած են: Անոնք իրենց օտար կիներուն, նոյն իսկ զաւակներուն կամ քենիին Թուրքերէն սորվեցուցած են : Կինս վիէննացի է. երկուքս ալ տարիներէ ի վեր Վիէննա կ'ապրինք թէեւ, սորված է Թուրքերէն նախադասութիւններ» : (19 Մայիս) :

Անհրաժեշտ չէ մինչեւ Վիէննա երթալ, հաստատելու համար այս «հայանպաստ» վկայութիւնը :

Տարիներու ընթացքին ուրիշ թուրք թերթեր ալ նոյնիմաստ վկայութիւններ տուած են Ֆրանսայի կամ Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի մասին :

Իսկ Միջին Արեւելքի համար մասնաւոր վկայութեան պէտք չունինք :

Հայերէն թերթերը իրենք պարբերաբար կը պարզեն թրքախօսութեան աւերները, նոյն իսկ նոր սերունդին մէջ :

Եւ ի զո՛ւր սրտառուչ կոչեր կ'ուղղեն, յանուն ազգասիրութեան եւ ազգային արժանապատուութեան :

Տարիներ առաջ, տուգանքի դրութիւն մըն ալ հաստատուած էր Պէյրութի եւ Հալէպի մէջ, բայց կէս ճամբան մնացին:

Գիտէ՞ք հիմնական դարման մը, այս անպատիւ մոլութեան :

Թուրք թերթը Հայերուն թրքախօսութիւնը գովված ատեն, կը ծաղրէ Յոյներուն բարեւը, «Սապահըն քալիմերա» :

Արդեօք օգուտ մը կ'ունենա՞յ, եթէ հայերէն թերթերն ալ ծաղր ու ծիծաղի սիւնակ մը բանան, նկարագրելու համար թրքախօսութեան մրցումը՝ Փարիզէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա :

Այդ պարագային, մեր ծաղրանկարիչներն ալ կրնան դեր մը կատարել :

Գիտէ՞ք ուրիշ միջոցներ, դարձի բերելու համար թրքախօսութեան մոլեռանդ ասպետները: Ուր որ ալ գտնուին :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Իսրայէլի զինուորական իշխանութիւնը կը գանգատի թէ 70 Սուրիացիներ Յունիս 5ին հրէական հողը մտնելով, կրակի տակ առած են 11 արտավար հունձք եւ թէ հողագործները յարձակում կրեցին, երբ կը փորձէին մարել կրակը: Մարդկային կորուստ չկայ :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, յորդանանեան զինուորներ մտած են իսրայէլեան հողը, Թէլ Ավիվ – Երուսաղէմ ճամբուն վրայ: Իսրայէլի մամուլը կը քննադատէ արեւմտեան պետութեանց բռնած դիրքը՝ Ապահովութեան խորհուրդին մէջ, գանգատելով թէ կը քաջալերեն Արաբները՝ խախտելու համար զինադադարը :

Իսրայէլի արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ըսաւ թէ միջոցներ կը փնտռէ, հակազդելու համար տնտեսական «պոյքոթ»ին: Իսրայէլ ալ կը մտածէ նոյն միջոցներով պայքարիլ Արաբներուն դէմ :

× Սուրիա որոշեց արգիլել Ֆրանսայի գնած արմտիքին առաքումը, իբրեւ բողոք Ալժերիոյ մէջ կատարուած գործողութեանց դէմ :

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը քանի մը մարտանաւեր ծախած է Եգիպտոսի :

× Նախարարական խորհուրդը լսելով Պ. Փինոյի զեկուցումը միջազգային կացութեան մասին, որոշեց արգիլել թեթեւ զէնքերու բոլոր առաքումները դէպի Միջին Արեւելք: Կնքուած պայմանագիրներն ալ առկախ պիտի մնան: Որոշում չկայ ծանր զէնքերու մասին:

× Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, արաբական պետութիւնները կը վարանին «պոյքոթ» հռչակել Ֆրանսայի դէմ: Արդէն իսկ յանձնախումբեր կազմուած են, պայքար բանալու համար տնտեսական եւ մշակութային գետնի վրայ. բայց Արաբական Դաշնակցութիւնը կը ձգձգէ, Եգիպտոսի թելադրութեամբ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ իր լրագրական ասուլիսին մէջ ազդարարեց թէ «եղերական» հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ խորհրդարանը մերժէ իր պահանջած վարկերը՝ արտասահմանի օգնութեան համար: Այս յայտարարութիւնն ըրաւ անոր համար որ խորհրդարանին արտաքին գործերու յանձնաժողովը մէկ միլիառ 100 միլիոն տոլար զեղչած է իր առաջարկած վարկերէն: — Յետոյ ըսաւ թէ պատրաստ է հրաւէր մը ուղղելու Խ. Միութեան ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ իր բարեկամ Ժուկովի, եթէ Մոսկուա հրաւիրէ Մ. Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը, Ուիլսըն :

ՎԱՂԸ, ՇԱԲԱԹ
ՄԵՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ընկերվարական կուսակցութեան միջազգային քարտուղար Պ. Փոնթիյոնի հետ, որ ընկերացած էր արտաքին նախարար Պ. Փինոյի, Երեւան այցելած ատեն :

ԹԻԹՕՅԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Խ. Միութեան վարիչները կը շարունակեն արտակարգ պատիւներ ընծայել Եուկոսլաւիոյ նախագահին: Կրեմլինի մէջ սարքուած ընդունելութեան առթիւ, Թիթօ յայտարարեց.

— Մենք համոզուած ենք թէ գործակցութեան նոր հնարաւորութիւններ կը բացուին մեր երկու երկիրներուն առջեւ, միջազգային գետնի վրայ, մասնաւորապէս զինաթափութեան, հիւլէական զէնքերու արգելման, հաւաքական ապահովութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան համար: Մեր բարեկամական յարաբերութեանց զարգացումը պիտի գնահատուի բոլոր այն երկիրներուն կողմէ որոնք ընկերվարութիւն կը կառուցանեն, ինչպէս եւ բոլոր խաղաղասէր երկիրներուն՝ ամէնէն առաջ՝ Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն կողմէ որոնց համար խաղաղութիւնը անհրաժեշտ է թօթուելու համար գաղթապետութեան լուծը, վերագտնելով իրենց ազգային անկախութիւնը »:

Յետոյ բացատրեց թէ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութիւնը Մոսկուա եկած է յարաբերութեանց կանոնաւորումէն ետք: « Ինչ որ տեղի ունեցաւ անցեալին մէջ արհեստական էր եւ հակառակ՝ ժողովուրդներու կամքին: Ապացոյց՝ մեր գտած ընդունելութիւնը: Մենք հոս ենք ոչ միայն ամրապնդելու համար մեր բարեկամութիւնը, այլեւ հաստատելու մեր գործակցութեան քաղաքականութիւնը բոլոր երկիրներուն հետ »:

Ի պատասխան կարգ մը հարցումներու, Թիթօ ըսաւ թէ Խ. Միութեան հետ հաշտութիւնը երբեք պիտի չազդէ Մ. Նահանգներուն հետ եղած յարաբերութեանց վրայ: Խրուշչեւ ալ յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է համաձայնելու Մ. Նահանգներուն հետ: «Ամերիկացիները սքանչելի ժողովուրդ են» :

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆ

Ամէ՛ն տարի, ամէ՛ն տեղ, ամէ՛ն Հայու սրտէն ու մտքէն բխած բաղձանքն է որ կը ծփածանուի հայ ժողովուրդի հոգեկան հորիզոններուն վրայ, Մայիս 28ի պատմական տարեդարձով :

Մայիս 28ը տօնական թուական մը չէ, Մայիս 28ը յիշատակի օր մը չէ՝ որպէս պատմական վերյուշ, Մայիս 28ը պատմութեան էջերուն յանձնուած եւ փակուած ժամանակաշրջան մը չէ. Եթէ ունեք՝ այս բոլորն ունի որպէս արտաքին երեւոյթ, բայց Մայիս 28ը հայ մարդու, հայ ազգի հոգեկան աշխարհի, քաղաքական ձգտումներու եւ մտածումներու ամբողջական գումարն է : Հայ մարդը, աւելի լայնցէք եւ ըսէք հայ ժողովուրդը որպէս ապրում, որպէս հպարտանք, որպէս ձգտում, որպէս ամբողջական երջանկութեան հորիզոն՝ Մայիս 28ը կը կրէ իր մէջ : Մայիս 28ը ազատութեան, Անկախ հայրենիքի, Միացեալ հայրենիքի, Հայու հերոսութեան եւ յաղթանակի արեւածագն է : Հայութեան երկար տարիներու երազած, տառապած ու դալարուած հոգեկան եւ ֆիզիքական ուժի հրաշալի պոռթկումն է : Ու այս հրաշալի Յարութիւնը կերտուած Հայու սեփական ուժով, մոխիրներու տակէն արծարծուած կրակով, եւ Կուպրէ կարասէն քաշուած «Թուր Կեծակ»ով :

Հայ կեանքին վրայ ծանրացած եղեռներէն, հեղեղուած արիւններէն, մեր ժողովուրդի Եսը տրորող բռնութիւններէն յետոյ, գեհենատարած ստրկութիւններէն վեր կը բարձրանար կորովի ու անձնազոհ հայութիւնը, մարտական սքանչելի խոյանքով մը, գերազանց թշնամու ուժը կը խորտակէր, եւ հայ ազգի Ազատութեան շէնքը կը կառուցանէր :

Հայոց ազատագրական շարժումը հազար գալարումներէ անցնելէ վերջ, դժընդակ այդ օրերուն, երբ հայ ժողովուրդի մնացորդն ալ բնաջնջելու կ՚աշխատէր մեր դարաւոր թշնամին, Դաշնակցութիւնը, որպէս արի [illegible] Հայոց պահապան Սպարապետներուն եւ Սասունցի Դաւիթներուն, հրապարակ կուգար իր ամբողջութիւնը նետելու ազատագրական հրդեհին մէջ՝ Մահ կամ Ազատութիւն կոչելով : Շատ հերոսներ ինկան, ազատութեան արեւն իրենց աչքերուն մէջ. բայց Աստուած մահ չտուաւ հայ ժողովուրդին, այլ ազատութիւնը յանձնեց քաջամարտիկներու արիւնլուայ կարկառուած բազուկներուն

Ու Հայութիւնը կ՚ունենար իր Անկախ Հայրենիքը, կը դառնար պետութիւն, կ՚ունենար իր սեփական կառավարութիւնը եւ հոգիներու որպէս քաղաքական մխիթարանք, կը ծածանէր արիւնաներկ եռագոյնը : Մայիս 28ը կը դառնար Հայոց Ազատութեան ու Անկախութեան կերտող մեծագործութեան մը գագաթը : Այդ դրօշին տակ կը հաւաքուէր հայութիւնը որպէս Միացեալ Հայութիւն, մեր պետական շէնքը կը բարձրանար, որպէս Միացեալ եւ Անկախ Պետութիւն, Հայաստանը կը դնէր իր սահմանները՝ մէջն առնելով Թուրքիոյ Հայաստանի — մեր աւետեաց երկրի — բոլոր նահանգները :

Այս կատարեալ եւ ամբողջական իրականութիւնը, — Անկախ եւ Ազատ Հայրենիքը, — ճղակոտոր հայութեան կեանք կուտար, վէրքերը կը բուժէր, մեր ցիր ու ցան Ազգը ոտքի կը կանգնէր որպէս մէկ ու կենսունակ ամբողջութիւն : Մեր մեծ երազի իրականացումովն էր որ արինաքամ հայ ժողովուրդը մահացումէ կ՚ազատէր եւ որբացած հայութիւնը կը մտնէր Անկախ Հայրենիքի դրօշին տակ, որբութիւնը մոռացութեան տալով :

Այսպէս հայութիւնը քաղաքական եւ ֆիզիքական մահացումէ ազատուելով, միսով, արիւնով եւ հոգիով կը շաղախուէր Մայիս 28ի մեծագործութեամբ, կը բարձրանար նոր ժամանակներու ազատութեան եւ ազգային անկախութեան կատարը, հոգեպէս կ՚ամբողջանար, եւ մարմնապէս, որպէս ազգութիւն՝ քաղաքական միաւոր մը կը դառնար :

Արդ, հայ ժողովուրդը այս ամբողջական գաղափարէն Անկախ ու Ազատ Հայրենիքի գաղափարէն չէ հրաժարած եւ չի կրնար հրաժարիլ : Մարդ իր մարմնէն, իր հոգիէն չի կրնար հրաժարիլ : Եթէ հրաժարի՝ կը մեռնի : Այդպէս ալ հայ ազգը իր ազատութենէն, իր միացեալ հայրենիքէն եւ անկախութեան ապրումներէն չի կրնար հրաժարիլ : Փոթորիկներ եւ քաղաքական վերիվայրումներ եկած եւ մթագնած են մեր քաղաքական կեանքը, մեր կամքէն անկախ, մեր ուժէն անկախ : Բայց ատոնք բոլորը հայ ժողովուրդի համար ժամանակաւոր երեւոյթներ են : Բոլոր տեսակի քաղաքական խաբեբայութիւններ, սուտ խոստումները, քաղաքական խոհեմութիւնները, կատարուած իրողութիւններուն հանդուրժումը հայ ժողովուրդի համար ակամայ զիջողութիւններ են : Հայ ժողովուրդի իրական եւ ամբողջական բաղձանքը Մայիս 28ի լիակատար շրջագծին մէջ կ՚ամփոփուի : Դիւանագիտութիւնը եւ խոհեմութիւնը իրենց ճամբան ունին, բռնակալութեան դէմ վիզ ծռելն ալ իր սահմանն ու չափն ունի : Սակայն այդ բոլորը չեն զօրեր որ ազգ մը իր ամբողջական ազատութեան գաղափարէն ու ապրումէն հոգեպէս չեղի : Հայութեան սիրտը ճեղքես հոն պիտի տեսնես Միացեալ Անկախ Հայաստան մը իր եռագոյնով : Որքան ատեն որ այս ամբողջական ազատութիւնը չէ իրականացած, հայութեան տիրական ապրումը պիտի մնայ Մայիս 28ը : Մայիս 28ի ընդգրկած հայրենիքի ազատութենէն եւ հայրենի երկրի միացեալ սահմաններէն պակաս ըմբռնում մը, պակաս գիծ մը անընդունելի պիտի մնայ հայ ժողովուրդին : Որովհետեւ, Մայիս 28ին հասած ու բարձրացած ժողովուրդի մը հոգին այդ գագաթէն նահանջել չի գիտեր :

Մայիս 28ը Հայ ժողովուրդի անկախութեան եւ ազատութեան ամբողջական ծրագիրն է, որուն լիակատար իրականացման պիտի ձգտի Հայ Ազգը :

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԽՄԲ.— Փարիզէն ետք, Ուաշինկթընի մէջ ալ հրատարակուեցաւ մէկ պատճէնը Ն. Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին որ կարդացուած է Փետր. 25ին, 20րդ համագումարին մէջ : Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Նախաբանի մը մէջ, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, կ՚ըսէ թէ պիտի խօսի ոչ թէ Ստալինի արժանիքներու մասին, «որոնք շատ ծանօթ են» այլ այն պաշտամունքին մասին որ աստիճանաբար կազմուեցաւ իր շուրջ, դառնալու համար «աղբիւր կարգ մը այլափոխութեանց, չափազանց ծանր եւ տաժանելի կուսակցութեան սկզբունքներու, կուսակցութեան ներքին ժողովրդապետութեան եւ խորհրդային օրինապահութեան համար» :

Խրուշչեւ կ՚աւելցնէ թէ՝ Կեդր. Կոմիտէն այս տեղեկագրին հետ միեւնոյն ատեն, կը հաղորդէ կարգ մը անտիպ վաւերաթուղթեր :

Ցետոյ կուտան բազմաթիւ վկայութիւններ Մարքսէն, Էնգելսէն, Լենինէն, որոնք ցոյց կուտան անձի պաշտամունքին վտանգները, նաեւ Ստալինի մասին Լենինի նշանաւոր «կտակը»— թէ շատ կոպիտ է ընդհ. քարտուղարի պաշտօնին համար :

Ցոյց տալու համար այս բրտութիւնը, Խրուշչեւ կը յիշէ Նատեժտա Կրուպսկայայի (Լենինի կնոջ) ուղղած նամակը Կամենեւին որ այն ատեն նախագահն էր Քաղաք. Բիւրոյին (23-12-1923) «Ստալին կոպտօրէն յարձակեցաւ վրաս... պաշտպանէ զիս իր լուտանքներուն եւ անարգ յանդիմանութեանց դէմ» : 1923, Մարտ 5ին Լենին իր կարգին կը գրէ Ստալինի (պատճէնը ղրկելով Կամենեւի եւ Զինովիեւի) .— «Դուք ձեզի թոյլ տուած էք կոպտօրէն հարցաքննել կինս հեռախօսով... Բարի եղէք կշռել թէ պատրաստ էք ետ առնելու ձեր խօսքերը եւ ներողութիւն խնդրել, թէ՞ կը նախընտրէք խզում մեր միջեւ» :

Այս հատուածը կը վերջանայ Խրուշչեւի խորհրդածութիւններովը Ստալինի գործունէութեան մասին եւ կը շեշտէ անհրաժեշտութիւնը 1923ին պայքարելու «Թրոցկականներուն», ազգայնական քաղքենիներուն եւ աջակողմեաններուն դէմ» : Սխալը սակայն այն եղաւ որ բռնութեամբ տեղի ունեցաւ, փոխանակ գաղափարական փաստերով, մանաւանդ 1934էն վերջ (ճիշդ կուսակցութեան ժէ. համագումարէն ետք) :

Ազատ ասպարէզ տալու համար բռնութեանց, մանաւանդ 1935ին, 1937ին եւ 1938ին, Ստալին կը հնարէ ժողովուրդի թշնամի գաղափարը եւ կը վճռէ թէ միայն խոստովանութիւնը կը բաւէ իրբեւ ապացոյց յանցապարտութեան : Խոստովանութիւն մը, կ՚աւելցնէ Խրուշչեւ, որ ձեռք կը բերուի չարչարելով :

Մէկ մարդու մը կամայականութիւնը քաջալերեց ուրիշ մարդոցն ալ», կը շարունակէ տեղեկագիրը : Զանգուածային ձերբակալութիւններ, տարագրութիւններ բազմահազար բանտարկեալներու, մահաւճիռ առանց դատաստանի եւ առանց սովորական հարցաքննութեան, — այս բոլորը ստեղծեցին անապահովութեան եւ սրտնեղութեան վիճակ մը :

17րդ համագումարին պատգամաւորները հարցաքննուելով, հաստատուեցաւ որ մեծ մասը ստիպուեր են ստորագրել խոստովանութիւնները «բարբարոս չարչարանքներէ ետք, գեղծարար դատաւորներու վճիռով» : 1934ի Կեդր. Կոմիտէի 139 անդամներու եւ թեկնածուներու վրայ, 98ը ձերբակալուեցան եւ գնդակահարուեցան (70 առ հարիւրը) : 17րդ համագումարին 1966 պատգամաւորներէն 1108 ձերբակալուեցան :

Ցետոյ Խրուշչեւ կը վերլուծէ Սերգէյ Կիրովի սպանութեան պատմութիւնը 1934ին (Լենինկրատի համայնավար առաջնորդը) : Այս սպանութիւնը սկիզբն էր ստալինեան ահուսարսափին : Առանց որոշապէս յայտարարելու թէ — ինչպէս ըսին — Կիրով սպաննուեցաւ գաղտնի սպասարկութեանց կողմէ եւ Ստալինի իսկ մեղսակցութեամբ, Խրուշչեւ կը թուէ կարգ մը «խորհրդաւոր դէպքեր», որոնք կը հաստատեն այս կասկածը :

(Կիրովի սպանիչը, Նիկոլայեւ անուն երիտասարդ մը, ձերբակալուած էր գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ, սպանութենէն քանի մը օր առաջ եւ երկար բարակ զործը եփելէ ետք, ազատ ձգեցին : Միւս կողմէ, մահափորձին միակ վկան, Կիրովի թիկնապահը անմիջապէս փոխադրուեցաւ Էնքավէտէի կեդրոնը : Կառքը որ կը տանէր, «արկած» մը ունեցաւ, որ անհետացուց այս միակ վկան : Ծանօթ է նաեւ թէ Ստալին Լենինկրատ վազեց եւ անձամբ հարցաքննեց Նիկոլայեւը, սպանութենէն առաջ : (Այսպէս Խրուշչեւի տեղեկագիրը կը հաստատէ այն յայտնութիւնները զոր ըրաւ Ալեքսանտր Օրլով Էնքավէտէի նախկին գնդապետը, 1953ին :

1936 Օգոստոս 25ին, կը պատմէ Խրուշչեւ, Ստալին եւ իր օգնականը Ժդանով, երկուքն ալ արձակուրդի մէջ էին Սոչիի մէջ, հեռագիր մը կը ղրկեն Քաղաք. Բիւրոյին .— «Կէփէուն իր պայքարին մէջ չորս տարի ուշ մնացած է», կ՚ըսեն :

Անոնք կը հրամայեն որ գաղտնի ոստիկանութեան պետին՝ Եակոտայի յաջորդէ Եժով. Առաջինին մասին այն կարծիքը կար թէ շատ տկար էր : Միեւնոյն ատեն Ստալին դաւեր ալ կը հիւսէր : Իր բազմաթիւ զոհերուն մէջ կը գտնուէր հին բոլշեւիկ Էյխէի :

Խրուշչեւ կարդաց նաեւ նամակը զոր ան գրած էր Ստալինի :

Ձերբակալուելով 1939ին, ան պատմեց թէ չարաչար տանջանքներու ենթարկուած է իբրեւ դատաւոր ծպտուած ոստիկաններու կողմէ, այս յայտարարութիւնները կը խեղդուին եւ կ՚աճապարեն գնդակահարել Էյխէն իր դատավարութեան յաջորդ օրն իսկ :

Ուրիշ անմեղ զոհեր (որոնց մէկ մասին վարկը վերահաստատուեցաւ) անհետացան կարծեցեալ «Ուրալի ապստամբական կեդրոն»ի գործին մէջ : Այս տեսակ հալածանքներու միջոցին սպաննուեցան համայնավար վարիչներ Կապաքով, Կոսիոր, Չուպար, Պոստիշեւ, Կոսարեւ :

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կը յիշեմ պատմութիւն մը, որ հայրս կը պատմէր .

Պոլսոյ մէջ, բերանացի քննութիւն կուտար՝ իր վկայականը ստանալու համար : Այն օրերուն, դեղագործութիւնը մաս կը կազմէր բժշկական դպրոցին : Ուստի, դեղագործը պէտք էր շատ բան գիտնար բժշկութեան մասին :

— Անուններով ըսէք այն բոլոր դեղերը, որ կը քրտնցնեն հիւանդը,— հարցուց Թուրք բժիշկ փաշան, որ անձնական ներկայացուցիչն էր Սուլթան Աբտիւլ Համիտին : Սրահը լեցուն էր Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնեաներով :

Հայրս տուաւ շատ մը դեղերու անուններ : Բայց փաշան գոհ չմնաց ու ըսաւ.

— Դուք չյիշեցիք շատ կարեւոր հատ մը, Կարապետ էֆէնտի :

Հայրս տուաւ մէկ երկու դեղերու անուններ ալ : Փաշան գլուխը շարժեց եւ յայտնեց որ հայրս պիտի ձախողէր քննութեան մէջ, եթէ չյիշէր անունը մասնաւոր դեղի մը : Ներկաներն ալ գլուխով հաւանութիւն տուին :

Հայրս խորունկ մտածեց, թաշկինակը հանեց իր դէմքին քրտինքը սրբեց ու պատասխանեց .

— Ձերդ Վսեմութիւն, քրտնելու համար՝ կ՚ուզեմ որ հիւանդը այս քննութիւնը անցընէ :

Ներկաները խնդացին քրքջալով : Սուլթանի ներկայացուցիչն ալ խնդաց : Իսկ հայրս աւարտեց ու ստացաւ ոսկի պատուանշան մը :

Երբ հայերէն թերթ մը կը խմբագրէի, յօդուածներ կը ստանայի, որոնք կը ջանային ապացուցանել, թէ Անգլեւսաքսոնները ծագում առած են Հայաստանի մէջ : Կամ, Քոլոմպոս ու Նափոլէոն Հայ էին : Կամ, Աստուած հայերէն կը խօսի : Արդէն մեր երգերէն մէկուն մէջ կ՚երգենք .

Հայաստան, երկիր դրախտավայր
Դու մարդկային ցեղի օրրան :

Մեզի համար՝ Հայաստանը մայրն է աշխարհի : Եւ այդ հիման վրայ ալ՝ կարելի է ամէն բանի եւ ամէն մարդու ծագումը մինչեւ Հայաստան տանիլ :

Ես կը ժպտէի այն ենթադրութեան վրայ, թէ Նափոլէոն հայկական ծագում ունէր : Սակայն, կայ փաստ մը, որ անոր նախահայրերը Տրապիզոնէն գաղթած են : Իսկ եթէ ատիկա իրողութիւն է : Քորսիքա հաստատուողը յոյն ընտանիք մըն էր Գալումերոյ անունով, զոր տառացիօրէն թարգմանեցին Պոնափարթէ :

Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեան ճանչցուած հեղինակութիւն մըն է : Անոր Հայոց Պատմութեան մէջ կը կարդամ, որ Նափոլէոնի զօրավարներէն մէկն՝ Մուրատ, Հայ էր : Նափոլէոնի անձնական թիկնապահն ալ Հայ մըն էր : Եւ երբ այդ աշխարհակալը գնջեց Իտալիոյ բոլոր մենաստանները, մէկ բացառութիւն միայն ըրաւ. հրամայեց որ չդպչին ու ազատ թողուն Վենետիկի Հայոց վանքը, ուր Պայրըն հայերէն ուսանեցաւ :

Կարելի չէ գիտնալ, թէ ասկէ յետոյ որու Հայ ըլլալը մէջտեղ պիտի ելլէ :

Մենք շատ կը սիրենք այսպիսի տեղեկութիւններ : Եւ կ՚ուզենք որ աշխարհը իմանայ, թէ Մայքըլ Արլէնը, որ Իրլանտացիի կը նմանի, մեր Տիգրան Գույումճեանն է : Մեր սրտերը աւելի արագ կը բաբախեն, երբ Ռուբէն Մամուլեանի անունը կը տեսնենք ժապաւէնին վրայ : Մենք աւելի կ՚ըմբոշխնենք «Օքլահոման», որովհետեւ Հայ մը բեմադրեց զայն : Մենք կը տեսնենք Ուիլեըմ Սարոյեանի թատերգութիւնները եւ իր գիրքերը կը կարդանք այն հպարտ զգացումով, որ ան մեզմէ է, եւ իր Հայ ըլլալը կը յայտարարէ բարձրաձայն :

Բարեկամս Արշիլ, շատ յաջող նկարավաճառ մըն է : Իր տան նրբանցքին մէջ կախած է մեծ նկարը Տիգրան Մեծի, որ Հայաստանի թագաւորն էր : Տիգրան երբ տեսաւ Լուկուլլոսի հռովմէական լեգէոնները, արհամարհանքով յայտարարեց .

— Եկողները եթէ դեսպաններ են, շատ շատ են : Իսկ եթէ զինուորներ են, շատ քիչ են :

Արշիլին սիրտը հպարտութեամբ կ՚ուռի ամէն անգամ որ ան կը նայի այդ նկարին : Թէպէտ Մեծն Տիգրան կ՚ապրէր երկու հազար տարի տարբերութիւն չըներ, անցեալն ու ներկան միաձուլուած են Հայուն գիտակցութեան մէջ :

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

(Շար.)

ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒԽԱՃԵԱՆԻ ԵՐԿԵՐԸ

(Ամփոփուած)

Չուխաճեան ծնած է Պոլիս 1837ին եւ երաժշտական կրթութիւնը ստացած Միլան: Պոլիս վերադարձին իրարու ետեւէ լոյս կ'ընծայէ արժէքաւոր գործեր : Առաջին եւ ամէնէն բարձրարժէք ստեղծագործութիւնը «Արշակ Բ.» օփերան էր, որ աւարտեց 1868ին: Չուխաճեան երբեք չտեսաւ իր օփերան բեմի վրայ: Թէեւ 1873ին Վիէննա հրաւիրուեցաւ համաշխարհային երաժշտական ցուցահանդէսին բեմադրելու «Արշակ Բ.»ը, սակայն իրականութիւն չդարձաւ, մեծ ծախսերու եւ երկար ժամանակի հետեւանքով :

«Արշակ Բ.» նախերգանքը կը կատարուի բազմաթիւ անգամներ Պոլիս, Փարիզ եւայլն:

Չուխաճեան մեծ փափաք ունէր տեսնելու իր թատերգութեան ներկայացումները, որով սկսաւ գրել ուրիշ տեսակ ստեղծագործութիւններ, աւելի ճկուն բեմադրման համար: 1873ին կը բեմադրուի «Արիֆ»ը մեծ յաջողութեամբ: Յաջորդ տարի «Քէօսէ Քէհեան», իսկ 1875ին «Լէպլէպիճի»ն, 1880ին՝ «Զեմիրը» օփերան: Այս չորս երկերը բազմաթիւ անգամներ կը ներկայացուին թէ հայերէն եւ թէ ուրիշ լեզուներով, թէ հեղինակի ղեկավարութեամբ եւ թէ զանազան տարբեր խումբերու կողմէ :

Ամէնէն ժողովրդական թատերգութիւնը «Լէպլէպիճի»ն է: «Զեմիրէ»ն նոյնպէս գրաւած է հեղինակի ուշադրութիւնը եւ վերամշակելէ ետք՝ ուզած է բեմադրել Փարիզի մէջ, սակայն դժուարութեանց հետեւանքով, զոհացած է համերգներու միջոցով մասնաւոր հատուածներ ցուցադրել :

Բացի այս հինգ կտորներէն, Չուխաճեան գրած է դաշնակի, ջութակի, նուագախումբի համար :

Արդէն իր կենդանութեան, Չուխաճեան հասած էր համբաւի : Իր գործերը կը բեմադրուէին Եգիպտոսի, Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ եւրոպական կեդրոններու մէջ, մինչեւ Լոնտոն : Եւրոպական երաժշտական քննադատներ կը կոչէին զայն «Արեւելքի Օֆէնպախ», «Հայ Վերդի» եւայլն: Ֆրանսական, ռուսական եւ օսմանեան շքանշաններ կը ստանայ : Չուխաճեան կը մեռնի չքաւորութեան մէջ 1898ին, Իզմիր :

Չուխաճեանի համբաւը կը հասնի մինչեւ Անդրկովկաս: Իր մահէն 13 տարի ետք 1911ին Պաքուի Հայոց Մշակութային Միութեան գեղարուեստական թատերական բաժինը բանակցութիւններ կը կատարէ Չուխաճեանի ժառանգորդներուն հետ եւ ձեռք կը բերէ «Լէպլէպիճի»ն ներկայացնելու իրաւունք : 1912ին յաջողութեամբ կը ներկայացուի հայերէն ապա ռուսերէն թարգմանութեամբ : 1912ի ներկայացման Թիֆլիսի մէջ կը մասնակցի նաեւ Շարա Տալեան :

1943ին Հայ Ֆիլարմոնիային կից կազմակերպուեցաւ Երաժշտական Կոմեդիայի Թատրոն, որ յետագային դարձաւ ինքնուրոյն Թատրոն :

Մեծ դժուարութիւններով կը գտնեն «Լէպլէպիճի»ի օրինակը, եւ կը վերանուանեն զայն «Կարինէ»: Մեծ յաջողութիւն կը գտնէ ներկայացումը, եւ մշտապէս կը մնայ թատրոնի խաղացանկին մէջ:

Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան Պետական Օփերան ձեռնարկեց Արշակ Բ.ի ներկայացման: Նոր լիբրետօ կազմեց բեմադիր Ա. Գուլակեան, իսկ Լ. Խոճաէյնաթեան նուագախումբին նոր գործիքները, որպէսզի օփերան աւելի հերոսական եւ խորխտ հնչականութիւն ունենայ :

«Արշակ Բ.» բեմադրուեցաւ 1945ին եւ հնչեց իբրեւ պատմահերոսական մեծ ներկայացում: «Արշակ Բ.»ի ներկայացումներու ատեն, Թատրոնի սրահը միշտ լեցուն կ'ըլլայ հանդիսականներով: Իսկ յաջող բեմադրութեան համար մրցանակներու արժանացած են ղեկավար Մ. Թաւրիզեան, բեմադիր Ա. Գուլակեան եւ Արշակի դերակատարը Շարա Տալեան:

Երեւան ՇԱՐԱ ՏԱԼԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՈՒՐԻՇ ԱՂՈՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Խաուըրտ Էվըրէթ անունով յայտնի Ամերիկացի մը — պետական մարդ եւ հռետոր — 1863ի Նոյեմբեր 19ին, Կեթիզպըրկի գերեզմանատան բացման առթիւ, խօսեցաւ ճառ մը, որ տեւեց ճիշդ մէկ ժամ յիսուն վայրկեան :

Այդ ճառը մոռցուած է, այսօր :

Նոյն օրը, բեմ բարձրացաւ Լինքըն ու խօսեցաւ միայն հինգ վայրկեան :

Այդ ճառը, 93 տարիէ ի վեր կը յիշուի եւ պիտի յիշուի 1093 տարի եւս :

Մեծն Բրիտանիոյ Թագաւորը եւ կայսրը, Էտուըրտ Ը.... 1936ի դեկտեմբեր տասնի իրիկունը, Լոնտոնի ձայնասփիւռին վրայ կարդաց իր հրաժեշտի ճառը : Վեհապետը վիթխարի կայսրութեան մը օգտատիրու գահէն կը հրաժարէր, որովհետեւ «սիրում եմ մի կնոջ» :

Այդ ճառը տեւեց միայն տասը վայրկեան եւ այսօր, պատմութեան — եւ գրականութեան — դասագիրքերուն մէջ անցած է:

Կը ճանչնամ Թաղական Խորհուրդի ատենապետ մը, որուն հրաժարականին ընթերցումը տեւեց մէկուկէս ժամ :

Թագաւորին ճառը պիտի կարդան ապագայ սերունդները:

Թաղականին ճառը զամբիւղը նետուած է :

Քանի մը տարի առաջ, ամերիկեան գրական հանդէսի մը մէջ, տաղանդաւոր Հայուհի մը, օրիորդ Նոնա Պալաքեան, Նիւ Եորք Թայմզի աշխատակիցներէն մէկը, կը ներկայացնէր երեք գրական գործեր՝ հազար կամ հազար հինգ հարիւր բառով: Հատորներէն ամէն մէկը ունէր, կարծեմ, երեք հարիւր էջ : Օրիորդ Պալաքեան սքանչելի կերպով խտացուցած էր անոնց բովանդակութիւնը եւ ըսած էր իր ըսելիքը անոնց մասին :

Պատերազմէն ետք, արկածով, աչքիս հանդիպեցաւ հայ գրական քննադատի մը գրախօսականը ... Նաւրէտանին Հաճայի հատորին եօթանասունըեօթներորդ հրատարակութեան մասին — 7000 բառ :

Օրիորդ Պալաքեանի գրախօսականը կարելի է կարդալ, միշտ :

Մեր քննադատին ճառը կարելի է պատառ պատառ ընել եւ աղբիւսը նետել:

Երկրորդ Աշխարհամարտը վերջացաւ 1945 Մայիս 8ին:

Նոյն օրը, կէսօրին, Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, Լոնտոնի ձայնասփիւռին վրայ կարդաց «Հուսկ Բանք» մը, որ տեւեց եօթը վայրկեան: Ծերունազարդ վարչապետը կուտար փառահեղ յաղթութեան մը աւետիսը .

Կը յիշեմ Թաղական խորհուրդի մը անդամներուն ընտրութեան զգայացունց դէպքը: Յաղթական ճակատին ճառախօսներէն մէկը բեմ բարձրացաւ եւ «Թշնամի կողմին» ջախջախիչ պարտութեան լուրը տուաւ ճառով մը, որ տեւեց երկու ժամ:

Վարչապետին ճառը, այսօր, կը կարդան Անգլիոյ երկրորդական վարժարաններու ուսանողները :

Հայ ճառախօսին բոցավառ ճառը յիշող չկայ :

Որքան կարճ կապենք մեր շատախօսութիւնը, այնքան շատ բան ըսած կ'ըլլանք: Որքան կարճ գրենք, այնքան աւելի կ'աճի մեր ընթերցողներուն համրանքը :

Երբ կրնաս ըսելիքդ ըսել 500 բառով, հինգ հազար բառ գործածելու պէտք չունիս: Մանաւանդ այս հիւլէական դարուն, երբ կեանքը սրարշաւ կ'ընթանայ՝ ամէն մարզի մէջ :

Պատառ մը մսին մէջ աւելի սնունդ կայ, քան տասը պատառ խոտին մէջ :

Յարգելի բացառութիւնները մէկ կողմ քշելէ ետք, կրնամ ըսել որ մեր միջնաճար ազգին գրողներէն ու խօսողներէն շատերը ծանօթ չեն այդ ճշմարտութեան ու կը կարծեն թէ որքան ծամծմեն, որքան քաշեն ու քաշքշեն իրենց նիւթը, այնքան մեծ գրող ու խօսող եղած կ'ըլլան :

Ոչ, չեն ըլլար՝ ինծմէ իրենց աղդարարութիւն :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏԱՐԻՔՈՏ Տան ժուան մը կ'ըսէ տիկնոջ մը .

— Սիրելի տիկին, կը տեսնեմ որ ամէն օր աւելի կ'երիտասարդանաք :

— Կը չափազանցէք, սիրելիս, կը պատասխանէ տիկինը նազանքով :

— Այն ատեն, ըսենք թէ երկու օրը անգամ մը աւելի կ'երիտասարդանաք, կը յարէ չոլոքորթը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ. — Մեր փոքր գաղութն ալ տօնեց անկախութեան տօնը, Մայիս 28: Վարդապետին սրահը լեցուած էր բազմութեամբ : Բեմը զարդարուած էր պետական դէմքերու եւ հերոսներու նկարներով : Բեմին աջ եւ ձախ կողմը պարզուած էին Ֆրանսական դրօշը եւ մեր տարագիր եռագոյնը :

Հանդէսին պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ, «Բամ Փորոտան» խմբերգով, Սէն Էթիէնի եւ Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին կողմէ :

Օրուան նախագահին բացման խօսքէն վերջ, գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Վարդան Ճապուրեան՝ (ջութակ), Կիւլեան (խաղեր էն քանի մը երգեր), ուսանող Յթ. Ճապուրեան (Հայաստան): Գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Տիգրան Չէքեան, որուն ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց : — «Հպարտ են այն ազգերը որ գիտեն յարգել իրենց նահատակները: Մայիս 28ը, մեր պապերուն երազած Թուականն է :

Ներկայ էր նաեւ մեր երիտասարդ կաթողիկէ վարդապետը՝ որ իմաստալից ճառ մը խօսեցաւ :

— «Ամէն բանէ առաջ տարագիր հայութեան միակ մտատանջութիւնը պէտք է ըլլայ հայրենիքը, արտասահմանի հայութիւնն ու երկրի հայութիւնը պէտք է շաղկապուին, իբրեւ նոյն ցեղին զաւակները »:

Հիւրեր ունէինք Սէնթ Էթիէնէն եւ Վիէնէն: Ընկեր Ներսէսը փոքրիկ դրուագ մը պատմեց Հայաստանի հանրապետութեան օրերէն : Երիտասարդութիւնը նոր շունչ եւ ոգեւորութիւն կը ստեղծէր ազգային եւ յեղափոխական երգերով :

Սրահը խանդավառութեամբ կը ցնծար, ի պատիւ Մայիս 28ի : Լուսադէմին սրահը կը թնդար պարի եւ ուրախութեան ճիչերով :

Ահա, այս տարի ալ օտար սրահներու մէջ ոգեկոչեցինք Մայիս 28ի յաղթանակը :

Ամուր կամքով եւ ստեղծագործ աշխատանքով քար քարի վրայ դնենք, որպէսզի հայրենիքը դառնայ ազատ եւ անկախ : Ամբողջական Հայաստան, ամբողջական հայութեամբ :

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ փոթասի գործարաններէն մէջ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ եւ շէնքը վառեցաւ: Կ'ըսուի թէ 15 հոգի մեռած, 80 հոգի ալ վիրաւորուած են :

ՓԱՐԻԶԻ անթելի պաշտօնեաներուն գործադուլը, որ սկսած էր ուրբաթ օր, վերջացաւ չորեքշաբթի օր: Վէճը չէ կարգադրուած տակաւին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

15. — ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Դռան բացուելու ձայնը փոքր ինչ ըդգաստացրեց նրան, աչքերը բաց արաւ, նայեց իւր շուրջը, եւ դարձեալ գլուխը խոնարհեցնելով, սկսեց նիրհել :

Տիկինը վերադարձաւ իւր քնարանը :

Նա մոռացաւ, թէ ինչ բանի համար էր կամենում կանչել իւր աղախիններին, մոռացաւ եւ այն, թէ ինչու համար մտաւ վերջին սենեակը, ուր բազմոցի վրայ նիրհում էր չափահաս կինը :

Խարխափելով անցաւ նա քնարանի միջով, որպէս թէ մի բան որոնում էր: Աչքը ընկաւ արծաթապատ արկղիկի վրայ, որ դրած էր պատուհանում: Այդ գեղեցիկ արկղիկը սարսափեցրեց նրան: Մի առանձին զգուանքով ձեռքը տարաւ դէպի կողպէքը, բաց արեց եւ նրա միջից հանեց մի քանի գրուածքներ: Դրանք զանազան նամակների պատճէններ և զանազան սեւագրութիւններ էին, որ այնօր ջոկել էր նա իւր ներքինապետի թղթերի միջից : Նրանցից մէկը մօտեցրեց ճրագին, սկսեց կարդալ: Նրա ուշադրութիւնը գրաւեցին հետեւեալ տողերը .

... «Այստեղ մնացած Մամիկոնեան տոհմից երկու երիտասարդներ կարող են վտանգաւոր լինել. մէկը Վահան իշխանի որդի Սամուէլը, միւսը նրա՝ հօրեղբօր որդի Մուշեղը: Առաջինը, թէեւ անփորձ, դեռահաս մի երիտասարդ է, բայց խելագարի նման սիրահար է թէ իւր թագաւորին եւ թէ իւր հայրենիքին: Այդ սէրը լցնում է նրա մէջ փորձի եւ հմտութեան պակասութիւնը: Քաջ է եւ համարձակ : Սիրուած է իւր հասարակութիւնից եւ նրա ձայնին շատերը կը հետեւին: Անկաշառելի է: Ոչինչով չէ կարելի խախտել նրա հայրենասիրութիւնը: Այդ մոլեռանդ երիտասարդը կարող է շատ հոգսեր պատճառել Արեաց զօրքերին, եթէ վաղօրօք նրա մասին չխորհուի ..: Երկրորդը, Մուշեղը, առաջինի հայրենասիրութեան հետ՝ ունի փորձ եւ ընդարձակ հմտութիւններ պատերազմի գործերում: Դա մի սոսկալի մարդ է: Պարսկաստանը շատ կը շահուի, եթէ մի ամբողջ գաւառ անգամ նշանակելու կը լինի նրա կեանքի վճարման համար, որպէս գլխագին: Մեծ է դրա ազդեցութիւնը թէ ազնուական, եւ թէ հոգեւոր դասակարգերի վրայ : Լաւ զօրապետ եւ քաջ պատերազմող է, եւ ոխերիմ թշնամի Արիներին» ...

Նա չկարողացաւ շարունակել. ձեռքերը դողացին եւ մագաղաթի կտորը ընկաւ յատակի վրայ: Այդ միջոցին ներս մտաւ չափահաս կինը, որը մի քանի րոպէ առաջ, միւս սենեակում, բազմոցի վրայ նստած, նիրհում էր :

— Ախ Որմիզդուխտ, աչքի լոյս, ձայն տուեց նա, դու դեռ քնած չե՞ս :

Նա մօտեցաւ, սկսեց փայփայել իւր տիկնոջ հերարձակ գլուխը: Բայց նրա այլայլուած դէմքը սարսափեցրեց պառաւին, որը զարհուրելով յետ քաշուեցաւ եւ հարցրեց .

— Ի՞նչ է պատահել քեզ հետ... ինչո՞ւ այդքան ուշացար... ի՞նչ ասաց Սամուէլը... ե՞րբ եկար ... եւ նա զանազան հարցերով չփոթեցրեց առանց դրանց եւս շփոթուած Որմիզդուխտին :

Այդ նիհար, ցամաքած պառաւը, Որմիզդուխտի ալայութեան ստնտուն էր. երեխայութիւնից սնուցել էր նրան իւր գթոտ կուրծքի վրայ: Երբ ամուսնացաւ Որմիզդուխտը, երբ ուղարկեցին նրան Հայոց երկիրը, այդ խելացի, փորձուած պառաւին ղրկեցին անփորձ հարսի հետ իբրեւ խորհրդական, իբրեւ խնամակալ:

Պառաւի յայտնուիլը փոքր ինչ սփոփեց Որմիզդուխտին: Լինում են րոպէներ, դառն յուսահատական րոպէներ, երբ մարդ իւր տխուր միայնակութեան ժամանակ՝ սփոփանք է գտնում մինչեւ անգամ կատուի մէջ, երբ յանկարծ ներս է մտնում սենեակը եւ կարեկցաբար քքըսւում է տառապեալի փէշերին :

Տիկինը անցաւ մահճակալի վրայ, մըտաւ անկողնի մէջ եւ կանչեց պառաւին իւր մօտ :

— Նստիր այստեղ, Հումայի, մօտ նստիր, խնդրեց նրանից նուաղած ձայնով :

Պառաւը տեղաւորուեցաւ նրա բարձերի մօտ :

— Ձեռքդ դիր ճակատիս վրայ, շփիր նրան :

Պառաւը իւր ոսկրոտ ձեռքը դրեց նրա ճակատին վրայ, որ պատած էր սառն քրտինքով :

Մի քանի րոպէ լուռ էր նաեւ բոցավառ աչքերը յածում էին սենեակի շուրջը : Յետոյ աչքերը խփեց եւ ասաց պառաւին.

— Խօսիր, Հումայի, շատ խօսիր, ես լսում եմ :

Պառաւը խօսք չգտաւ ասելու: Տիկնոջ այդ տենդային դրութիւնը շուարեցրել էր նրան :

— Խօսիր, Հումայի, մի բան ասա, — կրկնեց նա, իւր թախծալի աչքերը բացանելով եւ դարձնելով դէպի պառաւը :
— Մոռացե՞լ ես, Հումայի, լինում էին գիշերներ, երբ ես դեռ օրիորդ էի, դու այդպէս ինչպէս այժմ, նստում էիր իմ անկողնի մօտ, խօսում էիր, խօսում էիր եւ քո խօսքերին վերջ չէր լինում... Անցնում էին ժամեր, աքաղաղները կանչում էին, ես քնում էի եւ զարթնում էի, եւ դարձեալ լսում էի քո խօսքերի շարունակութիւնը :

(Շար.) ՐԱՖՖԻ

էին իրենց ընտանիքները ։

Գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ միւս մասերուն մէջ ։

× Առջի օր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Օսթերլիցի կայարանին մէջ (Փարիզ), նորակոչներու առաքման առթիւ։ Ցուցարար զինուորները զօրանոց փոխադրուեցան գիշերանց եւ յետոյ ճամբայ հանուեցան ուրիշ կառախումբով մը ։

Ուրիշ վայրերու մէջ ալ խափանարար ցոյցեր կատարուեցան ։

× Մոնփելիէի համալսարանին ճաշարանները փակուեցան խլամ ուսանողներուն առջեւ, որոնք դատադուլ յայտարարած են, Ալժերիոյ դէպքերուն առթիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶ կաթէ պիտի զրկուի Յունիս 10էն սկսեալ (Բշ)։ Կաթի արտադրիչները ընդհանուր գործադուլ մը սարքած են, անսահման ժամանակով ։

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ գոյացած համաձայնութիւնը մեծ դոհունակութիւն պատճառեց քաղաքական շրջանակներու, եւ մասնաւորապէս երկու երկիրներուն մէջ ։ Ամէնքն ալ կը շեշտեն թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է միանան, կերտելու համար միացեալ Եւրոպան՝ համայնավարական վտանգին առջեւ ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորը եւ Թագուհին առջի օր ընդունուեցան Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ, ընկերակցութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին ։ Յետոյ այցելեցին Սաքլէի հիւլէական ուժի կեդրոնը եւ ճաշեցին արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մասին վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ․ ժողովին մէջ։ Աշխատաւորական երեսփոխան մը առաջարկեց հանրաքուէ կատարել, Կիպրոսի ճակատագիրը ճշդելու համար ։ Գաղթային Նախարարը մերժեց։ — Կը հերքուի այն լուրը թէ նախագահ Այզընհաուըր միջնորդութիւն առաջարկած է ։ Ընդդիմադիրները կ՚ըսեն թէ ռեւէ Կիպրոսցի պիտի չհաւնի վերսկսիլ բանակցութիւնները, ցորչափ աքսորուած կը մնայ Մակարիոս արք․։

65·000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ թշուառութեան մատնուած են Եւրոպայի գաղթակայաններուն մէջ, պատերազմէն տասը տարի վերջ, ինչպէս կը յայտարարէ տարագիրներու միջազգային կազմակերպութեան վերատեսուչը ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մետրոպոլիտը, Նիկոլա, Մ․ Նահանգները հասաւ բազմանդամ պատուիրակութեան մը հետ։ Տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ «օրթոտոքս եկեղեցին իր բեմերով եւ թերթերով կը մերժէ համայնավար կուսակցութեան մատերիալիզմը»։ Յետոյ աւելցուց, ի պատասխան հարցումի մը,— «Համայնավար կուսակցութիւնը իր գործերով կը զբաղի, մենք ալ մեր գործերով․ հետեւաբար ընդհարում չենք ունենար »։

2000 ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ արգիլեցին, Հավռի մէջ, կառախումբի մը մեկնումը, որպէսզի չկարենայ փոխադրել նորակոչ զինուորները։ Ոստիկանական տեսուչ մը քարկոծուեցաւ, երբ կը միջամտէր։ Յետոյ չարաչար խոշտանգուեցաւ կռուփի հարուածներով։ Հարկ եղաւ արտասովոր ուժեր գործածել, ցուցարարները ցրուելու համար ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ յայտարարած են կենդանաբանական եւ բուսաբանական պարտէզներու եւ Մարդու Թանգարանին պաշտօնեաները ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (6 Յունիս)․— Ձուլ ոսկի 445·000, նափոլէոն 3110, սթերլին 3960, դուլց․ 2950, քսան տոլարնոց 15·520 ։ Թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 384, սթերլին 1030, դուից․ 92·25, պելժ․ 7·75։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ Վէնսէնի երեսփոխան Պ․ Շ․ Էրնիւ, որ վերջերս Խ․ Միութիւն եւ Երեւան այցելած էր, դեկուցում պիտի տայ այսօր, ուրբաթ, 8 Յունիս, ժամը 21ին, քաղաքապետութեան սրահին մէջ (45 ռիւ տիւ Թամփլը, Մէթրօ Շաթօ տիւ Վէնսէն ։

ԱԼՖՈՐԹՎԻԼԻ ԿԱՐՏԱՆ ՊԻՎԷՐ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Պոմոնի լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2·30ին ալֆորթվիլի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Կարտան, Պիվէրի ակումբին մէջ։ Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոպեան ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի և Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս և բարեկամ Միութեանց ։

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար Պ․ ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՐԻ։

Կը նախագահէ Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Խօսք պիտի առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս․ Ջէօրէքճեան ։

Կ՚երգեն Ջ․ Գասեան եւ Ժ․ Գասպարեան։ Կ՚արտասանեն Տիկին Մ․ Եավէր, օրիորդներ՝ Ա․ Սարգսեան, Ալիս Յարութիւնեան, Մարի Սաղրեան եւ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեան։ Կը նուագեն օրիորդներ Ա․ Ակինեան եւ Ս․ Մանուկեան ։

Հայ գեղջկական պարեր՝ Սէն Լուի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

Եւրոպական պարեր Լիւք Էրար ընտիր նուագախումբով ։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

●

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24, Նախկին զերիներու սրահին մէջ, 49 ռիւ տը Կօլ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Անտոք ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի ։

Կը խօսի Գր․ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ եւ արտասանութիւն։ Պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը ։

●

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ։

Բըկպի Պարի մէջ, Փօնթէ ։

Կը խօսի ընկ․ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՏԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 2ին։

Գեղոնի ակումբին մէջ ։

Հովանաւորութեամբ Պ․ Վիքթոր Սավինի, քաղաքապետ եւ անդամ Պուշ տիւ Ռոնի նահանգային խորհուրդի ։

Կը խօսի ընկ․ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ եւ Պ․ Ռօժէ Լերտա, անդամ քաղաքապետական խորհուրդի ։

Կ՚երգեն Պ․ Ժիրայր Գասեան, Ե․ Ջաւէն Գինոսեան ։ Կ՚արտասանեն Պ․ Սամուէլ Բրուտեան եւ ուրիշներ ։

Նուագ Ա․ Մաքոյեան ։

●

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 11։

Ընկերահամակրական խնջոյք - պարահանդէս, Քաֆէ տը Փարիի ընդարձակ սրահին մէջ, 33 ռիւ Ժիւի ։

Շաւիլ - Վէլիզի կայարանին ճիշդ քովը։

Կը նախագահէ Պ․ ՔՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը խօսի ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցին Պ․ Գարեգին Թառով եւ ընկեր Բենօ դափով ու սրինգով ։

Հայկական ուրախ ժամանց։ Երգ, արտասանութիւն եւ պար ։ Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

Էնվալիտի կայարանէն առնել Վերսայլի գիծը եւ իջնել Շավիլ--Վելիզի ։

●

ՎԻԷՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահը ։

Նախաձեռնութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի, Ֆ․ Կ․ Խաչի, Հ․ Կ․ Մարտիկներու, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր․ Միութեանց ։

Կը խօսի Գր․ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ․ Յ․ Նոր Սերունդը եւ Յ․ վրդ․ Լեւոնեանի երգչախումբը ։

Առաջին անգամ ըլլալով օրիորդներ Պալճեան, Լիոնի երաժշտանոցէն, պիտի նուագեն եւ երգեն ։

Եւրոպական պարեր մինչեւ ուշ գիշեր ։ Ճոխ պիւֆէ եւ նուագախումբ ։

ՀՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մկրտիչ Սանասարեան Ազգ․ բարերարին, կտակակատար Կ․ Եզեանցի, տեսուչներ Գ․ Աբուլեանի, Ս․ Սողիկեանի, Յ․ Մատաթեանի, ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին, այս կիրակի, Փարիզի եկեղեցիին մէջ։

Այս առթիւ, նոյն օրը, կէսօրուան ճաշը՝ Գ․ Աճէմեանին ճաշարանը, 12 ռիւ Քատէ։

Մասնակցիլ փափաքողները կրնան հեռաձայնել դրատուն Պարսամեան, 46 ռիւ Ռիշէ, Հեռ․ ՓՐՕ․ 46-90։

Ծախքերու մասնակցութիւն ։

Կարնեցիներէն փափաքողներ եւս կրնան մասնակցիլ ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Պանեէօ Քաշանի Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղին, կազմակերպուած է երեկոյթ մը, այս ուրբաթ ժամը 9ին, 69 ռիւ Արքէօյլ, Սալ Ժան Ժօռէսի մէջ։ (Ֆրանս․ դպրոցի դետնայարկը) ։

Կը խօսի Ն․ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Նիւթը՝ Արեւմտահայ թատրոնի ծագման պատմութիւնը ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեքշաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը ։ Դասախօս՝ Ղ․ ՄԵԼՈՅԵԱՆ։ Նիւթը Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով ։

Մուտքը ազատ է ։

ԿՈՒԺՈՒՐԻՆ

Իրենց տան մէջ աշխատող, չափու վրայ շապիկի համար շատ կարող գործաւորուհիներ ։

Դիմել ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑԻ,

31 Պուլվ․ Պօն Նուվէլ, B սանդուղներէն, 4րդ յարկ, Փարիզ (2)։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ․ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ – Պերլին – Վարշաւա, Պրեսթ – Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145·000 ՖՐ․

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180·000 ՖՐ․

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները ։

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ․ եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն ։

Գրել՝

Noubar Agopoff

168, Rue du Temple - Paris (3e).

Ջներկայանալ անձամբ։ Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդեան թուական, հպատակութիւն եւն)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ Քրիստափոր խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։

Հ․ Յ․ Դ․ Ռաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի գետնայարկը ։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 5ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ․— Հ․ Յ․ Դ․ Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Հ․ Յ․ Դ․ ՓՈԹՈՐԻԿ խումբի ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի տարեկան ընդհ․ ժողովը այս կիրակի, առաւօտանին, իր հաւաքատեղին, (Պար տիւ Կլօպ, Պուլվ․ տ՚Աթէն)։ Օրակարգ․— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։ Կը հրաւիրուին բոլոր գործօն եւ համակիր անդամները։

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Վարանդեան կոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 20·30ին, Յոյներուն սրահը, 5 ռիւ Պոնփուա։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է ։

ՊԷԼՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Փլաստէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր․ Ֆրանսայի ներկայացուցչական ժողով, (Լիոն, Վիէն, Սէն Շամոն, Տէսին) Սէնթ Էթիէնի մատուռին մէջ, 6 ռիւ Ֆրանշ Ամիթիէ, ժամը 9·30ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Պոմոնի եկեղեցւոյ հիմնարկութեան տօնախմբութեան առթիւ, այս կիրակի առաւօտ պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հանգուցեալ հիմնադիրներու Պ․ Պ․ Գ․ Շահլամեանի, Ա․ Դարբինեանի, Ս․ Անտուրեանի, բոլոր նուիրատուներու եւ ձրի աշխատաւորներու, ինչպէս նաեւ Սահակ-Մեսրոպ Ազգային Տան հիմնադիրներու եւ նուիրատուներու յիշատակին ։

Կը պատարագէ Արտակ վրդ․ Մանուկեան։

Պիտի կարդացուի նաեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին անդրանիկ կոնդակը ։

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8, պատարագ ժամը 10։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ողբացեալ Արշակ Ջօպանեանի արկածահար մահուան տարեդարձին առթիւ, Կեդրոնականի Նախկին Սաներուն նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Հայ․ Եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կեդրոնականի անդրանիկ ընթացաւարտ Արշակ Ջօպանեանի եւ Մաքսուտ Միհրդատեանցի, ինչպէս ուսուցիչ Ա․ Ջաքըրեանի եւ բոլոր հանգուցեալ Կեդրոնականցիներուն եւ ուսուցիչներուն համար ։

Կը հրաւիրուին բոլոր Կեդրոնականցիները յարգելու իրենց նախորդներուն յիշատակը ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրս նաա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒՆԻՍ • SAMEDI 9 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7599 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3410

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼՈՐԴ ՅՈԳՆՈՒԹԻՒՆ

•

Վերջերս գրեցինք թէ 90 անուն դասագիրքեր պատրաստուած են Երեւանի մէջ, արտասահման ղրկուելու համար :

Աւելորդ յոգնութիւն եւ մսխում՝ պետական վարկերու :

Եթէ տրամադրելի գումարները ունին, կրնան յատկացնել ուրիշ նպատակներու, —աւերակ յիշատակարաններու վերաշինութեան կամ գիւղական դպրոցներու կառուցման :

Մենք դասագիրք ունինք: Եւ ունինք հարիւրաւոր դպրոցներ, տարրական թէ բարձրագոյն կրթութիւն տալու համար : Արտասահմանի մէջ հրատարակուած դասագիրքերը տարուէ տարի կը կատարելագործուին եւ կը համապատասխանեն մեր պահանջներուն :

Համրանք չունին մայրենի լեզուի դասագիրքերը: Մեծ մասը՝ արդիական մեթոտներով, համաձայն մանկավարժական նորութեանց :

Ունինք պատմութեան, կրագիտութեան եւ գիտութեան դասագիրքեր: Եւ մանաւանդ գիտական բառապաշար, որ կրնայ օգտակար ըլլալ Երեւանի դասախօսներուն եւ ակադեմականներուն :

Ուսուցանելու մեթոտներուն մէջ ալ յառաջ գացած ենք, որքան թոյլ կուտան նիւթական միջոցները :

Արդ, ի՞նչ առաջադրութեամբ դասագիրքեր կը պատրաստեն արտասահմանի համար :

Կ'ուզեն տարածե՞լ իրենց յետադիմական, հակագիտական եւ շինծու, խորթ ուղղագրութիւնը:

Կ'ուզեն մեզի՞ ալ ուսուցանել բոլշեւիկեան հայերէնին թանկագի՜ն գիտելիքները :

Կ'ուզեն որ մոռնա՞նք մեր հասուն եւ հասուն աշխարհաբարը, որ գաւառաբարբառ կը կոչուէր ատեն մը, կատարեալ իմաստակութեամբ :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, իրենց դիմացը պիտի գտնեն դիմադրական ճակատ մը, յանուն լեզուի ու մշակոյթի անկախութեան եւ ազատ զարգացման :

Այս ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ ալ, անշուշտ պիտի գտնուին գոյնզգոյն դպիրներ, դդմագլխներ եւ դիմակաւորներ, ջուրերը պղտորելու համար :

Պիտի գտնուին տգէտ եւ իմաստակ վարժապետներ, «պետական լեզու»ն պաշտպանելու եւ արեւմտահայ աշխարհաբարը թաղելու համար :

Եւ կան սորուկներ, որոնք հայրենիքի եւ մշակոյթի սէրը պիտի շփոթեն լորձնաշուրթ փառաբանութեան եւ նկուն երկրպագութեան հետ :

Երեւան անգամ մը եւս որոմ ցանած պիտի ըլլայ, եթէ իր յոյսը դրած է այսպիսի տարրերու վրայ :

Մենք այսպէս չենք հասկնար մշակոյթի յարաբերութեանց սերտացումը, գիրքերու փոխանակութիւնը եւ ուրիշ անհրաժեշտ մերձեցումներ :

Մի՛ դպչիք մեր դպրոցին ու դասագիրքին :

Եւ մանաւանդ՝ մի փորձէք խանգարել մեր աշխարհաբարին ազատ զարգացումը, որ շատ աւելի թանկագին է համահայկական մշակոյթին համար, քան Երեւանի ուղղագրական եւ լեզուական կոլխոզը :

Կը բաւեն Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ անճար գաղութներուն եւ ուրիշ կարգ մը վայրերու մէջ գործուած աւերները: Բոլորն ալ հետեւանք՝ տգիտութեան կամ բռնութեան :

Տակաւին չենք խօսիր արտածելի դասագիրքերու բովանդակութեան մասին...

Քիչ մըն ալ թող Երեւան փորձէ մշակոյթի գանձեր ու հանքեր փնտռել արտասահմանի մէջ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԷՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսական երկու զօրաբաժիններ յարձակեցան ապստամբական զօրաւոր դիրքի մը վրայ, Քապիլի լեռներուն մէջ, վ[illegible]ուելով վեց ամիս առաջ կ[illegible]ուած [illegible]: Գործողութեանց կը մասնակցէ[illegible] վեց հազար զինուորներ: Առաջին առթիւ ձերբակալուեցան 200 կասկածելիներ: Շատ մը իսլամ զինուորներ հեռացեր էին լքուած գիւղերէն : Ֆրանսական զօրքը գրաւեց նաեւ լքուած հանքերը :

Դէպի արեւմուտք, Ֆրանսական զօրքը 39 ըմբոստներ սպաննեց յարձակում գործելով Մարոքի սահմանագլուխէն չորս մղոն հեռու : Հեռագիրները կը հաստատեն թէ տասը հազար զինուորներ կը գործեն այս շրջանին մէջ, ուր Ֆրանսացիները ամիսներէ ի վեր կը փորձեն ամրացնել իրենց դիրքերը, խափանելու համար զէնքի մաքսանենգութիւնը :

Ալժէրի մէջ իսլամ ահաբեկիչ մը սպաննեց Ֆրանսացի ոստիկանական տեսուչ մը, երբ կը պտտէր իսլամական թաղին մէջ :

× «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ զինուորական իշխանութիւնը կը յուսայ վճռական ելքի մը յանգիլ մինչեւ երեք ամիս : «Կա՛մ պիտի կորսնցնենք եւ կամ պիտի վերագտնենք Ալժէրիան»: Այդ երկրամասին նախարարն ալ, Պ. Լաքոստ, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց .

— Ոչ հրաշքի սպասեցէք, ոչ ալ մարգարէութեան: Դիւրին չէ վարել պատերազմ մը ուր հակառակորդը կը ծպտուի որպէս քաղաքացի, ուր միշտ կը ջանանք սահմանափակել մեր վնասները: Մինչեւ վեց ամիս, ըսենք՝ մինչեւ տարեվերջ, եթէ կացութիւնը աւելի չծանրանայ դուրսէն, կը կարծեմ թէ խիստ կարեւոր արդիւնքներ պիտի ստանանք: Աւելորդ է շարունակ խօսիլ ապագայի մասին: Գործենք լռութեամբ, դրասենեակներու մէջ, փոխանակ ճառեր խօսելու հրապարակաւ կամ բեմերու վրայ :

ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Խ. Միութեան վարչապետը, մառեշալ Պուլկանին նոր նամակ մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի, կրկին արծարծելով զինաթափութեան խնդիրը: Այս նամակով, որ բաղդատաբար կարճ է, Պուլկանին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ իրենց զինեալ ուժերու կրճատման մասին եւ կ'առաջարկէ որ ուրիշ երկիրներ ալ իրենց օրինակին հետեւին :

Իրազեկներ դիտել կուտան թէ առաջին նամակը Այզընհաուըրի յանձնուած էր անձամբ, Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին կողմէ եւ նախագահը պատասխանեց Մարտ 1ին: Այս անգամ, խորհրդային կառավարութիւնը նախընտրած է նամակը յանձնել Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան միջոցաւ: Պ. Տըլըս եւ իր խորհրդականները տարբեր կարծիքներ ունին զինաթափութեան մասին :

Ուաշինկթըն առ այժմ սախպողական չի գտներ անձնական այցելութիւնները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, սպասելով ընտրական պայքարի վախճանին :

× Մառեշալ Պուլկանին առջի օր Լենինկրատ այցելեց Թիթոյի հետ: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով 12.000 բանուորներու առջեւ, յայտարարեց .

— Մեր կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը իրենց կարելին կը փորձեն պատերազմէն խուսափելու եւ խաղաղութեամբ ու բարօրութեամբ ապրելու համար: Այդպէս կ'ընենք ոչ թէ անոր համար որ տկար ենք: Մեր թշնամիները գիտեն խորհրդային բանակին ուժը»:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մառեշալը այս խօսքը արտասանած ատեն բռունցքը բարձրացուցած էր եւ ջերմապէս ծափահարուեցաւ: Յետոյ ակնարկելով Եուկոսլաւիոյ վարիչներուն այցելութեան, շարունակեց .— «Մեծ նշանակութիւն ունի այս հանդիպումը: Վերջացած են բոլոր դժուարութիւնները եւ անախորժութիւնները: Խորհրդային եւ եուկոսլաւ ժողովուրդները այժմ կապուած են զօրաւոր եւ տեւական բարեկամութեամբ: Մենք պիտի կտրենք այն ձեռքերը որ կը համարձակին խզել այդ բարեկամութիւնը»:

Մառեշալ Թիթօ եւս խօսք առնելով, ըսաւ թէ Լենինկրատ կը գտնուէր 1917ին, երբ յեղափոխութիւնը պայթած էր : Եւ շարունակեց .— «Այն ատեն ձեր երկիրը յետամնաց էր, բայց ես գիտէի որ պիտի ունենայ փայլուն ապագայ մը: Ահա թէ ինչու ոեւէ մէկէն աւելի կ'ըմբռնեմ կատարուած ահագին յառաջդիմութիւնը »:

Թիթօ ուրիշ քաղաքներ ալ պիտի այցելէ: Թղթակիցները դիտել կուտան թէ Եուկոսլաւիոյ նախագահը այս պտոյտներուն ատեն ալ կը պահէ իր անկախութիւնը: Փոխանակ հետեւելու պաշտօնական յայտագրին, կը շարժի համաձայն իր կամքին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Բ Ա Ր Ձ Ր Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Տ Ա Ր Ի Մ Ը Հ Ե Տ
ՈՐ ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԵՒԱՆ ԸՆԿԵՐԱՑԱԾ ԷՐ ՓԻՆՕՅԻ

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան միջազգային քարտուղարը, Պ. Փոնթիյոն, որ մասնակցած է արտաքին գործերու նախարար Պ. Փինօյի կատարած ճամբորդութեան, դէպի Երեւան, եւ անձամբ ականատես եղած է ծանօթ ցոյցերուն, հաճոյքով ընդունեցաւ «Յառաջ»ի աշխատակիցը եւ բարեհաճեցաւ մանրամասն տեղեկութիւններ տալ իր կրած տպաւորութիւններուն մասին: Խօսակցութիւնը տեւեց մօտ մէկ ժամ :

Մեր հարցումներուն պատասխանելէ առաջ, Պ. Փոնթիյոն յայտնեց թէ Հայաստանի մէջ ապրող մեր հայրենակիցները գտած է համակրելի եւ թէ անոնք ջերմագին ընդունելութիւն մը սարքած էին ի պատիւ Ֆրանսայի նախարարին ու իր հետեւորդներուն:

Տեղի անձկութեան պատճառով կը հրատարակենք միայն մեր հարցումներուն տրուած պատասխանները .—

Ցոյցերը ինքնաբուխ էին: Եւ կրցան տեղի ունենալ միայն շնորհիւ ներկայ մեղմացումի քաղաքականութեան որ կը նշմարուի սովետական ներքին ճակատի վրայ: Մինչեւ Ստալինի մահը եւ Բերիայի սպանութիւնը այդպիսի ցոյցերու մասին մտածելն իսկ անհնար էր :

Անոնք որ վերադառնալ կ'ուզէին մեծ մասով Ֆրանսայէն ներգաղթողներ էին : Շատեր կ'ուզեն Ֆրանսա վերադառնալ, իսկ կան այնպիսիներ ալ որոնք կ'ուզեն վերահաստատել իրենց Ֆրանսական հպատակութիւնը, ունենալ Ֆրանսական անցագիր: Եւ վերջապէս կան կարգ մը ի ծնէ Ֆրանսուհիներ որոնք հետեւած էին իրենց հայ ամուսիններուն: Տեսայ ի ծնէ Ֆրանսացի մը որ Հայաստան գացած էր իր հայ կնոջ հետ միասին :

Դժգոհները երկար ատեն ապրած ըլլալով ազատ վարչաձեւի մը տակ, մինչեւ այսօր չեն կրցած յարմարիլ սովետական կարգուսարքին, որ կը մնայ համատիրական: (թօթալիթէր):

Ֆրանսայէն ներգաղթողներու թիւը մօտաւորապէս եօթը հազարի կը հասնի, բայց կարելի չէ ըսել թէ քանի հոգի վերադառնալու իրաւունք կրնան ստանալ, թերեւս քանի մը տասնեակ միայն :

Հրահանգուած է Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան զբաղիլ այս հարցով, քննութիւն կատարելով տեղւոյն վրայ :

Խ. Հայաստանի պետական շրջանակները կը բացատրէին թէ ցուցարարները միջավայրին չյարմարած մարդիկ են, ընդհանրապէս ոչ - արդիւնարբեր :

Խօսակցութիւնները տեղի կ'ունենային Ֆրանսական պատուիրակութեան թարգմաններուն միջոցաւ :

Կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած ճաշի ընթացքին Ֆրանսայէն վերադարձած երկու Հայեր, կին մը եւ այր մը, գոհունակութիւն յայտնեցին տիրող կարգուսարքի մասին:

Աւելցնեմ որ ցոյցերէն վերջ իշխանութիւնը ջանաց կարելի եղածին չափ սահմանափակել Ֆրանսական պաշտօնական անձնաւորութեանց շփումը ժողովուրդին հետ: Բայց եւ այնպէս կարելի եղաւ այցելել պետական վաճառատունը (Ունիվերմակ) եւ հաստատել ապրանքներու որակը, որ սովորական էր :

Բնակիչներուն հագուստ – կապուստը եւ ապրուստի մակարդակը կարելի չէ գոհացուցիչ համարել, բաղդատելով Արեւմուտքի հետ, ինչպէս յայտնեց Փարիզի խորհրդային դեսպանն ալ :

Կաթողիկոսին եւ Ֆրանսական պատուիրակութեան տեսակցութիւնը, թէեւ շատ ջերմ, բայց եւ այնպէս պաշտօնական էր եւ ցոյցերու մասին երբեք խօսակցութիւն տեղի չունեցաւ: Այդ այցելութեան առթիւ պատեհութիւնը ունեցանք տեսնելու Էջմիածնի Մայր Տաճարը եւ հարուստ թանգարանը :

Երեւանի մէջ այցելեցինք նաեւ Յ. Թումանեանի թանգարանը եւ ներկայ եղանք երեկոյթի մը, ուր յաջողապէս ներկայացուեցան ժողովրդական պարեր :

Մեր Երեւան այցելութեան յայտագիրը պատրաստուած էր խորհրդային կառավարութեան կողմէ: Զկրցանք Թիֆլիս ալ հանդիպիլ :

Պ. Փոնթիյոն նկարագրելով Հայաստանի բնական տեսարանները, աւելցուց թէ այնտեղ հասնելով մարդ ինքզինք արդէն Արեւելքի մէջ կը զգայ: Շինարարութեան զարկ կը տրուի, սակայն շրջաններ կան ուր բնակարանները տակաւին հողաշէն են, հին օրերէ մնացած :

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ Ք. ՓԻՆՕ

Արտաքին նախարարը, Քրիսթիան Փինօ, որ նոր վերադարձաւ Խ. Միութենէն, առջի օր ճաշի հրաւիրուած էր Փարիզի Ամերիկեան Ակումբին մէջ: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ երբ Ուաշինկթըն երթայ Յունիս 18ին, պիտի պաշտպանէ հետեւեալ տեսակէտը .— Ընդ առաջ երթալ Խ. Միութեան դիմումներուն, միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ զգուշութիւնները ձեռք առնելով: Ռուսերը քննադատելէ ետք, ձախաւեր բան պիտի ըլլար պահել երկաթեայ վարագոյրը: Պէտք չէ շարունակենք անվստահութիւն մը որ միշտ օգտակար եղած չէ մեզի : Արեւմուտքի պաշտպանութեան ճիգը միջոց մըն է, եւ ոչ թէ նպատակ մը,— խաղաղութիւն: Պէտք է բարելաւենք առեւտրական եւ մշակութային փոխանակութիւնները, քաջալերենք ազատ երթեւեկը, ոչ միայն Խ. Միութեան, այլեւ ժողովրդական հանրապետութեանց հետ »:

Նախարարը յետոյ շօշափելով Հիւս. Ափրիկէի խնդիրները, անգամ մը եւս բացատրեց թէ տարբերութիւններ կան Թունուզի եւ Մարոքի, միւս կողմէ Ալժէրիոյ հարցերուն միջեւ: Ալժէրիոյ հարցին

(Տար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՂՁԱՒԱ՛ՆՁ ԹԷ ՊԱՐԾԱՆՔ

Այս օրերս լրագրական ճամարտակութիւնները այնքան շատցած են որ՝ կարելի չէ անոնց խեղաթիւրումներուն, զըրպարտութիւններուն, շինծու պատմութիւններուն մի առ մի պատասխանել: Բայց ակնյայտ պատմական դէպքերն ու դէմքերը աղաւաղել, զանոնք ոչնչացնել, անշքացնել, ազգային ոգի ու գիտակցութիւն ունեցող մարդու համար բարոյական անկում մըն է պարզապէս: Եթէ ոչ պիտի կրնանք ըսել թէ պատմութիւնը շարափոխելով կ'ուզեն իրենց խախուտ թէզը պաշտպանել, ինչ որ ողջմիտ արարք մը չըլլալով հանդերձ կրնայ վնասել իրենց հիմնական տեսակէտին ալ չքացման:

Մեր ըսածին ցայտուն մէկ օրինակը կը գտնենք «Արարատ» թերթի վերջին թիւին մէջ, ուր՝ Տոքթ. Գ. Եաղ, Էջմիածինը փառաւորելու համար կ'անդոսնէ Կիլիկիան Թագաւորութիւնը ու Կիլիկեան Կաթողիկոսական Աթոռը, որակելով զանոնք «մղձաւանջ», «դէպքեր» հայ իրականութեան մէջ:

Կը համարձակի նոյն իսկ ըսելու թէ՝ Կիլիկիան ոչինչ ըրած է իր իշխաններովը, իր թագաւորներովը ու իր կաթողիկոսներովը հայ «մշակոյթ»ի զարգացման ի նպաստ:

Այսքան ձախորդ կեցուածք մը, այսքան ալ տգիտութիւն պատմական տուեալներու մասին, յուսալի չէր որեւէ Հայէ:

Հայկական Կիլիկիան եղած է ոչ թէ «մղձաւանջ» մը հայութեան, այլ լուսարձակ փարոս մը բովանդակ հայ պատմութեան մէջ: Մենք չենք ուրանար Արշակունեաց, Բագրատունեաց հոյակապ պատմութիւնները, նոյնպէս չենք անտեսած Էջմիածնի Աթոռին պանծալի հայրապետները ու անոնց սխրալի գործերը, բայց Կիլիկեան իշխաններու, թագաւորներու ու կաթողիկոսներու սքանչելապատում գործունէութիւնները ոչինչ համարել եւ կոչել զանոնք «մղձաւանջ», այս կէտը ներելի չէ: Այս ձեւի մտայնութիւն ունեցողներու հետ վիճաբանութեան մտնել, պարզապէս ժամավաճառութիւն պիտի ըլլայ. ուրեմն մենք հոս խիստ համառօտ ծանօթութիւններ տալով պիտի գոհանանք մեր Կիլիկեան իշխան, թագաւոր ու կաթողիկոսներու գործերու մասին, որոնք շատ հեռու են «մղձաւանջ» ըլլալէ, այլ միշտ եղած են պատուաբեր՝ հայութեան համար:

Կիլիկեան իշխաններէն Լեւոն Ա., Թորոս Բ. ու Մլեհ հզօրագիւտ եւ տաղանդաւոր ռազմիկներ ու քաղաքագէտներ եղած են: Կիլիկեան թագաւորներէն Լեւոն Ա., Հեթում Ա., Հեթում Բ., Լեւոն Գ. իրենց շինարարական ու զինուորական փայլուն գործառնութիւններով, մշակոյթի զարգացման համար իրենց ձեռնտուութիւններով հռչակ հանած անձեր եղած են: Անոնց շնորհիւ է որ հայ մշակոյթը պահուած ու յառաջդիմած է: Այսօր, մեր ունեցած հին ձեռագիրներու հարիւրին եօթանասունըհինգը Կիլիկեան վանքերու մէջ պահուած էին: Մանրանկարչութիւնը իր բարձր զարգացման հասած է Կիլիկիոյ մէջ, Թորոս Ռոսլին՝ Սարգիս Պիծակ, Յակոբ եւ դեռ ուրիշներ Կիլիկեան վանքերու մէջ կատարելագործուած են:

Կիլիկեան վանքերը մշակոյթի վառ օճախներ եղած են դարերով. «մղձաւանջ» կարծողները թող երթան տեսնեն, Սկեւռան, Սաղրուն, Դրազարկը, Արքակաղնին, Մլիճոյ, Մաշկեւորի փլատակ վանքերը ուր ուսում առած են, Ներսէս Լամբրոնացիներ, Վարդան Այգեկցիներ, ըՍկեւռացիներ, նոյնիսկ Հայաստանէն Կիլիկիա գալով իրենց ուսումը առողներ շատ եղած են, ասոնցմէ են Կոստանդին Երզնկացին եւ Սեղբիոս:

Իսկ գալով Կիլիկիոյ կաթողիկոսներուն, անոնք եղած են իրենց դարուն մէջ զարգացած անձնաւորութիւններ. Յովհաննէս Թլկուրանցի, Յովհաննէս Մեծաբարոյ, Սիմէոն կաթողիկոսները, Աջապահեաններէն, Եփրեմ Ա., Միքայէլ Ա., Կիրակոս Մեծ, հոյակապ անձեր, կորովի անհատներ ու քաջամարտիկ կրօնական դէմքեր եղած են: Եւ դեռ այս բոլորը ուրանալ եւ կոչել Կիլիկեան «մղձաւանջ» առնուազն ճամարտակ մարդու խօսք է:

Զարմանալին հոն է որ՝ իսկական Կիլիկեան ժողովուրդը՝ որ մեծամասնութիւն կը կազմէ Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ՝ անգիտակցաբար խառնուած են այս ամբոխավարութեան եւ զօրավիգ կը կանգնին Կիլիկիան վարկաբեկելու այս ոչ արդարանալի արարքներուն:

Կը սպասէինք, խելահաս ու առաջաւոր Կիլիկեցիներէն որ զօրավիգ կանգնին Կիլիկեան աթոռին եւ տեղի չտան զայն վարկաբեկելու ձգտող այս ու այն անհատներուն, որոնք չէջումի կ'առաջնորդեն այս հինաւուրց Աթոռը:

Հալէպ ՏՈՔԹ. Յ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Բ.— ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ

1938ի ճնշումներէն ետքն է որ, կը գրէ, տեղեկագիրը, կուսակցութեան հիմնական կազմակերպութիւնները ձայն բարձրացուցին ընքավէտէի դէմ (քաղաքական ոստիկանութիւն = Չեկա): այդ Սթալին պատասխանեց հեռագրով.— Քանի որ դրամատիրական երկիրներուն մէջ տանջանքը կը գործածեն յեղափոխականներուն դէմ, մենք ալ նոյնը պէտք է ընենք ժողովուրդի թշնամիներուն դէմ: «Այս մեթոտները պէտք է ստիպողաբար գործադրուին», կ'աւելցնէր հեռագիրը:

Խրուշչեւ կ'աւելցնէ թէ ընքավէտէի գըլուխ Եժովն ալ գնդակահարուեցաւ 1939-ին: Անոր յաջորդը՝ Բերիան լայնօրէն գործադրեց խիստ մեթոտները: Հին բոլշեւիկ, Լենինի բարեկամ Կեդրով սրտայոյզ կերպով կը նկարագրէ իր կրած տանջանքները: «Կատաղօրէն վրաս յարձակեցան եւ բացին հին վէրքերս, զորս ստացած էի յեղափոխութեան համար մղուած պայքարին մէջ: Հարցը իմ մասիս չէ այլեւս, պէտք է վերջ գտնեն այս տանջանքները»: Այս առթիւ ամբաստանագիր ուղղեց Բերիայի դէմ եւ ապահովցուց թէ հակառակ իր տանջանքներուն կը մնայ հաւատարիմ Կուսակցութեան:

(Կ'ըսուի թէ այս մասը կարդացած պահուն Խրուշչեւ կը հեկեկար):

Բերիայի պատկերը տալով, Խրուշչեւ նկարագրեց անոր վայրենութիւնը վրացի համայնավար ընտանիքի մը՝ Օրժոնիկցէի հանդէպ: Այնքան անգութ էր որ Օրժոնիկիցէի եղբայրը անձնասպան եղաւ: Բերիան կ'օգտուէր Սթալինի տկար կողմէն — այսինքն մարդիկ տառապեցնելու անոր պահանջէն:

Բազմաթիւ օրինակներ կ'ապացուցանեն թէ Սթալին սատիք մըն էր: Ան հաճոյք կը զգար զանոնք մէկիկ մէկիկ Կրեմլին կանչելով, կէս գիշերին: Երբ անոնք դողալով կը հասնէին, զայն կը գտնէին սեղանի մը առջեւ, լեցուն ուտելիքներով եւ խմիչքով: Սթալին ծխախոտը քաշելով եւ գաւաթ մը պղպջակաւոր ջուր ըմպելով, կը հրաւիրէր որ համտեսէին «երկրէն ըստացուած նուէրը»: «Ծերուկ»ին անողոք նայուածքին տակ հրաւիրեալը ինքզինք կը կորսնցնէր, մտածելով միանգամայն թէ արդեօք թոյն չէ՞ր պարունակեր:

Խրուշչեւ Բուլկանինի դիմեց որ հաստատեց եւ կ'ըսէր.— «Երբեմն բարեկամ կը հրաւիրուէր Սթալինի կողմէ, չէր գիտեր թէ ողջ առողջ տուն պիտի վերադառնա՞ր»: Իր կեանքի վերջին օրերը Սթալին կը մտածէր օձիքը ազատել Քաղաք. Բիւրոյի հին անդամներէն Վորոշիլովէն, (որուն մասին Սթալին[illegible] կասկածէր թէ կը լրտեսէ ի հաշիւ Ա[illegible]), Մոլոթովէն, Միկոյեանէն, Բուլկանինէն եւ Խրուշչեւէն:

Գալով պատերազմի միջոցին Սթալինի բռնած դիրքին, Խրուշչեւ կ'ըսէ թէ Սթալին յամառօրէն կը մերժէր հաւատալ, երբ իրեն կ'ըսէին թէ մօտալուտ է Գերմաններու յարձակումը, թէեւ Ռողվէլթ, Չըրչիլ եւ իր գաղտնի սպասարկութիւնները լուր կուտային: Մինչեւ անգամ գերման դասալիքներ որ սահմանը անցած էին, իմացուցին ճակատամարտը սկսելէ երկու ժամ առաջ (22 Յունիս, 1941): Սթալինի անշարժութիւնը պատճառ եղաւ որ երկիրը յարձակմանենթարկուի բազմաթիւ հըրասայլերով, օդանաւերով: Այդ օրը, հակառակ գերմանական յարձակման, Սթալին հրամայեց որ հակա-յարձակում չկատարուի: Կը կարծէր թէ Հիթլեր խելքի պիտի բերէ գերման «անկարգապահ» զինուորները:

Յետոյ, պատերազմի առաջին շաբաթներուն, Սթալին յուսահատեցաւ թէ պիտի կրնայ յաղթել: Օր մը նոյնիսկ մըտերմաբար ըսաւ.— «Ինչ որ Լենին ըրաւ, մենք անդարձ կորսնցուցինք»:

Զինուորական արուեստին անտեղեակ ըլլալով, Սթալին շատ ալ վախկոտ էր: Միայն մէկ անգամ քաջութիւն ունեցաւ մինչեւ ճակատ երթալու: 1942ի ձմեռն էր, Մոսկուայի պաշարումէն ետք, երբ երեք ժամուան «քննութիւն» մը կատարեց Վոլոքոլամսքի վրայ, ուր ինքզինք ցոյց տուաւ զինուորներուն, խստօրէն պաշտպանուած՝ պահակներով եւ զինուորներով:

Իր անկարողութիւնը եւ յամառութիւնը աղէտ յառաջ բերին: Այսպէս, երբ Խարքովի կամուրջին վրայ կը հրամայէր յարձակիլ, հակառակ պատասխանատու զօրավարներուն, սպայակոյտի պետ Վասիլեւսքիի եւ նոյնինքն Խրուշչեւի ընդդիմութեան: Արդիւնքը եղաւ պաշարում եւ 70 հազար զինուորներ գերի բռնուեցան Գերմաններու կողմէ:

Միեւնոյն ատեն որպէսզի նուաստացնէ զինուորական գլխաւոր վարիչներուն դերը, ամէն կերպով կը գրպարտէր զանոնք: Ժուկովի համար կ'ըսէր թէ որոշում մը տալէ առաջ գուշակութիւններ կը փորձէր, ափ մը հող հոտեցնելով իր ձեռքի մատներուն միջէն:

Տեղեկագիրը կ'աւելցնէ թէ Սթալին բռնութիւններ կը կատարէր ամբողջ ժողովուրդներու վրայ: 1947ին տարագրել տուաւ Քարաչայները եւ Քալմուքները եւ ջնջեց անոնց հանրապետութիւնները: 1944 մարտին, տարագրեց բոլոր Չէչէնները եւ Ինգուշները, որոնց ինքնավար հանրապետութիւնները ջնջուեցան քարտէսին վրայէն: 1944 ապրիլին տարագրել տուաւ բոլոր Բաշկիրները, այն պատրուակով թէ քանի մը հոգի «գործակցած» էին Գերմաններուն հետ: Այդ պատճառով ամբողջ ժողովուրդը պիտի տուժէր:

Գալով Սթալինի վերջին տարիներուն, Խրուշչեւ կը յիշէ անոր դաւերը՝ մէջտեղէն վերցնելու համար կասկածելիները: Գլխաւորաբար Լենինկրատի հարցին հետեւանքով բազմաթիւ անմեղներ սպաննուեցան, հարիւրաւոր մեծ մտաւորականներ տարագրուեցան եւ ծանր պատիժնե-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Որքան ալ սիրէ իր հայրենիքը, Հայը, ինքզինքը միշտ անյարմար զգացած է իր բնիկ միջավայրին մէջ: Թուրքը, Վրացին ու Պարսիկը երբեք չեն արտաղաղթեր. Հայը միշտ ալ Արեւմուտք պանդխտած է: Ան սրտով ու հոգիով Եւրոպայի կը նայի: Ատոր համար ալ՝ շատ սուղ գին վճարած է:

Պզտիկ ազգ մը եղած ենք: Սեղմուած ենք վիթխարի դրացիներու միջեւ: Յաճախ կոխկրտուած ենք անոնց ոտքերուն տակ: Միշտ գտնուած ենք տարածուն կայսրութեանց ճամբուն վրայ:

Այսուհանդերձ, մեր պատմութեան ըսկիզբէն ի վեր, մօտիկ յարաբերութիւն ունեցած ենք աշխարհի մեծ քաղաքակրթութեանց հետ: Եղած է ժամանակ մը, որ մենք ալ ընդարձակած ենք մեր երկիրը: Աշխարհի առաջին ազգն էինք, որ ընդունեց քրիստոնէութիւնը: Եւ քրիստոնէութեան համար ալ անդադար պայքարած ենք մեր բանակներով, կամ Բիւզանդիոնի հայ կայսրերուն եւ հայ զօրավարներուն միջոցաւ, որոնց թիւը բաւական մեծ է:

Կրկին ու կրկին սրածուեցանք եւ անճիտուեցանք: Բայց միշտ ալ հրաշքով մը վերապրեցանք՝ անդոսնելու համար մեր թշնամիները: Մեր պատմութիւնը շարան մըն է պատերազմներու, արիւնահեղութեանց, ապստամբութեանց եւ յարութեանց:

Ներկայիս, սակայն, մեզ կը չարչարէ մեր այն հին վախը, թէ մեր ազգը պիտի վերջանայ: Որովհետեւ, Հայերը բոլորովին արմատախիլ եղած են իրենց հայրենի հողի չորս հինգերորդի վրայէն: Այլեւս Հայեր չեն բնակիր Տրապիզոնի, Էրզրումի, Վանի եւ Կարսի մէջ: Արդէն, անցեալին, Լեհաստանի, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ հայ գաղութներ ձուլուեր ու անհետացեր են ընդհանուր բնակչութեան մէջ: Ուստի, մենք մեզի կը հարցնենք, թէ արդեօք որքան ատեն կրնանք տեւել այս անգամ, կը վախնանք, որ Խ. Միութեան մէջի մեր երեք միլիոն ազգակիցները ռուսանան: Սակայն, ոչ Հայաստանի Հայերը, վստահ եմ: Բայց գիտենք, որ օտար երկիրներու մէջի մեր գաղութները չեն կրնար վերապրիլ:

«Մեր մեռնելէն վերջ, ալ Հայ չի մընար»: Այս տրտունջը կը լսուի բոլոր հայկական հաւաքոյթներուն մէջ:

Մենք կը հաւաքուինք՝ լսելու մեր երաժշտութիւնն ու բանաստեղծութիւնները եւ ըմբոշխնելու մեր ազգային կերակուրները, որ շամփուրի վրայ խորովուած գառան միսի ընտիր կտորներ են, եւ կը մատուցուին փիլաւի հետ, որ կը պատրաստուի բրինձով կամ ձաւարով:

Նախ քան ատիկա ուտել սկսիլը՝ մենք կը ճաշակենք միսով կամ պանիրով կարկանդակ եւ խմորքով պատրաստուած սմբուկով, լոլիկով, կանաչ պղպեղով, կանաչ լուբիայով, ոլոռով, կանկառով ու որթատունկի տերեւով տաք կամ պաղ կերակուրներ:

Մեր բարակ հացը շատ համեղ է: Իսկ մեր սովորութիւնը կը պահանջէ, որ մեր սեղանին վրայ պէտք է դրուի երկու անգամ աւելի ուտելիք, քան որ կարելի է ուտել:

— Մի մերժեր, կը խնդրեմ. պատառ մը եւս առ:

— Ի՞նչ տեսակ հայ քրիստոնեայ ես, բան մը չկերար:

Այսպէս կ'ըսեն ու աւելի կերակուր կը դնեն պնակիդ մէջ: Եւ աշխարհի լաւագոյն կերակուրները:

Յետոյ, ոտքի կ'ելլենք ու իրարու ձեռք բռնած կը պարենք շուրջպարը: Ղեկավարը պարը կ'առաջնորդէ՝ թաշկինակ մը շարժելով: Հայ նուագածուները կը նուագեն ու կ'երգեն մեզի ծանօթ երգերը: Եւ մենք միշտ ալ կը վիճինք, թէ ինչպէս պիտի փրկենք Հայաստանը:

Արմատախիլ, բաժնուած, վարատական ու վայրավատին՝ Հայերը դարձեալ ամբողջ ուժով կառչած են իրենց ինքնութեան եւ չեն ուզեր լքել իրենց երազը: Մինչդեռ, ժամանակի ձուլող յորձանքները յորդահոս կ'անցնին մնացող վերջին պատնէշներուն վրայէն ալ: Եւ պատերը կը խորտակուին մեր ոտքերուն տակ:

Ի հարկէ, կրնայ ըսուիլ, թէ Հայը խելագար ու միամիտ է, որ ժամանակի անողոք դատաստանին առջեւ՝ իր անվախճան երգը կ'երգէ: Սակայն, Բաբելոնը, Ասորեստանը, Հիթիթներու կայսրութիւնը, Պարթեւները, Մարերը, Հռովմէական կայսրութիւնն ու Բիւզանդիոնը, բոլորն ալ անհետացեր են պատմութեան բեմէն: Մինչդեռ, անոնց ժամանակակից Հայաստանը կ'ապրի մինչեւ այսօր:

Տակաւին, մեր բանաստեղծները կը գըրեն, ճարտարապետները կը կառուցանեն, երաժշտագէտները կը յօրինեն եւ վաճառականները նիւթապէս կ'օժանդակեն ազգային դատերուն: Դադար չկայ: Մեր մանուկները կ'ուսանին խարխլած շէնքերու մէջ, որ կը գտնուին Պէյրութի եւ Հալէպի գռիհներուն եւ Եփրատի ափերուն վրայի արաբական գիւղերուն մէջ: Եփրատն ալ, Տիգրիսի նման կը հոսի մեր լեռներէն:

Անոնք ցնցոտաւոր, բոկոտն ու պայծառ աչքերով մանուկներ են, որոնց ծնողները տարագրուած են քառասուն տարիէ ի վեր: Անոնք կը սորվին մեր այբ ու բենը, կ'երգեն մեր ժողովրդական երգերը եւ կ'արտասանեն մեր ազգային բանաստեղծներուն սիրած բառերը:

Անոնց դէմքերուն վրայ կարելի է տեսնել անօթութեան աւերները: Սակայն, անոնց համար տակաւին Մեծն Տիգրան Անտիոք կը մտնէ հինգ հարիւր հազար զինուորներով եւ պարտութեան ու փախուստի կը մատնէ Պարթեւներու այրուձին. Քաջն Վարդանի վարած պատերազմը դարձեալ կը մղուի՝ եկեղեցիին ու Ազգին համար. Հայաստանը կը շարունակէ պահպանել քրիստոնէութեան արեւելեան սահմանները եւ ըլլալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան յառաջապահը՝ Արեւելքի մէջ:

Արեւելքն ու Արեւմուտքը կ'ընդհարին վաղեմի պայքարի մէջ: Անոնք, սակայն, միացած կը մնան Հայու հոգիին մէջ: Իսկ թէ ինչ բանի կրնայ նմանիլ միացեալ ու խաղաղ աշխարհ մը, ձեզի որպէս օրինակ կուտամ իմ Հայաստանը:

ԼԵՒՈՆ ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

Թարգմ. Սարգիս ՉՆԿՐԵԱՆ

(7րդ եւ վերջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՁԵՆ ՀԱՄՈԶՈՒԱԾ

●

Վարագոյր առաջին :

Ազգային հիմնարկութիւն մը, մօտաւորապէս անկուտի տեսակէն, կը դիմէ ազգային ուրիշ հիմնարկութեան մը, որ «կուտաւոր»ներու դասակարգին կը պատկանի :

— Մեր անտեսական վիճակը շատ գէշ է, պարտք ունինք, կրնայի՞ք պզտիկ օգնութիւն մը ընել մեզի ... Նուէր չենք ուզեր, այլ քիչ մը փոխ դրամ ... Մուրհակ կը ստորագրենք եւ ձեր մօտ դրաւի կը դնենք մեր անշարժ հարստութեանց մէկ մասը :

Եւ « կուտաւոր» հիմնարկութիւնը կը պատասխանէ .

— Շատ կը ցաւինք ... Մեր մտքէն անցած չէր թէ դուք ալ, օր մը, մեր օժանդակութեան պէտք կրնայիք ունենալ ... Ձեզի եւ ձեզիպէսներուն տրամադրելի գումարներ չունինք :

Վարագոյր երկրորդ :

Ազգային անկուտի հիմնարկութիւնը ափ կ'առնէ մեծահարուստի մը դուռը .

— Վսեմապատիւ, վսեմաշուք եւ բարձրապատիւ Տէր, շատ ծանր կացութեան մը մատնուած ենք ... Մեր գանձը պարապ է, մէջը մուկ խաղայ, գլուխը կը ճաթի : Կարգ մը ազգօգուտ ծրագիրներ մշակած ենք, բայց ամէնէն առաջ սա մեր պարտքերը վճարելու ենք : Պահանջատէրները մեր օձիքին փակած են, այս օրերս : Պիտի ուզէի՞ք մեզի քիչ մը փոխ դրամ տալ ... Կը կրկնենք՝ փոխ դրամ, ոչ թէ նուէր :

Պատասխանի եւ մեծահարուստն եւ սաէ .

— Դժբախտաբար, չեմ կրնար, իմ գործերս ալ լաւ չեն ... Վենեզուելայի քարիւղի հանքերը գնեցի, անցեալները ... Այս օրերս ալ Պուրմայի հանքերը գնելու վրայ եմ ... Տակաւին անցեալ շաբթու էր որ քանի մը նկարներ գնեցի ... Այս ամիս, ամէնէն քիչը հարիւր, երկու հարիւր միլիոն տոլարի պէտք ունիմ ... Այնպէս որ ...

Վարագոյր երրորդ :

Ազգային անկուտի հիմնարկութիւնը, ազգային «կուտաւոր» հիմնարկութիւններէն եւ անձնաւորութիւններէն իր յոյսը կտրած, մասնաւոր պատուիրակութիւն մը կը ղրկէ ծանօթ մեծ պետութեան մը վարչապետին, որ հիմա մեռած է :

Վարչապետը, սիրալիր ընդունելութեամբ կը պատուէ «անկուտի»ին ներկայացուցիչները եւ փափաք կը յայտնէ որ իրեն պատմեն իրենց հոգը :

Անկուտիին ներկայացուցիչները կը բանան իրենց բերանը՝ վախով ու դողով .

— Վսեմափայլ Տէր, անճար ազգի մը զաւակներն ենք եւ ճար մը կը փնտռենք որ փրկենք մեր հիմնարկութիւնը, որ բաւական ծեր է : Պարտքի մէջ կը լողանք : Կարգ մը ծրագիրներ ունինք, բայց, ո՞ւր քո է կարողութիւն ... Պատրաստ ենք մեր կալուածները դրաւի դնելու : Ցարմար պիտի նկատէի՞ք նիւթական պզտիկ օժանդակութիւն մը ընել մեզի՝ պետութեան գանձէն : Ինչ որ տաք, կը վերադարձնենք ...

Վարչապետը ուշի ուշով մտիկ կ'ընէ հայ անկուտիններուն պատմութիւնը եւ համակրանքի քանի մը բառեր ետք, կը պատասխանէ .

— Ինծի երեք ամիս ժամանակ տուէք . քննութիւն մը կատարել կուտամ եւ յետոյ կը գոհացնեմ ձեր բաղձանքը :

Անկուտինները կը սպասեն երեք ամիս :

Ու երեք ամիս ետք, օտար վարչապետը կը կատարէ իր խոստումը : Անկուտին փրկուած էր :

Մանրամասնութեանց մէջ մտնելու եւ անուններ տալու պէտք չունիմ, որովհետեւ հասկցողը հասկցաւ եւ կրնայ, ինք, լուծել պատմութեանս հանելուկը :

Այս ողբերգութիւնը տեղի ունեցած է անկէ, քան, քանըհինգ տարի առաջ : Բայց, անոր յաւելեալ եւ ճոխացեալ տեսակները կը պատահին ամէն օր՝ ծփուն Հայաստանի չորս կողմը :

Մեր հարուստները, տակաւին, չեն համոզուած որ տոլարն ու սթերլինը «անդին» չեն անցնիր եւ «սադին» կը մնան :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

լու է բանտարկութեան դատապարտուեցան. Հիմա ազատ արձակուեցան : 1951-52ին Սթալին Վրաստանի մէջ կը սարքէ ազգայնական դաւ մը : Իբրեւ թէ՝ Վրացիները կը դաւէին ուզելով իրենց երկիրը Թուրքիոյ միացնել : Այս դաւին հետեւանքով հալածուող խորհրդային քաղաքացիներ ընդդիմահարուեցան կամ տարագրուեցան : (Շար.)

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ կը հարցնէ աշակերտին .

— Երբ շատ մը կիներու հետ ամուսնացած ըլլայ մէկը, այդ արարքը ինչպէ՞ս կը կոչուի :

— Բազմակնութիւն :

— Իսկ եթէ երկո՞ւ կիներու հետ ամուսնացած ըլլայ :

— Կրկնակնութիւն :

— Հապա եթէ մէ՞կ կնոջ հետ ամուսնացած ըլլայ :

— Միօրինակութիւն :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 4 Յունիս.— Հայաստանի անկախութեան 38րդ տարեդարձը մենք ալ տօնեցինք կիրակի, երեք Յունիս, ժամը 3ին, Ռիւժէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի, Նոր Սերունդի եւ Սամուհիններուն : Ճիշդ ժամանակին սրահը լեցուած էր բազմութեամբ, տարեց թէ երիտասարդ : Բեմին ճակատը կը զարդարէին երեք նկարներ, (Ա. Ահարոնեան, Անդրանիկ եւ Դրօ), անոնց վերեւ՝ զոյգ Մաճկները զոր ճարտարութեամբ գծած էր Պ. Պատուականը : Բեմին աջ եւ ձախ կողմերը պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական դրօշները :

Հանդէսը բացուեցաւ կենդանի պատկերով մը : Մայր Հայաստանը վարսերը փռուած, շղթայակապ, սգաւոր նստած է տխրօրէն կռնակը տուած վեհափառ Արարատին : Այդ պահուն անմիջապէս բեմ եկաւ Օր. Սրբուհի Ալիքեան եւ շատ յստակ հայերէնով մը հայ դրօշին նուիրուած գեղեցիկ գրութիւն մը արտասանեց, «Ահա վերջապէս Հայաստանն անկախ ու մենք մեզի տէր» : Հազիւ այս խօսքերը լսած, Մայր Հայաստանը կը թօթվէ իր սուգի շղթաները ու ոտքի կ'ելլէ, բարձրացնելով յաղթական դրօշը եռագոյն :

Սրահը կը թնդար ծափերով : Դպրոցի աշակերտներու կողմէ երգուեցաւ «Ողջոյն քեզ, հայկական դրօշ»ը : Նախագահը, ընկեր Ղեւոնդ Թորոսեան քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել բոլոր անոնք որ ինկան ռազմադաշտին վրայ յանուն մեր ազատագրութեան :

Առաջին բանախօսը, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան գրաւոր ճառ մը կարդաց թէ հայերէն եւ թէ ֆրանսերէն, պարզելով Մայիս 28ի խակական արժէքը : Յիշեց Պ. Փինոյի այցելութիւնը Հայաստան եւ այդ առթիւ եղած յուզումնալի ցոյցերը : «Որքան երկար անեւէ բռնակալութիւնը, այնքան կը խորանայ անկախութեան գաղափարը : Մայիս 28ի դրօշը իր մէջ կը խտացնէ մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը : Մենք կը հաւատանք ընկերվարական կարգուսարքին որ պիտի գայ վաղ թէ ուշ : Բռնակալութիւնները երբեք յաւիտենական չեն եղած : Ամուր մնացէք ձեր դիրքերուն վրայ, կեցցէ Ազատ եւ անկախ Հայաստան, կեցցէ Ֆրանսա : (Ծափեր) :

Յետոյ խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Ժիրայր Դաւթեան, Փարիզէն : «Սիրելի հայրենակիցներ, այսօր Մայիս 28ի օրն է պիտի չաշխատէինք եթէ մեր երկրի մէջ ըլլայինք . Ամբողջ ժողովուրդը փողոցները պիտի թափուէին տօնախմբութիւններ պիտի կատարուէին, զօրահանդէս պիտի կատարուէր եւ տակաւին ուրիշ բաներ : Հայաստանի մէջ չատեր զայն կը տօնեն իրենց սրտերուն մէջ : Մայիս 28ը կայ եւ պիտի մնայ, կուռեցանք զայն ունենալու համար եւ ունեցանք : Մենք չենք գոհանար միայն շինարարութիւններով, թող մեզ ազատ ձգեն եւ շուտով կը շինենք աւելին : Մայիս 28ը միայն յիշատակի օր չէ, այլ եւ ուխտի օր, վաղուան համար» :

Ընկերը ապա խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան ըսաւ.— «Դուք էք վաղուան հայութեան յոյսը, ինչ պայմաններու տակ ալ ապրիք, մի մոռնաք մեր անկախութեան գաղափարը, վստահ եղէք որ զայն դարձեալ պիտի ունենանք ուշ կամ կանուխ» : Ներկաներու փափաքին վրայ ընկերը խօսեցաւ նաեւ ֆրանսերէն, նոյնքան սահուն : Ընկեր Դաւթեան առաջին անգամ էր որ կը խօսէր մեր քաղաքին մէջ եւ ջերմապէս գնահատուեցաւ :

Գեղարուեստական բաժինը սահմանուած էին մեր Խաչուհիները : Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան շաբաթներէ ի վեր փորձեր կը կատարէր դպրոցի աշակերտներուն հետ, եւ պատրաստած էր այլազան բաժիններ : Քանի աւելի մանչեր եւ աղջիկներ փայլեցան բեմին վրայ զանազան դերերով : Ահաւասիկ Տիգրան Թագաւորը (Յակոբիկ Թորոսեան) իր նախարարներով Օննիկ Կիւմիւշեան, Վարդգէս Անտոնեան, Լեւոն Երկանեան՝ Ստեփան Կիւմիւշեան : Բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ : Ներկայացումը Յովհաննէս Շիրազի մէկ գործն էր, թատերախաղի վերածուած է Տիկ. Ռ. Մելտոնեանի կողմէ : Պատկեր մը ուր Հայոց Թագաւորը սիրոյ եւ միութեան խրատներ կուտայ իր նախարարներուն :

Երկրորդ վարագոյրին, շարք մը հայ զինուորներ իրենց հրացանները գրկած՝ կ'ուրախանան Մայիս 28ի յաղթանակով, հայ աղջիկներ կը սպասարկեն : Զինուոր Յակոբիկ Թորոսեան կ'արտասանէ Մայիս 28ի յաղթանակին նուիրուած կտոր մը, Օր. Մարի Քիւրաճեան եւ Ստեփան Կիւմիւշեան մասնաւոր տարազներով կը պարեն գեղջկական պար մը, որ կրկնուեցաւ : Յետոյ ամբողջ խումբը միասին կ'երգեն Հայոց «Գինին գովքը» եւ «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» : Այս անգամ եւս Մարտիրոսեան քոյրերը իրենց զոյգ երգերով, արտասանութիւններով եւ երգերով մեծ փայլ տուին հանդէսին գեղարուեստական բաժնին : Գեղեցիկ կտոր մը նուագեց Օր. Աստղիկ Թորոսեան : Յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ Օր. Մարի Կիւմիւշեան : Ռազմական երգ մը երգեց Պ. Պեճօն (Վիէննէն) : Անգամ մը եւս Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան խոր զգացումով արտասանեց Արամ Գառոնէի «Նայիրեան աղջիկը» :

Բաւական թիւով հիւրեր ունէինք Վիէննէն եւ Վալանսէն : Ընկեր նախագահը հանդէսը փակելէ առաջ շնորհակալութիւններ յայտնեց բոլորին : Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ : Հանդէսէն յետոյ մաս մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ համախմբուեցանք յարակից սրահին մէջ, ուր ընկեր Դաւթեան, մկրտութիւնը կատարեց Նոր Սերունդէն երիտասարդի մը որ կ'ուզէր շարքերը մտնել : Յուզիչ էր պահը երբ նորեկ երիտասարդը իր հօր ներկայութեամբ ձեռքը դնելով Հ. Յ. Դ. զինանշանին վրայ երդում կ'ընէր մինչեւ իր կեանքին վերջ հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան : Գաւաթները պարպուեցան մեր կուսակցութեան վերելքին եւ անխախտ հաւատքին համար :

ԳԱՐՈՒՆԻ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այսօր, Շաբաթ, 9 Յունիս, Սալ Կավոյի մէջ Օննիկ Պէրպէրեան կուտայ իր 20րդ Սէնֆոնիք նուագահանդէսը : Յայտագրին պարունակած կտորները ամէնքն ալ հայ ժողովրդական երաժշտութեան հարազատ նմոյշներ են, մասնաւորաբար կոմիտասեան երգերու նուագախումբի համար պատրաստուած շարերգը, Ս. Բարխուդարեանի յուզիչ «Անուշի ողբը», եւ Նայիրի երգչախումբին երգելիք Հայաստանեան եղանակները :

Իսկ Օննիկ Պէրպէրեանի վերջին հեղինակութիւնը, «Հայրենիք», որ երեկոյթին ƒլուն պիտի կազմէ, գերազանցապէս ժողովրդական շունչով գրուած գործ մըն է, որուն առաջին ունկնդրութեան անշուշտ պիտի փութան ըլլալ բոլոր անոնք որ կը սիրեն հայ տոհմիկ երաժշտութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Ա՛խ, որքան լաւ էր այն ժամանակը, ոչ հոգ կար, ոչ ցաւ կար, ապրում էի ինչպէս մի ուրախ թռչուն, եւ բնաւ ծանօթ չէր ինձ, թէ ինչ է տխրութիւնը ...

Աչքերը դարձեալ փակեց նա, ասելով .

— Խօսիր, Հումայի, մի բան պատմիր, որ քունս տանէ ...

Շուարած պառաւը ձեռքը տարաւ դէպի նրա կուրծքը, որ սաստիկ զարկում էր :

— Այնտեղ կրակ կայ, Հումայի, այնտեղ մի բան այրում է ինձ ... մրմնջաց նա, եւ դարձեալ աչքերը բացարեց :

Պառաւը այժմ սկսեց վախենալ :

— Դու չես խօսում, Հումայի, դու լուռ ես ... Ես կը խօսեմ ... ես ուզում եմ խօսել ... շատ խօսել .

Պառաւը այժմ սկսեց մրմրթալ : Նա աղօթում էր :

Տիկինը իւր տաք ձեռքերով բռնեց պառաւի ցամաք ձեռքը եւ հարցրեց .

— Յիշո՞ւմ ես, Հումայի, այն տարին, Աշտիշատի տօնախմբութեան օրը, — այդ վերջին հանդիսաւոր տօնախմբութիւնն էր, որ կատարուեցաւ : Մենք նստած էինք Հայոց Տիկնոջ (Թագուհու) ծիրանի վրանում, այնտեղից նայում էինք հանդէսի վրայ : Թագաւորը մեծ քահանայապետի եւ գլխաւոր նախարարների հետ՝ նստած էին առանձին վրանում, մեզանից փոքր ինչ հեռու, եւ դիտում էին կատարուող մրցութիւնները, կատարուող խաղերը : Յիշո՞ւմ ես այդ օրը :

— Յիշում եմ, — պատասխանեց ապշած պառաւը :

— Յիշո՞ւմ ես եւ այն, երբ սկսուեցաւ մականախաղը, երբ նախարարների երկաթապատ որդիները երկու հակառակ խմբերի բաժանուեցան : Եւ երբ շառաչում էին մականները եւ փայտեայ խոշոր գնդակները փոթորկի նման մի կողմից դէպի միւս կողմ էին տարւում, այդ ջերմ մրցութեան միջոցին յայտնուեցաւ մի օրիորդ, ոսկեղօծ նժոյգի վրայ նստած : Յիշո՞ւմ ես այդ օրիորդին :

— Յիշում եմ, պատասխանեց պառաւը :

— Հազարաւոր ձայներ՝ խառն ծափահարութեամբ՝ ողջունեցին նրա յայտնուիլը : Թագաւորը երկար ճօճում էր իւր թաշկինակը : Նա յայտնուեցաւ, ինչպէս մի գիցուհի, եւ իւր յայտնուելով նոր ուժ, նոր ջերմութիւն ներշնչեց խաղին : Գեղեցիկ էր այդ մանկահասակ օրիորդը իւր սքանչելի պրահաւորութեան մէջ : Կուրծքը պատած էր պողովատեայ ոսկենկար լանջապանով . պղնձեայ փոքրիկ սաղաւարտը շողշողում էր արեւի ճառագայթներից, շողշողում էին եւ նրա ոսկեղօծ գիսակները, որ ծածանւում էին երկաթի մէջ ամփոփուած թիկունքի վրայ : Նախշուն երեսակալի նեղ ճեղքից հազիւ երեւում էին նրա լուսափայլ աչքերը եւ սեւորակ, աղեղնաձեւ յօնքերը : Հնչում էր փողը, որոտում էին թմբուկները եւ երկար, ծանր մականը նրա վարժ ձեռքում պտըտւում էր, ինչպէս մի թեթեւ փետուր : Գեղեցիկ նժոյգը, որպէս մի օդապէկաց թռչուն, ճախրում էր, աչագին ոստիւններ էր գործում, եւ քաջագնեայ օրիորդի մականի ճարպիկ հարուածներով գնդակը սլանում էր մինչեւ ասպարէզի վերջը ... Յիշո՞ւմ ես, թէ ում հետ էր մրցում նա :

— Սամուէլի հետ :

— Այո, Սամուէլի հետ ... Երբ վերջացաւ խաղը, Հայոց Տիկինը (Թագուհին) հրաւիրեց նրան մեզ մօտ, մեր նստած վրանում : Իւր ձեռքով նուիրեց նրան առաջին մրցանակը — մի ոսկեղէն գեղաքանդակ թաս : Նա մնաց մեզ մօտ, ճաշեց մեզ հետ, ճաշի ժամանակ երգեց մի երգ : Յիշո՞ւմ ես այդ երգը :

— Յիշում եմ :

— Այդ մի լեռնական երգ էր, Հումայի : Լեռնցի օրիորդը երգում էր իւր լեռների, իւր ձորերի երգը : Նրա անուշիկ ձայնը հնչում է, ինչպէս լեռնային զեփիւռը, որ զարկւում է ապառաժներին, զարկւում է զարեւոր եղեւիններին, սառականում է, սառականում է եւ ապա փոքր առ փոքր մեղմանալով, վերջը խուլ – տխրաձայն հնչիւններով հանգչում է ձորերի հեռաւոր խորութեան մէջ ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կարգադրութիւնը կը պահանջէ ստեղծել այնպիսի կարգուսարք մը որ երկու ժողովուրդներ կարենան քով քովի ապրիլ հաւասար իրաւունքներով: «Մենք պատրաստ ենք այդպէս կարգուսարք մը հաստատելու, երբ վերջանան կռիւները որոնց պատասխանատու չէ Ֆրանսան: Մենք աջակցութիւն չենք խնդրեր մեր բարեկամներէն: Ֆրանսան առանձին պիտի կարգադրէ այս խնդիրը: Բայց կը խնդրենք որ մեր բարեկամները հասկնան մեզ»:

Շեշտելէ վերջ Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման անհրաժեշտութիւնը, Պ. Փինօ պարզեց իր տպաւորութիւնները՝ Խ. Միութենէն: «Եթէ խոր փոփոխութիւններ չըլլայ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, կերպարանափոխութիւն մը նշմարեցի ներքին քաղաքականութեան մէջ: Խորհրդ. Միութիւնը այժմ ունի երկու հիմնական հոգեր.— 1. Բարելաւել ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը, օգնել Չինաստանի, պահել իր ազդեցութիւնը արաբական աշխարհին եւ Ասիոյ մէջ: 2.— Զարկ տալ արհեստագիտութեան՝ ճարտարարուեստի եւ հողագործութեան մէջ որոնք ետ կը մնան բաղդատելով Արեւմուտքի հետ, ինչպէս իրենք ալ կը խոստովանին: Խ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ երկաթեայ վարագոյրին բարձման»:

× Փարիզ կը սպասէ Խ. Միութեան նախորդ վարչապետը, Մալենկով:

Այս պարագան կը համարուի նախապատրաստութիւն՝ Բուլկանինի եւ Խրուշչեւի այցելութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Երեսփ. ժողովը մերժելով Այզընհաուըրի առաջարկը, որոշեց մէկ միլիառ տոլար զեղչել անոր նախատեսած գումարէն,— 4.860.000.000 տոլար՝ (արտասահմանի օգնութեան համար): Դեռ ամէն բան վերջացած չէ:

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլիական բանակը լայն գործողութեան մը ձեռնարկեց լեռնային շրջաններուն մէջ, գտնելու համար ապստամբներուն թաքստոցը: Մարտանաւերն ալ կը մասնակցին գործողութեանց, պաշարելով ծովափը: Լիմասոլի մէջ սպաննուեցաւ յոյն պաշտօնեայ մը որ կը ծառայէր անգլիական վարչութեան մէջ: — Նիւ Եորքի մէջ անծանօթ մը հեռաձայնով ազդարարեց թէ Կիպրոսի հայրենասէրները որոշած են ռումբ մը պայթեցնել Ազգ. ժողովի շէնքին մէջ ...

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովը Յունիս 7ին քուէարկեց մամուլի նոր օրէնքը: Վիճաբանութիւնը տեւեց 17 ժամ անընդհատ, փոթորկալի տեսարաններ պարզելով: Նոր օրէնքը տասը տարի բանտարկութիւն եւ տասը հազար ոսկի տուգանք կը տրամադրէ անոնց որ վնասակար տեղեկութիւններ կը հրատարակեն պետութեան վարկին համար կամ կը յուզեն հանրային կարծիքը, վրդովելով բարեկարգութիւնը: Նոյն պատիժները՝ անոնց համար որ սուտ լուրեր կը տարածեն արտասահմանի մէջ: Մասնաւոր յօդուած մը նոյն պատիժները կը տրամադրէ այն անձերուն որ նոյն յանցանքները կը գործեն հրապարակային կամ մասնաւոր ժողովներու մէջ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակիչներուն թիւն է 200.200.000 համաձայն վերջին վիճակագրութեան, մինչդեռ Ազգաժողովին կողմէ 214.500.000 կը հաշուէին, 1954ին: Տարեկան յաւելումն է 3.200.000:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ թագաւորը եւ թագուհին առջի օր այցելեցին Վերսայլի պատմական պալատը, ուր սեղան մը սարքուած էր 48 կոչնականներով: Ուրիշ կարգ մը այցելութիւններէ եւ ընդունելութիւններէ ետք, երէկ մեկնեցան Թուլոն, ուրկէ Աթէնք պիտի վերադառնան յունական յածանաւով:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Իրանի զօրքը գրաւեց քարիւղի ռուսական գաւառ մը, Խուրիանի մէջ, մայրաքաղաքէն 218 քիլոմեթր հեռու: Խորհրդային դեսպանատունը բողոքագիր մը ուղղեց, բայց Իրան միշտ մերժած է ճանչնալ Ռուսերուն պահանջը այդ հաստատութեան մասին:

ՑՈՒՐՏԸ, անձրեւը եւ փոթորիկները կը շարունակուին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, սկսելով Փարիզէն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (7 Յունիս).— Ձոյլ ոսկի 446.000, նափոլէոն 3110, զուից. ոսկի 2950, սթերլին 3960, քսան տոլարնոց 15.600: Թղթադրամ (անպաշտօն), տոլար 385, սթերլին 1050, զուից. ֆրանք 92.75, պելժ. 7.70:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերու, ինչպէս եւ բարեկամ Միութեանց:

Բարձր հովանաւորութեամբ քաղաքապետ եւ նախարար Պ. ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՐԻ:

Կը նախագահէ Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Խօսք պիտի առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօքէճեան:

Կ'երգեն Զ. Գասեան եւ Ժ. Գասպարեան: Կ'արտասանեն Տիկին Մ. Եավէր, օրիորդներ՝ Ա. Սարգսեան, Ալիս Յարութիւնեան, Մարի Սաղրեան եւ ընկեր Գրիգոր Քէնտիրեան: Կը նուագեն օրիորդներ Ա. Ակինեան եւ Ս. Մանուկեան:

Հայ գեղջկական պարեր՝ Սէն Լուի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

Եւրոպական պարեր Լիւք Էրար ընտիր նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտքը ազատ է

●

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 16էն 24, Նախկին զինեալներու սրահին մէջ, 49 ռիւ տը Կօլ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի:

Կը խօսի ԴՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ եւ արտասանութիւն: Պիտի ներկայացուի զաւեշտ մը:

●

ԱՎԻՆԵՕՆ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Յունիս 10ին կէսօրէ վերջ:

Բըկալի Պարի մէջ, Փօնթէ:

Կը խօսի ընկ. ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԱՐՏԱՆ

Այս կիրակի, ժամը 2ին:

Գեղունի ակումբին մէջ:

Հովանաւորութեամբ Պ. Վիքթոր Սավինի, քաղաքապետ եւ անդամ Պուշ տիւ Ռոնի նահանգային խորհուրդի:

Կը խօսի ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն ընկերվարական ներկայացուցիչներ եւ Պ. Ռոժէ Լերտա, անդամ քաղաքապետական խորհուրդի:

Կ'երգեն Պ. Ժիրայր Գասեան, Ե. Զաւէն Գինոսեան: Կ'արտասանեն Պ. Սամուէլ Բրուտեան եւ ուրիշներ:

Նուագ Ա. Մաքոյեան:

●

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 4էն 11:

Ընկերահամակրական խնջոյք - պարահանդէս, Քաֆէ տը Փարիի ընդարձակ սրահին մէջ, 33 ռիւ Ժիւի:

Շավիլ - Վէլիզի կայարանին ճիշդ քովը:

Կը նախագահէ Պ. ՋՊՈՒԳՃԵԱՆ

Կը խօսի ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցին Պ. Գարեգին Թառով եւ ընկեր Բենօ դափով ու սրինգով:

Հայկական ուրախ ժամանց: Երգ, արտասանութիւն եւ պար: Ճոխ եւ մատչելի պիւֆէ: — Մուտքը ազատ է:

Էնվալիտի կայարանէն առնել Վերսայլի գիծը եւ իջնել Շավիլ--Վելիզի:

●

ՎԻԷՆ

Այս շաբաթ ժամը 21ին, քաղաքապետարանի սրահը:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ֆ. Կ. Խաչի, Հ. Կ. Մարտիկներու, Վասպուրականի եւ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեանց:

Կը խօսի ԴՐ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Հ. Յ. Նոր Սերունդը եւ Յ. Վրդ. Լեւոնեանի երգչախումբը:

Առաջին անգամ ըլլալով օրիորդներ Պալճեան, Լիոնի երաժշտանոցէն, պիտի նուագեն եւ երգեն:

Եւրոպական պարեր մինչեւ ուշ գիշեր: Ճոխ պիւֆէ եւ նուագախումբ:

Պ. Պ. Ռոպեր եւ Եդուարդ Նազարէթեան Տէր եւ Տիկին Օննիկ Նազարէթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խ. Լուսիկեան եւ զաւակները (Մատակասկար), Տէր եւ Տիկին Թ. Արիսեան եւ իրենց աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ա. Ալթունեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Միհրան Մավեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա. Արիսեան եւ զաւակները: Այրի Տիկին Մ. Էֆէեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, փեսին, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԵՆՈՎՔ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 6ին իր բնակարանին մէջ, 20 ռիւ տը Քափիթէն Մարշալ, Փարիզ (20), յետ կարճատեւ հիւանդութեան, 50 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր շաբաթ, ժամը 16.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէր Լա Շէզի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

Օր. ՍԻԼՎԱ ՎՕԼՔԱՆ (ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ»
Պ. ՀԱՅԿ - ԱՐԱՄ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Նշանուած

Լիոն — 3 Յունիս, 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 5ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, առտուան տասնին, իր հաւաքատեղին, (Պար տիւ Կլօպ, Պուլվ. տ'Աթէն): Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան: Կը հրաւիրուին բոլոր գործօն եւ համակիր անդամները:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Փլաստէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. Ֆրանսայի ներկայացուցչական ժողով, (Լիոն, Վիէն, Սէն Շամօն, Տէսին) Սէնթ Էթիէնի մատուռին մէջ, 6 ռիւ Ֆրանց Ամիթիէ, ժամը 9.30ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 10 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7600 32e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3411

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՃԵՂՔԵՐ ՉԲԱՆԱԼ

— Հակառակութիւն չէ՞ մշակոյթի կապերու սերտացում պահանջել, եւ յետոյ մերժել դասագիրքերու առաքումը Երեւանէն ...

= Երբե՛ք: Մշակոյթի կապերու ընդլայնումը ուրիշ բան է, բոլորովին տարբեր բան՝ դասագիրքերով ողողել Հայկական Արտասահմանը :

Ուսուցիչներ, բանասէրներ եւ ուրիշներ կրնան ճարել Հայաստանի մէջ հրատարակուած դասագիրքերը: Իրենց պարտքն է սերտել զանոնք, հետեւիլ կատարուած աշխատանքին եւ ի հարկին օգտուիլ :

Այնտեղ ալ, նոյն պարտականութիւնն ունին Հայկական Արտասահմանի հրատարակութեանց հանդէպ: Այսպէս, աւելի սերտ կապեր կը հաստատուին: Կապեր սրտի, մտքի եւ գիտելիքներու :

Բոլորովին տարբեր բան է միւսը, — Արտասահման փոխադրել Հայաստանի դասագիրքեր, որոնք համահայկական հանգամանք չունին, այլ ենթակայ են որոշ կարգուսարքի մը, ուղղագրութեամբ, շարադրութեամբ եւ բովանդակութեամբ:

Այդ «մասսայական» արտածումը պիտի ունենայ մէկ հետեւանք, — իրական քաոսի մը վերածել մեր կրթական գործը :

Այդ պարագային, չտես եւ մոլեռանդ խմբակներ պիտի օգտուին առիթէն, նոր ճեղքեր բանալու համար մշակոյթի ճակատին վրայ :

Պիտի սկսի նոր պայքար մը, — Գոհանալ մեր ունեցած դասագիրքերով, թէ տարածել «պետական» կոչուած հրատարակութիւնները :

Ուրիշ խօսքով, թողե՞լ ինչ որ ունինք, եւ ծայրէն սկսիլ, հայերէն սորվելու կամ սորվեցնելու համար :

Մեր պարագան չի նմանիր ուրիշ ազգերու կացութեան :

Արտասահմանի ֆրանսական կամ անգլիական փոքրամասնութիւնները դասագիրքեր կը ստանան իրենց հայրենիքէն, առանց վերապահութեան, վասն զի միեւնոյն լեզուն է որ կը գործածուի ներսը թէ դուրսը: Նոյն ուղղագրութեամբ եւ նոյն քերականութեամբ: Առանց օտարոտի ուժի մը միջամտութեան :

Մանաւանդ որ, իրենց երկիրներն ալ անկախ են եւ ազատ: Կը վայելեն կատարեալ ժողովրդապետութիւն: Բաժնուած չեն աշխարհագրական հատուածներու : Ոչ ալ ենթակայ են համատիրական բիրտ կարգուսարքի մը որ հարթիչ գլանի դեր կը կատարէ ամէն տեղ:

Հայկական Արտասահմանը ոչ փորձադաշտ է, ոչ ալ փորձանիւթ :

Տարագիր բազմութիւնները, աւելի քան մէկ միլիոն, ունին իրենց ինքնուրոյն մշակոյթը: Դպրոցներով, դասագիրքերով, գրականութեամբ, արուեստով եւ գիտութեամբ :

Այդ բազմութիւնները կրնան օգտուիլ ինչպէս իրենց միջավայրէն, նոյնպէս հայրենիքէն, միշտ պահելով իրենց սեփական դիմագիծը :

Անոնք հայրենի հողը կորսնցնելէ ետք, իրենց սեփական մշակոյթն ալ պիտի վտանգեն ու կորսնցնեն, եթէ թոյլ տանք որ «պետական լեզու»ի մակաբոյծ մարզանքները արտասահմանի մէջ ալ տարածուին, դպրոցական դասագիրքերով, այլանդակ ուղղագրութեամբ եւ «տենդենցիոզ», «ռեւոլուցիոն» բովանդակութեամբ :

Նոր ճեղքեր մի բանաք.

Մեր ածուն կրնայ ծաղկիլ ազատ, իր սեփական առուներով, առանց անտեսելու հայրենի վտակները:

Նոյն իսկ ակադեմական ճակատի վրայ, իր ամբարած պաշարով, Հայկական Արտասահմանը ի վիճակի է գործնապէս օգնելու հայրենիքին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ

Ազգ. ժողովը երկու անգամ վստահութեան քուէ տուաւ դահլիճին, առաջինը՝ ծերութեան թոշակի յաւելման միջոցներուն մասին, 123ի դէմ 277 ձայնով, երկրորդը՝ ամբողջ օրինագծին համար, 39ի դէմ 344 ձայնով: Այժմ օրինագիծը յղուած է Ծերակոյտին, որ նախապէս մերժած էր զայն եւ նորէն պիտի քննէ : Համայնավարները, որոնք ձեռնպահ մնացած էին Ալժերիոյ հարցին առթիւ, այս անգամ քուէ տուած էին դահլիճին: Իրենց հիմնական նպատակն է սախլել վարչապետը որ ժողովրդական ճակատ կազմէ : Կառավարութիւնը նոր փորձի մը պիտի ենթարկուի, երբ ծերակոյտը վերադարձնէ օրինագիծը, որ 140 միլիառ ֆրանքի հասոյթ մը կը նախատեսէ, նոր տուրքերով կամ յաւելումներով: Ծերակոյտը միշտ կ'ընդդիմանայ այս օրինագծին, վասն զի կեդրոնի եւ աջակողմի անդամները կը վախնան անոր տնտեսական եւ ելմտական հետեւանքներէն: Տագնապը կրնայ սաստկանալ, երբ ելմտական նախարարը ներկայացնէ իր ծրագիրը՝ հարիւր միլիառ ֆրանքի նոր տուրքեր պահանջելով Ալժերիոյ պատերազմին համար :

× Անպաշտօն նախարար Մենտէս Ֆրանս, որ հրաժարած էր երկու շաբաթ առաջ, բացատրութիւններ տուաւ արմատական կուսակցութեան գործադիր ժողովին առջեւ: Իր գլխաւոր առարկութիւնները կապ ունին Ալժերիոյ տագնապին հետ: Կը պահանջէ սոցիալական միջոցներ ձեռք առնել, տագնապը լուծելու համար: Ահաւասիկ իր տեսակէտները. — Թունուզի եւ Մարոքի հետ յարաբերութիւնները պիտի չշտկուին, քանի կը շարունակուի պատերազմը Ալժերիոյ մէջ: Զինեալ ուժը բաւական չէ, հարցը լուծելու համար: Պէտք չէ մխրճիլ «բռնի ուժի դժոխային շրջանակին մէջ» : Միջազգայնացնել Ալժերիոյ խնդիրը՝ կը նշանակէ Ֆրանսան դուրս նետել: «Ալժերիոյ մէջ կան մարդիկ որոնք տակաւին կը հաւատան Ֆրանսայի ներկայութեան, բայց կը հալածուին ու կը բանտարկուին, ինչ որ ի վերջոյ պիտի մղէ Գահիրէի ճամբան բռնել: Անհրաժեշտ է որ կառավարութիւնը վերահաստատէ իր շփումը Ալժերիոյ ժողովուրդին հետ: Վերադրաւման բոլոր պատեհութիւնները պիտի կորսուին, եթէ Ֆրանսա ներկայանայ միայն իր բանակով եւ ոստիկանութեամբ: Դժբախտաբար բոլոր անոնք որ իրենց սխալներով նպաստեցին ներկայ կացութեան տակաւին իշխանութեան գլուխ կը մնան, — վարիչներ, հարուստ սեփականատէրեր եւ ապականեալ ցեղապետներ: Ֆրանսա պէտք է արագ շարժի, Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ ընդհ. ժողովին գումարումէն առաջ, որպէսզի խնդիրը միջազգային հանգամանք չստանայ, ինչպէս Հնդկաչինի պատերազմին առեն որ պատճառ եղաւ Ֆրանսայի վտարման: Պէտք է արձակել այն բոլոր բանտարկեալները որոնք դատապարտուած չեն քրէական յանցանքներով, պէտք է լռեցնել այն մամուլը որ ատելութիւն եւ ցեղային նախապաշարում կը սերմանէ »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատէնաուըր, Յունիս 8ին ճամբայ ելաւ դէպի Ուաշինկթըն, ուր քաղաքական կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ: Այս առթիւ պիտի քննուի թէ յարմա՞ր է նոր դիմում մը կատարել Խ. Միութեան, Գերմանիոյ միացման հարցին առթիւ :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին լուրերու համաձայն, հազարաւոր զինուորներ կը մասնակցին օդանաւային, ցամաքային եւ ծովային գործողութեանց, մաքրելու համար ալժերիական մեծ ամրոց մը՝ Մարոքի եւ Միջերկրականի միջեւ: Երեք չորս զօրաբաժիններ, մօտ 15.000 զինուոր, պաշարողական շարժումներ կը կատարեն հարիւր մղոն ճակատի մը վրայ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 71 ըմբոստներ սպաննուեցան եւ 500 կասկածելիներ ձերբակալուեցան 72 ժամուան մէջ, այս գործողութեան միջոցին որ կը կոչուի «Զուլու»: Յունիս 8ին ֆրանսական մարտանաւեր ցամաք հանեցին ծովային զինուորներ: Հրամանատարութիւնը կը ջանայ գրաւել ռազմագիտական շրջան մը ուր կը գործեն ապստամբական խումբեր, ամիսներէ ի վեր: Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ ապստամբները զէնք եւ պարէն կը ստանան Մարոքէն, այս շրջանին շնորհիւ: Կարգ մը հրոսախումբեր դէպի ծովափ քշուած են: Ուրիշ երկու կարեւոր գործողութիւններ ալ կը շարունակուին լեռնային շրջաններուն մէջ (Օրան եւ Քապիլի) :

× Տեղական թերթերը ամէն օր լուրեր կը հրատարակեն նորակոչներու առաքման դէմ կատարուած ցոյցերու մասին : Շառանթ Մառիթիմի շրջանին մէջ ձերբակալուեցան 16 հոգի, որոնք խումբ մը բանուորներու հետ ընդդիմացած էին կառախումբի մը մեկնումին: Կալանաւորներէն մէկը նախկին երեսփոխան մըն է, միւսը՝ քարտուղար Աշխատանքի Դաշնակցութեան մասնաճիւղին :

Ձերբակալուեցան նաեւ խումբ մը ամբաստանեալներ, որոնք ցոյցեր կատարած էին Օսթերլից կայարանին մէջ, արգիլելու համար կառախումբին մեկնումը : Ամբաստանեալներէն մէկը գերմանածին կին մըն է, ուրիշ մըն ալ՝ նախկին դատապարտեալ մը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ անարգած եւ վիրաւորած էին ոստիկանները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի գործակալութիւնը հրատարակեց վարչապետ Բուլկանինի նոր նամակը՝ ուղղուած նախագահ Այզընհաուըրի: Այս առթիւ ծանուցուեցաւ թէ նոյնիմաստ նամակներ ղրկուած են Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ վարչապետներուն :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մառեշալ Բուլկանին կ'ըսէ թէ օրուան այս ժամուն դժուար է հաւատալ որ Ազգաժողովին մէջ կատարուած խօսակցութիւնները կարենան գործնական արդիւնքի մը յանգիլ զինաթափութեան մասին : «Խ. Միութիւնը որոշած է նոր ձեւով մը քննել զինաթափութեան խնդիրը: Սպառազինութիւնները եւ զինուորական ծախքերը պիտի կրճատուին համաձայն վերջերս տրուած որոշման, 1.200.000 զինուորներու արձակումով : Արդէն ցրուած են 63 զօրաբաժիններ, մէջն ըլլալով երեք օդանաւային զօրաբաժիններ եւ աւելի քան երեսուն հազար զինուորներ Արեւելեան Գերմանիայէն : Եթէ արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան, բրիտանական եւ ֆրանսական ուժերն ալ կրճատուին, գետինը հարթուած պիտի ըլլայ, աւելի վճռական միջոցներ ձեռք առնելու եւ համաձայնութեան մը յանգելու համար Գերմանիոյ օտար զինուորներու համեմատութեան մասին : Սպասելով միջազգային համաձայնութեան մը՝ զինաթափութեան համար, անհրաժեշտ է որ իւրաքանչիւր պետութիւն գործնական միջոցներ ձեռք առնէ սպառազինութեանց կրճատման մէջ: Այն ատեն աւելի նպաստաւոր պայմաններ պիտի ստեղծուին ընդհանուր զինաթափութեան ծրագրի մը գործադրութեան համար»:

Ի վերջոյ Խ. Միութեան վարչապետը

ԵՐԵՔ ՁԻԱՒՈՐՆԵՐ

Դաշտէն երեք ձիաւորներ
Անցան երեք մրցորդի պէս,
Առաջինը սեւ ձի մ'ունէր
Եւ մութ շարժում մը կ'ընէր վէս :

Դաշտէն երեք ձիաւորներ
Անցան, երկրորդը կը խնդար ,
Ան կոյս կարմիր նժոյգ մ'ունէր
Որուն պայտէն վարդ կը պոռթկար :

Դաշտէն երեք ձիաւորներ
Անցան, երրորդը սպիտակ
Ծե՛ր ձի մ'ունէր, ճերմակ ոսկրեր
Կը ջարդուէին իր պայտին տակ :

Սեւ ձին Մեղքն է, միւսը Սէրն է ,
Որի վրայ ուզես հեծիր,
Ճերմակ ծե՛ր ձին քեզ կը բռնէ ...
Ծեր ձին Մահն է, որ հեգնեցիր ...

1911 ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏԱՍՆՕՐԵԱԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Յունիս 1ին բացուեցաւ Հայաստանի գրականութեան եւ արուեստի տասնօրեակը Մոսկուայի մէջ: Տասնօրեակին մասնակցողներու թիւը կը հաշուէ 1100 հոգի: Առաջին օրը Մոսկուայի Մեծ Թատրոնը դրուած էր հայ երգիչներուն եւ երաժիշտներուն տրամադրութեան տակ : Թատրոնին տնօրէնը, Զուլաք, ջերմօրէն բարի գալուստ մաղթեց տասնօրեակին մասնակցողներուն: Երեւանի Սպենդիարեան Թատրոնին արուեստագէտները ներկայացուցին Արմէն Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ» օփերան, ուր դերեր ստանձնած էին վաստակաւոր դերասաններ: Դաւիթ Բէկի դերը կը կատարէր Ն. Վ. Յովհաննիսեան: Նուագախումբը կը վարէր ժողովրդական արուեստագէտ Մ. Թաւրիզեան: Բեմազարդերն ու տարազները պատրաստած էին նկարիչներ Մ. Սարեան, Խ. Եսայեան եւ Ա. Միրզոյեան :

Ներկայացումը ծափահարուեցաւ ջերմապէս: Ներկայ էին մառեշալներ Վորոշիլով, Բուլկանին, փոխ-վարչապետներ Քականովիչ, Ա. Միկոյեան, Մալենկով, ինչպէս եւ Մոլոթով, Խրուշչեւ, Խ. Միութեան Մշակոյթի նախարար Միխայլով, Հայաստանի նախագահը՝ Շ. Առուշանեան, Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը՝ Ս. Թովմասեան, վարչապետը՝ Անտոն Քոչինեան եւ Մշակոյթի նախարարը :

Սունդուկեան դրամատիկ խումբը ներկայացուց Վրթանէս Փափազեանի Ժայռը: Ուրիշ ներկայացումներ եւ ցուցադրութիւններ ալ տեղի ունեցան :

Տասնօրեակին բացումէն առաջ մամուլի ասուլիս մը սարքեց Հայաստանի մշակոյթի նախարարը, Անդրանիկ Շահինեան, տեղեկութիւններ հաղորդելով ծրագրուած ներկայացումներու եւ ցուցահանդէսներու մասին : Մոսկուայի սինեմաներուն մէջ պիտի ներկայացուին Երեւանի մէջ պատրաստուած շարժանկարներ: Յայտագիրը կը պարունակէ նաեւ հայկական ճարտարապետութեան եւ գիրքերու ցուցահանդէսներ, մանկական ներկայացումներ եւն: Մոսկուայի լաւագոյն թատրոնները, նուագասրահները եւ ակումբները դրուած են Հայերու տրամադրութեան տակ :

յոյս կը յայտնէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի բարեհաճի նպաստաւոր դիրք մը բռնել, զինարշաւը կասեցնելու, միջազգային լարուած յարաբերութիւնները մեղմացնելու եւ աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀԱԶԴ

Ամէն անգամ որ « Հայրենիք» օրաթերթին մէջ մահազդ մը կը կարդամ, սաստկայոյզ թախիծ մը կը համակէ զիս :

Հանգուցեալի անունին հետ կը տրուի միշտ անոր ծննդավայրին անունը : Խաբերդցի, Բալուցի, Սեբաստիոյ Բրաբերդ գիւղէն, Մարաշցի, Վան - Այգեստանցի, Զնդուշցի եւայլն : Բոլորն ալ ոգեկոչումներ քաղցր կեանքի մը, երբ դեռ կը հաւատայինք որ ամէն առաւօտ ցաթող արեւակը իր արդար լոյսը կը սփռէր մեր վրայ, մեր տուներուն եւ հողվրտիքներուն վրայ : Երբ ծխաններէն յուշիկ բարձրացող կապոյտ ծուխը օրհնուած եւ լուսաւոր օրերու վկայութիւնն էր միշտ :

Անուններ, որոնք հեծեծագին լարեր են այսօր, երբ երէկ կը հնչէին ուրախութեան երգի մը բառերուն պէս : Անոնց մէջէն կը ծաւալէր ծաղիկներու բուրմը : Անոնք նոյն մինչեւ իսկ արցունքի կայլակներ կը խլէին մեր աչքերէն, երբ կարօտովը կ՚այրէինք մեր հեռաւոր սիրելիներուն, չէին գծեր երբեք ըլլալէ լուսաւոր հորիզոններ օտարութեան մռայլ երկինքին վրայ : Բայց այսօր համատարած աւերակներու մահատեսիլ պատկեր մը կը տեսլացնեն մեր աչքին առջեւ :

Անգամ մը օրաթերթի մը մէջ «կը փընտռուի» մը կարդացի : Հայրենակից մը Խնուսցի մը կը փնտռէր : Ոչ անուն կար, ոչ ալ մականուն : Պարզապէս՝ «Խնուսցի մը կը փնտռեմ» եւ տուած էր հասցէն : Ի՜նչ կարօտ էր այդ հէք պանդուխտին հողին տանջող սէրը : Կը փնտռէր իր ծընած գիւղէն մէկը, անոր իր սիրտը բանալու, անոր արցունքներուն իր արցունքները խառնելու համար : Թերեւս այդ մէկը ծանօթ ըլլէր իրեն, յիշէր իրենց տունը, գիւղին բնակիչներէն մէկը կամ միւսը : Թերեւս ալ վերջին անգամ տեսած ըլլար իր ծնողքը, տարագրութեան արիւնոտ ճամբուն վրայ : Կրնար տեղեկութիւն տալ անոնց մասին, կամ մահամերձ հօրը շրթներէն իրեն ուղղուած պատգամ մը... Կը յուսար անոր ձայնին ընդմէջէն լսել ձայնը իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն՝ որոնց բերանները լռութեան ամէնէն դժնէ կնիքովը գոցուած էին վաղուց :

Իր գտնելիք անձին մէջ կը յուսար տակաւին վերակազմել փշրուած այն կախարդական հայելին՝ ուր իր մանկութեան ոսկեզօծ արեւն էր ցոլացած : Վերարծարծել անոր շունչով ակութին շիջած կրակը՝ որուն առջեւ նստած՝ ձմրան գիշերներու ձիւնահեւ խաղաղութեան մէջ, ապրած էր հէքիաթներու զմայլանքը : Անոր հետ Թղթակցիլն իսկ միայն իրեն պիտի տար անսահման սփոփանքը՝ որ հրաշալի սպեղանիի մը պէս պիտի բուժէր՝ գուցէ իր սրտին մէջ կոտտացող վէրքը :

« Խնուսցի մը կը փնտռեմ » :

Անցած են մօտաւորապէս քառասուն տարիներ : Փնտռողն ու գտնուածը թերեւս միացած են վաղուց յաւերժութեան մէջ :

Կարապետ Յովսէփեան (Խնուսցի)

Եւ քանիներ անոր պէս · «Ծիրանի ծառ»ին հողմացրիւ տերեւները :

Արմէն Պարոնեան (Սեբաստիոյ Բրաբերդ գիւղէն)

Անհասանելի աւետեաց երկիրներ բոլոր այդ գիւղերը՝ որոնց արեւն ու զարդն էին Հայերը առմիօք :

Յակոբ Խաչերեսեան (Վան-Այգեստանցի)

Յիշե՞ց ան, իր հողեվարքին մէջ, երկնային գեղեցկութիւնը գարնան, երբ ծառերը կը ծաղկէին ու չափիւղայ ծովակը կը ծփծփար քաղցրամրմունջ :

Այրի Տիկին Գեղուհի Սահակեան
(Ակնայ Կամրկապ գիւղէն)

Կամարները խորտակուեցան ծխաշունչ աւերակներու մէջ : Բայց պիտի չարունակուի սրտակեղէք ողբերգութիւնը : Պիտի գայ առեն մը, որ այսօրինակ մահազդներ չպիտի կարդանք «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ : Խնուսցիները, Վանեցիները, Զնդուշցիները, Բալուցիները հողին տակ ննջած պիտի ըլլան վաղուց իրենց լայնածիր բաց աչքերով : Ինչ բոցավառ կարօտներ, ցաւատանջ սպասումներ, անմխիթար սուգեր լեցուցած պիտի ըլլան օտար աստղերու տակ բացուած անթուելի գերեզմանները :

Պիտի երեւին նոր մահազդներ որոնց մէջ ննջեցեալներու անունները Մէյրի, Փիթըր, Ճէյմս կամ Ճան պիտի ըլլան : Եթէ տակաւին շողիկ մը կը պլպլայ այս օտար անունները կրողներու սրտին մէջ, գուցէ փակագծով տրուի նաեւ անունը ծնողքին (Բաբերդցի Պօղոս Վարդանեանի տղան կամ՝ Արաբկիրցի Յակոբ Սիրունեանի աղջիկը) :

Բայց աւելի հաւանական է որ Փիթըրը կամ Մէյրին մոռցած իսկ ըլլան որ իրենց ծնողքները «զաւառէն» գաղթած Հայեր էին եւ Նարեկը անոնց սնարի գիրքն էր : Այսօր չի՞ջա՞ծ է բոլորովին կրակը : Թէեւ մոխրի թանձր խաւ մը կը պատէ զայն, անթեղուած կայծեր կան միշտ : Անոնք տակաւին կը ջերմացնեն մեր հոգիները եւ կը դրդեն մեզ որ չյուսահատինք : Բայց կրնա՞նք լսել մեր մեռելներուն · «հանգիստ ննջեցէք Նորթվուտի, Հօփի կամ Սիտըր Կրովի գերեզմաններուն մէջ : Թող օտար հողը ծանր չճնշէ ձեր տառապած ոսկորներուն վրայ, որովհետեւ, որքան ալ մռայլ եղաւ ձեր ճակատագիրը, դեռ չէ կորսուած ամէն ինչ : Հեռուն, երկիր մը կայ զոր մենք կը յամառինք Հայաստան կոչել եւ այս անունին քաղցր եւ սրտայոյզ արձագանգը, անձրեւին եւ ձիւնախառն հովին հետ իսկ, ձեր լքուած շիրիմներուն շուրջը կը յածի ... :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

«ՄԱՆՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ»

(Ամփոփուած «Սով · Հայաստան»էն)

Խ · Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիան լոյս ընծայեց «Մանր ժամանակագրութիւններ » գրքին Գ · հատորը , զոր պատրաստած է Վ · Յակոբեան :

Հայ ժամանակագիրներու երկերը հրատարակուած են առաջ ալ, պարբերականներու մէջ, սակայն մեծ մասը կը մնար տակաւին իբրեւ ձեռագիր եւ ցրուած :

« Մանր ժամանակագրութիւններու » այս հատորը կը պարունակէ 58 մեծ եւ փոքր բնագիրներ, որոնց 33ը լոյս կը տեսնեն առաջին անգամ, հինգը նոր ձեռագիր օրինակներէն, կամ այլ տարբերակներէ համեմատութեամբ :

Այս գրքին ամէնէն մեծ շահեկանութիւն եւ արժէք ներկայացնող բնագիրն է Հեթում Պատմիչի (ԺԳ · դար) ժամանակագրութիւնը, որ առաջին անգամ կը հրատարակուի : Հոն մանրամասն տեղեկութիւններ կան Կիլիկիոյ եւ իր դրացի լատին պետութեանց եւ Եգիպտոսի յարաբերութեանց, ինչպէս եւ Կիլիկիոյ քաղաքական պատմութեան մասին : Ճիշդ է Հեթումի յիշած պատմական դէպքերուն մասին տեղեկութիւններ կան ուրիշ աղբիւրներէ ալ, սակայն կարեւորը այն է որ հոս կը գտնենք նոր մանրամասնութիւններ :

ԺԳ · դարու երկրորդ կէսին համար խիստ շահեկան են Անանուն Սեբաստացիի տարեգրութիւնները, որոնց մէջ պատմական տեղեկութիւններ կան Մոնկոլներու տիրապետութեանց, բուն Հայաստանի, Կիլիկիոյ եւ Սեբաստիոյ մասին : Անանուն Սեբաստացիի հաղորդած տեղեկութիւնները կը հաստատուին ուրիշ պատմիչներու (Ռաշիդ - ադ - Դին, Ստեփաննոս Տարեցիր եւայլն) վկայութիւններով :

Պատմական մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնեն Ներսէս Պալիենցի ժամանակագրական հատուածները, զորս աւելցուցած է Մարտինոս Լեհացիի Գաւազանագրքի (ժամանակագրութեան) թարգմանութեան բնագրի զանազան մասերուն մէջ : Ցարդ այս հատուածներէն միայն մէկ քանին, այն ալ կրճատումներով, հրատարակուած էին Մ · Ջամչեանի, «Պատմութիւն Հայոց»ի Գ · հատորի ծանօթութեանց մէջ, իսկ երկու ընդարձակ հատուած՝ Ալիշանի «Հայապատում»ի մէջ : Պալիենցի ժամանակագրական հատուածները այս հրատարակութեան մէջ բերուած են ամբողջական ձեւով եւ շատ արժէքաւոր տեղեկութիւններ կը պարունակեն Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան պատմութեան մասնաւոր դէպքերու, յատկապէս ԺԳ · դարու 90ական Թուականներուն Հեթումեան դերդաստանի դահակալական կռիւներու մասին, ինչպէս եւ Հայ եւ Մոնկոլ յարաբերութեանց ու ռազմական դաշինքի եւ հայ մատենագրութեան մասին :

ԺԵ · դարու մասին երկու ուշագրաւ բնագիրներ մտած են գրքին մէջ — Դաւիթ Մերտինցիի փոքրիկ տարեգրութիւնն է, որ կը պարունակէ 1450 – 1457 Թուականներու անցուդարձի յիշատակութիւնները, ուր կարեւոր տեղեկութիւններ ե՞ տրուած Ակ – Գոյունլուներու եւ Գարա – Գոյունլուներու պատմութեան վրայ : Այս տարեգրութիւնը կ՚օգնէ պատմաբաններուն լուսաբանելու ԺԵ · դարու պատմութեան մասնաւոր էջերը :

Նոյնքան արժէքաւոր է ԺԵ · դարու վերաբերեալ երկրորդ բնագիրը՝ Մովսէս Արծկենցիի չափածոյ բովանդակալից տարեգրութիւնը, որ կը ներկայացնէ 1467 1473ին Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած ասպատակութեանց, աւերածներու պատմութիւնը :

Իբրեւ ինքնուրոյն երկ առաջին անգամ այս ժողովածուին մէջ երկու գրչագիր օրինակներու համեմատութեամբ կը հրատարակուի Յովհաննիսիկ Ծարեցիի (ԺԶ · դար) ժամանակագրութիւնը, որ ԺԵ · դարու երկրորդ կիսուն համար կարեւոր սկզբնաղբիւր է եւ մանրամասն տեղեկութիւններ կը պարունակէ այդ դարու վերջին քառորդի իրադարձութեանց , մասնաւորապէս Օսմանեան Թուրքիոյ դէմ նոյն դարու 80 – 90ական Թուականներուն մղուած ազատագրական պայքարի մասին : Յովհաննիսիկ Ծարեցիի ժամանակագրութեան արժէքը մեծ է, որովհետեւ հեղինակը ժամանակակից է իր պատմած եղելութիւններուն, իսկ մեծ մասին ականատես : Որով այդ երկը կը դառնայ պատմական հաւաստի աղբիւր :

« Մանր ժամանակագրութեանց » ներկայ հատորին մէջ առաջին անգամ կը հրատարակուի Դաւիթ Բաղիշեցիի (ԺԷ · դար) ժամանակագրութեան լրիւ բնագիրը, լաւագոյնը՝ 1665ի ձեռագրի ընդօրինակութենէն :

Գրքին յաւելուածին մէջ բերուած է Յակոբ Կարնեցիի (ԺԷ · դար)՝ հայագիտութեան արդէն յայտնի «Տեղագիր վերին Հայոց » աշխատութիւնը, որ շատ առատ նիւթ կը բովանդակէ Բարձր Հայքի աշխարհագրութեան, տնտեսութեան, ժողովուրդի զբաղումներու մասին : Կարեւոր են մասնաւորապէս այն տուեալները, որոնք կը վերաբերին Օսմ · Թուրքիոյ մղած աւերիչ պատերազմներուն, անոր բռնապետական քաղաքականութեան, ինչպէս եւ Օսմանեան կայսրութեան լուծի տակ տառապող ժողովուրդներու ներքին կեանքին, խաղաղ գոյց · փոխյարաբերութեանց : Յակոբ Կարնեցիի աշխատութիւնը կը պարունակէ նոր, լաւագոյն բնագիր մը :

Այս գիրքը կազմողը՝ Վ · Յակոբեան տարիներ շարունակ մեծ ջանասիրութեամբ պրպտումներ է կատարած՝ Երեւանի Մատենադարանի հազարաւոր գրչագրերէն, դիւանական թուղթերէն, հայկ · ձեռագրերու արտասահմանեան մատենադարաններու տպագիր ու անգիր ցուցակներէն, Խ · Միութեան քաղաքներու (Լենինկրատ, Մոսկուա, Թիֆլիս, Պաքու, Էջմիածին) գրադարաններուն հայերէն ձեռագրերէն : Ամէն բնագիր ենթարկուած է բանասիրական, պատմագիտական – հետազօտական մանրակրկիտ մշակման : Գրքի բնագիրները դասաւորուած են դարերու հերթականութեամբ :

Ամէն բնագիր ունի փաստերով հարուստ ներածութիւն եւ ծանօթագրութիւններ : Ներածութեանց մէջ տրուած են ընդհանուր բնորոշումներ, բանասիրական տեղեկութիւններ հեղինակի, ժամանակի եւ երկերու արժանիքի մասին : Ցոյց կուտայ թերութիւններն ալ : Վ · Յակոբեան փաստերով կը պարզէ թէ Յովհ · Կարնեցիի աշխատութիւնը, որու գրութեան առեն յայտնի չէր, գրուած է 1668ին, կը ճշդէ Յովհաննիսիկ Ծարեցիի ժամանակագրութեան հեղինակի հարցը, ցոյց տալով որ բանասիրութեան մէջ եղած այն կարծիքը թէ, ժամանակագրութեան հեղինակը Յովհաննէս Ծարեցին է, թիւրիմացութիւն է :

Ամբողջական եւ հանգամանալից ուսումնասիրութիւն է Դաւիթ Բաղիշեցիի ժամանակագրութեան վերաբերեալ ներածութիւնը :

Գրքին վերջը դրուած են ձեռագիրներու մատենախօսութեան, օտար բառերու–բառարան, աշխարհագրական անուններու ցանկ եւ տարեկայական ցանկ :

ԷՄ · ՓԻՎԱՃԵԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԸ՝ զինուորին ·

— Խմեցա՞ր որ վառօդի մթերանոցին մօտ կեցած կը ծխես : Երկու տարի առաջ, երեսուն հոգի սպաննուեցաւ մթերանոցի պայթումէն :

— Ատանկ վախ չկայ Պ · հարիւրապետ, կը պատասխանէ զինուորը, մթերանոցին մէջ միայն յիմնապետը կայ :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Ո՞Վ Է ԱՊՐՈՒՄ

Շատ դարեր առաջ, Արեւելքում մի փառատենչ իշխան է լինում : Անունը մոռացուել է, բայց գործը յիշւում է : Շարունակ դաւեր է նիւթել դրացի իշխանների դէմ՝ գրաւելու նրանց երկիրներից մանր ու խոշոր հողամասեր , եւ դաւերի ու կռիւների մէջ յաջողելով՝ դարձել է բոլորից մեծ ու բոլորից ուժեղ :

Այս կռուասէր իշխանը, շրջապատի իշխանութիւնները փոքրացնելուց եւ հարկատու դարձնելուց յետոյ, ելնում է աշխարհակալութեան :

Ստուար ու հզօր բանակի գլուխն անցած՝ յարձակւում է մի թագաւորութիւնից միւսի վրայ : Մի անգամ, յանկարծակի խուժելով մի հեռաւոր իշխանութեան սահմաններից ներս, հասնում է երկրի մայրաքաղաքի փակ դռների առաջ : Պաշարում է քաղաքը, բանակը զետեղում է ամրակուռ պարիսպների շուրջը, ինքն էլ նստում է արքայական վրանի մէջ, օր ու գիշեր հնարներ ու դաւեր որոնելով քաղաքին տիրանալու համար :

Մի օր, զօրքի մէջ քննական պտոյտ անելուց յետոյ, վերադառնում է իր վրանը : Ճանապարհը անցնում էր քաղաքի ընդարձակ գերեզմանատան մէջով : Հըսկայական այդ մեռելատանը տարածուած էր լայնանիստ դաշտի վրայ եւ ծածկում բլուրները :

Իշխանը քաշեց նժոյգի սանձը, կանգ առաւ եւ դիտեց անծայրածիր գերեզմանոցը : Դիտում էր եւ խորհում · ինչքան յուշարձաններ կան, ինչքան մամռոտած շիրմաքարեր, աւելի բազմաթիւ, քան իր զինուորները : Հարկաւ, ամէն մի քարի տակ մի հանգած կեանք կայ, մի մեռած անյայտ · եւ անշուշտ նրանց մէջ կան քաջ ռազմիկներ, զօրավարներ, իշխաններ, մեծատուններ, գիտուններ :

Սանձը յանձնեց թիկնապահներից մէկին, ինքն էլ իջաւ նժոյգից : Մօտեցաւ առաջին շիրմաքարին եւ կարդաց արձանագրութիւնը, անուն, տոհմանուն մեծահարուստ վաճառական, ծնաւ այս թուին, մեռաւ այս թուին · չապրեց եւ ոչ մի օր :

Ինչ տարօրինակ արձանագրութիւն :

Կարդաց մի ուրիշը, — անուն, տոհմանուն, հռչակաւոր զօրապետ, միշտ յաղթական, ծնաւ մեռաւ, ապրեց միայն մի օր : Իշխանը զարմացած շարունակեց ընթերցումը յաջորդ մահարձանի · — մեծափարթամ կալուածատէր, ծնուեց – մեռաւ, ապրեց եօթը տարի :

Մօտեցաւ մի ուրիշ յուշարձանի · — Անուն, տոհմանուն, մարդասպան – աւազակ, ծնաւ – մեռաւ, ապրեց երեք տարի : Աւելի զարմացաւ իշխանը եւ շիրմաքարից շիրմաքար անցնելով, կարդաց մի այլ արձանագիր · — Անուն, տոհմանուն, խորհըմաստ հեղինակ : ծնաւ – մեռաւ, ապրեց իր կեանքի բոլոր օրերը :

Իշխանը մտախոյզ կանգ առաւ · ի՞նչ կը նշանակէ այս, ի՞նչ խորհուրդ ունին այս գրութիւնները : Մտածեց, մտածեց, բայց անկարող եղաւ լուծելու այս գաղտնիքը : Հրամայեց գտնել բերել տեղացի մի մարդ, գիտակ՝ այս առեղծուածին : Ցրուեցին թիկնապահները ամէն կողմ եւ մի պահ անցած՝ բերին մի ծերունի, որ բընակւում էր գերեզմանոցի ծայրին, մի հիւղակի մէջ :

— Կարո՞ղ ես բացատրել ինձ այս տապանագրերի իմաստը, հարցրեց իշխանը :

— Ես այս գերեզմանատան հինաւուրց պահապանն եմ, ով իշխան, եւ ճանաչում եմ իւրաքանչիւր մահացածին, որ փոշի է դառնում այս քարերի ներքոյ :

— Հապա մեկնիր ինձ, ի՞նչ է ուզում ասել, օրինակի համար, այս գիրը :

Ծերուկը յենլով ցուպին, առանց նայելու մատնանշուած շիրիմին եւ աչքերը յառելով իշխանի աչքերին ·

ԱՒ · ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ լոյս տեսած է Պառէն Եփփէ ճեմարանին փոխտնօրէն Մինաս Թէօլէօլեանի այս արժէքաւոր գործին երկրորդ հատորը, *Յուսաբերի* տպարանէն:

Ամենօրեայ հեւ ի հեւ աշխատանքին մէջ, ցարդ առիթ չունեցանք զբաղելու Ա. հատորով, որ կը բաղկանայ 720 մեծադիր էջերէ եւ կ'ընդգրկէ 1850էն մինչեւ 1920 թուականը:

Երկրորդ հատորը, նոյնպէս հաստափոր, կը ներկայացնէ Հայաստանի նորագոյն գրականութիւնը, 1920էն 1950:

Նորութիւն մըն է այս վերջինը, իբրեւ ծրագիր եւ գործադրութիւն:

Սպասելով երկրորդ հատորին, ստորեւ քանի մը հատուածներ բանաստեղծ Մ. Իշխանի գրախօսականէն՝ Ա. հատորի մասին.—

Նախ քան հեղինակներուն անցնիլը, Թէօլէօլեան հանգամանօրէն եւ բազմակողմանի խորացումով գծած է իւրաքանչիւր շրջանի պատմութիւնը՝ ընկերային, քաղաքական, լեզուական, կրթական եւ գրական իր բոլոր երեսներով: Աշխատած է յայտուն դարձնել ժամանակաշրջաններու իրարմէ ունեցած տարբերութիւնները, իբրեւ գրական նկարագիր եւ նուաճում:

Գրականութեան բուն պատմութիւնը կը կազմեն արդէն գիրքին այս էջերը: Անոնց կապուող առանձին հեղինակներու անուններն եւ գործերուն տողանցումը կուգայ պատմական ինքնայատուկ շրջան մը կենդանացնելու՝ ապրող գործերու եւ արժէքներու վկայութեամբ: Հեղինակներուն գործին տարողութիւնը ըմբռնելի կը դառնայ շրջանի գրական նկարագրին լոյսին ներքեւ:

Դրական երեւոյթ մըն է նաեւ այն իրողութիւնը, որ Թէօլէօլեան արդի հայ գրականութեան երկու հատուածները իրարմէ չէ անջատած, այլ զանոնք աշխատած է համակարգել նոյն յայտարարով, չմեղանչելու համար «Ամենայն Հայոց Գրականութեան արդար ու հարազատ գաղափարին»:

Օգտակար ու գործնական է նմանապէս իւրաքանչիւր հեղինակէն նմոյշներ տալու իր գաղափարը, զոր իրագործած է ձեռնհասութեամբ եւ յաջող ընտրութիւններով: Անհկա թէեւ-ուռեցուցած է հատորին ծաւալը, բայց գործնական դիւրութիւնը կ'ընծայէ գրական հաւաքածոյ մը գրականութեան պատմութեան հետ միասնաբար ունենալու, նոյն կողքին տակ եւ նոյն էջերուն մէջ ընդելուզուած:

...«Դար մը գրականութեան» հեղինակը կը սիրէ հնարաւոր ամէն պարագայ օգտագործել՝ իր կարգին գրականութիւն ընելու: Գրողներն ու գրական երեւոյթները շատ հեղ կը դադրին իրեն համար պարզաբանութեան եւ հանգարտ վերլուծումի յատուկ նիւթեր ըլլալէ եւ կը վերածուին ներշնչումի աղբիւրներու: Այն ատեն կը մոռնայ դասաւորող, շաղկապող եւ լուսաբանող պատմիչի իր դերը եւ անձնատուր կ'ըլլայ այնպիսի զեղումներու, որոնք գրական բնոյթ ունենալով հանդերձ, կը խանգարեն գրական պատմութեան մը առարկայական ճշգրտութիւնը:

...Կը խորհիմ թէ կրկնակի պիտի շահէր Թէօլէօլեանի այս արժէքաւոր գործը, եթէ, առնուազն, խմբագրուած ըլլար աւելի բիւրեղացած եւ գաղափարները յատակ ու խիտ տարազներու վերածող ոճով մը, փոխանակ թեւաւոր նախադասութիւններու:

Այսուհանդերձ, իր ամբողջութեանը մէջ, «Դար մը գրականութիւն»ը ջերմօրէն գնահատելի աշխատասիրութիւն մըն է որ մեզի կը ներկայանայ քանի մը կենսական արժանիքներով:

Առանցմէ առաջինը, ընդգծեցինք արդէն, հեղինակին բարեխիղճ ու լուրջ կեցուածքն է իր գործին հանդէպ:

Կարելի է աւելցնել որ Մ. Թէօլէօլեան տէր է հայ գրականութեան ապրումին: Լուսանցքէն դիտող մը չէ մեր գրողներն ու անոնց վաստակը, այլ հոգիով եւ մաքով անոնց մէջ մխրճուած մը, անոնցմով սնանող եւ ոգեւորուող մոլեռանդ մը, որ հայ գիրն ու գրականութիւնը գրքի գիտէ վերածել:

Ինչպէս գրական, նոյնպէս ազգային եւ քաղաքական երեւոյթներուն հանդէպ իր կեցուածքը կը պայմանաւորուի միշտ որոշ եւ անփոփոխ տեսակէտով մը: Համոզումի մարդն է ինք: Եւ իր տեսակէտն ու համոզումները կ'ըսէ առանց նկատումներու, կորովով, հաստատամտութեամբ եւ յանդգնութեամբ:

Ժամանակի դատաստանին հետ հաշտ կ'ընթանան իւրաքանչիւր գրողի մասին իր կատարած վերլուծումները, որոնք եթէ երբեմն անձնական նախասիրութեան մը կ'ենթարկուին, բայց ընդհանուր առումով ճշգրիտ են ու արդար:

Մ. Թէօլէօլեանի «Դար մը գրականութիւն» հատորը փնտռուած գիրք մը պիտի դառնայ անկասկած, որովհետեւ հայ ստեղծագործ հոգիէն բխած գանձերուն հարիւրամեայ պատմութիւնն ու պատկերացումը կուտայ մեզի գնահատելի ձեռնհասութեամբ:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՊՈՒՊՐԻԿՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Էլմասեան քոյրերը,— ինչպէս գրած էր «Յառաջ»ը անցեալ օր,— Յունիսի սկիզբէն կ'երեւին Լիբանանի Մշակոյթի տան մէջ: Այս առթիւ, «քօքթէյլ»ի ընդունելութիւն մըն ալ սարքած էին, ի պատիւ մամուլին եւ պետական դէմքերու:

Ցուցահանդէսը ընդհանրապէս կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքի տիպարներն ու բարքերը, մերթ կենդանի պատկերներու տպաւորութիւնը թողլով այցելուին վրայ: Զանազան մանրաժիններու մէջ կ'երեւին գիւղացիներ, ցեղապետներ, եւ Միջին Դարու իշխաններ ու իշխանուհիներ: «Խեվէճ»ներու անձնաւորում դիմագծութիւնէն աւելի, հոգ տարուած է բնական գիրքին եւ երփներանգ հանդերձներուն: Եւ եթէ Ֆրանսացի կոմսուհին, եւ ինչու չէ սպանիացի պարուհին ու կիթառահարը, քիչ մը սովորական կրնան թուիլ, անդին արաբ, պետուէի, քիւրտ եւ տիւրքի ամոլներ աչքի կը զարնեն իրենց նկարագեղ տարազներով:

Յատկանշական է պէրոտ խաժուռը իր գեղջկական անփութութեան մէջ: Նոյնը կարելի է ըսել Միջին Արեւելքի զորգավաճառին, խոհարարին եւ օշարակ ծախողին համար: Ոսկեճամուկ հանդերձուած՝ Քովէյթի ծերունի շէյխը ուշագրաւ պատկեր մը կը ներկայացնէ, կլկլակ քաշելու երազկոտ յափշտակութեան մէջ:

Պուպրիկներու խմբական պատկերներուն մէջ, առաջին առթիւ ուշադրութիւն կը գրաւէ արաբական երկիրներու մեծամեծներուն խրախճանքը: Տեղական կերակուրներով, աղանդերներով եւ ըմպելիներով ծանրաբեռն սեղանին շուրջը բազմած՝ Սուրիացի, Իրաքցի եւ Սէուտի Արաբիոյ ղեկավարներն ու շէյխերը, իրենց գոյնզգոյն տարազներով հաճելի տպաւորութիւն մը կը թողուն այցելուին վրայ: Անշուշտ կարելի չէ անտեսել սա Եւրոպացի սիրահար զոյգը, որ կանաչազարդ դարաստանի մը լապտերներու լոյսին տակ, սիրոյ ինքնալքման անձնատուր կ'ըլլայ անփութօրէն: Տպաւորիչ են նաեւ նարտ խաղացողները, իրենց արտում եւ զուարթ արտայայտութեամբ:

Երգահան Ճոն Փէյր, դաշնակին առջեւ «Սուիթ Հոմ»ի («Քաղցրիկ Տուն») յղացման երկունքի պահուն, ցնցող պատկեր մը կը ներկայացնէ մռայլ պատերուն եւ խեղճուկրակ կահերու աղեխարշ թշուառութեան մէջ, որ պուպրիկներու ցուցահանդէսէ մը աւելի կ'արտացոլացնէ կեանքի եղերական իրականութիւնը:

Ֆրանսական մամուլը սրտագին կ'ողջունէ Էլմասեան քոյրերու այս ձեռնարկը,— անցած արդէն հեռատեսիլի վրայ: Փարիզէն վերջ, անոնք իրենց եղբօրը հետ պիտի անցնին Լոնտոն եւ Պրիւքսել, յետոյ Միացեալ Նահանգները:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին: Կը նախագահէր Տիկին Հ. Խոնդկարեան, որ երկու խօսքով ներկայացուց դասախօսը:

Տիկ. Էլէն Բիւզանդի նիւթն էր բանաստեղծ Վահան Տէքեանը: «Մթնշաղի Անուրջներ»ուն եւ առհասարակ Տէքեանի բանաստեղծութեան, արուեստին եւ ներգործութեան մասին խօսելէ առաջ, դասախօսը պարզեց այն միջավայրը եւ ընկերային պայմանները, որոնք նպաստաւոր գետին մը կը ներկայացնէին, դառնալու համար այդ ժամանակաշրջանի բանաստեղծը:

«Մասնագիտականներն ու ընթերցողները առհասարակ, ըսաւ, յոգնած էին կարդալով հայրենասիրական գրականութիւն ընդհանրապէս եւ բանաստեղծութիւն մասնաւորապէս: Քնարերգական քերթողութիւնը կը փնտռէր իր ներկայացուցիչը: Աւետիք Իսահակեանի, Յ. Թումանեանի, Ալ. Ծատուրեանի, Յ. Յովհաննիսեանի եւ ուրիշներուն բանաստեղծութիւնը չափազանց ընդհանրացած էր: Երիտասարդութիւնը իր ներքին յոյզերուն, երազներուն, վիշտերուն, սէրերուն եւ յուսախաբութիւններուն երգիչը կը փնտռէր: Վահան Տէքեան դարձաւ փնտռուած ու սիրուած այդ ներկայացուցիչը: Այս էր պատճառը որ շատ մեծ եղաւ իր ներգործութիւնը նորահաս քերթողներուն վրայ, որոնք եւս փորձեցին քերթողական նոյն սեռը, բայց եւ այնպէս Տէքեան մնաց միակը:

«Քնարերգական քերթուածներէն զատ, ամփոփուած մեծ մասով «Մթնշաղի Անուրջներ»ուն մէջ, Վահան Տէքեան ունի ընկերային այժմէական հարցերու ինչպէս նաեւ քաղաքներու նուիրուած ուրիշ շարք մը, որոնք չեն ներկայացներ որոշ առաւելութիւն մը, քանի որ արձագանգներն են ժամանակակից բազմաթիւ հարցերու եւ երեւոյթներուն: Գալով իր արուեստին ու լեզուին, շատ աւելի ժողովրդական են ու մատչելի, իբրեւ պատկեր, սրտի խօսող եւ յոռետես հոգիի մը վիշտը մատնող»:

Խօսք առին նաեւ Ա. Խոնդկարեան, Ս. Փարսամեան, Հայկ Սարգիսեան եւ Թ. Գաւանիկեան:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

Հայաստանի երիտասարդ գրողներէն

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

Հոսում ես որպէս Արաքսն իմ յորդուն,
Եկել ես, կը գաս, կ'երթաս անարգել,
Դու զէնք ես եղել բախտորոշ մարտում՝
Ցօղով ու լոյսով թշնամուդ զարկել:

Մէկ հատու, որպէս որոտը շանթի,
Մէկ տխուր, որպէս սօսափն այս բարտու,
Ու մաքուր ինչպէս փայլն ադամանդի,
Իմ Հայոց լեզու հզօր ու արթուն:

Քեզմով նէճ անմահ, իմ Հայոց հանճար.
Ցաւիտեան կ'ապրի ժողովուրդն իմ հին,
Իր ոգին անմեռ ու միտքը նարտար
Պարզած աշխարհին, պարզած դարերին:

Հիմա հոսում ես, խօսում ես, թռչում
Դարերից եկած, դարերի կարկաչ,
Սրտիս բանալի, հայկական հնչիւն
Դու ընդ միշտ արթուն եւ ընդ միշտ կանաչ:

ՎՌԱՄ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԲՈՅՐ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐ իրար կը վերագտնեն քառասուն տարի վերջ, Նիւ Եորքի մէջ: Բարգէն Խնճէքարալեան եւ իր քոյրը Տիկին Մէրի Նիկոլեան, իրարմէ բաժնուած էին 1915ին: Տարագրութեան՝ Տիկին Մէրի 14 տարեկան էր, իսկ եղբայրը՝ ինը տարեկան: Ամուսնացած են: Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ քոյրը որ դիմաւորելու գացած էր եղբայրը ե ծովափը վեր վար կը փնտռէր, յանկարծ ճանչցաւ եւ գրկագուրուեցան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Կարծես, եւ այդ րոպէում զարկում է իմ ականջներին կախարդիչ երգի թախծալի մեղեդին, կարծես, եւ այժմ նայում եմ ես յափշտակուած օրիորդի վառուած աչքերի մէջ, ուր այնքան կրակ կար, ուր այնքան հրապուրանք կար, ուր այնքան սէր կար... Յիշո՞ւմ ես, Հումայի, թէ ով էր այդ օրիորդը:

— Ասում էին, որ Ռշտունեաց իշխանի դուստրն է:

— Այո, Ռշտունեաց իշխանի դուստրն էր — աճարկու լեռների մթին անտառների բախտաւոր դուստրը... Նա իւր հետ բերել էր իւր լեռների քաջերին: Քաղցր էր նայել այդ հոլիւ ժողովրդի պարզ եւ անպաճոյճ զրահաւորութեան վրայ, որ յայտնուել էին հանդէսում իրանց այծերի մազից գործած թեթեւ ասպարներով, իրանց ոչխարների բուրդից պատրաստած կաճեայ զրահներով ու սաղաւարտներով եւ իրանց՝ նոյնպէս մազից հիւսած՝ թանձր տրեխներով: Ոտքից գլուխ մազով ու մորթով էին պատած նրանք բայց, երկաթի ամրութիւն ունէր այդ կոշտակոպիտ հանդերձանքը: — Կոշտ - կոպիտ էին եւ իրանք — լեռնականները, բայց բոլոր հանդիսականները սարսափում էին նրանց աղեղներից, որ երեք կանգուն տարածութիւն ունէին, եւ նրանց նետերից, որ մի նիզակի չափ երկարութիւն ունէին: Խրոխտ էին այդ քաջերը եւ դիւրագրգիռ, իսկ նրանց թագուհին փայլում էր բոլոր հանդիսականների մէջ, որպէս մի լեռնային դիցուհի...

Վերջին խօսքերի միջոցին նա իւր աչքերը փակած ունէր, կարծես, խօսում էր քնի կամ՝ երազի մէջ:

— Այդ քաջերը, շարունակեց նա, հրեղէն աչքերով եւ թաւամազ դէմքով, թաւամազ առիւծների նման, հսկում էին իրանց իշխանուհու վրայ: Մահը մի ակնթարթում վճռուած կը լինէր այն ապատանի երիտասարդի, որ կը համարձակուէր փոքր ծուռն աչքով նայել նրա վրայ: Նա տարաւ այդ տօնախմբութեան մրցութիւնների ժամանակ՝ երկու փայլուն մրցանակներ. մէկը ոսկեղէն թասը որ ընդունեց Հայոց Տիկնոջ ձեռքից, միւսը — Սամուէլի սիրտը...

Նա լռեց, այլ եւս ոչինչ չխօսեց:

Երկիւղած պառաւը սարսափով նայում էր նրա գունաթափ դէմքի վրայ, որ երբեմն թաթառում էր անդային ցնցումներով: Թաթառում էին եւ նրա կարմիր շրթունքները, որ ամուր սեղմուած էին միմեանց հետ: Նա դեռ շարունակում էր խօսել, բայց խօսում էր, ով գիտէ, ում հետ, խօսում էր երազների յափշտակութեան մէջ եւ նրա ձայնը չէր լսւում...

Պառաւը ծածկեց նրան եւ մինչեւ լոյս, անքուն նստած, նայում էր իւր սնուցած սանիկի վրայ, որ վառւում էր տապի եւ քրտինքի մէջ: Եւ խեղճ կնոջ չորցած աչքերից արտասուքը մեղմ կաթիլներով գլորւում էր ցամաք երեսի վրայ...

16.— ԻՆՔՆԱԿՈՉՆԵՐԸ

Գիշերից բաւական անցել էր: Մուշեղ իշխանի ապարանքում, միեւնոյն սենեակում, որ նրա ընդունարանն էր, Հայոց չորս երիտասարդ մատաղները դեռ խորհրդի մէջ էին: Սենեակի վարագոյրները խնամքով իջեցրած էին, դռները ներսից կողպած էին, իսկ դրսում՝ երկու զինուած պահակներ կանգնած էին նախասենեակի դրան աջ եւ ձախ կողմերում:

Մեսրոպը, ճրագի հանդէպ նստած, խորասուզուել էր իւր առջեւ դիզուած թղթերի մէջ: Կարդում էր, ինչ որ հաշիւներ էր անում, դարձեալ կարդում էր, եւ երբեմն ձեռքը տանում էր դէպի յոգնած ճակատը, իբր տարակուսանքները փարատելու համար: Այդ թղթերի թւում գտնւում էր եւ այն նամակը, որ Որմիզդուխտը յանձնեց Սամուէլին:

Սամուէլը ոտքի վրայ անցուդարձ էր անում եւ մի անգամ մօտենում, կանգնում էր եւ ուսերից լուռ նայում էր Մեսրոպի աշխատութիւնների վրայ:

Մուշեղը մտածելով անհանգիստ կերպով քրքրում էր իւր փոքրիկ մօրուքը, որ, թաւիշեայ սեւ շրջանակի նման, բոլորում էր նրա այրական դէմքը: Նրա սեւ աչքերի մէջ նշմարւում էր անհամբերութիւն ու եւ ինչ որ վրդովմունք:

Սահակ Պարթեւը երբեմն վեր էր առնում իւր մօտ դրած գինու թասը եւ նրանով թրջում էր սրտի տապից ցամաքած շրթունքները:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նոր նախարարը, Շեպիլով, Միջին Արեւելք պիտի երթայ յառաջիկայ շաբթու: Նախարարը պաշտօնապէս ներկայ պիտի ըլլայ Գահիրէի մէջ սարքուած հանդիսութեանց, անդ. զօրքին Սուէզէն հեռանալուն առթիւ եւ երկար խօսակցութիւններ պիտի ունենայ գնդ. Նասրի հետ:

Այս առթիւ միջազգային մամուլը կը յիշեցնէ թէ Պ. Շեպիլով անդամ մը Եգիպտոս գնաց իբրեւ խմբագիր «Փրաւտա» թերթին, եւ արդիւնքը եղաւ զէնքի հայթայթում խորհրդային երկիրներէ: Նախարարը պիտի այցելէ նաեւ Դամասկոս եւ ուրիշ մայրաքաղաքներ:

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ տհաճութիւն պատճառեց այս այցելութիւնը, մանաւանդ որ Պ. Շեպիլով ներկայ կ'ըլլայ Գահիրէի մէջ սարքուած հականգլիական ցոյցերուն: Ուրիշներ դիտել կու տան թէ այցելութիւնը տրամաբանական հետեւանքն է Մոսկուայի եգիպտասիրական քաղաքականութեան, որուն ախոյեաններէն մէկն է Շեպիլով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ յանկարծ, աղիքներու հիւանդութեան մը հետեւանքով որ կը կարօտի վիրաբուժական գործողութեան: Բժիշկները կը հաւաստեն թէ այս նոր տագնապը կապ չունի սրտի հիւանդութեան հետ: Նրբաղին խցուած է եւ ընդհանուր վիճակը ծանր կը համարուի: Նախագահը փսխունքներ ունեցած էր քանի մը անգամ: Արժեթուղթերը մեծ անկում կրեցին Նիւ Եորքի սակարանին մէջ, այս հիւանդութեան լուրին վրայ: Տասներեք մասնագէտներ կը հսկեն անարին վերեւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ յեղափոխական խորհուրդը նախագահութեան համար միակ թեկնածու նշանակեց վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասր: Ընտրութիւնը պիտի կատարուի Յունիս 23ին:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոխ - վարչապետներէն Քականովիչ, որ միեւնոյն ատեն նախագահն է աշխատանքի յանձնաժողովին, հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն, իրեն յաջորդեց Ալեքսանդր Վոլկով:

ՊՐՈՒՍԵԼԷՆ կը հաղորդեն թէ կարգ մը արաբական երկիրներ առաջարկած են մեծաքանակ աղամանդ գնել, «պայմանաւ որ ծախողները հրէական ծագում չունենան»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ որոշեց սահմանափակել մշակութային, գիտական եւ եղբայրական պատուիրակութեանց այցելութիւնը համայնավար երկիրներէ:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ եւ Բուլկանին այցելեցին Լենինկրատի ստորերկրեայ երկաթուղին որ նոր շինուած է: Յետոյ Փեթերհոֆի ամառնային պալատը հանդիպելով, խմեցին եւ բաժակաճառեր արտասանեցին: Խնջոյքը տեւեց 2ուկէս ժամ:

ԻՍՐԱՅԵԼԻ արտաքին նախարարը Մոշէ Շարեթ, պիտի հրաժարի մօտերս, անհամաձայնութիւն մը ունենալով վարչապետին հետ:

ՓԱՐԻԶԻ Թանգարաններու գործադուլը կը շարունակուի ութ օրէ ի վեր:

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Լութֆի Հաֆարի, որ հանրապետութեան նախագահին զինակիցն եղած է հակաֆրանսական ապստամբութեան ատեն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դահլիճը պիտի կազմէ հրաժարեալ վարչապետը, Ապտուլլահ Եաֆի:

ԱՆՁՐԵՒԸ, ցուրտը եւ ձիւնը կը շարունակուին Ֆրանսայի մէջ:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ եւ մեթրոյի գիները 20 առ հարիւր պիտի աւելնան, բացը գոցելու համար: Վերջնական որոշում չէ տրուած տակաւին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (8 Յունիս). — Ձոյլ ոսկի 447.000, նափոլէոն 3120, զուից. 2960, սթերլին 3980, քսան տոլարնոց 15.680, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 384, սթերլին 1050, զուից. 92, պելժ. 7.70:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեքշաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս՝ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ: Նիւթը Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով:

Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկին Գալֆաեան եւ զաւակները Քրիստափոր, Ռոստոմ, Վարուժան Գալֆաեաններ, Տէր եւ Տիկին Սվաճեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայրապետեան եւ զաւակները, խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ, եւ ազգականուհիին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐԻԿ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Շահինեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 68 տարեկանին, իր բնակարանին մէջ 4 ռիւ տիւ Թափիվէր, Լէ Լիլա:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը երկուշաբթի, ժամը 15.30ին իր բնակարանին մէջ, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Լիլայի գերեզմանատունը:

ԾԱՆՕԹ. Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մեթրօ Լիլա, օթօպիւս թիւ 105, 129, 130:

Այրի Տիկին Մարիամ Գաւոնեան եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ առաւօտ իր բնակարանին մէջ 15բէր, Ռիւ տը Փարի, Ժանթիյի:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8.30ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Ժանթիյիի գերեզմանատունը: Հաւաքուիլ իր բնակարանը:

Այրի Տիկին Անդրանիկ Փափազեան եւ զաւակները ու թոռները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

յանկարծական մահը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը երկուշաբթի, ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Իվրիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քաթէ սրճարանին վերնայարկը:

Պիտի խօսի բանաստեղծ Տիկին Մարի Աթմաճեան, նիւթ ունենալով «Մեծ բանաստեղծուհի Մարսէլին Տեպորտ Վալմորի կեանքն ու գործը»: Տիկին Արմենուհի Վարպետեան կտորներ պիտի արտասանէ: Թարգմանուած Տիկին Աթմաճեանի կողմէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 5ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Կը հրաւիրուին Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերը:

ԾԱԽՈՒ Է

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրա նսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 12 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7601 32e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3412

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԱՐԱՇՈՒՔ «ԹԵՐԻ»Ն

•

« Սովետական Հայաստան»ի մէկ աշխատակիցը զրոյց մը ունեցած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետ, արտասահման կատարած ուղեւորութեան առթիւ:

Հայրապետը նկարագրելով իր գտած ընդունելութիւնը՝ Միջին Արեւելքէն մինչեւ Իտալիա, Ֆրանսա եւ Անգլիա, յայտարարեր է.

— « Գոհունակութեամբ պիտի ասեմ, որ ամէն տեղ ամենաջերմ ընդունելութիւն գտանք մեր ժողովրդի կողմից: Ուրախալի էր, որ Սփիւռքում ապրող հայութիւնը իր հայեացքն ուղղել է դէպի մայր հայրենիք, դէպի նրա ոսկէ ապագան: Ամենուր հազարաւոր մարդիկ կ'աղաղակէին— «Մեզ էլ տարէք ձեզ հետ, մի մոռնաք մեզ, մենք ձեզ հետ ենք»: (27 Մայիս):

Այս առթիւ, մասնաւորապէս յիշելով Լիբանանի, Սուրիոյ, Եգիպտոսի «գպրոցների լայն ցանցը», մաղթեր է որ «նաեւ Ֆրանսիայի հայ գաղութը իր բոլոր ուժերը լարի եւ ունենայ գոնէ մէկական միջնակարգ վարժարան Փարիզում, Մարսելում եւ Լիոնում »:

Ի վերջոյ, «որպէս յաջողութիւն» յիշեր է նաեւ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը եւ անդրադառնալով Կիլիկիոյ կաթողիկոսական հարցին, պատմեր է թէ ժողովը փետր. 20ի ընտրութիւնը ճանչցաւ «թերի, հետեւաբար եւ անընդունելի մեր եկեղեցու համար »:

— « Ժողովը առաջարկեց Անթիլիասի Աթոռին մի շարք պայմաններ, որոնց կատարումով եղած ընտրութիւնը կարելի կը լինի համարել ընդունելի »:

Արձանագրենք պատմութեան մնացեալ մասն ալ.

— «Դժբախտաբար Անթիլիասի այժմեան ղեկավարները ենթարկուելով որոշ, մեր եկեղեցու հետ կապ չունեցող ազդեցութեան, չկարողացան դրական պատասխան տալ եղած առաջարկութիւններին, որի հետեւանքով իրենց թերի կերպով ընտրուած կաթողիկոսի թեկնածուն մինչեւ այժմ էլ մնաց առանց օծուելու »:

Եզրակացութի՞ւնը,— « Մենք յուսով ենք, որ կողմերի համաձայնութեան եւ միասնականութեան ոգով ներշնչուած, հնարաւոր կը լինի նշուած թերութիւնները վերացնել եւ խաղաղ ու համերաշխութեան պայմաններում կատարել օծումը՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հաւանութեամբ, եպիսկոպոսական ժողովի առաջարկութիւնների հիման վրայ»:

Այսպէս, ուրեմն, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը վերադարձէն ետքն ալ կառչած կը մնայ եպիսկոպոսական ժողովի որոշման, առանց սակայն «ապօրէն» հռչակելու Զարեհ եպիսկ.ի ընտրութիւնը, ինչպէս կ'ընեն վերջին պահուն «եկեղեցասէր» դարձած երեւելիներ եւ իրենց փոքրաւորները :

Իր իսկ յայտարարութեամբ, կը մնայ սրբագրել «թերի»ն, եւ ընտրութիւնը կը դառնայ «ընդունելի», դիւրացնելով աւանդական օծումը :

Ժամանակին բացատրած ենք թէ Կիլիկիոյ Աթոռին ժառանգորդները ինչո՛ւ մերժած են չինծու ժողովի մը առաջարկած «Համաձայնագիրը», որ անպայման անձնատրութիւն կը պահանջէր :

Այստեղ գտնուած ատեն, կաթողիկոսը եւ ուրիշ ժողովականներ կը խոստովանէին թէ շատ ծանր են կարգ մը պայմաններ եւ կը թելադրէին միջին ճամբայ մը գտնել :

Այդ միջին ճամբան գտնելու համար առաջին քայլը պիտի առնէին ա՛յն ժողովականները որ քուէ տուին Կիլիկիոյ Աթոռին անկախութիւնը խախտելու համար, կարդինալական մեծամտութեամբ :

Դարձի եկա՞ծ են արդեօք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՄԻՏ ԵՆ ԴԱՇԼԻՃԻՆ

Գ. Կի Մոլէ ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը շահեցաւ ընկերվարական կուսակցութեան համագումարին մէջ, պարզելով դաշլիճին քաղաքականութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մասին: Բացատրեց թէ Ալժերիան ոչ արաբական պետութիւն մը պիտի ըլլայ, ոչ ալ Ֆրանսական: Տակաւին կարելի չէ վերջնական սահմաններ որոշել: Ամբողջական հաւասարութիւն պիտի շնորհուի բոլորին եւ Ալժերիան անքակտելի կապերով կապուած պիտի մնայ Ֆրանսայի: Ընկերվարական կուսակցութիւնն է որ ստանձնեց ստուարաթիւ զինուորներու առաքման պատասխանատուութիւնը, վերահաստատելու համար բարեկարգութիւնը: «Կարգ մը լրագիրներ իրարանցում կը պատճառեն, թերթ ծախելու համար. ուրիշներ կը շահագործեն Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն ամենափոքր թերութիւնը, ծայր աստիճան չափազանցելով: Կը խօսուի կեսթափոյի, Պուխէնվալտի եւն. մասին. իրարու հետ կը շփոթեն դիմադրողը եւ մորթողը: Յիշենք թէ եղերական ժամերու մէջ ձախակողմն էր որ փրկեց կացութիւնը: Այս անգամ ալ հարկ եղաւ կուսակցական շահը զոհել ազգային շահուն: Ալժերիոյ մէջ մեր գլխաւոր հոգն է գտնել նոր մարդիկ որոնք անհրաժեշտ նոր ոգին ունենան նոր քաղաքականութիւնը գործադրելու համար: Բանակցութիւնները պէտք է կատարուին իրաւասու ներկայացուցիչներու հետ: Ատոր լաւագոյն միջոցն է ազատ ընտրութիւններ կատարել: Մենք պատրաստ ենք առաջարկելու որ կրակը դադրեցնեն, բայց չենք կրնար խնդրել: Մենք պիտի չհետեւինք ձեռնթափութեան քաղաքականութեան մը»:

Ալժերիոյ նախարարը, Ռ. Լաքոստ, որ նոյնպէս ընկերվարական է, մանրամասն ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով ցարդ կատարուած գործողութիւնները եւ բարենորոգումները: «Երբ ես պաշտօնի ձեռնարկեցի, կացութիւնը կազմալուծուած էր, բանակը Հնդկաչինի պարտութենէն ազդուած էր եւ ըմբոստները վստահ էին թէ պիտի յաղթեն: Այժմ ամէն բան կարելի է, մէջն ըլլալով ընդհանուր կարգադրութիւն մը: Ըսել կ'ուզեմ թէ զինուորական կարգադրութիւնը բաւական չէ հարցը լուծելու համար:

« Եթէ ցարդ բանակցութիւններ չկատարուեցան, պատճառը այն է որ լուութեան դատապարտուեցաւ Կի Մոլէի կոչը, ինչ որ քաղաքական մեծ սխալ մըն է ըմբոստներուն համար: Անոնք այլեւս ելք չեն տեսներ զինուորական տեսակէտով, եւ իրենց ամբողջ յոյսը դրած են միջազգային վիճաբանութեանց վրայ »:

Երկու զեկուցումներէն ետք, համագումարը հաւանութիւն յայտնեց 212ի դէմ 3138 քուէներով: Ձեռնպահ մնացին 245 պատգամաւորներ :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն ահաբեկումները կը շարունակուին Ալժերիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ : Զինուորական իշխանութիւնն ալ կ'ընդարձակէ իր գործողութիւնները: Վեց հազար զինուորներ յաջողեցան ետ մղել ապստամբները, Մեծ Քապիլի լեռներուն մէջ, սպաննելով 68 հոգի: Ըմբոստները օգտուելով բնական դիրքերէն յաջողեցան խուսափիլ Ֆրանսական դերագանց ուժերուն առջեւ: Այս առթիւ գերի բռնուեցան 65 ըմբոստներ, եւ ձերբակալուեցան երկու հարիւր կասկածելիներ: Բազմաթիւ զէնքեր ալ բանակին ձեռքն անցան, ուտելիքներով, համազգեստներով եւ դեղերով :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

« Ի՞ՆՉ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ...»

Ծառե՛ր, երգե՛ր եւ ցնծութեան կանչեր՝ Հայաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, օր առաջ Սիպերիա երթալու համար:

« Սովետական Հայաստան »ի վերջին թիւերուն մէջ ամբողջ էջեր յատկացուած են այս «հայրենասիրական» ձեռնարկին :

Խնդիրը ծանօթ է Ցառաջի ընթերցողներուն :

Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ կուսակցութիւնը ընդհանուր կոչ մը ուղղած են, 400 - 500 հազար պատանիներ եւ աղջիկներ ղրկելու համար դէպի Ծայր. Արեւելք :

Այս «կամաւորներուն» պաշտօնը պիտի ըլլայ մշակել խամ եւ խոպան հողերը, գործարաններ, ելեկտրակայաններ, երկաթուղիներ կառուցանել, աշխատիլ հանքահորերու մէջ եւայլն:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ սարքուած են «սոցիալական մրցումներ», կարմիր կայսրութեան բոլոր մասերուն մէջ, հիւսիսէն հարաւ :

Եւ մեր անճար հայրենիքին զաւակներն ալ խանդավա՛ռ կոչեր կ'ուղղեն փոխադարձաբար, կարաւաններ կազմելով եւ իբար քաջալերելով :

— Ի՞նչ տարբերութիւն կայ, կ'աղաղակէ Գայիկ Կատվալեան, Երեւանում եւ Մոսկուայում, Կիեւում թէ Վլատիվոստոկում: Ամէն տեղ մեր հայրենիքն է, ամէն տեղ մեզ սպասում է պատուաւոր աշխատանք: (Ս. Հ. 26 Մայիս):

Ուրիշ մը, Օնիկ Մկրտիչեան, կը ձայնակցի.

— Հպարտ ենք, որ պարտիան (կուսակցութիւն) վստահում է մեզ :

Եւ յոյս կը յայտնէ թէ զինք ալ պիտի ընդունին, ուղարկելու համար դէպի « մեր երկրի արեւելեան շրջանները»:

Ալ. Միասնիկեանի անուան քիմիական կոմպինատի կարբիդի ցեխի մեքենավար Աշոտ Գնտեմեանը կը գրէ.

— « Ես ցանկանում եմ լինել առաջիններից մէկն այն հարիւր հազարաւորներից որոնք անձնական օրինակով արձագանգում են պարտիայի եւ կառավարութեան կոչին» :

Թերթը միեւնոյն ատեն քարտէսներ եւ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ Ծայր. Արեւելքի «սքանչելի» տարածութեանց մասին, Խազախիստանէն եւ Ուզպեկիստանէն մինչեւ Վլատիվոստոկ, հրապուրելու համար երիտասարդները ու երիտասարդուհիները ;

Շարժումը նոր սկսած ըլլալով, դժուար է նախատեսել թէ մեր հայրենիքը քանի հազար երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ պիտի տրամադրէ, այս նոր արտագաղթին համար :

« Սով. Հայաստան»ի Մայիս 25ի թիւէն կ'իմանամ թէ Երեւանի մէջ գումարուած ժողովի մը առթիւ, «արդէն աւելի քան 300երիտասարդներ ցանկութիւն են յայտնել մեկնելու Հեռաւոր Արեւելք, ծնունդ տալու արդիւնաբերական նոր ձեռնարկութիւնների »:

Երէկ զինուոր, այսօր «կամաւոր» բանուոր: Միշտ հայրենիքի սահմաններէն դուրս ...

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Պուէնոս Այրէսէն կը հեռագրեն թէ արիւնալի դէպքեր պատահեցան Արժանթինի մէջ: Փերոնի կուսակիցներէն երկու զօրավարներ ապստամբութիւն մը սարքած էին շաբաթ օր, Պուէնոս Այրէսի, Լա Փլաթայի եւ Ռոզարիոյի մէջ: Կառավարութիւնը անմիջապէս միջամտեց ամենայն խստութեամբ: Քաղաքացիներ եւ սպաներ գնդակահարուեցան կարճ դատավարութեամբ:Օդային ուժերը եւ նաւատորմը չէին մասնակցած ապստամբութեան: Կառավարութիւնը յաջողեցաւ խորտակել Լափլաթայի եւ Սանթա Ռոզայի մէջ ծագած շարժումը : Երկու շրջաններն ալ ապստամբներուն ձեռքն անցած էին առժամապէս :

Շարժումը զինուորական հանգամանք ունէր եւ կը կատարուէր ի նպաստ փախստական նախագահ Փերոնի: Պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ: Երբ ապստամբութիւնը պայթեցաւ, նախագահ Արամպուրու բացակայ էր մայրաքաղաքէն: Փոխ - նախագահը, ծովակալ Ռոժաս անմիջապէս հաւաքեց զօրքին գլուխն անցաւ, շարժումը խորտակելու համար: Այս առթիւ հրատարակուած հրամանագիրը կ'ըսէ թէ ո՛վ որ զէնք ունի կամ կը դիմադրէ բանակին անմիջապէս պիտի դատուի եւ մահուան պիտի դատապարտուի: Ապստամբութեան բոյներէն մէկն էր զինուորական վարժարան մը: Սանթա Ռոզա քաղաքը պաշարուեցաւ հեծելազօրքին կողմէ, երբ ապստամբները կը գրաւէին քաղաքապետութեան շէնքերը եւ անթելի կայանը:Ռմբակոծուեցաւ նաեւ ԼաՓլաթա քաղաքը, որ մասամբ ապստամբներուն ձեռքը անցած էր: Առաջին առթիւ գնդակահարուեցան գնդապետ մը, հարիւրապետ մը եւ 18 քաղաքացիներ :

Կիրակի ամբողջ օրը պահակներ կը շրջէին Պուէնոս Այրէսի փողոցներուն մէջ : Հրասաններով եւ գնդացիրներով զինուած զինուորներ բռնած են բոլոր ռազմագիտական դիրքերը: Կառքերն անգամ խիստ խուզարկութեան կ'ենթարկուին: Ապստամբները յարձակում գործեցին Պուէնոս Այրէսի զինարանին վրայ: Սանթա Ռոզայի եւ Ռոզարիոյ մէջ ապստամբները անթելը գրաւած ըլլալով կոչեր կ'ուղղէին ժողովուրդին :

Երկու զօրավարներ յայտարարութիւն մը հրատարակած էին, ըսելով թէ ապստամբութեան նպատակն է վերահաստատել 1949ի սահմանադրութիւնը : Կէս օրին Պուէնոս Այրէսը փրկուած էր եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած՝ ամբողջ երկրին մէջ: Լա Փլաթայի ապստամբները անձնատուր եղան օդանաւերու կրակին տակ : Շարժումին վա -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ մինչ ապստամբները կը խուսափին ճակատամարտէ, իրենց ահաբեկիչները կը շարունակեն յարձակում գործել ագարակներու եւ տուներու վրայ: Առջի օր ռումբ մը պայթեցուցին Կոստանդինի մէկ սրճարանին մէջ, վիրաւորելով 86 հոգի: Յաջորդ օրը հրկիզեցին Օրլէանվիլի փայտաշէն քաղաքապետարանը: Ֆրանսական ոստիկանութիւնը եւ զօրքը պաշարեցին երկու հազար բնակիչներ Ալժէի իսլամական թաղին մէջ, իբրեւ հետեւանք չորս անձերու սպանութեան :

× Տեղական թերթերը կը շարունակեն լուրեր հրատարակել նորակոչ զինուորներու առաքման դէմ կատարուած ցոյցերու մասին: Սթրազպուրկի մէջ Ֆրանսական 21րդ հետեւակազօրքի գունդը բուռն ցոյց մը կատարեց զօրանոցին մէջ, երբ ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Ալժերիա: Ոստիկանութիւնը եւ ապահովութեան ուժերը պաշարեցին զօրանոցը, բայց աղմուկը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշեր: Յաջորդ օրը բոլորն ալ կառախումբ դրուեցան, բայց զօրանոցին կարասիները եւ ապակիները ջախջախուած էին:

Ուրիշ վայրերու մէջ ալ դէպքեր պատահեցան :

ԳՈՐԾՕՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ԽՄԲ.— Հեռաւոր Գալիֆորնիոյ մէկ անկիւնը, Լոս Անճելըսի մէջ 1911ին խումբ մը հայրենակիցներ կը կազմեն Հ. Յ. Դ. Կոմիտէ մը, որ հետզհետէ աճելով, կը դառնայ պատկառելի ուժ: Այս առթիւ հետեւեալ խմբագրականը՝ «Ասպարէզ»էն.—

Ընդամէնը 45 տարիներու ընթացքին Լոս Անճելըսի հայ գաղութը այնպիսի թըռիչք, յառաջդիմութիւն ունեցած է, որ բանիմաց մարդոց զարմանքը կը շարժէ: Կը բաւէ ըսել որ 1911ին Լոս Անճելըսի հայ գաղութը կը հաշուէր երեք հարիւր հոգի, մինչդեռ այսօր, հաւիւ կէս դարանցած, ան կը հաշուէ 30-35.000 հայութիւն, գնահատելի ազգային-հասարակական, կրօնական, մշակութային եւ քաղաքական կազմակերպութիւններով:

Յատկանշական է Հայոց ազգայնութեան տեսակէտէն որ, ուր Հայը ոտք դնէ, հոն, կարճ միջոց ետքը, եկեղեցի մը, դպրոց մը եւ Դաշնակցութեան Կոմիտէ մը կը հիմնէ: Լոս Անճելըսի պարագային, դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է առաջնութիւն շահողը: 1911ի Մարտ ամսուն, դեռ եւս եկեղեցի եւ դպրոց չհիմնուած է, Լոս Անճելըսի մէջ կը կազմուի առաջին Դաշնակցական Կոմիտէն, Ֆրեզնոյի Կոմիտէի ընկերներու նախաձեռնութեամբ: Եւ այնուհետեւ Կոմիտէն երթալով կը կազմաւորուի եւ կը ծաւալի, հանրային հաստատութիւններու ղեկավարութիւնը իր ձեռքն առնելով:

Այսօր Լոս Անճելըսի մէջ գոյութիւն ունեցող եկեղեցիներու, դպրոցներու, միութիւններու եւ հաստատութիւններու մեծ մասին հիմնադիրը եղած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր մարմիններու, ընկերներու եւ համակիրներու միջոցաւ: Սակայն այդ բոլոր միութիւններն ու մարմինները կան ու կը գործեն ազատ, առանց կաշկանդումի, ինչպէս որ յատուկ է Դաշնակցութեան ազատական ոգիին եւ դեմոկրատական սկզբունքներուն:

Դաշնակցութիւնն է որ հիմնած է Հայ Օգնութեան Միութեան նման աննման կանացի կազմակերպութիւնը, որ այսօր մեր գաղութին էական ու կենսական աւիշը կը կազմէ: Հայ Օգնութեան Միութիւնն է որ ամէն տեղ կը հիմնէ Հայոց լեզուի դասընթացքներ եւ կամ կը հովանաւորէ եղածները: Լոս Անճելըսի Մեսրոպեան զոյգ Վարժարաններու ղեկավարութեան եւ աջակցութեան մէջ խոշոր բաժին ունին Հայ Օգնութեան Միութեան անդամուհիները, Դաշնակցական ընկերները եւ համակիրները:

Ս. Խաչ Եկեղեցին իր եռանդուն եւ նախանձախնդիր հոգաբարձական կազմով, իր օրինակելի կազմակերպութեամբ, իր նորակառոյց շքեղ սրահով եւ կրօնասէր համայնքով Լոս Անճելըսի հայ համայնքին մէջ կեդրոնական եւ ուշադրութեան արժանի տեղ կը գրաւէ: Իր ժամանակաւոր հովիւներն ունենալով, այսօր ան օժտուած է մնայուն եւ արժանաւոր, երիտասարդ, կարող հովիւով մը, որ պատիւ կը բերէ Հայց. Առաքելական Եկեղեցիին:

Գովելի եւ գնահատելի աշխատանքներ կը կատարեն Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը եւ համայնքը: Անցեալ տարի կառուցուած եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահը, որ 75.000 տոլար արժեց, գնահատութեան եւ հիացումի արժանի գործ մըն է:

Լոս Անճելըսի Հայ Կեդրոնը, որ կառուցուեցաւ անկէ քանի մը տարի առաջ Դաշնակցական ընկերներու եւ համակիրներու նախաձեռնութեամբ եւ զոհաբերութեամբ, միանգամայն պատիւ կը բերէ Լոս Անճելըսի, քանի որ ամերիկահայ համայնքներու մէջ ամէնէն շքեղ եւ մեծածախս շէնքն է, իր ընդարձակ եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած սրահներով:

Լոս Անճելըսի կը պատկանի նաեւ պատիւը Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադրման. Հէրի Քարեան, Ալեք Փիլիպպոսեան, Արշակ Տիգրանեան եւ ուրիշներ Լոս Անճելըսի հայ համայնքին անդամներն են եւ յայտնի՝ թէ իրենց զոհաբերութեան ոգիով եւ թէ ազգասիրական զգացումներով: Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը պատիւ կը բերէ ոչ միայն ուէ համայնքի (այս պարագային՝ Լոս Անճելըսի), այլ եւ պատիւ կը բերէ ուէ քաղաքակիրթ ազգի:

Կրնանք համարձակօրէն, ըսել, որ Լոս Անճելըսի համայնքը մէկն է եւ առաջիններէն՝ իբրեւ առատաձեռն նուիրող եւ զոհաբերող գաղութ: Ան, պահելէ զատ իր հաստատութիւնները՝ եկեղեցի, դպրոց ազգային տուն, միութիւններ եւն., այլ եւ ամէն տարի խոշոր նուիրատուութիւններ կ'ընէ դուրսի հայ հաստատութիւններուն եւ համայնքներուն: Արդէն Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան երեսուն հազար տոլարին զգալի մասը Լոս Անճելըսի հայ գաղութը կուտայ:

Լիբանանի Ազունիէի Թոքախտաւորներու բուժարանին ամէն տարի Պ. Միհրդատ Տիգրանեանի միջոցաւ նուէրներ կը տրուին: Այլ եւ Հայր եւ որդի բարեգործ Տիգրանեաններն են որ Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին գիշերօթիկ շէնքը կառուցին երեսուն հազար տոլար նուիրելով:

Լոս Անճելըսի հայ գաղութն է դարձեալ, որ կառուցած է «Լոս Անճելըսի Հայ Ծերանոցը», ուր հայ ծեր մամիկներ ու պապիկներ ապաստան գտած են հոգատար խնամքի արժանանալով:

Օրինակ մըն ալ յիշենք, որ շատ յատկանշական է Լոս Անճելըսի հայ գաղութին զոհաբերութեան հիանալի ոգիին առթիւ: Երբ 1921ին ինկաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ հայ քաղաքական-մշակութային գործիչները հոծ զանգուածով մը Իրան (Պարսկաստան) անցան, քանի մը ամիս ետքը Լոս Անճելըսի հայ համայնքէն ստացուեցաւ գումար մը, հայ տարագիրներու օգնութեան համար: Ոմանք, մեր հայրենակիցներէն առաջին անգամ ըլլալով լսեցին Լոս Անճելըսի անունը եւ գիտցան որ հոն հայ գաղութ մը հաստատուած էր. այդ օժանդակութիւնը այնքան ուժեղ տպաւորութիւն ձգեց տարագիր հայութեան վրայ, որ այնուհետեւ Լոս Անճելըս եւ օգնութիւն բառերը նոյնացան:

Այսօր, ի տես Լոս Անճելըսի հայ հոծ գաղութին եւ իր հաստատութիւններուն, իր մատուռականներուն եւ արուեստագէտներուն, կրնանք ըսել եւ վկայել որ գաղութը երթալով կը զարգանայ, կը յառաջդիմէ հսկայի քայլերով եւ կը հիացնէ մեզ մանաւանդ իր զոհաբերութեան բարձր ոգիով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՍԱԲԵՐ, բացառիկ թիւ նուիրուած հայ երիտասարդութեան: Հրատ. Հ.Յ.Դ. Երիտ. Միութեան, Գահիրէ 1956: Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, 64 մեծադիր էջ: Գին 100 Փր.: Դիմել Հ. Յ.Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան:

ԱՆՄԱՀ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, 96 մեծադիր էջ, բազմաթիւ յօդուածներով եւ յուշերով, պատկերազարդ: Հրատ. «Ալիք»ի: Թեհրան:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Գ.— ԻՆՔՆԱԳՈՎՈՒԽ ԿԸ ԳՈՐԾԷՐ

Այս տեղեկագրին մէջ Խրուշչեւ կը խօսի նաեւ Եուկոսլաւիոյ խնդրին մասին: Սթալին համոզուած թէ ինք ամենակարող է, այդ թուականին կ'ըսէր Խրուշչեւի.— «Եթէ ճկոյթս շարժեմ, այլեւս Թիթօ գոյութիւն չունենար: Պարզապէս պիտի անհետանայ:»

Զգոյշ եւ կասկածամիտ էր Սթալին եւ կը վախնար ապագայէն: Օր մը Քաղաք. Բիւրոյի անդամներէն մէկուն կ'ըսէր թէ՝ «Դուք կոյր էք նորածին կատուներու պէս: Ի՞նչ պիտի ընէք առանց ինծի, երկիրը պիտի կորսուի, որովհետեւ պիտի չկրնաք տեսնել թշնամին»:

Խրուշչեւ կ'ըսէ թէ մինչեւ անգամ Սթալինկրատը շորթուած անուն մըն է, որովհետեւ Սթալինի կարծեցեալ յաղթութիւնը քաղաքին պաշտպան առեն, 1918ի քաղաքացիական պատերազմին, իրականին մէջ Վորոշիլովի արժանիքն էր: Սթալին միայն քաղաքին պարէնաւորումով զբաղեցաւ:

Եւ տեղեկագրին այս հատուածը կարդացած առեն, Խրուշչեւ բացագանչեց.— «Առենը չէ՞ տակաւին որ «ազգայնացընենք» մեր գործարանները եւ կոլխոզները, վերցնելով անոնց վրայէն Սթալինի անունը:

Լենին կը դիմէր խիստ մեթոտներու այն պարագային միայն երբ անհրաժեշտ էր, երբ շահագործող դասակարգեր կը գտնուէին տակաւին, որոնք զօրաւոր ընդդիմութիւն ցոյց կուտային, երբ պայքարը ամէնէն սուր ձեւը կ'առնէր, մէջն ըլլալով քաղաքացիական պատերազմ մը:

Սթալին ծայրայեղ մեթոտներու կը դիմէր եւ զանգուածային ճնշումներու, երբ արդէն յեղափոխութիւնը յաղթական էր, երբ խորհրդային պետութիւնը հաստատուած էր, երբ շահագործող դասակարգերու հաշուեյարդարը լրացած էր, երբ ընկերվարական յարաբերութիւնները խորապէս արմատացած էին ազգային տնտեսութեան մէջ, երբ մեր կուսակցութիւնը քաղաքականապէս հաստատուած էր եւ զօրացած էր թուական եւ գաղափարական տեսակէտէ:

Բացորոշ է որ շատ մը պարագաներու մէջ Սթալին անհանդուրժող էր եւ բիրտ էր իր վերաբերումը եւ չարաչար գործածեց իր իշխանութիւնը: Փոխանակ ցոյց տալու ճշդութիւնը իր քաղաքականութեան, շատ անգամ ճնշումի եւ ֆիզիքական բնաջնջումի կը դիմէր, ոչ միայն իր իրական թշնամիներուն դէմ, այլեւ այն անհատներուն, որոնք որեւէ յանցանք գործած չէին ո՛չ կուսակցութեան և ոչ ալ խորհրդային կառավարութեան դէմ: Ասոր մէջ մենք որեւէ իմաստութեան նշան չենք տեսներ այլ այնպիսի բրտութիւն մը, ուրկէ Լենին այնքան կը սարսափէր:

Աւելի ուշ, երբ Բերիայի խմբակին դիմակը վար առնուեցաւ, Կեդր. կոմիտէն զբաղեցաւ այս խմբակին տեսած գործերով: Շատ գէշ պատկեր մը մէջտեղ ելաւ Սթալինի բիրտ նպատակներուն եւ անարդարանալի վարմունքին մասին: Ան չարաչար կը գործածէր իշխանութիւնը, ինքզինքին կը թոյլատրէր գեղծումներ ընելու: Յանուն Կեդր. Կոմիտէին կը գործէր, առանց անդամներուն հաւանութիւնը առնելու, ոչ ալ Քաղաք. Բիւրոյի անդամներուն կարծիքը: Յաճախ անոնց չէր յայտներ իր անձնական որոշումները կուսակցութեան եւ կառավարութեան շատ կարեւոր հարցերու մասին:

Գալով անձի պաշտամունքին, պարտք կը զգանք ցոյց տալ թէ ինչ վնասներ պատճառեց կուսակցութեան շահերուն:

Լենին միշտ կը շեշտէր կուսակցութեան կարեւորութիւնը եւ դերը իբրեւ բանուորներու եւ գիւղացիներու ընկերվարական կառավարութեան ղեկավար: Ան անոր մէջ կը տեսնէր երկրին ընկերվարութեան յաղթական կառուցումը: Շեշտելով համայնավար կուսակցութեան մեծ պատասխանատուութիւնը իբրեւ ղեկավար կուսակցութիւն, Լենին կ'ուզէր որ խղճմտօրէն յարգուին կուսակցական կեանքի բոլոր կանոնները, եւ գործադրուի կուսակցութեան եւ Պետութեան հաւաքական ղեկավարութիւնը:

Հաւաքական ղեկավարութիւնը կը բխի մեր կուսակցութեան էութենէն իսկ, հիմնուած ըլլալով ժողովրդավար կեդրոնացումի սկզբունքներուն վրայ: «Կը նշանակէ թէ, կ'ըսէր Լենին, կուսակցական բոլոր հարցերը կը լուծուին բոլոր անդամներուն կողմէ — ուղղակի կամ անոնց ներկայացուցիչներուն կողմէ — որոնք բոլորն ալ անխտիր ենթակայ են միեւնոյն կանոններուն: Աւելին, վարչական բոլոր անդամները, հաւաքական ղեկավարութիւնը, բոլոր անոնք որ պաշտօն մը ունին կուսակցութեան մէջ, ներկայացուցիչներ են, եւ հաշիւ պէտք է տան իրենց գործունէութեան մասին եւ կրնան պաշտօնանկ ըլլալ»:

Ծանօթ է որ Լենին ինքը շատ խստօրէն կ'ենթարկուէր այս սկզբունքներուն: Ոչ մէկ հարց, որքան ալ կարեւոր ըլլար, Լենին առանձին չէր որոշեր, առանց հաւանութիւնը առնելու Կեդր. Կոմիտէի անդամներու մեծամասնութեան եւ կամ Քաղաք. Բիւրոյին:

Կուսակցութեան ամէնէն դժուար շրջաններուն Լենին անհրաժեշտ կը գտնէր հրաւիրել համագումար կամ լիագումար նիստ, ուր ամէնէն կարեւոր հարցերը կը քննուէին եւ հաւանութեան կ'ենթարկուէին բոլոր ղեկավարներուն կողմէ:

Մենք կրնանք 1918ին օրինակը տալ, երբ երկիրը աշխարհակալներու յարձակման սպառնալիքին տակն էր: Այդ պա...

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

Ո՞Վ Է ԱՊՐՈՒՄ

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Կէս դար է, ասաց, դեգերում եմ այս մեռելաքաղաքի բնակիչների մէջ: Այստեղ հանգչում են հայրերը եւ նրանց կողքին՝ իրենց որդիները, իսկ թոռները հիմա մարտնչում են քո դէմ: Ես գիտեմ այս մեռելաքաղաքի գործերը: Մահը խիստ եւ հզօր է: Ոչ յաղթապանծ իշխանը կ'ազատի այդ պարտքից, ոչ պարտուած ստրուկը: Կեանքը սուտ է, միայն...

Իշխանը մեղմով կտրեց ծերունու խօսքը:

— Այո, այո, բայց խնդրում եմ ինձ մեկնես այս գրերի խորհուրդը:

Ծերունին մի պահ շփեց ճակատը եւ ասաց.

— Հնուց, դարերի մէջ սրբագործուած մի սովորութիւն կայ մեր քաղաքում: Երբ մեռնում է մի քաղաքացի, դատի են նստում քաղաքի իմաստուն ծերունիները: Քաջութիւն, խելք, հարստութիւն անարժէք են, երբ չի գործւում ուրիշի համար: Իրենց անձի համար մարդոց ապրած օրերը նժարի մէջ կշիռք չունին, բարիք գործած օրերն են ապրած համարւում: Որովհետեւ կեանքի իմաստը ուրիշի համար ապրելու մէջն է: Եւ այսպէս հաշւում են ննջեցեալի բարիք գործած օրերը եւ թիւը գրում տապանի վրայ:

Եւ, առանց նայելու մտանաւանշուած շիրմաքարին, ծերունին շարունակեց.

— Այս քարի տակ հանգչում է մեր ժողովրդի հռչակաւոր իմաստունը: Իր մանուկ օրերից հրաժարուեց նա աշխարհի հաճոյքներից: Զգաց թշուառի եւ գըրկուածի տանջանքները, տառապեց քաղցածի եւ կեղեքուածի տառապանքներով: Ամփոփուեց իր աղքատիկ խուցի մէջ, օր ու գիշեր, ամէն ժամ խորհեց թշուառների փրկութեան համար: Գրեց ու երգեց, եւ նրա սրտից բխած խօսքն ու երգը մխիթարեցին տառապողին, ըմբոստացրին լքուածին եւ սաստեցին կեղեքողին ու հարստահարողին: Նա մեր մարգարէն է, իմաստուն առաջնորդը դէպի արդար եւ բարի կեանքը:

— Իսկ այս միւս մահարձա՞նը, հարցրեց իշխանը:

— Սա մեծ ճանապարհի վրայ կողոպտող եւ սպանող աւազակ էր, բայց մի օր զղջաց իր ոճիրները, կտրեց սուրը: Հեռաւոր վայրերից աղբիւր տարաւ երկրի ամէնից ջրազուրկ ճանապարհի վրայ եւ ինքն էլ աղբիւրի մօտ իր խցիկն շինեց: Առաւօտից մինչեւ երեկոյ, դաւաթը ձեռքը, սառը ջուր էր մատուցանում ծարաւի ճամբորդներին: Այսպէս նա ապրեց ուրիշների համար երեք տարի:

«Այդ մտանաւանշածդ մեր քաջ զօրապետն է, յաղթողը մեր երկրի թշնամիներին, բայց նրա սխրագործութիւնները հաշուի չառան: Նա պատերազմում մի անգամ թշնամի մի վիրաւոր զինուորի պատսպարեց իր վրանում, վէրքերը կապեց եւ խնամեց մի օր: Մեր իմաստունները այդ միակ օրը հաշուեցին ապրած օր:

«Իսկ այս մահարձանի տակ պառկած է քաղաքի մեծահարուստներից մէկը: Իր կեանքում նա միայն մի բան գիտէր, — գանձ դիզել: Ոչ մի մարդու եւ ոչ մի վայրկեան չկարեկցեց, աննշան բարիք իսկ չարեց եւ ոչ մէկին: Նրա օրերը զուր անցան, ծուխի պէս ունայն: Եւ գրեցին նրա տապանի վրայ. «Զապրեց եւ ոչ մի օր»:

Իշխանը զոհացաւ ծերունու խօսքերից, առատ վարձատրեց նրան եւ հետխոհ, գլուխը կախ, դանդաղ քայլերով գնաց վրանը:

Ամբողջ գիշերը, մինչեւ լոյս, նա ոչ քնեց եւ ոչ հանգստացաւ. մտածեց ու մտածեց:

Երբ լոյսը ծագեց, փոխանակ ռազմակոչ շեփոր զարկելու՝ կռիւը վերսկսելու համար, նահանջի հրաման արձակեց: Պաշարումը վերցրեց, վերադարձաւ իր երկիրը, բանակը ցրուեց եւ ձեռնարկեց բարի ու խաղաղարար գործերի, կեանքին մնացած օրերը ապրելով ուրիշների բարօրութեան համար:

Աւանդութիւնը յիշատակում է, որ նա, ամէն առաւօտ զարթնելիս եւ ամէն երեկոյ քուն մտնելիս, կրկնում էր:

— Ես բախտաւոր եմ, որ ապրում եմ հիմա:

ԱԻ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՏԷՅՒՆ.— Շաբաթ երեկոյ (2 Յունիս). Հ.Յ.Դ.ի Տան սրահը լեցուած էր բերնէ բերան։ Յ. Կ. Խաչի դպրոցին հոգաբարձութիւնը կը ներկայացնէր «Տրդատ Թագաւորի դարձը» թատերախաղը ի նպաստ դպրոցին, հովանաւորութեամբ Յ. Կ. Խաչի եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ռ. Միլտոնեանի։ Թատերախաղը հեղինակութիւնը Հ. Ս. Երեմեանի, վերամշակուած էր Տիկին Միլտոնեանի կողմէ ու ճոխացուած՝ պարախումբի, նուագի եւ երգերու բաժիններով, ինչ որ աւելի հաճելի կը դարձնէր ունկնդրութիւնը եւ ներդաշնակ կառուցուածք մը կուտար թատերախաղին։

Անհրաժեշտ չէ ներկայացնել թատերախաղին նիւթը, որ պատկերացումն է Հայաստանի քրիստոնէացման պատմական անցքերուն։

Օրեր առաջ պատրաստութիւններ կը տեսնուէին բեմայարդարման համար ու գործի լծուած էին ոչ միայն հոգաբարձութեան անդամները, Պ. Կարօ Օհանեան եւ ընկեր Ս. Առաքելեան, այլեւ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեան, Մարտիկ Տէր Սահակեան եւ Արսէն Սիւրմէճեան։ Տիկին Միլտոնեան ոգի ի բռին կ՚աշխատէր կերպընկալ պարախաղեր ու երգեր սորվեցնել իր աշակերտուհիներուն ու կը վարէր թատերական փորձեր։ Բարեբախտաբար, իրենց ջանքերը պսակուեցան յաջողութեամբ։ Պէտք է աւելցնել որ մեր բեմը այսպիսի յարդարանք բնաւ չէր տեսած։

Այժմ փոքր ակնարկով մը ներկայացնենք դերակատարները։ Տիկին Ա. Պօյաճեան ստանձնած էր Թագուհի Աշխէնի դերը ու իր նուրբ խաղարկութեամբ այս անգամ ալ կարեւոր աջակից մը հանդիսացաւ խաղին յաջողութեան։ Պ. Յակոբ Վարդերեսեան լաւագոյնս կատարեց Տրդատի փափուկ դերը։ Մանաւանդ հիւանդ Տրդատի կատարեալ արտայայտութիւնները տուաւ։ Նոյնքան վարժ էր իր շարժումներով ու արտայայտութեան ձեւերով Պ. Մարթէն Օֆլազ որ քրմապետ Արձանի տիպարը կը ներկայացնէր։ Այս երկու թարմ ու պատրաստակամ ուժերը պէտք է յաճախ օգտագործել։ Պ. Մուրատ Սաղաթէլեան Գրիգոր Լուսաւորիչի յաջող մարմնաւորումը հանդիսացաւ, թէեւ վարժ էինք զինքը տեսնել աւելի աշխոյժ ու ինքնավստահ։

Օրիորդներ Բրաբիոն Տապաղեան Խոսրովիդուխտի՝ եւ Սիւզան Զաթալեան Հռիփսիմէ կոյսի դերերը կատարեցին համարձակ ու անսխալ առոգանութեամբ, հակառակ իրենց տարիքին։ Վերջապէս պարող օրիորդներ Մարի եւ Աշխէն Խորանեան քոյրեր, Զաթալեան Սիւզան եւ Փանոսեան Սոնա ճկուն ու նազելաճեմ շարժումներով եւ գունաւոր լոյսերու ճաճանչներով պարուրուած խորհրդաւորութիւն մը ստեղծեցին։ Նոր Սերունդի տղաքն ու աղջիկները եւ դպրոցին աշակերտները իրենց փոքր դերերով նպաստեցին ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմելու։ Բոլոր ներկաները շատ գոհ մնացին ներկայացումէն ու դերակատարները յաճախ ծափահարուեցան։

Այս առթիւ դպրոցին Հոգաբարձութիւնը կը խնդրէ իր շնորհակալութիւնները յայտնել բոլոր դերակատարներուն, ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց ջանքերով ապահովեցին ձեռնարկին յաջողութիւնը ու հանդիսականներու ընծայեցին գեղարուեստի հաճելի երեկոյ մը։ Գ. Պ.

հուն կուսակցութեան եօթներորդ համագումարը հրաւիրուեցաւ հաշտութեան կենսական հարցը քննելու համար։

1919ին, քաղաքացիական պատերազմին, ութերորդ համագումարը կարեւոր որոշումներ տուաւ, ինչպէս, կուսակցութեան յարաբերութիւնները գիւղացիական զանգուածներուն հետ, կարմիր բանակին կազմակերպութիւնը, կուսակցութեան ղեկավարութեան դերը սովետներու մէջ եւայլն։

1920ին իններորդ համագումարը զբաղեցաւ տնտեսական զարգացման հարցով։ 1921ին տասներորդ համագումարը ընդունեցաւ Լենինի տնտեսական նոր քաղաքականութիւնը եւ պատմական որոշումը որ կոչուեցաւ «կուսակցական միասնականութիւն»։

Լենինի կենդանութեան համագումարները տեղի կ'ունենային կանոնաւորաբար։ Եւ միշտ, երբ կուսակցութեան կամ ազգին զարգացման մէջ կարեւոր դարձակէտ մը տեղի կ'ունենար, Լենին անհրաժեշտ կը գտնէր խորապէս վիճաբանել ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան, ինչպէս եւ կուսակցութեան եւ կառավարութեան գործերու ընթացքի մասին։
(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բեղուն շրջան մը եւս բոլորեց Հ.Մ.Ը.Մ.ը։

Հարեւանցի ակնարկ մը իր խումբերու մասին.— «Մինիմ»ներու խումբը 25 անդամ, երկու վարիչները, եղբայրներ Սարգիս Գույումճեան եւ Տիգրան Կազարեան, նիւթական եւ բարոյական միջոցները ի գործ դնելով կրցան դժուարին պայմաններու տակ մարզել եւ նախանձելի խումբ մը պատրաստել։

Կրտսերներու խումբ (քատէ) քսան անդամ, որոնց հանդէպ մարզիչը՝ եղբայր Աւետիս Զաքարեան տարիներէ ի վեր հօր մը պարտականութիւնը կը կատարէ եւ այս տարի եւս կրցաւ լաւագոյն խումբ մը ներկայացնել։

Ժիւնիօրներու խումբ, 18 անդամ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի ապագան որոնց աղուէս վարիչը՝ եղբայր Բարսեղ Սարգիսեան ֆութպոլի մեծ մասնագիտութեամբ մեծ դեր կատարած է, փայլուն յաղթանակներ ապահովելով։ Դեռ 15 օր առաջ վեց յաղթանակներով խլեցին Մազարկի կազմակերպած խաղաշրջանին բաժակը։

Պահեստիներու խումբը 18 անդամ, մարզիչներն են եղբայր Սէֆէրեան եւ Գրիգոր Բալուեան, որոնց կատարած անխոնջ աշխատանքին շնորհիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի պահեստի խումբը յաղթեց իր քսան մրցումներուն 18ին եւ բարձրացաւ Բ. «տիվիզիօն»ի նախանձելի դասակարգին։

Պահեստիներու Բ. խումբը 16 անդամ, առաջին տարին ըլլալով մասնակցեցաւ Ե. «տիվիզիօն»ի խաղարկութեանց եւ խլեց երրորդութիւնը իր շարքի։

Ա. Խումբ.— 25 անդամ, պատասխանատու մարզիչներ՝ եղբայրներ Մրճօյեան Վարդգէս, Օհաննէսեան Ժանօ եւ Մկրտիչեան Ժորժ։

Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբը պարծանքը եղաւ եւ մարսիլահայ մարզ. մեծ յաղթանակներ շահեցաւ։ Եթէ քիչ մը խոհեմութեամբ խաղային, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբը իր շարքին առաջնութիւնը խլած պիտի ըլլար, բարձրանալով աւելի բարձր դասակարգի։ Մեղք որ առիթը փախցուցին։

Ոչ մէկ օտար մարզիկ կը մասնակցի Հ.Մ.Ը.Մ.ի։ Ոչ մէկ վճարում ունէ մարզիկի։ Լիոնի մէջ կատարուած մրցումներուն Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկները բոլոր ծախքերը իրենք վճարեցին։

Վարչական կազմ.— Նախագահ եղբայր Անտուրեան, փոխ նախագահներ՝ եղբայրներ Տիգրան Փափազեան, Բիւզանդ Փափէլեան, Ժանօ Օհաննէսեան, Վարդգէս Մրճօյեան։

Քարտուղարներ՝ եղբայրներ Սարգիս Գույումճեան, Ժորժ Մկրտիչեան։

Գանձապահներ՝ եղբայրներ Վահան Շամլեան, Գեղամ Մալխասեան։

Ցետերասիոնի պատուիրակ Պարոյր Գույումճեան։

× Վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ պատ. Եղուարդի տէր եւ տնօրէն Պ. Րաֆֆի Նազարեանի ամէն նիւթական օժանդակութիւնը ընծայեց Հ.Մ.Ը.Մ.ի յառաջխաղացման համար։ Որքան ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ քանի մը Րաֆֆիներ եւս ունենայինք իբրեւ օժանդակ։

Նմանապէս շնորհակալութիւն Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատուակալ բարերար եւ համակիր անդամներուն որոնք միշտ սիրայօժար աջակցեցան, ամէն անգամ որ Հ.Մ.Ը.Մ.ը պէտք ունեցաւ իրենց։

Վահան Շամլեան

ԵՐԿՈՒ ԽԵՆԹԵՐ կը քալեն յիմարանոցի պարտէզին մէջ։ Յանկարծ, անոնցմէ մէկը գետինը կը նստի եւ կը սկսի կօշիկները հանել։

— Ինչո՞ւ կը հանես կօշիկներդ, կը հարցնէ ընկերը։

— Կօշիկներուս մէկուն մէջ քար մը մտաւ, կը պատասխանէ առաջինը։

— Ինչո՞ւ երկու կօշիկներդ ալ կը հանես։

— Ապուշ, ինչպէս պիտի գիտնամ թէ ո՞ր կօշիկիս մէջ է քարը։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Յունիս 3ին, կիրակի, Ազգ. Տան մէջ տեղի ունեցաւ Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք - հաւաքոյթը։

Պիֆէն շատ ճոխ էր։

Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը։ Հայրենակիցներ եկած էին վերյիշելու իրենց ծննդավայրին հին օրերը,— ընտանեկան, ընկերային եւ ազգային։

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Կարօ Սարեան որ յաջողութեամբ վարեց մինչեւ վերջ։

Մեծ ոգեւորութիւն ստեղծուեցաւ երբ ըսկսան մենապարերը և լաչ պարերը, դաշնակի ընկերակցութեամբ։ Տեղի ունեցան մեներգներ, խաղեր եւ զուարճախօսութիւններ։

Պ. Հրաչ Կոթողեան հարեւանցի ակնարկով մը պանծացուց Պոնտոսի յեղափոխական կեանքը։ Պ. Հայկակ Ծատուրեանի նուիրած կողով մը ընտիր կաղինը, եւ Պ. Կարօ Սարեանի նուիրած երկու սիկարները աճուրդի դրուելով միասին 21 հազար երկու հարիւր Ֆրանք գոյացաւ։ Կաղինը շահեցաւ Պ. Մկրտիչ Աչճեան եւ հրամցուց ամէն մէկ սեղանի։

Խնջոյքին վերջաւորութեան ցոյց տրուեցաւ կարգ մը հետաքրքրական շարժանկարներ։

Թերթով ծանուցուած նախագահը վերջին պահուն նամակով մը կ'իմացնէր թէ պիտի չկրնայ ներկայ ըլլալ։

Վարչութիւնը իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնեց բոլոր նուիրատուներուն, ներկաներուն եւ սրահին մէջ աշխատող օրիորդներուն։

Ժամանակը արդէն շատ ուշ էր։ Ներկաները մեկնեցան կազդուրիչ տպաւորութեան տակ։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ

ԴԵՐԱՍԱՆ Մարտիրոս Մնակեանի շիրիմին բացումը տեղի ունեցաւ Մայիս 27ին, Շիշլիի գերեզմանատան մէջ (Պոլիս)։ Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը։ Կը նախագահէր Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան։ Յարութիւն քհնյ. Հալաճեան կատարեց հոգեհանգիստը Վարդանանց երգչախումբին երգեցողութեամբ։ Յետոյ վերցուցին սեւ շղարշը եւ Գարեգին վրդ. օրհնեց յիշատակը Մնակեանի, շեշտելով անոր կարեւոր դերը հայկ. թատրոնին մէջ։ Երիտասարդներու թատերախումբին կողմէ խօսեցաւ Եդ. Երէցեան։ Խօսեցաւ նաեւ Մնակեանի աշակերտներէն թուրք դերասան Էյուպ Սապրի որ ըսաւ.— «Ոսկի տառերով արձանագրուած է Մնակեանի անունը պատմութեան էջերուն մէջ։ Հպարտութեամբ կ'ըսեմ թէ Մնակեան հաստատեց թուրք բեմին հիմերը»։ Թուրքերէն ուղերձ մը կարդաց Օգսէն Շահինեան եւ շնորհակալութիւն յայտնեց ծերունի դերասան Գրիգոր Յակոբեանի եւ բարերար Արտաշէս Փափազեանի որոնց ճիգերով գլուխ ելաւ շիրիմին շինութիւնը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Ամէնքը սպասում էին Մեսրոպին։

Նա թղթերը տհաճօթեամբ մի կողմ նետեց եւ դառնալով դէպի միւսները, ասաց.

— Բոլորովին ապարդիւն է քրքրել այդ թղթերը եւ նրանցից որեւէ եզրակացութիւն հանել։ Մեր այժմեան դրութեան մէջ՝ հաշիւը ոչ միայն կը սխալեցնէ, այլ եւ կը մոլորեցնէ մեզ։ Մեր գործերը հէնց սկզբից անհաշիւ են տարուել։ Այնպէս էլ պէտք է շարունակել։ Այսինքն, կամենում եմ ասել, որ ժամանակը այնքան նեղ է եւ պահանջները այնքան տեւողական են, որ մենք միջոց չունենք հինը ուղղելու եւ նոր կարգադրութիւններ անելու։ Մեզ պէտք է այժմ անել մի վճռական քայլ, թէեւ այդ քայլը մինչեւ անգամ հակառակ լինէր խոհուն եւ խելացի ձեռնարկութեան։

— Բոլորովին ճիշտ է, ասաց Սամուէլը, որ դեռ եւս ոտքի վրայ էր։

Սահակ Պարթեւը ոչինչ չխօսեց։

— Այսուամենայնիւ, մենք պէտք է չափենք մեր ուժերը, նկատեց Մուշեղը։

— Մենք չափել կամ կշռել չենք կարող այն, ինչ որ դեռ եւս գոյութիւն չունի, պատասխանեց Մեսրոպը։ Մեր ուժերի չափը կախուած կը լինի այն հանգամանքներից, թէ ո՛րքան յաջողութեամբ առաջ կը տանենք գործը։

— Յաջողութիւնը կամ անյաջողութիւնը հէնց այժմեանից եւս կարելի է նախագուշակել, ասաց Մուշեղը։

— Միայն հաւանականութեան վրայ հիմնուելով, պատասխանեց Մեսրոպը։ Մենք, կրկնում եմ, անձնավստահութիւնը պէտք է ընտրենք մեզ առաջնորդ, իսկ յաջողութիւնը թողնենք բախտի կամքին։

Սահակ Պարթեւը ընդհատեց վիճաբանութիւնը, հարցնելով.

— Այդ «մենք»ը մի քանի անգամ կրկնուեցաւ։ Բայց նախ քան որեւէ քայլ անելը, ես կարծում եմ, պէտք է որոշել, թէ ո՞վ ենք մենք։

Տիրեց ընդհանուր լռութիւն։ Հարցը բաւական կարեւոր էր։ Սամուէլը առաջ անցաւ, խնդրելով.

— Թոյլ տուեցէք ինձ խօսել։

— Խօսի՛ր, ասաց Պարթեւը։

Նա խորին ոգեւորութեամբ կանգնեց իւր խորհրդակիցների առջեւ եւ, իւր բոցավառ աչքերը դարձնելով դէպի նրանց, խօսեց.

— Ո՞վ ենք «մենք», այդ հարցը, իրաւ, մի շատ դժուարին հարց է, եւ նրա վճռելը պէտք է լինի գործի սկիզբը։ Ո՞վ ենք «մենք»։ Մենք ամէն ինչ ենք։ Իմ պատասխանը գուցէ չափազանց յանդուգն կը թուի ձեզ, բայց ես կ'աշխատեմ պարզել իմ միտքը։ Մեր աշխարհի կառավարութեան մէջ երեք բարձրագոյն անձինք առաջնակարգ դեր էին խաղում.— թագաւորը, քահանայապետը եւ սպարապետը։ Այդ երեք գլխաւորները այժմ չկան։ Թագաւորը աքսորուած է Խուժիստանի անյուշ բերդը, սպարապետը աքսորուած է դարձեալ նոյն բերդը, իսկ քահանայապետը աքսորուած է Միջերկրականի Պատմոս կղզին։ Մեր աշխարհը մնացել է զուրկ այդ երեք մեծ կառավարիչներից, որ վտանգի ժամանակ կարող էին թշնամուն դէմ դնել։ Իսկ թշնամին մեր դրանը կանգնած է, ներս մտնելու վրայ է։ Ո՞վ պէտք է ընդդիմանայ նրան։ Ո՞վ պէտք է պաշտպանէ հայրենիքը կրակից եւ արիւնից։ Ո՞վ պէտք է մաքրէ պարսկական պղծութիւնը, որ սպառնում է արատաւորել մեր բոլոր սրբութիւնները։ Արքայական գահը վտանգի մէջ է. եկեղեցին վտանգի մէջ է. մեր լեզուն, մեր դպրութիւնը, մեր աւանդութիւնները, մեր ազգային բոլոր նուիրական ժառանգութիւնները վտանգի մէջ են։ Ո՞վ պէտք է պաշտպանէ։ Կրկնում եմ, թագաւորը չկայ, քահանայապետը չկայ, սպարապետը չկայ։ Բայց կան նրանց ներկայացուցիչները, որոնցից երկուսը հէնց այստեղ լսում են ինձ։

Նա ձեռքը տարաւ դէպի Սահակ Պարթեւը եւ դէպի Մուշեղը, եւ շարունակեց.

— Դու, Սահակ, քահանայապետի որդին ես եւ կարող ես փոխարինել քո հօրը։ Իսկ դու, Մուշեղ, սպարապետի որդին ես եւ կարող ես փոխարինել քո հօրը։ Թէ՛ քահանայապետութիւնը եւ թէ սպարապետութիւնը մեր աշխարհի սովորութեամբ ժառանգական են։ Մէկը սեպհական է Լուսաւորչի տանը, միւսը՝ Մամիկոնեանների տանը։ Դրան ոչ ոք կարող է հակառակել։ Մնում է թագաւորի ներկայացուցիչը։ Թագաժառանգը այստեղ չէ, նա պահուած է Բիւզանդիայում։ Բայց Հայոց Տիկինը — թագուհին, մեր ձեռքումն է։ Նրա անունով կարող ենք ամէն տեսակ հրամաններ տալ։ Կազմե՛նք մի ժամանակաւոր կառավարութիւն, անցնենք գործերի գլուխը եւ սկսենք դէմ դնել թշնամուն։ Ես հաւատացած եմ, որ ժողովուրդը կը գայ մեր յետեւից։ Նա սիրում է միայն հրամաններ լսել, իսկ երկար չէ մտածում, թէ որտեղից է գալիս հրամանը։ Այժմ, կարծեմ, բաւական պարզ է, թէ ո՛վ ենք «մենք»...։

ՐԱՖՖԻ

րէյներէն ոմանք փախած են, ուրիշներ ձերբակալուած ։

Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ գործողութիւնները վերջացած են եւ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ ։ Կը հետապնդուին փախստական ապստամբները եւ կասկածելիները ։

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Կ'ԱՊԱՔԻՆԻ

Նախագահ Այզընհաուըր բժշկական գործողութեան մը ենթարկուեցաւ անմիջապէս ։ Վիճակը գոհացուցիչ կը համարուի ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ նախագահը քաջութեամբ դիմացաւ գործողութեան որ տեւեց երկու ժամ ։ Կիրակի օր սկսաւ պտտիլ սենեակին մէջ, մէկ թիկնաթոռէն միւսն երթալով բժիշկներու աջակցութեամբ ։ Լաւատեսներ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ վերսկսիլ իր քաղաքական գործունէութիւնը ։ Աշխարհի բոլոր կողմերէն ցաւակցական հեռագիրներ կը հասնին Ուաշինկթըն ։ Խ. Միութեան վարիչներն ալ հեռագիրներ ղրկած էին, արագ ապաքինում մաղթելով ։ Առաջին առթիւ հեռագիր մը ուղղած էր Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը ։ Ամբողջ Ամերիկայի մէջ աղօթքներ կը կատարուին Այընհաուըրի առողջութեան համար ։

Այժմէն իսկ ենթադրութիւններ կ'ըլլան իր թեկնածութեան մասին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԹԻ արտադրիչներու գործադուլը սկսաւ կիրակի օր, կաթէ զրկելով Փարիզը ։ Հինգշաբթի օր շարժումը պիտի տարածուի Լիոնի եւ Պորտոյի մէջ ։ Կառավարութիւնը Յունիս 15ին նոր որոշում մը պիտի տայ գիներու մասին ։ Երէկ առտու 500·000 լիտր կաթ հասած էր Փարիզ, փոխան 980·000 լիտրի ։ Կը վախցուի որ կացութիւնը աւելի ծանրանայ ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երեք անգլիացի զինուորներ մեռան, եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան, երբ իրենց կառքը անդունդը գլորեցաւ լեռնային շրջանի մը մէջ ։ Ամենածանր արկածը կը համարուի այս դէպքը ։ Լիմասոլի մէջ դաւադիրները փորձեցին հրկիզել երկու անգլիական կառքեր ։ Ռումբեր եւ թնդալիկներ գտնուեցան մօտակայ երկու գիւղերու մէջ ։ Ֆամակուսթայի մէջ անծանօթներ երկու անգամ փորձեցին հրկիզել անգլիական մթերանոց մը ։— Անգլիոյ աշխատաւորականները միշտ կը պահանջեն վերսկսիլ բանակցութիւնները ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նախկին վարչապետներէն Սթանիսլաւ Միքոլայեչիք, որ աքսորական կառավարութեան պետն էր մինչեւ 1955 Յունիս 22ին, որոշեց իր երկիրը վերադառնալ, օգտուելով ընդհ. ներումէն ։ Այս առթիւ ըսաւ,— «Հակաբոլշեւիկ եմ աւելի քան երբեք. բայց որոշեցի հայրենիք վերադառնալ, վասն զի երազ է աքսորականի քաղաքականութիւնը ։ Քանի որ Անգլիա եւ Ամերիկա դաւաճանեցին մեզի եւ յոյս չկայ որ իմ ժողովուրդս փրկուի Արեւմուտքի միջոցաւ, պարտականութիւն կը սեպեմ իմ հայրենիքս վերադառնալ եւ լայնօրէն օգտուիլ նոր, աւելի թոյլատու պայմաններէն ։ Աքսորի միջոցին սորվեցայ թէ Անգլիան պատմութեան ամենամեծ դաւաճանն է» ։ Նախկին վարչապետը Լոնտոն կը գտնուի այժմ ։

ԹԻՖԼԻՍԷՆ Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, վերջերս ցոյցեր տեղի ունեցած են ուսանողներու կողմէ, անկախութիւն պահանջելով ։

ՑՈՒՐՏԸ սաստկացաւ յանկարծ, Փարիզի մէջ ։ Ջերմաչափը զերոյէն վեր 12 կը ցուցնէր կիրակի օր, ինչ որ տեսնուած չէ 80 տարիէ ի վեր, Յունիս ամսուան մէջ ։ Անձրեւը եւ փոթորիկները կը շարունակուին ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, հեռագիր մը ուղղելով Ուաշինկթըն, կ'ըսէ թէ «պատերազմի վտանգը այս ամառ աւելի պիտի սաստկանայ, քանի որ Արաբները արդիական զէնքեր ստացած են Չեխոսլովաքիայէն» ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել բարձրագոյն վարժարաններու, արհեստագիտական դպրոցներու եւ համալսարաններու ուսանողական թոշակը ։ Այս որոշումը տրուած էր Յունիս 6ին եւ նոր կը հրատարակուի ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը Գահիրէ հրաւիրեց Թունուզի վարչապետը՝ Պուրկիպա ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ հրաժարեալ վարչապետ Ա. Եաֆիի ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ թիւը (48 էջ), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Ցխուսի լուսանկարը (Շ. Նարդունի). — Ֆրանկախտին պատմութիւնը (Տոքթ. Պ. Միսաքեան).— Կամակլոպիւլին (Տոք. Սերոբեան).— Հազարումէկ գիշերներ չքնացնող դեղ մը (քաղհան).— Եղճեռք (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Ո՞րքան կաթ տալ երախային (Մենծ-Հայրիկ).— Որովայնային ժանտատենդ-թիֆօ (Տոքթ. Ղազարեան).— Ի՞նչպէս կ'արտաքսուին փուքերը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կաթ - (փրոֆ. Պէրպէրեան).— Հիւծախտը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Հայկանուշ Տիգրանեան).— Դեղաբանութիւն (Հ.). — Ձեր կերածը թոյն է (Տոքթ. Աչճեան). — Երբ սեղան կը նստիք (Տիկին Պօժէօ).— Ինչպէ՞ս կը ծերանանք (Տոքթ. Նաւասարդ).— Կուրաղետալը… ծովի վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Լողացողնե՛ր, զգո՛յշ մուկերէն (Տոքթ. Պոնէ Ռուա) ։— Արտասահման 1200 ֆրանք ։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք ։

Դիմել խմբագրին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Աննա Մելիք Մուշկամպարեանի, Պ. Ս. Մուշկամպարեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՄԵԼԻՔ ՄՈՒՇԿԱՄՊԱՐԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Լեւոն Աճէմեանի իր տիկնոջ Նաթերի մահուան առթիւ (Վալանս) ։ Նմանապէս եղբօրը, Ա. Աճէմեանի եւ քոյրերուն ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Մարսէյլէն Պ. Պօղոս Պալիկեան իր սիրեցեալ կնոջ Հայկանոյշ Պալիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

× Օր. Այսա Թօփուզեան եւ Պ. Վարուժան Մինասեան հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Հ. Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլի կայանին, իրենց նշանախօսութեան առթիւ ։

●

Ոմն երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիի շինութեան, Տիկին մը եւս հազար ֆր. նոյն նպատակին, հազար ֆրանք ալ Ալֆորվիլի եկեղեցիին ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

LA MAISON DES INTELLECTUELSի

44րդ ցուցահանդէսին

Au cercle Volney, 7 Rue Volney

Métro: Opéra ou Madeleine

23 Մայիսէն — 30 Յունիս

Կը մասնակցի ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ իր 12 կտոր քանդակներով եւ ջրանկարներով ։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով ։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց ։ Անձնական կառատուն բակին մէջ ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը) ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Գեղարուեստական ցերեկոյթ

Նախագահութեամբ Ակադեմական

Տքթ. ԹՐԵՄՕԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ յայտնի արուեստագէտ եւ արուեստագիտուհիներու ։

Կիրակի, մէկ Յուլիս, ժամը 14·30ին ։

Տոմսերու գինն է 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք ։

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի «Սեւօր - Սօսէ» մասնաճիւղին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16 — 23, 149, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ ։

Կը խօսի՝ ընկ. Ա. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ պարահանդէս մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտիներ»ը ։

Ժամը վեցէն վերջ խնջոյք - պարահանդէս ։

Ճամբոր.— Փորթ Քլիշիէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն ։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին կողմէ ։

Այս կիրակի, ժամը 15էն 23 ։ Մասիսի շքեղ սրահին մէջ, 82 Ավընիւ տը Լիվրի ։

Կը մասնակցի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը ։

Կը ներկայացուին Երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով ։

Հանրակառք 147 էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14ին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը երեքշաբթի 12 Յունիս, ժամը 21ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը ։ Դասախօս՝ Ղ. ՄԵԼՈՅԵԱՆ ։ Նիւթը Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով ։

Մուտքը ազատ է ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քաղէ սրճարանին վերնայարկը ։

Պիտի խօսի բանաստեղծ Տիկին Մարի Աթմաճեան, նիւթ ունենալով «Մեծ բանաստեղծուհի Մարսէլին Տեպորտ Վալմորի կեանքն ու գործը» ։ Տիկին Արմենուհի Վարդեան կտորներ պիտի արտասանէ ։ Թարգմանուած Տիկին Աթմաճեանի կողմէ ։

ՓՈԽԱՆՑԵԼԻ Է

Օփերայի շրջանին մէջ, երկրորդ յարկ, փողոցի վրայ, չորս սենեակ, խոհանոց, տուշ ։ Բնակութեան կամ գրասենեակի համար ։ Վարձք 110 հազար ։ Գինը 2 միլիոն 300 հազար ։

Հեռաձայն ՍԱՆ. 55·40 եւ 95·40 ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տանը մէջ շապիկի կարող վարժ գործաւորուհիներ ։ Դիմել ամէն օր ժամը 14 - 18, Ա. Պաքիրճեանի,

58 ռիւ տ'Ապուքիր, Փարիզ (2) ։

A. Bakirdjian, 58 Rue d'Aboukir

Paris (2e).

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին ։

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի ։

Նկատի չեն առնուիր հասցէի այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ հին հասցէն ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

30 Յուլիսէն — 6 Օգոստոս

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել.—

Փարիզ, Յովսէփ Վ. Քաֆթանճեանի, 10bis Rue Thouin, Paris (5e), Tél. : ODEON 02-12.

Լիոն, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի, 78, Rue Rabelais — Lyon (3e).

Վալանս, Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 Place Belat — Valence (Drôme).

Արձանագրութեանց վերջին պայմանաժամն է 30 Յունիս ։

ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԱ ՍԻՕԹԱՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Երիտ. Միութեան ։ Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, Պուլըմանի մէջ ։

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Երկու զաւեշտ, դերասան Պ. Թրազոշի կողմէ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը Յուլիս 8ին ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 13 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7602 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3413

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ի՛նչ եղերական զուգադիպութիւն ...

Ֆրանսացի հիւրերուն մեկնումէն անմիջապէս ետք, Երեւանի պաշտօնաթերթը, «Սովետական Հայաստան» կը հրատարակէր խանդավա՜ռ կոչեր, կարելի եղածին չափ շատ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ հրապուրելու եւ Սիպերիա ղրկելու համար :

Թերթը տող մը բան չէր գրած Պ. Փինոյի ժամանումին առթիւ կատարուած պերճախօս ցոյցերու մասին :

Գոհացած էր հրատարակելով Հայաստանի հեռագրական գործակալութեան նկարագրութիւնը՝ պաշտօնական ընդունելութեան առթիւ (Մայիս 23-24) : Ամփոփումը կարդացիք «Յառաջ»ի մէջ, Յունիս 6ին :

Յաջորդ օրն իսկ, Մայիս 24ին, կ'երեւային մանրամասն տեղեկութիւններ եւ նկարներ՝ Ծայր. Արեւելք համար գիւղուորագրուած «կամաւորներու» խանդավառութեա՜ն մասին :

Այսպէս, լուսանկար մը կը ներկայացնէ Երեւանի «Կանաչ» գործարանի «հայրենասէրների բրիգադա»ն, հետեւեալ արձանագրութեամբ .

— «Երիտասարդ հայրենասէրները ցանկութիւն են յայտնում իրենց աւանդը մուծել այն հերոսական աշխատանքում, որ կատարւում է Սիբիրի եւ Հեռաւոր Արեւելքի անսպառ հարստութիւնները ժողովրդի բարօրութեան համար օգտագործելու նպատակով » :

Այս առթիւ, Երիտ. Միութիւնը 25 դիմում ստացեր է եղեր :

Պատկերին տակ՝ նկարագրութիւնը Երեւանի մէջ գումարուած հրապարակային ժողովի մը, ուր Երիտ. Միութեան քարտուղարը ճառ մը խօսելով, կը ծանուցանէ թէ «արդէն աւելի քան 300 երիտասարդներ ցանկութիւն են յայտնել մեկնելու Հեռաւոր Արեւելք» :

Այս նկարագրութեան տակն ալ կ'երեւայ լուսանկար մը չորս սիւնակի վրայ :

Ժողովի ընթացքին, երիտասարդուհի մը կը յայտնէ թէ ամուսնին՝ «Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկական ֆակուլտետ»ի շրջանաւարտ Դարբինեանի հետ կը մեկնի Ծայր. Արեւելք :

Բսան տարեկան «կամաւոր» մըն ալ պարծանքով կը յիշէ Խրուշչեւի խօսքը .

— Չկարծէք թէ գնում էք ոռճանչների մօտ գաթա կամ ձուաձեղ ուտելու. պէտք է աշխատիլ, պէտք է կառուցել ...

« Սովետական Հայաստան »ի յաջորդ համարին, 26 Մայիսի երկրորդ էջը ամբողջովին յատկացուած է այս նոր արշաւին, հետեւեալ խորագրով,— «Դէպի Արեւելք, դէպի աշխատանքային քաջագործութիւն» : Գլուխն ալ՝ քարտէս մը, որ կը նկարագրէ «սքանչելի երկրամաս մը», Պրիմորյեն, հիւսիսէն սահմանակից Խաբարովսկի, արեւմուտքէն եւ հարաւ արեւմուտքէն Չինաստանի եւ Քորէայի, հարաւէն՝ Ճափոնական ծովուն : Տարածութիւնը՝ 163.000 քառ. քիլոմեթր : Ունի 9 քաղաքներ որոնց գլխաւորն է Վլատիվոստոկ :

Նկարագրութենէն կը հետեւի թէ երկրին աքսորավայրը դարձեր է կամ պիտի դառնայ դրախտավայր :

Եւ դարձեալ կոչեր ու «դիմումների հոսանք» Հայաստանի քաղաքներէն :

Բոլոր նկարագրութիւնները իրարու կը նմանին եւ կը ձգտին մէկ նպատակի, — կախարդական շրջանակ մը ստեղծել, որպէս զի երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները «հայրենասիրական» կարաւաններ կազմեն եւ ճամբայ ելլեն :

Որո՞ւն հաւատալ : Հպարտութեա՜մբ եւ խանդավառութեա՜մբ դէպի — Սիպերիա դաղթելու այս «հոսանք»ի՞ն, թէ Փինոյի այցելութեան առթիւ արձակուած աղաղակներուն ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Յունիս 11ին Մոսկուա հասաւ Եմէնի դահաժառանգ իշխանը, Էլ Պատր, որդին Իմամ Ահմէտի : Առաջին արաբ իշխանն է որ Խ. Միութիւնը կ'այցելէ, ընդառաջ երթալով Մոսկուայի հրաւէրին : Այսպէս, Խ. Միութիւնը հետզհետէ կը զօրացնէ իր դիրքը Միջին Ա[illegible]ի մէջ, բարեկամներ շահելով :

Եմէնի դահաժառանգէն վերջ Մոսկուա պիտի այցելեն ուրիշ արաբ իշխանաւորներ, գլուխն ըլլալով Եգիպտոսի վարչապետը, Գնդ. Կամալ Նասր : Դահաժառանգը, որ սեւ եւ ծխուն պատմուճան մը հագած էր, մէջքին ալ ոսկի դաշոյն մը, օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ արտաքին նախարար Շեպիլովի եւ ուրիշ պաշտօնատարներու կողմէ : Շեպիլով Գահիրէ կը սպասուի այսօր - վաղը : Պիտի այցելէ նաեւ Լիբանան եւ Սուրիա : Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ աւելի սերտ յարաբերութիւններ պիտի հաստատուին այս այցելութեամբ, մասնաւորապէս Եգիպտոսի եւ միւս արաբական երկիրներուն հետ :

Փայլուն հանդիսութիւն մը սարքուած էր Մոսկուայի օդակայանին մէջ, Եմէնի դահաժառանգին ընդունելութեան համար : Զինուորական նուագախումբը հնչեցուց երկու երկիրներու քայլերգները : Կայարանը զարդարուած էր խորհրդային եւ եմէնեան դրօշներով : Զօրահանդէս մըն ալ տեղի ունեցաւ : Էլ Պատր, որ իր երկրին փոխ-վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարն է, ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեն իրեն եղած ընդունելութեան համար : Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսաւ.— «Եմէն կը հաւատայ թէ յարաբերութեանց եւ անձնական շփումներու ամրապնդումը ազդու միջոց մըն է պայքարելու համար նախայարձակման եւ պատերազմին դէմ : Կ'աղօթեմ Աստուծոյ որ յաջողութիւն պարգեւէ ինծի այս առաքելութեան մէջ որ պիտի նպաստէ աւելի զօրացնելու խաղաղութիւնը եւ գործակցութիւնը ժողովուրդներու միջեւ » : Ընդունելութեան ներկայ էր Իսլամներու միւֆթին :

Եմէն, որ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքեց Խ. Միութեան հետ անցեալ Հոկտեմբեր 31ին, Գահիրէի մէջ, կը հետեւի Եգիպտոսի արտաքին քաղաքականութեան : Երկիրը կը գտնուի արաբական թերակղզին հարաւ - արեւմտեան անկիւնը, Կարմիր ծովուն վրայ : Սահմանակից է Սէուտի Արաբիոյ եւ Ատէնի : Այս այցելութեամբ Եմէն առեւտրական դաշնագիր մը պիտի կնքէ Խ. Միութեան հետ : Երկիրը սուրճ կ'արտածէ, բայց կը կարօտի ամէն տեսակ ապրանքներու եւ տնտեսական օգնութեան : Իրազեկներ հաւանական կը գտնեն որ յառաջիկային խորհրդային մասնագէտներ հրաւիրուին Եմէն : Իշխանը ճամբայ չելած, Մոսկուայի թերթերը բարեկամական յօդուածներ հրատարակեցին Եմէնի մասին, քարտէսներ ալ տպելով : Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ «այս այցելութիւնը կ'ապացուցանէ յարաճուն գործակցութիւն Խ. Միութեան եւ արաբական ազգերուն միջեւ» : Յետոյ կ'ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը որեւէ մասնաւոր առաւելութիւն կամ առանձնաշնորհ չի փնտռեր Միջին Արեւելքի մէջ, ոչ ալ նուաճողական նպատակներ ունի կամ կ'ուզէ շահագործել Մօտաւոր Արեւելքի բնական հարստութիւնները » :

× Շեպիլով Գահիրէ կը սպասուի Յունիս 18ին, Սուրիա՝ 22ին, Լիբանան՝ 25ին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՓ ՄԸ ՀԱՅԵՐ ԷԻՆ...

Անճշան համրանքներ մնացած են Նոր Յունաստանի երբեմնի շէն գաղութներէն — Գավալա, Տրամա, Քսանթի, Քոմոթինի եւ Ալեքսանդրուպոլիս (Տէտէ Աղաճ) :

Տասնեակներով ընտանիքներ, որոնք տուն - տեղ ունին եւ չեն կրնար ձգել :

Ոչ դպրոց մնացած է, ոչ ալ եկեղեցի : Երբեմն շրջուն հովիւ մը կը ղրկեն Աթէնքէն, հոգեւոր մխիթարութեան համար :

Ամէնէն հայաշատը, Սելանիկ, որ 1000-1200 հայրենակից կը հաշուէ, եկեղեցի ունի, բայց թոյլ չեն տար որ դպրոցն ալ վերաբանան :

Հակառակ այս տխուր կացութեան, ազգային գիտակցութիւնը կը մնայ վառ, եւ միջոցներ կը գտնեն, տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար նորահասներուն :

«Ազատ Օր»էն կ'իմանամ թէ սրտառուչ ձեռնարկ մը կատարեր են վերջերս, նախաձեռնութեամբ Գավալայի Թաղ. խորհուրդին :

Այս մարմինը լարելով իր ուժերը, Ապրիլ 11-24ի սգահանդէս մը կը սարքէ Մայիս 20ին :

Կոչ մը կ'ուղղէ միւս քաղաքներու ցիրուցան մնացորդներուն, Աթէնքէն ալ իբրեւ բանախօս կը հրաւիրէ Սօս - Վանին, եւ ոգեկոչումը տեղի կ'ունենայ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ :

Նախ պատարագ եւ հոգեհանգիստ, ապա բուն սգահանդէսը :

Երգչախումբ մըն ալ կազմեր են եւ խումբ մը աղջիկներ յաջող արտասանութիւններ ըրեր են, հակառակ անոր որ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ հայ համայնքները դպրոց չունին :

Թղթակիցը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ մրցումի ելած էին իրարու հետ, լաւագոյնս կատարելու համար իրենց պարտականութիւնը : «Հայոց եկեղեցին վերածուած էր մեռելատան » :

Սգահանդէսէն վերջ, իրիկուան դէմ, հայրենակիցները կը հաւաքուին բացօթեայ սրճարան մը, եւ այս անգամ պարոններն են որ կը փայլին, սուգի մշուշը փարատելու համար : «Փաթի սրճարանը և աւազուտ ծովափը այդ օրը հայացան» :

Ահա այսպէս կը դիմանան եւ կ'աշխուժանան ցիրուցան համրանքներ, ոգեկոչելով ոչ միայն ժողովուրդի մը համազգային սուգը, այլ եւ «արութեան գործերը » :

Հաւատարմութեան եւ յարատեւութեան ոգին է որ կ'արտայայտեն ափ մը Հայեր այս համեստ ձեռնարկով, Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ օդնական գինուոր կը ղրկուի օդանաւերով, Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանին պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար : Առջի օր խումբ մը ապստամբներ պաշարուելով բնաջինջ եղան Թունուզի սահմանագլուխին մօտ :

× Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ազգ. Ժողովին արաբական եւ ասիական պետութեանց պատուիրակները, որոնք անցեալ աշնան յաջողած էին օրակարգ անցընել Ալժերիոյ խնդիրը, կը պատրաստուին նոր ձեռնարկ մը կատարել Ֆրանսայի դէմ : Շարք մը ժողովներէ ետք, անոնք որոշեր են դիմել Ապահովութեան Խորհուրդին : Եթէ այս վերջինը մերժէ, այն ատեն պիտի պահանջեն արտակարգ նիստի հրաւիրել ՄԱԿի ընդհ. ժողովը : Եթէ բաւարար մեծամասնութիւն չշահին, նորէն Ազգաժողովին պիտի դիմեն յառաջիկայ աշնան :

× Աղեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ բանուորները մերժեցին պարպել Մեսաժըռիի «Մարսէյեզ» շոգենաւը, իբրեւ բողոք Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութեան դէմ : Նոյնպէս կարելի չեղաւ բեռցնել մաս մը բամպակ որ սահմանուած էր Լիբանանի : Դամասկոսէն հասած տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ վերջնապէս արգիլուած է ցորեն ղրկել Ֆրանսայի : Արաբական Դաշնակցութիւնը արգիլեց ամէն գործառնութիւն արեւմտեան երեք ընկերութեանց հետ, որոնք պարէն փոխադրած էին Իսրայէլի համար :

× Եգիպտոսի կառավարութիւնը կը հաստատէ թէ նոր մարտանաւեր հասած են Աղեքսանդրիա, զօրացնելու համար եգիպտական տորմիղը : Կը կարծուի թէ այս մարտանաւերը գնուած են համայնավար երկիրներէ : Վերջերս քանի մը յածանաւեր հասած էին լեհական դրօշով :

ԿԱԹի արտադրիչներուն գործադուլը կը շարունակուի, մեծ նեղութիւն պատճառելով Փարիզի բնակիչներուն : Աւելի ծանրօրէն ազդուած են Սէն է Մառնի եւ Էօրի շրջանները : Կը կարծուի թէ կացութիւնը պիտի բարւոքի վաղը, հինգշաբթի : Երէկ միայն 170.000 լիտր կաթ հասած էր Փարիզ :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ընկեր Մ. Պարսամեան կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ հրաժարած է Մալէզեանի Յոբել. յանձնախումբի անդամակցութենէն :

ՀԱԶԱՐ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, հազար հոգի ձերբակալուած են Արժանթինի մէջ, ձախողած ապստամբութեան հետեւանքով : Առաջին առթիւ գնդակահարուած են 38 հոգի եւ ուրիշներ ալ կը հետապնդուին : Կառավարութիւնը որոշած է անխնայ պատժել բոլոր յանցաւորները : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ 25 տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ քաղաքական ապստամբներ կը գնդակահարուին Արժանթինի մէջ : Պաշարման վիճակը չէ վերցուած Պուէնոս Այրէսի մէջ : Գնդացիրներ տեղաւորուած են կառավարական պաշտօնատան պատուհաններուն վրայ, իսկ հրասայլեր՝ դուռներուն առջեւ : Օդանաւեր անդադար կը սաւառնին քննութիւններ կատարելով : Կարելի չէ կեդրոնական նամակատունը մտնել առանց խուզարկուելու : Բոլոր կասկածելիները անմիջապէս կը ձերբակալուին :

Արժանթինի նախագահը, Արամպուրու, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ ապստամբութիւնը սարքուած էր համայնավարներու եւ փերոնականներու կողմէ եւ թէ դաւադիրները դրամ ստացած են արտասահմանէն :

Զինուորական ատեանը սկսաւ դատել 300 ապստամբներ, իբրեւ գլխաւոր վարիչները :

× Ապստամբութիւնը բաղդատաբար քիչ վնասներ եւ մարդկային կորուստներ պատճառած է : Արդէն ձերբակալուած է երկու ղեկավարներէն զօր. Վալլէ : Նախկին նախագահ Փերոն, որ Փանամա կը գտնուի, լռութիւն կը պահէ առ այժմ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը քուէարկեց արտասահմանի օգնութեան վարկերը, աւելի քան մէկ միլիառ տոլար զեղչելով Այզընհաուըրի պահանջած գումարէն (4.900.000.000 տոլար) :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ Վազգէն Ա. ապրիլ հինգին զեկուցում մը տուած է Փարիզ, Փալէ տ'Օրսէի մէջ, ընդունելութեան մը ընթացքին:

Կաթողիկոսը խօսած է Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովին, եկեղեցական կազմակերպութեան ու կանոնադրութեան եւ Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան մասին, ջանալով համոզել իր ունկնդիրները՝ իր ... բարեմտութեան մասին:

Պէտք չունինք խղճի քննութիւն մը բանալու, ոչ ալ իր մտածումներուն խորը թափանցելու փորձն ընելու: Մեզ հետաքրքրողը՝ գործերն են, որոնք աւելի պերճախօս են, քան խօսքերը: Եւ այսպէս են բոլորին համար, աշխարհական ըլլան անոնք թէ կղերական, իշխան թէ կաթողիկոս, վարդապետ թէ քահանայ:

Խօսելով նախ Գահիրէի «Եպիսկոպոսական ժողովի»մասին, Վազգէն կաթողիկոս յայտարարած է, թէ «պատմական նշանակութիւն մը» ունեցած է ան, եւ այդ նշանակութիւնը «հետզհետէ աւելի հասկնալի եւ զգալի պիտի դառնայ մօտ ապագայի ընթացքին»:

Շեշտելով կարեւորութիւնը այդ ժողովին, աւելցուցած է ան, թէ նման հաւաքոյթ մը չէ եղած 30–40 տարիէ ի վեր: Ցետոյ, ցաւ յայտնած է, որ մեր «դարաւոր ու վիթխարի հաստատութիւնը», Հայաստանեայց Եկեղեցին, «ոչ կազմակերպուած վիճակով» կը ներկայանայ, ինչ որ «հիմնական տկարութիւն» մըն է: Խօսելով ուրիշ եկեղեցիներու մասին, Կաթողիկոսը ըսած է որ, եթէ մօտէն դիտենք զանոնք, պիտի տեսնենք թէ՝ «ինչպէս կազմակերպուած են օրէնքի, կարգի, կարգապահութեան ըմբռնումով, իրենց հոգեւոր պաշտօնեաներ պատրաստող հաստատութիւններով, այն ատեն պիտի նկատենք մեր բոլոր տկարութիւնները»:

Աւելի պարզ խօսելով, Կաթողիկոսը հաստատած է, թէ մեր Եկեղեցին, վերջին 30 – 40 տարիներու ընթացքին սթաթիւ մը (կազմական կանոնագիր) չունի, թէեւ «այստեղ եւ այնտեղ» թեմական կամ տնտեսական կանոնագիրներ կան, բայց «ատիկա բաւական չէ»: Մեր եկեղեցին ամբողջութիւն մըն է, ըսած է ան, իր նուիրապետական աթոռներով (Կիլիկիոյ Աթոռ, Երուսաղէմի, Կ. Պոլսոյ Աթոռներ), միւս բոլոր եկեղեցական թեմերով, որոնք բոլորը իրենց գլուխն ունին Էջմիածինը: Անոնք սակայն չունին վարչական կանոնադրութիւն մը, եւ ատոր համար ալ «անկարգութիւններ» առաջ կուգան, ժամանակ առ ժամանակ, եւ «գիրար չեն հասկնար»...

Եզրակացնելով իր խօսքը, կաթողիկոսը յայտարարեր է թէ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը «այս ոգիով» առաջնորդուեր է. որոշեր է Ցանձնախումբ մը կազմել, որ Հայ Եկեղեցին օժտէ այսպիսի կանոնադրութեամբ կամ սահմանադրութեամբ:

Չենք գիտեր, թէ ո՞վ յղացած է այս իրապէս «պատմական» մնալու սահմանուած ժողովը գումարելու միտքը, ոչ ալ գիտենք թէ ինչ մտածած են Գերաշնորհ ժողովականները:

Մեր գիտցածը այն է, որ այդ ժողովը բոլորովին անտեղի էր ու ապօրինի, եւ, թող ներէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, եթէ աւելցնենք նաեւ, թէ ինքն ալ մոլորութեան մէջ եղած է, դժբախտաբար:

Ժողովին գլխաւոր նպատակը, ուրեմն, ընդհանրական կանոնագրի մը մշակումն է եղեր:

Ընդունինք պահ մը, որ այդպէս է:

Հարցնենք սակայն, սկսելով Կաթողիկոսէն մինչեւ նորընծայ եպիսկոպոսը, յարմա՞ր էր նման ժողով մը գումարելու ժամանակը: Կարելի՞ էր մշակումը կախարդական այնպիսի կանոնադրութեան մը, որ ընդգրկէր, իր հրահանգներուն տակ առնէր սովիէթ կարգերուն տակ գտնուող հոգեւոր կեդրոնը եւ սփիւռքի բազմատեսակ եւ բոլորովին տարբեր կարգերու տակ ապրող ու գործող թեմերը:

Էջմիածինը՝ «ի հոգեւորս» գլուխն է Հայաստանեայց եկեղեցւոյն, աղէկ, իսկ «ի վարչակա՞նս». եղա՞ծ է երբեք վարչական կեդրոն մըն ալ: Դարերէ ի վեր կան ու կը գործեն վարչական անկախութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը եւ զոյգ պատրիարքութիւնները, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ կանոնադրութեամբ: Հայ կեանքի պատմութեան իբրեւ հետեւանք, ստեղծուեր են նուիրապետական այդ կարգերը եւ հաստատութիւնները եւ գործեր են, դարերու ընթացքին: Այս կարգե՞րն են որ, Եպիսկոպոսական ժողովը կ'ուզէ փլցնել մէկ հարուածով, բանաձեւով մը, անոնց տեղը դնելու համար հոգեւոր պետի մը կամքը, օտար եկեղեցիներուն նմանելու համար:

Եղա՞ւ աս, Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոս:

Եւ յետոյ, որո՞նք են եղեր այն «նոր պայմանները», որոնք անհրաժեշտ կը դարձնեն ընդհանրական կանոնադրութեան մը մշակումը: Արդեօ՞ք Էջմիածնի համար ստեղծուած պայմաններու մասին չէ խօսքը, որոնց ենթարկելու փորձը կ'ըլլայ սփիւռքի բոլոր եկեղեցիները եւ դարաւոր հաստատութիւնները, Եպիսկոպոսական ժողովի անունով:

Կը զարմանանք, որ Վազգէն կաթողիկոս նման ժողով մը հրաւիրած է, առանց եկեղեցկ. պատմութեան գիրք մը բանալու, տեսնելու համար, թէ ոչ թէ վերջին 30 – 40 տարիներու, այլ դարերու ընթացքին չէ գումարուած այդպիսի ժողով մը:

Եկեղեցական ժողովներ գումարուած են, կանոնական կարգով, բայց ոչ «եպիսկոպոսական»: Գահիրէի մէջ չէր կրնար գումարուիլ նման ժողով մը, որ արուեստական էր, զուրկ որեւէ հեղինակութենէ, թերի, ապօրինի եւ յանպատրաստից: Կարելի՞ է որեւէ «պատմական նշանակութիւն» տալ նման ժողովի մը, որուն չեն մասնակցած մէկէ աւելի հեղինակաւոր եպիսկոպոսներ, եւ մասնակցած են եպիսկոպոսներ, որոնք նոր օծուած, ոչ փաստը տուած են, ոչ ալ փորձառութիւնը ունեցած են իրենց մասնակցութիւնը արդարացնելու:

Եւ վերջապէս, կարելի՞ էր նման «պատմական» ժողովի գումարումը, առանց նախապատրաստութեան, առանց Թեմական ժողովներու, Ազգ. աշխարհական իշխանութիւններու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեան, քանի որ ան կոչուած էր վարչական կանոնադրութիւն ալ մշակելու:

Արտասահմանի եպիսկոպոսներն ու առաջնորդները պարզապէս հոգեւորականներ են, Թեմական Ժողովներու նախագահի հանգամանքով, վարչական շատ քիչ իրաւասութիւններով:

Ուրկէ՞ ուր կաթողիկոսական հրաւէրով մը կամ հրահանգով մը, անոնք, մէկ անգամէն, կը դառնան հեղինակաւոր, «պատմական»ի վերարկուն առնելով իրենց վրայ:

Շատ ցաւալի, պատմականօրէն անվաւեր ու անիրաւասու քայլ մը առնուած է, վարչական կանոնադրութեան անունով, վարչական անկարգութիւն առաջ բերելով եւ սահմանադրութեան անունով հակասահմանադրական կարգ, կղերապետութիւն հաստատելու տխուր փորձն ընելով:

Ու՞ր կ'երթանք եւ որ դարու մէջ կ'ապրինք:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Գ.— ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ 139 ԱՆԴԱՄՆԵՐԷՆ 98Ը ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

Լենինի մահուան յաջորդող քանի մը տարիներուն համագումարները եւ Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստերը կանոնաւորաբար տեղի կ'ունենային, սակայն երբ Ստալին հետզհետէ հաստատեց իր իշխանութիւնը, այս սկզբունքները յանկարծ չքացան: Մանաւանդ իր կեանքի վերջին տասնըհինգ տարիներուն: Բնականո՞ն վիճակ էր, երբ այդ պահուն կուսակցութիւնը եւ աշխարհը այնքան կարեւոր դէպքերու ականատես կ'ըլլային: Այդ դէպքերը կը պահանջէին որ կուսակցութիւնը որոշումներ տար հայրենական պատերազմին ատեն, պաշտպանութեան համար: Արդ, նոյնիսկ պատերազմէն ետք, տարիներով համագումար տեղի չունեցաւ, իսկ Կեդր. Կոմիտէին լիագումար նիստերը հազուադէպ էին: Ամբողջ պատերազմի միջոցին ոչ մէկ լիագումար նիստ:

Ճիշդ է որ փորձ մը եղաւ Կեդր. Կոմիտէի նիստ մը գումարելու 1941ին: Բոլոր անդամները Մոսկուա կանչուեցան, ուր 2 օր սպասեցին, բայց ի զուր, Ստալին ո՛չ ուզեց անոնց հանդիպիլ, ոչ ալ անոնց հետ խօսիլ: Եւ ասիկա ցոյց կուտայ թէ ինչ արհամարհանքով կը վարուէր Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն հետ: Իրականին մէջ Ստալին կ'անգիտանար կուսակցութեան կեանքի կանոնները եւ ոտնձգութիւններ կ'ընէր հաւաքական ղեկավարութեան լենինեան սկզբունքին դէմ:

Տասնըեօթերորդ համագումարէն ետք, 1934ին, այլեւս բացորոշապէս պարզուեցաւ Ստալինի դիտաւորութիւնները կուսակցութեան եւ իր Կեդր. Կոմիտէին հանդէպ:

Երբ Կեդր. կոմիտէն իր տրամադրութեան տակ ունեցաւ բազմապիսի տեղեկութիւններ, որոնք ցոյց կուտային Ստալինի բիրտ նպատակները կուսակցութեան վերին մարմնի անդամներուն մասին, ան իսկոյն յանձնախումբ մը կազմեց Կեդր. Կոմիտէի նախագահութեան հակակշռին տակ: Յանձնախումբին պարտականութիւն տրուեցաւ քննել եւ հաստատել թէ ի՛նչ էր պատճառը որ զանգուածային ճնշումներ կը կատարուէին Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն մեծամասնութեան եւ ԺԷ. համագումարին համար ընտրուած անդամներուն դէմ:

Յանձնախումբը ուսումնասիրեց ներքավէտէի (Չեկա) թղթածրարները եւ բազմաթիւ ուրիշ դիւանաթուղթեր, եւ հաստատեց համայնավարներու դէմ սարքուած «շինծու» դատերը, սուտ ամբաստանութիւնները եւ աղաղակող զրպարտութիւնները ընկերվարականներու օրինապահութեան մասին — որոնց հետեւանքը եղած էր անմեղներու սպանութիւնը: Ցայտնի եղաւ որ բազմաթիւ կուսակցական անդամներ, սովետներու եւ տնտեսութեան մէջ գործօն դեր ունեցողներ, որոնց հետ 1937 – 1938ին իբրեւ ժողովուրդի թշնամի վարուած էին, ոչ թշնամի եղած են, ոչ լրտես, ոչ ալ ոտնձգութիւն ընողներ, ընդհակառակն միշտ պարկեշտ համայնավարներ եղած են: Անոնք ամբաստանուած էին զանազան յանցանքներով եւ շատ յաճախ չդիմանալով բարբարոսական չարչարանքներուն, իրենք զիրենք ամբաստանած էին (դատախազներու հրամաններով) թէ բազմաթիւ ծանր եւ անհաւանական յանցանքներ գործած են: Ցանձնախումբը Կեդր. Կոմիտէի նախագահութեան ցոյց տուաւ դէզ մը կարեւոր թուղթեր այդ խնդրի մասին:

Հաստատուեցաւ որ Կեդր. Կոմիտէի 139 անդամներէն որ ԺԷ. համագումարին համար ընտրուած էին, իննսունութ, ձերբակալուած եւ գնդակահարուած էին, այսինքն 70 առ հարիւրը (մեծ մասը 1937 1938ին): (Ցասում սրահին մէջ):

Ի՞նչ էր ԺԷ. համագումարին կազմը: Ժողովին մասնակցողներուն ութ առ հարիւրը կուսակցութեան յարած էին դաւադրութեան տարիներուն, նախքան յեղափոխութիւնը եւ քաղաքացիական պատերազմը, այսինքն 1921ին: Ընկ. տեսակէտով, համագումարին պատգամաւորները գլխաւորաբար բանուորներ էին (60 համեմատութեամբ անդամներ):

Կարգ մը պատճառներով անըմբռնելի է որ այսպէս կազմ ունեցող համագումար մը ընտրէ Կեդր. Կոմիտէ մը՝ թշնամի կուսակցութեան: Միակ պատճառը, որով թեկնածուներուն 70 առ հարիւրը իբրեւ կուսակցութեան եւ ժողովուրդի թշնամի նկատուեցան, այն է որ պարկեշտ համայնավարներ էին եւ զրպարտուեցան, անոնց դէմ ամբաստանութիւնները սխալ

ԿՈՅՐԸ ՏԵՍՆՈՒՄ Է

Մեր որբանոցի որբերից մէկն է ի ծնէ երկու աչքով կոյր՝ Մարգար Պետրոսեանը: Ապրում է Մարգարը խաւարի մէջ եւ չի տեսել ոչինչ,— ո՛չ արեւ, ո՛չ լուսին, ո՛չ ծաղիկներ, ո՛չ իր մօր դէմքը, ո՛չ երկինք, ո՛չ գետին, ո՛չինչ չի տեսել Մարգարը. մի ճանճ, մի ասեղ անգամ չի տեսել: Ես այսօր փակեցի աչքերս ու մտածեցի, որ մինչեւ մահս այսպէս պիտի մընամ, եւ արագ բացի աչքերս, որովհետեւ ինձ թուաց, որ կարող եմ խելագարուել: Եւ երբ բացի աչքերս, իմ դէմ կանգնել էր Մարգարը: Նա մի քայլի վրայ կանգնեց, զգալով, որ դէմը մարդ կայ. յետոյ պարզեց իր երկու ձեռները, շօշափեց ուսերս, յետոյ դէմքս եւ ժպտաց իր բարի եւ անլոյս ժպիտով:

— Գուրգէ՞ն ...

Նա ինձ ճանաչում է առանց դժուարութեան, որովհետեւ մենք վաղուցուայ ծանօթներ ենք: Մենք դեռ Վանից, Նորաշէնի դպրոցում դասընկերներ ենք եղել:

— Ի՞նչպէս ես, Մարգար, հարցնում եմ ես:

— Լաւ, ժպտում է նա, գարունն է ... Գարունը լաւ է:

— Ի՞նչ տարբերութիւն, ասում եմ ես, գարուն, ձմեռ, եւ որպէս զի նա չմտածի, որ ես ակնարկում եմ նրա կուրութեանը, աւելցնում եմ, որբերի համար բոլոր եղանակներն էլ մէկ են:

— Ոչ, ասում է Մարգարը, եւ որբերի, եւ կոյրերի համար գարունը լաւ է... մարդիկ մեր մասին ասում են՝ «կոյրի համար այստեղ թէ Բաղդադ՝ մէկ հաշիւ է», բայց սխալ է ...

— Մարգար, Երեւա՞նն է գեղեցիկ թէ Վանը, հարցնում եմ:

— Վանը ... Ի հարկէ, Վանը: Դու չգիտե՞ս, որ հարցնում ես:

— Ինչո՞վ, ինչո՞վ, հետաքրքրւում եմ ես:

— Ինչո՛վ...

Նա լռում է, հանում է գրպանից թաշկինակի նման մի բան, չփում է աչքերը եւ ըստ երեւոյթին մտածում է:

— Վանը ... գեղեցիկ է, մրմնջում է նա:

Տիրում է լռութիւն: Լսւում է միայն որբանոցի խոհանոցի կտուրին նստած ճնճղուկների ճռուողիւնը:

— Վանի ճնճղուկների ձայնն աւելի ուրախ էր: Երեւի այստեղի ճնճղուկներն էլ մեզ նման անօթի են: Ցետոյ, գարնան հովը... աւելի քաղցր էր: Մանաւանդ երբ ծովից էր փչում: Տեսնողները չէին լսում գուցէ, բայց ես գիշեր – ցերեկ լսում էի ծովի խշշոցը: Մանաւանդ գիշերները: Ցետոյ, այստեղ ծաղիկ չկայ, ես չեմ տեսել ...

— Դու չե՞ս տեսել ...

— Այո ... Վանում մինչեւ անգամ փողոցներում ես զգում էի ծաղիկների բուրմունքը: Իսկ այստեղ ... ասենք որբանոցում, ի՞նչ ծաղիկ ... չգիտեմ, այս երկրում, Երեւանում ծաղիկ կա՞յ ...

— Ոչ, Մարգար, ասում եմ ես տխրութեամբ, այս երկրում հիմա ծաղիկ չկայ:

Լռութիւն:

— Ցետոյ, այնտեղի արեւը ... աւելի լաւ էր, աւելի ուրախ, չէ՞, այդպէս չէ՞ ..

— Իսկ աստղե՞րը, լուսի՞նը, հարցնում եմ ես:

— Չգիտեմ, մռայլւում է Մարգարը, ինչ որ չգիտեմ՝ չգիտեմ:

Լռութիւն:

— Մայրիկիդ յիշո՞ւմ ես, Մարգար, հարցնում եմ ես:

Նրա դէմքը լուսաւորւում է:

— Յիշո՞ւմ ... Ես նրան տեսնում եմ, տեսնում ամէն օր: Այ, եղբօրս, Աւետիսին, քեզ, բոլորիդ չեմ տեսնում, բայց մօրս ... տեսնում եմ:

— Չես տեսնում, ասում եմ ես, ուժեղ կերպով զգում ես, յիշում ...

— Տեսնում եմ, նեղսրտում է Մարգարը, դու չես հասկանում ... այ, եթէ հիմա նա երեւար այս բակում կամ մտնէր որբանոց, ես նրան կը տեսնէի, այո, պնդում է նա, ես նրան կը տեսնէի ... ես քեզ նման չեմ տեսնում, դու էլ իմ նման չես տեսնում, ես մօրս ամէն օր տեսնում եմ...

— Յիշում ես, նորից յամառում եմ ես, ուժեղ կերպով զգում եւ յիշում ես:

— Զգալ ... յիշել ... յիշել, կրկնում է նա դժգոհ, այդ ան չէ ... Ես տեսնում, տեսնում եմ նրան:

Լռում է նա, լռում եմ ես:

— Դէ, ասա, լռութիւնը խզում եմ ես, մայրիկիդ աչքերն ի՞նչ գոյն ունեն ...

Մարգարի դիմագծերը լարւում են, ջղաձգւում: Նա ջանք է թափում պատասխանել, նա հիմա կասի իր մօր աչքերի գոյնը եւ կը զինաթափի ինձ:

Դրա փոխարէն նա լալիս է, լալիս է չոր, անարցունք հեկեկանքով:

— Այդպիսի հարցեր մի տա ... Մենք իրար չենք հասկանայ ... Ես ... ես մօրս տեսնում եմ:

Երեւան ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

էին, եւ յեղափոխական օրինապահութիւնը լրջօրէն բռնաբարուեցաւ :

Ասոր պէս ճակատագիր մըն ալ վերապահուած էր ոչ միայն Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն, այլեւ Ժէ. Համագումարին պատգամաւորներուն, որոնք կամ քուէարկելու իրաւունք ունէին եւ կամ կը մասնակցէին խորհրդակցական ձայնով, 1108 հոգի, այսինքն աւելի քան մեծամասնութիւնը ձերբակալուեցան իբրեւ հակահամայնավար : Այս իրողութիւնն իսկ ցոյց կուտայ թէ որքան մեծ յիմարութիւն էր Ժէ. Համագումարին մասնակցողները նկատել դաւադիրներ յեղափոխութեան դէմ :

Ինչպէս յայտնի է, Ժէ. Համագումարը պատմականօրէն ծանօթ է իբրեւ «յաղթականներու Համագումար»: Պատգամաւորները մեր ընկերվարական Պետութեան շէնքին գործօն արհեստաւորներն էին : Շատեր պայքարած էին կուսակցութեան համար նախայեղափոխական տարիներուն եւ քաղաքացիական պատերազմի միջոցին : Անոնք քաջութեամբ կռուած էին թշնամիին դէմ եւ յաճախ մահը դիմագրաւած : Ինչպէ՞ս կարելի է ենթադրել թէ այս մարդիկը կրնային «երկերես» ըլլալ եւ ընկերվարութեան թշնամի տարրերուն միացած՝ այն շրջանին երբ հաշուեյարդարի կ'ենթարկուէին զինովիեւականները, թրոցկիականները եւ աջակողմեանները, եւ այն ալ ընկերվարութեան իրականացումներուն առեն :

Ասիկա հետեւանք էր Սթալինի իշխանութեան չարաշահութեան, երբ ան սկըսաւ ահուսարսափը օգտագործել կուսակցութեան ղեկավար տարրին դէմ :

Այդ թուականներուն Սթալին ինքզինք այնքան վեր կը նկատէր կուսակցութենէն եւ Կեդր. Կոմիտէէն որ, Ժէ. Համագումարէն ետք ա՛լ աւելի շատցան զանգուածային ճնշումները: Ան մտածեց թէ այսուհետեւ ինք առանձին կրնայ որոշումներ տալ ամէն բանի մասին եւ թէ միայն վիճակագիրներու պէտք ունէր: Եւ բոլոր միւսներուն հանդէպ այնպիսի վերաբերում մը ցոյց կուտար, որ անոնք ստիպուած էին միայն հնազանդիլ իրեն եւ խընկարկել :

Կիրովի սպանութենէն ետք, սկսան զանգուածային ճնշումները եւ ընկերվարական օրինապահութեան բիրտ բռնաբարումները: 1934ի իրիկունը Սթալինի նախաձեռնութեամբ (առանց հաւանութեանը Քաղաք. Բիւրոյին), Կեդր. Կոմիտէի Նախագահութեան քարտուղարը Նիքիցը հետեւեալը կը ստորագրէ .—

1. Հրահանգ տրուած է Նախաքննիչ դատաւորներու կողմին որպէսզի փութացնեն դատավարութեանց քննութիւնը, անոնց որ ամբաստանուած են իբրեւ ահաբեկում պատրաստող կամ գործադրող :

2. Հրահանգ տրուած է դատական մարմիններուն որպէսզի չընդհատեն մահուան պատիժի գործադրութիւնը այս կարգի ոճիրներուն, ուսումնասիրելու համար ներումի մը կարելիութիւնները, նկատելով որ գործադիր Կեդր. Կոմիտէի Նախագահութիւնը հնարաւոր չի գտներ այս կարգի աղերսագիրներ:

3.— Հրահանգուած է Ներքին գործերու գործավար՝ մարմիններուն գործադրել մահապատիժը վերոյիշեալ դասակարգի յանցապարտներուն դէմ, անմիջապէս որ այս վճիռները տրուին:

Այս հրահանգներուն պատճառով ամբաստանեալը կարելի չէր գտներ վերաքննութիւնը, մինչեւ անգամ եթէ ատեանին առջեւ յայտարարէին թէ սուտ խոստովանութիւն կորզած են բռնութեան տակ : (Շար.)

ՓՈԹՈՐԻԿ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

•

«ԷՇԷՔՕՂԼՈՒ ԷՇԷՔ.— ՆԱՄՈՒՍՍԸԶ». — ԱՏՐՃԱՆԱԿ՝ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ՄԸ ՊԱՅՈՒՍԱԿԻՆ ՄԷՋ.— ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԷՆՔԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ:

Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը Յունիս վեցին քուէարկեց մամուլի նոր օրէնքը, որ կարգ մը կաշկանդումներ կը հաստատէ : Վիճաբանութիւնը տեւեց 17 ժամ: Այս առթիւ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, փոխադարձ լուտանքներով եւ յարձակումներով:

Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրեն Պոլսոյ թերթերը. —

Բոլոր ընդդիմադիր երեսփոխանները ներկայ էին: Դիւանագիտական օթեակին մէջ աչքի կը զարնէին գերման դեսպանատան պաշտօնէութիւնը: Ճիշդ ժամը 15ին, նախագահ Ֆիքրի Ափայտըն տեղը գըրաւեց եւ առանց ներկայ բացակայութիւնը ստուգելու, նիստը բացաւ :

Ազգ. պաշտպանութեան օրինագծին վիճաբանութիւնները աւարտելէ վերջ, նախագահը կարդաց Դատական Նախարարին մէկ պաշտօնագիրը, որով մամուլի նոր օրինագիծը կը ներկայացնէր եւ ստիպողաբար անոր վիճաբանութիւնը կը պահանջէր :

Առաջին անգամ խօսք առաւ Հիւրրիյէթի Խորհրդարանական խմբակցութեան փոխ-նախագահ Փրոֆ. Չէլիքպաշ որ յայտնեց թէ Դատական Նախարարը որեւէ պատճառաբանութիւն ցոյց չի տար, հետեւաբար պէտք է քուէի դրուի : Բայց նախագահը յայտնեց թէ Ազգ. Մեծ Ժողովին քուէով ամէն հարց կը լուծուի ու առաջարկը ընդունուեցաւ քուէարկութենէն վերջ :

Իսթանպուլի անկախ երեսփոխան եւ «Ճումհուրիյէթ»ի խմբագրապետ Նատիր Նատի խօսք առաւ ու յայտնեց թէ մամուլի 5680 թիւ օրէնքը 1950ին աճապարանքով ընդունուելուն համար տեւական քննադատութեանց նիւթ եղաւ. հիմա ալ աճապարանքով պատրաստուեցաւ Յանձնաժողովին մէջ, հետեւաբար պէտք է վերադարձնել զայն :

Դատական նախարար Հիւսէյին Ավնի Կէօքթիւրք պաշտպանեց օրինագիծը :

Յետոյ խօսք առին ընդդիմադիր ներկայացուցիչները, Ինէօնիւ, Թուրան Կիւնէշ եւ Օսման Պէօլիւքպաշը :

Ինէօնիւ խօսած միջոցին դէպք մը պատահեցաւ. Հալքի նախագահը երբ ըսաւ որ Պիլէճիքի մէջ կառավարութեան անդամները ծանր վերագրումներ եւ լրաբերան հայհոյանքներ ըրած են ընդդիմադիրներու հասցէին ,« ապարէզով ոճրագործ» եւ նման բացատրութիւններ գործածելով, Պուրսայի Դեմոկրատ երեսփոխան Մուհլիս Էրթէնէր ըսաւ .

— Դուք ալ մեզի էշէքօղլու էշէք, նամուսսըզ ըսած էք :

Դեռ խօսքը չէր ամբողջացուցած երբ Հալքեան երեսփոխաններ ոտքի ցատկեցին եւ Թունճէլիի երեսփոխան Արսլան Պօրա պայուսակ մը նետեց Էրթէնէրի գլխուն : Պայուսակէն ատրճանակ մը ելաւ: Դեմոկրատ երեսփոխաններն ալ անոնց վըրայ քալեցին: Նախագահը եւ ուրիշ երեսփոխաններ հազիւ յաջողեցան զանոնք զատել ու կռիւի մը առաջքը առնել :

Բոլոր երեսփոխանները ոտքի վրայ էին. օդին մէջ թուղթեր կը թռէին եւ գոռում գոչումներէն խօսք չէր հասկցուեր : Էրթէնէրի գլխուն նետուած պայուսակէն ճերմակ փոշիի ամպ մը բարձրացաւ : Երկրորդ պայուսակ մըն ալ Էրթէնէրի գլխուն նետուեցաւ: Երկուքն ալ ճիշդ նըշան առած էին: Երեսփոխանը ցնցուեցաւ: Վարչական Խորհուրդի անդամ Մէհմէտ Ալթէմիր սեղաններուն վրայ ելած կը ջանար անդորրութիւնը վերահաստատել : Իսկ նախագահն ալ անընդհատ կը պոռար ու ի կարգ կը հրաւիրէր: Վերջապէս կարելի եղաւ հանդարտեցնել զայրացած երեսփոխանները :

Ի վերջոյ նախագահը յայտարարեց թէ Մուհլիս Էրթէնէր չէ հայհոյած Ինէօնիւի, անոր խօսքին սկիզբի մասը չէ լըսուած: Անիկա ըսել ուզած է թէ դուք ալ մեզի «էշէքօղլու էշէք» կ'ըսէք :

Իսկ ատրճանակը կը պատկանէր Տիարպէքիրի երեսփոխան Մուսթաֆա Էքինճիի: Ըստ Ներքին կանոնագրի, որ եւ է երեսփոխան չի կրնար ատրճանակով ժողովասրահ գալ : Երեսփոխանը ինքզինքը արդարացուց. ըսելով թէ ինք քանի մը պայուսակ ունի եւ ատրճանակը միշտ մէկ հատին մէջ կը դնէ: Իր սովորական պայուսակին տեղ այս անգամ շփոթութեամբ միւսը բերած է: Միջադէպը փակուեցաւ : Պօրան եւ Էքինճի ժողովէն դուրս ելլելու հրաւիրուեցան: Էրթէնէրի պատիժ չտրուեցաւ :

Խօսք առաւ Հիւսէյին Պալըք, որ ամբաստանեց Դեմոկրատները թէ իրենց ըսկզբունքները ուրացած են :

« Նոր օրէնքը ամբողջովին կը ջնջէ մամուլի ազատութիւնը: Ասոր ալ չորս պատճառներ կան. — Անցեալ Նոյեմբերին, կառավարութեան անկման տուած լուրը, Իսթանպուլի դէպքերը, տնտեսական տագնապը եւ խորհրդարանական քննութեան ճակատագիրը :

Այդ միջոցին Մէնտերէս նստած տեղէն գոչեց.

— Սուտ կը խօսիս .

Հիւսէյին Պալըք պատասխանեց .

— Երանի թէ կարենայի սուտ խօսիլ. գիս կուսակցութենէն չէիր վտարեր :

Ապա խօսք առաւ վարչապետ Մէնտերէս: Այդ միջոցին Ինէօնիւի առաջնորդութեամբ Հալքեաններ եւ մաս մը Հիւրրիյէթական կամաց կամաց ժողովասրահէն դուրս ելան :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Միաբանութեան անդամ Իսահակ վրդ. Ղազարեան որ Յունաստան գացած է երկու ամսուան համար, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ «Ազատ Օր»ի,— Մօտաւորապէս հինգ հազար Հայ կայ Երուսաղէմի մէջ: Երեք հազարը արաբ-հրեայ պատերազմի հետեւանքով եկած գաղթականներ են եւ մեծ մասով կը մնան վանքը: Անոնց պարէնաւորումը կը հոգան Ունրաւ ինչպէս եւ հայ բարեսիրական կազմակերպութիւնները: Երուսաղէմի կալուածներուն մեծ մասը Իսրայէլեան շրջանին մէջ է: Իսրայէլի կառավարութիւնը դիւրութիւններ տուած է գանձելու վարձքերն ու հասոյթները : Պատրիարքութիւնը բարւոք յարաբերութիւններ կը պահէ երկու կառավարութեանց հետ: Իբրեւ հայկական դպրոց բացի ժառանգաւորացէն ուր կ'ուսանին 34 ուսանողներ, կայ Սրբոց Թարգմանչաց 412 աշակերտներով: Եաֆայի մէջ կայ վանք մը, Հեթումեան վարժարանը եւ Ռոսփայի ծաղկոցը Արեւելեան Յորդանանի մէջ, Ս. Գիխաղիր վարժարանը Յոպպէի մէջ, Ս. Եղիա վարժարանը Հայֆայի մէջ, Կիւլպէնկեան Մատենադարանը Ս. Յակոբեանց վանքին կից եւ ձեռագրաց Մատենադարանը Ս. Թորոս եկեղեցիին մէջ: Կայ նաեւ Ս. Յակոբեանց տպարանը, ուր կը հրատարակուին Սիոն ամսագիրը եւ գրական, բանասիրական եւ այլ գիրքեր : Սփիւռքի եւ Երուսաղէմի մէջ միաբանութեան թիւը կը հասնի 34ի, արքեպիսկոպոս, եպիսկոպոս, վարդապետ եւ աբեղայ: Պատրիարքական ընտրութիւնը Միաբանութեան ներքին հարց է :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան մասին ալ խօսելով, Իսահակ վրդ. ըսած է թէ Զարեհ Կաթողիկոս պարկեշտ եկեղեցական մըն է, պատրաստուած եւ զարգացած, կըրնամ ըսել թէ Անթիլիասի Միաբանութեան մէջ ամէնէն արժանաւորն էր կաթողիկոս ընտրուելու համար: Խորապէս ցաւալի են Անթիլիասի անցուդարձերը: Հայաստանեայց եկեղեցին պէտք է հեռու մնայ քաղաքական ազդեցութիւններէ եւ զբաղի հոգեւորական եւ եկեղեցական գործերով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

— Մենք ազատ ժողովուրդ չունենք, նկատեց Մեսրոպը, մենք ունենք նախարարներ միայն, որոնց հետ կապուած են ժողովրդի զանազան մասերը:

— Բոլորովին ճիշդ է, պատասխանեց Սամուէլը: Բայց իմ ձեզ ներկայացրած նամակից երեւում է, որ խաւր պատուիրուած է՝ կալանաւորել բոլոր նախարարներին եւ վարել նրանց Տիզբոն, իսկ նրանց կանանցը, զաւակներին, որպէս գերաւական, պահել, առանձին բերդերում, սաստիկ հսկողութեան ներքոյ: Այդ խստութիւններից կարող ենք մենք օգուտ քաղել: Որովհետեւ այդ կը ստիպէ նախարարներին, եթէ ոչ հայրենիքի պաշտպանութեան համար, գոնէ իրանց անձանց եւ ընտանիքների պաշտպանութեան համար, միանալ մեզ հետ եւ դէմ դնել թշնամուն:

— Շատ հաւանական է, ասաց Մեսրոպը: Բայց մեր նախարարներից ոմանք այնքան երկչոտ են, բաւական է, որ լսեն Շապուհի պատուէրը իրանց մասին, նըրանք իսկոյն կ'առնեն իրանց ընտանիքները, կը փախչեն դէպի յունաց կողմը, ապահովութիւն գտնելու համար:

— Այդ կարող է պատահել, պատասխանեց Սամուէլը: Թշնամին վճիռ է դրել չխնայել ոչ ոքի, ով որ խոյս կը տայ: Եթէ մեր նախարարներից ոմանք այնքան վատ կը լինեն, որ ընդհանուր վտանգի ժամանակ, միայն իրանց անձը եւ ընտանիքը պահպանելու համար, կը փախչեն դէպի օտար երկիր, այդ դէպքում մենք առաջինը կը լինենք որ նրանց կը մորթենք իրանց ամրոցների սեամի վրայ...:

Սահակ Պարթեւը եւ Մուշեղը լուռ լըսում էին: Նրանք մի առանձին հրճուանքով էին նայում ոգեւորուած երիտասարդի վրայ, որ ներկայանում էր նրանց առջեւ որպէս մի մարմնացած վրէժխնդրութիւն: Սամուէլը առհասարակ մելամաղձոտ եւ սակաւախօս բնաւորութիւններից էր, բայց երբ սկսում էր խօսել, խօսում էր երկար եւ բաւական գեղեցիկ: Նա շարունակեց.

— Ուշադրութիւն դարձրէք, սիրելիք, իմ ձեզ ներկայացրած նամակի մի այլ կէտի վրայ, որտեղ հրամայուած է՝ կալանաւորել Հայոց Տիկնոջը եւ ուղարկել Պարսկաստան: Մեր առաջին ջանքը պէտք է լինի՝ ապահովել Տիկնոջ անձը: Կորցնելով նրան, մենք շատ բան կը կորցնենք: Նրա անունով պէտք է գործենք մենք, նրա անունով պէտք է շարժենք ժողովրդին: Ես հաւատացած եմ, որ տատանուող գահի վտանգը, թագաւոր-ամուսնի կորուստը, թագաժառանգ որդուց զրկուիլը ,այդ բոլոր դժբախտ արկածները, աւելի քան մեզանից ամէն մէկին, պէտք է դրդեն Տիկնոջը՝ այժմեան տագնապի մէջ՝ պաշտպան հանդիսանալ Արշակունեաց կործանուող գահին: Եւ նա այնքան քաջութիւն ունի, որ կ'անէ այդ:

Մեսրոպը կրկին վերառեց Որմիզդուխտի Սամուէլին յանձնած նամակը, սկսեց լուռ կարդալ:

Նոյն սենեակում պատից քարշ էր ընկած Մամիկոնեան Վաչէի պատկերը: Իսկ պատկերի ներքեւ քարշ էր ընկած այդ հերոսի սուրը: Սամուէլը, վերջացնելով իւր փոքրիկ ճառը, մի առանձին պատկառանքով մօտեցաւ պատկերին, վեր առեց սուրը, եւ դնելով Սահակ Պարթեւի առաջ, ասաց.

— Այդ սուրը այն քաջի սուրն է, որի արթուն հոգին ուշադրութեամբ նայում է մեզ վրայ, — նա ձեռքը տարաւ դէպի պատկերը: Քառասուն տարի հազիւ անցել է այն օրից ,երբ Պարսից հետ մղած արիւնահեղ կռուի մէջ ընկաւ այդ քաջը եւ իւր մահուամբ ամբողջ Հայաստանը սուգի մէջ դրեց: Մամիկոնեան տոհմից ոչ ոք մնաց, որ ժառանգէր Հայոց սպարապետութեան պաշտօնը: Ամէնքը ընկան նոյն կռուի մէջ: Մնաց միայն հանգուցեալի որդի Արտաւազդը, որը դեռ մանուկ էր եւ երախայ: Թագաւորը (Խոսրով Բ.) եւ քո պապ Վրթանէս հայրապետը Սահա՛կ, բերել տուին մանուկ Արտաւազդին թագաւորական արքունիքը: Այնտեղ էին Հայոց նախարարները, այնտեղ էր եւ Հայոց բարձր ազատանին: Թագաւորը գրկեց մանուկին, իսկ մեծ հայրապետը վեր առեց հօր սպարապետական պատուանշանը եւ հանդիսաւոր կերպով կապեց որդու գլխին, վեր առեց եւ հօր սուրը, օրհնելով կապեց որդու մէջքին: Յետոյ յանձնեցին մանուկին Շիրակայ իշխան Արշաւիր Կամսարականի եւ Սիւնեաց Անդովկ իշխանի (որոնք երկուքն էլ Մամիկոնեանների փեսաներ էին) հոգաբարձութեանը, որ խնամք տանեն, մինչեւ մեծանայ եւ հօր սպարապետութիւնը ժառանգէ: Ահա՛ նոյն սուրը դրած է քո առջեւ,քո պապի բերանով օրհնեալ սուրը: Քեզ է վայելում, Սահակ, որպէս Հայոց հայրապետական տան սրբազան ժառանգին, վեր առնել այդ սուրը եւ յանձնել իմ հօրեղբօր որդի Մուշեղին, հրատարակելով նրան Հայոց սպարապետ:

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐՍ ՌՈՒՄԱՆԱՑԻՆԵՐ, որոնք անցեալ տարի Փետր. 15ին գրաւած էին Պէրնի ռումանական դեսպանատունը, կը դատուին զուիցերիական դատարանի մը առջեւ: Առաջին հարցաքննութեամբ, իրենց գլխաւորը, Պեռեանու, յայտարարեց, — «Մենք հայրենասէրներ ենք եւ կը պաշտպանէինք մեր հաւատքն ու մեր եկեղեցին որոնք կը հալածուին, եւ մեր հայրենիքը որ լռութեան դատապարտուած էր»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի, ճառ մը խօսելով Եէյլի համալսարանին մէջ, յայտարարեց թէ «Խ. Միութեան վարիչներուն նոր ռազմավարութիւնը աւելի վտանգաւոր է քան հինը: Անոնք կ'ուզեն խախտել ազատ աշխարհին միութիւնը եւ զօրացնել իրենց դիրքը: Խօսքեր կը լսենք առանց գործքի: Դեռ չտեսանք որեւէ սրբագրութիւն Սթալինի աշխարհակալութեան վրայ: Արեւմուտքը երբեք պէտք չէ թուլցնէ իր արթնութիւնը»:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ առողջական վիճակը միշտ գոհացուցիչ կը համարուի, վիրաբուժական գործողութենէն ետք: Նախագահը արդէն վերսկսած է զբաղիլ ընթացիկ գործերով: Լաւատեսներ կը կարծեն թէ պիտի կրնայ թեկնածու ներկայանալ երկրորդ քառամեայ շրջանի մը համար:

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ եւ Խրուշչեւ Սթալինկրատ այցելեցին Յունիս 11ին: Հազարաւոր քաղաքացիներ իրար կը հրմշտկէին, Եուկոսլաւիոյ Նախագահը տեսնելու համար: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ քիչ մնաց պիտի խեղդուէին 200.000 հոգինոց բազմութենէ մը: Տասը վայրկեան ուժգնօրէն պայքարելէ ետք, հազիւ կարելի եղաւ ճամբայ մը բանալ պաշտօնական կառքին համար: Թիթօ ոտքի կանգնած էր եւ ձեռքով կ'ողջունէր բազմութիւնը, իսկ Խրուշչեւ գլխարկով կը բարեւէր: Մառեշալը ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ Եուկոսլաւիա Խ. Միութեան հետ պիտի ըլլայ խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն, միեւնոյն առաջադրութեամբ, — ապահովել ընկերվարութեան յաղթանակը»:

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան պատասխանատու կը համարուին Բուլկանին եւ Խրուշչեւ, համաձայն ամերիկեան թերթի մը քաղած տեղեկութեանց: Խ. Միութեան գաղտնի ոստիկանութեան նախկին սպաներէն մին, Նիքոլա Խոխլով, կը կարծէ թէ դաւ մը սարքուած էր, ոչնչացնելու համար Սթալինը: Այդ պատճառաւ ալ Խրուշչեւ հրէշի մը կը նմանցնէ Սթալինը, իր գաղտնի տեղեկագրին մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ յունական առաջնորդարանէն ներկայացուցիչ մը հասաւ Լոնտոն: Կը կարծուի թէ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին:

ՀՐԷԱԿԱՆ համաշխարհային համագումարին նախագահը, Նաում Կոլտման, հրաւէր ստացած է Խ. Միութենէն, պատուիրակութիւն մը ղրկելու համար Մոսկուա:

ՓՈՒԺԱՏ եւ իր վարչութեան վեց անդամները կը դատուին փարիզեան ատեանի մը առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ տուրք չվճարելու խրատներ կուտային հարկատուներուն: Պիտի լսուին 40 վկաներ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ տագնապը պիտի սաստկանայ յառաջիկայ ձմրան, ինչպէս կը բացատրէ շինութեանց վերատեսուչը: Ամէն տարի 60.000 բնակիչ կ'աւելնայ Փարիզի մէջ, եւ շինութիւնները չափազանց դանդաղ կ'ընթանան:

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին անոնց դէմ որ ցոյցեր կը կատարեն, զինուորներու Ալժերիա առաքումը արգիլելու համար: Մայիս 25էն ի վեր ձերբակալուած են աւելի քան 50 ամբաստաններ: Երկու օտարականներ արտաքսման վճիռ ստացան:

ՄԱՐՈՔԻ Հրեաները Իսրայէլ փոխադրելու գործով կը զբաղէր ընկերութիւն մը, Քազապլանքայի մէջ: Մարոքի կառավարութիւնը հրամայեց փակել գրասենեակը: Ընկերութիւնը հարիւր հազար Հրեաներ Իսրայէլ փոխադրած էր 1947էն ի վեր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (11 Յունիս). — Ջոյլ ոսկի 448.000, նափոլէոն 3140, զուից. 3000, սթերլին 4000, քան տոլարնոց՝ 15.800: Թղթադրամ «անպաշտօն) տոլար 386, սթերլին 1040, զուից. 92, պելժ. 7.70, լիր 0.60:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի «Սեբոբ - Սօսէ» մասնաճիւղին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16 — 23, 149, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ:

Կը խօսի՝ ընկ. Ա. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկումներ»ը:

Ժամը վեցէն վերջ խնջոյք - պարահանդէս:

Ծանօթ. — Փորթ Քլիշիէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել փլաս տէ Պուրկինեօն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք 1500 փրանք ընկեր Սուքիաս Թէճիրեանէ (Ոստըր), իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ֆ. Կապ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հրայր Կորիւն Թաթուլեանէ երկու հազար Փր., Պ. Լ. Տօնիկեանի փոքրիկներուն մկրտութեան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Սուրէն Մելիք Մուշկամպարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր սիրեցեալ զօր՝ Հայրապետ Մելիք Մուշկամպարեանի մահուան առթիւ:
դութիւններուն եւ բարքերուն հաւատարի

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

«Ատափազարի Հայոց Պատմագիրք»ի Փարիզի յանձնախումբը, թէյասեղան մը կը սարքէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ ութ, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (մեթրօ Քատէ):

Ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Ատափազարցի, յարգելի հիւր մը, Պոլսէն:

Կը հրաւիրուին բոլոր Ատափազարցիները: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Փր:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Նազարէթեան, Աճէմեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝ Ենովք Նազարէթեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

●

Տէր եւ Տիկին Գալֆաեան եւ զաւակները, Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Վարուժան ինչպէս նաեւ Սվաճեան, Ներսէսեան Հայրապետեան ընտանիքները, իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին Այրի Տիկին Նուրիկ Ներսէսեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

ԴԷՊՔԵՐ, ԴԷՄՔԵՐ, ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

Տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ:

Գին 1000 փրանք

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ - Պերլին - Վարշաւա, Պրեսթ - Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145.000 ՖՐ.

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180.000 ՖՐ.

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները:

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ. եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն:

Գրել՝

Noubar Agopoff

168, Rue du Temple - Paris (3e).

Զներկայանալ անձամբ: Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութեան թուական, հպատակութիւն եւն): թիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդ—

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

30 Յուլիսէն — 6 Օգոստոս

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել. —

Փարիզ, Յովսէփ Վ. Քաֆթանճեանի, 10bis Rue Thouin, Paris (5e), Tél. : ODEON 02-12.

Լիոն, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի, 78, Rue Rabelais — Lyon (3e).

Վալանս, Գրիգոր Վ. Պապեանի 11 Place Belat — Valence (Drôme).

Արձանագրութեանց վերջին պայմանաժամն է 30 Յունիս:

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15էն 23: Մասիսի շքեղ սրահին մէջ, 82 Ավընիւ տը Լիվրի:

Կը մասնակցի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը:

Կը ներկայացուին Երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Հանրակառք 147 Էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նորէն ժամը 14ին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը:

Պիտի խօսի բանաստեղծ Տիկին Մարի Աթմաճեան, նիւթ ունենալով «Մեծ բանաստեղծուհի Մարսէլին Տեպորտ Վալմորի կեանքն ու գործը»: Տիկին Արմենուհի Վարպետեան կտորներ պիտի արտասանէ: Թարգմանուած Տիկին Աթմաճեանի կողմէ:

ԷԼՄԱՍԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երկարաձգուած է մինչեւ Յունիսի վերջ: Այսօր չորեքշաբթի, ժամը 7.30ին ներկայացում հեռատեսիլի վրայ (թելեվիզիոն):

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց տանը մէջ շրմիզիէ կարող վարժ գործաւորուհիներ: Դիմել ամէն օր ժամը 14 - 18, Ա. Պաքիրճեանի,

58 ռիւ տ'Ապուքիր, Փարիզ (2):

A. Bakirdjian, 58 Rue d'Aboukir Paris (2e).

ԾՆՈՒՆԴ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԻՍԻՇԸԼ (ծնեալ Պարսամեան) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին՝ ՇԱՐԼ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ ծնունդը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 8ԻՆ

Վերջացաւ «Յառաջ»ի վերհրատարակման 11րդ տարին:

Ջերմապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն դիւրացնել վարչութեան գործը, անյապաղ վերանորոգելով իրենց բաժանորդագրութիւնը կամ փակելով իրենց առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակի:

Նկատի չեն առնուիր հասցէի այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ հին հասցէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» Ենթակոմիտէի տարեկան դաշտահանդէսը՝ Կիրակի, 15 Յուլիս, Սէն Ժիւսթ:

●

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտադնացութիւնը Յուլիս 8ին:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

«Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը» կազմակերպած է վիճաբանական հաւաքոյթ մը, որ տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը: Նիւթ՝ Արտասահմանի մէջ հայ գրականութեան կարելիութիւն կա՞յ թէ ոչ: Պարզաբանութիւն Պ. Լեւոն Մօզեանի կողմէ:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներն ու գրասէրները:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրովէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար Փրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ

JEUDI 14 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7603 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3414

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Փորձուելի նիւթ մըն է, որ անհամբերութեամբ կը սպասուէր, Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը Յունիս 6ին քուէարկեց մամուլի նոր օրէնքը :

Այսպէս, Դեմոկրատ կառավարութիւնը արտակարգ միջոց մը եւս կ'ապահովէ, իր դիրքը ամրապնդելու համար :

Ընդդիմադիրները զանազան ձեռնարկներ փորձեցին, օրէնքին քուէարկութիւնը խափանելու համար. բայց պարտուեցան, քանի որ կառավարութիւնը մեծամասնութիւն կը վայելէ :

Քուէարկութեան կը մասնակցէին 332 երեսփոխաններ, 274ը թեր, 48ը դէմ :

Միեւնոյն ատեն քուէարկուեցաւ հաւաքոյթներու նոր օրէնքը, որ նմանապէս սահմանափակումներ կը հաստատէ, իրարու հետ կապուած մասը մտցնէ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ոչ միայն անլուր հայհոյանքներ փոխանակուեցան, այլ եւ «Հալք»ի կուսակցութեան մը երեսփոխանը մը դէմ նետեց երկու պայուսակներ, որոնց մէկուն մէջ ալիւր, միւսին մէջ տարածանք մը պահուած էր :

Միջադէպը հետեւանք չունեցաւ եւ անուշի կապեցին : Բայց եւ այնպէս, կ'ապացուցանէ տաղնապին խորութիւնը :

Կառավարութիւնը իր դիմացն ունէր երեք ընդդիմադիր հոսանքներ, — գահընկէց «Հալք»ը, նորակազմ «Միլլէթ»ը եւ «Հիւրրիյէթ»ը : (Այս վերջինը Դեմոկրատ կուսակցութենէն անջատուած թեւ մը) :

Ամէնքն ալ ճառեր խօսեցան յանուն մամուլի ազատութեան, բողոքելով հաստատուած կաշկանդումներուն դէմ :

Մասնաւոր ճառ մըն ալ Իսմէթ Ինէօնիւն պատրաստած էր :

Նախկին վարչապետ եւ նախկին նախագահ, որ տարիներէ ի վեր տիրաբար կը վարէր երկիրը, «Հալք»ի վարիչը դարձած էր թունդ ախոյեան կարծիքի եւ մամուլի ազատութեան :

Երբեմն բանաստեղծական բացատրութիւններ ալ կը գործածէր, ժողովին վրայ ազդելու համար

— « Մեր իշխանութիւնը չկարենալով դարման մը գտնել տնտեսական տագնապին եւ ընկերային յարաճուն թշուառութեան, սկսաւ սարսափի մատնուիլ մամուլի հրատարակութիւններէն : Մինչդեռ մամուլին ճնշումը ցաւին թոյները կը պարպէր եւ յոյսի տմոյն ցոլք մը կ'ընծայէր ցաւին դարման փնտռող հայրենակցին շլմորուն ակնարկներուն : Այս օրէնքները պիտի մարեն յոյսի շողերը..» :

Իսմէթի կարծիքով, «յետադիմական կարգուսարք մըն է որ կը հաստատուի, բայց պիտի չյաջողի : Գաղափարապաշտ հոգիներու լոյսը անշուշտ այս նոր մթութիւնն ալ պիտի ճեղքէ, եւ անոր հեղինակները պիտի մոռցուին պատմութեան մութ անկիւնները » :

«Հիւրրիյէթ»ի ներկայացուցիչը, Թուրան Կիւնէշ, ուժգնօրէն բողոքելով նոր օրէնքին դէմ, բռնութիւն կոչեց զայն եւ դիտել տուաւ թէ «ցնորք է ժամացոյցը ետ տանիլ երկրի մը մէջ որ մօտ մէկուկէս դար պայքար մղած է ազատութեան համար » :

« Միլլէթ »ի ներկայացուցիչը, Պէօլիւքպաշը, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը «բռնութեան ճամբան կը բռնէ եւ երկիրը կը խորասուզուի անվախճան արկածախնդրութեան մը մէջ » :

Նոյնքան ուժգնութեամբ կը պատասխանէին կառավարական կուսակցութեան ներկայացուցիչները եւ վարչապետը, մասնաւորապէս դատապարտելով Իսմէթը : Երբ կարգը Մենտերէսի եկաւ, Հալքի երեսփոխանները հեռացան ժողովէն, փոխադարձ լուտանքներու մէջ :

Օրէնքը, որ արդէն կը գործադրուի, շատ ծանր պատիժներ կը տրամադրէ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՂՏՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կիւրիոն, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ տեսակցութեան մը առթիւ .

— Իսրայէլ միշտ պատրաստ է հաշտութիւն կնքելու, բայց կը մերժէ որեւէ հաշտութիւն որ կը տրամադրէ անդամատել իր կրճատեալ տարածութիւնը : Արաբական պետութիւնները ազատ ձգուած են եւ յարաճուն զօրութեամբ կ'արտայայտեն իրենց մտադրութիւնը՝ բնաջնջելու Իսրայէլը. միեւնոյն ատեն զէնքեր կը ճարուին անոնց, զարմանալի առատաձեռնութեամբ, երկու կողմէն ալ : Մեծ պետութեանց հակասական քաղաքականութիւնը կը նպաստէ Արաբներու ռազմական աշխարհակալութեան, զարգացման, որ կը պարունակէ ընկերային յետադիմութեան և զինուորական արկածախնդրութեան սերմը : Երբ ամբողջ աշխարհի մէջ կ'ողջախոհան որ Խ. Միութիւնը խաղաղութեան, զինաթափութեան եւ փոխադարձ հանդուրժողութեան մասին կը խօսի, Իսրայէլ չի կրնար անտեսել որ զէնքի հայթայթումը արաբական երկիրներուն՝ խախտած է ուժերու հաւասարակշռութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, ինչ որ համաշխարհային պատերազմի մը կ'առաջնորդէ անվրէպ » :

× Ազգաժողովին արաբական եւ ասիական պատուիրակութիւնները Յունիս 12ին ժողով գումարելով որոշեցին Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնել Ալժերիոյ խնդիրը : Սեյլանի պատուիրակը, որ կը նախագահէր ժողովին, այս որոշումը հաղորդեց հետեւեալ վերապահումներով . —

1. Յարդ 23 ասիական պատուիրակութիւններէն միայն 13ը պատրաստ են ստորագրելու նամակը.— 2. Խնդրագիրը անմիջապէս պիտի չղրկուի, այլ քանի մը օրէն, երբ ուրիշ պետութիւններ ալ ուզեն ստորագրել :

Վերոյիշեալ 13 պետութիւններն են .— Աֆղանիստան, Եգիպտոս, Ինդոնեզիա, Իրան, Իրաք, Լիբանան, Փաքիստան, Սէուտի Արաբիա, Սուրիա, Սիամ, Եմէն, Յորդանան եւ Լիբիա : Զեն ուզեր մասնակցիլ Թուրքիա, Փիլիպպեան կղզիներ, Եթովպիա, Սեյլան, Պիրմանիա, Լիպերիա, Նեփալ, Լաոս եւ Հնդկաստան :

Այս վերջին պետութեան պատուիրակը, Քրիշնա Մենոն, տեղեկացուցած էր թէ ներկայ պիտի չըլլայ ժողովին եւ թէ հակառակ է ծրագրուած դիմումին, աւելորդ եւ անպատեհ գտնելով զայն : Այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ալժերիոյ զինուորական գործողութեանց զոհերուն ցանկին դիմաց Ֆրանսա կրնայ ներկայացնել ալժերիացի ազգայնականներուն գործած վայրագութեանց թղթածրարը : Հնդկաստան միշտ համաձայն է դիւանագիտական ձեռնարկներու, որպէս զի կարելի ըլլայ ելք մը գտնել, Ալժերիոյ հարցը լուծելու համար :

× Փարիզ հրաւիրուեցաւ Գահիրէի ֆրանսական դեսպանը, խորհրդակցելու համար կարգ մը խնդիրներու մասին :

× Եմէնի գահաժառանգ իշխանը, որ Մոսկուա կը գտնուի, սկսաւ բանակցիլ արտաքին նախարարին՝ Շեպիլովի հետ : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը քարիւղի մենաշնորհներ պիտի ստանայ այդ երկրին մէջ : Յաջորդաբար Մոսկուա պիտի այցելեն Արաբիոյ Ֆեյսալ իշխանը, Իրանի Շահը, Եգիպտոսի վարչապետը՝ գնդ. Կամալ Նասր : Միեւնոյն ատեն Միջին Արեւելք պիտի այցելէ Պ. Շեպիլով : Ուրեմն, այս ամառ Խ. Միութիւնը մասնաւոր ձեռնարկներ պիտի կատարէ, զօրացնելու համար իր դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ :

Այս նոր քաղաքականութեան համար, Խ. Միութիւնը աչքի առջեւ ունի երկու կարեւոր պարագաներ.— 1. Քառասուն միլիոն Իսլամներու գոյութիւնը իր երկրին մէջ.— 2. Ինքն ալ տնտեսական ճարտարարուեստական տեսակէտէն ետ մնացած երկիր մըն էր, բայց այժմ դարձած է մեծ պետութիւն, հետեւաբար կրնայ օրինակ հանդիսանալ Ասիոյ եւ Ափրիկէի յետամնաց ազգերուն :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ ՔԱՐԻՆՔ ...

« Թրքահայ ազգ. անցուդարձեր » խորագրով թղթակցութեան մը մէջ, հետեւեալ տողերը հրատարակած է Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, Պայքար, (12 Մայիս).

— « Մեր սիրելի Վեհափառ Հայրապետը ազգ. սահմանադրութիւնը պատմութեան սեփականացուց, Փարիզ, Փալէ տ'Օրսէի մէջ արտասանած պատգամով. սակայն մենք Թրքահայերս թոյլ պիտի չտանք որպէս զի մեր այնչափ պաշտելի սահմանադրութիւնը, որու ուղիէն յառաջացած ենք այնքան տարիներ եւ պիտի քալենք առ յաւէտ, անցած գացած հնութիւն մ'ըլլայ» :

Թղթակիցը այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ «Լոզանի ժողովով միջազգային ապահովութեան ներքեւ առնուած այս օրէնքը այսօր թուրք կառավարութեան օրինագրքին մէջ անցած պաշտօնական օրէնք մըն է » :

Յետոյ կը պատմէ թէ կ'ուզեն «այդ օրէնքը ջնջել Հայոց ձեռքով». բայց ծրագրեր հակառակորդներ կրցան յարգել տալ զայն եւ 1950ին, ընդհ. ժողով գումարելով պատրիարք ընտրել Գարեգին արք. Խաչատուրեանը :

— « Սրբազանը ըստ ազգ. սահմանադրութեան իր երդումը կատարեց աթոռանիստ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, եւ ընդհ. ժողովի անդամներու ներկայութեամբ ուխտեց անսասան պահել ազգ. սահմանադրութիւնը. սակայն այսօր Սրբազան Հօր թելադրութեամբ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը մեր այնքան գուրգուրալի ազգ. սահմանադրութիւնը պատմութեան կը սեփականացնէ » :

Փալէ տ'Օրսէի մէջ տրուած հայրապետական զեկուցման պատճէնը «Յառաջ»ի ձեռքն էր, յաջորդ օրն իսկ :

Խմբագրութիւնը պարտք սեպեց ջնջել կաթողիկոսին այն յայտարարութիւնը որ կ'ըսէր թէ գոյութենէ դադրած է Պոլսոյ ազգ. սահմանադրութիւնը ;

Այդ առթիւ, խմբագրականներ ալ հրատարակուեցան, բացատրելու համար թէ ազգ. սահմանադրութիւնը կայ եւ կը մնայ եւ կը գործադրուի նոյն իսկ արտասահմանի մէջ :

Ըսինք նաեւ թէ որեւէ իշխանաւոր կամ եպիսկոպոսական ժողով իրաւունք չունի չեղեալ համարելու զայն, ցորչափ նորը չէ պատրաստուած, թէ ծրագրուած եկեղեցական կանոնագրութիւնը չի կրնար բռնել անոր տեղը, եւայլն :

Ի՞նչ ըրին մեր «ազգասէր», «եկեղեցասէր» եւ կղերապաշտ աղբարիկները, գլուխն ըլլալով ռամկավարները :

Նոյնութեամբ հրատարակելով հայրապետական անխորհուրդ յայտարարութիւնը, ի լուր աշխարհի աւետեցի՛ն թէ ազգ. սահմանադրութիւնը պատմութեան անցած է :

Եւ ահաւասիկ ձայնը Պոլսէն կուգայ, խելքի կանչելու համար ռամկավար խմբագիրները :

Եւ, Պայքարն ալ կ'արձանագրէ «կամացուկ» մը : Իբրեւ թղթակցութիւն :

Ռամկավարներուն ո՞ր գործը կամացուկ չէ ...

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ 18 Ֆրանսացի զինուորներ եւ քաղաքացիներ սպաննուեցան վերջին 48 ժամերու ընթացքին : Ութ լեգէոնականներ ալ սպաննուեցան, երբ ապստամբները ծուղակը ձգեցին զօրախումբ մը, Պու Համմայի լեռներուն մէջ : Լեգէոնականները պատասխանելով ծանր կորուստներ պատճառեցին փախստական ըմբոստներուն :

Ուրիշ տեղեկագրի մը համաձայն, 8500 վերակոչեալ զինուորներ գրաւած են Պիպան լեռները, Փալեստրոյի շրջանին մէջ : Ութսուն ըմբոստներ սպաննուած են Կոստանդինի մէջ, չորս Ֆրանսացի զինուորներ սպաննուած, երկու հոգի ալ առեւանգուած են Ֆիլիփվիլի շրջանին մէջ : Այս յարձակումներուն հետեւանքով բանակը լայն գործողութեան մը ձեռնարկեց Կոստանդինի եւ Օրանի շրջաններուն մէջ :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ըմբոստները ահուսարսափ կը տարածեն հանքային աշխատաւորներուն մէջ :

Ֆրանսացի ոստիկանի մը յուղարկաւորութեան ատեն ռումբ մը պայթեցաւ Թըլեմսենի մէջ եւ երեսուն հոգի վիրաւորուեցան : Ահաբեկիչները ձերբակալուած են արդէն :

× Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ : Օրակարգի խնդիրներէն մէկն է Ֆրանքեւթունուզեան համաձայնութեան վաւերացումը : Ուրիշ կարեւոր հարց մը,— դեսպաններու փոփոխութիւն :

× Արտաքին նախարար Ք. Փինօ, Ուաշինկթընէն պիտի երթայ Կանատա օր : Այս առթիւ բանախօսութիւն մը կատարելով, յայտարարեց. — « Պիտի պնդենք թէ անհրաժեշտ է ամերիկեան ուժերու ներկայութիւնը Եւրոպայի մէջ : Մենք կ'ըսենք որ եթէ Ամերիկացիները 1914ին Գերմաններուն պարզած ըլլային թէ ինչ պիտի ընեն 1916ին եւ եթէ 1939ին ալ ըսած ըլլային թէ ինչ պիտի ընեն քիչ վերջը, թերեւս համաշխարհային պատերազմներ ծագած պիտի չըլլային : Արեւմտեան դիւանագիտութիւնը պարտաւոր է .— 1. Կարգադրել զինաթափութեան խնդիրը.— 2. Աւելի մեծ կարեւորութիւն տալ համաշխարհային խնդիրներու տնտեսական երեւոյթներուն, փոխանակ ծանրանալու զինուորական մասին վրայ, — 4. Վերջ տալ այն գաղափարին թէ անոնք որ Արեւմուտքի հետ չեն անոր դէմ են եւ հաստատել հետեւեալ տեսութիւնը,— բոլոր անոնք որ Արեւմուտքի դէմ չեն անոր հետ են » :

Գերմանիոյ միացման մասին ալ խօսելով, Փինօ ըսաւ թէ աշխարհի խաղաղութեան համար անհրաժեշտ է կարգադրել այդ հարցը : Անդրադառնալով իր վերջին այցելութեան, բացատրեց թէ որոշ փոփոխութիւն մը կատարուած է Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ : «Կարեւորը այն չէ թէ Խ. Միութեան վարիչներուն չարժառիթները անկե՞ղծ են թէ ոչ : Դիւանագիտութեան մէջ մտադրութիւններէն աւելի կարեւոր են իրողութիւնները եւ անկարելի է նկատի չառնել զանոնք : Անհրաժեշտ է լրջօրէն դադրեցնել պաղ պատերազմը» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ապստամբութեան երկու գլխաւոր ղեկավարներէն զօր. Վալլէ անմիջապէս մահուան դատապարտուեցաւ : Արդէն գնդակահարուած են 252 դաւադիրներ, իսկ բանտարկուած՝ 2500 հոգի :

ԿԱԹԻ տագնապը աւելի ծանրացած էր երէկ : Հազիւ 140.000 լիտր կաթ հասած էր Փարիզ, սովորական 1.200.000 լիտրին տեղ : Կը կարծուի թէ կացութիւնը պիտի բարւոքի վաղը, ուրբաթ :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

(ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ)

Մի քանի օր առաջ տուինք քաղաքիս Պելկրանօ արուարձանին Վիռէյ տէլ Փինօ թաղին մէջ, տնօրէնութեամբ Մխիթարեան Միաբանութեան անդամներէն Ֆէրահեան վարդապետի, հայկական նոր վարժարանի մը բացման ուրախ լուրը:

Կոչեցինք «ուրախ լուր», վասնզի ըՍփիւռքի մէջ բացուած ամէն նոր վարժարան, միայն ուրախութիւն կրնայ պատճառել անշահախնդիր ու գիտակից Հային:

Այնքան խոր է մեր նահանջը եւ այնքան կոտտացող, որ միայն դպրոցներով, մամուլով, բեմերով ու մշակութային լարուած ճիգերով կարելի է առաջքը առնել վտանգին:

Եւ երբ այդ նպատակով նոր ճիգ մը կը թափուի՝ սրտանց պէտք է ողջունել նախաձեռնութիւնը:

Մեզի հետ ունեցած իր մէկ խօսակցութեան ընթացքին, Հայր Ֆէրահեան իրաւամբ դիտել կուտար, թէ վտանգին առջեւ իր թափած ճիգերը կը մնան շատ տըկար, անդրադառնալով այն իրողութեան, որ վերջին հաշուով բացուած դպրոցը հազիւ պիտի կրնար առայժմ ընդունիլ հարիւր կամ հարիւր յիսուն աշակերտ: Մինչ, Պ. Այրէսի մէջ գտնուող բոլոր ազգային վարժարաններն ալ նկատի ունենալով, հինգ հազարի վրայ դպրոց յաճախող հազիւ 700 փոքրիկներ կան:

Կը նշանակէ, յաջողութեան պարագային ալ, Մխիթարեան նոր բացուած վարժարանը հազիւ թէ պիտի կրնայ օգտակար ըլլալ մնացեալ 4300էն հարիւր կամ հարիւր յիսունին:

Սրտանց պիտի փափաքէինք, որ դէթ այդքան թիւով, բոլորովին հայ վարժարան չյաճախող աշակերտներ, կապուէին կրթական այս նոր հաստատութեան:

Ինչ որ չկրցան ընել . տարիներէ ի վեր ազգային մարմիններ ու միութիւններ իրենց հազարաւոր անդամներով, առանձին կ'աշխատի ընել ահա անխոնջ հոգեւորական մը, ունենալով այս առթիւ օժանդակութիւնը կրթասէր կարգ մը ազգայիններու, որոնք թիկունք կանգնեցան իր ծրագրին:

Այս նախաձեռնութիւնը իր հերթին պէտք է դառնայ օրինակ անոնց, որոնք միայն քանդել եւ խոչընդոտ հանդիսանալ գիտեն:

Ցաւագանքներ ու չկամութիւններ կան որոնք ամբարշտութեան համազօր են. այդպէս են բոլոր անոնք, որ թումբ եւ արգելք կը կանգնին սերունդին հայեցի դաստիարակութեան գործին հետ կապուած ճիգերու եւ ծրագիրներու:

Անուն չունին անոնք ու չեն մոռցուիր, երբ երբեւ լախտի հարուած կը փորձուին իջնել՝ ազգային դաստիարակութեամբ ու մշակոյթով խանդավառ դեռահասակ ու պարման սիրտերու:

Ու այս ռամիկ եւ տխուր կեցուածքին մօտ ահա նուիրումը հոգեւորականի մը, որ անվհատ լծուեցաւ աշխատանքի, ծեծեց բոլոր դռները, դարձաւ ոգին իր փայփայած գաղափարին, որուն յաջողութեան համար յանձն առաւ ամէն զրկանք:

Այդ ոգին արժանի է գնահատութեան:

Սխալ պիտի ըլլար, որ ազգային վարժարան մը իրենց փոքրիկները չղրկող ծնողքներ, մանաւանդ նորաբաց դպրոցին մօտ գտնուողներ, չարձանագրէին իրենց զաւակները հոն:

Որպէսզի զոհողութիւններու գնով բացուած կրթական այս նոր հաստատութիւնը ապագային դառնայ իրապէս լոյսի նոր կեդրոն, պէտք է գուրգուրալ անոր վրայ:

Մխիթարեան հայրեր ինչպէս անցեալին մէջ, ներկայիս ալ ունին ամէն կողմ իրենց միջնակարգ վարժարանները:

Նախակրթարաններով սկսած, անոնք կրցած են երկրորդական վարժարանի վերածել իրենց հիմնած կրթական հաստատութիւնները, երբ իրենց հերթին գաղութներ աշակերտ հասցնելով՝ կանգներ են օժանդակ անոնց:

Ներկայ պարագային նման կեցուածք մը միայն կրնայ զօրավիգ դառնալ քաջալերանքի արժանի կրթական այս նոր հաստատութեան, որ կրնայ դառնալ յաղթական գնացքով մշակութային ձեռնարկ մը, եթէ երբեք գիտնանք գնահատել նախաձեռնութիւնը:

Այս առթիւ պիտի ուզէինք, որ հայաշատ կեդրոններու ծնողքներ փոխանակ իրենց փոքրիկները փողոցները ձգելու, մտածէին ղրկել հայ դպրոց մը:

Իսկ դպրոցներու հոգաբարձու մարմիններ, անդրադառնային ճիգին նուիրեալ հոգեւորականի մը ու ընէին հիմնական սրբագրութիւններ տեղ - քայլ այն չարժումներուն մէջ, որոնց կրթական աշխատանք անունը կը տրուի, խաչելով եւ բառը եւ նպատակը կրթութեան:

Վերջին հաշուով, կ'ողջունենք Մխիթարեան նորաբաց վարժարանը, ու սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք Հայր Ֆէրահեանի:

ԱՐՄԵՆԻԱ.

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ե.— ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԻ ԿԸ ԴԻՄԷԻՆ

Պէտք է խոստովանիլ որ ցարդ Կիրովի սպանութեան պարագաները շատ խորհրդաւոր եւ անբացատրելի մնացած են եւ ուշադիր քննութեան կը կարօտին: Պատճառներ կան հաստատելու թէ Կիրովի սպանիչ Նիկոլայեւի օգնած է այն մարդը որուն պաշտօն տրուած էր պաշտպանել Կիրովի անձը:

1936էն ի վեր զանգուածային հալածանքները արտակարգ համեմատութիւններ առած էին: Այս թուականին Սոչիէն Սթալին եւ Ժտանով՝ Քականովիչի, Մոլոթովի եւ Քաղաք. Բիւրոյի միւս անդամներուն կը ղրկէին հետեւեալ հեռագիրը.—

«Անհրաժեշտ է որ ընկեր Եժով նշանակուի ներքին գործավարի պաշտօնին: Եակոտա վերջնապէս ապացոյցը տուաւ թէ անկարող էր դիմակերծ ընելու Թրոցկիական - զինովիեւական խմբակը: Կէփէուն չորս տարի ետ մնացած է այս գործին մէջ, ասիկա նկատած են բոլոր ընկերները, ինչպէս եւ էնքավէտէի ներկայացուցիչները»:

Ճիշդն ըսելով պէտք է ըսենք թէ Սթալին չէր տեսած ընկերները, որով չէր կրնար գիտնալ անոնց կարծիքը:

Սթալինի այն համոզումը թէ չորս տարի ետ մնացած են, պատճառ դարձաւ որ կրկնապատկուին ճիգերը զանգուածային ձերբակալութեանց համար:

Այս նոյն կարծիքը պարտադրուեցաւ նաեւ 1937ի Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին, եւ ժողովը իր հաւանութիւնը տուաւ հիմնուելով Եժովի տեղեկագրին վրայ:

Այդ թուականին զանգուածային հալածանքները տեղի կ'ունենային Թրոցկիականութեան դէմ պայքարի նշանախօսքին վրայ: Արդեօք Թրոցկիականութիւնը այդքան վտա՞նգ մը կը ներկայացնէր կուսակցութեան եւ պետութեան համար: Պէտք է նկատի ունենալ թէ 1927ին Ե. Համագումարի նախօրեակին Թրոցկիական - զինովիեւական ընդդիմութիւնը միայն չորս հազար ձայն առած էր, մինչդեռ 724.000 ձայն ի նպաստ կուսակցական գծին կը քուէարկէին: ԺԵ. Համագումարին յաջորդող տասնըհինգ տարիներու ընթացքին, Թրոցկիականութիւնը բոլորովին զինաթափ եղած էր: Բազմաթիւ Թրոցկիստներ յետս կոչում ըրած էին եւ կ'աշխատէին ի նպաստ ընկերվարութեան կառուցման: Պարզ է որ ընկերվարութեան յաղթանակի համար որեւէ հիմք չկար զանգուածային ահուսարսափի համար:

1937 Փետր. - Մարտի Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին Սթալինի տեղեկագիրը թէ՝ «կուսակցութեան աշխատանքին եւ մեթոտներուն մէջ թերացումներ եղած են, Թրոցկիականները եւ ուրիշ կեղծաւորներ հաշուեյարդարի ենթարկելու գործին մէջ», փորձ մըն էր արդարացնելու զանգուածային ահուսարսափի քաղաքականութիւնը, այն պատճառաբանութեամբ թէ քանի յառաջանանք դէպի ընկերվարութիւն, պէտք է այնքան աւելի սաստկացնենք դասակարգային պայքարը: Սթալին կը հաստատէր թէ ասիկա պատմութիւնը եւ Լենին սորվեցուցած էին իրեն:

Իրականին մէջ Լենին կը սորվեցնէր թէ բռնութիւնը հետեւանք է եղած շահագործող դասակարգի ընդդիմութեան, եւ ասիկա կը գործադրուէր երբ շահագործող դասակարգ գոյութիւն ունէր եւ զօրաւոր էր: Բայց երբ ազգին քաղաքական վիճակը բաւոքեցաւ, երբ 1920 յունուարին կարմիր բանակը գրաւեց Ռոստովը եւ շատ մեծ յաղթանակ մը տարաւ Դենիկինի վրայ, Լենին հրահանգեց Ճերժինսքիին վերջ տալ զանգուածային ահուսարսափին եւ ջնջել մահապատիժը: Եւ այս կարեւոր ձեռնարկը հետեւեալ կերպով կ'արդարացնէր Լենին իր 1926 Յունուար 2ի տեղեկագրին մէջ Կեդր. Կոմիտէի գործադիր մարմնին ուղղուած:—

Մենք ստիպուեցանք ահուսարսափի դիմելու, որովհետեւ մեր դէմ զօրաւոր դաշնակցութիւն մը կազմուած էր մեծ պետութեանց կողմէ, իրենց խուժանը մեր վրայ նետելու: Մենք երկու օր պիտի չկրնայինք դիմանալ եթէ անխղճօրէն չպատասխանէինք ճերմակ պահակներուն եւ սպաներուն: Ահուսարսափ էր ասիկա, սակայն ստիպուած էինք ընել, մեզի դէմ կազմուած ահուսարսափի մեթոտներուն դէմ: Սակայն երբ վերջնական յաղթանակը ապահովեցինք, նոյնիսկ նախքան պատերազմը, եւ Ռոստովի գրաւումէն անմիջապէս ետք, հրաժարեցանք մահապատիժէն եւ ցոյց տուինք թէ մեր նպատակն էր գործադրել մեր ծրագիրը համաձայն մեր խոստումներուն: Պիտի ըսենք թէ բռնի ուժի նպատակն էր անզօրութեան դատապարտել շահագործողները, մեծ հողատէրերը եւ դրամատէրերը: Երբ հասանք մեր նպատակին, մէկդի դրինք զանգուածային ահուսարսափի արտակարգ միջոցները»:

Սթալինի ահուսարսափը կը գործադրուէր ոչ թէ պարտուած շահագործող դասակարգին մնացորդներուն վրայ, այլ կուսակցութեան եւ խորհրդային պետութեան պարկեշտ աշխատաւորներուն վրայ: «Սուտ», «վարկաբեկիչ», «կեղծաւորութեան», «վնասարարութեան» երեւակայական «դաւադրութիւն» պատրաստողի ամբաստանութիւններ կ'ընէին անոնց հանդէպ:

1937 Փետրուար Մարտի Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին՝ անդամները իրարու կը հարցնէին թէ արդա՞ր էր զանգուածային ճնշումի մեթոտը, որ կը գործադրուէր «կեղծաւորութեան» դէմ պայքարի պատրուակին տակ:

Ընկ. Պոստիչեւ հետեւեալ կերպով արտայայտեց իր կասկածները.—

Խոր մտածելէ ետք, կը կարծեմ թէ պայքարի դժուար տարիները փոխուած են, կուսակցութեան անդամները, որոնք կորսնցուցած են իրենց դիմադրութեան կամքը լքեցին կամ միացան Թշնամի բանակին, առողջ տարրերը պայքարեցան կուսակցութեան համար: Հաւաքականութիւն եւ ճարտարարուեստ ստեղծելու տարիներ էին: Չէի կարծեր թէ երբ այդ դժուարին շրջանը անցնէր Կարպով եւ իրեն պէս մարդիկ Թշնամի բանակին մէջ պիտի մտնեն (Կարպով Ուկրայնայի Կեդր. Կոմիտէի անդամ էր, եւ Պոստիչեւ շատ լաւ կը ճանչնար զայն) ,եւ հիմա համաձայն վկայութեանց՝ Կարպով 1934ին Թրոցկիականներու մէջ մտեր է: Անձնապէս չեմ հաւատար թէ 1934ին կուսակցութեան պարկեշտ մէկ անդամը, կրնար Թշնամի բանակին մէջ մտնել: Զարմանալի է: (Շարժում սրահին մէջ):

Գործածելով Սթալինի այն բանաձեւը թէ որքան մօտենաս ընկերվարութեան այնքան աւելի Թշնամիներ կ'ունենաս եւ հիմնուելով Կեդր. Կոմիտէի մարտ-ապրիլի լիագումար նիստին որոշման վրայ ըստ Եժովի տեղեկագրին — գրգռիչներ Թափանցած էին Պետութեան ապահովութեան մարմիններուն մէջ եւ անխիղճ պատեհապաշտներու հետ միասին սկսած էին ահուսարսափ տարածել յանուն կուսակցութեան՝ խորհրդային պետութեան վարիչներուն դէմ, ինչպէս եւ խորհրդային

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Հանըմի մէկէ աւելի տիպարներ կան, բարեսիրտ, խստաբարոյ կամ չարանախանձ, այլ նաեւ քնքոյշ ու Թարմատի, Հիմէնի առագաստէն ներս սահող աղջկան մը պէս:

Տարբեր էր սակայն այս մէկը, իր նկարագրով, կենցաղով եւ արտաքնութեամբ: Գուցէ տարօրինակ Թուի, բայց ան նախանձախնդրօրէն կը կրէր Նունիկ անունը, Թերեւս անոր համար որ հինաւուրց խորհրդանշանի մը նման կը վայլէր մեծմայրիկի իր արտաքինին:

Մայր - Սուլթանուհիի ճշմարիտ տիպարն էր ան, վէս, հպարտ, եւ գլուխը միշտ բարձր իր ուսերուն վրայ: Երբ նայուածքդ կ'իյնար իր առկայծ աչքերուն, յոյր եւ կնճռոտած դէմքին, ու լայն կըզակին վրայ, ուրկէ կը յորդէին պարանոցին միսերը՝ գործի մը դանչին պէս, տեսակ մը խորշանքի զգացում եռ կը մըղէր քեզ: Տնչարդելութիւն ունէր եւ անոր հետ անբուժելի հազը, զոր խեղդելու համար շատ անգամ դողդոջուն մատները կ'երկարէին Թաշկինակին, որուն ծայրը անպայման քանի մը արծաթ դրամ կապուած կ'ըլլար:

Վերապահութիւնս գրեթէ կը փարատէր, ու սոսոստելով կը վազէի հանըմին մօտ, երբ կը լսէի իր տկար եւ քիչ մը կերկերուն ձայնը, որ կը պաղատէր.

— Գուզո՛ւմ, մանչուկս, առ սա տասնոցը եւ էզաճի Յովսէփէն ինծի փաքէթ մը Ստրամոնիա բեր:

Դանդաղօրէն, Նունիկ հանըմ կը բանար ծրարը, մէջէն քանի մը հատ Սթրամօնիումի թերթեր կը հանէր եւ կը պլորէր սիկառի Թուղթի մը մէջ:

Կապոյտ երակները կարծես աւելի դուրս կը ցայտէին աջ ձեռքի վերնամորթէն, մատները կը դրկէին նրբին փաթոյթը, որ յուշիկ մը կ'երկարէր իր շրթներուն: Դողդոջուն,լուցկիին ծայրը կըկպցնէր անոր ու երկար կը խոկար ծուխի գալարներուն մէջէն:

Ամբողջ օրը գրեթէ կ'անցնէր հոն, պատուհանին առջեւ, որ կը բացուէր պարտէզին վրայ:

Տեսարանը միօրինակ էր, այլ բաւականին զուարթ եւ յանկուցիչ: Ձախին՝ մեր պատկառելի Թթենին, որ իր ծանրաբեռն ճիւղերը կ'երկարէր հեռուն, կարծես ամբողջ Թաղը լիացնելու համար իր բարիքներով: Գործածութենէ դադրած կահեր անխուժօրէն կը ծածկէին փոքրիկ զառիթափ մը, որ կ'առաջնորդէր բիւզանդական շրջանէն մնացած գետնափոր մատուռ մը: Պատահական ակնարկ մը պիտի չկարենար երբեւան հանել այս միջնադարեան աղօթատեղին, բայց մենք տեղեակ էինք գաղտնիքին եւ կամացուկ մը կը սահէինք վար, արձակ համարձակ զբօսնելու ազատութիւնը վայելելու համար: Ջրհորին վրայ, այծտերեւի մը կը տարածէր իր խորհրդաւոր հովանին, ուրկէ խուսափուն մարմանդներ ճամբայ կը բանային ծառերու չքախումբին:

Նունիկ հանըմի կեանքին մեծագոյն մասը սահած էր այն ընդարձակ պարտէզին մէջ, որ կը տարածուէր իր նայուածքին դիմաց: Հարուստ էր ան ծաղիկներով, պտղատու ծառերով եւ յորդառատ բուսականութեամբ: Վիթխարի նոճին, աւելի քան երեւում մեծր բարձրութեամբ, բարախուն յուշարձանն էր անցեալին: Դէմ յանդիման բնութեան այդ հըրաշալիքին, մեր հոգին պարուրուած էր տեսակ մը սքանչացումով, բայց նոյն ատեն կ'ատէինք զայն, որովհետեւ շատ անգամ խաչափայտը դարձած էր մեր Թըռուցիկներուն...

ԺԹ. դարու կէսէն, զգաստ կեանք մը ապրած էր հանըմը, որ հետզհետէ կը կքէր ծերութեան հովիտին մէջ: Հիմէնի առագաստը մտած էր ծաղկատի օրերուն, երբ հազիւ տասնըհինգ տարեկան կար: Երջանիկ եղած էր Յակոբ աղային հետ, որ բարի եւ պարկեշտ մարդու մը համբաւն ունէր: Զբօսապտոյտներէն չէր զրկուած, մանաւանդ Թատերական եւ կրօնական վայելքներէն: Բեմի վրայ տեսած էր Սիրանոյշը, Մնակեանը եւ հայ բեմի Հերակլէսը՝ Պետրոս Ադամեան: Աջը առած էր Հայրիկին, Օրմանեանին եւ Նար Պէյին, որոնց քարոզները եւ «պօլը պօսը» գովելէ չէր դադրեր երբեք: Ախ, ինչքան կը փափաքէր քիչ մը զրոյց ընել Երուսաղէմի տեղապահին հետ, դիմացի ընդարձակ պարտէզին մէջ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.—Սիրելի «Յառաջ», այս տարի եւս հոծ բազմութեան ներկայութեամբ տօնեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան 38րդ տարեդարձը քաղաքապետարանի գեղեցիկ սրահին մէջ շաբաթ, 26 Մայիս, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Հիւրեր ունէինք Մարսէյլէն, Սէն Շամոնէն եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքներէ : Ներկայ էին նաեւ Պուռ լէ Վալանսի քաղաքապետ Պ. Վաշէ եւ իր տիկինը, Օր. Պայեար եւ պետական պաշտօնեաներ, Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ճիրանեան, իր ընտանիքով, Տէր եւ Տիկին Անտոնեան, Սահակ քհնյ. Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Մաքսուտեան եւն. :

Բեմին ճակատը ճերմակ պաստառի վրայ արձանագրուած էր «Փառք Մայիս 28ի հերոսներուն», իսկ բեմի վրայ դրուած էր Արամ Մանուկեանի մեծադիր նկարը : Աջ ու ձախ պարզուած էին ֆրանսական եւ հայկական դրօշները : Վարագոյրը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Յառաջ նահատակ»ով, զոր երգեցին Կ. Խաչի սանուհիները եւ Նոր Սերունդը : Օրուան նախագահ ընկեր Գ. Քիրէճեան բացումը կատարեց նախ ֆրանսերէն, ապա հայերէն : «Որքան կ'երկարին պանդխտութեան տարիները այնքան կը զօրանայ հայրենիքի կարօտը » : Երբ 1917ին բոլշեւիկեան յեղափոխութեամբ ռուսական բանակը «դէպի տուն» կը վերադառնար հսկայ Օսմանեան բանակին դէմ մինակ ձգելով հայ ժողովուրդը, հրաշքը կատարուեցաւ անմահն Արամ Մանուկեանի մէկ կոչին վրայ եւ ափ մը քաջերու օրհասական պայքարով ունեցանք Ազատ եւ Անկախ Հայրենիք մը ... Փառք Մայիս 28ին» : Յետոյ առաջարկեց յոտնկայս յարգել հերոսներու յիշատակը : Ապա կարդաց նամակներ եւ հեռագիրներ շարք մը կառավարական եւ կուսակցական անձերէ :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր ու այլազան : Փոքրիկն Զոքալեան արտասանեց «Հայրենի դրօշի»ն, Օր. Խաչերեան իր քնքոյշ ձայնով մեներգեց «Գարուն Երեւան»ը : Փոքրիկն Յովնանեան ջութակի վրայ նուագեց հայկական երկու կտոր «Անուշ»էն, Օր. Մեսրոպեան ֆրանսերէն արտասանեց Վ. Հիւկոյէն : Տրամի ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ խօսք առաւ Պ. Վաշէ սրտագին ողջոյններ բերելով իր ընկերներէն : «Ձեր Մայիս 28ը նման է մեր 1914ի պայքարին : Այն ատեն մենք ալ արիւն թափեցինք, բայց ստացանք այն ինչ որ կը բաղձայինք, իսկ ձեր գետերով թափած արիւնը զուր անցաւ : Բոլշեւիզմը յափշտակեց ձեր յաղթանակն ու ազատութիւնը : Սրտանց կը մաղթեմ որ ինչպէս ազատ Ֆրանսան բոլոր Ֆրանսացիներուն է, օր մըն ալ ամբողջական եւ ազատ Հայաստանը դառնայ ամբողջական Հայերուն հայրենիքը : Կեցցէ՛ Հայաստան, կեցցէ՛ Ֆրանսա (ծափեր) :

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ եւ փոքրիկներուն խումբը ղեկավարութեամբ Օր. Խաչիկեանի եռագոյն հագուստներով, եռագոյն ծաղկեպսակներով եւ եռագոյն դրօշներով ու խմբերգով պարեցին դրօշակի պարը, խանդավառութիւն ստեղծելով սրահին մէջ : Օրիորդներ՝ Անայիս եւ Սարգիսեան (Կրընոպլէն) ձայնանակի ընկերակցութեամբ յաջողութեամբ կատարեցին Շուպերթի «Պալէ»ն : Օր. Աւճեան արտասանեց Սիամանթոյի «Անդրանիկը», Տիկին Սիրարփի մեներգեց Իսահակեանի «Սեւ մութ ամպեր»ը : Բոլորն ալ արժանացան ներկաներու ծափերուն :

Անմիջապէս բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Փօլատեանը, որ նախ ֆրանսերէն խօսեցաւ հիւրերուն համար : Յետոյ հայերէն.— «Սիրելի հայրենակիցներ, եթէ Ապրիլ 14–24ը Համազգային սգատօն է, ապա Մայիս 28ը համազգային յաղթանակի տօնն է : Վասպուրականի, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի եւ ուրիշ հերոսական ճակատամարտներով փառահեղ էջ մը կը բացուի մեր պատմութեան մէջ, Մայիս 28 : Այն պահուն երբ հայ ժողովուրդը մէս մինակ անօթի ու ծարաւ, բոլորն ու մերկ,լքուած՝ իր բոլոր բարեկամներէ միայն 1918 Մայիսեան կռիւներով մեր պատմական հողերուն մէկ մասին վրայ ստեղծեց Ազատ եւ Անկախ Հանրապետութիւնը (ծափեր) : Անոնք որ չէին ընդունիր այդ յաղթանակը, օր մը դարձի կուգան, կը խոնարհին Մայիս 28ի առջեւ : Առանց Մայիս 28ի ոչ միայն չէինք ունենար այսօրուան Հայաստանը, այլ եւ հայ ժողովուրդ գոյութիւն չէր ունենար : Հայաստանի իսկական տէրը հայ ժողովուրդն է եւ ոչ բոլշեւիզմը : Մեր պարտքն է հպարտութեամբ այդ յաղթանակը փոխանցել նոր սերունդին : Փառք Մայիս 28ին, Փա՜ռք Հայ ժողովուրդին : Կեցցէ՛ Ազատ եւ Անկախ Հայաստանը, (ծափեր) : Բազմութիւնը մեկնեցաւ կազդուրիչ տպաւորութեամբ :

ԱՇՈՏ Ա.

պարզ քաղաքացիներուն : Ձերբակալութիւնները մասնաւորաբար տասնապատկուեցան 1936–1937ին :

Յայտնի է թէ կուսակցական կարեւոր անդամներ զոհ գացին բռնութեան : Կուսակցութեան օրէնքները, որոնք ԺԷ. համագումարին գնահատութեանը արժանացած էին, հիմնուած էին Ժ. համագումարին լենինեան սկզբունքներուն վրայ : Այս օրէնքներուն համաձայն, խիստ պատիժ մը գործադրելու համար, ինչպէս օրինակ վտարում Կեդր. Կոմիտէի անդամի մը, փոխանցումի մը կամ վերստուգիչ յանձնախումբի անդամի մը, «անհրաժեշտ էր հրաւիրել Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստը, հրաւիրելով բոլոր փոխանդամները, եւ վերստուգիչ յանձնախումբի բոլոր անդամները » :

Միայն եթէ կուսակցութեան պատասխանատու ընդհ. ժողովին երկու երրորդը անհրաժեշտ գտնէ, անդամի մը կամ Կեդր. Կոմիտէի փոխ անդամի մը վտարման որոշումը կը տրուի :

ԺԷ. համագումարէն ընտրուած Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն եւ փոխանդամներուն մեծամասնութիւնը վտարուեցան անկանոն կերպով, կուսակցութեան օրէնքի չարաչար գործածութեամբ, որովհետեւ անոնց վտարման հարցը երբեք քննուած չէր Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին մէջ :

Եւ երբ քննուեցան կարգ մը պարագաներ իբրեւ թէ «լրտեսութիւն» կամ «վնասարարութիւն» ընդդներուն, մէջտեղ ելաւ որ անոնց դատավարութիւնը չինծու էր : Մեծ մասին խոստովանութիւնները տմարդի եւ դաժան տանջանքներու շնորհիւ կորզուած էին :

(Տար.)

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Այս տարի, «Հայ – Բոյժ» իր առաջին թիւով հրատարակեց 450 տարուան «Աղթարք» մը,— առաջին տպուած գործը հայերէն լեզուով : Ըստ այդ «Աղթարք»ին, որ կ'ըսէր «ձմեռ՝ ձիւնամեծ, գարուն՝ գիճային», իրականացաւ արդէն գուշակութեանց առաջին մասը այս տարուան մասին : Ձմեռը անցաւ առատ ձիւնով, ու գարունը ահա կ'անցնի արդէն անձրեւով : Ամառը երաշտ պիտի ըլլայ, ըստ գուշակութեանց նոյն հաւաքածոյին, պտուղը՝ քիչ եւ մեղրը՝ շատ : Մնացեալը, մարդու լեզու առաջ չ'երթար ըսելու, մաղթենք որ չիրականանայ :

« Հայ Բոյժ », իր բժշկական, գրական, պատմական ու բանասիրական յօդուածներուն կարգին, պիտի հրատարակէ տակաւին խիստ հետաքրքրական շարք մը նորութեանց, ինչպէս օրինակ .

1.— Մարդոց անուններուն պատմութիւնը, նշանակութիւնը եւ հոգեբանական ազդեցութիւնը անուան տիրոջ նկարագրին վրայ :

2.— Հիւլէական ռումբերը որեւէ ներգործութիւն կը կատարե՞ն կլիմային ու մարդոց վրայ :

3.— Իրական վախեր կա՞ն թէ պիտի կործանի աշխարհը, եւ ի՞նչ կը մտածեն բժիշկները այս մասին : (Առաջին յօդուած մը տուինք արդէն Յունուարի թիւով) :

4.— Կարելի՞ է գիտնալ, դատելով մանուկներու ֆիզիքական կարգ մը նշաններէն թէ կա՞րճ պիտի մնայ անոնց հասակը թէ պիտի երկարի, եւ ո՞րքան :

5.— Ամերիկեան մեքենայ մը, որ կրնայ թարգմանութիւններ կատարել մէկ լեզուէն միւսը, օրինակ՝ ֆրանսերէնէ յունարէն կամ անգլերէնէ գերմաներէն, վայրկենաբար, գործելով ճիշդ գրի մեքենայի մը պէս :

6.— Նորութիւններ մեր սնունդին խառնուած քիմիական թունաւոր նիւթերու մասին : (Առաջին յօդուած մը տուինք արդէն Ապրիլի թիւով) :

7.— Ի՞նչ կը նշանակէ՝ երբ թուքը կը չատնայ բերնին մէջ, կամ ընդհակառակն՝ երբ թուքը կը ցամքի բերնին մէջ :

8.— Ի՞նչպէս գիտնալ թէ կին մը մանչ պիտի ծնի կամ աղջիկ : (Առաջին յօդուած մը տուինք արդէն) :

9.— Աղեթափութիւնը կարելի՞ է դարմանել արտաքին ներարկումով, առանց վիրաբուժական գործողութեան :

10.— Բժշկական վիճաբանութիւն մը կաթին օգտակարութեան եւ ... վնասակարութեան մասին :

11.— Եղունգները ի՞նչ ցոյց կուտան առողջական կամ ախտաբանական տեսակէտով :

12.— Ի՞նչ հիւանդութեանց պատճառ կրնայ դառնալ հեռախօսը (թէլէֆօն) :

13.— Հիւանդութիւններ, որ իրենց սուրբերն ունին, (օրինակներով՝ հայկական եւ եւրոպական մատենագրութենէն) :

14.— Պայծն պատգամը առանց ցաւի ծննդաբերութեան մասին :

15.— Ի՞նչ կը մտածեն մարդիկ մահուընէ քառորդ ժամ առաջ :

16.— Յուզումը կրնա՞յ պատճառ դառնալ էգզէմայի :

17.— Արկածներու հոգեբանական պատճառները :

18.— Ցկութեան ժամանակը կարճեցնել (ընկերային, տնտեսական եւ առողջական տեսակէտով) :

19.— Անօթի մնալը վտանգաւո՞ր է թէ ոչ :

20.— Նիհարնալու նոր դարման մը :

Ահաւասիկ նաեւ Հայ – Բոյժի ծրագիրը.— Ծոխացնել իր ընթերցողներուն բժշկական, պատմական ու բանասիրական ծանօթութիւնները : Գրական վայելք : Լեզուական շինարարութիւն : Միշտ օգտակար, միշտ հետաքրքրական,— այս է իր առաջնորդող տարազը :

Խմբագիրը, խնայելու համար իր ուժերը եւ ժամանակը, չի փափաքիր քօջալերել բաժանորդագրութիւնը արտասահմանի մէջ՝ մանաւանդ երբ կանխիկ չի վճարուիր բաժնեգինը : 20 տարուան փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ արտասահմանի գանձումները դժուարութիւն կը պատճառեն թերթին աշխատանքներուն : Նախընտրելի է տարածուիլ այն երկիրներուն մէջ, ուր արգելքներ չկան դրամական փոխադրութեան :

«Հայ – Բոյժ»ի խմբագիրը կը խնդրէ իր բարեկամներէն, ուրեմն, օգտակար դառնալ այս ուղղութեամբ :

«Հայ – Բոյժ» լոյս կը տեսնէ տարեկան մօտաւորապէս 300 էջ : Բաժանորդները ամէն ամիս ստացեր են թէ երկու կամ երեք ամիսը անգամ մը, կարեւոր չէ,— որքան ալ ուշանան ամսական թիւերը, տարին չլրացած՝ կը ստանան բոլոր թիւերը : Ով որ ամէն առտու արթնցած պահուն բժշկական նոր թերթ մը կարդալ կ'ուզէ, թող ուրիշ թերթ փնտռէ :

Երբ հին հաշիւները փակենք, (սկսած ենք հաշուեցոյց ղրկել բոլոր բաժանորդներուն, աշխատանք մը որ դեռ երկար պիտի տեւէ), այնուհետեւ առաքումը կը կատարուի աւելի կանուխ եւ կանոնաւոր :

«Հայ – Բոյժ» կը հրատարակուի խմբագրին աչքի լոյսովը եւ համակիրներուն օժանդակութեամբը :

«Հայ – Բոյժ » չի ծախուիր հատավաճառով :

Տարեկան բաժնեգինն է 1000 Ֆրանք Ֆրանսա, 1200 Ֆր. արտասահման :

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Բարեկամ թերթերէ կը խնդրեմ արտատպել այս զրուցիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Վերջին առաջարկութիւնը խիստ սրտաշարժ էր : Վեհագնեայ Պարթեւը չկարողացաւ զսպել իւր արտասուքը : Պատմութեան տխուր կրկնողութիւնը նոյնն էր, ինչ որ քառասուն տարի առաջ : Մամիկոնեան Վաչէն սպանուեցաւ պարսից դէմ մղած կռուի մէջ, եւ Սահակի պապը — Վրթանէս հայրապետը նրա անչափահաս որդուն սպարապետ հրատարակեց : Մուշեղի հայրը — Վասակ սպարապետը — նոյնպէս սպանուած էր պարսից Շապուհ արքայից : Բայց Մուշեղը դեռ չգիտէր այդ : Նա իւր հօրը դեռ կենդանի էր համարում եւ աքսորուած իւր թագաւորի հետ : Այժմ ի՞նչպէս պէտք էր յայտնել Նրա հօր ցաւալի մահը առանց դրան եւս, վշտերով ծանրացած սրտի վրայ՝ մի նոր եւ անմխիթար վիշտ աւելացնել : Այդ էր, որ շարժեց Սահակի սիրտը : Բայց նա բարւոք համարեց լռել այդ մասին : Խորին ցաւակցական զգացմունքներով վերառեց սուրը արտասանելով հետեւեալ խօսքերը .

— Ես ինձ բախտաւոր եմ համարում, որ այս հանդիսաւոր րոպէում, երբ մեր հայրենիքի բախտն է վճռւում, ինձ է վիճակւում այդ սուրը յանձնել քեզ, Մուշեղ : Դա քո նախահարց փառքն է, իսկ նրանց արժանաւոր ժառանգների՝ պարծանքը : Այո, Մամիկոնեան տոհմը իրաւունք ունի պարծենալ այդ սրով, որ մեր աշխարհի ամէն մի ճգնաժամի ժամանակ պաշտպան է հանդիսացել հայրենիքին : Տրդատի օրերում այդ սուրը ջնջեց Սըլկունիների քաջ ցեղը, որոնք ապստամբուելով իրանց թագաւորի դէմ, անցան թշնամու կողմը : Տրդատի որդի Խոսրովի օրերում այդ սուրը փշրեց մեր դարեւոր թշնամի՝ պարսից զօրութիւնը :

Խոսրովի որդի Տիրանի օրերում այդ սուրը մերկացաւ բնիկ թագաւորի դէմ, երբ նա սկսեց անխնայ կոտորել Հայոց նախարարների անչափահաս զաւակներին : Իսկ Տիրանի որդի Արշակի օրերում, որ մեր այժմեան թագաւորն է, այդ սուրը, Մուշեղ, քո հօր ձեռքում, ոչ սակաւ անգամ խորտակեց Շապուհի ահագին զօրութիւնները : Նա մնաց միշտ անպարտ եւ երբեք վատութիւնը, երկչոտութիւնը բիծ չգցեց նրա վրայ : Դրա մէջն է Մամիկոնեանների մեծութիւնը : Միշտ անաչառ է եղել այդ սուրը, թէ դէպի օտարները, եւ թէ դէպի իւր հարազատները : Քո հայրը Մուշեղ, այդ սրով սպանեց իւր եղբայրը Վարդանին, երբ նա դաւաճանեց հայրենիքին : Արդարութիւնը, իրաւունքը, նեղեալի եւ տառապեալի պաշտպանութիւնը միշտ եղել է այդ սրի բարձր, քաջազնական գաղափարը : Քո հայրը, Մուշեղ, զոհ եղաւ իւր անսահման հայրենասիրութեանը ... Քո հօրը պատահած ցաւալի անցքից յետոյ, քեզ, երանելի հօր արժանաւոր որդուն, քեզ միայն վայել է կրել այդ սուրը եւ անցնել Հայոց զօրքերի գլուխը : Վտանգը մօտ է եւ տառապեալ տխուր հառաչանքները կոչում են քեզ, Մուշեղ ընդունել այդ զէնքը, որի մէջ պէտք է գտնէ նա իւր փրկութիւնը : Եւ դու այնքան քաջ ես եւ անձնանուէր, որ կ'արդարացնես նրա սրտագին յոյսերը ...

Խորին տխրութեամբ ընդունեց քաջազնեայ երիտասարդը նախահարց սուրը, ասելով .

— Ես իմ տոհմի մէջ ամենադժբախտն եմ համարում ինձ, ընդունելով այդ սուրը : Իմ նախնիքը աւելի բախտաւոր գտնուեցան, նրանք այդ սրով պատերազմեցին օտարների հետ, իսկ ես պէտք է պատերազմեմ իմ հարազատի հետ... Թշնամու զօրքերին առաջնորդում է իմ հօրեղբայրը... Թող օրհնեալ լինի նախախնամողի կամքը, թող նա զօրութիւն տայ իմ բազուկներին, այդ սրով մաքրել այն արատը, որ իմ հարազատը պէտք է դնէ մեր տոհմի վրայ ...

Սամուէլի դէմքը մինչեւ այդ րոպէն փայլում էր ուրախութիւնից, բայց լսելով վերջին խօսքերը, մռայլուեցաւ նա : Մուշեղի ակնարկութիւնները վերաբերում էին նրա հօրը : Սահակը նկատեց դժբախտ երիտասարդի յուզմունքը եւ դառնալով դէպի նա, հարցրեց .

— Դու միթէ՞ոյնը չէի՞ր անի, ինչ որ ասաց Մուշեղը :

ՐԱՖՖԻ

«ԲԱՆ ՓՈԽՈՒԱԾ ՉԷ»

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, իր լրագրական ասուլիսին մէջ մասնաւորապէս ծանրանալով Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին վրայ, ըսաւ.— «Կը փափաքիմ որ այդ յայտնութեանց իրական շարժառիթն է լաւ ներկայացնել ներկայ դիկտատուրան, դատապարտելով նախկինը: Խրուշչեւի ճառը երեւան կը հանէ ահռասարսափի շրջան մը, որ անըսպասելի չէր: Ես վեց տարի առաջ հրատարակուած գրքի մը մէջ նախատեսած էի թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Խ. Միութեան մէջ: Այն ատեն քննադատեցին իմ տեսութիւններս: Պ. Խրուշչեւ այժմ մանրամասնօրէն կը պարզէ խորհրդային դիկտատուրային պատճառած չարիքները: Բայց այդ չարիքները միայն Ստալինի անձին վերագրելի չեն, այլ հետեւանք են կարգուսարքի մը որ մարդկային էակները կը նկատէ գործիքներ պետութեան համար, չահագործելի՝ ի փառս պետութեան: Միայն մէկ դարման կայ խորհրդային դիկտատորութեան չարիքներուն համար,— հաստատել կառավարութիւն մը որ իր իրաւասութիւններն ստանայ իր կառավարած բազմութեանց հաւանութեամբ»:

Նախարարին եզրակացութիւնն այն է թէ իրականին մէջ բան մը փոխուած չէ:

× Պ. Տըլըս եւ Տոքթ. Ատընաուըր ըսկսան խորհրդակցիլ գերմանական տագնապին եւ միջազգային հարցերու մասին:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴԻՐԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Կիպրոսի խնդիրը հետզհետէ կը բարդանայ: Անգլ. կառավարութիւնը արտաքսեց Լոնտոնի օրթոտոքս եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը, Կալենիկոս Մախերիոտիս քահանան, որ Կիպրոսցի է եւ Լոնտոն կը գտնուի չորս տարիէ ի վեր: Յունական դեսպանատան գործակատարը բողոքեց, բայց անօգուտ: Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ քահանան Անգլիոյ մէջ ցոյց կուտար գործունէութիւն մը որ կապ չունի եկեղեցական պարտականութեան եւ հանրային շահուն հետ: Արտաքսումը մեծ յուզում պատճառեց Լոնտոնի կիպրոսցի հասարակութեան որ կը բաղկանայ քան հազար անդամներէ:

Գչ. օր երեք անգլիացի զինուորներ մեռան, եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան Լիմասոլի մօտ, ելեկտրական ական մը դըրուած ըլլալով կառքի մը տակ: Կառքը ջարդուփշուր եղաւ: Նոյն օրը երկու ռումբեր նետուեցան անգլ. զօրքին դէմ, Նիկոսիոյ մէջ: Քանի մը հոգի վիրաւորուեցան:

Անգլ. զօրքը խուզարկութիւններ կը կատարէ Կիպրոսի լեռներուն եւ քարայրներուն մէջ, գտնելու համար յեղ. կոմիտէին վարիչները: Կը յուսան թակարդը ձգել բուն ղեկավարը, զօր. Կրիվաս:

Ցարդ 41ի հասած է Կիպրոսի մէջ ըսպաննուած անգլիացի զինուորներուն թիւը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ներքին գործերու նախարարութիւնը օրէնք մը հրատարակեց որով կ'արգիլուի արձակուրդը անցընել Եւրոպա, մասնաւորապէս Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ: Աւստրիոյ եւ Յունաստանի մէջ: Արտօնուած են միայն առեւտրական ճամբորդութիւնները, սահմանափակ տեւողութեամբ, կամ այն հիւանդներուն համար որ չեն կրնար դարմանուիլ Եգիպտոսի մէջ: Արգելք չկայ արաբական երկիրներուն համար:

ԲՌՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ դէմ ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Յարութիւնեան, աշխատանքի միջազգային խորհրդաժողովին մէջ (Ժընեւ): Այս առթիւ ըսաւ թէ իր կառավարութիւնը վաւերացուցած է երեք միջազգային պայմանագիրներ՝ այրերու եւ կիներու աշխատավարձը հաւասար պահելու, օրական աշխատանքը չորս ժամ կրճատելու եւ բռնի աշխատանքը արգիլելու համար: Գալով շաբաթական 40 ժամ աշխատանքին, Յարութիւնեան հաւաստեց թէ իր երկիրը որոշած է աստիճանաբար իջնել օրական եօթը ժամուան աշխատանքի, սկսելով 1957էն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (12 Յունիս).— Ձոյլ ոսկի՝ 447.000, նափոլէոն 3150, զուից. 2970, քսան տոլարնոց 15.680, անգլ. 3980, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 384, սթերլին 1045, զուից. 92.50, պելժ. 7.70, լիր 6.60, փեզեթա 8.75: :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մարսէյլ, Պոմոնի եկեղեցիին մէջ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն:

Այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Բաշ Ապարանի հերոս եւ Հ. Հանրապետութեան հիմնադիրներէն ողբացեալ՝

ԴՐՈՅԻ

յիշատակին: Արարողութեանց կը նախագահէ եւ կը խօսի՝ ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ հերոսին յիշատակը յարգողները եւ հասարակութիւնը անխտիր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի «Սեբոք - Սօսէ» մասնաճիւղին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16 — 23, 149, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ:

Կը խօսի՝ ընկ. Ա. ՓԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտիներ»ը:

Ժամը վեցէն վերջ խնջոյք - պարահանդէս:

Ծանօթ.— Փորթ Քլիչիէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

«Ատափազարի Հայոց Պատմագիրք»ի Փարիզի յանձնախումբը, թէյասեղան մը կը սարքէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ ութ, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (մեթրօ Քատէ):

Ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Ատափազարցի, յարգելի հիւր մը, Պոլսէն:

Կը հրաւիրուին բոլոր Ատափազարցիները: Տոմսերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆր:

Տէր եւ Տիկին Ալպեր Գազազեան, Օր. Ագեթ Գազազեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Նոլօ, Տէր եւ Տիկին Փիէր Փարան եւ աղջիկը Տանիէլ, Քրիսթին Նոլօ, Այրի Տիկ. Գպըրըլեան, ինչպէս նաեւ Գպըրըլեան, Վալերի, Նոլօ, Հոլիժէր եւ Արխվապենէ ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, եղբօր զաւկին, եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ

(Ծնեալ Նուբիկ Գպըրըլեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 4ին, 64 տարեկանին, իր բնակարանը՝

55, Rue St-Jacques, Paris V[e]

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ուրբաթ, Յունիս 8ին, Սէն-Սեվրէն եկեղեցին, եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Իվրի Փարիզէն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներուն թէ Զարսանճագի հին ու նոր նահատակներու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, (ռիւ Լուի Պլան): Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան, Հայկանուշ Պալուքեանի (ծնեալ Մովսէսեան) յիշատակին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ - Պերլին - Վարշաւա, Պրեսթ - Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145.000 ՖՐ.

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180.000 ՖՐ.

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները:

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ. եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն:

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).

Ձեր կայանալ անձամբ: Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդեան թուական, հպատակութիւն, եւն.):

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սեւանի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15էն 23: Մասիսի շքեղ սրահին մէջ, 82 Ավընիւ տը Լիվրի:

Կը մասնակցի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը:

Կը ներկայացուին Երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Հանրակառք 147 էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

Տարեկան պարահանդէսը՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ԻՆ, 1957ԻՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Հայկազեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը իր տարեկան հանդէսին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութենէն հինգ հազար Ֆր. Տիկին Ֆաքիրեան 500 Ֆր. եւ Պ. Շէրպէթճեան հազար Ֆրանք:

× Վարժարանի Յունիս 2ի հանդէսին առթիւ Բարեգործականը գնահատական նամակ մը ուղղած է Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտ. Միութեան անդամներուն եւ անդամուհիներուն, շնորհաւորելով մասնաւորապէս իրենց նուիրումը հայ լեզուի եւ հայեցի դաստիարակութեան:

Նոյն առթիւ շնորհաւորական նամակ մըն ալ ուղղած է տեսչուհի Տիկին Էլիզ Այվազեանի, ջերմապէս գնահատելով անոր ջանքերը հանդէսի պատրաստութեան համար:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ:

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր:

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի:

4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս չաբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը: Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի շարունակութիւնը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի տարեկան դաշտահանդէսը՝ կիրակի, 15 Յուլիս, Սէն Ժիւաք:

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին դաշտագնացութիւնը Յուլիս 8ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն՝ իր շրջանի բոլոր ընկերներու անունով՝ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Սուրէն Մելիք Մուշկամպարեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, իր հօր՝ Մելիք Մուշկամպարեանի մահուան առթիւ:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

«Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը» կազմակերպած է վիճաբանական հաւաքոյթ մը, որ տեղի կ'ունենայ այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը: Նիւթ՝ Արտասահմանի մէջ հայ գրականութեան կարելիութիւն կա՞յ. թէ ոչ: Պարզաբանութիւն Պ. Լեւոն Մօզեանի կողմէ:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներն ու գրասէրները:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պըրվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bd. du Nord. Le Raincy. S. et O.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրա նսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 15 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7604 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3415

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Յունիս 13ին, Եգիպտոսէն մեկնեցաւ անգլիացի վերջին զինուորը, առանց փողի եւ թմբուկի :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ առտու կանուխ, Փորթ Սայիտի քարափին վրայ, երկու եգիպտացի գնդապետներ մինչեւ շոգենաւ ընկերացան զօր. Ճոն Լեսլի, վերջին հրամանատարը անգլ. զօրքին : Նաւ նըստելէ առաջ, զօրավարը չոր ու ցամաք ձեռով մը ողջունեց երկու գնդապետները եւ մօտ հարիւր լրագրողներ :

Սուէզի շրջանին 80.000 անգլիացի զինուորներուն վերջինը կը մեկնէր առանց որ եւ է բարեկամական ցոյցի : Ոչ իսկ զինուորական պատիւ :

Այսպէս կը փակուի պատմութեան մէկ էջը, որ բացուած էր 1882 Յուլիսին :

Այժմ նոր շրջան մը կը սկսի, ամէն տեսակ անակնկալներով :

Անգլիական զօրքին մեկնումը պիտի տօնուի արտակարգ խրախճանքով, ինչպէս կը հաղորդեն Գահիրէի թերթերը : Այս հանդիսութեանց ներկայ պիտի ըլլայ Խ. Միութեան արտաքին գործերու նոր նախարարը, Շեփիլով :

Երկու շաբաթ է որ նշանակուած է Մոլոթովի յաջորդը, եւ իր առաջին գործը կ'ըլլայ պտոյտ մը դէպի Միջին Արեւելք :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պիտի հանդիպի Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս եւ Յունաստան :

Ամէն պարագայի մէջ, յատկանշական է իր մասնակցութիւնը Գահիրէի ցնծութեան ցոյցերուն :

Շեփիլով անցեալ տարի ալ Եգիպտոս գացած էր, մասնաւոր պաշտօնով մը եւ իր առաջին գործն եղաւ զէնք ճարել, Չեխոսլովաքիոյ միջոցաւ :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս անգամ ալ շօշափելի գործ մը պիտի կատարէ, իբրեւ նախարար :

Միւս արաբական երկիրներն ալ հետաքրքրութեամբ կը սպասեն Շեփիլովի այցելութեան, խօսելու համար ներքին եւ արտաքին խնդիրներու մասին : Անոնք մինչեւ անգամ որոշած են Հիւս. Ափրիկէի եւ մասնաւորապէս Ալժերիոյ խնդիրն ալ յուզել, ինչպէս կը յայտարարէր Սուրիոյ վարչապետը :

Դժուար չէ նախատեսել այս շփումներուն հետեւանքները :

Խ. Միութիւնը նորանոր առիթներ կը ստեղծէ, տարածելու համար իր քաղաքական եւ տնտեսական ցանցը՝ Միջին Արեւելքի մէջ :

Այս քաղաքականութեան արտաքին նշաններն են արեւելեան պետութեանց ուղղուած հրաւէրները, եւ իր վարիչներուն այցելութիւնները դէպի Արեւելք :

Արդէն Մոսկուա կը գտնուի հեռաւոր Եմէնի գահաժառանգ իշխանը : Յաջորդաբար պիտի այցելեն երիտասարդ իշխան մը՝ Արաբիայէն, Իրանի Շահը, Եգիպտոսի վարչապետը, եւայլն :

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութեան վարչապետը՝ Բուլկանին, նամակ մը ուղղելով Թուրքիոյ վարչապետին, Մոսկուա կը հրաւիրէ զայն, խորհրդակցելու համար զինաթափութեան մասին :

Այսպէս, անընդհատ կը բանի Մոսկուայի դիւանագիտական մեքենան, երբեմն հետեւելով Արեւմուտքի ձեռնարկներուն, բայց յաճախ կանխելով զանոնք :

Խ. Միութեան քաղաքական եւ տնտեսական մասնագէտներուն համար այլ եւս ջուրի ճամբայ դարձած է Միջին Արեւելքը, գործնական արդիւնքներով :

Նոյն յարաճուն գործունէութիւնը՝ մշակոյթի ճակատին վրայ, առանց երկրի եւ ազգի խտրութեան :

Ծերացած Արեւմուտքը մտահոգութեամբ կը հետեւի այս յարաճուն ծաւալման :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ. — ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ. — ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ազատագրութենէն ի վեր ամենամեծ փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի դիւանագիտական ասպարէզին մէջ : Նախարարական խորհուրդը որոշեց փոխել վեց դեսպաններ : Արտաքին գործերու նախարարութեան ընդհ. քարտուղար նշանակուեցաւ Մոսկուայի եւ Պոնի նախորդ դեսպանը, Պ. Լուի Ժոքս, յաջորդելով Պ. Մասիլիի : Մարոքի դեսպան նշանակուեցաւ մարզպանը, Պ. Տիւպուա : Մարոք ալ իր կարգին Փարիզի դեսպան անուանած է Պ. Պուապիպը : Ազգաժողովին ֆըրանսական դեսպան եւ Ապահովութեան խորհուրդին մնայուն ներկայացուցիչ նըշանակուեցաւ Տաքարի մարզպանը, Պ. Պերնառ Ժանթիյ : Պ. Փինոյի փոխ-դիւանապետը, Պ. Տէրիտան նշանակուեցաւ տնօրէն քաղաքական եւ տնտեսական գործերու : Ուաշինկթընի դեսպան՝ Պ. Էրվէ Ալֆան, արեւմտեան Գերմանիոյ՝ Պ. Քուվ տը Միւրվիլ, Վատիկանի՝ Պ. Մարժըրի, Պրիւսէլի՝ Պ. Պուաքէ են. :

Նոյն ժողովին մէջ լսուեցաւ Պ. Փինոյի զեկուցումը միջազգային կացութեան եւ իր ճամբորդութեան մասին : Ժողովը լսեց նաեւ ելմտական նախարարին զեկուցումը նոր տուրքերու մասին :

Պ. Փինօ Ուաշինկթըն մեկնեցաւ երէկ, բազմաթիւ խորհրդականներով և մասնագէտներով : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրն ալ պիտի քննուի Ուաշինկթընի մէջ : Այս առթիւ պիտի ջանայ համոզել որ Մ. Նահանգները առ այժմ չաճապարեն իրենց առաջին դեսպանը ղրկել Թունուզ, մինչեւ որ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ Ֆրանսայի հետ : Յետոյ պիտի խնդրէ որ Մ. Նահանգները աւելի ուժ տան Ֆրանսայի ալժերիական քաղաքականութեան, մասնաւորապէս եթէ նորէն փորձեր կատարուին խնդիրը Ազգաժողովին ներկայացնելու համար : Նախարարը միեւնոյն ատեն լայնօրէն պիտի պարզէ իր տեսութիւնները Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց մասին :

× Կը հաստատուի թէ ելմտական նախարարը, Պ. Ռամատիէ մեծ դժուարութեանց մատնուած է, նոր տուրքեր առաջարկելու եւ հարիւր միլիառ ֆրանքի գումար մը ճարելու համար : Փոխառութիւնը յարմար չդատելով, նախարարը կը մտածէ տուրքեր հաստատել զինուորական հայթայթումներու, սովորականէն բարձր շահերու եւ ընկերութեանց պահեստի գումարներուն վրայ : Դեռ վերջնական որոշում տրուած չէ :

× Կիրակի օր քառասուն հազար նախկին ռազմիկներ պիտի ընկերանան Հանրապետութեան նախագահին, Վերտէօնի յաղթանակին 40րդ տարեդարձը տօնելու համար : Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են այս առթիւ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, վերջացուց իր բանակցութիւնները Մ. Նահանգներու կառավարութեան հետ : Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ քննուեցաւ Գերմանիոյ միացման խնդիրը, որ Արեւմուտքի գլխաւոր նպատակն է : «Եթէ Խ. Միութիւնը իրապէս անկեղծ է խաղաղ համակեցութեան հարցին մէջ, պարտաւոր է գործադրել իր խոստումը Գերմանիոյ վերամիաւորման համար» : Տոքթ. Ատընաուըր այցելեց նաեւ նախագահ Այզընհաուըրի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Պոլսոյ թերթը տակաւին կը շարունակեն *պատգամ* թարգմանել «մեսաժ»ը :

— Մարաջախտ Բուլկանին *պատգամ* մը ղրկեց վարչապետ Մենտերէսի (12 Յունիս) :

Վարչապետ մը կրնա՞յ պատգամ ղրկել ուրիշ վարչապետի մը, կամ նախարար մը՝ ուրիշ նախարարի մը :

Ունինք բուն բառը, — *գիր* կամ *նամակ* :

Ֆրանսերէն բառը *պատգամ* ալ կը նշանակէ. նաեւ *հեռագիր* :

Դժուար չէ համապատասխան բառը գրել՝ համաձայն պարագային :

× Լիբանանեան թերթ մը կը գրէ *արցունքաբեր* ռումբ :

Բնաւ լսած կամ տեսած չէ՞ «արտասուաբեր»ը :

Դարձեալ նոյն թերթին մէջ կը կարդամ, — *փլեցաւ* :

Փլաւ կերած ատեն կրնար յիշել «*փլաւ*»ը :

× *Անկարգելաւոր*, *անկարգելաւորուհի*, — Հետզհետէ սովորական կը դառնայ այս բարբարոս բառին գործածութիւնը :

Տարիներ առաջ հարցարան մը բացեր էինք, եւ առաջարկուած բառերէն ընտրեցինք «*վայրաչու*»ն :

Կը կարծեմ թէ լաւագոյն բառն է, — նմանողութեամբ «վայրաշարժ»ին — ցնոր տնօրինութիւն :

×Պէյրութի թերթերէն մին կը գրէ .— *Պարագայական* աշխատակից :

Անշուշտ ըսել կ'ուզէ՝ *պատահական* :

Դարձեալ նոյն թերթէն,— «*Մեռեալ տարր*» : Մեր գիտցածը՝ մեռեալ *տառ* :

× Մեր լեզուն չունի *անմեռ*, *անմար* բառեր : Կ'ըսենք՝ *անմահ*, *անշէջ* :

× Հետզհետէ արտասահմանի մէջ ալ կը տարածուի անճաշակ օտարաբանութիւն մը, — Կոմիտասի անուան քառեակ — Սունդուկեանի *անուան* թատրոն, — Մոլոթովի *անուան* համալսարան, Աբեղեանի *անուան*... եւայլն :

Մեր աշխարհաբարով կ'ըսենք, ի հարկին չակերտներով, Կոմիտասեան քառեակ, Սունդուկեան թատրոն, Աբեղեան կաճառ եւայլն :

Այս բացատրութիւնը երբեք շփոթութիւն չի պատճառեր : Ոչ ձեւով, ոչ ալ իմաստով :

Ներսիսեանի *անուան* վարժարա՞ն կ'ըսենք թէ պարզապէս Ներսիսեան վարժարան :

Սանասարեան վարժարանը որեւէ ատեն կոչուա՞ծ է Սանասարեանի *անուան* :

Այսպէս նաեւ Լսահեան վարժարան, Կիւլպէնկեան կտակ, Իզմիրլեան մրցանակ, Մելքոնեան Հաստատութիւն եւն. :

Փոխանակ թութակաբար կապկելու, գործածեցէք ձեր սորվածը կամ ջանացէք սորվիլ շիտակը :

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Յունիս 13ին Ալժերիոյ ապստամբները լեռներէն իջնելով գիշերանց սպաննեցին 22 Իսլամներ, Փոքր Քապիլի շրջանին մէջ : Ուրիշ հինգ Իսլամներ եւ երկու Եւրոպացիներ ալ սպաննուեցան տարբեր շրջանի մը մէջ : Փոքր Քապիլը կը գտնուի Ալժէի արեւելեան կողմը, հարիւր մղոն հեռու :

Ֆրանսական ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարելով Թլեմսենի իսլամական թաղին մէջ ձերբակալեց 250 կասկածելիներ, Բշ. օրուան ըմբոստութեան առթիւ : Ճիշդ այդ միջոցին ըմբոստները երկու Եւրոպացիներ եւ հինգ Իսլամներ կը սպաննէին շրջակաները : Երէկ ալ ահաբեկ ռումբ մը կը նետէր Թլեմսենի մէջ, ֆրանսացի ոստիկանի մը յուղարկաւորութեան առթիւ : Այս առեւտրական քաղաքը 70 մղոն հեռու է Օրանէն : Համազգեստաւոր ըմբոստներ ագարակ մը մտնելով սպաննեցին տէրը : Վեց մղոն անդին ուրիշ ագարակ մը մտան, տէրը առեւանգեցին եւ յետոյ սպաննեցին : Նոյն գիշերը մորթեցին չորս Իսլամներ եւ գիւղապետ մը :

× Ֆիլիփվիլի մէջ երկու երիտասարդ զինուորներ հերոսաբար մեռան, ուժգնօրէն դիմադրելով 40 ըմբոստներու :

× Կ'ըսուի թէ հինգ հազար Մարոքցիներ միացած են Ալժերիոյ ապստամբներուն :

× «Իւմանիթէ» շարունակելով իր պայքարը Ալժերիոյ պատերազմին դէմ, կը գրէ թէ Ալժերիոյ ազատագրութեան վարիչներէն Ֆերհատ Ապպաս ալ պատրաստ է կրակը դադրեցնելու : Այս առթիւ կը հրատարակէ իր տեսակցութիւնը անոր հետ : Ֆերհատ Ապպաս կը պահանջէ ճանչնալ Ալժերիոյ ազգութիւնը եւ հանրապետութիւն հռչակելու իրաւունքը : Համայնավար օրկանը այս առթիւ խմբագրական մըն ալ գրելով կ'առաջարկէ բանակցութեան ձեռնարկել անմիջապէս :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Սոչիի ջերմուկները գնաց (Կովկաս), սովետական յածանաւ մը նստելով Խրուշչեւի հետ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՎԵՐՋԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ

Յունիս 13ին վերջացաւ Անգլիոյ 75 տարուան տիրապետութիւնը Եգիպտոսի վրայ, երբ երկու արաբ գնդապետներ շոգենաւ առաջնորդեցին անգլիացի վերջին հրամանատարը, զօր. Ճոն Լեսի : Զօրավարը նաւ նստելէ առաջ չոր բարեւ մը տուաւ երկու եգիպտացի սպաներուն :

Բրիտանական բանակը Եգիպտոս մտած էր 1882 Յուլիսին, ջախջախելու համար Արապի փաշայի ապստամբութիւնը : Անգլ. զօրքը գացած էր «բարեկարգութիւնը վերահաստատելու եւ Եւրոպացիները պաշտպանելու համար», ինչպէս կ'ըսէր կառավարական զեկոյցը եւ մնաց մինչեւ 1956 Յունիս 13, այսինքն 74 տարի : Եգիպտոսը դարձած էր զինուորական խարիսխ մը Անգլիոյ համար : Անգլիացի ընդհ. հրամանատարը իր սպայակոյտին հետ կ'ապրէր Գահիրէի մէջ ուր բրիտանական դրօշը կը ծածանէր միշտ քաղաքի միջնաբերդին վրայ : Աղեքսանդրիան դարձած էր երկրորդ Մալթա մը, մեծ նաւակայան մը ուր Անգլիոյ ծովապետութիւնը միշտ կը պահէր իր լաւագոյն մարտանաւերը :

Եգիպտոսի սահմանին վրայ կը հսկէին բրիտանական ջոկատները : Իւրաքանչիւր եգիպտացի նախարարի քով կը գտնուէր անգլիացի խորհրդական մը որ իրականին մէջ ամէն իրաւասութիւն ունէր : Անգլիացի զօրավար մը ընդհ. հրամանատարն էր եգիպտական բանակին : Կարճ խօսքով, Եգիպտոսը դարձած էր տեսակ մը գաղթավայր : Երկար պայքարներէ վերջ, Անգլիա իր անկախութիւնը ճանչցաւ 1922ին. սակայն հարկ եղաւ սպասել մինչեւ 1936ի դաշնագիրը, նախատեսելու համար անգլ. զօրքին պարպումը : Վերջին աշխարհամարտէն ետք, յարաբերութիւնները լարուեցան երկու երկիրներուն միջեւ : 1951ին եգիպտական կառավարութիւնը խզեց զինակցութիւնը և հրոսակային կռիւներ սկսան Սուէզի անգլ. զօրքին դէմ : 1952ի յեղափոխութենէն անմիջապէս վերջ, Անգլիա նոր համաձայնու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԷՐԱԾ ՍՐՏԻ ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ

Կը թուի թէ աշխարհի ճակատագիրը վարող մեծամեծները — թագաւոր, նախագահ, վարչապետ, նախարար, դեսպան եւ մասամբ նոյնին — աշխարհի ժողովուրդներուն քթին կը խնդան կամ յիմարներու տեղ դրած են զանոնք :

Ուրիշ մեկնութիւն կարելի չէ տալ այն պաշտօնական զեկոյցներուն, որոնք մամուլին կը յանձնուին միջազգային խորհրդաժողովներէն ետք : Կամ այն պաշտօնական յայտարարութեանց, որոնք կը լսուին ժողովէն վերադարձող ու պատկան խորհրդարանին ներկայացող վարչապետին կամ նախարարին բերնէն :

Տարին տասներկու ամիս, նոյն պատմութիւնն է որ կը կրկնուի — քանի մը երեւելի վարիչներ կը հաւաքուին «Ակոռի մեծ կարասին» բոլորտիքը՝ միջազգային բարդ խնդիր մը լուծելու յոյսով : Այդ հաւաքոյթին պաշտօնական անունն է « խորհրդաժողով» :

Բազմաթիւ ճառեր կ՚արտասանուին, հացկերոյթներ կը սարքուին, բաժակաճառեր ու ժպիտներ կը փոխանակուին ու յետոյ կը սկսի «պատերազմը» : Երբ նիւթերը դոնիվակ չեն, Թղթակիցներուն ալ իրաւունք կը տրուի որ ներկայ ըլլան ու հետեւին անցուդարձին :

Ինչե՛ր կ՚անցնին, կը դառնան այդ խորհրդաժողովներուն մէջ, բազմութիւնները չեն գիտեր : Որովհետեւ, օրուան վարիչները պէտք չունին ամէն մանրամասնութիւն անոնց հաղորդելու :

Բայց, վստահ եղէք որ, շատ անգամ, միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ տիրող մթնոլորտը հայկական «աննախընթաց»ի մէջ տիրող մթնոլորտը չէ : Ընդհակառակն, այն մթնոլորտն է, որ պիտի ստեղծուէր, եթէ խումբ մը Դաշնակցականներ, խումբ մը Համայնավարներու հետ ժողովի նստած ըլլային :

Բայց, ի՞նչ կը պատահի խորհրդաժողովէն ետք :

Ահաւասիկ — պաշտօն կը յանձնուի քանի մը հոգիի որ խմբագրեն պաշտօնական զեկոյցը : Ու այդ զեկոյցը կը պատմէ ժողովուրդին .

— Օրակարգի բոլոր հարցերուն մասին կարծիքներու փոխանակութիւն մը տեղի ունեցաւ : Երկու կողմերը պարզեցին իրենց տեսակէտները : Վերջնական եզրակացութեան մը չյանգեցան, բայց կարելի է ըսել որ այս խորհրդաժողովը արդիւնաւոր եղաւ այն իմաստով որ բանակցողները մօտէն ծանօթացան երկու ճակատներուն տեսակէտներուն եւ յոյս յայտնեցին թէ հետագային, այս տեսակ հանդիպումներով, պիտի յաջողին բոլոր վէճերը հաշտարար եղանակով լուծել :

Եթէ այս զեկոյցը փոխանակ « գրաբար »ի, աշխարհաբարով խմբագրուած ըլլար, պիտի ունենայինք հետեւեալ պատկերը .

— Բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան եւ երկու կողմերը պնդեցին իրենց տեսակէտներուն վրայ : Բնա՛ւ յոյս չկայ որ խնդրոյ առարկայ վէճը բարեկամաբար լուծուի : Սպառնալիքները պիտի շարունակուին՝ առաջուան պէս : Ժողովը ձախողեցաւ :

Եւ սակայն, պէտք չկայ այսքան անկեղծ ըլլալու : Վտանգաւոր է : Սակարաններն գիները կ՚իյնան եւ ժողովուրդները ահուդողի կը մատնուին : Ուրեմն, պէտք է ալելուիաներով եւ սաղմոսներով քնացնել զանոնք :

Ժողովուրդները քնացած չեն եւ գիտեն որ այսօրուան խորհրդաժողովները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ լացող երախային բերանը նետուած չոքոլային կտորը : Պաշտօնական զեկոյցները հէքիաթներ են եւ չեն տար կացութեան իրական պատկերը :

Բանակցողները ինչ կ՚ուզեն թող պատմեն : Զանգուածները, ամէն տեղ, գիտեն որ օրուան կացութիւնը վտանգաւոր է, իսկ ապագան՝ շատ մռայլ . Եթէ այդպէս չըլլար, պէտք կը մնա՞ր հիւլէական ռումբերու փորձերուն :

Ինչո՞ւ մռայլ է մարդկութեան ապագան : Որովհետեւ, դէմ դիմաց դիրք բռնած են Ազատութիւնը եւ Բռնակալութիւնը :

Կարելի՞ է այդ սպառնալիքը անհետացնել, էրած սրտի մխիթարանք զեկոյցներով : Չեմ կարծեր : Բայց կարելի է ժամանակ շահիլ եւ պատրաստուիլ ...

Ի՛նչ ահաւոր օրեր կ՚անցընենք : Եթէ միայն աչօք - բացօք տեսնէինք իրականութիւնը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 10 Յունիս .— Հայաստանի Անկախութեան Օրուան, «Մայիս 28»ի, 38րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ 9 Յունիս, շաբաթ գիշեր, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, «Ալհամպրա»յի սրահներուն մէջ :

Որոշեալ ժամանակէն առաջ, խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը : Հոն էին ամէն դասի եւ տարիքի հայրենակիցներ, առեւտրական, արհեստաւոր, հասարակ բանուորներ եւ մանաւանդ երկսեռ երիտասարդութիւնը — որոնք յատկապէս եկած էին իրենց յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը մատուցանելու Հայաստանի Անկախութեան ճամբուն վրայ ինկած բազմահազար զոհերու յիշատակին, եւ, միեւնոյն ատեն, հոգեպէս զօտեպնդուելու եւ ոգեւորուելու Հայաստանի Անկախութեան վսեմ գաղափարով :

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն եւ կազմակերպիչ յանձնախումբը, ջանք չէին խնայած համեմուած յայտագիր մը հրամցնելու համար հանդիսականներուն : Կարգադիր յանձնախումբը՝ բաղկացած Հ. Յ. Դ. նորակազմ «Դրօ» խումբի եւ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան երիտասարդ ընկերներէն եւ ընկերուհիներէն, կարելին ըրած էր ճաշակաւոր եւ պատշաճ բեմայարդարում մը կատարելու համար : Բեմին ճիշդ ճակատը, հայկական եւ ֆրանսական եռագոյն դրօշներուն մէջտեղ, աչքի կը զարնէին Արամ Մանուկեանի, զօրավարներ Նազարբէկեանի, Սիլիկեանի, Դրոյի եւ ուրիշներու մեծադիր նկարները :

Հանդէսի առաջին մասի բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական եւ հայկական ազգային քայլերգներով, զոր նուագեց ծանօթ ջութակահար Պ. Ս. Զէօրքճեան՝ ընկերակցութեամբ դաշնակահարուհի Օր. Ս. Մանուկեանի : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի երկսեռ երգչախումբը երգեց «Յառաջ Նահատակը» : Բոլորն ալ ունկնդրուեցան յոտնկայս, խոր լռութեան մէջ :

Օրուան նախագահը ընկեր Յ. Պալիկեան, բեմ բարձրանալով, յայտնեց թէ, Հայաստանի Անկախութեան այսօրուան տօնակատարութիւնը դրուած է Ֆրանսայի անդրծովեան նախարար եւ Մարսէյլի երեսփոխան քաղաքապետ Պ. Կաստոն Տըֆէրի բարձր հովանաւորութեան տակ : Ան խոստացած էր անձամբ ներկայ ըլլալ եւ իր խօսքը ըսել, սակայն, ընկերվարական կուսակցութեան Ազգային խորհուրդի նիստերուն մասնակցելու համար հարկադրուած ըլլալով Փարիզ գտնուիլ, նամակով մը իր համակրանքը կը յայտնէր հայ ժողովուրդին : Ծերակուտական Օր. Իրմա Ռափիւզի, նոյնպէս պաշտօնապէս ցաւ կը յայտնէր թէ կամքէ անկախ պատճառներով պիտի չկարենար անձամբ ներկայ ըլլալ, հակառակ իր բուռն փափաքին : Երեսփոխաններ Ֆրանսիս Լէնառ, տեղեկարեր ելեւմտական յանձնաժողովի եւ Ժան Մաս, ներկայացուցիչներ ղրկած էին, որոնք խօսք առին իրենց կարգին :

Իր բացման խօսքին մէջ՝ ընկեր Պալիկեան ըսաւ . Թէ Մայիս 28ը իտէալն էր բոլոր անոնց որ դարերու ընթացքին լուսաւորեցին մեր պատմութեան մռայլ էջերը : « Հայ ժողովուրդը շատ արիւն թափեց իր Անկախութեան համար : Շատեր ինկան անհաւասար կռուի մէջ, որպէսզի հայութիւնը ապրի : Մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգենք անոնց յիշատակը » : Ապա՝ համառօտ ակնարկով մը թուեց այն դժնդակ կացութիւնը՝ որուն մէջ կ՚ապրէր հայութիւնը : «Հրաշք մը միայն կրնար փրկել մեր ժողովուրդը : Այդ հրաշքը կատարուեցաւ Արամի գլխաւորութեամբ եւ մեր ժողովուրդը Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ Ապարանի յաղթական կռիւներուն մէջ պարտութեան մատնելով թշնամին, փրկեց իր ֆիզիքական գոյութիւնը եւ դարերու ստրկութենէն ետք, ստեղծեց իր անկախ պետութիւնը : Թշնամին, ինքը առաջինը եղաւ որ ճանչցաւ Անկախ Հայաստանի գոյութիւնը, սակայն երկար չտեւեց անկախութեան շրջանը : Հայութեան երկու ոխերիմ թշնամիները, բոլշեւիզմը եւ Թուրքը, ձեռք ձեռքի տուած, խորտակեցին մեր անկախութիւնը : Բոլշեւիզմը՝ իր իշխանութեան առաջին օրէն իսկ, հալածեց անկախութեան գաղափարը եւ անոր հետեւողները : Բանտերը լեցուեցան ամէն կարգի գործիչներով, շատեր կացինահար սպաննուեցան, շատեր ալ աքսորուեցան դէպի Սիպերիոյ սառնամանիքները : Անկախութեան գաղափարը այսօր խորապէս արմատացած է հայ ժողովուրդի սրտին մէջ, շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական գործերուն եւ կատարած քարոզչական աշխատանքին : Հայ ժողովուրդը այսօր ալ կը պայքարի Անկախութեան համար : Կեցցէ Մայիս 28ը, կեցցէ եռագոյնը, կեցցէ Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ հայ ժողովուրդը » :

Նախագահին բացման խօսքէն վերջ, սկսաւ յայտագրին գեղարուեստական բաժինը : Առաջին առթիւ, Պ. Ս. Զէօրքճեան, ջութակով նուագեց Կոմիտասի «Շորորը» եւ «Ետ առաջ»ը, ընկերակցութեամբ Օր. Ս. Մանուկեանի (դաշնակ), Պ. Զարեհ Գասեան՝ երգեց Կոմիտասի «Հայաստան»ը եւ «Հայրենիքդ մոռցիր կ՚ըսեն օտարներ» : Հանդիսականները իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին երկարատեւ ծափահարութեամբ :

Երեսփոխան Պ. Ֆրանսիս Լէնառի քարտուղարը՝ Պէնոլիէլ, բեմ հրաւիրուելով մաղթեց որ մեր հայրենիքը մօտ ժամանակէն ազատագրուի : Կեցցէ Հայաստանը, կեցցէ Ֆրանսան : Կեցցեն հայ եւ ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութիւնները : Ֆրանսացի մեր բարեկամին այս խօսքերը ընդունուեցան համակրական արտայայտութիւններով :

Օր. Անիթա Սարգսեան արտասանեց Վ. Թէքէեանի «Մութ ժամերը», խոր զգացումով եւ մաքուր առոգանութեամբ : Օրիորդը արդէն կարեւոր ուժ մըն է Մարսէյլի հայ կեանքի գեղարուեստական ասպարէզին մէջ : Օր. Անժէլ Ակինեան որ միշտ սիրայօժար իր մասնակցութիւնը կը բերէ մեր հանդէսներուն, այս անգամ ալ դաշնակահարեց գեղեցիկ կտոր մը : Տիկին Միշէլ Եավէր՝ ծագումով Ֆրանսուհի, Հայու մաքուր առոգանութեամբ եւ զգացումով արտասանեց երկու կտորներ՝ Յ. Թումանեանէն եւ Ս. Կապուտիկեանէն : Բոլորն ալ գնահատուեցան հանդիսականներու կողմէ ջերմ ծափերով :

ՏԻԳԹԱԴ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Ասով մէկտեղ, շատ կը վախնար խոշոր շունէն, որ գիշեր - ցերեկ կը հսկէր պատկառելի եկեղեցականին դրան առջեւ :

Յակոբ աղային մուտքը պարտէզէն ներս, վստահաբար աննշմարելի պիտի մնար, եթէ Զարմինէն չփորձուէր մատը դնել հաւնոցի մղլակին : Մայրերուն թեւերուն տակ, վառեակները հոս - հոն կը վազէին խելակորոյս, աքլորներն ալ ետեւէն, բայց իրենց յաղթական կանչը կը կորէր մէկէն, մոլեգին խոյանքովը «Թէքիր»ին, ինչ որ ահաւոր խուճապ կը ստեղծէր թռչնազգիներու տարմերուն մէջ :

Ձեռքը մէջքին՝ չարաճճի Թոռնուհին կը ծիծաղէր սրտաբաց, Նունիկ հանըմ ի զուր կը կանչէր իր սիրական կատուն, մինչ ծերունին հազիւ կը յաջողէր փարախ մտցնել անմիտ մոլորեալները :

Բուխ սիրտ էր Յակոբ աղան, ձայն ծպտուն չէր հաներ, անշուշտ Զարմինէին ուրախութիւնը չխանգարելու համար : Էհ, ինքն ալ կ՚ուզէր որ իր «քէյֆ»ը չխանգարեն, հանգիստ ձգեն զինքը : Դանդաղօրէն, մուճակները քաշկռտելէն, դէպ ի կիպարիսենին կ՚ուղղուէր : Զգուշաւոր ակնարկ մը կը նետէր իր շուրջ, կարծես իրեններէն ապահովուելու համար, ապա ձեռքը կը մեկնէր հաստ բունին, որուն վրայ բաւական խոշոր զարակ մը կը բացուէր : Շիշ մը կը հանէր մէջէն, քանի մը ումպ կուլ կուտար եւ տեղը կը դնէր երկիւղածօրէն, խոր հոգոց մը արձակելով :

Դոնակը փակելէ վերջ, խելօքիկ մը կը նստէր դիմացի սանդղամատին վրայ, որ կը յանգէր հօրին գլուխը : Սիրած էր Նունիկը, նորափթիթ օրերուն, ու տակաւին կը կարծէր սիրել : Մեծ մայրիկը, երբ օր մը սովորականէն աւելի լաւ տրամադրուած էր, մեզի կը խոստովանէր միամիտ անկեղծութեամբ մը .

— Աղէկ մարդ է Յակոբիկս, Թէքիրտաղ գացած ժամանակ մազերէս փերչեմ մը կտրեց, ծոցին վրայ պահեց ...

Հիմա, շատ բան փոխուած էր, Յակոբ աղան ուրեմն մինակ կը զգար ինքն իրեն, իր յուշերուն հետ :

Հոս եկած օրերուն, մեծ բան մը չկար պարտէզը, ամէն ինչ գտած էր իր նախնական վիճակին մէջ : Եւ նոյնիսկ դրացի «պոսթան»ը, համբաւաւոր իր արտադրութեամբ ամբողջ Սամաթիոյ մէջ, ժամանակին մզկիթի մը աւերակները միայն ունեցած էր իբրեւ զարդանկար, շուրջ բոլորը խոպան դաշտագետին մը եղած էր պարզապէս :

Յակոբ աղան գործի լծուած էր, կոկած չոկած էր այս պարտէզը երիտասարդական խանդավառութեամբ : Սեւ թթենին, որ կը բարձրանար քիչ մը անդին, մեծ տարիք մը չունէր բնականաբար, ինչպէս յաղթահասակ նոճին, բայց միւսները վաստակն էին իր ճակտի քրտինքին : Հետզհետէ տեսած էր ծնունդը դեղձի, ծիրանի, տանձի, սալորի եւ կեռասի ծառերուն : Գորովագին հակած էր նորաբողբոջ տունկերուն վրայ, խնամած էր զանոնք, ազնուացուցած ընտիր պատուաստներով :

Դիտելով անոնց սլացիկ հասակը, Յակոբ աղան չէր կրնար զսպել իր գոհունակութիւնը : Ափսոս, Նունիկ հանըմ ալ չէր կարող իրեն ընկերանալ, ողջոյն տալ ծառին, ծաղկին եւ սիւքին : Յօդացաւէն կարկամած իր սրունքները կը դժկամակէին կրել այն կածանը, որ շրջապատուած էր դամասկավարդերով եւ կը յանգէր ծիծղուն սարփինային : Ինքն ալ սիրտ չունէր արդէն, շատ քիչ անգամ կը հանդիպէր Տիգձի Գրիգորին, որ սրճարան մը կը բանեցնէր Սամաթիոյ պողոտային վրայ :

Հին յեղափոխական մըն էր, հանդարտ եւ ծանրախոհ, պարուրուած տեսակ մը խորհուրդի մշուշով, որ անշուշտ կը բխէր անցեալի իր ազգանուէր գործունէութենէն : Օրին մէկը, երբ սովորականէն աւելի հետաքրքրուած էի իրմով, վաղեմի կոնծաքան Միհրան աղան բերնէն փախցուցած էր .— Նշանաւոր մարդ է ատի, տղայ . Հինքեարին ճանկը չձգելու համար ընկերները, անունները ցանկը կլլած է, ատոր համար մենք մեզի եղած ատեն, «Եուտան» կ՚ըսենք իրեն ...

Շատ սիրով կ՚ընդունէր զիս : Էհ, ինչո՞ւ չէ, վաղեմի բարեկամը բարեւ կը «խաւրէր» իրեն իմ միջոցովս, ու Տիգձի Գրիգորին դէմքը կը ճառագայթէր բաղոսեան խրախճանքներու յաճախանքով : Յատկանշանակօրէն կը քթթէր մէկ աչքը, ապակեայ աման մը չոր միրգեր կը հանէր եւ կամաց մը կը սահեցնէր ափիս մէջ :

Յակոբ աղան անտարակոյս ինքն ալ կարօտ ունէր անցեալին, որ աւաղ կը հեռանար յամրագին : Սամաթիոյ պայծառ երկինքին տակ, շնորհիւ ինքնատիպ օդեղարանին, յիշատակներու կծիկը կը քակուէր լայնօրէն : Օ՜հ, կեանքը խոյս կու տար իրմէ, բայց գոնէ զաւակ մը ունէր, որ ապահոված էր իր ընտանիքին յաջորդականութիւնը :

Իրիկնադէմին՝ Նունիկ հանըմ պատշգամը կ՚ըլլար անպայման, իր մէկ հատիկին դալուստը ողջունելու համար : Ձիաքարշ հանրակառքերուն երթեւեկը, անէութեան ծոցը ինկած մահկանացուի մը դժնեհունի դէմքը, կամ մածնավաճառի մը խոպոտ գովերգը իր «Սիլիվրի եողուրթ»ին, թէեւ սովորական եւ միօրինակ, բաւականին եռուզեռ կը ստեղծէին Սամաթիոյ պողոտային վրայ :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(2) (Շար.)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Զ.— «ԿՈՂԵՐՍ ՃԶՄԵՑԻՆ, ԽՈՍՏՈՎԱՆԵՑԱՅ»

Միւս կողմէ, ինչպէս ըսին մեզի Քա-ղաք. Բիւրոյի այդ շրջանի անդամները, Սթալին անոնց ցոյց տուած չէր բազմա-թիւ ամբաստանականներու յայտարարու-թիւնները, երբ անոնք եա կ'առնէին իրենց խոստովանութիւնները եւ առարկայական քննութիւն մը կը խնդրէին իրենց հարցին առթիւ: Բազմաթիւ նման յայտարարու-թիւններ կային եւ անկասկած Սթալին ծանօթ էր անոնց:

Կեդր. Կոմիտէն բացարձակապէս ան-հրաժեշտ կը նկատէ տեղեակ պահել հա-մագումարը այդ կարգի բազմաթիւ չին-ծու «գատերու» մասին, որոնք եղած էին կեդր. կոմիտէի անդամներուն դէմ, ըն-տրուած ԺԷ. համագումարէն:

Ամենասատոր բանսարկութեան, գարշելի զեղծարարութեան եւ յեղափոխական օրի-նապահութեան դէմ ոճրապարտ բռնաբա-րում մըն էր դատը նախկին փոխանդամ եւ կուսակցութեան կարկառուն դէմքե-րէն՝ Էյխէի որ կուսակցութեան յարած էր 1905ին:

Ընկեր Էյխէն ձերբակալուեցաւ 1938ին, հիմնուելով զրպարտիչ փաստաթուղթե-րու վրայ, առանց նախաքննութեան: Այս դատավարութիւնը բռնաբարում մըն էր խորհրդային օրինապահութեան դէմ, կեղծուած եւ կանխամտածուած: Դաժան չարչարանքներու տակ Էյխէ ստիպուեցաւ ստորագրել հին խոստովանութիւն մը, զոր պատրաստած էին նախաքննիչ դատաւոր-ները, եւ ուր կ'ամբաստանէին թէ՛ Էյխէն եւ թէ կարկառուն համայնավարներ իբրեւ հակառովետ:

1939 Հոկտեմբեր մէկին Էյխէ յայտա-րարութիւն մը կը ղրկէր Սթալինի, բա-ցարձակապէս հերքելով իր մեղապար-տութիւնը եւ կը խնդրէր որ վերաքննուի իր դատը. — «Այս յայտարարութեան մէջ կը գրէ .— «Չկայ աւելի մեծ անդոհանք քան գտնուիլ բանտին մէջ այն կառավարու-թեան որուն համար այնքան պայքարած եմ»: Էյխէ 1939 Հոկտ. 27ին երկրորդ յայտարարութիւն մը ուղղեց Սթալինի: Այս փաստաթուղթին մէջ համոզիչ դէպ-քեր կը յիշէ եւ կը հերքէ իրեն դէմ եղած զրպարտիչ ամբաստանութիւնները, ըսե-լով թէ Թրոցկիականներու գործն էր, երբ ինք արեւմտեան Սիպերիոյ շրջանին համար Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտու-ղարն էր եւ կը ղեկավարէր իրմէ վրէժը լուծելու համար: Իսկ միւս կողմէ, ատիկա նախաքննիչ դատաւորներուն ա-մենասատոր կեղծիքն էր: Այս յայտարա-րութեան մէջ Էյխէ կը գրէր .— «Հոկ-տեմբեր 25ին ինծի տեղեկացուցին թէ իմ մասիս բացուած քննութիւնը վերջացած է եւ թոյլ տուին ինծի տեսնել այս քննու-թեան փաստաթուղթերը: Եթէ մեղաւոր ըլլայի, մինչեւ անգամ մէկ հարիւրերորդ մեղքով, պիտի չհամարձակէի ձեզի ուղ-ղել այս յայտարարութիւնը իմ սպանու-թենէս առաջ: Բայց յանցաւոր չեմ այն բաներուն համար որով զիս կը մեղադրեն: Խիղճս մաքուր է: Երբեք ձեզի սուտ խօ-սած չեմ, նոյնիսկ այսօր, երբ գրեթէ գե-րեզմանն եմ, չեմ ստեր: Իմ պարագաս տիպար օրինակ մըն է բանսարկութեան, զրպարտութեան, յեղափոխական օրինա-պահութեան դէմ բռնաբարման:

« Այն խոստովանութիւնները որոնք կը գտնուին իմ թղթածրարիս մէջ, ոչ միայն անհեթեթ են, այլեւ զրպարտութիւններ կը պարունակեն Կեդր. Կոմիտէի եւ գոր-ծավարներու խորհուրդի մասին, վասն զի Կեդր. Կոմիտէի եւ գործավարներու խորհուրդին ճիշդ որոշումները որոնք չեն տրուած իմ նախաձեռնութեամբս — եղած չեն իմ մասնակցութեամբս — ներկայաց-ուած են իբրեւ գործերը հակա - յեղափո-խական կազմակերպութեանց՝ կատար-ուած իմ թելադրութեամբս ...

« Հիմա կ'ուզեմ խօսիլ իմ կեանքիս այն ամէնէն անարգ շրջանին եւ ծանր յան-ցանքին մասին ձեր եւ կուսակցութեան հանդէպ ...: Ահաւասիկ ճշմարտութիւ-նը: Չկրնալով հանդուրժել այն չարչա-րանքներուն որուն ենթարկեցին զիս Ու-շակով եւ Նիկոլայեւ — մանաւանդ առա-ջինը — որ գիտէր թէ իմ ճզմուած կողերս պէտք եղածին պէս չէին միացած եւ զօ-րաւոր ցաւեր կը պատճառէին, ստիպուե-ցայ, ամբաստանել ինքզինքս եւ ամբաս-տանել ուրիշներ:

Իմ խոստովանութեանցս մեծ մասը ին-ծի թելադրուեցաւ Ուշակովի կողմէ եւ մնացեալը կուզայ իմ անձնական յիշողու-թենէս ենքավէտէի եւ արեւմտեան Սիպե-րիոյ թղթածրարներուն մասին: Ատոր ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ստանձնեմ: Եթէ Ուշակովի չինծու պատ-մութեան կարգ մը մասերը, որուն տակ ստորագրած էի, իրենց մէջ չէին յարմա-րիր, կը ստիպէին որ նոր մը ստորագրէի: Միեւնոյնը ըրին Ռուխիմովիչին ինչպէս եւ պահեստի ցանցի պետին 1935ին ստու-թեամբ ստեղծուած Բուխարինի կողմէ: Սկիզբը անունս արձանագրեցի, յետոյ հրամայեցին Մէժլոքինն ալ դնել: Նման ուրիշ դէպքեր ալ տեղի ունեցան:

« Ձեզմէ կը խնդրեմ եւ կ'աղաչեմ վերս-տին քննել պարագաս, ոչ թէ խնայելու կեանքիս, այլեւ դիմագրծելու վատ զր-գուիչները որ կը պլլուին բազմաթիւ մար-դոց շուրջ, ինչպէս օձեր, ոճրապարտ սուտերով եւ ստորին ոգիով: Ձեզի երբեք չեմ դաւաճանած: Կուսակցութեան երբեք չեմ դաւաճանած: Գիտեմ թէ պիտի մեռ-նիմ շնորհիւ ժողովուրդին եւ կուսակցու-թեան վատանուն թշնամիներուն, որոնք զրգութիւն ստեղծեցին ինծի դէմ »:

Կը թուի թէ այսպիսի կարեւոր յայտա-րարութիւն մը արժանի պիտի ըլլար ու-սումնասիրուելու Կեդր. Կոմիտէի կողմէ: Եւ սակայն, բան մը չեղաւ եւ յայտարա-րութիւնը փոխանցուեցաւ Բերիային, մինչ ընկեր Էյխէ կ'ենթարկուէր դաժան չարչարանքներու:

1940 Փետրուար 2ին Էյխէ դատարան տարուեցաւ: Ան մերժեց իր յանցապար-տութիւնը եւ հետեւեալը յայտարարեց.

— «Իմ բոլոր թէ խոստովանութեանս մէջ, ինծմէ ոչ մէկ բառ կար, բացի ստո-րագրութիւններէն, խոստովանութիւն որ ինծմէ կորզեցին: Ես խոստովանեցայ հարցաքննիչ դատաւորին ստիպման տակ, որ կը չարչարէր զիս ձերբակալման օրէս ի վեր: Ցետոյ սկսայ գրել բոլոր այս յի-մարութիւնները: Ինծի համար ամէնէնկա-րեւորը այն է որ ըսեմ կուսակցութեան եւ Սթալինի թէ յանցաւոր չեմ: Ես երբեք յանցաւոր չեմ եղած որեւէ դաւադրու-թեամբ: Պիտի մեռնիմ հաւատալով կու-սակցութեան արդարութեան, ինչպէս հա-ւատացի ամբողջ կեանքիս ընթացքին »:

Փետրուար 4ին Էյխէ գնդակահարուե-ցաւ (ցասում սրահին մէջ). Էյխէի վար-կը վերահաստատուեցաւ յետ մահու:

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28Ը մեծ խանդավառու-թեամբ տօնուեցաւ Պէյրութի Մեսրոպեան դաշտին վրայ: Ներկայ էին աւելի քան տասը հազար հոգի: Հանդէսէն առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Պուրճ Համուտի եւ քաղաքի սկաուտները շքերթ մը կատարեցին: Նոր Մարաշի մուտքին առջեւ շինած յաղթա-կան կամարը ծածկուած էր լիբանանեան եւ հայկական դրօշներով. բեմին խորը Լիբանանի հանրապետութեան նախագա-հին նկարին երկու կողմերը կ'երեւային նկարները մաքի եւ սրտի հերոսներուն: Կը նախագահէր զրագէտ Մալխաս, որ ժողովրդական լեզուով մը բացատրեց Մայիս 28ի անկախութեան խորհուրդը: Առաջին բանախօսն էր ընկեր Շաւարշ Մակարեան որ քննական նայուածք մը նետելով Մայիս 28ի վրայ, ըսաւ թէ մեր երազներու բոցավառ խարոյկէն այսօր կը մնայ մէկ ճրագ, որ չի լուսաւորեր հա-յութիւնը: Երկրորդ բանախօսը, Կարօ Գէորգեան չորս շրջաններու բաժնած էր մեր ազատագրական պայքարները, որոնց վերջինը Մայիս 28ին է: Երրորդ բանա-խօսը Տոքթ. Ասատուր Գապաքեան շեշ-տեց թէ հայ ժողովուրդը պէտք է ներ-շնչուի Մայիս 28ի ոգիով: Փակման խօսքին մէջ ընկեր Մալխաս ոգեկոչեց Մայիս 28ը կերտողներուն յիշատակը — Արամի, Դրոյի, Նազարբէկեանի, զօր. Սիլիկեանի եւ միւս հերոսներուն:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ Օգն. Խաչի 16րդ պատգ. ժողովը գումարուեցաւ Յունիս 2–3ին, մասնակցութեամբ 19 մասնաճիւղերու 66 պատգամաւորուհիներուն: Բացումը կա-տարեց ատենապետուհի Տիկին Էօժէն Պալեան: Ժողովին ներկայ էր նաեւ ընկ. Մալխաս: Տեղեկագիրներէն կը հետեւի թէ Օգն. Խաչը յարաճուն վերելքի մէջ է: Անցնող տարեշրջանին ունէր 2328 ան-դամուհիներ եւ 310 արծուիկներ: Պնակ մը կերակուրի համար հանգանակուած է 14.400 լ. ոսկի, անցեալ տարուընէ 1600 աւելի: Օգն. Խաչը պահած էր 602 սա-ներ, վճարելով 21.000 լ. ոսկի: Շրջ. վարչութեան մուտքը եղած է 46.111 լ. ոսկի, ելք՝ 39.899, մասնաճիւղերունը 25 հազար 767 մուտք, ելք 20.703: Օգն. Խաչը իբրեւ ընդհ. գումար ունեցած է 71.868 լ. ոսկի մուտք եւ 60.602 լ. ոսկի ելք, պարագաս 11.266 լ. ոսկի: Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուած են տիկին Լ. Սասունի, Օր. Ն. Լիմոնճեան, Տիկին-ներ Վ. Տէր Կարապետեան, Աբէլեան, Է. Գրիգորեան, Ռոփայէլեան, Զ. Խաչա-տուրեան, Ք. Առաքելեան եւ Ճըլճըլեան:

ՔԻՐԷՃՃԵԱՆ գերապայծառի դէմ բաց-ուած դատը՝ Պոլսոյ մէջ փակուեցաւ եւ դատարանը ճանչցաւ եպիսկոպոսարանի իրաւասութիւնը: Իրեն դէմ դատ բացած էր Պ. Ցովսէփ Պամպաճօղլու:

ՊԱՍՐԱՅԻ (Իրաք) Հայ Երիտ. եւ Հայ Կարօտելոց Խնամակալութիւնը կը գործեն համերաշխօրէն եւ եռանդով: Վերջերս տեղի ունեցաւ հանդէս ընկերներ Դրոյի եւ խմբապետ Մուշեղ Աւետիսեանի յիշա-տակին: Նախագահ՝ ընկեր Գեղամ Վար-դանեան ներկայացուց երկու հերոսները: Խօսեցան ընկերներ Գարեգին Տէր Ղու-կասեան, Վարուժան Մուրատեան եւ Վա-րուժան Խանպէկեան: Առաջին երկուքը խօսեցան Դրոյի մասին, պանծացնելով ա-նոր խիզախութիւնը եւ յանդգնութիւնը: Վ. Խանպէկեան ներկայացուց Սասունի քաջարի զաւակը՝ խմբապետ Մուշեղ: Ապ-րիլ 11 – 24ի տարեդարձին առթիւ կա-տարուեցաւ հոգեհանգիստ, ի յիշատակ մէկ միլիոն նահատակներու: Հ. Կ. Խնամակալութեան (Կ. Խաչ) մասնաճիւղը Մայիս 12ին հանդէս մը սարքեց, ուր խօ-սեցան Գարեգին Տէր Ղուկասեան, պար-գեւով Միութեան նպատակը. — Պատ-րաստել գիտակից Խաչուհիներ, տիպար պարմանուհիներ եւ մայրեր: Մայիս 31-ին տօնուեցաւ Մայիս 28ի 38րդ տարեդարձը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան:

ԿԻՊՐՈՍԻ «Թայմզ» թերթին մէջ յոյն Քիթիում եպիսկոպոսը Պ. Օ. Շաքարեա-նին հեռագիր մը ղրկելով շնորհաւորած է Հայաստանի Անկախութեան տօնը, իր ինչպէս եւ բովանդակ յոյն ժողովուրդին սրտագին շնորհաւորութիւնները յայտ-նած է եզրայրական հայ ժողովուրդին, մաղթելով կատարեալ երջանկութիւն եւ յաջողութիւն»: Կիպրոսի ձայնասփիւռն ալ խօսած է Հայաստանի անկախութեան մասին:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԵՐՊԱՐՏ (1776 – 1841). կազմեց Պօ-ղոս Գէորգեան. Պոլիս, 1956:

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ, պատրաստեց՝ ման-կավարժ Պ. Գէորգեան: Տպ. Պոլիս, 1956:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

15.— ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

— Ես աւելին կ'անէի ... եւ կ'անե՛մ ... պատասխանեց Սամուէլը դառնութեամբ լի ձայնով:

— Ուրեմն ամէն ինչ վերջացած է: Խօ-սենք գործի վրայ:

Վեհափառ Պարթեւը աչք ածեց դէպի իր խորհրդակիցները եւ շարունակեց.

— Սամուէլը իր գեղեցիկ ճառի մէջ շատ ճիշտ նկատեց, որ մենք պէտք է գործենք Հայոց Տիկնոջ անունով եւ պէտք է նրա հրամանով չարժենք թէ նախարար-ներին, եւ թէ ժողովրդին: Այդ անհրա-ժեշտութիւնը կարեւոր համարելով, ես, նախ քան Տարօն գալը, Վաղարշապա-տում տեսնուեցայ Տիկնոջ հետ: Նա ա-ւելի քան մեզանից իւրաքանչիւրը՝ ոգե-ւորուած է մեր աշխարհի փրկութեան գործով: Նա գրեց մեր իրաւունքի ներ-քոյ արքայական ամբողջ գանձը եւ, բա-ցի դրանից, իր սեպհական հարստու-թիւնը, եւ մինչեւ անգամ իր զարդերը: Նա յանձնեց ինձ իւր մատանին, իրա-ւունք տալով, ամէն տեսակ հրամաններ կնքել նրանով:

Նա դուրս բերեց իւր Տիկնոջ մատա-նին եւ դրեց սեղանի վրայ, ասելով.

— Ժամանակաւոր բարձրագոյն կա-ռավարութիւնը, որ առաջարկեց Սամուէ-լը եւ որի հետ մենք ամէնքս համաձայն ենք, պէտք է հէնց այս րոպէից կազմը-ւած համարել: Թո՛ղ Տրդատի եւ մեր Լուսաւորիչ հօր Աստուածը զօրացնէ մեր ձեռնարկութիւնը: Կրօնի, ազգի, հայրե-նիքի փրկութիւնը եւ նրանց պաշտպա-նութեան համար ամէն զոհաբերութիւն յանձն առնելը՝ կը լինի մեր կոչնակի նշանաբանը: Ես մեծ յոյսեր ունեմ, որ եթէ չյաղթենք, գոնէ պատուով կը մեռ-նենք...:

Նա կանգ առեց եւ րոպէական լռու-թիւնից յետոյ շարունակեց.

— Ես առաւօտեան պէտք է մեկնեմ այստեղից: Ինձ հետ պէտք է տանեմ եւ Մեսրոպին: Գիշերը դեռ բոլորովին չէ անցել, դեռ բաւական ժամանակ ունենք: Թող Մեսրոպը սկսէ գրել հարկաւոր հրա-մանները, որ պէտք է յղել նշանաւոր նա-խարարներին: Այդ հրովարտակների վը-րայ կը դրուին՝ նախ Տիկնոջ կնիքը եւ ապա մեր իւրաքանչիւրի կնիքները: Իսկ թէ որտեղ պէտք է կենտրոնանան մեր գլխաւոր ուժերը, այդ քո մտածելու խնդ-րին է, Մուշեղ. դու աւելի հմուտ ես պատերազմի գործերում:

— Արտաշերէս ամրոցում, պատասխա-նեց նա:

— Ես էլ նոյն կարծիքին եմ, ասաց Պարթեւը: Արտաշատը, որ մեր աշխարհի սիրտն է, պէտք է պաշտպանուի: Կորցը-նելով սիրտը, կը կորցնենք եւ կեանքը...:

— Սկսիր գրել, Մեսրոպ, դարձաւ նա դէպի քարտուղարը, տալով նրան մի քա-նի առաջնակարգ նախարարների անուն-ներ:

Մեսրոպը վեր առեց գրիչը եւ մագա-ղաթը:

Այդ միջոցին ամրոցում մի այլ տեղ նոյնպէս քնած չէին: Իւր առանձնասեն-եակում, բարձր բազմոցի վրայ, նստած էր Սամուէլի մայրը, իսկ նրա ներքեւ, յատակի վրայ, կուչ էր եկած մի փոքրիկ մարդ: Նա իւր ծնկան վրայ դրած ունէր մագաղաթի թերթը, նոյնպէս գրում էր. եւ երբեմն իւր նիհար դէմքը, նեղ աչքե-րով, դարձնում էր դէպի տիկինը, հար-ցնելով.

— Էլ ի՞նչ գրեմ...:

Երբ վերջացրեց երկու նամակներ գրեց տիկնոջ առջեւ, ասելով.

— Այդ մէկը իշխան Մերուժանի նա-մակն է, իսկ միւսը՝ իմ տիրոջ՝ Վահան իշխանի նամակն է:

Տիկինը իւր ձեռքով ծրարեց ամուսնի նամակը:

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Միւս օրը, նայելով անձրեւային խոնաւ եղանակին, Սահակ Պարթեւը եւ Մեսրոպը վաղ առաւօտեան ներկայացան տիկին Մամիկոնեանին եւ «մնաք բարեաւ» ա-սելով, հեռացան Ողական ամրոցից: Տիկնոջ թախանձանքը, մինչեւ անգամ արտասուքը, անզօր եղան գոնէ մի օրով աւել պահելու իւր յամառ հիւրերին, որ-պէս զի ինքը փոքր ի շատէ միջոց ունենար ապացուցանելու իւր «բարեկամութեան եւ հիւրասիրութեան խորին մեծարանքը».

Սամուէլը գնաց նրանց ճանապարհ դը-նելու մինչեւ մերձակայ իջեւանը: Նա պէտք էր վերադառնար երեկոյեան:

Սահակի եւ Մեսրոպի գնալուց յետոյ, իշխան Մուշեղը մտածում էր փոքր ի շա-տէ կարգի դնել իր ընտանեկան գործերը, որովհետեւ նա եւս մի քանի օրից յետոյ պէտք է թողնէր Ողական ամրոցը:

Բոլոր ժամանակը նա իւր խելքով, իւր մտքով եւ իւր հոգու ամբողջ եռանդով յափշտակուած լինելով միայն հայրենիքի գործերով, բոլորովին մոռացել էր իւր տունը: Այժմ միայն ներկայացաւ նրան մի նոր հոգս եւ մի նոր զբաղմունք:

ՐԱՖՖԻ

թիւն մը կնքեց (1954 Հոկտ.), եւ խոստացաւ Սուէզի շրջանը պարպել 1956 Յունիս 20ին: Այս գործողութիւնն էր որ կատարուեցաւ Յունիս 13ին, տաժանելի պայմաններու մէջ: Յառաջիկայ շաբթու Եգիպտոս պաշտօնապէս պիտի տօնէ այս պատմական դէպքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԱԼԻՆ համաձայն էր հիւլէական ռումբ արձակելու Ճափոնի վրայ, ըստ նախկին նախագահ Թրումըն, Պրիւսէլ հասած օրն իսկ: Այս յայտարարութիւնն ըրաւ ի պատասխան Մոսկուայի անթելին այն սխալ պնդումին թէ Խ. Միութիւնը հակառակ էր հիւլէական զէնքի գործածութեան:

ԿԻՊՐՈՍԻ խնդիրը Ազգաժողովին քննութեան յանձնելու համար աշխատանքներ կը կատարուին Յունաստանի կողմէ: Այս առթիւ պատրաստուած յուշագիրը կ'ըսէ թէ Անգլիա ընդարձակ արգելարանի մը վերածեր է կղզին: — Օրթոտոքս պատրիարքը բողոքեց Լոնտոնի հոգեւոր հովիւին արտաքսման դէմ: — Ձերբակալուեցաւ Նիկոսիոյ յունական գպրանոցին տեսուչը, հինգ ուսանողներու հետ: — Անգլիական կառավարութիւնը մերժեց օգտագործել Ատլանտեան դաշինքը, Կիպրոսի հարցին լուծման համար:

ՀՐԷԱԿԱՆ գործակալութեան նախագահը, Նաում Կոլտման, բողոքեց Մարոքի այն որոշման դէմ որ կ'արգիլէ Հրեաներու ներգաղթը: Այս արգելքին ենթակայ են 45.000 Հրեաներ որոնք արձանագրուած եւ հաւանութիւն ստացած են Իսրայէլի կառավարութեան կողմէ: Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ այս արգելքը անլուր թշուառութեան պիտի մատնէ տասնեակ հազարաւոր Հրեաներ: Շատերը արդէն հաշուեյարդարի ենթարկած են իրենց բոլոր գործերը: Կոլտմանի յայտարարութեան համաձայն, Մարոքի 200 – 250.000 Հրեաներէն 70.000ը արդէն Իսրայէլ գացած են եւ 45.000 հոգի ալ պատրաստ կը սպասեն մեկնելու համար:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն զօր. Վալլէի դնդակահարումը: Միւս ղեկավարը, զօր. Թանքօ փախած է: Կառավարութիւնը խոստացաւ նոր ընտրութիւններ կատարել:

ԿԱԹԻ արտադրիչներուն գործադուլը վերջացաւ երէկ, բայց կը շարունակուի կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը եւ իր նախորդը, Ֆատըլ Ճեմալ, Մարոք պիտի երթան մօտերս:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մեծ արդիւնքներ կը սպասեն Խ. Միութեան արտաքին նախարար Շեփիլովի այցելութենէն, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար երկու երկիրներուն միջեւ:

ՔՈԼԵՐԱՆ կը շարունակուի Կալկաթայի մէջ: Ցարդ մեռած են 107 հոգի: Անցեալ շաբթու պատուաստուեցան 62.000 հոգի: Յունուարէն ի վեր պատուաստուած են 1.078.560 հոգի:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 13).— Ձոյլ ոսկի՝ 446.000, նափոլէոն 3140, զուից. 2970, անգլ. 3980, քսան տոլարնոց 16.680, թղթադրամ՝ տոլար 384, սթերլին 1035, զուից. 91.50, պելժ. 7.65, լիր 0.60, փեզեթա 8.75:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ խլրտումները կը վերսկըսին: Հիւանդանոցներու պաշտօնեաները գործադուլ մը սարքած են: Թղթատարական վարչութեան, երկաթուղիներու եւ հանրային սպասարկութեանց պաշտօնեաններն ալ ցոյցեր կը պատրաստեն:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲԱԺԱԿԸ շահեցաւ, չորեքշաբթի իրիկուն, Մատրիտի Րէալը երեքի դէմ չորս կէտով յաղթելով Սթատ տը Ռենսի: Հանդիպումը տեղի ունեցաւ Փարք տէ Փրէնսի մէջ, ուր այս գիշերային բացառիկ մրցումին համար Սպանիայէն, Ռէնսէն եւ ամէն կողմէ հաւաքուած էին աւելի քան 40.000 հոգի: Երկու միլիոն հանդիսականներ ալ կը հետեւէին հեռատեսիլին վրայ ուր այսխաղը տրուած էր «էօրովիզիոն»ով, այսինքն Եւրոպայի բոլոր երկիրները կրնային հետեւիլ:

Խաղը շատ հետաքրքրական էր եւ առաջին կիսախաղին վերջէն իսկ Սպանիացիները կը տիրապետէին: Խաղը վերջանալէն 12 վայրկեան առաջ Սպանիացիները կրցան յաղթանակի կէտը նշանակել եւ արժանանալ Ֆութպոլի Եւրոպայի բաժակին: Նիւթական արդիւնքն ալ մեծ էր, 19 միլիոն ֆրանք: Օրեր առաջ տոմսակ չէր մնացած:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մարսէյլ, Պոմոնի եկեղեցիին մէջ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն:

Այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Բաշ Ապարանի հերոս եւ Հ. Հանրապետութեան հիմնադիրներէն ողբացեալ

ԴՐՕՅԻ

յիշատակին: Արարողութեանց կը նախագահէ եւ կը խօսի՝ ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալ Հերոսին յիշատակը յարգողները եւ հասարակութիւնը անխտիր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի «Սեբոբ – Սօսէ» մասնաճիւղին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16 — 23, 149, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ:

Կը խօսի՝ ընկ. Ա. ՊԻԼԷՃԻԿՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկումներ»ը:

Ժամը վեցէն վերջ խնջոյք – պարահանդէս:

Տանօք.— Փորթ Քլիշիէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներուն թէ Զարսանճաքի հին ու նոր նահատակներու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, (ռիւ Լուի Պլան): Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները:

●

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Գալուստ եւ Հաճի խանըմ Սերճանեաններու, Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէսեանի եւ իրենց զաւակը Գրիգորի, ինչպէս նաեւ իրենց հօրաքրոջ՝ ողբացեալ տիկին Պահար Սէյխեանի եւ զաւակներուն յիշատակին:

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Մաքրուհի Մարգարեան (Եալաքաէրէցի) եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն իրենց որդւոյն եւ ազգականին Գեղամ Մարգարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ: Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին, իր յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հիւս. Ամերիկայի Ուստըր քաղաքէն Տէր եւ Տիկին Սուքիաս Թէճիրեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Մարսէյլի եւ Փարիզի իրենց հայրենակիցներուն որոնք այնքան ջերմ եւ սիրալիր հիւրասիրութիւն ցոյց տուին իրենց Ֆրանսա այցելութեան առթիւ:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պօղոս Պալիկեան, Տէր եւ Տիկին Խրալեան Սեդրակ եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան իրենց վիշտին, ընկերանալով մինչեւ Սէնփիէռի գերեզմանատունը, իրենց տիկնոջ եւ հարսին՝ ողբացեալ

Հայկանուշ Պալիկեանի թաղման

(Մեռած Յունիս 1ին, 58 տարեկան հասակին, ծնեալ Տէր Նշանեան, Խարբերդ Փերչէնճ գիւղէն):

ՅԵՐԵԿՈՅԹ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի, ժամը 15էն 23: Մասիսի շքեղ սրահին մէջ, 82 Ավընիւ տը Լիվրի:

Կը մասնակցի Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը:

Կը ներկայացուին Երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Հանրակառք 147 էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

Տարեկան պարահանդէսը՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ԻՆ, 1957ԻՆ

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ:

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր:

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի:

4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ:

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնոյէն եւ Փըթի Փոնէն:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը: Օրակարգ՝ նախորդ ժողովի շարունակութիւնը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղած դիմումներու գոհացում տալու համար, կրկին պիտի ներկայացուի Ս. Ղազարի ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին խօսքերը՝ հայ մանուկներուն, արտաքին գործերու նախարար Պ. Փինոյի Երեւան ժամանումը (Առնուած հեռատեսիլէն): Այս շաբաթ, ժամը 8.30ին Ազգ. տան մէջ: Ծախքերու մասնակցութիւն հարիւր ֆրանք: Կը խնդրուի ճշդապահըլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԻՍԻ.— Խրիմեան զպրոցի ամավերջի հանդէսը Յունիս 24ին:

ԼԻՈՆ.— Համաչարսանճաքի տարեկան պաշտահանդէսը Յունիս 24ին:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

«Հայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը» կազմակերպած է վիճաբանական հաւաքոյթ մը, որ տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Գ. Աճէմեանի ճաշարանը: Նիւթ՝ Արտասահմանի մէջ հայ գրականութեան կարելիութիւն կա՞յ թէ ոչ: Պարզաբանութիւն Պ. Լեւոն Մօզեանի կողմէ:

Կը հրաւիրուին միութեան անդամներն ու գրասէրները:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

«Ատափազարի Հայոց Պատմագիրք»ի Փարիզի յանձնախումբը, թէյասեղան մը կը սարքէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ ութ, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (մեթրօ Քառէ):

Ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Ատափազարցի, յարգելի հիւր մը, Պոլսէն:

Կը հրաւիրուին բոլոր Ատափազարցիները: Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆր.:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PERMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 : Հատը 12 փր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 16 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7605 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3416

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

●

Երբեմն հարցումներ կը լսենք.— Աւելորդ չէ՞ արծարծել Կ. Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան խնդիրը, քանի որ չի կրնար գործադրուիլ ամէն տեղ :

Պատասխան.— Բնակա՞ն է խօսիլ եկեղեցական ընդհանուր կանոնագրի մը մասին, երբ գիտենք որ ոչ կրնայ ապաօրէն մշակուիլ, ոչ ալ գործադրուիլ ամէն տեղ :

Նախ, ճիշդ չէ թէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը չի գործադրուիր :

Ընդհակառակն, շատ մը թեմեր կազմակերպուած են այդ հիման վրայ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա :

Եթէ ձեւական փոփոխութիւններ կատարուած են համաձայն տեղական պահանջներու, անխախտ մնացած է բուն ոգին,— իշխանութիւնը վերապահել աշխարհական տարրին, այսինքն բուն ժողովուրդին :

Անոնք որ թաղել կ'ուզեն այս հարիւրամեայ Հիմնական Օրէնքը, ի զուր կը յաւակնին աւելի լաւ եւ արդիական սահմանադրութիւն մը յօրինել անոր տեղ :

Անոնք յայտնապէս կը փորձեն վերահաստատել նախասահմանադրական կարգուսարքը, գերակշռութիւնը վերապահելով կղերական դասուն :

Արդէն իսկ, բոլոր նախանշանները կը հաստատեն թէ պարզապէս ճամբայ կը բանան կղերապետութեան մը համար, յարեւմտեան հոմէականին :

Ապացոյց՝ Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովը, որ հիմնովին կը հակասէ Հայ. Եկեղեցւոյ կանոններուն եւ աւանդութեանց :

Արդէն իսկ իրականութիւն մըն է եպիսկոպոսապետութիւնը, խմբական ձեռնադրութիւններով, առանց նկատի առնելու թեկնածուներուն արժանիքը, այլ մանաւանդ նկարագիրը :

Ինչ ձեւ ալ փորձեն ապագային, պիտի մոլորին կախարդական շրջանակի մը մէջ :

Երազատեսներ միայն կրնան հաւատալ թէ կարելի է նոր եւ ընդհանրական կանոնադրութիւն մը յօրինել ներկայ պայմաններուն մէջ : Նոյն իսկ եթէ սահմանափակուին միայն եկեղեցական կազմակերպութեամբ :

Ո՞ւր պիտի գումարուի այդ սահմանադիր ժողովը :

Ի՞նչ երաշխիքներ կան թէ պիտի կրնայ ժողովրդավար կարգուսարք մը հաստատել, ազատ քուէարկութեամբ :

Ո՞ր համազգային ուժը պիտի կրնայ ապահովել նոր կանոնագրին գործադրութիւնը, ամէն տեղ, առանց նոր ճեղքեր բանալու Հայկական Առաքելական մէջ :

Բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ յետաշրջական փորձ մըն է որ կը ծրագրուի,— մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ, խեղաթիւրելով իրական միութեան եւ ներդաշնակութեան սկզբունքը :

Մեր եպիսկոպոսներն ու վարդապետները կ'ուզեն յետ շրջել կեանքին անիւը, անգամ մը եւս բանալու հօտի մը վերածելու համար տարագիր եւ ցիրուցան բազմութիւնները :

Մինչդեռ, մենք ամէն ժամանակէ աւելի պէտք ունինք իրապէս աշխարհական իշխանութեան մը :

Ո՞վ կ'երաշխաւորէ թէ նոր եւ թունդ կեդրոնաձիգ Պոլոժենիա մը պիտի չփաթթեն մեր գլխուն, շահագործելով էջմիածնի հմայքը :

Ազգային Սահմանադրութիւնը թանկագին վաւերագիր մըն է, մեր ներքին ինքնավարութեան համար :

Մանաւանդ անոր ոգին :

Ո՛վ որ կը փորձէ ժխտել եւ թաղել զայն, կը դառնայ յուղարկաւորը այդ ինքնավարութեան, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

●

«ԴՐԱՄ ՈՒԶԵԼՈՒ ՉԵՄ ԵՐԹԱՐ»

Ինչպէս գրած էինք արդէն, հինգշաբթի օր Ուաշինկթըն մեկնեցաւ արտաքին նախարարը, Պ. Ք. Փինօ : Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ ապահովել Մ. Նահանգներուն աջակցութիւնը Հիւս. Ափրիկէի ֆրանսական քաղաքականութեան մասին եւ ներդաշնակել Արեւմուտքի դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ, ինչպէս եւ քննել Խ. Միութեան նոր ուղեգիծը :

Ֆրանսական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ նախարարը աւելի շատ բարոյական քան թէ նիւթական աջակցութիւն պիտի խնդրէ : «Դրամի մասին պիտի չխօսիմ», ըսաւ Փարիզէն մեկնած ատեն, տեսակցութեան մը առթիւ : «Կարգ մը շատ կարեւոր խնդիրներ պիտի բացատրեմ ամերիկեան կառավարութեան : Անհրաժեշտ է ապահովել Ամերիկայի համերաշխութիւնը : Համերաշխութիւնը օգնութիւն չի նշանակեր : Օրինակ, Ալժերիոյ մէջ մեզի համար անհրաժեշտ է նախ ապահովել մեր բոլոր բարեկամներուն համերաշխութիւնը, բայց չենք ուզեր կրկնել Հնդկաչինի փորձը : Չեմ ուզեր խօսիլ ոչ օգնութեան, ոչ ալ դրամի մասին : Մեզի համար ամէնէն կարեւոր խնդիրն է, Ալժերիայէն զատ, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութիւնը : Կ'ուզեմ Պ. Տըլըսի բացատրել Մոսկուայի մէջ կատարուած խօսակցութեանց արդիւնքները : Իմ կարծիքով, իրական փոփոխութիւն մը կատարուած է Խ. Միութեան մէջ եւ պարտաւոր ենք նկատի առնել : Մենք միշտ հաւատարիմ ենք մեր բարեկամութեանց եւ մասնաւորապէս ամերիկեան բարեկամութեան : Բայց, կարեւոր չէ որ նոր յարաբերութիւններ հաստատուին միայն Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ : Մենք պէտք է մեզի հետ ունենանք մեր բոլոր բարեկամները եւ կը յուսամ թէ Մ. Նահանգներուն համար կարելի պիտի ըլլայ հասկնալ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց նոր խնդիրները : Եթէ հաւասարակշռ քաղաքականութիւն մը չունենանք այս հարցին մէջ, հետեւանքը շատ վտանգաւոր պիտի ըլլայ Արեւմուտքի համերաշխութեան համար» :

Ուրիշ աղբիւրներէ ալ կը հաստատուի թէ Պ. Փինօ, որ Փարիզ պիտի վերադառնայ յունիս 22ին, կը յուսայ համոզել Մ. Նահանգները որ միանգամ ընդ միշտ ընդունին թէ Ալժերիան ֆրանսական խնդիր մըն է եւ չի կրնար լուծուիլ Ազգաժողովին միջոցաւ : Յետոյ պիտի խնդրէ որ Մ. Նահանգները չաճապարեն, դեսպան մը նշանակելու համար Թունուզի մէջ, քանի որ տակաւին դիւանագիտական համաձայնութիւններ կնքուած չեն այդ երկրին եւ Ֆրանսայի միջեւ :

Տեղական թերթերը գիտել կուտան թէ Թունուզ արդէն ձեռնարկած է իր առաջին դեսպանները նշանակելու : Միւս կողմէ, Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Վինոկրատով առջի օր այցելեց Թունուզի կառավարութեան Փարիզի գրասենեակը : Կը կարծուի թէ առաջարկած է առաջին դեսպանը նշանակել :

Պ. Փինօ երէկ ճաշի հրաւիրուած էր Նիւ Եորքի մէջ, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին կողմէ : Ուաշինկթընի մէջ պիտի այցելէ նախագահ Այզընհաուըրի : Բուն բանակցութիւնները պիտի կատարէ արտաքին նախարարին՝ Տըլըսի հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին արտաքին յանձնաժողովը, որ 1.100.000.000 տոլար դեղչած էր Այզընհաուըրի պահանջած վարկերէն (արտաքին օգնութիւն), Եչ. օր վերահաստատեց 615 միլիոն տոլարի գումար մը : Բայց խնդիրը չէ փակուած տակաւին :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

« ՍԹԱԼԻՆԻԿՆԵՐԸ »

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, *Փրաւտա* նոր պայքար մը բացած է, կարգի հրաւիրելու համար փոքր Սթալինները, որոնք առանձին դասակարգ մը կը կազմեն Խ. Միութեան մէջ :

Այս առթիւ, թերթը խստօրէն կը ձաղկէ «Սթալինիկ»ներու կոպտութիւնը, սնապարծութիւնը եւ ինքնահաւանութիւնը : Այսինքն ճիշդ այն բացասական գիծերը որոնց մարմնացումն էր «ժողովուրդներու հանճարեղ առաջնորդը», Ջուղաշվիլի Սթալին :

Այս առթիւ յատկապէս կը յիշէ պատասխանատու դէմքեր, որոնք վարակուած են անձի պաշտամունքով եւ ուրիշ սթալինեան մեղքերով :

— *Շատեր կը գործեն իբրեւ քաղաքական ջոջեր որոնք համոզուած են թէ կրնան ինքնագլուխ որոշումներ տալ : Անոնք ոչ մէկուն կարծիքը նկատի կ'առնեն : Իսկ ինչ որ աւելի գէշ է, այն համոզումն ունին թէ չեն կրնար սխալներ գործել* » :

Այսպէս, Ուկրայնայի Կրուճնկի շրջանին կուսակցական գործիչը, Բոնդարենկօ, տեղեկագիր մը դրկած է գերադաս մարմիններուն, իրեն վերագրելով անցեալ տարուան հունձքերուն յաջողութեան պատիւը : «Մինչդեռ այդ յաջողութիւնը արդիւնք էր բարենպաստ օդին» :

Ուրիշ մը, Ռոմինսկի շրջանին կուսակցական քարտուղարը, Ցեխմիստըր, կը մերժէ որեւէ կարծիք հարցնել եւ իր պաշտօնակիցները հոս ու հոն կը տեղաւորէ ուզածին պէս :

Երրորդ մը, Սպիտակ Ռուսիոյ կուսակցական քարտուղարն է, որ կ'ամբաստանուի թէ քմահաճօրէն արձակած է հնարիչ մը, փնացնելով անոր գիւտերէն մէկը :

Շարքը շարունակելի է եւ կրնայ հասնիլ մինչեւ ծայրագաւառ :

Տարակոյս չկայ թէ Սթալինիկներ պիտի փնտռեն, նաեւ, Հայաստանի մէջ :

Կեդրոնին արձակած ո՞ր ազդանշանէն, մարտակոչէն կամ նշանախօսքէն ազատ մնացած է մեր երկիրը :

Երէկ լրտեսական հետապնդումներ կը կատարէին ռուս Կիրպոտինի կամ հայազգի Հայրեանի միջոցաւ : Այսօր ալ կրնան ուրիշ «հաւատարիմներ» գտնել, նոր որսեր նարելու համար :

Երէկ՝ յանցաւոր կը համարուէր ան որ մոռցած էր գովասանական տաղ մը ձօնել «*Հանճարեղ*»ին :

Այսօր ալ կրնան իբրեւ Սթալինիկ ամբաստանել Հայաստանի այսինչ վարիչը կամ գրագէտը, ըսելով թէ գլխարկը վար առեր է կամ խաչ հաներ է, Սթալինի «մոնումենտ»ին առջեւէն անցած ատեն...

Մինչդեռ, իսկապէս *ռեւոլուցիոն* գործ մը կատարած պիտի ըլլային, վար առնելով այդ վիթխարի յիշատակարանը, որ նախատինք մըն է իրենց համար իսկ :

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՕԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

●

Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանը հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն.

« Ստորեւ հաղորդում ենք Ձեզ ի գիտութիւն՝ վեհափառ Հայրապետի կողմից Անթիլիասի Աթոռի Տեղապահ Ամենապատիւ Խորէն Եպիսկոպոսին ուղարկուած հեռագրի պատճէնը .—

« Գոհունակութեամբ ստացանք Եղիշէ Արք.ի հեռագիրը Զարեհ Սրբազանի խնդրանքով : Որպէս զի համաձայնութիւնը իր լրումին հասնի, Ս. Էջմիածին կը հրաւիրենք Աթոռիդ Եպիսկոպոսները եւ կողմերու աշխարհական ներկայացուցիչները առանց խտրութեան : Ցանկալի կը գտնենք օծումը կատարել Էջմիածնի տաճարին մէջ համազգային ընդհանուր համերաշխութեամբ եւ ուրախութեամբ, առանց որ այդ՝ պարտադիր նախընթաց մը հանդիսանայ ապագայի համար : Կոչ կ'ընենք բոլորիդ՝ Սուրբ Աթոռիդ Միաբանութեան եւ ժողովուրդին՝ սիրոյ եւ միութեան ոգիով առաջնորդուիլ, ի շահ Սուրբ Եկեղեցւոյ եւ ազգիս Հայոց» :

ԽՄԲ.— Մենք այս լուրը քանի մը օր առաջ իմացած էինք, բայց Ֆրանսայի Կաթող. պատուիրակէն խնդրուեցաւ յետաձգել հրատարակութիւնը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

●

«ՄԵԾ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱԾ ԵՆ »

Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռ. Լաքոստ, որ Ալժէ կը գտնուի, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ մեծ ճակատամարտները վերջացած են : « Միտքէս չանցնիր ըսել թէ վստահութիւնը եւ բարեկարգութիւնը վերահաստատուած են. բայց ինծի համար բացառիկ պարագայ մըն է հաստատել թէ ինչ որ անկարելի կը համարուէր 4 ամիս առաջ կարելի դարձած է : Այն կացութիւնը որ ծնունդ առած էր ապստամբութեան հետեւանքով, այժմ սովորական հանգամանք ստացած է, շնորհիւ Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն ողջամիտ տարրերուն պայծառ հասկացողութեան : Այս ամսու վերջ 364.000 զինուոր պիտի ունենանք Ալժերիոյ մէջ » :

Նախարարը Եչ. օր ժողովի հրաւիրած էր Ալժերիոյ քաղաքային եւ զինուորական պետերը : Խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուին : Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ որոշուած է ընդհատել զինուորական մեծ գործողութիւնները եւ փոքր զօրամասեր կազմել ամէնէն կարեւոր շրջաններուն մէջ, տեւական շփում հաստատելով բնակչութեան հետ :

Տեղական թերթերը նորէն կը ծանուցանեն...

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԷՊԻ ՍԻՊԵՐԻԱ

Հայաստանի Հեռագրական Գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ մինչեւ Մայիս 31, հազար երկու հարիւր դիմում կատարուած է «Հայաստանի երիտասարդ հայրենակիցներից», Ծայր. Արեւելքի շրջաններն երթալու համար : (Սով. Հայաստան, 1 Յունիս) :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Լենինականի մէջ ալ ժողով մը գումարուած է եւ « աւելի քան 150 երիտասարդներ ցանկութիւն են յայտնել մեկնելու » :

«Սով. Հայաստան» պատանիներու եւ աղջիկներու լուսանկարներ ալ հրատարակած է (2 Յունիս), գարկ տալու համար այս «հայրենասիրական» շարժումին :

ՕՐԹՈՏՈՔՍ ԿՂԵՐԱԿԱՆ պատուիրակութեան հետ Նիւ Եորք հասած են էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին անդամներէն Տէր Յովհաննէսեան եպիսկ. եւ պրոֆ. Արարատ Ղարիբեան : Անշուշտ մասնաւոր պաշտօնով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Տասնօրեակը, որ մեծ խանդավառութիւն պատճառած էր Մոսկուայի մէջ, վերջացաւ Յունիս 1ին : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ թատրոնը կը յորդէր աննախընթաց բազմութեամբ, երբ Վահրամ Փափազեան «Օթէլլօ»ն կը ներկայացնէր : «Պաղտասար աղբար»ի մէջ փայլեցաւ Հրաչեայ Ներսէսեան : Շատ յաջող էին նաեւ «Դաւիթ Բէկ»ի եւ «Արշակ Բ.»ի ներկայացումները :

ԱԿԱՄԱՅ ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

●

Մեր 1955 Դեկտեմբեր 30ի «Մամուլ»ին մէջ գրած էինք, որ Հայաստանի Գիտու-թեանց Կաճառի Պատմութեան Ինստիտու-տը ձեռնարկած է հրատարակութեանը «ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒ-ԹԵԱՆ»:

Ձեռնարկի Ա. հատորը լոյս տեսած է 1954ին, հեղինակութեամբը Յ. Ճէլիբէկ-եանի եւ Ա. Յակոբեանի:

Խօսելով 1918ի Մայիսեան կռիւներու մասին՝ «ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ» հեղինակները կը նկատեն. —

Հայ ժողովուրդն իր համար ստեղծուած այս բացառիկ ծանր օրերին, հակառակ դաշնակների կապիտուլյանտական (անձ-նատուական. — «Յառ.») — դաւաճանա-կան քաղաքականութեան, մի շարք վայ-րերում յամառ դիմադրութիւն ցոյց տը-ւեց թիւրքական զաւթիչներին: Երեւանի շրջակայ գիւղերի բնակչութիւնը Սարդա-րաբադի տակ Մայիսի վերջին օրերին պարտութեան մատնեց Երեւանի վրայ արշաւող թիւրքական դիւիզիային եւ ըս-տիպեց նրան ետ նահանջել դէպի Ալեք-սանդրապոլ: Նոյն օրերին Ղարաքիլիսայի տակ Ղազախ - Դիլիջանի եւ Փամբակի գիւղերի գիւղացիութիւնը երեք օր կանգ-նեցրեց թիւրքական բանակի առաջխաղա-ցումը («ՈՒՐՈՒԱԳԾԵՐ Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ», Ա. պրակ, էջ 25):

Այս տողերէն դժուար չէ նկատել, որ բոլշեւիկ «պատմաբան»ները, դրական վերաբերում ունենալով դէպի Մայիսեան պատմական կռիւները՝ Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի ու Ղարաքիլիսայի, տէր կը կանգնին այդ կռիւներուն ...

Սակայն ոչ թէ ուղղակի, այլ ԱՆՈՒՂ-ՂԱԿԻ՝ «հայ ժողովուրդ»ի միջոցով ...

Այս «ամօթխածութիւն»ը հազիւ տարի մը պահելով՝ յաջորդ տարին՝ 1955ին՝ բոլշեւիկները տէր կը կանգնին Մայիսեան կռիւներուն նաեւ ՈՒՂՂԱԿԻ ...

«Ախորժակը ուտելով կը բացուի», կ՚ըսէ Ֆրանսացին ...

Հայպետհրատը 1955ին Երեւանի մէջ լոյս կ՚ընծայէ համայնավար ուրիշ «պատմաբան»ի մը՝ Խ. Հ. Բադալեանի 88 էջերէ բաղկացած հետեւեալ գրքոյկը՝ «ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԻ ԿՈՆՏՐՌԵՒՈԼՈՒՑԻՈՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՓԱՍՏԵ-ՐՈՒ ՄԱՍԻՆ (1918 - 1920 թ. թ.»):

Այդ գրքոյկի մէջ 1918 Մայիսեան կը-ռիւներու մասին խօսելով՝ Բադալեան կը գրէ. —

Հայաստանի աշխատաւորութիւնը 1918 թուականի գարնանը թիւրքական գերա-կշռող ուժերի դէմ մղուող մարտերում մի շարք լուրջ յաղթանակներ տարաւ: Այսպէս, օրինակ՝ հայ ժողովրդի հերոս զաւակները «11 օր Սարիղամիշի շրջանում կանխելով Թիւրքերի յարձակումները մեծ կորուստներ պատճառեցին նրանց: Ղա-րաքիլիսայի ռազմաճակատում տասը հա-զար Հայեր Մայիսի 23 - 27ը, ձախողելով քսան հազար Թիւրքերի յարձակումները, նոյնպէս լուրջ կորուստներ պատճառեցին նրանց: Սարդարաբադի ժողովրդական ճակատամասում Հայերը խոշոր յաղթա-նակ տարան Շեֆքի փաշայի 30.000նոց բանակի դէմ եւ լուրջ կորուստներ պատ-ճառեցին նրան»: Նոյնիսկ թշնամին, յան-ձին կովկասեան ռազմաճակատում թիւր-քական բանակի գլխաւոր հրամանատար գեներալ - լէյտենանտ Վեհիբ փաշայի, Բաթումի «բարեկամութեան եւ խաղա-ղութեան» կոնֆերանսում հարկադրուած էր խոստովանել, թէ հայ ժողովուրդը լուրջ հարուածներ էր հասցնում թիւրքա-կան բանակին:

Պատասխանելով այն հարցումին, թէ Մայիսեան կռիւները ո՞վ կազմակերպած ու ղեկավարած է՝ Խ. Բադալեան կը գրէ.

... ԱՅԴ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՄԱՐՏԵՐԸ ԿԱԶ-ՄԱԿԵՐՊՈՒՄ ԵՒ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄ ԷԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ (անդ, էջ 9):

Ինչպէս կը տեսնէք, 1955էն այս կողմ բոլշեւիկները բոլորովին տարբեր լոյսի տակ կը տեսնեն 1918ի այն պատմական դէպքերը, որոնք ծնունդ տուին յաւէտ պաշտելի ԵՌԱԳՈՅՆԻՆ ...

Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլիսէի պատմական կռիւներուն բացառիկ արժէքը ըմբռնելով՝ բոլշեւիկ-ները այսօր ոչ միայն այդ կռիւներուն գովքը կը հիւսեն, այլ եւ կը յայտարա-րեն, որ այդ կռիւները կազմակերպած եւ ղեկավարած են իրենք ...

Միայն չեն ըսեր — այսօր եւ առայժմ — որ նաեւ իրենք 1918 Մայիս 28ին պար-գած են ... ԵՌԱԳՈՅՆԸ՝ անկախ Հայաս-տանի պետական դրօշը:

Տեղ մը նշանակեցէք. — ՕՐ ՄԸ ԱՅՍ ԱԼ ՊԻՏԻ ԸՍԵՆ ...

Յ. Գ. — Հայաստանի անկախութեան հռչակումէն ետք, այսինքն այն կռիւնե-րէն ԵՏՔ, որոնք տեղի ունեցան Սարդա-րապատի, Բաշ Ապարանի եւ Ղարաքիլի-սէի ռազմաճակատներուն վրայ, հայ հա-մայնավարները Թիֆլիսէն ներկայացու-ցիչ մը կը ղրկեն Հայաստան՝ հոն համայ-նավար կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար:

Այդ ներկայացուցիչը կ՚այցելէ Ալեք-սանդրապոլ (Լենինական)՝ կեդրոնը հայ բանուորութեան, ինչպէս եւ այլ բանուո-րական շրջաններ, ապա՝ Թիֆլիս դառնա-լով՝ վկայութեամբը ականաւոր բոլշեւիկ-ներէն Ամիրխանեանի (տես իր յօդուածը՝ «1920Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ», «Նորք», Երեւան, 1923, թիւ 2), կը յայտարարէ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿ-ՑՈՒԹԻՒՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ ՄԻԱՅՆ ՄԵՐ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏԱԿԱՆ ԳԼՈՒԽՆԵՐՈՒ ՄԷՋ: ՆՄԱՆ ԲԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՉԸ-ԿԱՅ ՈՒ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԸԼԼԱԼ, ԳԻՒՂԱՑԻ-ՆԵՐՆ ՈՒ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ՈՉԻՆՉ Կ՚ՈՒ-ԶԵՆ ԼՍԵԼ ՆՄԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՄԱՍԻՆ:

Իրենց ներկայացուցչի այս զեկուցումը լսելով՝ Թիֆլիսի հայ համայնավարները, վկայութեամբը միշտ նոյն Ամիրխանեա-նի՝

ԿՈՐՈՇԵՆ ՑՈՒՑԱՆԱԿԸ — «ՀԱՅԱՍ-ՏԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ» — ՀԱՆԵԼ (Բ. ԲՈՐԵԱՆ — «Հայաստան», Հ. Բ., 1929, Մոսկուա, էջ 95):

Առանց «ցուցանակ»ի այս անգոյ հա-մայնավարներն են ահա, որ կազմակեր-պած ու ղեկավարած են Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի ու Ղարաքիլիսէի մարտե-րը ...:

Անակնկալի չգաք, երբ վաղը ՌԱԿ կոչ-ուած ստղունը եւս, հետեւողութեամբը բոլշեւիկներու, յայտարարէ ձեզի.

— Բոլշեւիկները առանձին չէին, մենք ալ իրենց հետ էինք. այդ մարտերը մենք միասնաբար կազմակերպա՛ծ ու ղեկավա-րա՛ծ ենք ընդդէմ Դաշնակներու եւ ընդ-դէմ ... Թուրքերու:

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ֆրանսացի ընկերվարական հիւրերէն Պ. Պոժի, իբրեւ ներկայացուցիչ երեսփոխան Ժան Մասի՝ իր շնորհաւորութիւնները եւ համակրանքը յայտնեց, ըսելով թէ՝ Ֆը-րանսացի ընկերվարականներս ուշադրու-թեամբ կը հետեւինք Հայ Դաշնակցական ընկերվարականներու աշխատանքին: Պ. Ժան Մաս որ ինչպէս անցեալին իր կարե-լին չէ խնայած հայ բարեկամներուն օգ-տակար ըլլալու համար, նոյնը պիտի ընէ ապագային ալ: Ակնարկելով արտաքին գործերու նախարար Պ. Ք. Փինոյի Հա-յաստան այցելութեան եւ ծանօթ ցոյցե-րուն, ըսաւ թէ Ֆրանսան կը մնայ եղբայ-րութեան, ընկերային արդարութեան եւ ազատութեան երկիրը:

Բանախօսելու կարգը եկած էր երիտա-սարդ ընկ. Ժ. Դատաւորեանի որ մաքուր հայերէնով մը, նշանակալից ճառ մը խօ-սեցաւ՝ ուղղուած երիտասարդութեան: «Ես Մայիս 28ի պատմականը պիտի չը-նեմ, քանի որ յարգելի նախագահը այդ պարտականութիւնը կատարեց: Այսօր, Հայաստանի Անկախութեան օրն է: Հա-յաստանի մէջ, հայ ժողովուրդը կը տօնէ իր անկախութիւնը իր սրտին եւ զգացում-ներուն մէջ: Կրնա՞ք երեւակայել թէ ինչ-պէս պիտի տօնէր այդ օրը, եթէ ազատ ըլլար: Վարձու մարդիկ եւ գրիչներ, չա-րունակ կը խօսին Հայաստանի շինարա-րութեան մասին: Մեր ժողովուրդը ո՞ւր եւ ե՞րբ չէ շինած: Ազատ ձգեցէք եւ ար-դիւնքը կարճ ժամանակի ընթացքին յայտնի պիտի դառնայ: Մենք քաղաքա-կան եւ հայրենասիրական դասեր չունինք առնելիք օտարին թմբկահարող փերեզակ-ներէն: Մենք երիտասարդներս գիտենք որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գործով ապա-ցոյց տուած է իր հայրենասիրութեան: Մենք յուսահատիլ չենք գիտեր: Հաւա-տացած ենք թէ օր մը պիտի գայ, երբ հայ ժողովուրդը պիտի վերստանայ իր անկա-խութիւնը: Մենք երիտասարդներս մեր բաղուկով եւ մեր աշխատանքով պիտի ի-րականացնենք զայն: Վարչաձեւը մնայուն չէ»: Հայերէն ճառէն վերջ ընկերը խօսե-ցաւ նաեւ ֆրանսերէն, հիւրերուն հա-մար, վեր հանելով ֆրանքօ-հայկական դարաւոր բարեկամութիւնը որ ամրապն-դուած է ժողէններու, Փրեսանսէներու եւ ուրիշներու ջանքերով.

Օրուան խօսնակը՝ երիտասարդ ընկեր Լեւոն Գըլըճեան, բեմ հրաւիրեց Նոր Սե-բաստիոյ Գուսանական Միութիւնը որ արտասանեց Յ. Թումանեանի «Հին Օրհնութիւնը»: Պ. Ժիրայր Գասպարեան, «Արմենիա», երգ-չախումբի անդամներէն, հրապուրիչ ձայ-նով երգեց «Անուշ»էն հատուած մը եւ կը-տոր մըն ալ ֆրանսերէն: Հանդիսականնե-րու խնդրանքին վրայ՝ երգեց նաեւ Գ. Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ ուրիշ ֆրանսե-րէն կտոր մը:

Ապա՝ նախագահին հրաւէրով բեմ բարձրացաւ ընկեր Հ. Սամուէլ՝ որ խօսե-ցաւ փաստացի ճառ մը: Անհաւասիկ ամ-փոփումը. —

«38 տարի առաջ իրականացաւ հայ ժողովուրդին դարաւոր երազը: Դիւրին ձեռք չբերուեցաւ ազատութիւնը: Հինգ-ուկէս դար սպասեցինք: Ամբողջ այդ ժա-մանակաշրջանին անցանք արեան ճամբա-ներէն, դիմադրեցինք ամէն կարգի բռնա-կալութեանց: «Մայիս 28»ը մեր դարաւոր զոհողութեանց արդասիքն է: Միայն Ա-բարանեան դաշտին մէջ ինկած հերոսնե-րը չէին զայն կերտողը: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջ մարտիրոսներով ու նահա-տակներով իր բաժինն ունի անոր մէջ: Լրիւ չեղաւ մեր անկախութիւնը: Պատ-մական Հայաստանին մէկ մասը միայն ա-զատագրուեցաւ: Միւսը կը մնայ «Թշուառ ու անտէր»: Կէս կուշտ, կէս անօթի, տա-բերներով ռազմաճակատներու վրայ կըռ-ուելէ վերջ, ամէնէն դժնդակ պայմաննե-րու տակ, յոգնաբեկ հայ բանակն ու պա-տահական զէնքերով զինուած կամաւոր-ները հայ ժողովուրդին ապահովեցին յաղթանակ մը, հիացում պատճառելով ամբողջ աշխարհի: Արեւելեան Հայաստա-նի մէկ մասին ազատագրումը՝ վերջնա-կէտ հայ ժողովուրդին ցոյց ... իր ճամբան: Հայկական Դատը դադրեցաւ այլեւս պարզապէս բարենորոգումներու ծրագիր մը ըլլալէ, ինչպէս ամբողջ 40 տարի, ու դարձաւ Ազատ, Անկախ եւ Մի-ացեալ Հայաստանի հաւատամք: Մայիս 28ի հրաշքը մեզի սորվեցուց թէ անկա-րելի բան չկայ աշխարհի վրայ: Կը բաւէ որ ունենանք անսահման համբերութիւն, անսասան կամք ու անխախտ հաւատք»: Ընկերը յետոյ ակնարկ մը նետեց այսօր-ուան կացութեան վրայ, շեշտելով թէ դժգոհութիւնը խորհրդ. իշխանութեան հանդէպ այսօր ալ կը մնայ ուժեղ եւ թէ Հայաստանի Անկախութիւնը ուշ - կա -

Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ — ՆԱՅԻՐԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

Յունիս 9ի նուագահանդէսը մանաւա-րաբար չահեկան էր իր յայտագրով ուր քով քովի դրուած էին Կոմիտասեան եր-գերը եւ Օ. Պէրպէրեանի Հինգերորդ Հա-մանուագը՝ նուիրուած մեր ազգային կեանքի պատմութեան երեք շրջաններուն (Ոգեկոչում - Մարտիրոսացում - Վե-րելք):

Մեր արուեստին ինքնուրոյն արտայայ-տութեան նմոյշներուն եւ արդիական բարդ մտածումի մը երկին այս զրացնու-թիւնը նոր առիթ մը կուտայ խորհելու թէ ինչպէս ազգային արուեստ մը կրնայ մէ-կէն միւսին անցնիլ՝ առանց կորսնցնելու իր հարազատութիւնը:

Կոմիտասեան երգերը անփոխարինելի գանձերն են մեր արուեստին: Ժողովուր-դէն բխած այդ ազամանդները կը ցոլա-ցնեն հայկական հոգին եւ զայն արտա-յայտելու հիմնական օրէնքները: Աւելի բարդ գործերու հասնելու համար ստեղ-ծագործ արուեստագէտը պէտք է նախ մխրճուի այդ խորքին մէջ, հաղորդուի անոր թաքուն ոգիով, նոր վերելքով մը վերադառնալու համար մեր մեղեդիներուն կերպաւորման զաղտնիքները, անոնց ինք-նայատուկ բոյրը կարենալ բերելու հա-մար նոր ձեւերու մէջ:

Ինչպէս իր առաջին գործերէն իսկ դի-տել տուած էի, Օ. Պէրպէրեան կը ջանայ տալ մանաւանդ այդ ոգիին ձգտումը դէպ ի ազնուական մեծութիւնները, անառիկ բարձունքները: Հետեւաբար ան կը նախ-ընտրէ մեծ կառուցումները ուր կ՚իշխէ մէկին բանաւորութիւնը՝ կեդրոնի մը, առանցքի մը շուրջ հաւասարակշռելով իր գործածած տարրերը, եւ այդ տարրերուն տալով իրենց բարձրագոյն պրկումը:

Այս տեսակէտէն դիտելով, իր հինգե-րորդ համանուագը գեղագիտօրէն ունի բնոյթը՝ կօթողականին (monumental):

Նախ ջանանք փարատել քանի մը թիւ-րիմացութիւններ: Պէտք չէ երաժշտու-թիւնը այլամերժօրէն սահմանափակել անձնական նախասիրութիւններով կամ հինցած տարազներով (ինչպէս ականջի սովորական ձայներու չարայարում): Երաժշտականը իր նեղ առումով կը յատ-կանշէ գեղագիտական միջնոլորտ մը՝ քը-նարական, քիչ մը օրօրող ներդաշնակու-թիւն մը՝ որ կրնայ նաեւ հեռանալ բուն երաժշտութենէն եւ պարունել տարբեր արուեստի գործեր, ինչպէս օրինակ նկար մը կամ շէնք մը: (Վալէրի ճարտարապե-տական գործերու մասին կ՚ըսէ. — Կան որ համր են, ուրիշներ կը խօսին, իսկ կան ալ որ կ՚երգեն): Մինչդեռ օրինակ նկար-չականը կամ կօթողականը կրնան իրենց կարգին անջատուիլ պատշաճներէն կամ քարերէն եւ կերպաւորել ձայներու աշ-խարհ մը:

Ուրիշ դիտողութիւն մը: Նոյն երկին մէջ կարելի չէ այլազան ըմբռնումներու, տարբեր տեսակէտներու կաւակոյտ մը փորձել: Այսպէսով ստացուած հարստու-թիւնը ընդհանրապէս անարժէք է: Ոգե-կան յատկանիշ մը մինչեւ իր բարձրագոյն իրականացման տանելու համար անհրա-ժեշտ կը թուի զոհել այդ ոգիին միւս բաղկացուցիչ յատկութիւնները: Ուրեմն գործի մը մէջ եթէ չգտնենք մեր նախա-սիրածը կամ սպասածը, պէտք չէ անմի-ջապէս եզրակացնենք թէ պարապ է, ա-ռանց խորհելու թէ ուրիշ արժէքի մը գե-րագոյն փայլն է թերեւս որ կը հակասէ մեր նախընտրածներուն ներկայութեան:

Այս մտայնութեամբ է որ պէտք է լսել Հինգերորդ Համանուագը:

Ազդերը, նոյնիսկ հեղինակին կողմէ տրուած չափազանց պատկերալից բացա-տրութիւնները հաւանաբար մոլորեցուցին կարգ մը ունկնդիրներ, որոնք թերեւս կը սպասէին լսելու խրախճանքի կանչերը, հայկական պարերու ծանօթ ռիթմերը եւ զոփինները, յետոյ ոգբի ճիչերը կամ լա-ցի հեկեկանքները, վերջապէս յաղթու-թեան քայլերգի մը առոյգ եւ կանոնաւոր զարկերը:

Իրականութիւնը այսպէս մօտէն բռնող, ընկերային կամ հոգեբանական կեանքը իր ապրուած երեւէքներով հաւատարմօրէն պատկերացնող իրապաշտ եւ արժէքաւոր երաժշտութիւն մը կայ եւ գեռ կրնայ ըլ-լալ: Բայց այդ չէ մեր հեղինակին նպա-տակը: Անոր ոճը եւ ձեւապաշտութիւնը կը փնտռէ աւելի նուրբ ակնարկներ, ոչ անմիջական պատկերացումներ, որոնք կը հեռանան սովորական առումով «մարդ-կային»էն:

Երբեմն կը նշմարուին սակայն փոքր գիջումներ, որոնց ամէնէն յաջողը երրորդ մասինն է, երբ անդրդուելի եւ հեզհեզ լայնցող ընացքով մը դէպի վերջին զա-գաթ մը կը բարձրանան ազնուականն ու ժողովրդականը՝ ձեռք ձեռքի, սերտօրէն միացած:

Գալով գործադրութեան, պէտք է խոս-տովանիլ թէ շատ հեռու էր կատարեալ ըլլալէ:

Պ. Եանըքեան աշխոյժ, ճշգրիտ, ե-ռանդուն ղեկավար մըն է: Ինչո՞ւ այդքան մեծ համեմատութիւններով կ՚ուզէ փոխել մեր երգերուն շարժումի արագութիւննե-րը: Անհրաժեշտ է անաղարտ պահել Կո-միտասեան աւանդութիւնները, որոնք ա-մէնէն փաւերականներն են անշուշտ, եւ չշփոթել խանդը եւ ուժականութիւնը՝ չափազանցուած արագութեան եւ շեշտա-դրութեան հետ:

Իսկ նուագախումբը բացայայտօրէն չէր պատրաստուած, հաւանաբար փորձերու անբաւականութեան հետեւանքով: Ան-կեղծօրէն աւելցնենք թէ այս անպատե-

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑ ՄԸ

•

«Ճակատամարտ մը շահելու համար, երեք բան պէտք է՝ դրամ, դրամ, դրամ», ըսած է խակական հանճարափայլը։ Եւ տիտղոսներու, չքանշաններու բաշխումով յաջողեր է փառքի կամարներ կանգնել իր գլխուն վերեւ։ Արդարեւ, ան կրցած է գտնել մարդկային հոգւոյն ամենազգայուն զսպանակներէն մին։ Եսի մեծարանքը, որքան ալ անոտի թուի, մարդուն մէջ աստուածային մասնիկը կը կայծկլտացնէ եւ կը մղէ զայն գերազանց գործեր կատարելու։

Ամէնի ճակատամարտ մըն ալ մենք ունինք այժմ, զոր կ՚ուզենք շահիլ կարելի եղածին չափ խնայողական ձեւով։ Մինչ լուրջ, չափահաս հոգիներ կը գիւթուին չողշողուն ուսնոցներու, չքանշանի մը կամ տիտղոսի մը հմայքէն, մենք կ՚ուզենք գրաւել մեր մանկիկներունսիրտերը, առանց հրապուրիչ խայծ մը տալու անոնց։ Կը սրտնեղինք, կը յուսահատինք պարզապէս, որ անոնք հետզհետէ կը հեռանան մեզմէ։ Առանց նկատի առնելու որ անոնք ֆրանսական դպրոցական ծրագրի ծանր լուծին տակ ճնշուած են արդէն։ Իրենց ապագայ կեանքը կը կլանէ զիրենք։ Եւ ինչ որ աւելին է, անոնք անկարող են մեզի պէս զգալու։ Ցեղային ոսկի թելին ճախարակը մեր քովն է։ Մեզի կ՚իյնայ դանոնք զօդել արմենական աղամանդակուռ սիւնին։

Ցաղթական բանակներու առընթեր կայ միսիոնարներու օրինակը։ Անոնք միայն «Բանն Աստուծոյ»ով չէ որ կը յաջողին իրենց կապել օտար ցեղի եւ օտար կրօնի բազմութիւններ։ Գողարիկ նկարներու, չքանշաններու բաշխումը իրենց դպրոցներուն մէջ՝ հրաշքներ կը գործեն։

Հասկնանք վերջապէս որ մենք մեր նորահասներուն հանդէպ միսիոնարներու դիրքն ունինք այժմ։ Փոխանակ ափսոսալով, հառաչելով զանոնք մեր ձեռքէն փախցնելու, պէտք է ջանանք օգտագործել փորձուած միջոցները։ Միսիոնարները Աստուածաշունչի նիւթերն ունին նկարազարդելու։ Մենք մեր պատմութեան փառահեղ դրուագներէն, դիւցազնավէպերէն, մշակոյթի լուսաւոր դէմքերէն մեր հայրենի բնանկարներէն, հոյակապ ճարտարապետութենէն պիտի քաղենք մեր նիւթերը, իւրաքանչիւր նկարի ետեւ գրուած համառօտ բացատրութեամբ։ Ազգային ոսկեզօծ ալպոմը պէտք է ամէն հայ տան աւետարանն ըլլայ։ Առանց բացառութեան։

Հինգշաբթի օրուան դասընթացքի աշակերտներուն ներկայութիւնը եւ իրենց դասերուն մէջ յառաջդիմութիւնները քաջալերող այս նկարները մէկիկ մէկիկ պիտի զարդարեն իրենց ալպոմին էջերը։

Բայց մեր ազգապահպանման ծիրը պէտք չէ սահմանափակուի միայն հայկական դասընթացքներու եւ երիտասարդական կազմակերպութիւններու շուրջ։ Օտար վարժարաններ յաճախող մեր ձագուկները աւելի սատար թիւ մը կը կազմեն։ Ծիրդ չէ մոռացութեան տալ զանոնք։ Մէկ կորսուած գառնուկը փնտռելու համար, ամբողջ հօտն է լքեր հովիւը։ Տարին անգամ մը քանի մը բախտաւորներու յաջողութիւնը մամուլի մէջ յիշատակելով պէտք չէ գոհանանք։ Մեր գորովալի ուշադրութիւնը պէտք է պարուրէ զանոնք բոլորը, բոլորը։ Պէտք է ազգային հետաքրքրութեան հպարտութիւնը խաղտացնէ անոնց սիրտերը։ Կը կրկնեմ, մենք մեր փոքրերուն հանդէպ միսիոնարներու դիրքին մէջն ենք այսօր։ Գաղթական հայութեան ամենամեծ հողն է այս։ Բայց քաջութիւն։ Մեծ լեռներուն՝ մեծ փոթորիկ։ Անլուր հալածանքներու ենք տոկացեր դարերով։ Հաւատանք ապագային։ Կազմակերպենք մեր փրկութեան բանակը պարգեւատրութիւններով, տիտղոսներով, չքանշաններով։

Յաղթանակը մերը պիտի ըլլայ անպատճառ։

ՊԱՐԴԵՒՈՒՀԻ ՕՐՖԱ

նուխ կրկին պիտի դառնայ իրականութեան։ (Ծափեր)։

Երիտասարդ ընկեր Յովհ. Ճառայեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ ուղերձով մը՝ երիտասարդութեան յարգանքն ու երախտագիտական զգացումները յայտնեց «Մայիս 28ը կերտողներուն։ Ապա՝ ինքնաբուխ խօսքերով, արտայայտեց երիտասարդութեան մտածումները Մայիս 28ի մասին, հաւատալով թէ՝ նոր սերունդը արժանի ժառանգորդը պիտի ըլլայ Մայիս 28ի, երբ ժամը հնչէ։ Դարձեալ Նոր Սերնդական Օր. Ե. Կօշկարեան, պարեց քանի մը հայկական պարեր, ընկերակցութեամբ Պ. Պարոյրի (թառ), ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն։ Ընկեր Գ. Քէնտէրեան, իրեն յատուկ ուժգնութեամբ արտասանեց Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը։ Տիկին Մ. Եավէր արտասանեց՝ ֆրանսերէն, «Հայ եմ ես», Պ. Չէօրէքճեանի նուագէն ետք, նախագահը պատշաճ խօսքերով փակումը կատարեց հանդէսի առաջին մասին, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլոր գերակատարներուն եւ հանդիսականներուն։ Յետոյ սկսաւ հանդէսին երկրորդ մասը, եւրոպական պարերու բաժինը, ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի եւ տեւելով մինչեւ լոյս։ Այս հանդէսը եղաւ լաւագոյն ձեռնարկներէն մէկը։ Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

ՏԻԳԹԱԴ

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐՈՒ վարչութիւնը տեղեկագիր մը կազմած է, որուն համաձայն ամսական 1 միլիառի բաց մը կ՚ունենայ։ Կը պահանջեն կամ աւելցնել հանրակառքի եւ մեթրոյի գիները, եւ կամ պետական նպաստ յատկացնել։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

•

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ճարտարապետներու միութիւնը խորհրդակցական ժողով մը ունեցաւ, ուր հրաւիրուած էին ճարտարապետներ, շինարարներ, բնակիչներ, բնակարանային տնտեսութեան աշխատողներ։ Ժողովին միջոցին պարզուեցաւ որ 1940ի համեմատութեամբ տարեկան 2·5 անգամ աւելցած էր շինարարութիւնը։ Երկրորդ հնգամեակին 510 միլիոն ռուպլիի բնակարանային շինութիւն եղած է, եւ շահագործման յանձնուած է 340 հազար քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն։ 1956ին աւելի բնակարան պիտի շինուի, քան ամբողջ հնգամեակին։ Ժողովականները ըսին թէ տակաւին բնակելի տուներու թիւը շատ պակաս է, թէ թերութիւններ կան պատերուն, միջյարկային ծածքերու, միջնորմներու կառուցման մէջ։ Գրեթէ բոլոր բնակելի շէնքերը թերի են, անկարգ բակերով։ Խորհրդակցական ժողովը միջոցներ ցոյց տուաւ բնակելի շէնքերու կառուցման որակը բարելաւելու համար։

ԻՍԼԱՆՏԱՑԻ մասնորականներ Հայաստան այցելեցին Մայիս 14ին։ Պատուիրակութեան ղեկավարը ճարտարապետ Սիգուրդուր Տորոդդսէն շնորհակալութիւն յայտնելով ընդունելութեան առթիւ ըսաւ. — «Մենք ծանօթ չենք Հայաստանի, այդ է պատճառը որ երկար ճամբայ կտրեցինք որպէսզի ճանչնանք ձեր հանրապետութիւնը։ Ես հաւատացած եմ որ մեր գալուստը կը նպաստէ մեր երկու երկիրներու ժողովուրդներու մշակութային կապերու զարգացման։

ՓՐՈՖ. ԽՈՐԷՆ Ա. ԵՐԷՑԵԱՆ մեռած է Մայիս ամսուան սկիզբը Երեւանի մէջ։ Ծնած էր 1882ին։ 1909ին աւարտած է Լայփցիկի համալսարանը։ Վերադառնալով Անդրկովկաս, մինչեւ 1923 կ՚աշխատի իբրեւ մասնագէտ երկրագործ։ 1923էն ի վեր Երեւանի գիւղատնտեսական համալսարանին անասնաբուծական բեմի վարիչ էր, եւ գիտական բեղնաւոր աշխատանք կատարած է անասնաբուծութեան զարգացման մէջ։ Հայաստանի մէջ հիմքը դրաւ հանրամատչելի գիւղատնտեսական գրականութեան հրատարակութեան։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ առաջին ջրաէլեկտրակայանի երեսնամեակը լրացաւ։ Շինութիւնը սկսած էր 1923ին։ Տարուէ տարի կ՚աւելնայ կայանի ուժի արտադրութիւնը։ Հին նախնական կայանը ներկայիս դարձած է ժամանակակից արհեստագիտական պահանջներուն բաւարարող էլեկտրակայան։

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ օդաչու Գաբրիէլեան Միկ-4 պտուտակաւոր օդանաւի վրայ աշխարհի նոր մրցանիշ մը հաստատեց, երկու թոն բեռով բարձրանալով մինչեւ 6017·5 մեթր բարձրութեան վրայ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

•

ԱՎԻՆԵՈՆ, 12 Յունիս (Յառաջ).—Մեր փոքրաթիւ գաղութն ալ տօնեց Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը Յունիս 10ին, կիրակի կէսօրէ վերջ։

Ընկեր Յ. Հոլոբիկեան հանդէսը բանալով խօսքը տուաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլի, որ շուրջ մէկ ժամ բացատրեց օրուան տօնին իմաստը։ Պատմականն ըրաւ Հայկական Դատին ու ակնարկ մը նետելով ներկայ ազգ. ու քաղաք. կեանքին վրայ, թելադրեց վառ պահել հայրենասիրական զգացումը նոր սերունդին մէջ եւ յոյսով ու հաւատքով նայիլ ապագային վրայ։

Ընկերը նաեւ տեղեկութիւններ տուաւ արքայազուն Հեթում պատմիչին վրայ, որ ԺԳ. դարուն Ավինեոն գալով Կիլիկիայէն՝ Կղեմէս Ե. Պապին ներկայացուցած էր իր «Ծաղիկ Արեւելքի պատմութիւն» անուն գիրքը։ Յիշեց նաեւ պարսկահայ Յովհ. Ալթընը, որ ԺԸ. դարուն Ավինեոն երթալով, տորոնի մշակութիւնը մացուցած էր Վոքլիւզի նահանգին մէջ։ Ալթընի արձանը՝ կանգնուած Ավինեոնի մէջ, այժմ փոխադրուած է Ալթըն լը Փալիւսը, որ կը կրէ մեր հայրենակցին անունը։ Գեղարուեստական բաժնին համար Մարսէյլէն եկած էր Օր. Եղիսաբէթ Կօշկարեան (Սէն Լուի Նոր Սերունդէն), որ իր հայկական պարերով խանդավառեց ներկաները։ Արտասանեց ընկեր Խ. Գաբրիէլեան։ Երգերով եւ խմբական պարերով վերջ գտաւ հանդէսը։

Մեր շրջանը այցելած են ասկէ առաջ ընկերներ Շ. Միսաքեան, Սիմոն Վրացեան եւ ուրիշներ։ Լաւ կ՚ըլլար, որ ծանօթ դէմքեր յաճախ այցելէին այս մոռցուած անկիւնը։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ օրէնքը բարեփոխել կ՚առաջարկէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, դիտել տալով թէ միայն չորս հազար վիզա տրամադրելի է աւելի քան տասը հազար դիմումներու համար։ Չեն օգտագործուած Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ տարագիրներուն յատուկ վիզաները։ Նախարարը կ՚առաջարկէ օգտագործել զանոնք։

ԵՐԿՈՒ ԽԵՆԹԵՐ, նաւակի մը մէջ, ձուկ կ՚որսան ծովուն բացերը։ Երբ ցամաք կը վերադառնան, մէկը կ՚ըսէ միւսին.

— Որսին տեղը նշան դրի՞ր, որպէսզի վաղը նորէն նոյն տեղը գանք։

— Անշուշտ, կը պատասխանէ միւսը։ Կաւիճով նշան դրի նաւակին կողերուն վրայ։

— Ապուշ, վաղը եթէ նշանը ջնջուի, ինչպէ՞ս պիտի գտնենք տեղը, կը հարցնէ առաջինը։

հութիւնը մասամբ դարմանելու համար Պ. Պէրպէրեան չունէր մասնագէտ մեծ ղեկավարի մը փորձառութիւնը եւ թէֆնիքը։

Այս պայմաններէն տուժեց նաեւ մենանուագողը՝ Տիկին Վանլով-Ճինճեան։ Աւելի ճիշդ եւ ճկուն ընկերակցութիւնով մը հաւանաբար պիտի տար իր խղճամիտ դաշնակահարուհիի տաղանդին ամբողջական չափը։

Հարկ է անդրադառնալ այս խնդրին։ Այս սեռի համանուագային երաժշտութիւն մը — որ իր բնութեամբ իսկ բարդ է ամէն տեսակէտէ, ուր «ռիթմ»երը շարունակ կը փոխուին, ուր գործիական ճշգութիւնը, ուժգնութիւններու տարբերութիւնները մեծ դեր ունին — կը կարօտի երկար եւ մեծածախս պատրաստութեան մը։

Մեր գաղութին համար դժուար է նման ձեռնարկներ յաջողցնել առանձին։ Մաղթենք որ Պ. Պէրպէրեան օր մը յաջողի ինքզինքը պարտադրել Փարիզի համանուագային մեծ ընկերակցութիւններէն մէկուն՝ որպէսզի իր գործերը տրուին պաշտօնական նուագահանդէսներու շարքին մէջ։ Այն ատեն, լաւ պատրաստուած եւ լաւ ղեկավարուած գործադրութիւն մը օտար համակիրներու նոր խումբի մը նըպաստը հաւանօրէն պիտի բերէ հեղինակին ապագայ նուագահանդէսներուն։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ՍԱՄՈՒԷԼ

•

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Սպարապետի եւ զօրավարի ինքնասիրութիւնը մաքառում էր նրա մէջ՝ ամուսնի եւ ընտանիքի հօր զգացմունքների հետ։ Նա պէտք էր գնար։ Ո՞վ գիտէ, գուցէ այլեւս չվերադառնար... Բայց ի՞նչ կը լինէր իւր բացակայութեան ժամանակ անպաշտպան ընտանիքի դրութիւնը։ Ո՞ւմ յանձնէր, ո՞ւմ խնամակալութեան ապաւինէր։ Նա պէտք էր գնար թշնամու հետ զարկուելու։ Բայց գլխաւոր թշնամին հէնց իւր տան մէջն էր։ Նա տարակոյս չունէր, որ երբ կը սկսուէր պատերազմի փոթորիկը, հէնց ինքը, Սամուէլի մայրը, կը յանձնէր նրա զաւակներին, նրա կնոջը պարսից գինուորների ձեռքը, եւ նրանց կը տանէին, եւ, իբրեւ գրաւական՝ կը պահէին, հօրը գինաթափ անելու համար։

Ապագան իւր բոլոր սարսափանքով ներկայանում էր նրա աչքում։ Նրան շատ հասկանալի էր պարսից արքունիքի խորամանկ կարգադրութիւնը, որով խասխ պատուիրուած էր՝ կալանաւորել Հայոց նշանաւոր նախարարների ընտանիքները եւ պահել առանձին բերդերում։ Եւ այդ պէտք է իրագործուէր Մերուժանի եւ Սամուէլի հօր ձեռքով։ Նպատակը պարզ էր։ Նրանք լաւ հաշուել էին, թէ հայրերը բանակումը կը լինեն, իսկ ընտանիքները տանը թողած։ Կալանաւորելով ընտանիքները, նրանց երկիւղով կը սանձահարեն ծնողներին, զգալ տալով, թէ ամէն մի հակառակ քայլ կարող էր նրանց զաւակների եւ կանանց կեանքը վտանգի ենթարկել։

Ո՞րքան աւելի ուշադրութիւն պէտք է դարձնէին Մուշեղի, որպէս Հայոց սպարապետի, ընտանիքի վրայ։ Այդ մտատանջութիւնների մէջ տատանւում էր նա, երբ սենեակի դռները բացուեցան, ներս մտաւ մի մանկահասակ կին, իսկ նրա ետեւից աղախինը, որ գրկում բռնած ունէր մի կլորիկ երեխայ։

— «Այո՛ւ»... «այո՛ւ... լսելի եղաւ երեխայի թոթովանքը, եւ նա, հեռուից փոքրիկ ձեռիկները վերաբարձրացնելով, ողջունեց հօր առաւօտը։

Հայրը մօտեցաւ, աղախնի գրկից առեց զաւկին, սեղմեց իւր կուրծքի վրայ։

Ամբողջ գիշերը անցկացրած լինելով Սահակի, Մեհրուժի եւ Սամուէլի հետ. նա իւր կնոջը չէր տեսել։ Կինը եկել էր տեսնելու ամուսնին։

Երեխան գրկում իշխանը եկաւ, նստեց բազմոցի վրայ, իսկ կինը կանգնած մնաց նրանց հանդէպ եւ խորին զմայլմունքով նայում էր հօր խաղերին իւր զաւկի հետ։ Նա երբեմն մատը դպցնում էր ուրախ մանուկի լիքը թշերի, եւ ամէն անգամ կանչատում էր, ծիծաղում էր նա, եւ այդ հրեշտակային ծիծաղի միջոցին նրա փոքրիկ բերանը թաղչում էր գիրդ թշերի ալիքների մէջ։

— Երէկուանից դարձեալ մի բան է սովորել. — հաղորդեց մայրը ուրախութեամբ։

— Իմ զաւակը միշտ նոր բան է սովորում, միշտ նոր բան է սովորում, ձայն տուեց հայրը եւ փայփայեց նրա խարտեաշ գանգուրները։ Ի՞նչ է սովորել։

Մայրը դարձաւ դէպի աղախինը, որը մօտեցաւ, չոքեց փոքրիկ Մուշեղի առջեւ, ցոյց տալու նրա նոր օյինբազութիւնը։ Նա ձեռքը դրեց երեսին, գլուխը մի կողմ թեքեց եւ աչքերը խփելով, ասաց.

— Մուշեղ նա՛ - նի՛նք։

Երեխան նոյնպէս աչքերը խփեց, գլուխը դրեց հօր կուրծքի վրայ, եւ ձեւացրեց, իբր թէ քնում է։ Բայց երկար համբերել չկարողացաւ, շուտով սկսեց ծիծաղել եւ աչքերը բացարաւ։

— Այ սատանայ, նկատեց հայրը, սեղմելով նրան իւր գրկի մէջ, նա քեզ է խաբում, դու նրան ես խաբում։

Երեխան, կարծես, վիրաւորուելով հօր նկատողութիւնից, մի ճարպիկ ոստիւն գործեց նրա գրկում եւ երկու ձեռիկները մեկնեց դէպի մայրը։

Մայրը առեց նրան իւր գիրկը, հեզնելով.

ՐԱՖՖԻ

ցանեն թէ հինգ հազար Մարոքցիներ սահմանը անցնելով միացած են Ալժերիոյ ապստամբներուն, որոնց թիւը 15·000էն աւելի չի համարուիր :

Ահաբեկումները, հրկիզումները, սպանութիւնները եւ արշաւները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Ընդհարումներու միջոցին սպաննուած են 65 ըմբոստներ: Ամէնէն բուռն ընդհարումը տեղի ունեցաւ Կոստանդինի հիւսիսային մասին մէջ: Ֆրանսացիները սպաննեցին 38 ըմբոստներ եւ գերի բռնեցին 77 հոգի : Ֆրանսական զօրքը ոչնչացուց ապստամբական բոյն մը արեւմտեան Ալժերիոյ մէջ, մէկ ամսուան համբերատար գործողութենէ մը ետք: Այս առթիւ ձերբակալուեցան 37 կասկածելիներ :

Զինուորական գործողութեանց հետ, վարչական բարենորոգումներ ալ կը կատարուին խաղաղած շրջաններուն մէջ :

× Մարոքէն հասած լուրերու համաձայն, ապստամբութեան բանակը վերահաստատելով բարեկարգութիւնը, միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէ իր օգնութիւնը Ալժերիոյ ապստամբներուն :

Սպանիա որոշեց Մարոքի կառավարութեան փոխանցել իր շրջանին վարչական իշխանութիւնները :

× Հարիւր միլիառ Ֆրանքի նոր տուրքերու խնդիրը պիտի քննուի չորեքշաբթի օր: Արմատականները հակառակ են կարգ մը նոր տուրքերու, որոնցմէ յիսուն միլիառ հասոյթ կը սպասէ ելմտական նախարարը :

× Վատիկան մտահոգ է Մարոքի 498 հազար կաթոլիկներու կացութեան մասին (370·000 հոգի ֆրանսական, 128·000 ալ սպանիական Մարոքի մէջ):

«ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԺՊԻՏՆԵՐԸ ԱՒԵԼԻ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԵՆ»

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատէնաուըր, որ Ուաշինթըն կը գտնուի, վերջացուց իր խօսակցութիւնները : Լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, նորէն ազդարարութիւններ ուղղեց Խ. Միութեան նոր ուղեգծի մասին: «Կացութիւնը շատ լուրջ է, աւելի դժուարին քան առաջ: Ինծի ուղղուած հարցումներէն այն տպաւորութիւնը կը կրեմ թէ լաւ չէք հասկնար անցուդարձը : Ոչ թէ Գերմանիոյ, այլ ազատ աշխարհին ճակատագիրն է որ կը վտանգուի: Համոզուեցէք թէ խորհրդային Ռուսիան փոխուած չէ: Մէկ դիկտատոր կայ հոն թէ երեք կամ տասը, — կացութիւնը չի փոխուիր: Բոլորն ալ թշնամի են արդարութեան, օրինապահութեան եւ ազատութեան: Ես չեմ հաւատար տաք պատերազմի մը. բայց կը կարծեմ թէ Կրեմլինի ժպիտները աւելի վտանգաւոր են քան պատերազմի սպառնալիք մը : Բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն է պահել ցամաքային զօրքը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կատարուած ընդհանուր խուզարկութեան մը ատեն, որուն կը մասնակցէին հինգ հազար անգլիացի զինուորներ, մեծ քանակութեամբ զէնքեր, ռազմանիւթ եւ պայթուցիկներ բռնուեցան: Անգլիոյ գաղթային նախարարը յայտարարեց թէ 252 տարրական դպրոցներ փակուած են, խռովութեանց հետեւանքով :

ՎԵՑ ՀԱՐԻՒՐ ՀՈԳԻ զոհ գացին ուժգին երկրաշարժի մը, Աֆղանիստանի մէջ : Վիրաւորներուն թիւը հազարներով կը հաշուեն: Բազմաթիւ տուներ փլան, գետերու ընթացքը փոխուեցաւ, գետակներ անհետացան եւ ուրիշներ երեւան ելան :

ՇՈԳԵԿԱՌՔԸ գիծէն ելաւ Փարիզ - Լիւքսէնպուրկ ճամբուն վրայ, երբ կը սուրար ժամական 103 քիլոմեթր արագութեամբ: Տասնըմէկ հոգի մեռան, 146 հոգի վիրաւորուեցան, 28ը շատ ծանր :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու խըլրտումը կը շարունակուի: Առջի օր 60 ցըլուիչներ աշխատանքը դադրեցուցին Վերսայլի մէջ, ուրիշներ ալ՝ երկու գաւառական քաղաքներու մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, որ կը տրամադրէ հեռագիրներ ուղղել աշխարհի բոլոր խորհրդարաններուն, Կիպրոսի կացութեան մասին: Յունաստանի երեսփ. ժողովն ալ նոյնիմաստ բանաձեւ մը քուէարկած էր :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 14)·— Զոյլ ոսկի 446·000, Նափոլէոն 3150, զուից. 2970, անգլ. 3990, քսան տոլարնոց 15·720, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1035, տոլար 385, զուից. 92, պելժ. 7·65, լիր 0·60, փեզեթա 8·75:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԴՐՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մարսէյլ, Պոմոնի եկեղեցիին մէջ)

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն :

Այս կիրակի, առաւօտեան ժամը 10ին, Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, Բաշ Ապարանի հերոս եւ Հ. Հանրապետութեան հիմնադիրներէն ողբացեալ՝

ԴՐՈՅԻ

յիշատակին : Արարողութեանց կը նախագահէ եւ կը խօսի՝ ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ Հերոսին յիշատակը յարգողները եւ հասարակութիւնը անխտիր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի «Սեւորք - Սօսէ» մասնաճիւղին հանդէսը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 16 — 23, 149, Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ :

Կը խօսի՝ ընկ. Ա. ՊՈՒԼԷՃԻԿԾԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ զաւեշտ մը՝ «Բարեկենդանի Անկուտիներ»ը:

Ժամը վեցէն վերջ խնջոյք - պարահանդէս :

Ծանօթ·— Փորթ Քլիշիէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել Փլաս տէ Պուրկինեօն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցներուն թէ Զարսանճաղի հին ու նոր նահատակներու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, (ռիւ Լուի Պլան): Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները :

●

Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Գալուստ եւ Հանի խանըմ Սերճանեաններու, Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէսեանի եւ իրենց զաւակը Գրիգորի, ինչպէս նաեւ իրենց հօրաքրոջ՝ ողբացեալ տիկին Պահար Սէյխեանի եւ զաւակներուն յիշատակին :

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

●

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Այրի Տիկին Մաքրուհի Մարգարեան (Եալաքտէրէցի) եւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարեն իրենց որդւոյն եւ ազգականին Գեղամ Մարգարեանի մահուան տարեդարձին առթիւ: Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին, իր յիշատակը յարգողները :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը, օդին անյարմարութեան պատճառով :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները 1956 – 1957 տարեշրջանին համար: Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ·—

ՅՈՒԼԻՍ 15

Շուտով դիմել տեսչութեան՝
26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սեւռանի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի, ժամը 15էն 23 : Մասիսի շքեղ սրահին մէջ, 82 Ավընիւ տը Լիվրի :

Կը մասնակցի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը :

Կը ներկայացուին Երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներ, հայկական եւ եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով:

Հանրակառք 147 Էկլիզ տը Փանթէն, Շոգեկառք Կառ տիւ Նոռէն ժամը 14ին:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ :

Յուլիս 1ին դէպի Թրէփոր :

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի :
4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ:

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնոյէն եւ Փըթի Փոնէն :

Գին՝ 1100 ֆրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարիամ Գաւոնեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ ազգականին ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՒՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

●

Այրի Տիկին Անդրանիկ Փափազեան, զաւակները ու թոռները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ·— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի ծանօթ սրճարանը : Օրակարգ՝ Նախորդ ժողովի շարունակութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Եղած դիմումներու գոհացում տալու համար, կրկին պիտի ներկայացուի Ս. Ղազարի ուխտագնացութեան ձայնագրուած ժապաւէնը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին խօսքերը՝ հայ մանուկներուն, արտաքին գործերու նախարար Պ. Փինոյի Երեւան ժամանումը (Առնուած հեռատեսիլէն): Այս շաբաթ, ժամը 8·30ին Ազգ. տան մէջ: Տոմսերու մասնակցութիւն հարիւր Ֆրանք: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսի եւ Տոքթ. Բաբգէն Աստուածատուրեանի ընդունելութեանց կազմակերպիչ յանձնախումբի դիւանը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները Գշ. օր, 19 Յունիս, ժամը 21ին, Բարեգործականի սրահին մէջ, 19 ռիւ Վանթիւր: Երկու գործադիր մարմինները ժողովին պիտի ներկայացնեն իրենց հաշուետուութիւնը այս վերջին նիստին մէջ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ·—

Եօթը հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Լեւոն Թորոսեանէ, իրենց զինուոր զաւկին մահուան առթիւ: Հինգ հազար Ֆր. Պ. Միհրան Աղլաղանեանէ: Երկու հազար հինգ հարիւր Ֆր. Պ. Լեւոն Տօնիկեանէ իր զաւակներու մկրտութեան եւ հազար Ֆր. Առաքել Թաթուլեանէ Տօնիկեան փոքրիկներու մկրտութեան առթիւ ի նպաստ Պանեէօ Քաշանի դպրոցին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

« Ատափազարի Հայոց Պատմագիրք »ի Փարիզի յանձնախումբը, թէյասեղան մը կը սարքէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մինչեւ ութ, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը, (մեթրօ Քատէ):

Ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Ատափազարցի յարգելի հիւր մը, Պոլսէն:

Կը հրաւիրուին բոլոր Ատափազարցիները: Տոմսերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԻՍԻ·— Խրիմեան դպրոցի ամավերջի հանդէսը Յունիս 24ին :

ԼԻՈՆ·— Համաչարսանճաղի տարեկան դաշտահանդէսը Յունիս 24ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PERMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ • DIMANCHE 17 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7606 32e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3417

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Վ ԿԸ ՍՆԱՆԻՆ

•

Բացատրէ՞նք թէ հարցը մտաւոր սնունդի մասին է ։

Յաճախ ուղղած ենք այս հարցումը ։ Մանաւանդ անոնց որ արեւմտեան Եւրոպա կը բնակին ։

Հարցումին պատասխանն ալ գաղտնիք մը չէ մեզի համար ։

Եւ սակայն, պարտականութիւն կը սեպենք արծարծել պարբերաբար ։

Վասն զի, կը գտնուինք իրականութեան մը առջեւ որ չարագուշակ է վաղուան համար ։

Այսօր կ'ուզէինք ամփոփուիլ ուսումնական կոչուած դասուն վրայ, տարեց ըլլան թէ երիտասարդ ։

Ինչո՞վ կը նորոգեն իրենց մտաւոր պաշարը, հայերէն կարդան թէ ֆրանսերէն կամ անգլերէն ։

Գիտենք որ շատերը օրաթերթ մը ունին իրենց գրպանը։ Թերեւս մէկէ աւելին ։

Կը բաւէ՞ այդքանը, մանաւանդ երիտասարդութեան համար ։

Կը փնտռե՞ն ընթերցումի ուրիշ նիւթեր ալ։ Պարբերական հրատարակութիւններ կամ գիրքեր, յատկապէս պաշար ամբարելու կամ իրենց գեղարուեստական ճաշակը զարգացնելու համար։

Բազմաթիւ նոր գիրքեր հրատարակուեցան, վերջին տարիներու ընթացքին ։ Գրական, գիտական, պատմական եւն.։ Տպագրական մեքենան անընդհատ կը բանի Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, ինչպէս այստեղ։

Պարբերական հրատարակութիւններն ալ՝ իրենց կարգին։

Երեւան եւս արժէքաւոր գիրքեր կ'արտածէ, տարէ մը ի վեր։

Մեր գրող - բրոյներէն հարիւրին քանի՞ն կ'օգտուին այս հրատարակութիւններէն, համաձայն իրենց նախասիրութեան եւ զարգացման ։

Իսկ անոնք որ վերէն կը նային հայկական արտադրութեանց վրայ, գոնէ կը թղթատե՞ն իրենց ունեցած ֆրանսերէն կամ անգլերէն հատորները։

Մասնաւորապէս երիտասարդները եւ ուսանողները կը հետեւի՞ն իմացական շարժումին ։

Ոչ սերունդ կը հասնի, ոչ ալ մշակոյթ կը զարգանայ, եթէ պիտի գոհանանք պանիր - հաց գիտելիքներով ։

Տարիներ առաջ, համբանքով ուսանողներ կուգային Եւրոպա։ Պաշար կ'ամբարէին ու կը վերադառնային, ուսուցանելու կամ ստեղծագործելու համար ։

Այժմ ազգովին կը գտնուինք համաշխարհային մշակոյթի ծովերուն դիմաց ։ Կը տեսնենք ու կը լսենք, ամէն օր, գրականութեան, գիտութեան, արուեստի եւ ընկերաբանութեան ալիքներուն շառաչաձայն թաւալումը ։

Դժուա՞ր է հայկական առուակներն ալ ճոխացնել, այս համատարած յորձանքին մէջ, հետեւելով, պրպտելով, իւրացնելով եւ խորացնելով ։

Օտարութեան երեսուն տարիներու ընթացքին անհետացան բազմաղան վաստակաւորներ, որոնք ճոխ պաշար ու վաստակ ունէին։

Մեր այնքան փառաբանած մշակոյթը տժգոյն յիշատակ մը պիտի դառնայ աստիճանաբար, եթէ օրերը իրիկուն ընենք տրամադրելի գանձը մաշեցնելով ։

Նոյն իսկ մեր հանրային - ընկերային կեանքը պաշար կը պահանջէ եւ ճիգ, եթէ չենք ուզեր կէս ճամբան մնալ, գոց եղած գիտելիքներով ։

Թող չըսեն թէ եկան եւ միայն փոր շինեցին ու գորգ դիզեցին այս ափերուն վրայ ։

Միտքն ալ յարատեւ սնունդ կը պահանջէ, մանաւանդ ներկայ դարուն ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք. ՓԻՆՕ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

•

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻՆ ՎԱՂԸ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ, որ ջերմ ընդունելութիւն գտած էր Նիւ Եորքի մէջ, Ուաշինկթըն կը սպասուի այսօր, կիրակի։ Խօսակցութիւնները պիտի սկսին վաղը ։ Ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, որեւէ ճշգրիտ եւ ստիպողական խնդիր չկայ երկու պետութեանց միջեւ ։ Պարզապէս խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին շարք մը խնդիրներու մասին, փոխադարձ հասկացողութիւնը եւ գործակցութիւնը ամրապնդելու համար ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլլըս, իր Ֆրանսացի պաշտօնակիցը հրաւիրած էր այս տարուան սկիզբը, երբ իրարու կը հանդիպէին Փաքիստանի մէջ։ Այդ օրէն երկու նախարարները շատ մը պտոյտներ կատարեցին։ Այժմ կարծիքի փոխանակութիւններ պիտի կատարեն իրենց եզրակացութեանց մասին։ Պ. Փինօ մասնաւորապէս պիտի պարզէ իր տպաւորութիւնները Մոսկուայէն։ Երկու նախարարները տարբեր տեսակէտներ ունին այս հարցի մասին։ Պ. Փինօ կը հաւատայ թէ իրական փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է Խ. Միութեան մէջ։ Պ. Տըլլըս միայն ձեւական փոփոխութիւններ կը տեսնէ, զանոնք վերագրելով ներքին հոգերու, ինչպէս եւ Արեւմուտքի վճռական դիրքին։ Ամերիկացի նախարարը կը մնայ վերապահ, իսկ Փինօ կ'ուզէ փորձ մը կատարել, հիմնուելով իր տեսածին վրայ ։

Երկու նախարարները անշուշտ պիտի խօսին նաեւ ուրիշ այժմէական խնդիրներու մասին. — Գերմանիա, մառէշալ Բուլկանինի նոր նամակը, Միջին եւ Ծայր. Արեւելք, Հիւս. Ափրիկէ եւն.։ Պ. Փինօ միեւնոյն ատեն պիտի պարզէ իր ծրագիրը՝ տնտեսապէս յետամնաց երկիրներու օգնութեան մասին ։

Նիւ Եորք հասած ատեն, արտաքին նախարարը լրագրական ասուլիս մը սարքեց։ Երբ հարցուցին թէ Ֆրանսա պիտի փոխէ՞ իր քաղաքականութիւնը Իսրայէլի վերազինման մասին, մերժեց պատասխանել։ Ըսաւ թէ այդ խնդիրը պիտի քննուի Ուաշինկթընի մէջ։ Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, կրկնեց թէ օրակարգի ամէնէն կարեւոր խնդիրը պիտի կազմէ Ֆրանքօ-ամերիկեան գործակցութիւնը ամէն ճակատի վրայ ։

Պ. Փինօ պիտի այցելէ նաեւ նախագահ Այզընհաուըրի։ Այս առթիւ ըսաւ. — Ֆրանսայի մէջ ամէնքս ալ ցնցուեցանք, երբ իմացանք հիւանդութեան լուրը ։ Ամէնքս ալ խոր յուզումով յիշեցինք այն հրամանատարը որ փրկեց մեր երկիրը եւ յոյս յայտնեցինք թէ շուտով պիտի ապաքինի ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսելով Շիքակոյի մէջ, յայտարարեց.— «Համոզուած եմ թէ առ այժմ պատերազմի վտանգ չկայ, վասն զի պատերազմը թոյլ պիտի չտայ որ Ռուսերը հասնին իրենց նպատակին, — համաշխարհային տիրապետութիւն։ Բայց այս պարագան պէտք չէ պատճառ ըլլայ որ Արեւմուտքը թուլցնէ իր ճիգերը »։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց 26 յօդուածներէ բաղկացած օրէնք մը, որուն համաձայն հանրապետութեան նախագահը կրնայ մահուան դատապարտուիլ, եթէ հաստատուի թէ դաւեր կը սարքէ Հանրապետութիւնը տապալելու համար ։

ԱՌԱՒՕՏ ՆԱՒԱՍԱՐԴԻ

•

Երանի՜ ձեզի, հազար երանի,
Հին դարուց Հայեր, Հայե՛ր անուանի,
Դուք որ կերտեցիք, մուրճով երկնառաք,
Հայկական հոգին, որպէս աշտարակ ։

Երանի՜ ձեզի, հազար երանի,
Հին դարուց Հայեր, Հայե՛ր գեղանի,
Փառքով ու փայլով, պատուով ամէն տեղ,
Ձեր աչքին վառած քաջութեան կանթեղ։

Երանի՜ ձեզի, հազա՛ր երանի,
Հայեր Սեւանի, Վանի, Տարօնի,
Դուք որ մեր անծայր գետերուն ափին,
Երգեցիք հանոյքն ու ծագող արփին ։

Երանի՜ մեզի, հազա՛ր երանի,
Երբ ձեր օրհնութիւնն, իբրեւ ծիրանի,
Տարածուի, ծփայ մեր վըրայ յաւէտ,
Եւ ես երգեմ ձեզ, ես Հայոց պըւէտ ։

(Սօսեաց Անտառ) ԱՀԱՐՈՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

•

ՆՈՐ ԶՕՐԱԿՈՉ ՅՈՒԼԻՍԻՆ

Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ տհաճութիւն պատճառեց այն լուրը թէ Մարոքի ազատագրութեան բանակէն զինուորներ պիտի փորձեն նոր ճակատ մը բանալ անապատին մէջ, Ալժերիոյ հարաւային - արեւմտեան կողմէն։ Ֆրանսա ճանչցած է Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը իսկ Ալժերիան կը նկատէ իբրեւ մայր երկրին մէկ մասը։ Արաբ ազգայնականները տարբերութիւն չեն դներ Հիւս. Ափրիկէի այս մասերուն միջեւ զոր կը կոչեն «Էլ Մաղրեպ» — Արեւմուտք ։ Ազատագրութեան բանակէն զօրամասեր կը գործեն հիւսիսային Մարոքի մէջ օգնելով Ալժերիոյ ապստամբներուն։ Իրազեկներ կը հաւատան թէ այս զօրամասերը կը տիրապետեն լեռնային շրջաններուն մէջ։

× Առջի օր բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան Օրանի եւ Կոստանդինի շրջաններուն մէջ, ծանր կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն։ Ամէնէն կարեւոր կռիւը տեղի ունեցաւ Օրանէն ութսուն քիլոմեթր հեռու, համազգեստաւոր ապստամբներու հետ։ Սեթիֆի արեւմտեան կողմը, Պու Արերիճի մէջ ֆրանսական օդանաւեր կոտորեցին հրոսախումբ մը ։ Քառասուն Իսլամներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւն մը հաւատարմութիւն յայտնեց ֆրանսական իշխանութեանց ։

Ալժէի մէջ ձերբակալուեցաւ թերթի մը աշխատակիցը, այն ամբաստանութեամբ թէ կանոնաւոր կապեր ունէր ապստամբներուն հետ ։

× Ոստիկանութիւնը գրաւեց «Իւմանիթէ»ի ուրբաթ օրուան թիւը, ուր ներբողական գրութիւն մը հրատարակուած էր դասալիք տեղակալ Մայոյի մասին ։ Այս ենթասպան սպաննուած էր վերջերս, ուրիշ համայնավարի մը հետ։ «Իւմանիթէ» արտատպած էր ուղեկից շաբաթաթերթի մէկ պատմութիւնը, որ կ'ըսէր թէ Մայօ գերի բռնուելով խոշտանգուած եւ սպաննուած է Օրլէանվիլի ոստիկաններուն կողմէ, իր ընկերոջ եւ երկու Իսլամներու հետ ։

× Տեղական թերթերը կը ծանուցանեն թէ իրենց հրատարակութիւնը դադրեցուցած են երեք համայնավար թերթեր, նիւթական տագնապի մատնուած ըլլալով։ (Մէկը՝ Թուլուզի, երկրորդը՝ Ռենի, երրորդը՝ Պորտոյի մէջ)։

× Խ. Միութիւնը ճանչցաւ Մարոքի եւ Թունուզի անկախութիւնը ։

× Արաբական պետութիւնները Մ. Նահանգներուն դիմելով, խնդրեցին նկատի առնել իրենց առաջարկները ազատութիւն տալու համար Ալժերիոյ։ Եուկոսլաւիա մերժեց միջնորդել, Ալժերիոյ վէճին կարգադրութեան համար ։

× Համաձայնութիւն գոյացաւ Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ, դիւանագիտական խնդիրներու մասին։ Ստորագրուած դաշնագիրը կը տրամադրէ սերտ գործակցութիւն։ Երկու երկիրները պիտի փոխանակեն առաջին կարգի դեսպաններ։ Ֆրանսական դեսպանութիւնները եւ հիւպատոսութիւնները պիտի ներկայացնեն Թունուզը այն մայրաքաղաքներուն մէջ ուր այդ երկիրը անհրաժեշտ չի գտներ դեսպանութիւն հաստատել։ Ֆրանսա պիտի պաշտպանէ Թունուզի թեկնածութիւնը միջազգային կազմակերպութեանց մէջ։ Յունիս 26ին բանակցութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի մէջ, զինակցութեան եւ բարեկամութեան դաշինք մը կնքելու համար ։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Յուլիս մէկէն զէնքի տակ պիտի առնուին հետեւեալ զինուորները. — Ա) Անոնք որ ծնած են 1935 Նոյեմբեր 16էն 1936 Յունուար 31։ Բ) Նախընթաց զօրադասերէն անոնք որ յետաձգուած էին եւ յարմար են ծառայութեան։ Գ) Այն նաթիւրալիզէները որ քննուած էին 1956ի զօրադասին հետ։ Դ) Այն յետաձգուած զինուորները որ ծնած են 1936 Յունուար 31էն առաջ ։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԸ ՄԵՐԺԵՑ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

•

ԶԱՐԵՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԵՌԱԳԻՐ *ՅԱՌԱՋԻ*)

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ամենայն Հայոց Հայրապետը Էջմիածին հրաւիրած էր Անթիլիասի միաբան եպիսկոպոսները եւ աշխարհական ներկայացուցիչները, այնտեղ կատարելու համար Զարեհ կաթողիկոսի օծումը ։

Երէկ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Պէյրութի մեր թղթակցէն.—

ՊԷՅՐՈՒԹ, 15 *Յունիս*.— *ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀԸ, ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՀԵՌԱԳՐՈՎ ՄԵՐԺԵՑ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ։ ՕԾՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ։ ԱԶԳ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ ։*

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԱԲԲԱՀՕՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան աբբահայրը, Հ. Մեսրոպ արք. Հապոզեան, որ 1955 Մայիսէն ի վեր Հիւս. Ամերիկա կը գտնուէր, նիւթական միջոցներ ճարելու համար, վերադարձած է Վիէննա ։ Մեր թղթակիցը կը գրէ թէ ամերիկահայ գաղութին աջակցութեան շնորհիւ, կառուցուած է Մխիթարեանց նոր վարժարանը Պէյրութի օդաւէտ մէկ բարձունքին վրայ ։

Աբբահայրը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին միաբանները եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեփիլով Մոսկուայէն ճամբայ ելաւ դէպի Միջին Արեւելք։ Պիտի հանդիպի Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւ Յունաստան։ Գահիրէ հասած պիտի ըլլայ երէկ, շաբաթ։ Պիտի տեսակցի Եգիպտոսի վարչապետին հետ եւ պիտի մասնակցի անգլ. զօրքին հեռացման առթիւ սարքուած հանդիսութեանց։ Անգլիական կառավարութիւնն ալ ներկայացուցիչներ պիտի ունենայ այս տօնակատարութեան առթիւ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

●

4.— ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

ԼԵԶՈՒՆ (իբրեւ բէճնիք).— Տաղաչափութիւնը խորթ զաւակ է հայ բանաստեղծութեան մէջ: Լաւագոյն քերթողն իսկ գոհացեր է տարրական քանի մը գիտելիքներով, որոնք Թուաբանական արժէք միայն ունին, — ոտք համրել, տողերը իրարու կապել յանգերով:

Բանաստեղծութեան մէջ ծանօթ են երկու դպրոցներ, մէկը միւսին թշնամի, բայց մէկը միւսին չափ անուանի:

Մին կը կոչուի երաժշտական դպրոց, որ մեծ կարեւորութիւն կու տայ յանգին եւ ոտքին, — ծագում կ'առնէ երգէն, ապացոյց որ ոտքը, իբրեւ տաղաչափական տարր, կը մնայ այն օրերէն՝ երբ երգին կ'ընկերանար նուագը եւ նուագողը ոտքի թեթեւ հարուածներով չափ կու տար գուսանին:

Միւսը կը կոչուի երկրաչափական կամ ճարտարապետական դպրոց, որ չուրանար ոտքերուն եւ յանգերուն նպաստը, բայց փոխանակ ձայնին՝ գիծին մէջ կը փնտռէ քերթողական խորհուրդը:

La musique avant toute chose.

Այսպէս կը պատգամէ Վէրլէն իր «Արուեստ քերթողական»ին մէջ: Ընդհակառակն, գիծի քերթող մը, խորշանքով, կը յայտարարէ. «Աղմուկներուն մէջ ամէնէն սուղ, բայց եւ ամէնէն անհաճոյ աղմուկն է... երաժշտութիւնը»:

Այս խօսքը հանդգանակի վերագրած են Թէոֆիլ Կօթիէ, Փօլ Վալերի եւ ուրիշներ, որոնք մասնաւոր սէր մը կը մատնեն հանդէպ ձեւընկալ (փլաստիք) արուեստին: Ու զարմանալի՛ է, քերթուածներու կառոյցներ կան, որոնք ճարտարապետական ճաշակի մը վկայութիւնը կը մնան՝ ըստ իրենց ձեւին, բայց երաժշտական ճաշակի ապացոյցը կու տան ըստ իրենց անուան, ինչպէս հնչեակը:

Ձեւընկալ քերթողութեան դուռը փակ է հայ մուսաներու տանը մէջ: Դժբախտաբար երաժշտական քերթողութեան դուռն ալ այնքան բաց է մնացած, որ հարկ չէ տեսնուած մասնաւոր պատրաստութեան՝ ներս մտնելէ առաջ: Քննութեան կանչեցէք մեր բանաստեղծները, որոնք անուն են շինած կամ վարպետ յայտարարուած, — կուգան... կաղալով, խաղտուած ձայնով եւ դասը չպատրաստած աշակերտի մը պէս: Վասնզի անոնք տաղաչափութիւնը կարծած են թէ գումար մըն է թուաբանական քանի մը կանոններու:

Օրինակ մը մե՛ծ բանաստեղծի մը «կարապի երգէն».—

Երբեմն բզզացի հեգնանքն անոնց սուր,
Թէ խուճապըս ցընորք մ'է կամ դաւ,
Թէ արդարութեան նիզս է կեղծիք զուր,
Թէ երգերս ալ չեն ներդաշնակ բնաւ:

Բառերուն իմաստին չեմ նայիր: Քննութիւնը կը կատարեմ միայն տաղաչափական տեսակէտով: Քառեակին չափն է 5+5, — չորս տողերն ալ լման են, պակաս ոտք չունին, Թուաբանութեան դասը լաւ գիտէ մեր մեծ քերթողը, բայց եկուր տես որ երկրորդ տողը չարաչար սայթաքած է՝ ըստ քերթողութեան օրէնքներուն: (Տկար է նաեւ չորրորդ տողին առաջին հատածը): Կը նշանակէ թէ թուաբանութիւնը բաւական չէ, եւ ոտքերուն ճշգութենէն տարբեր բան մը կը պահանջէ մուսան:

Ինձ՝ գընա՝ ըսին, մուրացիկ եղիր,
Ամէն սիրտ մընաց ինձ անկարեկիր:

Ահաւասիկ երկու տող դարձեալ մե՛ծ բանաստեղծէն, չափը 5+5, բայց երկրորդ տողը սայթաքած է չարաչար՝ հակառակ ոտքերուն ճիշդ թիւին: (Տկար է առաջին տողին առաջին հատածն ալ):

Պատճառն այն է որ մեր քերթողը թուաբանական ծանօթութենէ մը աւելի գաղափար չունի քերթողութեան մասին: Այլ ժողովուրդներու մօտ խոր քննութիւններ են կատարուած՝ պարզելու համար բանաստեղծութեան էութիւնը, խորհուրդը եւ գաղտնիքները: Ֆրանսացի հեղինակ մը, անսպա՛ռ համբերութեամբ, համրած, քննած ու դասաւորած է Վիրգիլիոսի գործերուն բոլոր ... ձայնաւորները՝ իր մէկ մեծածաւալ աշխատութեան մէջ: Իսկ ուրիշ մը՝ Ովիդիոսի քերթողական գործին չափաբերութիւնը, հաստ հատորով մը: Սովորութիւն է օրինակ ցոյց տալ Ռասինի մէկ երկեակը (տիսթիք), ուր ձայնաւորներու եւ բաղաձայններու խաղը բարեյաջող ներդաշնակութիւն մը կը ստեղծէ, որովհետեւ հնչական կախարդանքը կը միանայ պատկերներու կախարդանքին՝ տալու համար ինչ որ կը կոչենք... բանաստեղծութիւն:

Ճշմարիտ բանաստեղծին համար՝ բառերը [illegible] առարկաներ չեն, — բառերը ներքին ապրում մը ունին կամ խորհրդաւոր կենդանութիւն մը, անկախ իրենց նշանակութենէն: Առնենք հայերէն երկու բառեր, — դանակ եւ բանակ: Ինչպէս կը տեսնէք, երկու բառերը բոլորովին նման են իրարու՝ հնչումով, կազմութեամբ եւ վանկային թիւով, սկզբնական տառն է միայն որ կը տարբերի: Երկու բառերն ալ ունին երկուական վանկ, բայց չունին նոյն... հասակը: Գիտէք թէ, ինչպէս ամէն լեզու, հայերէնն ալ ունի նմանաձայն բառեր, յաճախ ուղղագրութեամբ ալ նման, — բայց լեզուները ունին իրենց սեփական ժէնին, որ գիտէ զանազանել նմանաձայն բառերը ոչ միայն ուղղագրութեամբ, որ գիրին նպաստն է, ոչ միայն ուղղախօսութեամբ, որ ձայնին նպաստն է, այլ եւ հին աւանդութեամբ մը, զոր կ'անուանենք ամանակ: Այսպէս դանակ եւ բանակ բառերը կը բաղկանան նոյն թիւով վանկերէ, բայց չունին նոյն ամանակը, — մին կարճ է, միւսը երկար: Բանակ կազմուած է երկու երկար վանկերէ, իսկ դանակ մէկ երկար եւ մէկ կարճ վանկէ*):

Արդ, ինչպէս բառը, քերթողական տողն ալ ունի իր երաժշտական միութիւնը՝ ներքին բաժանումներով, որոնք կը կազմեն տողին ամանակը, — հատած կը կոչենք այդ բաժանումները: Ամէն մէկ հատած, անկախ բառերու թիւէն, պարտաւոր է պահպանել ամանակը: Ուրեմն, քերթողական ամբողջ տողը պէտք է այնպէս ընդունիլ թէ կազմուած է երկու կամ երեք բարդ բառերէ, համաձայն հատածներու թիւին: Այլ խօսքով՝ իւրաքանչիւր հատած կը համարուի բարդ բառ մը, անկախ բառերու թիւէն, (զգուշանալ մէկ բառով հատած կազմելէ, — պայման չէ, բայց ներդաշնակութեան դէմ է), որու ամանակէն կախում ունի տողին քերթողական յաջողութիւնը կամ ձախողութիւնը:

Այժմ առնենք տողը, որ ձախողած էր.
Ամէն սիրտ մնաց ինձ անկարեկիր ...

Ունի երկու հատած, ուրեմն երկու բառ միայն: Առաջին բառն է՝ «ամէն—սիրտ—մնաց»: Երկրորդ բառը՝ «ինձ անկարեկիր»: Այս երկրորդը ձախողած է՝ որովհետեւ ամանակը կը պահանջէ, ըստ իր ամանակին, «ինձան — կարեկիր» կազմութեամբ բառ մը կամ հատած մը: Ճիշդ է թէ «ինձան» ձեւով բառ չունինք, արուեստագէտին կը մնայ գտնել բառ մը, որ ոչ միայն չդաւաճանէ իմաստով, այլ եւ ամանակով:

Կ'եզրակացնենք.— Բանաստեղծը այն է միայն, որ կը հաշտեցնէ երաժշտական աւանդութիւնները քերթողական կառուցման հետ:

Կոմիտաս վարդապետ, կոչումով երաժիշտ, իր տաղաչափական ժառանգութեանց մէջ բոլորովին կը հպատակի երաժշտութեան պահանջներուն, նոյնիսկ զոհելով լեզուին արտայայտչական պայմանները կամ կազմախօսական ձեւերը: (Այս վերջին պարագան քննութեան պիտի առնեմ եաքը, ներկայ ուսումնասիրութեան ախտաբանութեան գլուխին մէջ):

Իր քերթուածները, ըսենք տաղերը, կարդալու ժամանակ, ձեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ առաջին անգամ զուգահեռականութեան ճաշակը: Կոմիտաս կայթողական վարժութիւն չունի: Դիտեցէք հետեւեալ քառեակին կազմութիւնը.

Շուշան սիրտըդ մաճառեց տարի – տարի
Կեանքիդ արեւ օրերում.
Սուսան սէրըդ թափառեց արի–արի
Լանջիդ լուսին ծոցերում:

Զուգահեռականութիւնը այնքան ցայտուն է, որ մէկ տողը միւսին հետ կը յանգաւորի ոչ միայն տողին վերջին վանկերով, այլ եւ տողին բոլոր վանկերով: Կոմիտաս կշռոյթին մէջ կը սիրէ սահանքը, եւ ոչ թէ կայթը, — ահա պատճառը: Եւ յանուն այդ զուգահեռականութեան՝ յաճախ կը փոխէ նաեւ բառերուն խոնարհումի կամ հոլովումի ձեւերը.

Գիշեր գացաւ՝ լուսին – լուսին յուսալի,
Նոր օր բացաւ արեւն ուսին լուսալի:

Դեռ աւելին: Յաճախ, նոյն այդ զուգահեռականութիւնը կամ երաժշտականութիւնը պահպանելու համար՝ կը ստեղծէ նորօրինակ կամ տարօրինակ բառեր, որոնք իմաստ չունին ու կը ծառայեն միայն սահանք տալու: Այստեղ չէ որ քննութեան պիտի առնեմ տարօրինակ եւ անիմաստ բառեր յօրինելու վարժութեան հոգեվերլուծումը (փսիքանալիզ), — այդ պարագան՝ իր կարգին: Բայց թէ երաժշտութեան մէջ բառը կը ներկայանայ ձայնական արժէքով եւ ոչ թէ իմաստաբանական պատկերով, նորութիւն չէ վկայութիւններ գտնել Նարեկացիին մէջ կամ եկեղեցական երգեցողութեանց մէջ (գանձ կամ մեղեդի):

Կոմիտաս կը խորշի բազմավանկ, կամ երկարավանկ բառերէն, կը սիրէ երկավանկը եւ եռավանկը: Փայփայանքի կարօտը կամ ապաճառնիք ցաւը (լքուածութեան յաճախանքը), որու մասին խօսեցայ սկիզբները, այնքան զարգացած է իր մէջ, որ գուրգուրանք ու գորով կ'արտայայտէ ամէնէն աննշան պատկերին հանդէպ, տարապայման վարժութեամբ մը գործածելով իկ, ուկ եւ ուն ածանցները, որոնք նուազական կը կոչուին՝ բայց խանդաղատանքի եւ սիրոյ նշաններ են: Դիտա՞ծ էք, երախաներն ալ, գուրգուրանքի կարօտ կամ վարժ էակներ, շատ կը գործածեն իկ ածանցը, —հայրիկ, մայրիկ, հօրաքուրիկ, եւ այսպէս շարունակելով՝ ... իկ կը դարձնեն իրենց բարեկամները, ծանօթ կենդանիները, պարտէզին ծառերը, նոյնիսկ կերակուրը որ կ'ուտեն: Այսպէս, Կոմիտաս եւս կը սիրէ ըսել հողիկ:

Վերջապէս, Կոմիտաս կը սիրէ նաեւ այբ տառը, — այս տառը, սակայն, որ ծայրայեղօրէն առատ է հայ լեզուին մէջ եւ ունի իր բացատրական եւ յատկանշական պատճառները, դանդաղութիւն կը ստեղծէ եւ պարզութիւն՝ անապատային պատկերով:

Չեմ ուզեր, այստեղ, որ ուսումնասիրողներուն ուշադրութենէն վրիպի պարագայ մը, լեզուի հարցին կապուած.— Կոմիտաս պայքար բացաւ Թրքական բառերու գործածութեան դէմ ու վռնտեց, դուրս նետեց մեր երգերուն մէջէն Թրքական կեղտը, զոր ոմանք, իբրեւ արեւելեան ֆոլորի, ներկի տեղ կը գործածէին՝ ծեփելով Հայոց օդոստափառ լեզուին ծիրանին:

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Վանկ կը կոչենք, այստեղ, բառերու ներքին բաժանումները ոչ թէ ըստ արտասանական սովորութեան կամ կարելիութեան, այլ ըստ արտասանական տեւողութեան: Առաջինը քերականական վանկն է, երկրորդը՝ երաժշտական կամ քերթողական վանկը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

●

(Ամփոփուած «Սով. Հայաստան»էն)

Երեւանի պետական հրատարակչականը կը շարունակէ հրատարակել սովետահայ թատերագիրներու ստեղծագործութեանց ժողովածուն: Արդէն լոյս տեսած է չորրորդ գիրքը, ուր կան մեր թատերագիրներու այն նոր ստեղծագործութիւնները որոնք տակաւին բեմադրուած չեն: Որով ընթերցողը պիտի կրնայ հետեւիլ դեռ լոյս չտեսած թատերախաղերու զարգացման, տեսնել յաջողութիւնները եւ խօսիլ թերութեանց մասին:

Նախ յաջողութիւնները: Կարգ մը գործերու հեղինակները յաջողած են ստեղծել մարդկային կենդանի բնաւորութիւններ, կենսական կնճիռներ: Այդ տեսակէտէն յիշատակութեան արժանի են Ա. Բարսեղեանի «Ծնունդ», Լ. Միքայէլեանի «Արտաւազդ Բ.», Ա. Արաքսմանեանի «Փիղը պարում է» թատերախաղերը:

Թատերագիրներու ճարտարութիւնը միայն արուեստագիտական հարց չէ: Ճարտարութիւնը այն միակ միջոցն է, որով թատերագիրը կրնայ իր գաղափարները գեղարուեստական կերպարներու միջոցով հասցնել ընթերցողին եւ հանդիսատեսին: Սակայն լաւ թատերախաղ ստեղծելու համար միայն արուեստագիտական վարպետութիւնը բաւական չէ: Կարելի չէ արուեստի լաւ գործ ստեղծել առանց կեանքը խորապէս գիտնալու, առանց կեանքի երեւոյթները իրապէս արտայայտելու:

«Ծնունդ» թատերախաղին հիմնական արժանիքը այն է որ հեղինակը իրականին պէս կը պատկերացնէ կեանքը, համարձակ կը նայի երեւոյթներուն, առանց վախնալու բարդութիւններէն, կը հետեւի համայնացման (կոլխոզ) շրջանին գիւղացիի հոգեբանութեան կազմաւորման դժուարին ճամբուն: Այս պարագային Ա. Բարսեղեանի թատերախաղին կնճիռը կառուցուած է կենդանի մարդոց բախման

«ՑԱՌԱՋ»ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Ցեռոյ, մեր դրացիներէն գինով Եանիի տապլտկումը մայթին եզերքը, շատ հետաքրքիր տեսարան մը կը պարզէր:

Տարօրինակ հակասութիւն մը կար այս Բաղոսականին աղմկարար մուտքին եւ Խաժակի աղջիկներուն խուսափուկ անցքին միջեւ: Մէկ կողմէ, խայտառակ դայթումները ընտանիքի հօր մը, լոլիկ դարձած Տիգճի Գրիգորի սրճարանին մէջ, որ առանց իր դժբախտ կնոջ օգնութեան պիտի չկարենար մուտք գործել տան սեմէն ներս, միւս կողմէ, նազելասահ քնացքը երկու Հայուհիներուն, որոնց էութենէն կ'արտացոլար համակ շնորհ եւ վեհութիւն:

— Մարդ «խմրէմիշ» կ'ըլլայ երբ որ վրանին կը նայի, կ'ըսէր հիասքանչ Նունիկ Հանըմ իր թոռնուհիներուն: Դուք ալ տիսիփլինցայի մտէք, որ Ալոյին եւ Նունուին ըմանիք, չիփթ մը խումրիներու պէս իրար հոտուըտաք....

Դիմացը՝ Անարատ Յղութեան վարժարանի սեմին կանգնած, քոյր Քերովբինան կը հսկէր սանուհիներուն վրայ: Զոյգ-զոյգ, աղջիկները դուրս կը սահէին դունէն եւ տակաւ կ'անհետանային շրջակայ թաղերուն մէջ: Մերթ ընդ մերթ, հարեւան տունին ձայնադրէն դուրս կուգար արեւելեան մելամաղձոտ եղանակ մը եւ մամիկին հոգին կը լեցնէր տրտմութեամբ:

Իրիկնային լապտերներու ցոլարձակման հետ, փողոցին անկիւնէն կը փրթէր ղալմաղալ մը.— էֆէնտի՛ն, էֆէնտի՛ն կուգայ կոր...

Նունիկին հարազատը երեւան կ'ելլէր իրօք, առջին ձգած մանչուկ մը, որ կը կրէր իր պայուսակը: Գլխին՝ ֆէս մը, պեխին մէկը վեր, միւսը վար դարձած թեթեւակի, հաստ փորը ցցած տունէն ներս կը մտնէր տատանելով: Պայուսակը կ'առնէր տղուն ձեռքէն, հինգնոց մը կը սահեցնէր ափին մէջ, յետոյ հեւալով – փչելով կը բարձրանար սանդուղներէն:

Ընտանիքի պատուական հայր էր Երուանդ էֆէնտին: Օ, նայեցէք, ինչպիսի հպարտութեամբ կը ցուցադրէ իր բերածները.— պտուղ, բանջարեղէն, պանիր, կարագ եւ... ուլականջ, որքան որ կ'ուզէք:

Հապա Տիկին Արտեմի՛սը... սքանչելի տանտիկին էր, համեղ ճաշեր կը պատրաստէր իր քնքոյշ թաթիկներով: Դէմ յանդիման այս բոլոր բարիքներուն, Նունիկ Հանըմ կը հպարտանար, մայր-Սուլթանուհիի բերկրանքը կը կայծկլտար աչքերուն մէջ: Ու երբ սպասուհին սեղան կը բերէր ապուրը, կարծես գինովցած անուշաբոյր գոլորշիներէն, գլուխը աւելի կը բարձրացնէր ուսերուն վրայ, խպխպին ծալքերը կը բազմապատկուէին, հեղ մը կը նայէր Հարսին, հեղ մըն ալ Զարմինէին եւ Հերմինէին: Երբեմն չէր կրնար զսպել ինքզինքը, վար կը դնէր ափոցը եւ կը պարծենար միամտօրէն.

— Մէկ հատիկ է Երուանդիկս, աշխարհիս մէջ չգտնուած, իմինս է անի, իմին ծոցիս պտուղը: Ա՛խ, ինչեր եմ քաշած մախսաքմին ձեռքէն, հիւանդութեան օրերուն, փորին վրայ լափա դրած, գիշերցերեկ հսկած վրան, որպէս զի գլխուն փորձանք մը չգայ:

Կիրակի օրերը, Երուանդ էֆէնտին տունը կ'ըլլար եւ մայրիկը բազմոցին անկիւնէն կը հետեւէր իր աշխատանքին: Է՛հ, թէեւ կռնակը չէր ծռած հողին վրայ հակելէն, ինքն ալ սակայն տղան էր իր պապային, կը սիրէր բանիլ պարտէզին մէջ: Ցօղել աւելորդ ճիւղերը, պատուաստել պտղատու ծառերը, կարգ կանոն մտցնել մարգագետնին մէջ: Մարզիկ ըլլալէ շատ հեռու էր, բայց տեսակ մը սփոռ էր որ կ'ընէր, «Սատամպոլ էֆէնտիսի»ի մը պէս, գիշերանոցը կռնակն ի վար, մուճակները հողին վրայ քարշ տալով:

Ազգային հաստատութեան մը գանձապահն էր, խոհեմ եւ ծանրագլուխ, այլ անտանելի իր ազնուականի յաւակնութեամբ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(3) (Շար.)

վրայ : Դրամայի գլխաւոր անձերը պատկերուած են բազմակողմանի : Դասակարգային յատկանիշը պիտակի պէս չէ փակած այդ կերպարներուն, այլ կ'երեւայ գործողութեանց, բնաւորութեանց մէջ : Այդ պատճառով թատերախաղը որ կը պատմէ անցեալի անցուդարձը, կը յուզէ մեզ նոյնքան, որքան պիտի յուզէր ժամանակակից կեանքէն լաւ թատերախաղ մը :

Կոլտնտեսային կեանքի մասին կը պատմեն Ս. Պայյալատի «Հարսանիք» եւ Մ. Քոչարեանի «Քեռիները քէֆ են անում» թատերախաղերը : Թէեւ ատոնց մէջ կը զգացուին հեղինակներու գրական ստորութիւնները, սակայն ամբողջութեան մէջ գեղարուեստօրէն անկատար գործեր են : Կարդալով այս թատերախաղերը, ընթերցողը նոյնիսկ տարակուսանքի մէջ կը մնայ՝ մէկի մէջ կոլտնտեսութեան ամբողջ կեանքը կը ներկայացուի վարդագոյն, իսկ միւսին մէջ բոլոր գոյները մռայլ են : Երկու պարագաներուն մէջ ալ խախտած է կեանքի ճշմարտութիւնը, զոր ո՛չ պէտք է փայլեցնել, ո՛չ ալ վատթարացնել : «Հարսանիք»ին մէջ կնճիռը երեւութական է, կեղծ, մտացածին : Իսկ եթէ ստեղծագործութեան մէջ կնճիռը կեղծ է (այս թատերախաղին մէջ կնճիռ բնաւ չկայ), գրական ոչ մէկ միջոցում չի կրնար փրկել զայն : Մտացածին է նաեւ «Քեռիները քէֆ են անում»ի կնճիռը : Չէ՞ որ Նուշիկի եւ Աշիկի կոլտնտեսութեան մէջ մտնելէ առաջ ալ քեռիները քէֆ կ'ընէին : Հեղինակը իր գործի ամբողջ մերկացուցիչ ուժը կը տեսնէ Նուշիկի մէկ նամակին մէջ եւ եթէ նամակը չըլլար, կացութիւնը անփոփոխ կը մնար : Պարզ է որ հեղինակը լաւ չի ճանչնար այն կեանքը, որու մէջ Բարեղամ Բեկզադեանի պէս բացասական տիպարները խմմքով կը փայլեցնեն, կը քողարկեն իրենց արարքները եւ ոչ թէ այդպէս տխմարօրէն ու բացայայտօրէն կը գործեն, ինչպէս թատերախաղին մէջ :

Երկու թատերախաղերուն մէջ ալ կնճիռի մտացածին ըլլալը կ'անդրադառնայ իրենց գեղարուեստական որակին վրայ : Ցուցողութեան մէջ տպաւորուող գրեթէ ոչ մէկ կերպար չկայ : Գործող անձերը անդէմ են եւ իրարու կը նմանին, լեզուն չէ անհատականացած :

Լեզուական բնորոշման աղքատութիւնը ցարդ մեր թատերագիրներու ամէնէն տկար կողմն է : Ժողովածուի նոյնիսկ լաւագոյն կտորներուն մէջ լեզուի անհատականացման տեսակէտէն յաջող գործ չկայ : Պատճառը այն է, որ հեղինակները ճիշդ պատկերացում չունին լեզուի անհատականացման մասին : Յաճախ թատերախաղը գրելէն ետք միայն կը սկսին մասնաւոր բառեր փնտռել գործող անձերու համար եւ այդ բառերը կը ցրուեն ամբողջ բնագրին մէջ : Օրինակ, այդպէս է անհատականացուած Բարեղամի լեզուն «Քեռիները քէֆ են անում» թատերախաղին մէջ, ուր հեղինակը անոր համար ընտրած է «եւ մանաւանդ» բառը, իսկ միւս գործող անձերու լեզուն իրարմէ չի տարբերիր : Միօրինակ է նաեւ դրական կերպարներու լեզուն : Թատերագիրները կը մոռնան, որ գործող անձերու լեզուի անհատականացման հարցը նախ եւ առաջ անոնց զգացումներուն, մտածումներուն, մարդկային բնաւորութեան անհատականացման հարց է : Մարդու լեզուն անխզելի կերպով կապուած է անոր մտածելու եղանակին հետ :

Ժամանակակից թատերախաղերու հետ կան պատմա - կենսագրական երկու գործեր, — Դ. Գազազեանի «Խաչատուր Աբովեան»ը եւ Լ. Միքայէլեանի «Արտաւազդ Բ.»ը : «Խաչատուր Աբովեան» թատերախաղը քանի մը տարի առաջ ներկայացուեցաւ եւ միակողմանի էր, որովհետեւ ներկայացուած էր իբրեւ միայն մանկավարժ, հոն կան նաեւ յուզիչ տեսարաններ :

« Արտաւազդ Բ.»ը գրուած է տրամախօսութիւն կառուցանելու ակներեւ հմտութեամբ, նուիրուած հայ թատրոնի 2000ամեակին : Հեղինակը ծանօթ է Հայոց պատմութեան եւ կրցած է ժամանակակից ընթերցողը յուզել անցեալի անցուդարձով : Թատերախաղին մէջ կան գեղարուեստօրէն անաւարտ տեղեր : Որոշ թերութիւններ ունի կառուցուածքը :

Խորհրդահայ թատերական գործերուն հիմնական թերութիւնն է բացակայութիւնը թատերայնութեան, ինչ որ թատերական արուեստի հիմը կը կազմէ : Ցաւօք սրտի, վերջերս լոյս տեսած բազմաթիւ թատերգութիւններ զուրկ են թատերայնութենէ : Ժողովածուի լաւ գործերուն մէջ կան թատերային լաւ տեսարաններ, ուր կ'երեւայ ամբողջ գործին գաղափարը :

«Ծնունդ» դրամայի վերջին պատկերին մէջ կուլակ Ղուկասի մահուան տեսարանը գրուած է մեծ ճարտարութեամբ :

Թատերական լաւ տեսարաններ կան «Արտաւազդ Բ.»ի ողբերգութեան մէջ : Օրինակ, երբ Հռոմայեցիները բռնութեամբ կը տանին դիցուհի Անահիտի ոսկեղէ արձանը, որու առջեւ Հայերը կ'երկրպագէին, ըմբոստ Մագիլը պատուանդանին կը խրէ իր սուրը, բացագանչելով.

—«Ահա մեր նոր աստուածը : Երկրպագեցէք : Այսուհետեւ թշնամին չի մտներ մեր երկիրը, չի տանիր մեր երկրի հարստութիւնը, չի տանիր ամիկի փառքը » :

Հոս պատկերալից կերպով տրուած է ամբողջ թատերախաղին գաղափարը :

Ժողովածուին մէջ չկան բանուոր դասակարգի կեանքի, կոլտնտեսականներու, մտաւորականութեան մասին լաւ թատերախաղեր : Բազմաթիւ թատերագիրներ համարձակօրէն չեն աշխատիր լուծել ստեղծագործական լուրջ խնդիրներ, արդիական սուր եւ մեծ հարցեր :

Միայն ստեղծագործական խիզախումները, կեանքի բարդ երեւոյթներու մէջ համարձակ թափանցումը կրնան այնուօրէն եւ ճշմարտացի արտացոլացնել կեանքը, եւ գործին վրայ յամառ աշխատանքով կարելի է ապահովել մեր թատերական զարգացումը :

Ս. ՌԻԶԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏ

Հոգուս պէս մաքուր երկնքի ներքոյ
Բուրում ես, հովիտ իմ Արարատեան ,
Երգում են նորից առուակներն անհոգ
Լեռներից բերում արցունքները ձեան :
Նազում են հովերն ու մեղմ շոյելով ,
Օրօրում բացուող ծառերը դեղձի ,
Զուգուել ես, իմ դաշտ, գարնան շորերով
Ու լցրել սիրտը քո բանաստեղծի :
Չգիտեմ ինչպէս զրուցեմ քեզ հետ ,
Ինչ լեզուով խօսեմ, որ ինձ հասկանաս,
Կեանքում զարկել են քեզ դարերը խենթ .
Դու ոսոխներ ես տեսել անքանակ :
Քո շէն գիւղերն են յաճախ աւերել ,
Այնքան արիւն է հոսել քո միջով ,
Բայց երբ փրկուել ես, դու գարուն տեսել
Վէրքերդ ես նորից կապել կանաչով :
Նորից ծաղկել ես ու շինականիդ
Բարիքներ տալով՝ բարի ժպտացել ,
Այրել, մորթել են քաջ որդիներիդ ,
Բայց քեզ, իմ անգին, չեն կարողացել :
Տեսել ես բազում տառապանք ու մահ ,
Այնքան արիւն է հոսել քո միջով ,
Բայց երբ արեւ է իջել քեզ վրայ ,
Աշխարհիդ վէրքն ես կապել կանաչով :

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՐԱԶԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՅԱՂԱԳՍ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

●

Ժան Տաթէն չաբաթ մը առաջ հրատարակեց ուսումնասիրութիւն մը՝ Մոնթերլան եւ վերածնունդի ժառանգութիւնը, ուր Մոնթերլանի հերոսներէն մէկուն միջոցաւ կը քննէր հեղինակին գործը եւ գիծը, եւ մասնաւորաբար այդ գիծին նմանութիւնը իտալական վերածնունդին հետ :

Վերածնողին համար, կ'ըսէ Տաթէն, ճշմարտութեան ըլլալը չի նշանակեր արտայայտել բացարձակ ճշմարտութիւններ, որոնց գոյութիւնը արդէն կասկածելի է, այլ կը նշանակէ մտածել, խօսիլ եւ գործել ըստ իր այդ առենուան համոզումին : Ճշմարիտն իր բնոյթովն իսկ ըլլալով շատ անհաստատ, կը բաւէ որ մարդ անկեղծ ըլլայ ինք իրեն հետ : Այս է արդէն «որակ»ին գլխաւոր տարրը : Որակը (քալիթէ) Մոնթերլանի համար վաւերական մարդուն հիմնական առաքինութիւնն է :

Մոնթերլան, կը շարունակէ Ժան Տաթէն, ժառանգած է այս շարժուն ճշմարտութեան տեսակէտը եւ կրկնելով Տանթէն, կ'ըսէ «Մորս է վիթա»յի մէջ .— «Ճշմարտութիւնը դաշոյնով կը պաշտպանուի » : Բայց քիչ անդին կը խոստովանի որոշ դառնութեամբ.— «Ինչ որ հաստատած եմ կարելի է անոր հակառակն ալ հաստատել» :

Ճշմարտութիւնները եթէ կը փոխուին, կարեւորը կը մնայ, այսինքն անկեղծութիւնը : Ինչ որ կը մնայ նաեւ քաջութիւնն է, քանի որ անկեղծութիւնը կը պահանջէ քաջութիւն : Մոնթերլանի հերոսը, Մալաթեսթա քաջ է, երբ կ'ուզէ խոստովանիլ Պապին որ իր ոխերիմ թշնամին է : Մոնթերլան կ'ըսէ .— «Գոռոզ խառնուածքի մը համար, միշտ փորձութիւն է խոստովանիլ, խոստովանիլ որեւէ բան » : Բայց ի վերջոյ, Պարեսի պէս չի հաւատար անշարժ ճշմարտութեան մը :

Այս տեսակէտէն կը յիշեցնէ Փասքալը, —«Բան մը ճշմարիտ է երբ՝ հոմ ճշմարտութիւն է : Ինչ որ այսօրուան ճշմարտութիւնն է պիտի չըլլայ տասը տարի ետքը : Միայն անոնք որ ստեղծած են այդ ճշմարտութիւնը պիտի շարունակեն պաշտպանել զայն եւ պիտի չկրնան իրենց ուղեղէն վանել » :

Մոնթերլան անկեղծութիւնն ընտրած է :

ԺԻՒԼԻԷՆ ՊԵՆՏԱ

Փիլիսոփայ եւ գրագէտ՝ Ժիւլիէն Պէնտա մեռաւ Յունիս 9ին : Ծնած էր 1867ին : Պերկսոնի գլխաւոր հակառակորդներէն՝ հրատարակած է բազմաթիւ երկեր, որոնց գլխաւորագոյնն է «Դպիրներու դաւաճանութիւնը » :

Իննսուն տարեկան էր, ամէն աւանդապահութիւն թօթափած՝ հրեայ ընտանիքէ մը ծնած էր : Մաթեմաթիկներուն հանդէպ իր բնածին սէրը զինք մղած էր նախ բազմարուեստեան վարժարան, սակայն մուտքի քննութեանց մէջ ձախողելով, կը ստիպուի ձգել եւ Սորպոն մտնել :

Գրական ասպարէզ իջաւ «Լա Ըըվիւ Պլանշ»ով, ուր հրատարակեց յօդուածաշարք մը պաշտպանելու համար Տրէյֆիւսը, ապա աշխատակցեցաւ ֆրանսացի բանաստեղծ Շարլ Փեկիի «Քաիէ տը լա Քենզէն» պարբերաթերթին : Քիչ վերջ սակայն, բաժնուեցաւ կաթողիկէ խմբակէն, որովհետեւ ըլլալով թշնամի մը միսթիսիզմի եւ Մտքի անխորտակելի պաշտպան մը, չէր կրնար ապրիլ միստիկ շունչի մը տակ : Այս խզումէն երկու երեք տարի վերջ, յարձակեցաւ Հանրի Պերկսոնի վրայ : 1914ի պատերազմին, ինչպէս 1939ի Բ. աշխարհամարտին, մարտնչող հայրենասէր մը կը դառնար , բայց զգացումով չի գործեր փիլիսոփան : Իր հայրենասիրութիւնը այսպէս ձեւակերպած էր, — « Ֆրանսան էական արժէքներու քառուղի մըն է» : Միեւնոյն ատեն ամուլ չի մնար Ժիւլիէն Պէնտա. կ'աշխատակցի բազմաթիւ պարբերաթերթերու եւ կը հրատարակէ քննադատական, փիլիսոփայական երկեր եւ քանի մը վէպեր : 1927ին, «Դպիրներու դաւաճանութիւնը» գործը մեծ աղմուկ յարոյց : Կարելի է յիշել իր գործերէն՝ «Լ'Օրտինասիոն» (վէպ), « Լը Պերկսոնիզմ ու Իւն Ֆիլոզոֆի տը լա Մոպիլիթէ» 1912ին, «Լա Կրանտ Էփրէօվ տէ Տեմոկրասի» (1942), «Լա Ֆրանս Պիզանդին» (1945) : «Կ'ըսեն թէ «Թէեւ քիչ էին իր հետեւորդները, սակայն զինք դատապարտողներ շատ էին» : Արժանացած էր Պատուոյ Լեգէոնի :

***

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Արամ Խաչատրեան վերջացուցած է իր «Սպարտակ» պարախաղը, որուն բեմադրութեան կը պատրաստեն Խ. Միութեան կարգ մը օփերա - թատրոնները : «Սպարտակ »ի երաժշտական հատուածներուն մեծ մասը արդէն կը գործադրուի Մոսկուայի եւ այլ քաղաքներու մէջ : Երաժշտական Հրատարակչականը, «Մուզկիզ» վերջերս այս պարախաղի երաժշտութենէն հրատարակեց երկու հատուած «Յաւերժահարսներու պարը» և «Էգինայի» : Այս երկու հատուածներն ալ մեծ հետաքրքրութեամբ կ'ունկնդրուին եւ արդէն կարեւոր տեղ գրաւած են համերգային եւ խորհրդային յայտնի ջութակահարներու յայտագրին մէջ :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ալան Յովհաննէսի գործերէն նուագուեցան նաեւ արեւմտեան Պերլինի մէջ, ձայնասփիւռի կայանի նուագախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Մորից Պոմհարտի : Ներկայացումը կազմակերպած էր Ամերիկացի երաժշտագէտներու միութիւնը : Պերլինի երաժշտական քննադատները խանդավառ տողեր նուիրեցին այս նուագահանդէսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

— Դու երեխային գրաւելու շնորհք չունես :

— Ձանձրացաւ ինձանից ... ասաց հայրը եւ նրա ուրախ դէմքի վրայ անցաւ տխրութեան մթին մռայլը :

Կինը նկատեց այդ :

Բայց զուարճասէր երեխան մօր գրկում եւս ձանձրացաւ, սկսեց թռչկոտել դէպի աղախինը եւ նրան դէպի ինքը հրապուրելու ցոյցեր անել : Աղախինը մօտեցաւ : Մայրը երեխային յանձնեց նրան, ասելով.

— Դուրս տար դրան :

Այժմ հանգիստ էր նա, այժմ իւր ընտելացած գրկումն էր : Նախասենեակից լսելի եղաւ նրա վերջին «այո՛ւ» – «այո՛ւն», — Նրա մանկական մնաք բարեաւը, որ շարժեց հօր բոլոր սրտագին ըղձացմունքները : Նրա դէմքը աւելի մռայլուեցաւ :

Երբ երկու ամուսինները մնացին միայնակ, կինը մի առանձին կարեկցութեամբ նայեց իւր սիրելի երեսին, հարցնելով .

— Դու այս առաւօտ սաստիկ գունաթափ ես, երեւի, ամբողջ գիշերը չես քնել :

— Ի՞նչ գիտես, որ չեմ քնել, — հարցրեց իշխանը :

— Գիշերը մի քանի անգամ դուրս եկայ, նայեցի լուսամուտներին, ճրագը դեռ վառւում էր : Դու սովորութիւն չունես քնելու ժամանակ ճրագը վառ թողնել :

— Ուրեմն դո՞ւ էլ չես քնել :

Մի քաղցր ժպիտ եղաւ Մուշեղի պատասխանը : Այդ ժպիտը այրեց նրա սիրտը : Մի գիշեր միայն նա միայնակ էր թողել սիրելի կնոջ, եւ նա անհանգիստ էր եղել, չէր կարողացել քնել : Բայց եթէ երկար, շատ երկար բաժանուելո՞ւ լինէր նրանից ...

Տիկինը նստեց նրա մօտ եւ ձեռքը առեց իւր ափերի մէջ : Նա դարձեալ դիմեց ամուսնին առաջին հարցով, որի մասին բաւականացուցիչ պատասխան չստացաւ :

— Ի՞նչ է պատահել քեզ հետ, ինչո՞ւ յանկարծ տխրեցիր :

Ի՞նչպէս բացատրել, թէ ինչ էր պատահել : Շատ բան էր պատահել : Եւ շատ բաներ եւս պատահելու էին .... Արդեօք կնոջ քնքուշ սիրտը այդքան ամրութիւն կ'ունենա՞ր բոլորը լսելու :

Մուշեղ սկսեց աւելի մեղմ կերպով .

— Տեսնո՞ւմ ես, Սաթենիկ, մի գիշեր բաժանուեցայ քեզանից եւ դու անհանգիստ եղար, բայց եթէ պատահէր երկար բաժանուել քեզանից :

— Ես աւելի երկար կը տանջուէի, պատասխանեց կինը :

— Եւ դու կը համբերէի՞ր մեր անջատմանը :

— Կը սովորէի համբերել, եթէ այդ անհրաժեշտ լինէր :

— Ի՞նչ դէպքերում դու անհրաժեշտ կը համարէիր :

— Այն դէպքերում, որ շատ անգամ պատահել է, օրինակ, եթէ դու կռուելու գնայիր :

— Շուտով գնալու եմ ...

Կինը չէր սպասում մի այդպիսի պատասխանի : Նա պատրաստ էր յետ առնել իւր խօսքը, բայց արդէն ուշ էր : Նա իւր համաձայնութիւնը յայտնեց, առանց կանխապէս իմանալու ամուսնու դիտաւորութիւնը : Եւ մի մեծ բան կորցնողի նման, գլուխը խոնարհեցրած, արտասուալի աչքերով յածում էր յատակի նաշխուն զարդերի վրայ, թէեւ իւր կորցրածը գտնելու յոյսից շատ հեռու էր : Կնոջ այդ մոլորուած, շուարուած դրութիւնը սաստիկ ազդեց Մուշեղի վրայ, որին առաջին անգամ էր պատահում փորձել դեռահաս ամուսնի սրտի քաջութիւնը : Նա դարձաւ դէպի իւր սիրելին, ասելով .

ՐԱՖՖԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ խնդիրը կարգադրելու համար Մ. Նահանգները պատրաստակամութիւն յայտնեցին «ամէն կարելի աջակցութիւն ընծայելու», նկատելով որ հարցը կապ ունի Մեծն Բրիտանիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուս հրամանատարը, մարեշալ Կրեչկօ, խորհրդային դեսպանատան միջոցաւ հրաւէր մը ուղղեց ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական հրամանատարներուն եւ լրագրողներուն, որպէս զի ներկայ ըլլան 35 հազար ռուս զինուորներու մեկնումին, Յունիս 21էն 25: Այս առթիւ Մոսկուայի թերթերը նորէն կը յիշեցնեն 1.200.000 զինուորներու արձակման որոշումը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովը հարիւր միլիոն տոլար եւս վերահաստատեց Այզընհաուըրի պահանջած վարկերէն: Նախագահը կը պահանջէ 4.502.000.000 տոլար, բայց երեսփ. ժողովը քուէարկած է միայն 3.655.000.000 : Վէճը կը շարունակուի տակաւին :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ապստամբութեան Բ. ղեկավարը, զօր. Թանքօ Հայիթիի դեսպանատունը ապաստանած էր վեց փախստականներու հետ: Կառավարութեան կուսակիցները դեսպանատուն գացին գնդացիրներով եւ առեւանգեցին փախստականները: Հայիթիի դեսպանին բողոքներուն վրայ, Նախագահ Արամպուրու ընդունելով որ փախստականները քաղաքական յանցաւորներ են, հրամայեց դեսպանատուն վերադարձնել բոլորն ալ :

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ բազմաթիւ առեւտրականներ փակած են իրենց խանութները, յարմարելու համար ազգ. պահպանումի նոր օրէնքին որ ծանր պատիժներ կը տրամադրէ չարաշահութեան դէմ : Օրէնքին գործադրութիւնը սկսած է արդէն եւ գիները մեծ անկում կրած են :

440 ՍՈՎԵՏ շրջիկներ Փարիզ պիտի հասնին Յունիս 21ին, պտոյտ մը կատարելու համար: Ուրիշ խումբեր ալ պիտի գան: 1914էն ի վեր առաջին անգամ է որ ռուս զբօսաշրջիկներ Ֆրանսա կուգան խմբովին :

ԿԱԹԻՆ ԳԻՆԸ աւելցնելու առաջարկ մը ներկայացուցած էին արտադրիչները: Ելմտական նախարարը մերժեց, նկատելով որ եթէ աւելցնեն, պանիրին եւ կարագին գիներն ալ պիտի բարձրանան :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Հիւսէյին թագաւորը Պէյրութ հասաւ, ներկայ ըլլալու համար ինքնաշարժի մրցումի մը, Անթիլիասէն Այնար (7 քիլոմեթր):

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ կը հանդստանայ Սոչիի մէջ, Պ. Ա. Միկոյեանի հետ: Խրուշչեւ Մոսկուա վերադարձաւ :

ՍՈՒՐԻՈՅ դահլիճը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Սապրի Ասալիի, որ պիտի վարէ նաեւ ելմտական նախարարութիւնը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Քասըմ Կիւլէք, մէկ տարի բանտարկութեան եւ չորս տարի Պրուսա բնակելու դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ անարգած է Ազգ. ժողովը :

20 – 48 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐՈՒՆ արգիլուեցաւ Ալժերիայէն դուրս ելլել :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կաթի տագնապ կը տիրէ արտադրիչներու գործադուլին հետեւանքով: Նոյն վիճակը՝ Նիսի, Թուլուզի, Սէնթ Էթիէնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

ԱՂԲԱՀԱՒԱՔՆԵՐԸ գործադուլ մը սարքած էին չորաթ օր, Փարիզի կարգ մը թաղերուն մէջ: Աղբամանները մնացին դուռներուն առջեւ :

ՓԱՓՈՒԿ ԽՆԴԻՐ մը ծագած է Հոլանտայի արքունիքին մէջ: Ժիւլիանա թագուհին եւ կառավարութիւնը կը մեղադրուին թէ պալատին մէջ պահած են կին Ռասփութին մը, որ խոստացած էր աղօթքով դարմանել երրորդ զաւակը, տասը տարեկան կոյր աղջնակ մը:

ՔԱՋ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ, Փիէռ Քլոսթերման, որ 33 գերման օդանաւեր վար առած էր Բ. աշխարհամարտին, արտօնութիւն խնդրեց Ազգ. ժողովին, Ալժերիոյ պատերազմին մասնակցելու համար: Օդաչուն 35 տարեկան է:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 15).— Ձոյլ ոսկի 448.000, Նափոլէոն 3170, զուից. 2990, անգլ. 4000, քսան տոլարնոց 15.880, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1050, տոլար 386, զուից. 91.75, պելժ. 7.65, լիր 0.60, փեզեթա 8.75:

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ – Պերլին – Վարշաւա, Պրեսթ – Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145.000 ՖՐ.

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180.000 ՖՐ.

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները :

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ. եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն :

Գրել՝

Noubar Agopoff

168, Rue du Temple - Paris (3e).

Ձեռնհասին անձամբ: Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդեան թուական, հպատակութիւն, եւն.):

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Քաղաքապետական թատրոնին մէջ:

Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ եւ երկու բարոյալից կատակերգութիւն :

Մուտքը ազատ է :

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսկի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, Կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները :

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն այս անգամ եւս շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեանէ հինգ հազար ֆրանք : Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք ընկեր Տիգրան Ալիքեանէն, իր եւ կնոջ պատահած արկածէն անվնաս ազատուելուն առթիւ :

●

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Ժիւրայի օդափոխութեան կայանին համար տասը հազար ֆրանք, (Ոմն), Տէր եւ Տիկին Խորէն Գրիգորեանէ հազար ֆրանք :

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ԱԶԳ. ՍՐԱՀԻՆ համար շնորհակալութեամբ ստացած ենք.— Տիկին Տոքթ. Արթինեանէ Կարապետ Հաթապեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք, Պ. Կարպիս Գազազեանէ տասը հազար, Արնուվիլի Եշ. օրուան հայերէնի դասընթացքին հետեւող աշակերտներէն 2500, Տիկ. Գեղուհի Հանըմեանէ հազար ֆրանք :

Նախորդ գումար 274.500 Ֆր. ընդհ. գումար 291.000 ֆրանք :

●

« Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ս. Աբէլեան, Շավիլի դպրոցին կը նուիրեն 500 Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Եղիսաբէթ Ապաճեանի մահուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարար մը Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար :

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները 1956 – 1957 տարեշրջանին համար: Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ.—

ՅՈՒԼԻՍ 15

Շուտով դիմել տեսչութեան՝

26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ :

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր :

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի :

4, Ռիւ տը լա Թանչ, Ալֆորվիլ:

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնոյէն եւ Փըրթի Փոնէն :

Գին՝ 1100 ֆրանք :

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսի եւ Տոքթ. Բաբգէն Աստուածատուրեանի ընդունելութեանց կազմակերպիչ յանձնախումբի դիւանը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները Գշ. օր, 19 Յունիս, ժամը 21ին, Բարեգործականի սրահին մէջ, 19 ռիւ Վանթիւր: Երկու գործադիր մարմինները ժողովին պիտի ներկայացնեն իրենց հաշուետուութիւնը այս վերջին նիստին մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քաւէի սրահը :

Դասախօս Պ. Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ :

Նիւթը՝ «Երբ պիտի տեսնել մեր զաւակներուն դաստիարակները»: Մասնաւոր կը խնդրուի ծնողներէն ներկայ ըլլալ :

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Տարեկան (35րդ) աշակերտական երգահանդէսը՝ Շաբաթ, 30 Յունիս, ժամը 15ին, Ամփիթէաթրը տ'Ար է տ'Արքէոլոժիի մեծ սրահում: 3 ռիւ Միշըլէ, Փարիզ (6):

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

Տարեկան պարահանդէսը՝

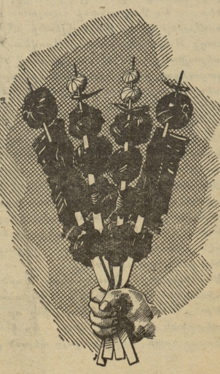
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ԻՆ, 1957ԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին: Կիրակի; 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ. Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ :

ԼԻԼԱՅԷՆ Տէր եւ Տիկին Վ. Գաբրիէլեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Նուրիկ Ներսէսեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆԻՍ •
MARDI 19 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7607 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3418

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԱՐՆ ՈՒ ԱՆԱՐԴԱՐԸ

•

Կարծողներ կան թէ արդար չէ լիրաբանօրէն պատճառել, եթէ Հայաստանէն ալ քանի մը հազար «կամաւորներ» կը ղրկուին Սիպերիա, խամ եւ խոպան հողերը մշակելու, գործարաններ, ճամբաներ եւ երկաթուղիներ կառուցանելու համար :

Մամուլին պարտականութիւնն է արձանագրել ինչ որ տեղի կ'ունենայ մեր հայրենիքին մէջ, դրական կամ բացասական :

Այս տարրական պարտականութիւնը կը թելադրէ ոչ թէ օրօր կարդալ կամ վայրկեան կանչեր արձակել, այլ անցուդարձը ներկայացնել կարելի ճշդութեամբ եւ եղելութեանց յանդիլ, վերլուծումներ կատարելով :

Այդ է որ կը փորձենք մենք ալ, այս անգամ, իբրեւ աղբիւր ունենալով Երեւանի եւ Մոսկուայի թերթերը :

Խամ եւ խոպան հողերու մշակման խնդիրը սկսաւ երկու տարի առաջ, նախաձեռնութեամբ Ն. Խրուշչեւի :

Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կրակոտ ճառ մը խօսելով Մոսկուայի մէջ, կը հրաւիրէր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները, երթալ Ուրալէն մինչեւ Խազախիստան, Թուրքեստան, Ուզպեկիստան եւ Սիպերիա, այդ անծայրածիր տարածութեանց բնական հարստութիւնները մշակելու համար :

Այս ձեռնարկին վրայ, կոչեր հրատարակուեցան կուսակցութեան եւ կառավարութեան կողմէ, եւ կարաւաններ կազմուեցան դէպի Ծայր. Արեւելք :

Հայաստանն ալ իր բաժինն ունեցաւ այս «հայրենասիրական» արշաւին մէջ :

Այն ատեն տեղեկութիւններ եւ թիւեր հրատարակուեցան օրը օրին, բայց կարելի չեղաւ ճշդել զացողներուն համրանքը : Կարծողներ կան թէ տասը հազարէն պակաս չէ (մանչ եւ աղջիկ) :

Այժմ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը նոր կոչ մը ուղղելով, աշխատանքի կը հրաւիրեն 400-500.000 նոր «կամաւորներ» :

Ասոնք պիտի կատարեն նոր հնգամեակով նախատեսուած պարտականութիւններ : (Ծրագիրը կը նախատեսէ նաեւ նաւթահորեր փորել եւ նաւթուղիներ կառուցանել, զարկ տալու համար քարիւղի արտադրութեան) :

Ուրեմն, դարձեալ կուսակցական եւ հրապարակային ժողովներ, կրակոտ ճառեր եւ փոխադարձ հրաւէր՝ կարաւաններ կազմելու համար :

Արդէն կարդացինք զանազան տեղեկութիւններ՝ Հայաստանի մէջ կատարուած «ինքնաբուխ» ձեռնարկներու մասին :

Միեւնոյն ատեն իմացանք որ մինչեւ Մայիս 31 «երիտասարդ հայրենակիցներէս տասցել են 1200 դիմում, երկրի արեւելեան շրջանները մեկնելու խնդրանքով» : (Սով. Հայաստան, 1 Յունիս) :

Այս առթիւ ալ սրտառուչ յայտարարութիւններ՝ ժողովներու ընթացքին :

Մանուածքային Փաբրիկայի (մանարան) երիտասարդներէն մին կը յայտարարէ :

— « Մենք որոշել ենք արեւելեան շրջանները մեկնել ամբողջ բնտանիքով : Մենք գիտենք որ այնտեղ քիչ չեն լինի դժուարութիւնները ...» :

Եւ սակայն, «պարտքն» եւ կառավարութիւնը որոշե՞ր են, եւ «երիտասարդութիւնը պատուով կը կատարէ» այս առաջադրութիւնը :

Կը փորձուինք հարցնել, — արդա՞ր է այս որոշումը :

Եթէ Խ. Միութեան 16 հանրապետութիւնները իսկապէս անկախ եւ ազատ են իրենց ներքին քաղաքականութեան մէջ, արդա՞ր է որ ամէնքն ալ մասնակցին այս արկածալի արշաւին, դուրս հանելու համար թանկ ռուսական ծրագիր մը :

Ուրիշ հարցումներ ալ ունինք : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

«ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ »

Հանրապետութեան նախագահը ուժգին ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, Վերտէօնի ճակատամարտին 40ամեակին առթիւ, այդ ամրոցին մէջ :

Ինչպէս գիտէք, այս ճակատամարտին մէջ էր որ Ֆրանսական բանակը հերոսաբար մարտնչեցաւ Ա. մեծ պատերազմին ատեն, հրամանատարութեամբ մառէշալ Փեթէնի, խորտակելով գերման բանակը, ի գին ահագին զոհողութեանց : Պ. Ռընէ Քոթի խօսեցաւ [...]ն բազմութեան մը առջեւ, որուն մէջ կը գտնուէին 40.000 նախկին ռազմիկներ, օտար դեսպաններ, նախարարներ, բարձրաստիճան սպաներ : Նախագահը ինքն ալ կ'ոգեկոչէր իր մասնակցութիւնը իբրեւ տասնապետ : Ինչպէս ուրիշ հանդիսաւոր առիթներու ատեն, նախագահը այս անգամ ալ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է բարեկարգել երկրին կարգուսարքը, վերաքննել սահմանադրութիւնը որպէս զի Ֆրանսա կարենայ լուծել առխլողական խնդիրներ : Անդրադառնալով Ալժերիոյ կացութեան, ըսաւ թէ «պէտք է աւելի ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն հաստատել, անհրաժեշտ բարենորոգումներով, որոնց երկար սպասեցին : Ափսո՜ս, մայր երկրին եւ անդրծովեան երկիրներուն մէջ եթէ տեսանք այս պահանջը, չափազանց դանդաղ գործեցինք » : Մասնաւորապէս ծանրանալով յաղթական ճակատամարտին վրայ, Պ. Ռընէ Քոթի յայտարարեց.

— Վերտէօնը եղաւ ամենավսեմ բարձունքը ամբողջ ազգի մը հերոսութեան : Եւ այս ազգն է որ դէպի անկում կը դիմէ, եթէ հաւատանք կարգ մը օտարականներու, նոյն իսկ Ֆրանսացիներու ... Կարելի՞ բան է : Ազգի մը համար չկայ աւելի ահարկու խնդիր մը : Մեծ ազգ մը եթէ կորսնցնէ ինքնավստահութիւնը անշուշտ կորսուելու դատապարտուած է : Շատ կը խօսէին մեր անկումի մասին, այն երանելի օրերուն, երբ երիտասարդներ էինք : Աշխարհի ամէնէն ահարկու բանակին դէմ պիտի կրնա՞ր ճակատիլ այս երկիրը, ուր ամէն տարի աւելի դագաղներ կ'ունենայինք քան օրօրոցներ, ուր խաղաղասիրութիւն մը մինչեւ հակահայրենասիրութեան կը յանգէր, ուր ոմանք աղբանոցին մէջ կը պարզէին ազգային դրօշը ... » :

Նախագահը յետոյ անդրադարձաւ Ալժերիոյ կռիւներուն.

— « Այնտեղ մեր տղաքը ամէնուն հիացումը կը գրաւեն իրենց քաջութեամբ եւ կարգապահութեամբ : Մեր սիրելի զինուորներուն ետին կանգնած է Ֆրանսան, ոգջերու եւ մեռելներու Ֆրանսան, յաւիտենական Ֆրանսան : Երկու պատերազմներու ռազմիկները եւ դիմադրականները այնքան սուղերու եւ տառապանքներու գնով երկու անգամ Ֆրանսայի չվերադարձուցին մեր Ալզասը եւ մեր Լոռէնը, վաղը Միջերկրականի ափերուն վրայ կիներ եւ մանուկներ մորթող փոքրամասնութեան մը յանձնելու համար ժողովուրդներ որոնք խորապէս հաւատարիմ են մեզի :

«Այնտեղ վտանգի մէջ է հայրենիքը. այնտեղ կը կռուի հայրենիքը : Պարզ եւ յստակ է մեր պարտականութիւնը : Անոնք որ ենթակայ չեն զինուորական կարգապահութեան, պարտաւոր են ցոյց տալ գոնէ քաղաքացիական կարգապահութիւն, որ կ'արգիլէ որեւէ արարք, նոյն իսկ խօսք, եթէ այդ արարքն ու խօսքը կրնան խռովել հայրենիքի զաւակներուն հոգին : Հանրապետութիւնը զէնքի տակ առած է այդ տղաքը ընդդիմանալու համար զարշելի բռնութեանց : Մենք դաստանելու պէտք չունինք կարգ մը երկիրներէ որոնք տակաւին շատ բան կրնան սորվիլ Ֆրանսական ժողովրդապետութենէն » :

Բացատրելէ ետք թէ իր ընտրութենէն ի վեր իր հիմնական հոգն եղած է Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը, նախագահը եզրակացուց. — «Այս, պետութիւնը կրնայ երիտասարդանալ հետեւելով ազգին, զայն առաջնորդելու համար իր արժանի ճակատագրին եւ դարձնելու աւելի մեծ՝ աշխարհի ժողովուրդներուն մէջ» :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Նոյն օրը վարչապետն ալ ճառ մը խօսելով Նարպոնի մէջ, յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը պատրաստ է արտօնելու պաշտօնական եւ ուղղակի չփումներ անոնց հետ որ կը պայքարին կրակը դադրեցնելու համար, եթէ անձնապէս ոճիրներ գործած չեն» : Յետոյ ակնարկելով զինուորներու առաքման առթիւ համայնավարներու մղած պայքարին, ըսաւ. — « Կը խնդրեմ չզղջուիլ այդ ռազմախաղերէն : Մեր զինուորները Ալժերիա կ'երթան ազգային պարտականութիւն մը կատարելու եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար : Ֆրանսայի վճռականութիւնը, քաղաքական եւ ընկերային բարենորոգումներ կատարելու կամքը եւ իր զինուորներուն քաջութիւնը նպաստեցին բոլորովին վերահաստատելու կացութիւնը, քանի մը ամիսէն :

× Ուրբաթ օր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Կրընոպլ — Վալանս գծին վրայ : Ոստիկանները քննութիւն կատարելով ստուգեցին որ երկաթուղին աւերուած է 300 մեթրի վրայ : Կէս ժամ վերջը գիծէն անցաւ կառախումբ մը որ զինուոր կը փոխադրէր Ալժերիոյ համար :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՒ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ կիրակի օրուան թիւով, էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ փոխանակուած հեռագիրներու մասին. —

Պոլսահայ թերթերէն իմացած ըլլալով որ էջմիածինէն հեռագիր մը հասած է Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահին, խնդրին էութիւնը հասկնալու համար դիմեցինք Խորէն եպիսկ.ի որ յայտարարեց.

— Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութենէն ի վեր Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի հետ, իբրեւ ներկայացուցիչը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, խօսակցութիւններ տեղի ունեցած էին երկու Աթոռներու միջեւ, ի հոգեւորս յարաբերութեանց եւ Հայ. Եկեղեցւոյ միասնականութեան առնչութեամբ :

Եղիշէ արք. այս խօսակցութեանց արդիւնքը իր հայեցողութեամբ հեռագրած ըլլալով էջմիածին, Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. կաթողիկոս Յունիս 9 թուակիր հեռագիր մը ղրկած էր մեզի : (ԽՄԲ.— Այդ հեռագիրը հրատարակած ենք Յունիս 16ին) :

« Այդ հեռագրէն կը հասկցուի թէ Եղիշէ արք. ընտրեալ կաթողիկոս Զարեհ սրբազանի խնդրանքին վրայ հեռագրած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, մինչդեռ իրականութիւնը այն է որ Զարեհ սրբազան այդպիսի խնդրանք մը չէ ներկայացուցած Երուսաղէմի տեղապահ սրբազանին :

« Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս չբաւարարուելով Եղիշէ արք.ի, իր իսկ հայեցողութեամբ հաղորդածպայմաններով, յաւելեալ ըլլալով, էջմիածին կը հրաւիրէ Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին տեղապահն ու եպիսկոպոսները, նաեւ «կողմերու աշխարհական ներկայացուցիչները առանց խտրութեան, իր լրումին հասցնելու համար « համաձայնութիւնը» եւ էջմիածնի տաճարին մէջ կատարելու կաթողիկոսին օծումը :

« Տեղին է հոս նկատել որ Վեհափառ Վազգէն Ա. յիշատակութիւն իսկ չըներ ընտրեալ կաթողիկոս Զարեհ եպիսկ.ի, ինչ որ կը նշանակէ թէ կ'ուզէ անգիտանալ փետր. 20ին կատարուած համազգային ընտրութիւնը : Կիլիկիոյ Աթոռին ընտրեալ կաթողիկոսը եւ երկու եպիսկոպոսները Աթոռին պատմական գոյութեան եւ անկախութեան հետ անհաշտ նկատելով Վեհափառ Վազգէն Ա.ի հեռագրին տառն ու ոգին, անհրաժեշտ գտանք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին պատասխանել հետեւեալ հեռագրով. —

« Ստացանք վեհափառութեանդ 9 Յունիսի հեռագիրը : Խորապէս կը ցաւինք որ առաջարկութիւնները անընդունելի են : Օծումը տեղի պիտի ունենայ Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ : Ի նշան եւ ի պահպանութիւն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ միութեան, կը խնդրենք հրահանգել Ձեր Ս. եպիսկոպոսներուն՝ բերել իրենց մասնակցութիւնը օծման : — ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԱԹՈՌԻ ՏԵՂԱՊԱՀ ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. :

Ազդակ.— Ստեղծուած այս կացութեան առջեւ, ընտրեալ կաթողիկոսը եւ Տեղապահ Սրբազանը համախորհուրդ Կիպրոսի առաջնորդ Ղեւոնդ Սրբազանի, ինչպէս նաեւ Ազգ. Գաւառ. Ժողովի եւ Քաղաք. Ժողովի դիւաններուն, որոշեցին անյապաղ նիստի հրաւիրել Ազգ. ընդհ. Ժողովը, որուն համար հրաւիրագիրները ղրկուած են արդէն :

Ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հինգշաբթի, 21 Յունիս, ժամը 16ին, Անթիլիասի վեհարանի դահլիճին մէջ, մասնակցութեամբ թեմերու երեք եկեղեցական եւ 18 աշխարհական երեսփոխաններու :

ԽՄԲ.— Ուրիշ տեղեկութիւններ՝ վաղուան թիւով :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

•

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով Գահիրէ հասնելով, շուրջ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետ Կամալ Նասրի հետ : Նախապէս տեսակցած էր երեք նախարարներու հետ եւս : Ալմազայի կայարանը հասած ատեն, նախարարը իր քարտուղարներուն յանձնարարեց կարդալ նախապէս պատրաստուած յայտարարութիւն մը, — ռուսերէն, արաբերէն եւ անգլերէն : Ահաւասիկ ամփոփումը.

— « Մենք ձեր բարեկամներն ենք. ոչ կ'ուզենք ձեր երկիրը գաղթավայրի մը վերածել, ոչ քարիւղի մենաշնորհ ստանալ, ոչ ալ միջամտել ձեր ներքին քաղաքականութեան» : Յետոյ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ միայն տնտեսական գործակցութիւն եւ բարեկամական յարա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

× Ֆրանսական օդանաւեր ռմբակոծեցին ըմբոստ ձիաւորներ : Նեմենչայի լեռներուն մէջ : Սպաննուեցան 26 ըմբոստներ : Կռիւը տեղի ունեցաւ Ֆիլիփվիլի հարաւակողմը : Ֆրանսացիները սպաննեցին կամ գրաւեցին 40 ձիեր, ինչպէս եւ մեծաքանակ ուտեստ եւ զէնք : Ուրիշ ընդհարումներ ալ տեղի ունեցան Մեծ Քապիլի լեռներուն մէջ :

× Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Լաքոստ, կիրակի օր ճառ մը խօսելով Պորտոյի մէջ, բացատրեց թէ «Ալժերիոյ խնդիրը չի կրնար լուծուիլ Թունուզի եւ Մարոքի հարցերուն ձեւով : Զարաչար կը սխալին անոնք որ այդպէս կը կարծեն » :

«ԻԲՐԵՒ ԹԷ»...

« Իբրեւ թէ հազարաւոր Հայեր ջարդուեր են»...

Այսպէս գրած է Թուրք թերթ մը, Թան, որ Պոլսոյ մէջ կը հրատարակուի եւ պաշտպան փաստաբանի դերը ստանձներ է Թուրք ժողովուրդին, արդարացնել փորձելով զայն եւ դատապարտելով հակաթուրք քարոզութիւնը՝ Եւրոպայի մէջ։

Թուրք թերթը, որ արջու ծառայութիւն կը մատուցանէ իր ժողովուրդին, յօդուածաշարքով մը կը ջանայ արդարացնել իր երկիրն ու անոր վարիչները, դոհ նկատելով զանոնք զանազան թիւրիմացութիւններու եւ չարամիտ քարոզութեան։

Անկարելի փորձը կ'ընէ ան՝ արիւնով գրուած պատմութիւնը ուրանալու, մելանով գրուած սուտերով եւ իր ժողովուրդի ճակատը մաքրելու, քաղաքակիրթ ժողովուրդներու ճակատը արատաւորելով եւ անոնց հետ բաղդատութեան դնելով Թուրք ճակատը։

Թուրք թերթը վրդովուած Եւրոպայի մէջ մղուած հակաթուրք քարոզութենէն, կը հերքէ Թրքական վայրագութիւններն ու կազանային ջարդերը, Պալքաններէն մինչեւ Անատոլու, եւ յետոյ կ'անդրադառնայ հայկական տարագրութեանց, գրելով բառ առ բառ, հետեւեալը, առանց ամօթի.

— « Թուրքիա, մասնաւորաբար, Հայերու տարագրութեան քարոզչութենէն շատ վնասուած է։ Ամերիկացիները Բ. աշխարհամարտին ամերիկահպատակ եւ ամերիկացած Ճափոնները՝ Խաղաղականի ամէնէն հեռաւոր շրջանները քշեցին. այդ առթիւ ոչ ոք ձայն հանեց։ Բայց, «Իթթիհատ եւ Թէրագգը»ի կառավարութեան շատ իրաւացի պատճառներով մաս մը հայ հայրենակիցները հայրենիքին ա'լ աւելի հանդարտ շրջանները փոխադրելը ժխտական կերպով արձանագրուեցաւ ամէն կողմ եւ դեռ կը շարունակուի կրկնուիլ նոյն յանկերգը »։

Թրքական տարագրութիւնը ամերիկեան տեղափոխութեան հետ բաղդատելու լրբութիւնը ունենալէ ետք, Թուրք թերթը կը վերջացնէ իր խօսքը, ըսելով.

— « Իբրեւ թէ այդ տեղահանութեան ընթացքին հազարաւոր Հայեր ջարդուեր են Թուրքերուն կողմէն...» ։

Այսքան անամօթութիւն միայն Թուրք թերթ մը կրնայ ունենալ եւ այսքան ոճրային ու անխելք պաշտպանութիւն՝ միայն Թուրք խմբագիր մը կրնայ երեւան բերել։

Ուրեմն, Իթթիհատը «շատ իրաւացի պատճառներով» «հայ հայրենակիցները» փոխադրեր է «ալ աւելի հանդարտ» շրջաններ. ան ալ՝ «մաս մը հայրենակիցներ»...

Այսքան բարի եւ հոգածու եղած է Թուրք կառավարութիւնը Հայերուն հանդէպ, եւ սակայն, հակառակ ասոր, «դըրպարտութիւններ» եղած են ու կ'ըլլան, յայտարարելով թէ «քանի մը հազար» Հայեր ջարդուած են ...

Պատմութեան ընթացքին, որեւէ ժողովուրդի կեանքին մէջ կարելի՞ է գտնել թերթ մը, որ այսքան շնականութիւն եւ այսքան զարշելի սուտ ի յայտ բերած ըլլայ, յանուն պատմական ճշմարտութեան։

Գրողը, ապահովաբար, Իթթիհատական ոճրագործներուն գործակիցներէն մէկն է, որ կը փորձէ պատմութեան մեծագոյն եղեռնագործութիւնը ուրանալ, պաշտօնական հեռագիրներուն ու հրահանգներուն վրայէն իսկ սահելով։ Եթէ գործակիցներէն չէ, տարակոյս չկայ, որ Իթթիհատի հոգեզաւակներէն է, այսինքն՝ հարազատ ու անվիճելիօրէն Թուրք, որ կը խռովի եղեր հակաթուրք քարոզութենէն։

Ինչ հարկ խռովելու սակայն օտար քարոզութենէն, երբ Թուրք թերթերու այսպիսի հերքումները կան, Թուրք յաջորդական սերունդներուն մեղաւոր լռութիւնը կայ, եւ Իթթիհատի յաջորդ կառավարութեանց քաղաքականութիւնը կը շարունակուի, առանց նշանախեց մը իսկ փոխուելու։

Ոճիր գործել, ամբողջ ժողովուրդ մը տեղահան ընել ու կոտորել, դարաւոր հայրենիք մը աւերակ դարձնել եւ յետոյ ելլել ըսել, թէ եղածը պարզապէս «տեղափոխութիւն» մըն է, զանգուածային զոհերն ալ «իբրեւ թէ քանի մը հազար». — Այս բանը ընելու համար հրէշ պէտք է ըլլալ, ոչ թէ մարդ արարած. վաւերական, ի ծնէ ոճրագործ։

Քանի մը հազար չեն զոհերը, Թուրք խմբագիրներ, գիտէք դուք. աւելի քան հազար անգամ հազարներ են անոնք. անպաշտպան, անտէր, անապատներուն մէջ նետուած, կազանային ջարդարարներու, պաշտօնական ու անպաշտօն գայլերուն կատաղութեան յանձնուած։

Ճափոններու փոխադրութեան հե՞տ կը բաղդատէք, այնքան անխելքութեամբ եւ անբարոյութեամբ։ Կրնա՞ք յիշել թէ Ճափոնները, Ամերիկայի մէջ, ինչ «տառապանք»ներ կրած են իրենց փոխադրութեան ընթացքին. արդեօք սովէնե՞րո՞վ «քշուած» են, չէքէններու հսկողութեան, բռնութեան, բռնաբարութեան, ծեծին ու մահուան սպառնալիքին տա՞կ։

Հարցուցէք Ճափոններուն, թէ այդ եօք, Խաղաղականի հեռաւոր շրջաններուն մէջ, զոհեր տուա՞ծ են, բռնութեան ու բռնաբարումի, կողոպուտի թէ խոշտանգումի։ Հարցուցէք, եւ, յետոյ բացէք Թրքական ծածուկ տեղեկագրութիւններու արձանագրութիւնը։

Եւ երեւակայել, որ այս բոլորը կ'ըսուին ու կը գրուին Թրքական վայրագութիւններէն քառասուն տարի ետք, առանց դատապարտութեան մէկ հատիկ բառի։

Կը հերքուին անհերքելի իրողութիւնները, ապացուցանելու համար թէ արդար էր Իթթիհատը, առանց անդրադառնալու, որ առով կ'ապացուցուի, աւելորդ անգամ մըն ալ, թէ Թուրքը չէ փոխուած եւ չի փոխուիր, թէ իսկ դաշնակից դառնալով քաղաքակիրթ երկիրներու հետ եւ «իբրեւ թէ» հանրապետական կամ դեմոկրատ ...

Գերմանիան դատապարտեց Նացի վարչութեան չարիքները, դատեց ու դատապարտեց, նոյնիսկ հատուցում ալ ընելով զոհերուն։ Չարիքը չդարմանուեցաւ, բայց ապացուցուեցաւ թէ գերման ժողովուրդն ու կառավարութիւնը մարդկային զգացում ունին, քաղաքակիրթ են, բարոյական ունին եւ ընդունակ են մարդկայնական կեցուածքներու։

Ոճրագործ, համայնավար իշխանութիւններն իսկ, կը դատապարտեն անցեալին մէջ գործուած չարիքները, կը փորձեն մարդկային դառնալ, ուրանալով անցեալը, թող ըլլայ ձեւականօրէն։

Թուրքն է միայն, որ կը մնայ նոյնը, արտաքին թէ ներքին իր բովանդակ կառոյցով. իր հոգիովն ու առօրեայ կեանքով. կը մնայ անփոփոխ, Իթթիհատական, Թուրք, ինչ անուն ու մորթ ալ առնէ իր վրայ։ Կը մնայ հաւատարիմ իր խառնուածքին ու պատմութեան, իր հին ու նոր սերունդներով եւ իր հին ու նոր վարչակարգերով։

Սակայն, մենք կը հաւատանք Արդարութեան, գլխագիր Արդարութեան, պիտի գայ օր մը։ Արիւնոտ տոմարը բաց կը մնայ եւ հաշուեյարդարը չէ եղած դեռ։ Պիտի գայ Արդարութեան ձեռքը, ուշ կանուխ, դատապարտութեան խօսք ըսելու եւ հաշիւ պահանջելու։

Նիւրնպերկները բացառութիւն չեն։

(խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Է.— ՇԻՆԾՈՒ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընկեր Ռուտզուտակ, Քենտրոնի անդամ Քաղաք. Բիւրոյին, անդամ Համայնավար կուսակցութեան 1905էն ի վեր, ցարական իշխանութեան օրով տասը տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած, իր կարգին Համայնավար դատական ատեանէն անցաւ։ Ան մինչեւ անգամ չկանչուեցան կեդր. Կոմիտէի Քաղաք. Բիւրոյէն, որովհետեւ Ստալին չէր ուզեր խօսիլ անոր հետ։ Մահավճիռը տրուեցաւ քսան վայրկեանէն եւ գնդակահարուեցաւ։ Ռուտզուտակի պարագան քննուելէ ետք 1955ին, հաստատուեցաւ որ իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները սուտ էին եւ հիմնուած գրպարտիչ փաստաթուղթերու վրայ։ Յետ մահու վերահաստատուեցաւ իր վարկը։

1937ին Ներքավէտէն (Չեկա) ձերբակալեց նաեւ ուրիշ ականաւոր համայնավար մը Ռոզէնպլում, որ անդամ էր կուսակցութեան 1906էն ի վեր։ 1955ին երբ վերաքննուեցաւ անոր պարագան, հաստատուեցաւ որ, տաժանելի չարչարանքներու ենթարկուած էր, որոնց միջոցին սախլած էին որ ընդունի իրեն [illegible] ուրիշներու մասին եղած սխալ տեղեկութիւնները։ Զակովսկին իրեն ըսած էր թէ ազատ պիտի ձգուի, պայմանաւ որ սուտ խոստովանութեանց գրասենեակէն անցնէր, «վնասարարութեան, լրտեսութեան եւ չեղումի Լենինկրատի կեդրոնէն»։ Եւ Ներքավէտէն ինք պիտի պատրաստէր դատը, որ հրապարակային պիտի ըլլար։

Լենինկրատի կեդրոնին դատավարութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ դըրուելու համար, վկաներու պէտք պիտի ըլլար։ Այս վկաներուն ոչ ընկերային, ոչ ալ կուսակցական դիրքը դեր կրնային կատարել։ Դատապարտեալը պէտք չունէր որեւէ բան հնարելու, «Ներքավէտէն ամէն բան կը պատրաստէ», ըսած էր Զակովսկին։ «Դուն միայն պէտք է խնամով ուսումնասիրես եւ լաւ յիշես բոլոր հարցերը եւ պատասխանները զոր կրնայ տալ դատական ատեանը։

«Այդ խոստովանութիւնը պատրաստ պիտի ըլլայ չորս հինգ, թերեւս ալ վեց ամիսէն։ Այդ միջոցին ինքզինքդ պէտք է պատրաստես, որպէսզի ոչ դուն վտանգուիս, ոչ ալ դատական մարմինը։ Եթէ գլուխդ ազատի, մինչեւ մահդ կառավարութիւնը սնունդդ, հագուստդ եւ բոլոր ծախքերդ պիտի հոգայ։

Շինծու դատավարութիւնները աւելի մեծ համեմատութեամբ կը գործադրըուէին գաւառի մէջ։ Միշտ կասկած կար թէ ամէն շրջանի մէջ տակաւինպոյութիւն ունին աջակողմեաններ, Թրոցկիականներ, եկեղեցական պետեր, սոցիալ-յեղափոխականներ։

Այդ չարաչուք տարիներուն մասնաւորաբար մեծ համեմատութիւններու հասած էին ճնշումը եւ հալածանքը։ Առանց որեւէ չօշափելի փաստի, կորսուեցան կը դատապարտէին կուսակցութեան անդամները եւ վարիչները։ Եժով ցանկերը Ստալինի կը ղրկէր, որպէսզի առաջարկուած պատիժին համար հաւանութիւն տար։ 1937-38ին այս ցանկերէն 383ը, որ կը պարունակէին հազարաւոր կուսակցական անդամներու, կոմսոմոլներու, բանակին, տնտեսութեան մէջ աշխատողներու անունները, ղրկուեցան Ստալինի։

Այս դատավարութեանց մեծ մասը հիմա կը վերաքննուին եւ հին կեղծիքները եւ սուտերը երեւան կ'ելլեն։ 1954էն մինչեւ հիմա զինուորական գերագոյն ատեանը վերահաստատեց 7679 քաղաքացիներու վարկը, իսկ բազմաթիւ մահապարտներու ալ յետ մահու իրաւունքները։

Այսպէս, այս ձերբակալութիւնները եւ մահապատիժները մեծ վնաս հասցուցին տնտեսութեան, բանակին, կուսակցութեան եւ ընկերվարութեան յառաջդի-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

Քաջ Թրքագէտ էր, ատենօք եղած էր ուսուցիչ Սամաթիոյ վարժարանը, բայց իր նիւթական բարեկեցութիւնը միջակէն հազիւ թէ քիչ մը բարձր էր իրականին մէջ։

Էֆէնտին շատ ալ գոհ չէր օղեղարանէն, խեթիւ կը նայէր այդ ծառի խոռոչին, զոր Յակոբ աղան իր ձեռքով փորած փորփրած էր իր երիտասարդութեան օրերուն։ Անով մէկտեղ, ձայն-ծպտուն չէր հաներ, շատ կը սիրէր իր հայրիկը...։

Տերունին չարաչար պիտի տուժէր այս յօժարութենէն, որ զերծ չէր սակայն իրական մտահոգութենէ։ Եւ օր մը, մինչ կեցած էր բարձր աւազանին առընթեր, խորունկ հորին գլուխը, Յակոբ աղան փորձած էր կարտել իր երակները։ Բարեբախտաբար, Հերմինէն հոն կը գըտնուէր. անմիջապէս նետուած էր մեծհօրը վրայ ու ձեռքէն խլած դանակը։ Աղջկան ճիչերուն վրայ, վազած էին դրացիները ու իբրեւ պատասխան անկապակից խօսքեր միայն իմացած էին դժբախտ մարդուն բերնէն...։

Անշուշտ այս եղերական փորձը մաս կը կազմէր Յակոբ աղայի ճակատագրին, որմէ անհնարին կը թուէր խուսափիլ։ Քանի մը օր վերջ, հէք ծերունին յիմարացած ու փիլիքապէս քայքայուած, մահկանացուն կը կնքէր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին մէջ։

Վաղայաջորդ կիրակին՝ Նունիկ Հանըմ, սիրտը ճմլուած վիշտէն, պատշգամէն արտասուալից աչքերով կը հետեւէր Յակոբ աղայի դագաղին։ Ս. Գէորգի կառարէն՝ հսկայ զանգակը իր ծանր եւ հոգեցունց ղօղանջներով, մահասարսուռ տրտմութիւն մը կը սփռէր քաղաքին վրայ։ Ցամրօրէն, Թափօրը կը կորէր Սամաթիոյ երկար պողոտան, խաղաղուէտ կեանքի մը իղձերն ու երազները տանելով իրեն հետ...։

Տարօրինակ փիլիսոփայութիւն մը ունի կեանքը, վիշտին եւ երջանկութեան բաղդակցութեամբ, որ կարծես սովորական երեւոյթ մը դարձած է աշխարհիս մէջ։ Այսպէս է որ, Զարմինէն եւ Հերմինէն, թէեւ խորապէս զգածուած իրենց մեծհօրը կորուստէն, ի վերջոյ սփոփանքի բան մը կը գտնէին իրենց համար։

Իրիկուն մը, գպրոցէ դարձին՝ անոնք քիչ մը աւելի երկար յամեցած էին ճամբուն եզերքը, Իտալացի պարմանիի մը սիրոյ մրմունջներուն ականջ դնելու համար։ Միջահասակ, նրբին եւ աղուոր դիմագծով, կիզիչ ու Թաւշափայլ աչքերով, — գորս կ'եղերէին երկար Թարթիչներ, — նորաբողբոջ Հայուհիները տարապայմանօրէն ցանկայարոյց էին։ Անդիմադրելի յափշտակութեամբ մը, տղան մէյմէկ համբոյր քաղած էր երկուորեակ քոյրերէն, որոնք իրարու կը նմանէին զոյգ մը աղաւնիներու պէս։

Անշուշտ, այս կարգի սիրարկածները քիչ մը սովորական են տասնըհինգամեայ աղջիկներու կեանքին մէջ, պայմանաւ որ բամբասիկներու աչքէն հեռու ըլլան։ Գալինիկ Հանըմ պատահաբար նշմարած էր համբուրաքաղը, ու գացած պատմած էր աղջիկներու մօրը, Տիկին Արտեմիս խօսած էր հօրաքոյր Նոյեմզարին, իսկ ան ալ Նունիկ Հանըմին։ Համբաւաւոր բամբասիկը չէր մոռցած աւելցնել թէ Իտալացի պարմանին Զարմինէին նուիրած էր շոքոլայով լեցուած նապաստակ մը, որուն մէջէն բաւական արծաթ դրամ դուրս ելած էր։

Բանը հոն կը հասնէր, որ երեք կիները գլուխ-գլխի տալով, կը խորհրդակցէին երկարօրէն, պատուոյ ատեան մը կազմելու վերջնական որոշումով։ Պէտք է ըսել թէ Հերմինէն եւ Զարմինէն քիչ մը անխոհեմ գտնուած էին, վերջին օրերուն ճոխացնելով իրենց պչրանքի նիւթերը, որոնց գնումին ինքս ալ միջնորդած էի տղայական հաճոյակատարութեամբ։

Պատուոյ ատեանին առջեւ ջանացի նըւազեցնել գնումներուս քանակը։ Եկուր տես որ, խենթ աղջիկները պոչը դուրս ձգած էին, անհոգօրէն ցուցադրելով բրնձափոշին, ծարիրը եւ քոլոնիայի շիշերը։

Հօրաքոյր Նոյեմզար, որ բարեպաշտ եւ քաղցրահամբոյր կնոջ մը համբաւը կը վայելէր, այդ օրը խիստ դէմք մը չինած՝ մինչեւ իսկ գլխ հեղնելու կ'ելլէր.

— Զաւալլըճնե՛ր, աս ինչ աղքատ են եղեր, որ շիշէ մը օտը քոլոնիայով խտաբէի մաալահաթ կ'ընեն...

Բայց, ամենայատկանշական հարցուփորձը՝ մենաշնորհը պիտի դառնար Նունիկ Հանըմին, որ պատուոյ ատեանին նախագահն էր բնականաբար։ Հանին անպայման կ'ուզէր գիտնալ թէ պարմանին առաջին անգամ Հերմինէի՞ն մօտեցուած էր բերանը թէ Զարմինէին, մեկուսի՞ թէ փոխն ի փոխն, այտերէ՞ն թէ շրթներէն քաղած էր համբոյրները...

Մեծ-մայրիկին յամառ հետաքրքրութենէն ջղայնացած՝ ի վերջոյ Զարմինէն կը պոռթկար անոր երեսն ի վար.

— Նայկա՛, հանդիստ ձգէ մեզ, բան չըլլեր ատկէ...։ Օ՜հ, եթէ սիրտս համբոյր մը ուզէ, քեզմէ չէ որ հրաման պիտի առնեմ...։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(4)

(Շար.)

մութեան:

Ճնշումները բացառական ազդեցութիւն գործեցին նաեւ կուսակցութեան քաղաքական եւ բարոյական վիճակին վրայ, ստեղծելով անվստահութեան, հիւանդագին կասկածի մթնոլորտ մը համայնավարներուն մէջ: Ամէն տեսակ պատեհապաշտներ գործի լծուած էին:

1938 Յունուարի Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստը որոշ չափով բարուոքում յառաջ բերաւ կուսակցական կազմակերպութեանց մէջ, թէեւ նոյնիսկ այս թուականին ալ պակաս չեղան ճնշումները:

Շնորհիւ մեր կուսակցութեան քաղաքաբարոյական մեծ ուժին, ան կրցաւ դիմանալ 1937 – 38ի աղետալի դէպքերուն եւ վերադաստիարակել անդամները, թէեւ անկասկած դէպի ընկերվարութիւն մեր յառաջդիմութիւնը եւ երկրին պաշտպանութեան համար մեր պատրաստութիւնները շատ աւելի լաւ պիտի ըլլային, եթէ մեր ընկերները հալածանքներու չենթարկուէին:

Իրաւունք ունինք մեղադրելու Եժովը 1937ի իր գործունէութեան համար: Սակայն արդեօք Եժով կրնա՞ր Ստալինէն գաղտնի ձերբակալութիւններ կատարել: Մանկամտութիւն պիտի ըլլային այս ենթադրութիւնները: Պարզ է որ այս տեսակ հարցերու մասին որոշումները կուտար Ստալին եւ առանց անոր հաւանութեան Եժով պիտի չկրնար այդ տեսակ գործեր տեսնել:

Մենք քննեցինք բազմաթիւ դատապարտածներու պարագաները, ինչպէս Կոսիորի, Ռուծուտաքի, Պոստիշեւի եւ ուրիշներու: Անոնք ձերբակալուած էին դատախազէն գաղտնի: Եւ արդէն արտօնութեան պէտք ալ չկար, որովհետեւ ըՍտալին ինքն էր որ վճիռ կ'արձակէր ամէն բանի մէջ: Ոչ միայն Ստալին հաւանութիւն կը յայտնէր այս ձերբակալութեանց համար, այլեւ ինք իր կողմէ ձերբակալութեան հրամաններ կ'արձակէր: Այս բաները պէտք է ըսուին, որպէսզի պատգամաւորները դատեն եւ իրենց եզրակացութիւնը հանեն:

Ստալին այնքան կասկածամիտ էր որ ոչ ոքի վրայ վստահութիւն ունէր. կրնար մէկուն աչքերուն մէջ նայիլ եւ ըսել թէ «ինչո՞ւ աչքերդ պղտոր են այսօր, եւ կամ ինչո՞ւ կը խուսափիս ուղիղ աչքերուս մէջ նայելէ»:

Այս կասկածամտութիւնը մանաւանդ կուսակցութեան կարեւոր դէմքերուն հանդէպ էր զորս կը ճանչնար տարիներէ ի վեր: Տէր՝ անսահման իշխանութեան մը, ուզածին պէս կը վարուէր ամէնուն հետ, բարոյապէս թէ ֆիզիքապէս կը մեռցնէր զանոնք: Այլեւս ոչ ոք կրնար իր կամքը արտայայտել: Երբ Ստալին ըսէր թէ այնինչ անձը պէտք է ձերբակալել, պէտք էր կատարուէր, որովհետեւ հարցը «ժողովուրդի թշնամիի» մը մասին էր: Եւ Բերիայի խմբակը, որ պատասխանատու էր Պետութեան ապահովութեան համար, ամէն ճիգ կը թափէր ցոյց տալու ձերբակալուած անձին յանցապարտութիւնը: Իրարու կը յաջորդէին անդոյ «խոստովանութիւններ», ծեծի եւ չարչարանքի տակ:

Երբ զանգուածային ձերբակալութեանց հոսանքը դանդաղեցաւ 1939ին եւ կուսակցական կազմակերպութիւնները սկսան դատապարտել ինքէվէտէի անդամները, թէ ֆիզիքական չարչարանքներու կ'ենթարկեն ձերբակալուած անձերը, Ստալին հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց բոլոր կուսակցական մարմիններուն, Կեդր. Կոմիտէներուն, ինքվէտէին, եւն.—

«Կեդր. Կոմիտէն կը բացատրէ թէ ֆիզիքական չարչարանքի մեթոտները զորս կը գործադրէ ինքավէտէն, թոյլատրուած է 1937էն ի վեր, արտօնութեամբ բոլոր հանրապետութեանց Կեդր. Կոմիտէներուն...: Ծանօթ թէ քաղքենի բոլոր հակայեղափոխական սպասարկութիւնները ֆիզիքական չարչարանքի նոյն մեթոտները կը գործածեն ընկերվարական աշխատաւորութեան ներկայացուցիչներուն դէմ, եւ ամէնէն զայթակղելի ձեւերով: Հարց է թէ ինչո՞ւ ընկերվարական հակայեղափոխական սպասարկութիւնները աւելի մարդկային պիտի ըլլային քաղքենի կատաղի գործակալներու դէմ, եւն.:

Այսպէս, Ստալին կը վաւերացնէր յանուն Կեդր. Կոմիտէի ամէնէն բիրտ բռնաբարումը ընկերվարական օրինապահութեան.— չարչարանք եւ ճնշում, որոնք անմեղներ առաջնորդեցին դէպի մահ եւ ինքնամբաստանութիւն:

Այս համագումարէն քանի մը օր առաջ հարցաքննիչ դատաւոր Ռոդոսի հետ տեսնուեցանք: Զզուելի մարդ մըն է, թռչունի ուղեղով, որ իր առեննին հարցաքննած էր Զուբարը, Կոսարիյեւը, Կոսիորը: Հարց է թէ մտաւորական այս մակարդակով անձ մը կրնա՞ր առանձին հաստատել յանցանքը Կոսիորի պէս մէկուն: Չէր կրնար առանց մասնաւոր հրահանգի: Կեդր. Կոմիտէի Նախագահութեան նիստին ան ըսաւ.— «Ինծի ըսին թէ՝ Կոսիոր եւ Զուբար ժողովուրդի թշնամիներ են եւ իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր ստիպուած էի խոստովանիլ տալ թէ այդպէս էին (Զայրոյթ սրահին մէջ):

Ան Բերիայէն մանրամասն հրահանգներ կը ստանար եւ կը գործադրէր: Կեդր. Կոմիտէին առջեւ շնականօրէն ըսաւ.— «Կը կարծէի թէ կուսակցութեան հրահանգները կը կատարէի»:

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՌԻԱԼ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Նոր Ջուղայէն Աբադան երթալով ժողովուրդի խանդավառ ընդունելութեան արժանացաւ ընկեր Վրացեան: Դպրոցին սրահին մէջ խռնուած էր 1400 հոգի: Օրուան բանախօսը՝ բանաստեղծ Դարֆին բացատրեց Փալանճեան ճեմարանին կատարելիք դերը: Կարդացուեցան բազմաթիւ ուղերձներ եւ ցուցադրուեցաւ ճեմարանին նուիրուած ժապաւէն:

Աբադանի գաղութը, որ կը բաղկանայ հինգ հազար անդամներէ, ճեմարանին նուիրեց 230 հազար ռիալ: Աբադանի մէջ ընկեր Վրացեան դասախօսութիւն մը տուաւ «Հայրենիքի եւ ազատութեան» մասին: Յետոյ այցելեց «Ադաբ» դպրոցը որ ունի 450 աշակերտուհի: Այցելեց նաեւ Ահվազ ուր արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան: Ծաղկեփունջեր նուիրեցին և ոչխար մորթեցին իբրեւ մատաղ: Յետոյ ինքնաշարժերով առաջնորդեցին դպրոց, ուր եւս ոչխար մը մորթեցին: Հանրային մարմինները բարի գալուստ մաղթեցին, որոնց ընկեր Վրացեան պատասխանեց եւ յորդորեց լաւ Հայեր մնալ եւ հաւատալ որ Հայկ. Դատը պիտի լուծուի: Ահվազի Հայութիւնը ութսուն հազար ռիալ նուիրեց ճեմարանին: Յետոյ ընկեր Վրացեան այցելեց Մասչէդ Սուլէյման, ուր տեղի ունեցաւ ճեմարանին նուիրուած յոբելենական հանդէս: Բախթիարի լեռներու վրայ ցրուած 2–3000 հայութիւնը ջերմ ընդունելութիւն ըրաւ: Հանդէս մը սարքուած էր ուր խօսեցաւ իրանահայ երիտասարդ մտաւորական Հերոս: Հարիւրաւոր քիլոմեթր կտրելով հեռաւոր վայրերէ եկած էին Հայեր: Հանդիսականներու թիւը կը հասնէր ինը հարիւրի: Հոս ալ գաղութը ճեմարանին նուիրեց 110.000 ռիալ: Ընկեր Վրացեանի վերջին կայանը Աղաջարին էր, նաւթառատ շրջանը ուր հազիւ եօթը հարիւր Հայ կայ: Ուրախութիւն եւ արցունք եւ ընդհ. խանդավառութիւն: Ճեմարանին յոբելեանը անցաւ շատ յաջող եւ գաղութը նուիրեց 130.500 ռիալ: Որով Խուզիստանի տասը հազար հայութիւնը նուիրեց մօտ կէս միլիոն ռիալ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ.— Այս տարի Հայաստանի անկախութեան 38րդ տարեդարձը տօնեցինք Յունիս 9ին, շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետութեան սրահին մէջ: Հանդէսը կազմակերպուած էր նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ հայրենասէր միութիւններու: Բացումը կատարուեցաւ Ֆրանսական եւ հայկական քայլերգներով զոր երգեց Նոր Սերունդը:

Օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Գալուստեան կարճ ճառով մը բացատրեց Մայիս 28ին արժէքը եւ հերոսական դրուագներ յիշելով շեշտեց.— «Համերաշխ, սիրալիր եւ զգաստ ըլլանք, մէկդի նետենք անհատական կիրքերը, որպէսզի արժանի ըլլանք մեր պապերու յիշատակին եւ կտակին»: Փոքրիկն Տոմաճեանին արտասանութենէն ետք յաջորդաբար դրուեցին ուղերձներ կարդացին Վասպուրականի, Տարօն Տուրուբերանի, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու եւ Ֆ. Կ. Խաչի ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, Պալճեան քոյրեր (Ժիվորէն) որոնք թէ նուագեցին եւ թէ երգեցին Ֆրանսական եղանակներ: Արտասանեց տիկին Մարգարեան (Լիոնէն), երիտասարդ ջութակահար Գ. Պէպիրեան նուագեց «Բարձր Սարեր» եւ ժողովուրդին խանդավառ ծափերուն վրայ «Կռունկ»ը:

Ժողովուրդին խանդավառութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ «Արաքս» երգչախումբը յաջորդաբար երգեց երեք խմբերգներ, — Գարուն Երեւան, Շուշօն, եւ Զէյթունցիներ, ղեկավարութեամբ Յ. Լեւոնեան վարդապետի:

Գեղարուեստական մասը վերջացաւ, փոքրիկն Քիլեճեանի արտասանութեամբ: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Գ. Փափազեան, Փարիզէն: Երիտասարդ ընկերը յստակ ակնարկով մը պարզեց անցեալ դէպքերը, բարենորոգումներէն մինչեւ 1914 – 18ի պատերազմը, Հայաջինջ Սարսափները, ռուսական բանակին դասալքութիւնը, եւ վերջապէս Արարատեան դաշտին վրայ մղուած հերոսական կռիւները: «Թէեւ հրաշքի դարը անցած է, սակայն իսկապէս հրաշք մը գործուեցաւ, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի, եւ Բաշ Ապարանի արիւնալի կռիւներով ստեղծուեցաւ պետական կորիզ մը: Ճիշդ է որ դարձեալ յուսախաբութեան մատնուեցանք: Սակայն պէտք է տոկանք, եւ ուշ կանուխ պիտի հասնինք մեր նպատակին, միացեալ եւ անկախ Հայաստան:

ԱՐՄԷՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լիոնէն նամակ մը ստացանք, որ դիտել կուտայ թէ Յունիս հինգին հրատարակուած կարճ թղթակցութիւնը չէր համապատասխաներ ոչ Մայիս 28ի հանդէսին նկարագրութեան, ոչ ալ ժողովրդային խանդավառութեան: Այս առթիւ, կը խնդրեն հրատարակել ճշդում մը, նոր նկարագրութեամբ:

Դժբախտաբար շատ ուշ մնացած են: Ուրախ ենք որ հանդէսը յաջող անցած է, թէ պաշտօնական եւ թէ գեղարուեստական մասերով: Խնջոյքի բաժնին մէջ խօսք առած են Պ. Աղեքսանդր Կիւլպէնկեան, ընկեր Մ. Միրզէ, ընկեր Ն. Պետրոսեան, եւ ոգեւորութիւնը տեւած է մինչեւ առաւօտեան ժամը 4:

Ընկերաբար պիտի թելադրէինք որեւէ հանդէս կազմակերպած ատեն պատասխանատու թղթակից մըն ալ ճարել նախապէս, որպէսզի թիւրիմացութիւններ չծագին:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

— Սաթենիկ, շուտով կոտրուեցար, ես քեզ այդ աստիճան թուլամիտ չէի համարում:

— Ես թուլամիտ չեմ, պատասխանեց նա հեկեկալով: Բայց ի՛նչ անեմ... երեք տարին դեռ չէ լրացել, որ մենք ամուսնացել ենք, եւ այն օրից, որ ես այս տունն եմ մտել, քեզ մի օր անդամ հանգիստ չեմ տեսել...: Դու միշտ քո նետերով ես սրբել քո ճակատի քրտինքը...: Մի՛շտ կռիւ... մի՛շտ արիւն... մի՛շտ կոտորած...: Ե՞րբ պէտք է վերջ դրուի այդ արիւնահեղութիւններին...:

— Երբե՛ք, պատասխանեց այրը դժգոյն ձայնով, — քանի որ մարդկային իրաւունքը միայն սրով կը չափուի...:

Կինը ոչինչ չխօսեց: Նա գլուխը դեռ եւս խոնարհեցրած ունէր եւ, կարծես, սարսափում էր նայել ամուսնի զայրացած աչքերի մէջ:

Նա շարունակեց աւելի մեղմ ձայնով.

— Ի՞նչ կ'անէիր դու, նազելի Սաթենիկ, երբ մի առաւօտ, քո փափուկ անկողնում, քո խաղաղ քունը կը խռովեցնէր կատաղի խուժանի վայրենի աղմուկը, եւ դու գեղեցիկ աչքերդ բաց կ'անէիր, կը տեսնէիր քո անարատ առագաստը շրջապատուած գազաններով ...: Քո սիրելի Մուշեղին, որի իւրաքանչիւր ժպիտը այնքան քաղցր է քեզ համար, որի իւրաքանչիւր մնչիւնը անսահման ուրախութիւն է պատճառում քեզ, — քո սրտի հատորին կը խլէին օրօրոցից եւ կը զարկէին գետին...: Քո փառաւոր սենեակը կը մերկացնէին իւր զարդերից, եւ քեզ ոտաբոպիկ ու հերարձակ կը վարէին դէպի Պարսկաստան...: Այնտե՛ղ, այն սարսկների եւ թշուառների աշխարհում, ամէն օր վաղ առաւօտեան, անգութ վերակացուի երկաթեայ մտրակը կը քշէր քեզ՝ ուրիշ գերիների խումբերի հետ՝ դէպի արեւակէզ Ջուղայի դաշտերը: Եւ դու քո քնքուշ մատներով քաղհան կ'անէիր պարսիկների մեկոնի (ափիոնի) մշակութիւնները, որի թոյնը նրանց հրապուրանք եւ զուարճութիւն է պատճառում: Կ'անցնէին տարիներ, հայրենիքի փափաքը, սիրելեաց կարօտը, տաժանակիր աշխատանքը, հալումաշ կ'անէին քո մարմինն ու հոգին, եւ մի օր մենաւոր ճանապարհորդը կ'անցնէր քո մօտով եւ ուշադրութիւն կը դարձնէր թշուառ կնոջ վրայ: Այդ ժամանակ քո գոռոզ վերակացուն, մատը դէպի քեզ մեկնելով, կ'ասէր ուղեւորին. «Դա Հայոց սպարապետի կինն է եւ Մոկաց իշխանի աղջիկը...»:

— Լսո՞ւմ ես, Սաթենիկ, թէ ինչո՞ւ համար է կռիւը կամ ինչո՞ւ համար է արիւնը, — որ դրանք չլինէին:

Սաթենիկի մէջ նոր եկաւ մոկացու արիւնը. Նրա երկնագոյն աչքերը վառուեցան եւ նա բացականչեց խռովեալ ձայնով.

— Այդ երբե՛ք չէ կարող պատահել, որ իմ երախային խլէին օրօրոցից...: Մինչեւ այդ կատարուելը շատ գլխներ կը ծածկէին գետինը, իսկ իմը՝ կը լինէր վերջինը...:

— Կարող է պատահել, նազելի Սաթենիկ, ասաց այրը տխուր ձայնով, դժբախտութեան օրը շատ մօտ է...: Դու դեռ չգիտես, թէ ի՛նչ արհաւիրք է պատրաստւում մեր աշխարհի համար...: Ես այս առաւօտ հէնց դրա վրայ էի մտածում, երբ դու մտար ինձ մօտ: Դու պէտք է գիտնաս բոլորը, որպէսզի միասին խորհենք մեր ընտանիքի ապահովութեան մասին:

Նա մի ըստ միոջէ պատմեց կնոջը Մերուժանի եւ Վահանի ուրացութիւնը, նրանց Պարսից կրօնը ընդունելը եւ Պարսից զօրքերով դէպի Հայաստան արշաւելը, նրանց կատարելու չարագործութիւնները, մի խօսքով, բոլորը, ինչ որ գիտէր ինք եւ ինչ որ հարկաւոր էր համարում, որ գիտենար կինը:

— Ամօ՛թ, հազար ամօ՛թ, ձայն տուեց վշտացած կինը: Բաւական չէին արտաքին թշնամիները, այժմ թշնամին մեր մէջից է առաջ գալիս...:

— Այո՛, մեր միջից է առաջ գալիս, կրկնեց Մուշեղը, գլուխը ցաւակցաբար շարժելով, եւ այդ պատճառով մենք, միեւնոյն ժամանակ, պէտք է մղենք երկու պատերազմներ՝ արտաքին եւ ընտանեկան: Արտաքին թշնամին, մեր դարաւոր ոսոխը, Պարսիկը, այնքան վտանգ չէ սպառնում, որքան ընտանեկան թշնամին: Իմ հօրեղբայր Վահանը այնքան վատ դատուեցաւ, որ իմ հօր սպարապետութեանը հետամուտ լինելով, մատնեց նրան Պարսից թագաւորի ձեռքը, եւ իւր հարազատի կորստեան գնով ստացաւ նրա իշխանութիւնը: Այժմ գալիս է նա: Ես տարակոյս չունեմ, որ այդփոքրահոգին, Պարսիկներին աւելի մեծ ծառայութիւն անելու համար, հէնց ինքը կը մատնի ինձ, քեզ եւ մեր բոլորին նրանց ձեռքը ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

բերութիւններ հաստատել Եգիպտոսի եւ միւս արաբական երկիրներուն հետ, ծառայելով խաղաղութեան»: Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս յայտարարութիւնը խմբագրուած էր հանդստացնելու համար Արաբներու հանրային կարծիքը, որ չատ հաճելի չի գտներ չափազանց չեշտուած բարեկամութեան մը Խ. Միութեան հետ: Եգիպտական թերթերը քանի մը օրէ ի վեր կը թելադրեն պահել հաւասարակշռութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Պ. Շեպիլով պիտի խորհրդակցի Եգիպտոսի առեւտրական նախարարին հետ, արհեստագիտական գործակցութեան մասին: Մօտերս մասնագէտ պաշտօնեաներու պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար Խ. Միութեան ճարտարագործական կեդրոններուն մէջ, մէկ տարի տեւողութեամբ:

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը կրնայ նաեւ նիւթական աջակցութիւն տրամադրել, Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար:

× Արտակարգ խրախճանքներ սարքուած են Եգիպտոսի մէջ, անգլ. զօրքին հեռացման առթիւ: Շեպիլով եւս պիտի մասնակցի հանդիսութեանց: Յետոյ այցելութիւններ պիտի կատարէ, մասնաւորապէս Նեղոսի ափերուն վրայ, քննելու համար կատարուած բարենորոգումները:

× Իսրայէլի կառավարութիւնը Թել Ավիվ հրաւիրեց Պ. Շեպիլովը: Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ ընդունուի այս հրաւէրը:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՓՈԽ-ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ

Կիրակի օր երկու ռումբեր պայթեցան Նիկոսիոյ մէկ ճաշարանին մէջ, սպաննելով ամերիկեան փոխ-հիւպատոսը եւ վիրաւորելով ուրիշ երեք Ամերիկացիներ: Անմիջապէս պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ քաղաքին յունական թաղին մէջ: Անգլ. զինուորները ձերբակալեցին երեք յոյն երիտասարդներ, պայթիւնէն անմիջապէս ետք:

Փոխ-հիւպատոսը, Պոթլըր, 26 տարեկան էր եւ Անգարայէն գացած էր չորս շաբաթ առաջ: Ճաշարանին մէջ նստած էր խոհանոցին մօտ, երեք ամերիկացի պաշտօնեաներու հետ: Ճաշարանին դուռը բաց էր, սաստիկ տաքին հետեւանքով: Յանկարծ երկու երիտասարդներ երեւցան եւ երկու կլոր առարկաներ պայթեցան փոխ-հիւպատոսին սեղանին տակ: Փոխ-հիւպատոսը մեռած, միւս երեք Ամերիկացիները վիրաւորուած էին: Յոյն առաջնորդը ցաւակցութիւն յայտնեց անմիջապէս: Լուրը ծանր տպաւորութիւն գործեց Աթէնքի մէջ ալ: Երեսփ. ժողովին Կիպրոսի անդամներէն մէկը յայտարարեց.— «Անկարելի է որ Յոյներ կատարած ըլլան այս արարքը»:

× Խիստ խուզարկութիւններ տեղի ունեցան Կիպրոսի լեռնային շրջանին մէջ եւ քիչ մնաց որ ձերբակալուէր ազատամարտութեան վարիչը, զօր. Կրիվաս:— Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւայ բանակցութիւնները վերսկսելու Մակարիոս արք.ի հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ յիշատակներուն Բ. հատորը լոյս տեսաւ երէկ, 18 Յունիս, որ տարեդարձն է իր պատմական յայտարարութեան, զիմադրական ճակատ կազմելու համար գերմանական զրաւման դէմ: Առաջին հատորը, «Կոչը», լոյս տեսած էր երկու տարի առաջ: Զօրավարը այցելեց Սէն Վալերիէն, ծաղկեպսակ մը դնելով հարիւրաւոր գնդակահարուած պատանդներու գերեզմանին վրայ:

ՖԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը մտահոգութիւն կը պատճառէ: Կառավարութիւնը որոշեց Յունիս 1ի սակերուն վրայ պահել բանջարեղէններու, պտուղներու եւ միսին գիները: Հսկողութիւն պիտի կատարուի նաեւ կարագի, հաւկիթի եւ նպարեղէնի գիներուն վրայ:

ՑՈՒՐՏԸ եւ անձրեւը վերսկսան, Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Կիրակի օր ջերմաչափը 14.7 կը ցուցնէր Փարիզի մէջ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ ազատ արձակուեցան բոլոր քաղաքական յանցաւորները, մեծ մասով Իսլամ Եղբայրութեան անդամներ կամ համայնավարներ: Ընդհ. թիւն է 571 հոգի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ թիւը (48 էջ), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Ցխոսսի լուսանկարը (Շ. Նարդունի). — Ֆրանկլանդին պատմութիւնը (Տոքթ. Պ. Մխսաքեան).— Կամակլոպիւլին (Տոք. Սերոբեան).— Հազարումէկ գիշերներ չքնացնող դեղ մը (քաղհան).— Եղճեռք (Նարդեան Բժշկ. Բառարան).— Ո՞րքան կաթ տալ երախային (Մենծ-Հայրիկ).— Որովայնային ժանտատենդ-թիֆօ (Տոքթ. Ղազարեան).— Ի՞նչպէս կ'արտաքսուին փուքերը (Տոքթ. Գալուստեան).— Կաթ - (փրոֆ. Պէրպէրեան).— Հիւծախտը Հայաստանի մէջ (Տոքթ. Հայկանուշ Տիգրանեան).— Դեղաբանութիւն (Հ.). — Ձեր կերածը թոյն է (Տոքթ. Աչճեան). — Երբ սեղան կը նստիք (Տիկին Պօժէօ).— Ինչպէ՞ս կը ծերանանք (Տոքթ. Նաւասարդ).— Կուրաղետապը... ծովի վրայ (Տոքթ. Ալթունեան).— Լողացողնե՛ր, զգո՛յշ մուկերէն (Տոքթ. Պոնէ Ռուա):— Արտասահման 1200 ֆրանք:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք:

Դիմել խմբագրին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2-4, վարժարանի սրահին մէջ:

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ: Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ: Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ'ունենան նըւագ եւ պար:

Ծօխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ:

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար: Գին 250 Ֆր.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի հայկական դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պառ տիւ Կրան Փէնի սրահին մէջ:

Ուսուցիչն է Պ.Վ. Մխթիք (Վ. Պապուխեան) որ երեք տարի է կը պաշտօնավարէ ձեռնահասօրէն:

Գեղարուեստական բաժին երկսեռ աշակերտութեան կողմէ մանկական թատերախաղ մը, երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալներ: Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն եւ հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր աշակերտները:

Մուտքը ազատ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Իշխան.— Նախորդ թղթակիցը գրած էր արդէն եւ իր նամակը տպուած է այս թիւին մէջ: Այսուհետեւ նկատի կ'ունենանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

(Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն)

Տարեկան պարահանդէսը՝

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3ԻՆ, 1957ԻՆ

●

Համախորհրդային միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 22ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարար մը Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար:

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

●

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները 1956 - 1957 տարեշրջանին համար: Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ.—

ՅՈՒԼԻՍ 15

Շուտով դիմել տեսչութեան՝

26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սրահը:

Դասախօս Պ. Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Երբ ան՛ տեսնել մեր զաւակներուն դաստիարակները»: Մասնաւոր կը խնդրուի ծնողներէն ներկայ ըլլալ:

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ:

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր:

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի:

4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ:

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնոյէն եւ Փըթի Փոնէն:

Գին՝ 1100 ֆրանք:

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսկի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, Կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները:

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս չաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պոնփուա: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, այս չաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին: Քաղաքապետական թատրոնին մէջ:

Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ եւ երկու բարոյալից կատակերգութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Տարեկան (35րդ) աշակերտական երգահանդէսը՝ Շաբաթ, 30 Յունիս, ժամը 15ին, Ամփիթէաթրը տ'Ար է տ'Արքէոլոժիի մեծ սրահում: 3 ռիւ Միշըլէ, Փարիզ (6):

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին: Կիրակի, 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ. Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԻՍ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին — Սրահ Մազընօ

Երկուեւկէս ժամ ծիծաղ պատճառող ազգային կատակերգութիւն մը

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք արար, հեղինակ՝ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը մասնակցին (Այբուբենի կարգով) Օրիորդներ Մարի Աֆարեան, Լուիզ Թօփսաքալեան, Շողակաթ Խրալեան եւ Վարդուհի Միսքիք:

Պարոններ՝ Արզումանեան, Միսաք Խրալեան, Յարութիւն Դանիէլեան, Ժան Մակարեան, Օննիկ Յակոբեան:

Մուտքի գիները՝ 200, 300 եւ 500 ֆրանք:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով:

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց: Անձնական կառատուն բակին մէջ:

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրա նսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 20 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7608 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3419

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ՄԵՐ ԻՐԱՒՈ՞ՒՆՔԸ

Հայաստանի Հեռագրական Գործակալութիւնը կ'աւետէ՛, խոշոր տառերով .

— « Առ 6ը Յունիսի, Կոմերիտմիութեան Քաղկոմներն ու Շրջկոմները Երեւանում, Լենինականում, Կիրովականում, Հոկտեմբերեանում, Արտաշատում, Էջմիածնում եւ այլ շրջաններում պատանիներից եւ աղջիկներից ստացել են երկու հազար դիմում: Հոսանքը շարունակւում է»: (*Սով. Հայաստան, 7 Յունիս*):

Հասկցա՞ք անշուշտ: Մինչեւ Յունիս 6 Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ արձանագրուած են երկու հազար պատանիներ եւ աղջիկներ, Ծայր. Արեւելք երթալու համար :

Բոլորն ալ այս «ցանկութիւնն են յայտնել սրտի բուռն մղումով, երկրի հազարաւոր երիտասարդ հայրենասէրների նման »:

Միջանկեալ ըսենք որ մինչեւ Մայիս 31 արձանագրուած «կամաւորներու» թիւն էր 1200: Եւ դեռ ցանկը չէ փակուած :

Այս «հայրենասիրական» լուրն ալ արձանագրելով, անցնինք մեր հարցումներուն :

Խ. Միութիւնը կը բաղկանայ 16 հանրապետութիւններէ եւ կարգ մը ինքնավար շրջաններէ :

Եթէ հանրապետութիւնները իսկապէս անկախ են եւ ազատ, արդա՞ր է որ բոլորն ալ մասնակցին այս Թունդ կայսերական ծրագրին :

Մեծն Բրիտանիան ալ կայսրութիւն մըն է, նոր անունով՝ Հասարակապետութիւն, որ կը բաղկանայ զանազան երկիրներէ եւ ազգերէ :

Ի՞նչ պիտի ըսէինք, եթէ այս գլամատիրական պետութիւնը Մաու – Մաուներու երկիրը (Քենիա) կամ հեռաւոր Մալեզիոյ շամբուտները ղրկէր բիւրաւոր Քանատացիներ, Նոր Զելանտացիներ եւն:

Կրնա՞ր փորձել: Սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ՞ր: Հանրային կարծիքը Թոյլ կուտա՞ր :

Հայրենիքը պաշտպանելու համար հասկնալի է որ ընդհանուր զօրակոչ յայտարարուի: Իսկ խաղաղութեան ատե՞ն:

Ընկերվարութեան, ազատութեան, սարբական ժողովրդապետութեան ո՞ր կանոնը կը թրամադրէ դէպի Սառուցեալ ցոտիները քշել հազարաւոր այլացեղ երիտասարդներ, խամ եւ խոպան հողեր մշակելու համար ի փառս Մոսկովեան կայսրութեան :

Արդա՞ր է այս ծանր զոհողութիւնն ալ պահանջել Հայաստանէն, որ կը կազմէ Խ. Միութեան ամէնէն տկար եւ իրաւազուրկ անդամը :

Հայրենական պատերազմին ատեն, մեր երկրէն քշեցին 250 – 300 հազար զինուոր, մարելով անոնց առ նուազն հարիւր հազարին արիւնը :

Ի՞նչ եղաւ մեր բաժինը, յաղթական պատերազմէն ետք :

Շնորհ՝ եկեղեցական ժողով գումարելու եւ կաթողիկոս ընտրելու :

Կէս – բերան խօսքեր՝ Կարս – Արտահանի մասին, պարզապէս Թուրքիոյ վրայ ճնշելու եւ Նեղուցներու կանոնագիրը վերաքննելու համար :

Յետոյ խայտառակ նահանջ մը,— Հայաստան (եւ Վրաստան) հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն (1953 Մայիս 30):

Ոչ իսկ թեթեւ փորձ մը բարեփոխելու ներքին սահմանները, որոնք նենգօրէն գծուած են, մեր հայրենիքը միշտ երկու սուրի մէջ պահելու համար :

Մեր ժողովուրդը միայն պարտքե՞ր կատարելու, բե՞ռ կրելու դատապարտուած է:

Իրաւունքներ ալ չունի՞...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՆԵՐԸ «ՊԻՏԻ ԿԱՊԵՆ» 1954 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ՍԱԿԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երկրին տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Ելմտական նախարարը ծրագիր մը յօրինած է, գիներու բարձրացումը արգիլելու համար: Սակարանին մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ նոր տուրքերուն առթիւ, որոնք վերջնապէս ճշդուած չեն տակաւին: Հանրային ծախքերու յաւելումը կը վտանգէ ելմտական հաւասարակշռութիւնը : Առեւտրական փոխանակութեանց բացը, որ 86 միլիառ Ֆրանք էր 1955ին, այժմ բարձրացած է 340 միլիառի: Բանուորներու պակասն ալ հետզհետէ կը ծանրանայ :

Քանի մը օրէն կառավարութիւնը հրամանագիր մը պիտի հրատարակէ, ընդհանուր արգելքի մը տակ առնելով գիներու բարձրացումը : Այս որոշումը պիտի գործադրուի հետեւեալ ձեւերով .—

1. *Իբրեւ ընդհանուր կարգադրութիւն, բոլոր արտադրութեանց գիները պիտի մնան 1954 փետրուարի սակերուն վրայ : Ի զօրու կը մնան նախորդ կառավարութեանց կողմէ հաստատուած բացառութիւնները :*

2. *Այն արտադրութիւնները որոնք հրապարակ հանուած են1954փետրուարէն ի վեր պիտի մնան գիներու ներկայ մակարդակին վրայ :*

3. *Նախընթաց արգելքէն (պլոքաժ) ի վեր շինուած ապրանքներն ալ պիտի պահուին ներկայ մակարդակին վրայ :*

4. *Ելմտական նախարարը նկատի առած է կարգ մը ճարտարագործութեանց դժուարին կացութիւնը, մանաւանդ այն արհեստներուն մէջ որոնք շատ պղպատ եւ բազմաթիւ բանուորներ կը գործածեն : Այս պատճառով սահմանափակ բացառութիւններ պիտի հաստատուին, մասնաւորապէս կարգ մը մեքենական եւ ելեկտրական արտադրութեանց, շինութեանց եւ թերեւս հիւսուածեղէնի մէջ :*

Գիները բարձրացնելու արգելքին ենթակայ են բոլոր արտադրութիւնները, բացի կարգ մը նիւթերէ :

Նախարարը միեւնոյն ատեն միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, որպէսզի տարապայման շահեր չըլլան առեւտրականներու կողմէ :

Հաստատուած է որ մեծ եւ յաճախ անըրդարանալի տարբերութիւններ կան արտադրիչներուն վճարուած գիներուն եւ յաճախորդներէն պահանջուած գիներուն միջեւ :

Իր լրագրական ասուլիսի ընթացքին, Պ. Ռամատիէ յայտնեց թէ չորս տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի արտօնէ որ ցորենին գինը բարձրանայ : Այն ատեն պիտի բարձրանան հացին եւ կարգ մը խմորեղէններու գիները:

Հրատարակելի հրամանագրին համաձայն, առեւտրական միջնորդներու շահերը պիտի ճշդուին Ֆրանքով, եւ ոչ թէ առ հարիւր հաշուելով արտադրութեան արժէքին վրայ : Նախարարը գիտած է որ միջնորդներուն շահերը մեծապէս կ'ազդեն մասնաւորապէս հողագործական արտադրութեան գինին վրայ:Պտուղներու և բանջարեղէններու գիները 15–40 առ հարիւր բարձրացած են, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Պ. Ռամատիէ (Նախարարը) իր զեկուցումը վերջացուց հետեւեալ յայտարարութեամբ .

— Ֆրանսական տնտեսութիւնը վանդակի մը մէջ պիտի չդնենք: Ոչ ալ կ'ուզենք բոլոր արտադրիչները կասկածելի համարել: Պարզապէս պատուար մը հաստատել կ'ուզենք :

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ՑՆԾԱՅ

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասր Յունիս 18ին եգիպտական դրօշը պարզեց Սուէզի շրջանին մէջ, Փորթ Սայիտ և մաղթեց որ այսուհետեւ ոչ մէկ օտար դրօշ ծածանի Ջրանցքին վրայ: Դրօշը պարզուեցաւ այն նաւային հաստատութեան վրայ, որ Անգլիացիներուն գրաւած վերջին շէնքն էր, երբ վերջին զինուորը կը հեռանար Սուէզի Ջրանցքէն: Գնդ. Կամալ Նասր իր ճառին մէջ ըսաւ .

— « Մենք երազեցինք այս պատմական պահը որ մերժուած էր մեր հայրերուն, պապերուն եւ եղբայրներուն որոնք տարիներով կռուեցան, որպէսզի միայն եգիպտական դրօշը ծածանի մեր երկինքին մէջ: Քաղաքացիներ, կ'աղօթենք Աստուծոյ որ արգիլէ ուրիշ որեւէ դրօշի ծածանումը մեր երկրին վրայ: Թող Աստուած առաջնորդէ մեզ »:

Ապա խօսքը ուղղելով բոլոր Եգիպտացիներուն, յայտարարեց .

— Ձեր սերունդը ժամադրութիւն մը ունէր ճակատագրին հետ, երբ տեսաւ օտար արշաւողներու մնացորդներուն սպրդումը դէպի իրենց եկած տեղը: Այդ ժամադրութիւնը միայն ցնծութեան եւ խրախճանքի առիթ մը չէ, վասն զի ժողովուրդին պայքարը սահմանափակուած չէ մէկ նպատակի մէջ, այլ մշտնջենական ճամբայ մըն է : Ամէն անգամ որ հանգրուան մը կը հասնինք, ուրիշներ կը բացուին հորիզոնին վրայ »:

Վարչապետը յետոյ վառեց ջահը այն ձողին առջեւ որուն վրայ կը ծածանէր եգիպտական դրօշը : Երկու հարիւր մարզիկներ այս ջահը Սուէզի Ջրանցքէն մինչեւ Գահիրէ պիտի տանին, իրարու փոխանցելով :

Անգլիացի վերջին զինուորին հեռացման առթիւ աննկարագրելի ցոյցեր կատարուեցան Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Այս վերջին քաղաքին մէջ բացուեցաւ յիշատակարան մը որ կառուցուած է «Ջրանցքի նահատակներուն համար»: Յետոյ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ, մինչ Միկ օդանաւեր կը սաւառնէին քաղաքին վրայ: Նաւահանգստին մէջ խարսխած էին երկու խորհրդային Թորփիլահալածներ որոնք Եգիպտոսի յանձնուած են եւ որոնց տրուած էին «Նասր» եւ «Էլ Զաֆէր» (Յաղթանակ) անունները: Հրախաղութիւններ ալ տեղի ունեցան :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեփիլով նոր եւ աւելի երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ Եգիպտոսի վարչապետին եւ նախարարներուն հետ : Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ նախարարը խոստացած է օգնել կարգ մը բազմածախս շինութեանց, մասնաւորապէս Ասուանի ամբարտակին կառուցման: Ուրիշ խօսքով, Մոսկուա Մարշըլի ծրագիր մը մշակած է Եգիպտոսի եւ արաբական միւս երկիրներուն համար :

Պ. Շեփիլով ճառ մը խօսելով Գահիրէի մէջ, յայտարարեց .

— Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ բոլոր ժողովուրդները ջերմ համակրանքով կ'ողջունեն Եգիպտոսի քաջարի պայքարը իր անկախութեան եւ գերիշխանութեան համար: Նոյն համակրանքն ունին միւս արաբական բոլոր երկիրներու անկախութեան համար: Մեր աչքերուն առջեւ տեղի կ'ունենայ կազմալուծումը գաղթատիրութեան կարգուսարքին զոր կ'ատեն ժողովուրդները :

«Գաղտնիք չէ թէ Խորհրդային Միութիւնը բնական դաշնակիցը եւ բարեկամն է այն բոլոր ժողովուրդներուն եւ պետութեանց որ կ'ազատագրուին եւ թէ մենք հակառակ ենք գաղթատիրութեան բոլոր ձեւերուն, ըլլայ Պաղտատի յարձակողական դաշինքով թէ զանազան երկիրներու մէջ հաստատուած կարգուսարքով:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ—ԱՆԹԻԼԻԱՍ ՎԷՃԻՆ ԱՌԹԻՒ

« *Ազդակ* » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ փոխանակուած հեռագիրներուն առթիւ (17 Յունիս) .—

Հանրութիւնը որոշ չափով տեղեակ է, թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութենէն ի վեր, բանակցութիւններ տեղի կ'ունենային Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ՝ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի եւ Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսին եւ տեղապահին միջեւ՝ ճշդելու համար Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Ս. Աթոռներուն ի հոգեւորս յարաբերութիւնները:

Առաջնորդուած Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միասնականութեան ոգիով, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ներկայացուցիչները կարելի բոլոր զիջումները կատարեցին: Այս բանակցութիւններու հիման վրայ, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան հեռագրեց Էջմիածին եւ կ'ակնկալուէր որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հեռագրով մը շնորհաւորէ Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսը :

Այս ակնկալութեան մէջ էինք, երբ զարմանքով տեղեկացանք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հեռագրինբովանդակութեան : Վեհափառ Վազգէն Ա. ոչ միայն ընդառաջ չերթար Եղիշէ արք.ի խնդրանքին, այլ նոյնիսկ, իր հեռագրին մէջ կ'անգիտանայ Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսը եւ ցանկալի կը նկատէ որ օծումը կատարուի Էջմիածնի մէջ :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ նման կեցուածք մը առնուազն զարմանալի է: Մինչ Կիլիկիոյ ժողովուրդը ամիսներէ ի վեր կը սպասէ տեսնելու իր ընտրած կաթողիկոսին օծումը Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կ'առաջարկէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին օծումը կատարել Կիլիկիոյ ժողովուրդէն հեռու, հանդերձ ընտանեօք հրաւիրելով Պատգամաւորական Ժողովի բոլոր անդամները, առանց խտրութեան, *որպէս զի «համաձայնութիւնը իր լրումին հասնի »:*

Ընթերցողները անշուշտ հասկցան Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հեռագրին միտք բանին: Վեհ. Վազգէն Ա.ի նպատակը օծում չէ: Էջմիածին չբաւականանալով բանակցութիւններու ընթացքին Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի ձեռք բերած զիջումներէն, այս անգամ Հայաստան կը հրաւիրէ Կիլիկիոյ Աթոռի եպիսկոպոսները եւ Պատգամաւորական ժողովի անդամները՝ *նոր զիջումներ կորզելու համար, այլ խօսքով՝ Կիլիկիոյ դահակալը դարձնելու իր հլու կամակատարը, կատարեալ անձնատուութեամբ մը :*

Դեռ կ'անդրադառնանք այս նոր խաղին:

Խ. Միութիւնը իրեն համար չի փնտռեր որեւէ մասնաւոր շահ, ոչ մէկ առաւելութիւն Մօտաւոր Արեւելքի կամ աշխարհի միւս շրջաններուն մէջ: Անշուշտ հասկնալի է որ Խ. Միութեան յարաբերութեանց բարւոքումը արեւմտեան երկիրներու հետ չի կրնար կատարուիլ ի վնաս մեր բարւոք յարաբերութեանց արաբական երկիրներու հետ, մեր արեւելեան բարեկամներուն հետ : Թող ոչ ոք տարակոյս ունենայ այս մասին »:

Գահիրէի մէջ զարմանք պատճառեց այն պարագան որ Շեփիլով որեւէ խօսք չըրաւ Պաղեստինի մասին: Ռուս նախարարը Իսրայէլ ալ հրաւիրուած է, բայց հաւանական չէ որ երթայ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԼՈՒԾԵՑԷ՛Ք, ԽՆԴՐԵՄ

Հայոց ազգին գործերով շահագրգռուող «Բոլորտիքեան»ը կրնայ հակադաշնակ ապարապետներուն եւ անոնց բովիկ ոտքերով խմբագիրներուն ու շրջայիններուն հետ սեղան նստիլ եւ հարցնել անոնց.

— Պատուական հայրենակիցներ, սա ինծի բացատրեցէք թէ ինչո՞ւ համար ձեր քառասուն, յիսուն, վաթսունըվեց տարուան պատերազմը, մինչեւ այսօր, դրական արդիւնք մը տուած չէ:

Դրական արդիւնք, իմ կարճ խելքովս, կը նշանակէ Դաշնակցութեան մահը: Էհ, պարապ խօսքերը տիրոջը տուէք եւ մի ըսէք թէ Դաշնակցութիւնը շատոնց մեռած է եւ մեր աչքին երեւցողը միայն անոր դիակն է... Ատոնք պառաւական խօսքեր են: Ո՞ւր տեսնուած է որ դիակ մը մամուլ ունենայ, բեմ ունենայ, դպրոց ունենայ, մշակութական դաս մը ունենայ, հազարաւոր բարեկամներ ունենայ, եւ ամէնէն կարեւորը, բերնին մէջ լեզու ունենայ եւ բազուկին մէջ ալ՝ պողպատ:

Ո՞ւր տեսնուած է որ դիակ մը այս աստիճան իր մասին խօսեցնել տայ իր շուրջիններուն, ձեզ կատղեցնէ եւ լուսնոտի մը փրփուրները վազցնէ ձեր բերնէն:

Եթէ Դաշնակցութիւնը իրաւ, ձեր կարծածին պէս, մեռած է, լաւ, ինչո՞ւ իրմով կը հետաքրքրուիք: Ձեր հետաքրքրութիւնը իսկ չի՞ փաստեր թէ ան ներկայ է:

Իմ խելքս չի համնիր մէկ բանի: Մուսոլինի եւ Հիթլեր անունով երկու խելագարներ կային: Մէկը գործի գլուխ եկաւ 1922ին, միւսը՝ 1933ին: Մէկը հիմը դրաւ Ֆաշականութեան, միւսը Նացիզմին:

Ազատ աշխարհը, մէկուն դէմ կռուեցաւ քսանըերեք տարի, միւսին դէմ՝ տասներկու տարի: Ցամի Տեառն 1945, երկուքն ալ ջախջախուեցան: Ըսել կ'ուզեմ, որ երկուքին ալ հաստատած վարչաձեւերը ջարդուփշուր խորտակուեցան: Քսանամեակի մը պայքարը — գրիչով թէ զէնքով — իր անխուսափելի արդիւնքին յանգեցաւ: Այսօր, այդ զոյգ խելագարներուն անունն անգամ բերան չեն առներ:

Հիմա, սա ձեռքերնիդ Աստուածաշունչին վրայ դրէք եւ պատասխանեցէք — աս ինչ տարօրինակ երեւոյթ է որ ձեր քառասուն, յիսուն, վաթսուն տարուան ամէնէն զզուելի պայքարներէն ետքն ալ Դաշնակցութիւնը ջարդուփշուր եղած չէ:

Պատճառ մը ըլլալու է, որովհետեւ խելքի մօտ բան չէ որ կազմակերպութիւն մը, վաթսունըհինգ տարի, վերէն, վարէն, աջէն, ձախէն յարձակումի ենթարկուի, ծեծ ուտէ ու նորէն ոտքի վրայ մնայ: Ես այդ գաղտնիքը չկրցայ լուծել: Դաշնակցութիւնը պողպատէ կամ փլաթինէ շինուած ըլլար, մինչեւ հիմա, ձեր թնդանօթներուն կրակէն հալած պիտի ըլլար:

Ինծի այնպէս կը թուի թէ ձեր մղած պայքարին մէջ, տեղ մը, ծուռ բան մը կայ, ճեղք մը կայ: Կամ ձեր զէնքերէն արձակուած գնդակները բամպակէ շինուած են:

Ժողովրդական առածը կ'ըսէ որ երբ մէկու մը երեսին, քառասուն տարի, «խենթ ես» ըսես, մարդը իրաւ կը խենթենայ՝ քառասունըմէկերորդ տարին: Նոյն ձեւով ալ, եթէ վաթսունհինգ տարի կազմակերպութեան մը երեսին ըսես, «դուն մեռած ես», այդ կազմակերպութիւնը իրաւ կը մեռնի: Ուզէ չուզէ կը մեռնի: Եւ իր դիակին հոտէն, իր բարեկամներն ալ հազար մղոն անդին կը փախչին:

Այս տեսակ բան տեղի ունեցած չէ, սակայն: Ժողովուրդը նորէն անոր քովն է, նորէն անոր հետն է:

Չէ, սիրելի եւ պատուական հայրենակիցներ, չէ, ես այս հանելուկին մէջէն դուրս չկրցայ գալ: Գաղտնիք մը կայ, առեղծուած մը կայ: Լուծեցէք, խնդրեմ, որպէսզի ինծիպէսները լուսաբանուին եւ ձեր փարախը մտնեն: Ուրիշ ճար չունիք՝ ձեր համբաւը փրկելու համար:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ը.— ՍԹԱԼԻՆ ՉԷՐ ՀԱՒԱՏԱՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

Մէկ մարդու՝ Սթալինի ձեռքին մէջ կեդրոնացած իշխանութիւնը լուրջ հետեւանքներ ունեցաւ հայրենական պատերազմին:

Այն չէր Սթալին, ինչ որ կը ներկայացնէին մեր վէպերը, շարժանկարները, գիտական ուսումնասիրութիւնները, այլ երեւակայական պատկեր մըն էր: Սթալին իբրեւ թէ ամէն բան նախատեսած էր: Անոր կողմէ կանուխէն պատրաստուած ծրագրի մը հիման վրայ, խորհրդային բանակը պիտի հետեւէր «գործօն պաշտպանողական»ի եւ շնորհիւ միմիայն Սթալինի հանճարին պիտի փոխուէր յարձակողականի եւ պարտութեան մատնէր թշնամին: Ինչ որ ձեռք բերուեցաւ խորհրդային բանակին զէնքին ուժովը եւ շնորհիւ իր հերոսական ժողովուրդին, այդ կարգի վէպերու, շարժնկարներու եւ գիտական ուսումնասիրութեանց մէջ կը վերագրուէր միայն Սթալինի ռազմական հանճարին:

Այս հարցը շատ կարեւոր է քաղաքական, դաստիարակչական եւ գործնական տեսակէտէ եւ կը կարօտի լուրջ ուսումնասիրութեան:

Բուն ճշմարտութիւնը այն է որ պատերազմէն առաջ, մեր մամուլն, եւ մեր ամբողջ քաղաքդաստիարակչական աշխատանքին գլխաւոր յատկանիշը կը կազմէր յոխորտանքը.— «Թող թշնամին համարձակի բռնաբարել խորհրդային սրբազան հողը, ան իր ամէն մէկ հարուածին դէմ պիտի ստանայ երեք, մենք պիտի զարնենք այդ թշնամին, իր իսկ հողին վրայ եւ պիտի շահինք յաղթութիւնը առանց մեծ վնասի»: Բայց այդ վճռական յայտարարութիւնները հիմնուած չէին իրողութեանց վրայ, որ կարենային իրապէս երաշխաւորել մեր սահմանագլուխները:

Նախքան գերմանական յարձակումը Չըրչիլ հեռագիրներով զգուշացուց Սթալին թէ Գերմանները սկսած են զինուոր համախմբել յարձակելու համար Խ. Միութեան վրայ: Սթալին ուշադրութիւն չդարձուց, ընդհակառակն, թելադրեց հաւատք չընծայել: Բացի Չըրչիլէն մեր զինուորական եւ դիւանագիտական աղբիւրներն ալ այդ կարգի ազդարարութիւններ ուղղեցին:

1941 Մայիս 22ին իր տեղեկագրին մէջ Պերլինի զինուորական կցորդը կը հաղորդէր թէ գերմանական բանակին յարձակումը նախատեսուած է Յունիս 15ին, սակայն կրնայ ըլլալ որ սկսի Յունիսի առաջին օրերուն: Նմանապէս Լոնտոնի դեսպանատունը զգուշացուց թէ Գերմանները 147 զօրաբաժին կեդրոնացուցած են խորհրդային սահմանագլուխներուն վրայ:

Հակառակ այս բոլոր ազդարարութեանց, լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուեցան պատրաստելու երկիրը պաշտպանութեան համար:

Մենք ժամանակ եւ կարելիութիւն ունէինք այդ պատրաստութեան համար: Մեր ճարտարարուեստը այնքան զարգացած էր որ կրնար ճարել խորհրդային բանակին պէտք եղածը: Ապացոյցը այն է որ պատերազմին երբ կորսնցուցինք կէսէն աւելին մեր երկրագործական եւ ճարտարարուեստական կարեւոր կեդրոնները, եւ թշնամին գրաւեց Ուկրայնիան, հիւսիսային Կովկասը եւ երկրին միւս արեւմտեան մասերը, խորհրդային միութիւնը յաջողեցաւ կազմակերպել զինուորական սարքաւորման արտադրութիւնը երկրին արեւելեան մասին մէջ:

Եթէ մեր ճարտարարուեստը շարժման մէջ դրուած ըլլար յարմար ժամանակին, օժտելու բանակը պէտք եղած նիւթերով, պատերազմին մեր վնասները շատ աւելի պակաս պիտի ըլլային: Առաջին օրէն յայտնի եղաւ թէ դէշ սարքաւորուած ենք: Մասնաւորաբար ծանր էր մեր հակօդային պաշտպանութեան վիճակը: Չէինք կազմակերպած հակահրասայլի եւ ռազմամթերքի արտադրութիւնը: Անպաշտպանելի էին բազմաթիւ շրջաններ: Պատերազմին սկիզբը նոյնիսկ բաւարար հրացան չունէինք զինելու համար զինուորները: Կը յիշեմ որ այդ օրերուն Քիեւէն Մալենկովի հեռագրեցի,— «Մենք բանակին մէջ կամաւորներ ունինք որ զէնք կ'ուզեն: Ղրկեցէք»: Մալենկով պատասխանեց.— «Մենք չենք կրնար զէնք ղրկել: Մեր բոլոր հրացանները Լենինկրատ կը ղրկենք, պէտք է դուք ձեր միջոցներով զինուիք»:

Հիթլերական յարձակումէն քիչ առաջ Քիեւի զինուորական մասնաւոր հրամանատարը՝ Կորպոնոս, որ յետագային ըսպաննուեցաւ ճակատին վրայ, կը գրէր Սթալինի թէ՝ Գերմանները Բուկ գետին վրայ են, պէտք է այս շրջաններէն անպայման երեք հարիւր հազար հոգի պարպել եւ զօրացնել կարգ մը ճակատներ: Մոսկուա պատասխանեց թէ պէտք չէր պաշտպանութեան համար պատրաստութեան որեւէ ձեռնարկ ընել, ոչ ալ Գերմաններուն ամենադոյզն առիթը տալ որ մեզի դէմ գործողութեան սկսին: Այսպէս, մեր ճակատները բաւարար չափով չպատրաստուեցան, թշնամին ետ մղելու համար:

Երբ ֆաշական բանակները գրաւեցին խորհրդային հողը եւ զինուորական գործողութիւնները սկսան, Մոսկուա հրամայեց որ չպատասխանուի գերմանական զէնքին: Որովհետեւ Սթալին, հակառակ ակներեւ դէպքերու, կը մտածէր թէ պատերազմը տակաւին սկսած չէր, թէ պարզ մարտահրաւէր մըն էր անկարգապահ գերման բանակին զինուորներուն կողմէ, եւ թէ մեր հակազդեցութիւնը կրնար պատերազմի մտնելու շարժառիթ մը ստեղծել:

Հանրածանօթ է նաեւ որ գերմանական յարձակման նախօրեակին գերման քաղաքացի մը Յունիս 22ի գիշերը սահմանը անցնելով տեղեկացուց թէ գերման բանակը հրահանգ ստացած էր յարձակողական անցնիլ Խ. Միութեան դէմ: Պարտք սեպեցին իսկոյն տեղեկացնել Սթալինի, որ այս ազդարարութեանն անգամ ականջ չկախեց:

Եւ այս անհոգութեան արդիւնքը այն եղաւ որ պատերազմի առաջին օրէն իսկ թշնամին քանդեց մեր սահմանային շրջանները, օդային ուժին մեծ մասը, հրետանին, կազմալուծեց մեր սպայակոյտը, որու հետեւանքով չկրցանք արգիլել որ թշնամին չթափանցէ մեր երկրին խորերը:

Զինուորական պետերու եւ քաղաքական պաշտօնատարներու անհետացումով ըՍթալինի կողմէ 1937 – 1941, լուրջ դըժուարութեանց ենթարկուեցանք, մանաւանդ պատերազմի առաջին տարիներուն:

Այն վարիչները, որոնք զինուորական փորձառութիւն ձեռք բերած էին Սպանիոյ եւ Ծայր. Արեւելքի մէջ, բոլորն ալ հաշուեյարդարի ենթարկուեցան:

Զինուորական վարիչներուն դէմ ճնշումի այս քաղաքականութեան հետեւանքով քանդուեցաւ նաեւ զինուորական կարգապահութիւնը, որովհետեւ երկար ատենէ ի վեր զինուորներուն եւ սպաներուն, ինչպէս եւ կուսակցութեան երիտասարդներու բջիջներուն կը սորվեցնէին թէ պէտք է «դիմազերծել» իրենց գերադասները իբրեւ թաքուն թշնամիներ:

Նախքան պատերազմը, սքանչելի զինուորական վարչակազմեր ունէինք, որոնք հաւատարիմ էին թէ՛ կուսակցութեան եւ թէ հայրենիքին:

Պէտք չէ մոռնալ որ ճակատին վրայ առաջին պարտութիւններէն ետք, Սթալին մտածեց թէ ամէն բան վերջացած էր արդէն: Այդ թուականներու իր ճառերէն մէկուն մէջ կ'ըսէր.— «Ինչ որ Լենին ստեղծած էր, մենք առ յաւէտ կորսնցուցինք»:

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Քա՛, վո՛ւյ, աս ինչ անամօթ են եղեր հիմակուան աղջիկները, կը հեծեծէր տունը մնացած հօրաքոյրը:

Հանըմ նոյն կարծիքէն էր յայտնապէս: Քանի՛, քանի՛ անգամ, ականջ տուած էր իր գրոյցին, Քիրէյա Էլէնիի հետ: Գոհ չէր արդիական բարքերէն. աշխարհը շատ էր փոխուած: Ամէն ատեն, գլուխը քիչ մը դուրս կ'երկարէր պատուհանէն եւ իր սիրտը կը բանար դրացուհիին, ժողովրդական յունարէնով մը: Ա՛խ, հիմակուան աղջիկները... շատ ինքնահաւան էին, յախուռն, վաթկած ըլլալու աստիճան: Երազ մը դարձած էր կարծես Դոսդոյեւսկիի պատկերացուցած «Էփոխան», — իրենցը, — երբ Թոռնուհիները կարուած կ'ըլլային իրենց մեծ մօր քղանցքին, տունէն դուրս չէին գար ամենեւին: Վա՛յ իրենց, եթէ խօսք մտիկ չընէին, նոյնիսկ քիչ մը թերանային իրենց յարգանքի պարտականութեան մէջ. սաստ, ծեծ ու օրհնեալ փալախան. եւ.—«Մեղա՛յ քեզ, մեծ-մայրիկ, մեղա՛յ քեզ», ու ամէն ինչ կարգի կը մտնէր: Իրենցն էր չիտակը, իրենցը, երկիրը գլխիվայր դարձած էր: Տրամ մըն էր այս բոլորը Նունիկ Հանըմի համար, որ տարիներով չարչարած էր իր միտքը, ու հիմա կը պոռթկար մէկէն.

— Փէ՛ֆ աղէկ, աղջիկս, ամմա ցխտցած եղիր որ ասկէ ետքը սըկէց ատըմ մը դուրս նետել չկայ:

Մեծ-մայրիկին բերնէն ելած խօսքը պատգամ մըն էր, որուն համաձայն գըտնուեցան ոչ միայն Տիկին Արտեմիս ու հօրաքոյր Նոյեմզարը, այլ եւ Երուանդ էֆէնտին: Պատուոյ ատեանին վճիռը անմիջապէս գործադրուելով, երկու քոյրերը հանեցին վարժարանէն ու իրենց դաստիարակ կարգեցին Աղեքսանդր Փանոսեանը:

Նունիկ Հանըմ երբեմն խղճի խայթ կը զգար, որովհետեւ երբեմն սիրտ կուտար իր Թոռնուհիներուն, կարծես ինքզինքը արդարացնելու լուռ մտադրութեամբ:

— Անըման վարժապետ է, Երուանդները կարդացած, մինչեւ Հինտուսթանները գացած պտտած, չգիտցած բանը չկայ: Լամբիս նայելով, աղուոր աղուոր ոտանաւորներ ալ կը շինէ եղեր, ամէն մարդ իրեն գովքը կ'ընէ: Խօսքը մտիկ ըրէք, որ շնորքով աղջիկներ դառնաք, ամէն մարդ խպրէնմիշ ըլլայ վրանիդ, Ալոյին եւ Նունույին պէս:

Դժնդակ խղճահարութեան հետ, թաքուն զգացում մը ծնունդ առած էր Նունիկի սրտին մէջ: Օ՛հ, ոչ մէկուն պիտի ուզէր յայտնել, բայց բնազդաբար դիտէր թէ ուրկէ կուգար: Նորափթիթ վարդերու շունչին տակ, պառաւ կինը կը զգար զարթնումը տենչանքին, որ վաղուց թաղուած կ'երեւէր անցեալի մշուշին մէջ: Օր մը չէ՞ր փորձած Զարմինէին բերնէն կորզել թէ իտալացի պարմանիին զգուանուշ մատները սահա՞ծ էին պարանոցէն վար...:

Հապա ինչո՞ւ այդ խստութիւնը դեղանի Թոռնուհիներուն հանդէպ, որոնք վերակոչած էին իր ծաղկատի տարիներու ապրումները, իրենց անմեղ սիրարկածով: Ա՛հ, մեծ-մայրիկը երբեք այն տեսակի կիներէն էր, որոնք ամէն բանէ կրնան հրաժարիլ, բացի իրենց երիտասարդական ցանկութիւններէն...: Եսասէր, տարիներու բեռէն մգլոտած իր ուղեղը, անշուշտ պիտի չկարենար ճշմարտութիւնը խոստովանիլ բարձրաձայն, սակայն ինքզինքը կը մատնէր անխոհեմ պչրամոլութեամբ:

Ժամանակէ մը ի վեր, Նունիկ Հանըմ խրօք յանձնուած էր անսովոր արդուզարդի մը պերճանքին, ինչ որ չէր խուսափած իր չարաճճի Թոռնուհիներուն ուշադրութենէն: Անոնք եկած եւ պատմած էին եղելութիւնը.

— Ա՛խ, տեսնելու բան է, մեծ-մայրիկը նոր «սութիէն-կորժ» մը շինել կուտայ, մեծ-մայրիկը կը կարդուի կոր...:

Բնաւ չհարցուցի թէ ո՞վ էր անոր «ընտրեալ»ը: Մեր պարտէզին յառաջակողմը, շատ անգամ նշմարած էի որ Նունիկ Հանըմի նայուածքը երկար կանգ առած էր վարպետ Մանուկի վրայ:

Միջահասակ, թիկնեղ, լայն պեխերով այս Վանեցի խոհարարին առնական կերպարանքը երեւի սիրտը փոթորկած էր գերապառաւին, որ անյուսօրէն կ'օրօրուէր երջանկութեան ցնորքներով:

Իրականին մէջ, սիրային վէճի մը հետեւանքով ինքնալըքման անձնատուր եղած այդ համակրելի պոհեմը՝ միակ սիրուհի մը ունէր, այն ալ «կենաց ջուր»ն էր...

Հըմ, մեծ-մայրիկը կը կարդուի կոր.. զգայացունց բան մըն էր ասիկա, սատանան շլթայազերծելու համար մեր պատանեկան երեւակայութեան մէջ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(5) (Մնացեալը յաջորդիւ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ.— Հիւս. Ամերիկայէն Արամ Քէօսէեան հարիւր տոլար ղրկած է Զարեհ Ա. կաթողիկոսին տրամադրութեան տակ, յատկացուելու համար Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին պէտքերուն, նոյն նպատակին համար Տէր եւ Տիկին Կ. Մերաքեան տուած են յիսուն տոլար

ՈՒԹ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ կտակած է ազգային նպատակներու համար Միսաք Երամեան (Արաբկիրցի): Միսաք տարագրութենէն փրկուելով, կը մնայ կամաւոր րական խումբերուն, իսկ յետագային քանի մը ընկերներու հետ Սեպերիա – Վլատիվոստոքի ճամբով կը մեկնի Ճափոն: 1920ին կ'անցնի Ամերիկա: Կը մնայ Դաշնակցութեան եւ մինչեւ մահը կը մընայ հաւատարիմ: Իր մահէն մէկ տարի առաջ կտակ մը պատրաստած էր հետեւեալ բաժիններով — երկու հազար տոլար կանխիկ եւ իր սեփական տունը Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, ընդհ. կ'ընէ 7000 տոլար: 500 տոլար Ֆիլատելֆիոյ Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցիին, իսկ 500 տոլար Արաբկիրի Կրթական Միութեան:

ԻՐԱՔԻ Հայոց առաջն. աթոռը որ երկար ատենէ ի վեր Թափուր կը մնար եւ կը կառավարուէր տեղապահով մը, վերջապէս ունեցաւ իր առաջնորդը՝ Ջգօն Ծ. Վ. Տ. Յակոբեան: Մայիս վեցին իր պաշտօնը հաստատուեցաւ արքայական հրովարտակով մը: Ապրիլ 24ի ընդհ. նահատակներու տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ Ազգ. Միացեալ վարժարանին մէջ: Խօսեցան տնօրէնը՝ Յ. Սիւրմէնեան, աւագ-ուսուցիչ Կ. Թաթուլեան, Կ. Յարութիւնեան, Տոքթ. Գ. Աստարճեան: Եկեղեցիին մէջ Ջգօն Ծ. վարդ. քարոզով մը պանծացուց բիւր նահատակներու յիշատակը: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Մայիս 28ը տօնուեցաւ Սվաճեան – Թարգմանչաց Միացեալ վարժարանին մէջ: Տնօրէնը՝ Սիւրմէնեան անդրադառնալով պատմական այս կարեւոր դէպքին, յիշեց դրուագներ Երեւանի այդ օրերու խանդավառ կեանքէն: Բաղդամեան ուսուցիչ Թաթուլեան բացատրեց Մայիս 28ի իմաստը: Տոքթ. Աստարճեան յորդորեց որ աշակերտութիւնը ամուր փարի ազատութեան գաղափարին: Յետոյ 3ին, յատուկ պատարագի խօսեցաւ Ջգօն Ծ. Վ. եւ բացատրեց հայ ժողովուրդին ազատութեան տենչը: Նոյն երեկոյեան փառաւոր հանդէս տեղի ունեցաւ Թարգմանչաց վարժարանի բակին մէջ: Բեմին վրայ դրուած էին նորոգ հանգուցեալ Դրոյի նկարը եւ վեհապետին՝ Ֆէյսալ Բ.ի նկարը: Կը նախագահէր ընկ. Արամ Տիգեան: Խօսեցաւ Տոքթ. Գ. Աստարճեան, ծանրանալով Մայիս 28ի վրայ: Երկրորդ բանախօսն էր Ճեմարանի դասախօս եւ գրագէտ ընկեր Կարօ Սասունի (Պէյրութէն), որ նախ իր ուրախութիւնը յայտնեց Իրաքի վերելքին համար: Յետոյ ըսաւ թէ ամէն հայ գաղութ Հայաստանի լեռներէն եւ բլուրներէն գլորած քարերու կը նմանի: Եւ թելադրեց որ հսկեն իրենց զաւակներուն վրայ, որպէսզի արժանաւոր յաջորդներն ըլլան Մայիս 28ը կերտող մեր անմահ նահատակներուն:

ՄԱՅԻՍ 28ը մեծ հանդիսութեամբ տօնուեցաւ Հալէպի մէջ Մայիս 27ին, ներկաներուն թիւը երեք հազարը կ'անցնէր: Կը նախագահէր ընկեր Միհրան Հերարդեան, որ պարզեց Հայոց անկախութեան ձգտումները: ԺԹ. դարու վերջերը Դաշնակցութիւնը գործի լծուեցաւ «Մահ կամ Ազատութիւն» նշանաբանով: 1918 Մայիս 28ին Դաշնակցութիւնը իր ուսերուն առաւ ծանր բեռը եւ տէր կանգնեցաւ ազատութեան: Պէյրութէն մասնաւորաբար հրաւիրուած էր ծանօթ մտաւորական Եղ. Տարօնեան որ բացատրեց անկախութեան սկզբունքը: Հին դարերէն ի վեր ժողովուրդները իրենց սեփական միջոցներով պաշտպանած են իրենց երկիրը: Բնական անհրաժեշտութիւն է հայրենիքի գաղափարը, ինքնարուխ լոյս մը՝ որ հոգիէն կը բխի: Հայրենիքը առանց ազատութեան անկատար է: Ազգ մը եթէ կ'ուզէ իր առաքելութիւնը կատարել, պէտք ունի ազատ մթնոլորտի: Անմահ է հայրենիքի գաղափարը, իսկ անոր ամէնէն եռանդուն ախոյեանն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Մենք այսօր կը տօնենք ոչ թէ Դաշնակցութեան, այլ՝ հայ ժողովուրդին յաղթանակը:

ՍՈՒՐԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահ Շիւքրիւ էլ Գուաթլիի Յորդանան

ՆԵՐԿԱՅ ԵՆՔ...

ՇԱՒԻԼ.— Մեր գաղութն ալ կարծեմ բանէ մը ետ չէ մնացած եւ առիթը չի փախցներ իր ազգային պարտականութիւնը կատարելու, երբ սրահի յարմարութիւն ունենայ:

Այս վերջին կիրակիները յաջորդաբար կատարեց նախ դպրոցական հանդէսը եւ յետոյ Մայիս 28ի տօնը, խնջոյք հաւաքոյթով մը:

Առաջինը՝ նախագահութեամբ Փարիզի առաջնորդին, որ պատշաճ խրատական մը խօսեցաւ, թելադրելով փոքրաթիւ հանդիսականներուն որ ուժ տան իրենց զաւակներու ազգային զարգացման, գանոնք Հայ մեծցնելու եւ Հայ պահելու վըսեմ պարտականութեան:

Արդար է գաղութը երբ իր մատուռին նորոգութեան եւ յարակից դպրոցի մը շինութեան կը ձեռնարկէ, ինչո՞ւ նախանձախնդիր չըլլար նաեւ ղրկելու իր զաւակները գոնէ շաբաթը մէկ օր, իր մայրենի լեզուն սորվելու եւ ազգային սէրը վառ պահելու համար անոնց մատաղ սրտերուն մէջ:

Մեր վարժուհին, Տիկին Գ. Փափազեան ահագանգը կը հնչեցնէ միշտ, որպէսզի ծնողները հայերէնի դասին ղրկեն իրենց զաւակները, փոխանակ ձգելու որ Թափառին փողոցներու մէջ:

Որքան յուզիչ էր այդ մասս մը պարտաճանաչ փոքրիկներումներկայութիւնըիրենց գոյնզգոյն հագուստներով, եւ իրենց թոթով արտասանութիւններով, երգերով, պարերով, հակառակ շատ մը բացականներու որոնց մեղքը կը ծանրանայ միշտ իրենց ծնողքին վրայ...

Արթնանք, քանի ուշ չէ, քանի դեռ հասակ չեն նետած անոնք, վաղը չփըլնտելու համար այս օրերը:

Նախ հայ տունը, հայ ծնողքը, հայ մայրն ու հայրը պիտի պատրաստեն իրենց զաւակը, վերջը վարժուհին, վարժապետը:

Գալով անկախութեան տարեդարձին, թէեւ քիչ մը ուշ եկան մեր ուխտաւորները, բայց անուշ գացին:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Պ. Զպուքճեան, միեւնոյն ատեն վարեց սեղանապետի պաշտօնը, ոգեւորութիւն ստեղծելով: Բանախօսը ընկեր Արլէն Փափազեան պարզեց Մայիս 28ի արժէքը, այս առթիւ ձաղկելով անոնք որ երէկ կը փառաբանէին պատմական դէպքը, իսկ այսօր կ'ուրանան ամէն բան:

Ի վերջոյ խօսքը ուղղելով նորահաս երիտասարդութեան մանաւանդ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, թելադրեց վառ պահել հայրենիքի սէրն ու ազգային ոգին որ ամէն բանէ վեր է:

Յուզիչ էր այն եռանդուն ճառը զոր խօսեցաւ ծերունին Թ. Գառնիկ, անգամ մը եւս արծարծելով անցեալ դէպքերը, մանաւանդ Սարդարապատի ճակատամարտը, ուր Հայու բազուկը քաջարի դիմադրութեամբ ազատեց այսօրուան մայրաքաղաքն Երեւան եւ Ս. Էջմիածինը պատմական...

Եղան արտասանութիւններ, խմբերգներ, մեներգներ, պարեր երկսեռ երիտասարդութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկ. Սահակի, որ յիշեցուց իրենց նախկին օրերը: Յուսանք թէ նորէն կուգան երբ ջանք ըլլայ ու դարման:

Այսօր շատեր գտան իրենց Անուշն ու Սարօն, բայց ինչո՞ւ կը մոռնան իրենց ազգ. պարտականութիւնները, երգեր, պարեր ու խաղեր, գոնէ իրենց զաւակներուն միջոցաւ:

Այսուհանդերձ դեռ շատերուն եռանդը տեղն է: Այսպէս, մեր Նոր Սերունդի եւ խումբի ընկերներէն եւ ընկերուհիներէն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Խ. Մինասեան իրենց «Անուշ»ի զուգերգով, Տիկին Լ. Պետեան իր քաղցր մեներգներով, Օր. Զ. Պետեան իրեն յատուկ մենապարով, Օր. Շ. Յովհաննէսեան իր արտասանութեամբ, Օր. Ս. Եղիազարեան եւ Օր. Մ. Փափազեան իրենց մեներգներով եւ Պ. Պ. Հանրի եւ Սերոբ իրենց արտասանութիւններով, յաջող էին եւ գոհ ձգեցին ներկաները:

Այս առթիւ «Արցութեան» խումբը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ իր գիտակից եւ համակիր հայրենակիցներուն, բանախօսներուն եւ բոլոր մասնակցողներուն: Այժմ թող պատրաստուին մեր տարեկան դաշտահանդէսին, Խանասորի Արշաւանքին եւ մեր հերոսներու յիշատակին օրուան, որպէսզի նորէն երգեն, խօսին ու պարեն: Մ. Ս.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 38րդ տարեդարձը, Կիրակի, 10 Յունիս: Բեմին ճակատը կարմիր պաստառի վրայ կ'երեւային — «Կեցցէ միացեալ անկախ Հայաստանը», վերտառութիւնը, ինչպէս Զօր. Նազարբէկեանի ու Աւ. Ահարոնեանի նկարները:

Օրուան նախագահը, Մ. Մանուկեան հանդէսին բացումը կատարեց քանի մը խօսքով: Նոր Սերունդէն 40է աւելի երիտասարդներ (Վիէն, Լիոն եւ Տէսին) հըրնչեցուցին «Յառաջ Նահատակ»ը: Գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էր Նոր Սերունդը: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Ա. Ներսէսեան, Օր. Վ. Ստեփանեան, Յ. Չէքեան, Յ. Շահրիկեան, զուգերգ քոյր եղբայր Բղըլեան՝ ընկերակցութեամբ Շուրէլեանի (ջութակ): Երգեց ընկ. Փ. Պալեան՝ Ռոմանէն: Արաբերէն երգեր երգեց Յովսէփ Կիւլեան:

Երիտասարդ բանախօսը, Գր. Փափազեան, բոլորին հասկնալի լեզուով պարզեց անցքերը: «Հայ ժողովուրդը անխըտիր նետուեցաւ ռազմադաշտ, շահելով հայրենիքի կռիւը: Յետոյ խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին, թելադրեց լաւ սերտել մեր վերջին դարու պատմութիւնը: Հայ ժողովուրդի ծոցէն ծնած Դաշնակցութիւնը տասնեակ տարիներ առաջ ղօհեց իր մտաւորականութիւնը եւ մարտական խումբերը եւ այսօր ես լարած էիր ուժերը, գործելով տարբեր պայմաններու մէջ: Լաւ ըմբռնեցէք տօնակատարութեանց իմաստը: Միշտ քայլ մը յառաջ, այս է ներկայ նշանախօսքը: Օրինակը կու տայ Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդը որ այժմ կրկնապատկած է իր թիւը: Եօթը նորընծաներ պիտի գան մեր մէջ»: Յետոյ հրաւիրեց ընկեր. Արա Պիպէրեանը (նախագահ Կեդր. վարչութեան) որ թելադրեց ըլլալ նախ լաւ Հայեր, նախանձախնդիր բոլոր մեր սրբութեանց եւ աշխատիլ կարգապահութեամբ որ պիտի դրուի իրենց ուսերուն վրայ: Բոլորին բաժնեց Նոր Սերունդի կինանշանները: Ներկաները յուզումով կը հետեւէին արարողութեան: Խորապէս զգածուելով, Պէյրութէն ընկեր Սիրական Սարգիսեան Նոր Սերունդին նուիրեց հինգ հազար Ֆր., Հազար Ֆրանք ալ Տիկին Հ. Ներսէսեան:

Ժամը 9ին սկսաւ խնջոյքը, սեղանապետութեամբ ընկեր Չէքեանի: Շատեր խօսեցան, երգեցին կամ արտասանեցին: Կրկին խօսք առնելով ընկեր Ս. Սարգիսեան բացատրեց Դաշնակցութեան գործունէութիւնը եւ մաղթեց որ աւելի լաւ կազմակերպուին այս կարգի տօնակատարութիւնները: Նոյնպէս խօսեցաւ Պ. Պ. Թորոսեան, թելադրելով աշխատիլ հայրենասիրական ոգիով եւ համերաշխօրէն: «Ներկայ սերունդը պէտք չէ մոռնայ իր պապերուն տաժանելի կեանքը»: Պարոնը

այցելութեան առթիւ կատարուած փառահեղ ընդունելութեան մասնակցեցան նաեւ Հայեր: Երուսաղէմէն Հ. Մ. Ը. Մ.ի 75 արիները եւ գայլիկները, Ամման գացին: Հայ գաղութին կողմէ ներկայ եղան Ամմանի տեղական խորհուրդի ատենապետ Պ. Հայկ Փէլթէկեան, Յակոբ Ջաքեան, Արշակ Օրփալի, Ճորճ Տաքէսեան, Տ. Լիւլէճեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները երգեցին «Յառաջ Նահատակ»ը որ ձայնագրուեցաւ պետական ռատիոկայանին կողմէ: Երկու հասակաւոր արիներ լայն պաստառ մը բռնած էին, վրան արաբերէն գրուած — «Հ. Մ. Ը. Մ. կ'ողջունէ մեծ հիւրը»: Հիւրը ժպիտով կը բարեւէր արիները որոնց հանդէպ միշտ մասնաւոր գուրգուրանք ունեցած է: Կառավարիչը մօտենալով Տ. Լիւլէճեանի եւ Հայկ Փէլթէկեանի յանուն կառավարութեան շնորհակալութիւն յայտնեց իրենց մասնակցութեան: Նոյն օրը Յորդանանի ռատիոկայանը երեք անգամ կրկնեց թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիներն ալ մասնակցեցան ընդունելութեան:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

— Այդ բոլորը իմանո՞ւմ է Սամուէլը, հարցրեց կինը:

— Իմանում է, ասաց այրը:

— Խե՜ղճ տղայ հիմա որքան տանջուելիս կը լինի...: Ես առաւօտեան իմ սենեակի լուսամուտից տեսայ նրան, երբ գնում էր Սահակին եւ Մեսրոպին ճանապարհ դնելու: Երեսին գոյն չէր մնացել, այնքան տխուր էր, այնքան մաշուել էր, կարծես ամիսներով հիւանդ պառկած լինէր: Այդ մի քանի օրուան մէջ նա այնքան մաշուեցաւ...:

— Նա սաստիկ զգայուն սիրտ ունի: Ամէն մի վատութիւն նրան ցաւ է պատճառում:

— Նա ի՞նչ է մտադիր անելու:

— Այն, ինչ որ մենք... պատասխանեց այրը անորոշ կերպով, եւ ապա խօսքը փոխեց, ասելով.

— Դու այժմ բոլորը գիտես, սիրելի Սաթենիկ: Ես երկու օրից յետոյ պէտք է ճանապարհ ընկնեմ: Մենք պէտք է աշխատենք չարութիւնը հէնց իւր ծագման մէջ խեղդել: Այսինքն կամենում եմ ասել՝ դեռ թշնամին մեր երկիրը չմտած, նրա ճանապարհը փակել: Բայց իմ մտատանջութիւնը քո եւ իմ զաւկի մասին է, թէ ի՞նչ կը լինի ձեր դրութիւնը իմ բացակայութեան ժամանակ: Դու խօ լսեցիր, թէ ի՞նչ որոգայթներ է պատրաստում Սամուէլի մայրը:

— Լսեցի... նա կին չէ, նա մի հրէ՛շ է... ասաց Սաթենիկը զառնացած ձայնով:

— Այո՛, հրէ՛շ է...: Նրա շնորհիւ մեր ամբողջ այժմ մի հրաբուխի վրայ է կանգնած, որ ամէն րոպէ պայթելու վըրայ է...: Եւ այդ է, որ ինձ մտածել է տալիս՝ ձեր կեանքը փոքր ի շատէ ապահով վիճակի մէջ դնել, մինչեւ պատերազմի փոթորիկը անցնիլը: Բայց ես դժուարանում եմ մի ապահով տեղ գտնել:

— Ամենաապահով տեղը կը լինի մեզ համար բանակը, պատասխանեց կինը հանգիստ կերպով:

Կնոջ պատասխանը՝ թէ իւր ուշիմութեամբ, եւ թէ իւր այրական ներշնչմամբ ե՛ւ զարմացրեց Մուշեղին, ե՛ւ ուրախացրեց նրան: Այդ պատասխանի մէջ տեսնում էր նա Մոկացի կնոջ քաջազնական սիրտը:

Այդ պատասխա՛նը հարեւանցիօրէն կամ անպատրաստից ասուած չէր, այլ նա խորին կերպով մտածուած էր: Երբ Մուշեղը նկարագրեց նրա գործերի անմխիթար դրութիւնը, իսկոյն ծագեց նրա գլխում այդ միտքը, որը աւելի պարզելու համար, աւելացրեց նա.

— Դու պատմեցիր ինձ, Մուշեղ, որ Մերուժանը եւ քո հօրեղբայրը պէտք է աշխատեն ձերբակալել բոլոր նախարարների ընտանիքներին, որոնց հետ, անտարակոյս, եւ մեզ: Այդ դէպքում, թէ մեզ համար եւ թէ բոլոր նախարարների կանանց համար՝ աւելի յարմար է՝ բանակի մէջ ապաստան գտնել: Մենք մեր օրօրոցներով կը շրջենք բանակի հետ եւ մեր ձեռքով կը դարմանենք մեր ամուսինների վէրքերը...:

Կնոջ տուած խորհուրդը Մուշեղին շատ նպատակայարմար երեւեց: Ուրիշ հնար չկար: Պէտք է այդպէս լինէր: Նախարարները իրանց բոլոր ուժերը կեդրոնացնելով թշնամու դէմ, նրանց ամրոցները — նրանց ընտանիքների ապաստանարանները — հետեւապէս պէտք է մնային անպաշտպան: Իսկ թշնամին ամէն հնարք գործ կը դնէր՝ գրաւելու ամրոցները:

ՐԱՖՖԻ

1915ի Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ազատուած եւ աչքերովը տեսած է բոլոր վայրագութիւնները։

Հանդէսը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր ուրախութիւն պատճառելով երիտասարդ գոյգերուն եւ ծնողներուն։ Դժբախտաբար թերի էր սպասարկութիւնը։

Ա. ՆՇԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարեթ հրաժարեցաւ։ Իրեն յաջորդեց աշխատանքի նախարարը, Տիկին Կոլտա Մայերսոն, որ ուրիշ կարեւոր պաշտօններ ալ վարած է։

19 ԱՆԳԼ. ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ՎԱՌԵՑԱՆ Կիպրոսի Թրուտոս կոչուած շրջանին մէջ, երբ կը փորձէին մարել անտառի մը հրդեհը։ Ուրիշ 18 զինուորներ ալ վիրաւորուեցան։ Յանկարծական քամի մը արծարծեց բոցերը եւ կառքերու քարիւղն ալ բռնկեցաւ, աւելի ծանրացնելով աղէտը։ Հրդեհը ծագեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ հինգ հազար զինուորներ պաշարողական շարժում մը կը կատարէին 600 քառ. քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, ապստամբութեան ղեկավարները փնտռելու համար։ Զինուորական ատեանը մահուան դատապարտեց երկու յոյն երիտասարդներ որոնք անգլիացի տասնապետ մը սպաննած էին անցեալ մայիսին։

ԿԻՊՐՈՍԻ համար նոր սահմանադրութիւն մը կը պատրաստուի Անգլիոյ մէջ։ Կարգ մը վիջումներէ զատ, կառավարութիւնը տրամադրութիւն կը յայտնէ ճանչնալու յոյն մեծամասնութեան ինքնորոշման իրաւունքը, հանրաքուէ մը կատարելով տասը տարի վերջը, 1966ին։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ խնդիրը քննելու համար Ապահովութեան Խորհուրդին յուշագիր մը ուղղեցին 13 արաբական եւ ասիական պետութիւններ։ Այս առթիւ կ'ըսեն թէ կացութիւնը ծանրացած է եւ թէ զինուորական գործողութիւնները ողբալի կորուստներ կը պատճառեն։ Ապահովութեան խորհուրդը նախ պիտի գումարէ չորեքշաբթի կամ հինգշաբթի, քննելու համար թէ յարմա՞ր է օրակարգ անցընել այս խնդիրը։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Մոսկուա վերադարձաւ Սեւ Ծովու ափերէն, ուր գացած էր հանգստանալու։ Այս առթիւ տեսակցութիններ ունեցաւ Խ. Միութեան վարիչներուն հետ։ Պաշտօնական ղեկոյց մը պիտի հրատարակուի քանի մը օրէն։ Այժմէն կը հաւաստեն թէ ամբողջովին փակուած է երկու երկիրներուն միջեւ բացուած փոսը։ Միւս կողմէ Թիթօ յայտարարեց թէ Արեւմուտքի հետ եղած յարաբերութիւնները պիտի չազդուին Մոսկուա կատարուած այցելութեան հետեւանքով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ նոր վերադարձաւ Ուաշինկթընէն, ըսաւ թէ մօտերս յուշագիր մը պիտի ուղղէ Զորս Մեծերուն, արծարծելով Գերմանիոյ վերամիաւորման խնդիրը։ Վարչապետը լաւատես կ'երեւայ այս անգամ։

ՆԱԽԱՐԱՐ ՓԻՆՕ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին հետ։ Կարգ մը թերթեր կ'ըսեն թէ չէ կրցած համոզել իր պաշտօնակիցը՝ տնտեսական օգնութեան մասին։ Երկու նախարարները, որոնք թարգմանի պէտք չունին, երկարօրէն քննած են Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց, Գերմանիոյ միացման, ոչ-բարգաւաճ երկիրներու օգնութեան խնդիրներ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Պլիտա քաղաքին մօտ ըսպաննուեցան երկու Ֆրանսացի պաշտօնատարներ։ Ալժէի շրջանին մէջ ալ ըսպաննուեցան քանի մը Իսլամներ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻՆ առթիւ երկար քննադատական մը հրատարակեց Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան առաջնորդը, Թոլլիաթթի, որ նոր Թիթօ մը կը համարուի։ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ուր հաստատելով Սթալինի բազմաթիւ օրինազանցութիւնները եւ ճնշումները, դիտել կուտայ թէ արդար չէ միայն Սթալինի վերագրել ամէն բացասական դէպք։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 18). — Զոյլ ոսկի 450.000, նափոլէոն 3220, զուից. 3020, քառն տոլարնոց 16.080, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1080, տոլար 387, զուից. 91.75, պելժ. 7.65, լիր 0.80, փեզեթա 8.75։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք մեր բաժանորդներէն Պ. Սահակեանէ հազար Ֆր. (Լիոն)։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

30 Յուլիսէն — 6 Օգոստոս

Արձանագրութեանց եւ պայմաններու համար դիմել.—

Փարիզ, Յովսէփ Վ. Քաֆթանճեանի,
10bis Rue Thouin, Paris (5e), Tél. : ODEON 02-12.

Լիոն, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի,
78, Rue Rabelais — Lyon (3e).

Վալանս, Գրիգոր Վ. Պապեանի
11 Place Belat — Valence (Drôme).

Արձանագրութեանց վերջին պայմանաժամն է 30 Յունիս։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի հայկական դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պառ տիւ Կրան Փէնի սրահին մէջ։

Ուսուցիչն է Պ.Վ. Մխիթիք (Վ. Պապուխեան) որ երեք տարի է կը պաշտօնավարէ ձեռնահասօրէն։

Գեղարուեստական բաժին երկսեռ աշակերտութեան կողմէ մանկական թատերախաղ մը, երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալներ։ Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն եւ հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր աշակերտները։

Մուտքը ազատ է։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պուրվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (20 - 30 տարեկան), նոյնիսկ ուսանող, կէս օրուան աշխատանքի համար։ Դիմել թերթիս վարչութեան ժամը 2.30էն 7։

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

BOUTONNIERES, SURFILEUSES,
MACHINES A BOUTONS ET CISEAUX ELECTRIQUES

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորուհիներ եւ աշկերտներ տաբատ կարելու համար։ Դիմել՝

Etablissements Samex

11, Place du 4 Septembre, MARSEILLE

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարար մը Մոնմօրանսիի Հանգստեան Տան համար։

Դիմել Ազգատախնամի գրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

●

Լաւ ափիէսօր մը, ներկայանալ մօտէլով։ Դիմել՝

LEGER (Tailleur)
24, Rue Feydau Paris 2

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները 1956 – 1957 տարեշրջանին համար։ Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ.—

ՅՈՒԼԻՍ 15

Շուտով դիմել տեսչութեան՝
26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սրահը։

Դասախօս Պ. Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ։

Նիւթը՝ «Երթանք տեսնել մեր զաւակներուն դաստիարակները»։ Մասնաւոր կը խնդրուի ծնողներէն ներկայ ըլլալ։

ԱԶԳԱՏԱԽՆԱՄ

ՓԱՐԻԶԻ Ազգատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Տէր եւ Տիկին Պայտարեան, ի յարգանս իրենց մօր եւ Պ. Մուշեղ Պօղոսեանի 1500 ֆրանք։ Պ. Պ. Յակոբեաններ (Պ. Թէրզեանի միջոցաւ), ի յիշատակ իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Զաքըր Յակոբեանի 5000 Ֆր։ Տէր եւ Տիկին Սուքիասեան, Անտիյլի ծերանոցին իրենց այցելութեան առթիւ երկու հազար։ Տէր եւ Տիկին Բարունակեան, ի յարգանս իրենց մօր յիշատակին երկու հազար, Օր. Արաքսի Բարունակեան, իր մեծ մօր յիշատակին հազար Ֆր։ Տիկ. Հերմինէ Տէր Անդրէասեան երկու հազար Ֆր.։ Տիկին Ֆլորէթ Տարօնեան, ի յարգանս Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի յիշատակին երկու հազար Ֆր.։ Պ. Էքիշեան հազար ֆրանք։ Տիկին Աստիբեկով (անմիջական Օնդուլթեան անունէն)՝ հինգ հազար ֆրանք։ Տիկին Մուրատեան երկու հազար։ Անանուն բանուորուհի մը՝ հինգ հազար ֆրանք։ Խումբ մը Քեբեմիթցիներ չորս հազար Ֆր.։ Այրի Տիկին Ոսկանեան եւ իր զաւակները չորս հազար ֆրանք։ Պ. Պ. Նուրհան եւ Լեւոն Փափազեան, Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի յիշատակին երկու հազար։ Պ. Մակար Թիւթիւնճեան, ի յիշատակ Միհրան Սեմերճեանի 2500 Ֆր.։ Տէր եւ Տիկին Հէքիմեան, Տէր եւ Տիկին Սուքիասեան, Տիկին Մարգարիտ Ուզունեան, Տիկին Ռեբեկա Անդրանիկեան, Տէր եւ Տիկին Պավլոսեան, այրի Տիկին Ավանողեան, Պ. Պ. Հայկ Մանտոնեան, Ադամ Ճանճիկեան, Արսէն Տէր Յակոբեանց, Բարեկամ Բարեկամեան, «Սուրբ Խաչ ընկերութեան» կողմէ՝ նարինջ, խնձոր, ծխախոտ, «խմբիք հէլվա», հայ երգերու երկու տիսկ, ոչխար եւ զառնուկ մը, չէօրէկ եւ օրանժատ, Էջմիածնի Մայր Տաճարը եւ իր պարտէզը ներկայացնող կարկանդակ մը Մոնմօրանսիի ծերանոցին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի այցելութեան առթիւ։ (ԿՆԻՔ)։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի դպրոցին աշակերտներուն տարեվերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցին սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ հասարակութիւնը։

Օր. ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԷՎԻԽԱՆԵԱՆ
Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՈՍԿԱՆԵԱՆ
Նշանուած
Աթէնք, 10 Յունիս, 1956 Վիլմոմպլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՌ.—Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Քաղաքապետական թատրոնին մէջ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ եւ երկու բարոյալից կատակերգութիւն։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Տարեկան (35րդ) աշակերտական երգահանդէսը՝ Շաբաթ, 30 Յունիս, ժամը 15ին, Ամփիթէաթրը տ'Ար է տ'Արքէոլոժիի մեծ սրահում։ 3 ռիւ Միշըլէ, Փարիզ (6)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։ Կիրակի, 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ. Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ։

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները։

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ։

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր։

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի։

4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ։

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնօյէն եւ Փըթի Փոնէն։

Գին՝ 1100 ֆրանք։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրա՛նսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 21 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7609 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3420

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՐԱՏԵՒ ԹԱՓԱՆՑՈՒՄ

Սովորական ձեւակերպութիւն մը չէ որ կը կատարէ Մոլոթովի յաջորդը, շրջելով Միջ. Արեւելքի մայրաքաղաքներուն մէջ:

Բաղդատաբար անծանօթ, բայց իրականին մէջ Արեւելքի գործերուն քաջածանօթ անձ մըն է Դ. Շեփիլով, կուսակցութեան պաշտօնաթերթին երէկուան խմբագրապետը :

Եւ եթէ իր նոր ասպարէզին բացումը կը կատարէ պտոյտ մը սարքելով Միջին Արեւելքի մէջ, կը նշանակէ թէ թեւին տակ ունի յատկապէս մշակուած թղթածրար մը, քաղաքական եւ տնտեսական :

Անցեալ տարի Եգիպտոս հանդիպեցաւ, իբրեւ խմբագիր:

Շատ չանցած, Եգիպտոս պաշտօնապէս կը հաստատէր թէ զէնք եւ ռազմանիւթ ստացած է, Չեխոսլովաքիոյ միջոցաւ :

Այս անգամ, հազիւ Գահիրէ հասած, կը յայտարարէր բարձրաձայն .

— Մենք ձեր բարեկամներն ենք. ոչ կ'ուզենք ձեր երկիրը գաղթավայրի մը վերածել, ոչ քարիւղի մենաշնորհի սնանալ, ոչ ալ միջամտել ձեր ներքին գործերուն :

Յաջորդ օրը, աւելի զօրաւորելով խօսքերը, կաւելցնէր .

— Խ. Միութիւնը բնական դաշնակիցը եւ բարեկամն է այն բոլոր ժողովուրդներուն եւ պետութեանց որ կ'ազատագրուին ... :

Տարակոյս չկայ թէ նոյն խօսքերը պիտի կրկնէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, եւ ուրիշ ուր որ հանդիպի :

Դեռ վերջերս Մոսկուա կը զանուէր Եմէնի գահաժառանգը, եւ լսեց նոյնիմաստ հաւաստիքներ :

Այսպէս, Խ. Միութեան արտաքին գործերու նոր նախարարը իր պաշտօնավարութեան առաջին օրէն իսկ ասպարէզ կը կարդայ Արեւմուտքի, զարկ տալով խաղաղ թափանցումի քաղաքականութեան

Երէկ, իր նախորդները ճամբան կը հարթէին Թուրքիոյ միջոցաւ: Կործակցելով ու զինակցելով «իմպերիալիզմ»ին դէմ: Միեւնոյնատեն վառօրէն ծախելով անձար ժողովուրդի մը հողային իրաւունքները :

Այսօր կը ջանան աւելի ընդարձակել իրենց նուաճումները, շոյելով արաբական աշխարհը :

Երէկուան զինակիցը ուրիշին զիրկն ինկած եւ Վոսփորը փակած ըլլալով, թափանցումը կը կատարուի կռնակէն: Յամաքի ճամբով :

Եթէ նոյն իսկ խօսակցութիւնները սահմանափակուին տնտեսական համաձայնութիւններով, կամ սերտ կապեր հաստատելով մշակոյթի գետնին վրայ, Խ. Միութիւնը զօհ պիտի մնայ :

Իր հիմնական Նպատակն է ցանցեր լարել ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ, խախտելով Արեւմուտքի գրաւած դիրքերը: Մրցելով դիւանագիտութեամբ, տնտեսութեամբ եւ արհեստագիտութեամբ :

Մնացեալը ճառ է եւ խայծ :

Երբ միլիոնաւոր ժողովուրդներ, աւելի յառաջադէմ, լուծի տակ են Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ, հեղնութիւն չէ՞ բարեկամ ձեւանալ այն ազգերուն որ ազատագրուած են կամ կ'ուզեն ազատագրուիլ :

Ազատագրումը եւ անկախութիւնը մէկ իմաստ ունին Մոսկուայի համար, — Աւետարան ըստ Լենինի :

Այլապէս, ազատագրութեան քարոզը կը սկսէր տունէն, եւ ոչ թէ ափրիկեան կամ ասիական անապատներէն:

Իրենց «ռեւոլուցիոն» Աւետարանն իսկ չի՞ տրամադրեր ինքնաբերաբար գործադրել ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, մեծ ըլլան թէ փոքր : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ

Այսօր, հինգշաբթի, վարչապետը երեք անգամ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ Ազգ. ժողովէն, ծերութեան թոշակի յաւելման, այս առթիւ առաջարկուած տուրքերու (140 միլիառ ֆրանք), ինչպէս եւ ուրիշ հարցերու համար:

Կառավարութիւնը կ'առաջարկէ 100.000 ֆրանքի տուրք մը հաստատել այն ինքնաշարժ[illegible] վրայ որոնք 16 ձիու ուժէն աւելի կարողութիւն ունին եւ արձանագրուած են 1950 Յունուար 1էն սկսեալ : Կ'առաջարկէ նաեւ քսան հազար ֆրանքի տուրք մը զանձել ընկերութեանց կողմէ գործածուած շրջագայութեան (թուրիզմ) կառքերուն վրայ :

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ առաջին տուրքէն պիտի ազդուին ամերիկեան եւ անգլիական կառքեր, որոնք 20-26 ձիու ուժ ունին եւ դեռ աւելին: Քանի մը բացառութիւններէ զատ, փոքր թիւ մը կը կազմեն Ֆրանսական այն կառքերը որ 16 ձիու ուժէն աւելի ունին: Այս քանակէն վար եղած կառքերու համար կ'առաջարկուի ութ հազար ֆրանքի տարեկան տուրք մը:

Ծերութեան թոշակի օրինագիծը երկու անգամ քուէարկուեցաւ Ազգ. ժողովի կողմէ եւ ամէն անգամ վերաքննուեցաւ և մերժուեցաւ ծերակոյտին կողմէ: Վարչապետը կը յուսայ ստուար մեծամասնութիւն մը շահիլ այս անգամ: Վստահութեան քուէներէն մէկը պիտի տրուի դրամական միջոցներու, երկրորդը՝ կարգ մը մանրամասնութեանց, իսկ երկրորդը՝ ամբողջ օրինագծին համար: Յետոյ ծերակոյտը անգամ մը եւս պիտի քննէ խնդիրը: Երբ օրինագիծը քուէարկուի, տարեկան 31.200 ֆրանքի յաւելուածական գումար մը պիտի ստանան այն ծերունիները որոնք 65 տարեկանէն վեր են եւ որոնց անհատական եկամուտը 201.000 ֆրանքէն պակաս է, իսկ ամուսնացածներու համար՝ 258.000 ֆրանքէն վար : Եթէ նպաստընկալները աշխատելու կարողութիւն չունին. վճարումները պիտի սկսին վաթսուն տարեկանէն :

Նախատեսուած գումարը ճարելու համար պիտի աւելցնեն ալքոլի, եկամուտի, դրոշմաթուղթի, ժառանգութեան եւն. տուրքերը:

× Դահլիճին արմատական անդամները որոշեցին խնդրել վարչապետէն մէկ Փր. աւելցնել կաթին գինը, եւ ձմեռնային սակացոյցը հաստատել աշունէն իսկ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, Ալժերիոյ ապստամբները կը փորձեն համախմբուիլ հարաւային լեռնաշղթային մէջ : Կացութիւնը հետզհետէ հաստատուն կը դառնայ: Օդնական ուժերը կը տեղաւորուին զանազան դիրքերու վրայ: Լայն գործողութիւն մը ձեռնարկուեցաւ Պլիտայի շրջանին մէջ, երկու Ֆրանսացի պաշտօնատարներու սպանութեան հետեւանքով: Նեմենչայի շրջանին մէջ օդանաւերը յարձակում գործելով սպաննեցին 50 ըմբոստներ: Բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Օրանէն քառասուն քիլոմեթր դէպի արեւմուտք : Երկու ահաբեկիչներ գլխատուեցան Ալժէի մէջ:

× Վարչապետը ճառ մը խօսելով երիտասարդութեան բարձր կոմիտէին առջեւ, բացատրեց թէ Ֆրանսայի եւ Ֆրանսական Միութեան ապագան է որ պիտի վճռուի Ալժերիոյ մէջ: Այս առթիւ հաւաստեց թէ շարք մը միջոցներ ձեռք առնուած են եւ ուրիշներ ալ պիտի առնուին, վերատին ծառայութեան կոչուած երիտասարդներու համար: «Երկիրը իր յոյսը

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ»

Լուր ունէի՞ք որ Հայրերու Օր մըն ալ հաստատուած էր Ֆրանսայի մէջ, անցեալ կիրակի, 17 Յունիս :

Շարժումը տարածուած չէ տակաւին եւ կը թուի թէ շատ քիչեր անդրադարձան, Օրը տօնելով «հանդերձ բնտանեօք»:

Անշուշտ մայրիկն ու զաւակները, մանաւանդ աղջիկները այդ առթիւ մեծաքանքներ ուղղեցին հայրիկին, անակնկալ նուէներով :

Օրուան հերոսները — երիտասարդ կամ տարեց հայրիկները — անշուշտ այդ օրը հագած էին իրենց փեսայութեան զգեստները, եւ երանութեամբ կը յիշէին անցած գացած օրերը ...

Ուրիշ բաներ ալ չյիշեցի՞ն, Յունիս 17ի այդ կիրակին:

Մեր հայրիկներու մասին խօսելով, կը կարծեմ թէ քանի մը «ափերիթիֆ» կամ օղի մը աւելի խմեցին, համբուրուեցան եւ ամէն բան վերջացաւ :

Կիրակի օր Երիտասարդութեան Օրը կը տօնուէր հայաշատ արուարձանի մը մէջ :

Պատանիներ, երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ հաւաքուած էին ուրիշ թաղերէ ալ :

Իրական հաճոյք մըն էր լսել անոնց երգերն ու արտասանութիւնները :

Այս երիտասարդական բազմութեան մէջ մատի վրայ կը համրուէին հայրիկները :

Ի՞նչ կը կորսնցնէին, եթէ միասին տօնէին իրենց Օրը, յիշելով անցեալ պատանութիւնն ու երիտասարդութիւնը :

Իրենցմէ շատեր մայրիկներու, մամիկներու կամ քուրիկներու միջոցաւ փրկուած էին, քառասուն տարի առաջ :

Գոնէ կէս ժամ գլուխ գլխի տուի՞ն մայրիկին հետ, իրենց զաւակներուն փրկութեան մասին մտածելու համար :

Անունի տօնախմբութիւններ կատարածատեն, մարդիկ սովորութիւն ունին նըւէրներ տալու ազգային հաստատութեանց :

Հայրերու օրուան առթիւ, քանի՞ հայրիկներու միտքէն անցաւ հայերէն քերական մը, մանկական գիրք մը նուիրել իրենց զաւակներուն, օտարալեզու հրատարակութեանց դէզին մէջ :

Եւ քանի՞ հոգի յիշեցին թէ հայերէնի դասընթացքներ կան ամէն թաղի մէջ, ինչպէս եւ բարձրագոյն վարժարաններ, որոնցմէ կրնան օգտուիլ իրենց զաւակներն ալ :

Հայրերու Օր, Մայրերու Օր:

Տօն մը աւելի, տօն մը պակաս :

Ի՞նչ օգուտ, եթէ այդ օրն ալ գլուխ գլխի պիտի չտան, զաւակներու հայացման մասին մտածելու համար ...

Ոչ թէ հառաչելով կամ յօրանջելով, այլ բան - գործ ընելով : ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, ճառ մը խօսելով ամերիկեան ծերակոյտին անդամներուն առջեւ, որոնք սեղան մը սարքած էին ի պատիւ հիւրին, յայտարարեց.

— Ձեր եւ մեր յեղափոխութիւնները յղացուեցան ազատութեան մէջ եւ այդ իտէալին վրայ հաստատուած է մեր երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը, այսօր ալ, ինչպէս 1778ի դաշնագրէն ի վեր : Այդ ազատութեան անունով էր որ կող կողի կռուեցանք երկու աշխարհամարտներու ընթացքին : Յանուն այդ ազատութեան է որ այժմ աւելի քան երբեք միացած ենք իբրեւ անդամները Ազգաժողովին »:

Պ. Փինօ կը շարունակէ իր խորհր -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

դրած է ոչ միայն իր երիտասարդ զինուորներուն քաջութեան, այլ եւ անոնց պայծառատեսութեան վրայ: Մեր երիտասարդները պէտք է գիտնան թէ ապահովութիւնը վերահաստատելու համար կատարուած ճիգը զուգընթաց կ'երթայ քաղաքական եւ ընկերային յառաջդիմութեան յանդուգն ձեռնարկի մը հետ»:

× Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը այսօր, հինգշաբթի, պիտի քննէ 13 արաբական եւ ասիական պատուիրակութեանց յուշագիրը որ կ'առաջարկէ օրակարգ անցընել Ալժերիոյ խնդիրը :

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը Խ. Միութեան դիմած է, որպէսզի ուժ տայ այս առաջարկին: Ուրիշ արաբական պետութիւններ ալ պիտի դիմեն, լաւ ըլլալով որ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա պիտի մերժեն օրակարգ անցընել այս հարցը :

Փարիզի մէջ դիտել կուտան թէ Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւասութիւն չունի քննելու Ալժերիոյ խնդիրը, որ ներքին հարց մըն է: Յետոյ կ'ըսեն թէ Ապահովութեան Խորհուրդը 1952ին մերժեց զբաղիլ Թունուզի խնդրով, 1953ին ալ նոյն դիրքը բռնեց Մարոքի մասին:

× Լիբանանի մարոնի պատրիարքը տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ անըմբռնելի բան է պոյքոթ հռչակել Ֆրանսայի դէմ :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂ.ՔԱՏԱԽՆԱՄԸ «ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ» ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Հաճոյքով կ'իմանանք թէ Փարիզի Աղքատ. ընկերութիւնը, նոր անունով Association Arménienne d'Aide Sociale պետութեան կողմէ ճանչցուած է հանրօգուտ հաստատութիւն՝

(d'Utilité Publique)

1956 Յունիս 8ի հրամանագրով :

Առաջին անգամ է որ հայկական ընկերակցութիւն մը կը վայելէ այս շնորհը, որուն արժանացած է վերջին տարիներու յարաճուն գործունէութեամբ եւ մանաւանդ երկու Հանգստեան Տուներու օրինակելի մատակարարութեամբ :

Այս ճանաչման շնորհիւ, ընկերակցութիւնը ոչ միայն անվիճելի վարկ մը կը շահի, այլեւ իրաւունք կ'ունենայ նուէրներ եւ կտակներ ընդունելու, որոնք պիտի նպաստեն աւելի ընդարձակելու իր ընկերային օգնութեան միջոցները :

Ահաւասիկ պատեհութիւն մը անժառանգ ունեւորներուն համար, ծառայելու ընկերային օգնութեան գործին, կտակներով եւ նուէրներով :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ մեր խմբագրատունն այցելեց Աթէնքի հոգեւոր հովիւներէն Մեսրոպ քահանայ Տէր Յակոբեան, եղբայրը ծանօթ հրապարակագիր Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի: Փարիզ պիտի մնայ ժամանակ մը: Այս առթիւ կարգ մը տեղեկութիւններ քաղեցինք յունահայ գաղութի կացութեան մասին, որ մեծ հոգեր կը պատճառէ ազգ. իշխանութեան :

ԿԻՊՐՈՍԻ փոխ-կառավարիչը 40.000 սթերլինի նոր տուգանք մը հաստատեց Ֆամակուսթա քաղաքին վրայ: Յունիս 1-ին ալ նոյնքան գումար պահանջուած էր, միեւնոյն պատճառով: Անգլ. զինուորները կը շարունակեն խուզարկութիւններ կատարել անտառներու մէջ, ապստամբութեան վարիչները գտնելու համար: Ի հարկին ձիթենիներն ալ կը կտրեն :

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետ ընտրուեցաւ Պ. Փիէռ Ռիւէ, որ 49 տարեկան է եւ նախկին կոլեան: Համայնավար թեկնածուն շահած էր 25 քուէ, ընկերվարականը՝ 11:

ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ԻՄԱՍՏԸ

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին՝ Պ. Փինոյի Երեւան այցելութեան առթիւ, Երեւանի օդակայանին մէջ տեղի ունեցած ցոյցերը, «փրկեցէ՛ք մեզի» աղաղակներով, լայն արձագանգ գտան արտասահմանի հայ եւ օտար (մասնաւորապէս ֆրանսական) մամուլին մէջ :

Ճիշդ պիտի չըլլար, անշուշտ, կատարուած ցոյցերու մասին ամբողջապէս առարկայական եւ ուղիղ մեկնութիւն ակնկալել ֆրանսացի այցելուներէն, նախ՝ այն պատճառով որ, ցոյցերու գլխաւոր դերակատարները ծագումով Ֆրանսացի Հայեր էին, եւ երկրորդ՝ որ Ֆրանսայի պաշտօնական ներկայացուցիչը իր հետեւորդներով, պարզ ծանօթութեան մը համար Երեւան կ'այցելէր, համաձայն Մոսկուայի իշխանաւորներու կողմէ ճշդուած յայտագրի մը :

Հակառակ այս կրկնակի կաշկանդիչ իրողութիւններուն, ֆրանսական կարեւոր թերթերու ականաւոր աշխատակիցները Երեւանէն հեռագրած իրենց տեղեկութիւններով, ցոյցերու իրական պատկերը տուին առանց աւելորդ գունաւորումներու :

Հեռատեսիլը իր կարգին, տեղւոյն վրայ քաշած նկարներու ցուցադրութեամբ, կը հաստատէր ինչ որ գրուեցաւ եւ խօսուեցաւ :

Այս բոլորէն յստակօրէն կարելի է եզրակացնել .—

Ա.— Մայիս 22ին, Երեւանի օդակայանին մէջ, բազմութիւն մը, ինքնաբուխ եւ յուզիչ ցոյցեր է կատարած Ֆրանսացի պաշտօնական հիւրերուն առջեւ :

Բ. — Ցուցարարները՝ ընդհանրապէս 1946 – 47ին, արտասահմանէն խանդավառութեամբ ներգաղթողներն են եղած, մասնաւորապէս Ֆրանսայէն եւ Ամերիկայէն, որոնք, դեռ խորհրդային նաւերուն չմօտեցած՝ զինուած էին «սովետական դրախտով» :

Գ.— Այս ցուցարարներէն խումբ մը (թիւը կարեւոր չէ այս պարագային), Ֆրանսացի կնոջ մը գլխաւորութեամբ, ոստիկանական շղթան ճեղքելով կը շրջապատէ Պ. Փինօ՝ «փրկեցէք մեզ» աղաղակներով :

Կը հետեւի թէ տարիներ առաջ, իրենց կամքով եւ գաղափարական նախասիրութիւններով ներգաղթողներէն մաս մը, միջոցներ կը փնտռէ դուրս գալու մեր երկրէն :

Այն տպաւորութիւնը, թէ ցուցարարները Ֆրանսահպատակներն են եղած եւ մասնաւորապէս Ֆրանսուհիներ, որոնք չկարենալով ընտելանալ խորհրդային կարգուսարքին կ'ուզեն վերադառնալ, երբեք չի նուազեցներ ցոյցին ծանրութիւնը եւ իրական իմաստը :

Ո՞վ կրնայ պնդել, որ միեւնոյն բաները պիտի չընէին բոլոր ներգաղթողները, նոյն իսկ բնիկները, եթէ անոնք եւս ապահովուած ըլլային Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը :

Մեկնաչնորհեալ, «Հայաստանասէր»ները, բայց մասնաւորապէս վերջին երկու տարիներու ընթացքին Հայաստան այցելողները, անկասկած աւելին կրնան ըսել այս մասին :

Չէ՞ որ, շատերը, հնարաւորութիւն ունեցան իրենց ականջներով լսելու ներգաղթողներու «երախտագիտութեան» արտառոց արտայայտութիւնները՝ ներգաղթը կազմակերպող «մեծ Հայաստանասէր»ներու հասցէին ...

Բայց, միշտ աւելին կրնան ըսել անոնք, որ հիւրանոցի պատուհաններէն միայն շփում ունեցան շէնքին շուրջը դեգերող ներգաղթողներու հետ, եւ կամ անոնք որ «առատութեան մէջ լողացող» ծանօթներուն, իբրեւ վերջին նուէր յանձնեցին իրենց սովորական հագուստները ...

Զուր է եւ կրկնակի յանցանք սորապնահատել Երեւանի ցոյցերը եւ ներկայացնել իբրեւ պարզ ու աննշան դէպք մը, կամ քանի մը Ֆրանսացիներու խնդիր :

Ընդունելով հանդերձ այս վերջիններուն բացառիկ պարագան, անկարելի է աչք եւ միտք փակել սեփական հայրենիքէն դուրս ելլելու տիրող աղետաւորհոգեբանութեան վրայ : Մանաւանդ, որ այս հոգեբանութիւնը կ'արտայայտուի աւելի շատ անոնց մէջ, որոնք խորհրդային իրաւակարգը նախընտրեցին, եւ իբրեւ կամաւորներ հոն գացին, իրենց մասնակցութիւնը բերելու «սովետական հայրենիքի վերելքին» :

Ուղիղ եւ անխարդախ հայրենասիրութիւնը, անտարակոյս, իր անառարկելի եւ յստակ բացատրութիւնն ունի :

Հայրենիքը լքել՝ անձնական դժուարութիւններու, բայց մասնաւորապէս նիւթական նեղութեանց պատճառով, դասալքութիւն է, յանցանք է եւ ոճիր :

Այս ըմբռնումով ալ, կարելի է դատապարտել հայրենիքէն հեռանալու ամէն մէկ փորձ եւ մտածում :

Ճիշդ չէ սակայն, եւ ոչ ալ արդար, այս ընդհանուր սկզբունքի շրջագծին մէջ միայն տեսնել ու քննել կատարուած իրողութիւնը :

Դժբախտութիւնը այն է, որ մեր հայրենիքը ենթարկուած է համայնավար բռնատիրութեան եւ կը կառավարէ այդ ուժի կողմէն :

Այս պայմաններուն մէջ, հայ ժողովուրդի ազգային կամքն ու միտքը չէ, որ ուղղութիւն կու տան օրուան իշխանաւորներուն :

Մեր ազգային պահանջներն ու ձգտումները կրնան նկատի առնուիլ տիրող ուժի կողմէ, այնքան որքան կը համապատասխանեն համայնավար իշխանութեան ընդհանուր հաշիւներուն :

Հայրենիքի մէջ ամփոփուած հայութիւնը — ըլլայ բնիկ թէ ներգաղթող — այս պայմաններուն տակ, չի կրնար միշտ եւ բոլոր պայմաններուն մէջ, իւրացնել երկրի մէջ հաստատուած կարգուսարքը եւ անվերապահօրէն նուիրուիլ թելադրուած աշխատանքներուն :

Օտարին պարտադրած այս գոյավիճակին մէջ, զարմանալի չէ եւ ոչ ալ անբնական, որ հայրենիքի հայութիւնը, կը մտածէ ազատիլ պարտադրուած ծանր կապանքներէն :

Հայրենիքի դէմ չէ այս հոգեբանութիւնը, այլ իրաւակարգին :

«Ցոյց մը բռնութեան դէմ» :

Այս է իրական իմաստը Երեւանի դէպքին :

« Հայաստանասէր »ները, եւ բոլոր իրենց նման մտածող «լայնամիտները», փոխանակ անտեղի վերագրումներու, խոհեմութեան անհամ տառերու եւ «հայրենասիրութեան» քարոզներուն, լաւ է, որ իրականութիւնը տեսնեն ճշմարիտ հայրենասէրի աչքով, եւ մտքով :

Թող ուրիշ տեղ փնտռեն հայրենիքի թշնամիները :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Թ.— ՍԹԱԼԻՆԻ ՌԱԶՄԱԿԱՆ «ՀԱՆՃԱՐԸ»

Սթալին երկար ատեն զինուորական գործողութեան չձեռնարկեց եւ գործօն ղեկավարութիւնն ստանձնեց Քաղաք. Բիւրոյի անդամներու այցելութենէն ետք միայն: Անոնք ըսին թէ անհրաժեշտ էր անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել բարուքելու համար ճակատին կացութիւնը :

Պատերազմի առաջին տարիներուն մեր հայրենիքին սպառնացող վտանգը հետեւանքն էր Սթալինի սխալներուն, իր գործածած մեթոտներուն որով կը վարէր ազգը եւ հայրենիքը :

Մենք հոս չենք խօսիր միայն այն թըւականի մասին երբ պատերազմը սկսաւ, թուական մը որ մեր բանակը լուրջ կազմալուծման առաջնորդեց եւ մեզի ծանր կորուստներ պատճառեց: Նոյնիսկ պատերազմի առաջին տարիներէն ետքն ալ, Սթալինի ջղայնութիւնը անդրադարձաւ զինուորական գործողութեանց վրայ, եւ վնասեց բանակին :

Սթալին շատ հեռու էր ճակատին իրական կացութիւնը հասկնալէ : Ան երբեք չայցելեց ճակատը կամ ազատագրուած քաղաքները, բացի կարճ շրջանէ մը Մոժայսքի մէջ: Բազմաթիւ երեւակայական, գրական գործեր եւ նկարներ նուիրուեցան այս կարճ այցելութեան առթիւ: Միեւնոյն ատեն առանց հասկնալու իրական կացութիւնը, ան հրամաններ կ'արձակէր, պատճառ դառնալով զինուորներու կոտորածին :

Օրինակ մը տամ: Այս համագումարին մասնակցողներուն մէջ ունինք մարեշալ Բաղրամեան, վարիչը հարաւ–արեւելեան ճակատին գործողութեանց, ան կրնայ հաստատել ինչ որ պիտի ըսեմ :

Երբ 1942ին Խարքովի շրջանին կացութիւնը խիստ ծանրացաւ, որոշեցինք դադրեցնել գործողութիւն մը որ բանակին համար կրնար ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ, եթէ շարունակուէր :

Այս պարագան իմացուցինք Սթալինի, յայտնելով միանգամայն թէ կացութիւնը լուրջ էր եւ փոփոխութիւն մը պէտք էր գործողութեանց ծրագրին մէջ, որպէսզի թշնամին չփճացնէր մեր զինուորական կարեւոր համախմբումը :

Հակառակ ասոր, Սթալին հրամայեց շարունակել գործողութիւնը, մինչ թըշնամին կը ձգտէր պաշարել Խարքովը, իսկ այդ շրջանին բազմաթիւ զինուորական համախմբումներ ոչնչանալու եւ պաշարուելու սպառնալիքին տակ էին:

Վասիլեւսկիին հեռախօսելով ըսի . — « Ալեքսանդր Միխայլովիչ, ձեռքդ քարտէս մը առ (Վասիլեւսկին ներկայ էր) եւ կացութիւնը պարզէ ընկեր Սթալինի » : Պէտք է յիշել թէ Սթալին իր ծրագիրները կը պատրաստէր օգտագործելով աշխարհի քարտէսը (Ծարժում սրահին մէջ): Այո, ընկերներ աշխարհի քարտէսով կը պատրաստէր ճակատի գիծը: Ընկեր Վասիլեւսկիի ըսի .— «Ցոյց տուր անոր կացութիւնը քարտէսի մը վրայ . ներկայ վիճակին մէջ . չենք կրնար յաջողութեամբ գլուխ հանել մեր ծրագրած գործողութիւնները: Առաջին որոշումները պէտք է փոխուին ի շահ մեր դատին:

Վասիլեւսկի պատասխանեց թէ հարցը արդէն ուսումնասիրուած էր Սթալինի կողմէ, եւ թէ ինք չուզեր այլեւս տեսնել զայն այս հարցի մասին, որովհետեւ ան կը դժկամակէր վիճիլ :

Վասիլեւսկիէն ետք, հեռաձայնեցի ըՍթալինի իր ամարանոցին մէջ: Անոր տեղ Մալենկով առած էր ընկալուչը: Բացատրեցի թէ ճակատէն կը հեռախօսէի եւ թէ կ'ուզէի անձամբ խօսիլ Սթալինի հետ :

Սթալին Մալենկովի միջոցով յայտնեց թէ կրնայի ըսելիքս Մալենկովի ըսել : Դարձեալ կրկնեցի թէ ես անձնապէս կ'ուզեմ խօսիլ մեր ճակատի մասին, շատ լուրջ խնդրի մը առթիւ: Սթալին միշտ նոյն խօսքը կը կրկնէր, թէեւ ինքն ալ հեռախօսին քովն էր :

Այս կերպ «մտիկ ընելէ» ետք, ըսաւ.— « Որոշուածէն բա՛ն մի փոխէք»:

Հետեւանքը մեր սպասածէն շատ աւելի գէշ եղաւ: Գերմանները պաշարեցին զինուորական մեր համախմբումները եւ մենք հարիւր հազարաւոր զինուոր կորսնցուցինք :

Ահաւասիկ Սթալինի զինուորական «հանճար»ը, եւ ահա թէ ինչ արժեց մեզի:

Պատերազմէն ետք, ժողովի մը ընթացքին, ուր ներկայ էին Սթալին եւ Քաղաք. Բիւրոյի անդամները, Անաստաս Իվանովիչ Միկոյեան յայտնեց թէ Խրուշչեւ ի –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՆՈՒՆԻԿ ՀԱՆԸՄ

(ՊՈԼՍԱՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

— Հրաշալի է, բացագանչեցի խանդավառութենէս վերացած, բան մըն ալ անոր վրայ կը գրեմ եւ ձեզմէ մէկը կը պարէ դաշնակին վրայ, «Շարխօշ Մանուկ»ին եղանակով :

Նորահարսի մը երազներով, յափշտակուած միամիտ հանըմին միտքէն չէր անցներ թէ ծուղակ մը կը լարէինք իրեն դէմ, անառակ թոռնուհիներուն մեղսակցութեամբ...

Վերջապէս, օր մըն ալ չկրցաւ համբերել եւ հրամայեց Անգինէին որ իր «կրօն փէշը» բերէ : Մեծ Նոր Գիւղացի սպասուհին օգնեց պառաւին, որ շրջազգեստն ու «սաթէն» կօշիկները հագնի, եւ նոյնիսկ իրեն ընկերացաւ մինչեւ մեր պարտէզը :

Վարպետ Մանուկ քամակը վերցնելով ծաղիկներու ածուին վրայէն, հարցականօրէն նայեցաւ այցելուհիին : Էհ, այդ տարեց կինը դէշ աղէկ կոկած էր մազերը, բայց երեսը կորսուած էր բրնձափոշիի մէջ ...

Այն ատեն, նշան ըրի Զարմինէին որ անցնի դաշնակին առջեւ, իսկ ես պատուհոն վազեցի Հերմինէին հետ : Ցանկարծօրէն, նուագին բամբ ձայնը կարեց միջոցը, տարածուեցաւ պարտէզին մէջ, մենք ալ եղերքէն կախուած ընկերացանք եղանակին վայրի կշռոյթին .

Եայեան հին միտքերը ձգած,— Երեսին՝ փուտրա, աչքին ալ սիւրմէ քաշած,— Վիզիթայի գացած է:— Զաւալլըն չի նայիր իր փոքրուն,— Ութսուն տարին շալակն առած,— Կարգուելու ելած է ...

Հանըմ բնաւ չէր սպասեր այս հարուածին: Դեռ չնստած իրեն երկարած աթոռին վրայ, սարսափահար դունչը տնկեց դէպի պատուհանը, ձեռքը – ոտքը դող–դըղալէն :

— Չէ՞ք խղճիր, եումուրճախներ, մեծ մայրիկը մասխարա ընելու ելած էք, մըրմըռաց ակռաներուն մէջէն :

Բայց, ո՞վ էր մտիկ ընողը: Աղջիկները պզտիկ վրէժ մը ունէին ընդդէմ իրենց հանիին: Ան հալածած էր զիրենք փորձութեան մը համար, որմէ ինքն ալ չէր կրնար խուսափիլ այդ հասուն տարիքին: Ծաղրելու անդուլ փափաքէ մը մղուած, մենք շարունակեցինք հետեւիլ նուագին զարկերուն, յարաճուն խանդավառութեամբ .—

Նունիկ հանըմին խելքին ելած է .— Կրօն փիստանը վրան քաշած .— Բերայի աղջիկներուն պէս .— Կը վազէ իր սիրածին ետեւէն .— Խրանթօշ Մանուկին .— Շարխօ՛շ Մանուկին ...:

— Կերած ապուրնին նայեցէք ... մատ մը «պօյ»ով, գործիս խառնուելու ելած են, որոնց հանէին, յուսահատօրէն հասանքին դէմ թումբ կանգնելու ակներեւ ճիգով :

Սակայն, մենք, նման այն չարաճճի տղոց, որոնք խրտուիլակին կեղծիքը երեւան հանելէ վերջ ալ չեն վախնար, շարունակեցինք անողոքելի յամառութեամբ:

Նունի՛կ, մի՛ ելեր վեր մինտերէդ,— Նունի՛կ, տեղդ ծանր նստէ,— Կարգուիլը քու գործդ չէ ...

— Կորսուէ, ձեզի ի՞նչ կ'ըլլայ կոր . ես «ազապ» կնիկ եմ, ինչ որ ուզեմ ան կ'ընեմ ...

Ծիծաղի պոռթկում մը, կարեկցուցիչ պատասխանը եղաւ պառաւին :

Մեծ մայրիկին իրաւ խելքին պիտի գար: Շշմած բան չէր գտնէր ըսելիք, ճակտին քրտինքը վար տուաւ տենդահար: Բնազդաբար կը զգար որ իրեններուն առջեւ խայտառակուած է սարսափելի կերպով: Կամաց մը, «փէշ»երը ժողվեց եւ շնչասպառ տուն նետեց ինքզինքը :

Նունիկ հանըմ երկար ամիսներ չհամարձակեցաւ նստիլ պարտէզին պատուհանին առջեւ, իր սիրական բազմոցին վրայ, որուն ընտելացած էր տարիներէ ի վեր: Ցակոբ աղայի մահէն ետքը, յաղթահասակ նոճին կտրած էին իր օղեգաբանով ու պատմական յիշատակներով եւ այն օրէն ասդին տունին «պերեքեթ»ն ալ փախած էր ...

Յաւելուածական գործառնութիւնները պակասած՝ էֆէնտին ուզեց ձեռքէ հանել երկու տուները եւ խնդրեց Աղեքսանդր Փանոսեանէն որ պատշաճ ոտանաւոր մը յօրինէ, վաճառումը դիւրացնելու համար :

Երեւելի յանգաբանը՝ միշտ զուարթ, համակրելի եւ վայելչօրէն պերեւեթուած, կեանքի վերջալոյսին ողբալի վիճակ մը կը պարզէր եւ ալ չէր կրնար գոհացնել Երուանդ էֆէնտիին ազնուապետական քմայքները: Օրին մէկը ճամբու դրին զինքը :

Ճակատագիրը այնպէս տնօրինած էր, որ Նունիկ հանըմ իր կեանքը վերջացնէ Սամաթիոյ այդ գեղատեսիլ տանը մէջ : Խոնջած՝ տարիներու բեռէն, իմաստուն համակերպութեան մը անձնատուր եղած էր ան, ի սպառ հրաժարելով անկարելի տենչերէն: Ոչ մէկ զղջում եղածին, ոչ ալ ըլլալիքին մասին :

Կեանքը ապրած էր լայնօրէն, իր հասկցած ձեւով, ու հիմա կ'երթար դէպի անծանօթը, որուն սպասած էր ստոյիկեան հանդարտութեամբ: Ցետին պահերուն՝ անարին վերեւ արտասուալից կանգնած Հերմինէն եւ Զարմինէն, հետզհետէ նուաղուն աղօթքի մրմունջներէն միակ պարբերութիւն մը կրցած էին քաղել մեծ մայրիկին շրթներէն .— « Եղիցին կամք քո»:

(6րդ եւ վերջ) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

րատունք ունէր երբ Խարքովէն կը հեռաձայնէր զինուորական գործողութեան մասին: Միկոյեան աւելցուց թէ դժբախտութիւն էր նկատի չառնել Խրուշչեւի թելադրութիւնը:

Պէտք էր տեսնել Սթալինի կատաղութիւնը: Ինչպէս կարելի էր ենթադրել թէ Սթալին իրաւունք չունէր: Ի վերջոյ «հանճար» մը չէ՞ր, եւ հանճար մը միայն իրաւունք կ'ունենայ: Ամէն մարդ կրնայ սխալիլ, բայց Սթալին կը մտածէր թէ ինք երբեք չէր սխալեր, թէ միշտ իրաւունք ունէր. երբեք չէր ընդունէր թէ կրնայ սխալ գործել, մեծ կամ փոքր, թէեւ մէկէ աւելի սխալներ գործեց տեսական թէ գործնական գետնի վրայ: Երբ համագումարը վերջանայ, թերեւս կարենանք քննել պատերազմի զինուորական գործողութիւնները եւ զանոնք ներկայացնել իրենց իսկական լոյսին տակ:

Սթալինի գործելու եղանակը, զինուորական տեսակէտով, շատ արիւն թափել տուաւ մեզի, մինչեւ որ կրցանք կասեցնել թշնամին եւ անցնիլ յարձակողականի:

Զինուորականները տեղեակ են թէ 1941ի վերջաւորութենէն ի վեր, ռազմական մեծ գործողութիւններէ աւելի, որ թշնամին թիկունքէն պիտի զարնէր եւ անցնէր անոր ետեւ, Սթալին ուզեց որ ճակատային յարձակումներ կատարէինք եւ գիւղ գիւղ գրաւէինք: Այս գործելակերպը մեծ վնասներ պատճառեց մեզի, մինչեւ որ մեր զօրավարները, որոնց ուսերուն վրայ կը ծանրանար պատերազմի ճակատագիրը, յաջողեցան փոխել կացութիւնը եւ հասնիլ աւելի ճկուն գործողութեանց ռազմավարութեան: Այս նոր գործելակերպին շնորհիւ կարեւոր փոփոխութիւններ յառաջ եկան ճակատին վրայ, ի նպաստ մեզի:

Մեր մեծ յաղթութենէն ետք, որ շատ սուղի նստաւ մեզի, Սթալին չվարանեցաւ աստիճանազրկել հրամանատարներ, որոնք նպաստած էին յաղթանակին, որովհետեւ չէր հանդուրժեր որ ճակատին յաղթութիւնները ուրիշներու վերագրուէին:

Սթալին շատ կ'ուզէր իմանալ ուրիշներու կարծիքը ընկեր Ժուկովի մասին, իբրեւ զինուորական: Յաճախ իմ կարծիքս կը հարցնէր: Կը պատասխանէի.
— «Երկար ատենէ ի վեր կը ճանչնամ զայն, լաւ զօրավար է եւ լաւ զինուորական պետ»: Պատերազմէն ետք Սթալին անոր մասին աննպաստ զրոյցներ տարածեց, անոր ռազմական տաղանդը եւ դերը նուաստացնելու համար:

Սթալին շատ աշխատեցաւ որ ինք զինուորական մեծ վարիչ համարուի: Զանազան միջոցներով փորձեց ժողովուրդին մէջ այն համոզումը գոյացնել թէ հայրենական պատերազմին յաղթութիւնը պէտք էր վերագրել իր հանճարին եւ յանդգնութեան:

(Շար.)

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ԱԲԲԱՀՕՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

ՎԻԷՆՆԱ, 14 Յունիս.— Ինչպէս ծանօթ է Աբբահայր Հապոզեան արք. 1955 Մայիսէն ի վեր Ամերիկա կը գտնուէր Միաբանութեան կարգ մը անյետաձգելի պահանջներուն առթիւ ամերիկահայ գաղութի նիւթական օգնութեան դիմելու համար: Առաջին անգամն էր — Միաբանութեան գոյութեան 180 տարուան ընթացքին — որ Վիէննայի Մխիթարեանք ձեռք կը կարկառէին, իրենց ազգային եւ գլխաւորաբար մշակութային գործունէութեան գետնի վրայ անյաղթելի նիւթական դժուարութեան մը հետեւանքով:

Միաբանութիւնը 1936էն ի վեր վարժարաններ բացած էր Պէյրութի եւ Գահիրէի մէջ, ուր երիտասարդ ուժեր իրենց լաւագոյնը կը զոհէին ազգին զաւակներու հայեցի դաստիարակութեան եւ ուսման համար, զուրկ ըլլալով սեփական շէնքէ եւ կեանքի անհրաժեշտ պայմաններէ: Անհրաժեշտ էր մանաւանդ Պէյրութի մէջ ձեռնարկել սեփական շէնքի մը կառուցման, քանի որ հին վարձու շէնքը անբնակելի դարձած էր շատոնց:

Շնորհիւ ամերիկահայ գաղութին ազնիւ բարեացակամութեան այսօր կանգնած է արդէն, Պէյրութի օդաւէտ բարձունքի մը վրայ, Մխիթարեանց նորակառոյց վարժարանը:

Կեցցէ ազգասէր Ամերիկահայութիւնը:

Աբբահայրը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին միաբանութեան վարդապետներ եւ Վիէննայի հայ գաղութէն բազմաթիւ անձեր: Վանքի մէջ ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ գաւիթին, ուր շարք կազմած էին վանքի աշակերտները եւ տեղացի ժողովուրդէ շատ մը համակիրներ՝ ինքնաբերաբար հաւաքուած:

Աբբայարանի սրահին մէջ ողջոյնի ջերմ խօսքեր ուղղուեցան Միաբանութեան եւ գաղութի կողմէ, որմէ վերջ գերապայծառ Հապոզեան իր շնորհակալութիւնը յայտնելով եղած ընդունելութեան՝ ըսաւ թէ գոհունակութեամբ կը վերադառնայ Ամերիկայէն, ուր Հայութիւնը ամէն կողմ սիրալիր ընդունելութիւն ըրած էր իրեն եւ որուն շնորհիւ, այսօր Պէյրութի մէջ ունինք նորակառոյց գեղեցիկ վարժարան մը: Ապա խօսքը ուղղելով աշակերտութեան՝ թելադրեց եռանդով պատրաստուիլ ապագայ կրթական գործի ասպարէզին համար:

Եղան հիւրասիրութիւններ ու մտերմիկ խօսակցութիւններ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՇԱՀԵԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՔԱՇԱՆ.— Կալոյտ Խաչի Պաննէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած էր շատ հետաքրքրական դասախօսութիւն մը՝ որ տեղի ունեցաւ Ժորէսի սրահին մէջ, ութ Յունիսի գիշերը, կոկիկ բազմութեան մը առջեւ:

Օրուան դասախօսն էր Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան, նիւթը՝ «Հայ Թատրոնը եւ իր ծագումը»: Դասախօսը իր խանդավառ եւ քնարական հայերէնով, բացատրեց հայ թատրոնի կատարած դերը դարերու ընթացքին եւ պարզեց անոր զարգացման զանազան շրջանները:

Պոլսոյ մէջ առաջին թատրոնը հաստատուած է Բերա, «Նաում» անունով: Հայերն ալ պարբերաբար ներկայացում տուած են անոր բեմին վրայ: Արդէն Նաումը չշինուած Իտալիայէն կրկէսի խումբեր կ'այցելէին Պոլիս: Անոնց պետն էր Իտալացի Սիւլիէ: Հայ երիտասարդներ դիմած եւ արձանագրուած են անոր խումբին իբրեւ անխօս դերակատարներ: Կարճ ժամանակի մէջ Յովհաննէս Գասպարեան եւ իր հայ ընկերները ցոյց տըւած են ընդունակութիւններ եւ արժանացած մասնաւոր գնահատութեան: 1846ին անոնք կը կազմեն իրենց սեփական խումբը «Արամեան» անունով: (Այստեղ դասախօսը միջանկեալ քննադատեց Գոյեանի գրքին թատրոնի ծնունդին եւ զարգացման մասին հանած եզրակացութիւնը): Արամեան խումբը սկսաւ խաղերէ թարգմանութիւններ ընել եւ Ս. Գրոց նշանաւոր դէպքերը ներկայացնել, կ'ունենայ հայ եւ հրեայ ներկաներու հոծ բազմութիւն մը:

Բայց «Արամեան» թատերախումբը չտոկալով «Նաում»ի մրցակցութեան կը հեռանայ Պոլսէն, կը ճամբորդէ Խրիմ, Կովկաս: Այս խումբին մասնակցողները կարելի է նկատել Պոլսահայ թատրոնի հիմնադիրները: Յետոյ կանգ առաւ Մ. Պէշիկթաշլեանի հիմնած թատրոնին առջեւ՝ կազմակերպուած 1856ին: Պատմեց դրուագներ Ադամեանի, Փափազեանի, Սիրանոյշի եւ զանազան դերասաններու ազգային եւ միջազգային արժէքներու մասին: Դասախօսութիւնը վերջացաւ ջերմ ծափերով: Ցուցադրուեցան թատերական աշխարհի մեծ դէմքերու պատկերները եւ խմբանկարները: Իբրեւ ունկնդիր, կը թելադրեմ Կալոյտ Խաչի վարչութեան որ յառաջիկային գոնէ ամիսը անգամ մը կազմակերպէ այս կարգի դասախօսութիւններ՝ որոնք մեծապէս պիտի նպաստեն երիտասարդութիւնը համախմբելու հայկ. մշակոյթին շուրջ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ յայտարարութիւն մը ուղղեց վարչապետին, խնդրելով կռիւը դադրեցնել եւ բանակցիլ Ալժերիոյ հետ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հայաստանի հանրապետութեան 38րդ տարեդարձը տօնեցինք կիրակի, 10 Յունիս, մեծ խանդավառութեամբ:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր ազատատենչ հայրենակիցներով: Երբ մուտքի դրան վերեւ կը բարձրանային Ֆրանսական եւ հայկական դրօշները, դպրոցի փոքրիկները ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Սօնա Թորոսեանի երգեցին երկու քայլերգները:

Հանդէսին նախագահը, Ն. Սարգիսեան երկու խօսքով ոգեկոչեց այն բոլոր զոհողութիւնները որոնց շնորհիւ հայ ժողովուրդը վերստացաւ իր անկախութիւնը: Օրուան պատշաճ արտասանութիւններ ըրին դպրոցի աշակերտները, եղան նոյնպէս խմբական երգեր: Շնորհակալութիւն ուսուցչուհի Տիկ. Թորոսեանի, որ կարճ ժամանակի ընթացքին կրցաւ վարժեցնել պզտիկները:

Լա Սիոթայի ընկերներէն Սամուէլ Բրուտեան արտասանեց «Ուխտաւորը», ինչպէս եւ Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը: Ընկեր Ժիրայր Գասեան երգեց «Հայաստան»ը եւ Գ. Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ «Հայրենիքդ մոռցիր, կ'ըսեն օտարներ»: Յետոյ երիտասարդ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ: «Մենք պէտք էր տօնէինք Մայիս 28ը զինուորական եւ ժողովրդական մեծ խրախճանքով եւ ոչ թէ այսպէս օտարութեան մէջ: Բայց պէտք չէ յուսահատիլ, այլ հաւատալ ապագային: Մեր ուժերը տրամադրենք որպէսզի մեր զաւակները լաւ Հայեր մնան, պատրաստ՝ այս տարեդարձը տօնելու միացեալ եւ անկախ Հայաստանի մէջ: Դպրոցի պզտիկները զուարճալի կատակերգութիւն մը ներկայացուցին: Տիկին Թորոսեան եւս խօսելով ըսաւ թէ ծնողները եթէ կ'ուզեն իրապէս յարգել յիշատակը մեր հերոսներուն, պէտք է հայերէն սորվեցնեն իրենց պզտիկներուն, հայկական դպրոց ղրկելով:

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն, եւ հանդիսականները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ:

Ն. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՄԵԾ ԱԳԱՐԱԿԱՏԷՐ մը, քանի մը կով գնելու համար տօնավաճառի կ'երթայ: Տղան քայլ այլ քայլ կը հետեւի հօրը եւ կը տեսնէ որ հայրը հաւնած կովերը կը կամթէ:

— Ինչո՞ւ կը կամթես, հայրիկ, կը հարցնէ տղան հետաքրքիր:

— Գնելու միտք ունիմ եւ ատոր համար կը նայիմ թէ անոնց միսը պի՞րկ է:

Մէկ քանի օր վերջ, տղան մտահոգ՝ հօրը քով կը վազէ եւ կ'ըսէ.

— Հայրիկ, հայրիկ, վազէ եկուր: Նամակաբերը մայրիկը գնել կ'ուզէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

17.— ԿՆՈՋ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Իսկ եթէ նրանք միայն իրանց պաշտպանէին, այն ժամանակ պէտք է առանձնանային, պէտք է ընդհանուր զօրութիւնը ջլատուէր, եւ երկրի սահմանները պէտք է մնային բաց թշնամու առջեւ:

Բայց այժմ ներկայանում էր մի այլ անյարմարութիւն: Ինքը Մուշեղը երկու օրից յետոյ պէտք էր թողնէր իւր ամրոցը: Եթէ նա իւր ընտանիքը իւր հետ առնելու լինէր, դրանով արդէն բացարձակ կերպով պէտք էր ցոյց տար իւր դիտաւորութիւնները, որ ցանկանում էր գոնէ առժամանակ ծածուկ պահել: Բացի դըրանից, նրա վրայ դրուած էր եւ իւր միւս հօրեղբայրների եւ հօրեղբօր որդւոց ընտանեաց պաշտպանութեան հոգսը, որոնց նա իւր զաւկից չէր բաժանում:

Նա կրկին դիմեց կնոջ խորհրդին:

— Մենք սովորութիւն ունէինք, ասաց կինը փոքր ինչ մտածելուց յետոյ, ամէն տարի ներկայ գտնուիլ Շահապիվանի աշխարհախումբ տօնախմբութեանը: Եւ շատ անգամ գնում էինք տօնի սկսուելուց մի քանի ամիս առաջ: Այնտեղ էր լինում թագաւորի բանակատեղը, այնտեղ էր լինում եւ ինքը թագաւորը: Մենք միասին էինք վայելում Ծաղկաց լեռների գեղեցկութիւնը, մինչեւ սկսւում էր տօնը: Այժմ այդ սովորութիւնը մի յարմար առիթ է մեզ այստեղից հեռանալու: Դու, Մուշեղ, կարող ես գնալ, ինչպէս վճռել ես, երկու օրից յետոյ, իսկ մենք կը հետեւենք քեզ մի շաբաթից յետոյ:

— Շատ գեղեցիկ միտք է, — ասաց Մուշեղը ուրախանալով: Շահապիվանի սրբավայրերը շատ հեռու չեն Արտաշեսեան ամրոցից, իսկ մեր բանակը գըտնուած կը լինի այնտեղ ...

— «Այո՜ւ» ... «այո՜ւ» ... լսելի եղաւ նախասենեակից փոքրիկ Մուշեղի ձայնը:

Այր եւ կնոջ խորհրդակցութիւնը ընդհատուեցաւ:

Աղախինը ներս բերեց երեխային, ասելով, թէ դրսումը չէ հանգստանում: Մայրը առեց նրան իւր գիրկը: Փոքրիկ մարդը, որ ինքն էր գլխաւորապէս ծնողաց մտածութեան առարկան, ինքն եւս խանգարում էր նրանց մի որոշ եզրակացութեան հասնելու,

Տիկինը ակնարկեց աղախնին, որ հեռանայ:

Երեխան, սողալով մօր գրկից, անցաւ հօր գիրկը: Նա բարձրացաւ կլորիկ ոտների վրայ եւ ձեռքը մեկնեց դէպի հօր երեսը, խաղում էր նրա փոքրիկ մօրուքի հետ, երբեմն քաշքշում էր, երբեմն մատները տանում էր դէպի նրա շրթունքները:

— Շահապիվանի սրբավայրը, կրկնեց Մուշեղը, ամենայարմար տեղն է, որ դու յիշեցրիր ինձ, սիրելի Սաթենիկ: Այնտեղ դու կը գտնես, եթէ ոչ մեր դըժբախտ թագաւորին, բայց անտարակոյս, մեր աւելի դժբախտ թագուհուն: Քո ներկայութիւնը կը մխիթարէ նրան: Այնտեղ է այժմ արքայական ամբողջ բանակը: Եւ թագուհու զօրքերը այնտեղից պէտք է միանան մեր ուժերի հետ, որ կենտրոնանալու են Արտաշեսեան ամրոցում: Ուրեմն վճռուած է:

Հայրը դեռ չէր վերջացրած իւր խօսքը, երբ փոքրիկ Մուշեղը երկու անգամ փռթկաց եւ իւր բարեգուշակ փռթկալով կնքեց վերջին վճիռը ...

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱԽԱԶԴԸ

Երեկոյեան մութը բոլորովին պատել էր, բայց Սամուէլը դեռ չէր վերադարձել Սահակին եւ Մեսրոպին ճանապարհ դնելուց: Նրա սենեակում, միայնակ նըստած, սպասում էր ծերունի Արբակը, իսկ սենեակի դրանը՝ ոտքի վրայ սպասում էր պատանի Յուսիկը: Երկուսն էլ կորցրել էին իրենց համբերութիւնը: Իշխանը ուշացաւ, բաւական ուշացաւ:

Ծերունին մի քանի անգամ վերկացաւ, ուղղեց ձիթային ճրագի պատրոյգը, լոյսը աւելացրեց, լոյսը պակասացրեց, բայց այդ պարապմունքը բաւական չեղաւ նրան զբաղեցնելու, եւ ձանձրոյթից սկսեց անկիւններում դրած նիզակներն ու զէնքերը համրարել: Այդ հաշիւը, կարելի է ասել, նա հարիւր անգամ տեսել էր, բայց դարձեալ նորից ստուգում էր:

Պատանի Յուսիկը երբեմն ներս էր մտնում, մի որ եւ է յիմարութիւն էր ասում ծերունուն, բարկացնում էր նրան, եւ դուրս էր գալիս:

Բայց իշխանը դեռ չերեւաց:

Կրկին յայտնուեցաւ Յուսիկը, եւ կանգնելով ծերունու առջեւ, երկու ձեռքերը կանթեց կողերի վրայ, եւ մի առանձին հեղնութեամբ ասաց.

— Գիտե՞ս Արբակ, դրսումը ի՞նչ տեսայ:

— Ի՞նչ տեսար սատանայ, հարցրեց ծերունին իւր խոժոռ աչքերը ուղղելով դէպ ի պատանու խորամանկ երեսը:

— Տեսայ՝ մէկը մի քանի անգամ անցաւ իմ մօտով: Ես կուչ եկայ պատի տակին, նա ինձ չտեսաւ, եւ պտոյտ տալով անցաւ: Նա պտտում էր մեր սենեակների շուրջը եւ անդադար նայում էր դէպի այս կողմ: Երբեմն մօտենում էր, կանգնում էր լուսամուտի ներքեւ, ականջ էր դընում:

պակցութիւնները Պ. Տըլըսի հետ ։ Առջի օր մասնաւորապէս քննեցին Հիւս. Ափրիկէի, Միջին Արեւելքի, Գերմանիոյ միացման եւ առեւտրական փոխանակութեանց խնդիրները ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՑՈՅՑԵՐ Ի ՊԱՏԻՒ ԹԻԹՈՅԻ

Յունիս 19ին խանդավառ ցոյցեր կատարուեցան, երբ մարեշալ Թիթօ ճառ մը կը խօսէր Մոսկուայի «Տինամօ» մարզարանին մէջ, 80.000 հանդիսատեսներու առջեւ։ Թերթերը կը գրեն թէ Սթալինի բոլոր նկարները վար առնուած էին։ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ դրօշները կը ծածանէին ամէն կողմ։ Լայն պաստառի մը վրայ կ'երեւար հետեւեալ արձանագրութիւնը .— «Կեցցէ' եղբայրական անյեղլի բարեկամութիւնը և գործակցութիւնը Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ»։ Թիթօ եւ Խրուշչեւ պաշտօնապէս յայտարարեցին փոխադարձ բարեկամութիւն՝ յաւիտեանս յաւիտենից ։ Պատանիներ պաշտօնական ամպիոնին մօտենալով ծաղիկներ մատուցին Տէր եւ Տիկին Թիթոյի։ Հինգ հազար երիտասարդ մարզիկներ, մանչ եւ աղջիկ, անդադար կը ծափահարէին։ Հանդիսութեան բացումը կատարեց Մոսկուայի քաղաքապետը ։ Մեղադրող բանուորի մը եւ համալսարանի վերատեսուչին եռք խօսք առաւ Խրուշչեւ։ Հազիւ քանի մը խօսք արտասանած, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը ներողութիւն խնդրեց հիւրերէն եւ իր փանամա գլխարկը ուղեց, նեղուելով սաստիկ տաքէն։ Յետոյ սկսաւ փառաբանել Եուկոսլաւիան։ «Ընկերվարութեան թշնամիները կը յուսային թէ պիտի երկարաձգուի այն վէճը որ ծագած էր Եուկոսլաւիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ, բայց յուսախաբ եղան։ Մենք, մարքս - լենին - եաններ, ամուր կապուած ենք սա նշանաբանին. — «Ընչազուրկներ բոլոր երկիրներու, միացէք»։

Թիթօ պատասխանելով, ըսաւ թէ այլեւս ընդհարման ոչ մէկ ուղղակի վտանգ կը ծանրանայ աշխարհի վրայ, թէ պատրաստ է գործակցելու մեծ պետութեանց վարիչներուն հետ, վանելու համար ամէն ինչ որ կրնայ վտանգ մը կազմել խաղաղութեան համար։ «Պատերազմէն խուսափելու լաւագոյն միջոցն է «գործօն համակեցութիւն»։ Յետոյ իր կարգին փառաբանեց երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը։ «Մեր ճամբաները տարբեր են, բայց մենք միեւնոյն նպատակներն ունինք»։

Հաւաքական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ խօսակցութեանց մասին։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

Կը հաստատուի թէ Պ. Շեպիլով 400 միլիոն սթերլին խոստացած է Եգիպտոսի, Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար, երկար պայմանաժամով եւ 2-4 առ հարիւր տոկոսով ։

× Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասր ճառ մը խօսելով անգլիացի վերջին զինուորին հեռացման առթիւ, յայտարարեց.

— Մենք կ'ուզենք ձեռք բերել արաբական բոլոր երկիրներուն անկախութիւնը։ Այսօր առաջին անգամ ըլլալով մեր մէջ կը գտնուի անկախ Մարոքի մէկ ներկայացուցիչը, գահաժառանգ իշխանը ։ Ունինք նաեւ ներկայացուցիչ մը Թունուզի կառավարութենէն ։ Կ'ուզենք որ մեր յառաջիկայ համագումարին ողջունենք արաբական Ալժերիոյ անկախ ներկայացուցիչը»։

Յետոյ անդրադառնալով Պաղեստինի հարցին, բացատրեց թէ պարտաւոր են զօրացնել իրենց ուժերը, իրականացնելու համար այդ երկրին անկախութիւնը ։ «Մենք ոչ Անգլիոյ դէմ ենք, ոչ ալ Ամերիկայի։ Կը խնդրենք Արեւելքի թէ Արեւմուտքի բարեկամներէն օգնել մեր երկրին վերաշինութեան ։ Մենք թոյլ պիտի չտանք որ հրամաններ արձակեն օտար մայրաքաղաքէ մը, ըլլայ Ուաշինկթըն, Լոնտոն թէ Մոսկուա»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ աշտարակ մը պիտի շինուի 110 մեթր բարձրութեամբ, Նեղոսի վրայ, տիրապետելով քաղաքին բոլոր յիշատակարաններուն վրայ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 19) .— Ձոյլ ոսկի՝ 452.000, նափոլէոն 3210, զուից. 3030, անգլական 4000, քսան տոլարնոց 16.000, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1040, տոլար 389, զուից. 93.50, պելժ. 7.70, լիր 0.60, փեզեթա 8.75։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Մաննիկ Քոչարեան եւ զաւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Քոչարեան ընտանիքի մեռած անդամներուն, Միքայէլ Սարգիսեանի, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Կոստանեաններու յիշատակին ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Այն Հայերը որոնք կը փափաքին հայերէն երաժշտութիւն ունկնդրել, կամ ծանօթութիւններ ստանալ հայ մշակոյթի եւ գեղարուեստի մասին, կրնան նամակով դիմել հետեւեալ հասցէին .—

RADIO-CENTRALE (section Française)
MOSCOU (U. R. S. S.)

Դիմումներուն գոհացում կը տրուի ամէն երեքշաբթի ժամը 19ին եւ ուրբաթ ժամը 20.30ին, կարճ ալիք 25 եւ 41։

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, Կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները ։

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Սէնթ Անի հայկական դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պառ տիւ Կրան Փէնի սրահին մէջ ։

Ուսուցիչն է Պ.Վ. Մխիթէք (Վ. Պապուխեան) որ երեք տարի է կը պաշտօնավարէ ձեռնահասօրէն։

Գեղարուեստական բաժին երկսեռ աշակերտութեան կողմէ մանկական թատերախաղ մը, երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալներ։ Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն եւ հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր աշակերտները ։

Մուտքը ազատ է ։

ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան .— Ամերիկայէն Պ. Առաքել Եաղըճեան հարիւր տոլար։ Տէր եւ Տիկին Մամուռեան Տիկին Պալեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր.։ Կապոյտ Խաչի կողմէ քսան հազար Ֆր.։ Ոմն երկու հազար Ֆրանք ։

Ազգասէր Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ճ. Պահատուրեանէ երկու հազար Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Յովհաննէս Զադարեանի մահուան առթիւ ։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան ։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը ։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ .—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի ։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան ։

1, Bld. du Nord. Le Raincy (S. et O.)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճակի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։ Կիրակի, 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ. Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ ։

ԲԱՑՈՒԱԾ ԵՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները 1956 – 1957 տարեշրջանին համար։ Դիմումները կ'ընդունուին մինչեւ.—

ՅՈՒԼԻՍ 15

Շուտով դիմել տեսչութեան՝

26, Rue Troyon, Sèvres (S. et O.).

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 4էն 10 Ազգ. Տան թատերասրահը : 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

Կը հրաւիրենք երգչախումբին բոլոր անդամները եւ համակիրները ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կըրնոպլի մասնաճիւղի դպրոցին աշակերտներուն տարեվերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցին սըրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ հասարակութիւնը։

ԾՈՎԱՅԻՆ ՊՏՈՅՏ ՄԸ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ ։

Յուլիս 1ին դէպի Թրեփոր ։

Արձանագրութեան համար դիմել Տիկին Հ. Պետրոսեանի ։

4, Ռիւ տը լա Թանշ, Ալֆորվիլ։

Օթոքարը կը մեկնի ժամը 7ին Փլաս Քարնոյէն եւ Փըթի Փոնէն ։

Գին՝ 1100 Ֆրանք ։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Փարիզ – Պերլին – Վարշաւա, Պրեսթ – Լիթովսք, Մոսկուա (երկու օր մնալով) եւ Երեւան (տասը օր) շոգեկառքով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 145.000 ՖՐ.

Մինչեւ Մոսկուա շոգեկառքով, յետոյ Երեւան (ութ օր) օդանաւով, բոլոր ծախքերը միասին՝

ԵՐԹՈՒԴԱՐՁ 180.000 ՖՐ.

Ընդունելի են բոլոր հպատակութիւնները եւ Նանսէնեան անցագիրները ։

Ճամբորդութիւնը Յուլիս, Օգոստ. եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն ։

Գրել՝

Noubar Agopoff
168, Rue du Temple - Paris (3e).

Ձեռնարկայանալ անձամբ։ Գրաւոր հաղորդել բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները՝ (անուն, ծննդավայր, ծննդեան թուական, հպատակութիւն, եւն.)։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԱՆԻԷՌ .— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՇԱՒԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Բ. Պասմաճեանի բնակարանը։ Օրակարգ .— Ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ազգ. դպրոցի ամավերջին հանդէսը, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 21ին։ Քաղաքապետական թատրոնին մէջ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, մեներգ եւ երկու բարոյալից կատակերգութիւն ։

Մուտքը ազատ է ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարար մը Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար։

Դիմել Ազգասէրներու դրասենեակը՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ ։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ մը (20 – 30 տարեկան), նոյնիսկ ուսանող, կէս օրուան աշխատանքի համար ։ Դիմել Թերթիս վարչութեան ժամը 2.30էն 7։

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԻՍ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ իրիկոյ, ժամը 21ին — Սրահ Մազընօ

Երկուեւկէս ժամ ծիծաղ պատճառող ազգային կատակերգութիւն մը

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք արար, հեղինակ՝ ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆ

Կը մասնակցին (Այրուրենի կարգով) Օրիորդներ Մարի Աֆարեան, Լուիզ Թոփսաքալեան, Շողակաթ Խրալեան եւ Վարդուհի Միսքիֆ ։

Պարոններ՝ Արգումանեան, Միսաք Խրալեան, Յարութիւն Դանիէլեան, Ժան Մակարեան, Օննիկ Յակոբեան ։

Մուտքի գիները՝ 200, 300 եւ 500 ֆրանք ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 22 JUIN 1956

2ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7610 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3421

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ա՞ԶԳ ԵՆՔ ԹԷ «ԱՇԻՐԷԹ»

Քիչ անգլին պիտի կարդաք պաշտօնական զեկոյց մը՝ Հալէպի առաջնորդարանին ստորագրութեամբ :

Պիտի կարդաք եւ ապահովաբար պիտի չկրնաք զսպել ձեր վրդովումը, ի՛նչ դաւանանք ալ ունենաք :

Դժուար էր երեւակայել այսքան անպատիւ եւ ապշացուցիչ արարք, ոչ թէ որ եւ խմբակցութեան անունով, այլ եւ հասարակ անհատի մը կողմէ :

Առաջին անգամ չէ որ դաս մը մարդիկ խուժանավար հրձիգի դեր կը կատարեն Հալէպի մէջ :

Կը յիշենք իրենց գրգռիչ եւ ծաղկավարական ցոյցերը՝ փողոցէ փողոց, արաբերէնի թարգմանուած նշանախօսքերով եւ վայրենի կանչերով :

Դեռ երէկուան պատմութիւն է մատամ խօժէնեաններու առաջնորդութեամբ կատարուած անբարոյական ելոյթը՝ Քառասնից Մանկանց տաճարին մէջ :

Իսկ այս վերջինը, Յունիս 7ին պանդոկ Պառոնի մէջ սարքուած դաւը այդ բոլորին թագուպսակն է :

Կը նշանակէ թէ դաւադիրները կանգ պիտի չառնեն որեւէ նենգութեան եւ ստորնութեան առջեւ, գաղութը կայմալուծելու եւ անանուն «աշիրէթ»ի մը վերածելու համար :

Եւ այս՝ հիւրընկալ երկրի մը մէջ, ուր չափազանց զիւրապգած են մամուլը եւ հանրային կարծիքը :

Քառասնից Մանկանց տաճարին մէջ կատարուած խայտառակութիւնը տեղական մամուլին կողմէ արձանագրուեցաւ յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

« Ազգասէրները » այս առթիւ ալ պարտք սեպած էին առատ նիւթ ճարել, միտքերը պղտորելու համար :

Անշուշտ այս անգամ աւելի պիտի փառաւորուին Օթէլ Պառոնի հաղընտիր էֆէնտիները, քանի որ յատկապէս հրաւիրուած են տեղական թերթերու խմբագիրները եւ լրագրողները :

Ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ այս տարեց կամ երիտասարդ խելագարները :

Կ'ուզեն հով ցանել եւ փոթորի՞կ հնձել, մասալներ պատմելով արաբական մամուլին եւ միշտ զբաղեցնելով պետական շրջանակները :

Կ'ուզեն Օթէլ Պառո՞ն փոխադրել ազգ. առաջնորդարանը, ամիրայական յաւակնութիւններով :

Կ'ուզեն բաժա՞ն – բաժան հօտերո՞ւ վերածել գաղութ մը, որ այնքան գնահատուած է իր խաղաղ եւ չխնարար աշխատանքով :

Պաշտօնական զեկոյցը իրաւամբ այս « Համախմբումները » կը նկատէ «ճղճիմ փոքրամասնութիւն մը, որ Ազգին անունով արտայայտուելու իրաւունք չունի » :

Շատ աւելի ճղճիմ է եւ պիղծ՝ իրենց այս նոր արարքը :

Արթնցէ՛ք, հէ՛յ աղաներ, էֆէնտիներ եւ վարձու գրիչներ :

Օթէլ Պառոնի պատերն անգամ պիտի անիծեն ձեզ :

Հալէպի փողոցներն ու խաները բան մը չե՞ն խօսիր ձեր ցամքած սիրտերուն :

Քանի մը ժամ անդին Տէր Զօրն է :

Ի՛նչ շուտ մոռցաք Եփրատի ափերէն արձակուած աղաղակները ...

Չափազանց երկար տեւեցին այս խեղկատակութիւնները, թունաւորելով հանրային կեանքը Միջին Արեւելքի մէջ :

Սթափեցէ՛ք, նկատի առնելով եթէ ոչ ուրիշ բան, գոնէ քաղաքական կացութեան եւեւէջները եւ հիւրընկալ ազգերուն անսահման համբերութիւնը :

Որ եւ է դիմակ չի կրնար փրկել ձեր սեւ երեսը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԳՐԱՒԵԼ ԿԻՊՐՈՍԸ

Լոնտոնի թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, Թուրքիա հանդիսաւորապէս ազդարարած է Մեծն Բրիտանիոյ թէ պիտի չընդունի որեւէ կարգադրութիւն որ կրնայ Յունաստանի գերիշխանութեան տակ դնել Կիպրոսը : Ի հարկին կզզին պիտի գրաւէ զինու զօրութեամբ, իր ռազմագիտական եւ քաղաքական շահերը պաշտպանելու համար :

« Յլ Մէյլ » Թուրք պաշտօնական աղբիւրներէ քաղելով կ'ըսէ թէ այս ազդարարութիւնը խսկական վերջնագիր մըն է, որ յանձնուած է Յունիս 18ին : Այդ ծանուցագրով, Անգարա կը յիշեցնէ թէ Թուրքիա Կիպրոսը Մեծն Բրիտանիոյ ձգեց առաջին մեծ պատերազմէն վերջ եւ եթէ գերիշխանութեան փոփոխութիւն մը պիտի կատարուի, պէտք է իրեն վերադարձնել կզզին :

Անգլիոյ վարչապետը արտակարգ նիստ մը հրաւիրեց դահլիճը, քննելու համար կացութիւնը զինուորական վարիչներու եւ կուսակալ Հարտինկի հետ : Կառավարութիւնը այժմ որոշած է յարաբերական ինքնավարութիւն մը շնորհել Կիպրոսի, բայց իր առջեւ կը ցցուին երեք մեծ դժուարութիւններ : Նախ, հարկ է երաշխիքներ ստանալ Թուրք փոքրամասնութեան համար, քանի որ Յոյները մեծամասնութիւն պիտի կազմեն որեւէ ընտրեալ ժողովի մէջ : Երկրորդ՝ ստիպուած են նկատի առնել Թուրքիոյ անհաշտ դիրքը : Եւ երկրորդ՝ մառեշալ Հարտինկ բոլորովին հակառակ է Մակարիոս արք.ի : Աշխատաւորականները եւ մաս մը պահպանողականներ կը կարծեն թէ արքեպիսկոպոսը միակ իրաւասու բանակցողն է, իսկ կուսակալը որեւէ գնով չուզեր բանակցիլ անոր հետ :

Իտալիոյ արտաքին գործերու նախարարը, որ Լոնտոն կը սպասուի այսօր-վաղը, երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Հռոմի յունական դեսպանին հետ եւ կը կարծուի թէ կրնայ միջնորդի դեր կատարել :

Անգարայի մէջ մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Անգլիոյ նոր դիրքումը, մանաւանդ ծրագրուած ինքնորոշման թուականին ճշդումը :

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1950էն ի վեր, իր հրաժարականը յանձնեց վարչապետ Մենտերէսի : Հրաժարականը ընդունուեցաւ եւ արտաքին գործերու նախարարութիւնը առժամապէս յանձնուեցաւ ներքին գործերու նախարարին, Էտհէմ Մենտերէսի :

× Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը հեռագիր մը ուղղեց աշխարհի բոլոր խորհրդարաններուն, ազդարարելով թէ «Կիպրոսի գոյավիճակին մէջ որեւէ փոփոխութիւն աննախատեսելի հետեւանքներ պիտի ունենայ ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ համաշխարհային խաղաղութեան տեսակէտով » :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ բարենորոգումներու ծրագիրը վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ : Երկիրը պիտի բաժնուի 12 նահանգներու, պիտի ջնջուին խառն համայնքները, հիմնովին պիտի վերանորոգուի կեդրոնական վարչութիւնը : — Առջի օր չորս Եւրոպացիներ ըսպաննուեցան Ալժէի եւ Պլիտայի մէջ, 14 հոգի ալ վիրաւորուեցան : Կուիները կը շարունակուին սահմանային շրջաններու մէջ : 120 զինուորներ ծուղակն ինկան Սիտի Պէլ Ապպէսի մէջ : Տասնըհինգ հոգի մեռած, հարիւր հոգի անհետացած են : Մեծ խուճապ կը տիրէ Ալժէի մէջ :

ՆՈՐԷՆ ԱԶԳԱԴԱՒ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Հալէպի Ազգ. Առաջնորդարանը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է մամուլին, Յունիս 14 թուականով. —

Տեղական մամուլէն վրդովումով տեղեկացանք թէ, 7 Յունիսի 1956, Հինգշաբթի առաւօտ Հալէպի պանդոկներէն Պառոնի մէջ պանդոկատէր Արմէն Մազլումեանի որդի Պ. Գրիգոր Մազլումեանի հրաւէրով եւ յանուն «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտպանութեան Սուրիահայերու Համախմբում»ին հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է ներկայութեամբ տեղական թերթերու խմբագիրներու եւ լրագրողներու :

Համաձայն նոյն թերթերու հրատարակութեանց, Պ. Գրիգոր Մազլումեան խօսելով այսպէս կոչուած «Համախմբում»ի անունով, յայտարարած է գլխաւորաբար թէ՝

Ա.—Պէտք չէ մնացած կուսակցութիւններու, որոնք հիմնուած էին Օսմանեան շրջանին, պահպանելու համար Հայոց գոյութիւնը :

Բ.— Հայերը պէտք է ձուլուին Սուրիացի ժողովուրդին մէջ :

Գ.— Հայոց Եկեղեցին եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը զերծ պէտք է մնան կուսակցական ազդեցութիւններէ :

Յարգելով հանդերձ անհատական կարծիքներու եւ տեսակէտներու արտայայտութեանց ազատութիւնը, իբրեւ միակ եւ վերին պատասխանատու հայ համայնքի ազգային կեանքին, հարկ կը տեսնենք հետեւեալ ճշդումները ընել .

1.— Կիլիկիոյ Հայոց Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբումի անուան տակ հաւաքուած մարդիկ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի օրինաւոր ազգային իշխանութեանց հակադրուած տարրերու ճակատ մը կը կազմեն, ճղճիմ փոքրամասնութիւն մը, որ Ազգին անունով արտայայտուելու իրաւունք չունի :

2.— Պանդոկապետ Պ. Մազլումեան զիտումնաւոր կերպով կ'ակնարկէ հայ կուսակցութիւններու եւ Սուրիոյ հանրային կարծիքը զրգռելու նպատակը կը հետապնդէ, երբ շատ լաւ գիտէ թէ ազգային եւ եկեղեցական մեր կեանքին մէջ, ազգին կողմէ օրինաւորապէս ընտրուած համայնական եւ հոգեւոր մարմիններն են միայն, որ կը զբաղին համայնքի եւ եկեղեցիի գործերով, ինչպէս նաեւ, այս պարագային, կաթող. ընտրութեամբ :

Կը ժխտենք գոյութեան իրաւունքը նման ակնարկութեան մը, եւ կը շեշտենք կարեւորութեամբ, որ ըլլայ Հայ. Եկեղեցին, ըլլան ազգային մարմինները, ըլլայ Կաթողիկոսարանը, զերծ կը մնան կուսակցական եւ քաղաքական ամէն ազդեցութենէ :

Կ'ընդգծենք այս առթիւ, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնները տեղի ունեցան ազգային օրինաւոր եւ գերագոյն մարմիններէ բխած կաթող. ընտրութեան Պատգամ. Ժողովին կողմէ, ինչ որ կը համապատասխանէ սահմանադրական եւ եկեղեցական մեր օրէնքներու տառին ու ոգիին :

Վրդովումով կը մերժենք այն անտեղի վերագրումը թէ քաղաքական ազդեցութիւններ դեր կը խաղան վարչութեան [illegible] բոխավարութիւն, սուտ եւ զրպարտութիւն է այս կարգի ամէն ամբաստանութիւն : (Կնիք)

ՖՐԱՆՔՕԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

ՏԱՐԲԵՐ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Յունիս 20ին վերջացան Ֆրանքօամերիկեան խօսակցութիւնները : Պաշտօնական զեկոյցը միշտ կը գոհանայ ընդհանուր խօսքերով : Ինչպէս դիտել կու տան տեղական թերթերը, կարելի չէ եղած գործնական արդիւնքի մը յանգիլ մանաւորապէս Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց մասին : Պ. Փինօ բացատրած է թէ Ֆրանսա չի կրնար մերժել նոր ձեռնարկներ՝ աւելի լայն փոխանակութիւններ հաստատելու համար Խ. Միութեան հետ, տնտեսական եւ մշակութային գետնի վրայ : Ուրեմն ցանկալի կը գտնէ որ Մ. Նահանգներն ալ նոյն ճամբուն հետեւին : Ամերիկացիները չեն համոզուած, եւ կը շարունակեն վերապահ դիրք մը բռնել Մոսկուայի մէջ կատարուած փոփոխութեանց հանդէպ :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը այս առթիւ յիշած է ընկերվարական այցելուներուն եւ իրեն եղած ընդունելութիւնները Մոսկուայի մէջ, ըսած է թէ անհատական ազատութեան մասին յայտարարութիւններ ըրաւ լեհական թերթի մը որ ամբողջութեամբ տպեց զայն, եւայլն : Աւելի ընդլայնելով իր տեսակէտը, յայտարարած է թէ Ֆրանսա հաւատարիմ կը մնայ Արեւմուտքի հետ կնքուած զինակցութեանց, բայց միեւնոյն ատեն «ճիգ մը կը փորձէ վերցնելու համար Երկաթեայ Վարագոյրը :

× Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու կառավարութիւնները անհրաժեշտ կը գտնեն որ բանակցութիւններ կատարուին արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ, երկու մասերը միացնելու համար : Երկու կառավարութիւնները ամէն ջանք պիտի թափեն, որպէս զի աւելի ազդու միջոցներ ձեռք առնուին Ազգաժողովին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

միջոցաւ, տնտեսական եւ արհեստագիտական օգնութիւն տրամադրելու համար նուազ բարգաւաճ երկիրներու : Երկու կառավարութիւնները անհրաժեշտ կը գտնեն համաձայնութիւն մը, նոյնիսկ մասնակի, զինաթափութեան մասին : Իրենց կարծիքով այդպիսի համաձայնութիւն մը կրնայ դիւրանալ զինեալ ուժերու միակողմանի կրճատումով : Երկուքն ալ համաձայն են որ արգիլուին հիւլ. զէնքերը եւ հիւլէական ուժը գործածուի միայն խաղաղասիրական նպատակներու համար :

Եւ վերջապէս, երկու կառավարութիւնները ցաւով կ'արձանագրեն ժողովրդական Չինաստանի բացակայութիւնը Ազգաժողովին մէջ եւ կը խոստանան յարատեւօրէն աշխատիլ որ ճանչցուի անոր ներկայացուցչութեան իրաւունքը :

Երկու նախարարները խօսած են նաեւ Ալժերիոյ մասին, բայց Մ. Նահանգները նոր յանձնառութիւններ չեն ստանձնած : Պ. Փինօ Այզընհաուըրի հետ ալ խօսած է այս մասին, եւ նախագահը հետաքրքրութեամբ լսած է, յոյս յայտնելով որ տագնապը պիտի լուծուի մօտ օրէն :

ԹԻԹՕ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մառեշալ Թիթօ Մոսկուայէն մեկնեցաւ Յունիս 20-ին, երկու համաձայնութիւններ կնքելով : Առաջինը կը վերաբերի կառավարական յարաբերութեանց, եւ ստորագրուած է իր եւ մառեշալ Պուլկանինի կողմէ : Երկրորդը կը ճշդէ ռուս եւ եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեանց յարաբերութիւնները եւ ստորագրուած է Թիթոյի եւ Խրուշչեւի կողմէ :

Համաձայնութիւնները ստորագրելէ ետք, երկու պետութեանց վարիչները սիրալիր շնորհաւորութիւններ ուղղեցին : Թիթօ ջերմօրէն սեղմեց Մոլոթովի ձեռքը : Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառեշալ Ժուկով ճառ մը խօսելով ըսաւ.

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆՑ ԴԵՐԸ

ԽՄԲ.— վերջերս Լիբանանի մէջ տօնուեցաւ Պատանիներու Օրը: Այս առթիւ՝ հետեւեալ գրութիւնը.—

Պատանեկան հասակը, որ ոսկէ կամուրջ կը հանդիսանայ մանկութեան ու երիտասարդութեան տարիներուն միջեւ, ամէնէն խռովայոյզ, ամէնէն անհանդարտ եւ երազահար շրջանն է մարդկային կեանքին:

Պատանեկան չորս–հինգ տարիներուն է որ ինչպէս մարմնին բնախօսութիւնը, նոյնպէս եւ հոգիին պատկերը կը կերպարանափոխուի եւ նոր ձեւ կը ստանայ: Ֆիզիքական ուժերը թափ կ'առնեն, հոգեկան յոյզերը կը յորդին: Գաղափարական նկրտումներու, հերոսական թռիչքներու եւ տենդագին գործունէութիւններու տենչ մը կը բոցավառի յանկարծ իւրաքանչիւր պատանիի մէջ: Ճակատագրական տարիք, որ կրնայ յիմարական փորձութեանց ժայռերուն բախելով խորտակուիլ եւ կրնայ նաեւ պայծառ փայլուն յաջողութեանց եւ յաղթանակներու նախերգանքը հանդիսանալ:

Ահա թէ ինչու պատանեկան հասակը դաստիարակչական յատուկ ուշադրութեան եւ խնամքի կը կարօտի՝ ըլլայ ընտանիքէն ներս, ըլլայ դպրոցի յարկին տակ եւ ըլլայ ընկերային շրջանակներու մէջ:

Քաղաքակիրթ բոլոր երկիրներուն մէջն ալ ընտանիքը, տունը եւ պետութիւնը, զանազան կազմակերպութիւններով ու ձեռնարկներով, կը գործակցին իրարու հետ, որպէսզի պատանին ճիշդ բարոյական ու գաղափարական բարձր մթնոլորտի մը մէջ եւ աճի առողջ սկզբունքներով: Մարզական եւ սկաուտական միութիւններ, աշակերտական եւ դաւանական այլազան ձեւի կազմակերպութիւններ ուրիշ բանի չեն ձգտիր, եթէ ոչ պատանիին մէջ արթնցնել պայծառ մարդուն իտէալը:

Այդ իտէալը երկրէ երկիր եւ շրջանէ շրջան կրնայ տարբերիլ, նոյն իսկ իրար հակասել: Էականը սակայն պատանեկան հասակին ընծայուած կարեւորութիւնն է, [illegible] կը մնայ:

Արդ, ո՞րն է մեզ համար այն իտէալը, որուն սէրն ու ձգտումը պիտի ուզէինք վառ պահել մեր պատանիներու թարմ հոգիին մէջ:

Ամէն բանէ առաջ անշուշտ՝ հայրենասիրութիւն եւ գաղափարապաշտութիւն: Գաղթաշխարհի այս օտար հողերուն վրայ եւ նիւթական արժէքներու ճնշող տիրապետութեան ներքեւ, հայ պատանիի միտքն ու զգացումները խաթարուելու վտանգին ենթակայ են միշտ, եթէ յատուկ ճիգ ու ծրագրուած աշխատանք ի գործ չդրուին:

Մեր ընտանիքներուն եւ նախակրթարաններուն դերը այս մարզին մէջ բաւարար չեն: Դպրոցէն դուրս՝ հայ պատանին ամէն վայրկեան օտար ու խորթ ազդեցութիւններու գրոհին առջեւ կը գտնուի: Եւ որքան մեծ է թիւը անոնց, որոնք հայ վարժարանի երես իսկ չեն տեսներ, կամ [illegible] պայքարին մէջ նետուելու:

Պատանեկան միութեանց ազգային փրկարար դերը ճիշդ հոս է որ կը շեշտուի: Արհեստաւորը, օտար վարժարան յաճախողն ու հայ դպրոցին զաւակները համախմբել ակումբի մը ծածքին տակ, նուիրական դրօշի մը շուրջ եւ պարբերական հաւաքոյթներով, ժողովներով, ընթերցումներով, արշաւներով, խաղերով զանոնք հոգեպէս կապուած պահել հայեցի արժէքներու:

Կենսական եւ անփոխարինելի գործ, զոր տարիներէ ի վեր ստանձնած են Պատանեկան մեր միութիւնները Սուրիոյ եւ Լիբանանի գրեթէ բոլոր մասերուն մէջ:

Այս շարժումը պէտք է իր արժանի գնահատանքը ստանայ, որպէսզի հետզհետէ աւելի ձեռնհասօրէն կարենայ գլուխ հանել իր առաքելութիւնը: Ժամանակին հետ պահանջներն ու կարիքներն ալ կը մեծնան: Որքա՜ն աշխատանք կայ կատարելիք մեր պատանիները ազգային ոգիով դաստիարակելու համար: Գրադարանները պէտք է ճոխանան ու նորոգուին տարուէ տարի, ակումբները պէտք է բարեզարդուին, վարիչները պէտք է փորձառութիւն եւ համապատասխան կարողութիւն ձեռք բերեն:

Արժէ սակայն ամէն զոհողութիւն ընել ի խնդիր պատանեկան միութիւններու ուռճացման եւ բարեկարգութեան: Որովհետեւ անոնց շարքերուն մէջ է որ պիտի հասուննան վաղուան գաղափարապաշտ հայորդիները, իբրեւ ազգային գործիչ, իբրեւ մշակոյթի հաւատարիմ երկրպագու եւ իբրեւ ջերմեռանդ հայրենասէր:

Գիտնանք արժէքը պատանի սերունդին:

Մ. Ի.

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Ժ.— ԱՄԲՈՂՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐ ՏԱՐԱԳՐՈՒԵՑԱՆ

Նոյն ձեւով եթէ քննենք մեր զինուորական եւ պատմական շարժանկարները, ինչպէս եւ քանի մը գրական ստեղծագործութիւններ, ամէն տեղ պիտի տեսնենք նոյն նիւթը թէ Ստալին հանճար մըն էր: Օրինակ, «Պերլինի Անկումը» շարժանկարին մէջ Ստալին առանձին կը գործէ: Ան իր հրամանները կուտայ սրահի մը մէջ, ուր բազմաթիւ պարապ աթոռներ կը տեսնուին: Մարդ մը միայն կը մօտենայ անոր եւ բան մը կ'իմացնէ, Պոսթկրեպիշեւն է, իր հաւատարիմ վահանակիրը (խնդուք սրահին մէջ):

Ո՞ւր են զինուորական պետերը, Քաղ. Բիւրօն եւ կառավարութիւնը: Ի՞նչ կ'ընեն եւ ինչո՞վ կը զբաղին: Շարժանկարին մէջ խօսք չկայ անոնց մասին: Ստալին ամէնուն տեղը կը գործէ, ոեւէ մէկուն կարծիք չի հարցներ: Այս կեղծ ու պատիր զարդանկարին վրայ է որ ամէն բան ներկայացուած է այդպէս, փառքով լուսապսակելու համար Ստալինը, հակառակ իրականութեան եւ պատմական ճշմարտութեան:

Մարդ կը մղուի հարցնել թէ ո՞ւր են զինուորականները որոնք իրենց ուսերուն վրայ կրեցին պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը: Շարժանկարին մէջ անոնք չկան: Միայն, Ստալին ներկայ է: Հայրենական մեծ պատերազմին յաղթանակը շահեցան ոչ թէ Ստալին, այլ ամբողջ խորհրդային ազգը, կուսակցութիւնը, խորհրդային կառավարութիւնը, մեր հերոսական բանակը, տաղանդաւոր վարիչները եւ կորիճ զինուորները (բուռն ծափեր):

Կեդր. Կոմիտէի անդամները, նախարարները, մեր տնտեսութեան վարիչները, Խորհրդային Միութեան ղեկավարները, ճարտարագէտները, արհեստագէտները, ամէն մէկը աշխատանքի իր տեղն ունի: Ոչ ոք խնայեց ոչ իր ուժը, ոչ ալ գիտութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ պարտութեան մատնել թշնամին:

Մեր լաւագոյն ընկերները ցոյց տուին բացառիկ հերոսութիւն: Մեր ամբողջ աշխատաւոր դասակարգը, կոլխոզի գիւղացին, խորհրդային մտաւորականութիւնը, կուսակցութեան կազմակերպութեանց ղեկավարութեամբ յաղթահարեցին աննկարագրելի զրկանքներու եւ նուիրեցին իրենց ամբողջ ուժը հայրենիքին պաշտպանութեան համար, բոլորը փառքով լուսապսակուած են:

Մեր խորհրդային կիներն ալ իրենց կարգին սքանչելի գործեր կատարեցին: Անոնք արտադրողական աշխատանքի լծուեցան գործարաններու, կոլխոզներու, ինչպէս եւ տնտեսական եւ մշակութային զանազան գործերու մէջ: Բազմաթիւ կիներ մասնակցեցան մինչեւ անգամ ճակատի կռիւներուն:

Գալով մեր կորիճ երիտասարդութեան, ան անհուն օգուտ ունեցաւ ճակատին եւ թիկունքին վրայ, պաշտպանելու համար խորհրդային հայրենիքը եւ բնաջնջելու թշնամին:

Անմահ են մեր զինուորներուն եւ անոնց պետերուն մատուցած ծառայութիւնները: Պատերազմի առաջին տարիներուն բանակին շատ մեծ մասին կորսուածէն ետք, անոնք իրենց գլուխը չկորսնցուցին եւ կրցան վերակազմուիլ, մինչ ճակատամարտը կը մղուէր: Անոնք պատերազմի մէջէն ստեղծեցին զօրաւոր եւ հերոսական բանակ մը եւ չգոհացան միայն դիմադրելով հզօր եւ եւ փորձառու թշնամիի մը, այլ յաղթեցին անոր:

Հարիւրաւոր եւ հազարաւոր տարիներ երախտագէտ մարդկութեան յիշողութեան մէջ պիտի մնան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միլիոնաւոր մարդոց հերոսական գործերը այն պայքարին մէջ, երբ դէմ կը դնէինք Ֆաշական սպառնալիքին:

Պատերազմին գլխաւոր յաղթութիւնը կը պարտինք Խ. Միութեան բանակին եւ տասնեակ միլիոն խորհրդային զինուորներուն: Բոլորը առաջնակարգ դեր կատարեցին հայրենական պատերազմին մէջ:

Խ. Միութիւնը իրաւամբ կը համարուի տիպար պետութիւն որ կը բաղկանայ բազմաթիւ ազգութիւններէ, որովհետեւ մենք գործնապէս ապահովեցինք իրաւունքի հաւասարութիւնը եւ բարեկամութիւնը այն բոլոր ազգերուն որոնք կ'ապրին մեր ընդարձակ հայրենիքին մէջ:

Հրէշային են բոլոր այն գործերը, որոնց ներշնչողն էր Ստալին, եւ որոնք բիրտ բռնաբարումն են Լենինեան հիմնական գաղափարներուն Խ. Միութեան ազգերու քաղաքականութեան մասին: Կ'ուզենք խօսիլ ամբողջ ժողովուրդներու զանգուածային տարագրութեանց մասին, մէջն ըլլալով բոլոր համայնավարները եւ երիտասարդ համայնավարները առանց բացառութեան: Զինուորական ոչ մէկ նկատում կ'արդարացնէր տարագրութեան համար ձեռք առնուած միջոցները:

Այսպէս, 1943ի վերջաւորութենէն ի վեր երբ ճեղք մը կը բացուէր հայրենական պատերազմին բոլոր ճակատներուն վրայ ի նպաստ Խ. Միութեան, որոշուեցաւ եւ գործադրուեցաւ տարագրել բոլոր Խարաչայները որոնք կ'ապրէին իրենց երկրին մէջ: Միեւնոյն թուականին, 1943 Դեկտեմբերին, նոյն ճակատագիրը ունեցաւ Քալմուքներու ինքնավար հանրապետութիւնը: 1944ին բոլոր Չէչէնները, ինչպէս եւ բոլոր Ինգուշները տարագրուեցան եւ Չէչէն–Ինգուշ ինքնավար հանրապետութիւնները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան: 1944 Ապրիլին բոլոր Բալկարները տարագրուեցան Կապարտո–Բալկար ինքնավար հանրապետութեան սահմաններէն շատ հեռու եւ հանրապետութիւնը վերամկրտուեցաւ իբրեւ Կապարտ ինքնավար Հանրապետութիւն:

Ուկրայնացիները խուսափեցան այս ճակատագրէն, որովհետեւ բազմաթիւ են եւ տեղ չկար զանոնք տարագրելու, այլապէս անոնք ալ պիտի տարագրուէին: (Ծիծաղ եւ շարժում սրահին մէջ):

Ոչ միայն մարքսեան–լենինեան մը, այլ ամէն ողջմիտ մարդ չի կրնար հասկընալ թէ ինչպէս կարելի է ամբողջ ազգ մը պատասխանատու բռնել ոչ–բարեկամական գործունէութեան մը համար, մէջն ըլլալով ծերեր, մանուկներ, կիներ, համայնավարներ եւ երիտասարդներ, ենթարկելով զանոնք ճնշումի, մատնելով թշուառութեան, տառապանքի, այն պատրուակով թէ անհատներ կամ խումբ մը անհատներ թշնամական արարքներ ի գործ դրած էին:

Երբ հայրենական պատերազմը վերջացաւ, խորհրդային ազգը հպարտութեամբ տօնեց հրաշալի յաղթութիւնը, որ շահեցանք շնորհիւ մեծ զոհողութեանց եւ մեծ ճիգերու: Կուսակցութիւնը պատերազմէն դուրս եկաւ ա՛լ աւելի միացած, պայքարի կրակին մէջ կուսակցութեան անդամները ալ աւելի եփած էին: Այս պայմաններուն տակ ոչ ոք պիտի մտածէր դաւադրութեան մը կարելիութեան մասին կուսակցութեան մէջ:

Եւ ճիշդ այս թուականին է որ Լենինկրատի հարցը մէջտեղ ելաւ: Ինչպէս հիմա արդէն հաստատուած է, հարցը դաւադրութեան մը մասին էր: Անոնց մէջ էին ընկերներ Վոզնեսենսկի, Կուզնեցով, Ռոտիոնով, Պոպկով եւ ուրիշներ:

(Շար.)

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ԱՌԻՒԾ ԱՒԱԳ

Ամէն անգամ որ կը փորձեմ գրի առնել հայրենի հերոսի մը կեանքն ու գործը, մէկը միւսէն առասպելային քաջագործութեամբ դէմքեր կը ցցուին աչքիս առջեւ:

Այդ շարքէն էր Առիւծ–Աւագ, Սալնոյ Ջորի Ախլաթ գաւառի Կծուակ գիւղէն: Աւագ իրենց գիւղի բռնակալ ու պատուհաս ռէսը սպաննելէ ետք, լեռ կը բարձրանայ եւ կը պահուի շաբաթներով: Ի վերջոյ, կը ստիպուի ձգել հայրենի տուն ու տեղ ու կ'անցնի Կովկաս:

Երբ Աղբիւր Սերոբ Կովկասի մէջ, իր մարտական խումբը կը կազմակերպէր, եւ անոնց զինավարժութիւններ եւ նշանառութիւններ կը սորվեցնէր, անոնց մէջն էր, նաեւ Առիւծ Աւագ:

Յետագային այս մարտական խումբին մասնակցողներ Աղբիւր Սերոբի նահատակութենէն վերջ խմբապետներ դարձան եւ կուսակցութեան հրամանի տակ գործեցին մինչեւ իրենց մահը:

Աւագ քաջերու քաջն էր, խիզախ ու անվախ բառին բուն իմաստով: Աղբիւր Սերոբ տեսնելով անոր կատարած քաջագործութիւններ «Առիւծ» մակդիրը կուտայ, անկէ վերջ վայ անոր որ առանց «առիւծ»ի Աւագ կանչէր: Բազմաթիւ կռիւներուն մասնակցած, եւ հերոսացած էր:

Սալնոյ Ջորի եւ Ախլաթի, հայկական գիւղերու պատուհաս քիւրտ ցեղապետներ պատժած, ինչպէս նաեւ, բազմաթիւ հայ մատնիչներ ու դաւաճաններ մաքրած է, մանաւանդ Աղբիւր Սերոբի մահէն ետքը: Կը բաւէր որ գիւղին կոմիտէն քանի մը վկաներու հետ, հաստատէին ենթակային արարքը, օր ցերեկով, շատ անգամ միս մինակ կ'երթար եւ յաջողութեամբ կ'ահաբեկէր, ինչ տեսակ պաշտպանութեան ալ ապաւինած ըլլար:

Կուսակցութիւնը Վասպուրական կանչելով զինքը, գրեթէ բռնի Կովկաս կը ղրկէ, իր ինքնագլուխ ահաբեկումներուն համար: Այդ մասին գրելէ առաջ, լայն տեղ տամ մեր վաստակաւոր ընկերներուն, Դրոյի եւ Ռուբէնի, որոնք իրենց յուշերուն մէջ կը խօսին Առիւծ Աւագի մասին, հայ–թաթարական ընդհարումներու ընթացքին:

Ողբացեալ ընկեր Դրօն իր յուշերու հրատարակութեան առթիւ կը գրէ «Վէմ»ի մէջ.—

« Հայ–թաթարական կռիւներուն ժամանակը Առիւծ Աւագ մասնաւոր խումբ մը ունէր, կազմուած իր հայրենակիցներէն: Շատերը Աղբիւր Սերոբի կամ Անդրանիկի զինուորներէն էին, բայց իրենց հրամանատարը Կոտոյի Հաճին էր:

Հաճին խելօք եւ չափազանց խորամանկ, խնդիրներին լրջօրէն մօտեցող, հեռատես ու փորձուած խմբապետ էր:

Իսկ Առիւծ Աւագ, բնութեան բիրտ ու անտաշ զաւակ, խիստ յախուռն, կրքոտ ու զուսպ եւ միաժամանակ պարզ մանկան մը պէս, վճիտ հոգիով, նրա աչքին Հաճին նոյնիսկ «Քաչալ Անդրանիկայ» զինուորներից էլ չէր, այլ «Ֆալնտազով» գլուխ պահող մի մարդ, եւ իր հրամանատարը:

Այս առթիւ միշտ կ'ըսէր իր գաւառաբարբառով.

— Հէ՜յ, հէ՜յ աշխարհ, քեայ խիմ անողին ի՞նչ ասեմ, Սերոբ փաշայի մահէն ետքը քաչալ Անդրանիկը ենոր փոխանորդ է դարձեր, ենոր զինուորներն ալ զիմ գլխին հրամանատար ...

Առիւծ Աւագ ասում էր կէս հեգնանքով, կէս արհամարհանքով, Սերոբ փաշայի մօտն ի՞նչ էին էտոնք:

Հայկական գիւղ մը պաշարուած է Թաթարներով, այդ գիւղին օգնութեան եկողներն ալ զանոնք կը պաշարեն, որոնց հրամանատարն է Դրօն: Երկու կողմն ալ անխնայ կրակ են թափում միմիանց գըլխին:

Այդ վայրկեանին, Առիւծ Աւագ չգիտեմ որ գիւղից կայծակի արագութեամբ իր խմբով օգնութեան հասաւ, հեծած իր գեղեցիկ սպիտակ նժոյգը, լսելով իմ զինուորական հրամաններս բղաւեց ամբողջ իր կոկորդով.

— Տօ ք... մըլլի ողէք, էտա պրիցել ի՞նչ է... Ես տասնեակ տարիներ զինուորութիւն եմ ըրի, չեմ խասկըցեր պրիցել ինչ է, վառէք հա վառէք:

Եւ դառնալով քիւրտ Խէչոյին, որ իր խումբի մէջն էր, հրամայեց.

— Տղայ Քրտօ, քշէ թշնամուն վրէն, եւ իր ամեհի ձին քառասմբակ ուղղեց դէպի Թուրքերի դիրքերը: Նրան հետեւեցան իր խումբի միւս զինուորները:

Փոթորիկ էր կարծես, որ սլացաւ ճանապարհին իր ամեհի ուժին տակ խորտակելով ամէն բան:

Ես ինձ չափազանց նուաստացած զգացի, ամօթից գետին էի ուզում մտնել:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(1)

(Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՐՔԻ ցուցահանդէս բացուեցաւ, Յունիս վերջին Մոսկուայի Պետական Գրադարանին մէջ։ Երկու հազարէ աւելի գիրքեր հոն տարուած էին Հայաստանէն, ձեռագիրներ, լուսանկարներ, գիրքեր։ Մէկ մասը տարուած է ձեռագրերու մեծ Մատենադարանէն։ Ձեռագրերուն մէջ կարելի է տեսնել բնօրինակներ եւ լուսանկարուած նմոյշներ։ Մասնաւոր բաժին մը նուիրուած է հայկ. տպագիր գրքին, առաջին թիւէն 1512–1850։ Չափազանց շահեկան են հայ պատմաբաններու, փիլիսոփաներու առաջին աշխատութիւնները, Պուշկինի Լերմոնտովի եւ դասական միւս բանաստեղծներու ստեղծագործութիւններու, ինչպէս եւ Հոմերոսի «Իլիական»ի աշխատութիւններու թարգմանութեանց հրատարակութիւնները։

Մասնաւոր ուշադրութիւն տրուած է հայ դասականներու ստեղծագործութեանց։ Մեծ բաժին մը նուիրուած է խորհրդահայ իրականութեան։ Հայերէնի թարգմանուած են Մարքսի եւ Էնգէլսի գրեթէ բոլոր հիմնական աշխատութիւնները, Լենինի երկերու 35 հատորները։ Գեղարուեստական գրականութեան բաժնին մէջ խորհրդահայ եւ ռուս եւ արեւմտաեւրոպական դասականներու երկերու, եղբայրական հանրապետութեանց գրողներու գրքերուն թարգմանութիւնները։ Ցուցադրուած են Ա. Իսահակեանի, Ե. Չարենցի, Դ. Դեմիրճեանի, Յ. Յակոբեանի, Ս. Զօրեանի, Գ. Սարեանի գրքերը։ Ցուցադրուած են նաեւ ուսումնա-մանկավարժական գրականութեան, արուեստի վերաբերեալ գրականութեան եւ այն գիրքերը որոնք Խ. Հայաստանի մէջ հրատարակուած են Մոսկուայի հայկ. արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակի առթիւ։

ՀԱՅԿ. ԿԵՐՊԱՐՈՒԵՍՏԻ ցուցահանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս ութին, ի ներկայութեան Խ. Միութեան մշակոյթի նախարարին, Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարներուն, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան նախագահին եւ ուրիշներու։

Իր ճառին մէջ մշակոյթի նախարարը Ն. Ա. Միխայլովը ընդգծեց որ հայկական արուեստի եւ գրականութեան այս ցուցահանդէսը հայ ժողովուրդի մշակութային նուաճումներուն նուիրուած սաւղատեան է (ռըվիւ), անոր մշակոյթի տօնը։

Հայաստանի մշակոյթի նախարար, Ա. Խ. Շահինեան համառօտակի նկարագրեց նկարիչներու ստեղծագործական նուաճումները։

Հայաստանի նկարիչներու միութեան վարչութեան նախագահ Գ. Մ. Գիւրջեան շնորհակալութիւն յայտնեց հայ նկարիչներուն ցոյց տրուած բացառիկ, ջերմ ընդունելութեան համար։

Ներկայացուած էին Հայաստանի կերպարուեստի աւելի քան 160 վարպետներու գործեր։

Բոլորին ուշադրութիւնը գրաւած էին Մ. Սարեանի դիմանկարներն ու բնանկարները, Գ. Մ. Գիւրճեանի նկարները, Յ. Մ. Զարդարեանի «Նախաշաւիղը» ուր վերարտադրուած է Խաչատուր Աբովեանի կերպարը, Ա. Ղ. Պապեանի «Պատանի Դաւիթը», Գ. Ս. Խանջեանի «Անահիտ», (Հայկական հէքեաթ) նկարները եւ ուրիշներ։

Քանդակագործութեան բաժնին մէջ գնահատուեցան Ա. Մ. Սարգսեանի, Ս. Լ. Ստեփանեանի, Ս. Ի. Բաղդասարեանի, Ղ. Գ. Զուբարեանի եւ ուրիշներու գործերը։ Գրչական (կրաֆիկ) գործերու մէջ ուշադրաւ են Ս. Ա. Յարութիւնեանի, Յ. Գ. Կիւրճեանի, Հ. Լ. Ռուխկեանի եւ ուրիշներու գործերը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ տասնօրեակին առթիւ, «Արհեստագիտական վարպետութիւն եւ բարձր մշակոյթ» խորագրին տակ Մոսկուայի «Սովետսկայա Կուլտուրա» թերթը գնահատական տողեր կը նուիրէ Մոսկուայի հայկ. տասնօրեակին։ Երգեցիկ խումբը հանդէս եկաւ բազմապիսի ծրագրով։ Երգչախումբի երգերը ուշադրաւ էին իրենց անկեղծութեամբ, գեղարուեստական խոր արտայայտութեամբ եւ լայն արձագանգ կը գտնէին ունկնդիրներուն մէջ։ Հայաստանի երգեցիկ խումբը ունի երգային գերազանց արուեստագիտութիւն։ Կատարման անաղարտութիւնը, բնական չեշտաւորումը, անբասիր կշռոյթը, հիւթալի ձայներու միաձուլութիւնը կը վկայեն խումբին երգային բարձր մշակոյթը։ Խումբին կատարման մասնաւոր գեղեցկութիւնը ձայներու քնքուշ հնչիւնն է, եւ գերազանցապէս քնարական։

Թ. Ալթունեանի ղեկավարութեամբ Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած համերգները մեծ յաջողութիւն էին, ինքնատիպ եւ ազգային բնոյթ կը կրէին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԱՒՐԻԶԷՆ կը հաղորդեն թէ ընկ. Վրացեան Մայիս 30ին հոն հասնելով, արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան։ «Արարատ»ի սկաուտները, Հ. Օ. Մ.ի վարչութիւնը, Ատրպատականի Թեմական Խորհուրդի անդամները, կուսակցութեան ներկայացուցիչները բազմաթիւ ծաղկեփունջերով դիմաւորեցին ընկերը։ Խուռներամ բազմութիւն մը հաւաքուած էր նաեւ Առաջնորդարանը։ Ընդհ. ծափերու մէջ ընկեր Վրացեան պատշգամ ելաւ եւ յորդորեց որ սիրեն մեր մշակոյթը եւ հայրենիքը։ Նոյն իրիկունը Հ. Օ. Մ.ը թէյասեղան մը տուաւ ի պատիւ ընկ. Վրացեանին։ Յունիս մէկին Թաւրիզի հայութիւնը հաւաքուած էր Կուլտուրականի բակը։ Ներկայ էին 900 հոգի (գաղութին թիւն է 4500 հոգի)։ Ընկ. Վրացեան խօսեցաւ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մեր մըտահոգութեանց մասին։ Ճեմարանի դըրքոյկներու սպառումէն գոյացաւ 30.000 րիալ։ Յունիս երեքին ընկեր Վրացեան վերադարձաւ Թեհրան։

ԸՆԿ. ԴՐՈՅԻ յիշատակին հոգեհանգիստ կատարուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ նախաձեռնութեամբ «Արմենիա» Մշակութային ընկերակցութեան, Քրիստափոր-Ռոստոմ եւ Զաւարեան գոյգ մասնաճիւղերուն։ Խօսած է ընկ. Տիգրան Աւագեան, որ ներկայացուցած է Դրօն, շեշտելով անոր խիզախութիւնները։ Խօսած է նաեւ ընկեր Աշոտ Արծրունի անձնական յուշեր պատմելով Դրոյի կեանքէն։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Առաջն. Տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեանի քահանայութեան 55ամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի Թաւրիզի մէջ։ Վաստակաւոր հովեուորականը 45 տարի եղած է առաջն. փոխանորդ եւ մեծապէս գնահատուած է իր թեմին մէջ։ Գործօն աշխատակիցն էր երջանկայիշատակ Մելիքթանգեան արք.ի։

ՊՈՍԹԸՆԻ նոր եկեղեցիին հիմնարկէքը տեղի ունեցած է Յունիս 9ին։

ԲԱՐԵՐԱՐՈՒՀԻ Օր. Լ. Գարակէօզեան Ամերիկայէն Սուրիա այցելութեան առթիւ գացած է նոր Ամանոսի Ահրամճեան ազգ. վարժարանը առաջնորդութեամբ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի, Պ. Ռ. Մավիսագալեանի եւ Տիկին Դաւիթեանի։ Ի պատիւ օրիորդին եղած են արտասանութիւններ եւ երգեր եւ աշակերտները առ ի երախտագիտութիւն ծաղկեփունջ մը նուիրած են։

ՀԱՅ ԵՐԳՉՈՒՀԻ Աստղիկ Անդրէասեան 75 մրցակիցներուն մէջ առաջնութիւն շահած է Քալիֆորնիոյ Աստամնաբուժական ընկերութեան բացած մրցումին, ստանալով հազար տոլար։

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ երիտասարդ նկարիչները նկարահանդէս մը տուած են Մայիս 29էն Յունիս վեց, Ամերիկեան համալսարանին մէջ։ Մեծ ուշադրութիւն գրաւած են Արշակ Գառնիկեանի նկարները։ Այս նկարիչը արդի նկարչութեան հետեւողներէն է։ Ուշադրաւ են իր «Հայկական հիւղաւանը» եւ «Հիւանդը» նկարները։

ԱՆԳԼԻԱԳԻՐ հեղինակի մը՝ Անուշաւան Սիմոնեանի «Պատիւ եւ Արդարութիւն» թատերախաղը հայերէն լեզուով բեմադրուեցաւ Պէյրութի Սէն Ժօզէֆ համալսարանին մէջ։ Թատերագիրը յաջողած է օժտել այս ընտանեկան ողբերգութիւնը բարոյական լուրջ սկզբունքներով եւ հետաքրքրական գործողութիւններու զուգորդութեամբ։ Ներկայացումը գտած է բացառիկ յաջողութիւն մը։

ՈՒԻԼԵԸՄ Սարոյեանի նոր գործը «Մամա այ լըվ եու» (Մայրիկ, կը սիրեմ քեզ) որ հրատարակուեցաւ Հիւս. Ամերիկայի մէջ, կը բաղկանայ 245 էջերէ։ Գիրքը կը նկարագրէ փոքրիկ աղջկան մը սքանչելի տասը տարիները։ Աղջիկը շուտով կը դառնայ դերասանուհի մը (ստար) թէեւ պիտի ուզէր որ Պէյսպոլի ստար մը ըլլալ եւ, մանաւանդ պիտի նախընտրէր որ հայրը եւ մայրը ամուսնալուծուած չմնային։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Յունիս 10ի կիրակին տեղի ունեցաւ Հայ Մարզականին տարեկան ճաշը Մարնի ափը, գեղեցիկ շալէի մը մէջ։ Հակառակ աննպաստ օդին, խաղացողները, վարիչները եւ համակիրները եկած էին իրար գտնել հաճելի եւ ջուարթ մթնոլորտի մը մէջ։

Բազմաթիւ ճառեր խօսուեցան։ Ամէնքն ալ բաժակ պարպեցին Հայ Մարզականին կենացը, երկար կեանք մաղթելով։

Բոլորն ալ շատ ուրախ էին որ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը յառաջիկայ տարի ալ պիտի կրնայ յառաջդիմել պատուոյ բաժանումին մէջ, ուր միայն 12 ընտրեալ խումբեր կրնան մասնակցիլ Ֆրանսայի ամաթէօր ախոյեանութեան։

Խաղացողները խոստացան իրենց ոտքերը եւ սիրտը տրամադրել կլոր գնդակի ծառայութեան, որպէսզի Հայ Մարզականին դրօշը փայլի մարզադաշտերուն վրայ։

Խումբին քանի մը Ֆրանսացի խաղացողները դիտել տուին թէ «միւս ակումբներու մէջ միայն ընկերներ ունէին, իսկ Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին մէջ բարեկամներ ունին»։

Վարիչները որոնք իրենց յարատեւ ջանքերով այնքան օժանդակեցին խումբին յառաջդիմութեան, թելադրեցին խաղացողներուն աւելի եռանդով աշխատիլ գալ տարի, փայլուն յաջողութիւններ շահելու համար։ «Պէտք է յաղթել, ըսին, ցոյց տալու համար հասարակութեան Հայուն կամքը եւ ուժը դաշտին վրայ, եւ հաստատելու համար թէ լաւագոյնս կը պատասխանենք Յոբնալի խօսքին։ «Առողջ միտք, առողջ մարմինի մէջ», քանի որ մարմինը հոգիին առողջութեան կարեւոր պայմանն է։

Հաւաքոյթը վերջացաւ ջուարթ մթնոլորտի մը մէջ, վերյիշելէ ետք Ֆութպոլի հիմնադիրներէն Քրիստափոր Ուզունեանի անունը։ Երաժիշտներ, երգիչներ եւ պարողներ կային դեղին եւ սեւ շապիկներու տակ, գոյներ որոնք կը մնան ցուրտ Ալֆորվիլի մէջ կ'ապրի առողջ եւ եռանդուն երիտասարդութիւն մը՝ գիտակից իր ազգային զգացումներուն։

Այսպիսի երիտասարդներու հետ, Հայը կրնայ հպարտանալ, որովհետեւ իր դրօշը կը ծածանի ուժով եւ բարձր։

ՏՐ. ԺԱՆ ՄԵՏԱՔՍԵԱՆ

Յ. Գ.— Այս շրջանին Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը ընդհ. դասաւորման մէջ 8րդ վերջացուց 45 կէտով։ Առաջինը՝ Ֆոնթէնպլօ 60 կէտով կը մտնէ Ֆրանսայի ամաթէօր ախոյեանութեան մէջ։

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Եւ օրպէսզի չնկատէն նրան, նա հեռանում էր եւ նորից մօտենում էր։ Երբ մի անգամ եւս հեռացաւ, ես վազեցի դէպի խոհանոցը, այնտեղից վեր առի մի բաւական խոշոր փայտի կոճղ, բերեցի, դրեցի ուղիղ այն գծի վրայ, որտեղից նա մօտենում էր լուսամուտին։ Երբ կրկին անգամ եկաւ նա, ոտը դիպաւ կոճղին եւ մի լաւ գլուխկոնծի տուեց բակի սալերի վրայ։ Էլ չեմ իմանում, գլո՞ւխը կոտրեց, թէ քիթը, բայց մի խոր «ա՜խ, վա՜խ» գոչեց եւ կաղկղալով հեռացաւ։

— Չիմացա՞ր ով էր։

— Ինչպէս չիմացայ, ներքինի Բաղոսն էր, տիկնոջ ներքինին։

— Այդ անպիտանին սպանելու է... չան նման սատկեցնելու է... մրմռաց ծերունին զայրացած ձայնով։

— Նա իր վարձը ստացաւ... պատասխանեց պատանին եւ դարձեալ դուրս եկաւ սենեակից։

Ծերունին մնաց միայնակ։ Տխուր էր նա, տխուր ոպէս արդար սրտմտութիւն։ Ամբողջ կէս դար վկայ էր եղել նա այդ տան լաւ եւ վատ գործերին, տեսել էր նրա չարն ու բարին, ուրախացել էր նրա բախտաւորութեան հետ, ցաւացել էր նրա դժբախտութիւնների հետ, բայց երբեք նրա սիրտը այնպէս դառնացած չէր եղել, ոպէս այդ վերջին օրերում։ Նրան դեռ բոլորովին պարզ չէր, թէ ի՛նչ էր կատարւում իր շուրջը, բայց մի խուլ, ներքին բնազդմամբ զգում էր, որ լաւ բան չէր կատարւում։ Մօր լրտեսները շրջապատում են որդու բնակարանը... որդին մօրից ծածուկ գործեր է կատարում... գիշերները անծանօթ անձինք են մտնում ամրոցը, դուրս են գալիս... մարդիկ միմեանց ականջին են խօսում...։ Ի՞նչ էին նշանակում այդ բոլոր կասկածոտութիւնները։ Ծերունին ինքն իրան հարց էր տալիս, բայց նրա պարզ եւ անկեղծ սիրտը մնում էր առանց պատասխանի։

Այդ մտայուզութեան մէջ նստած էր նա եւ խոժոռ դէմքով սպասում էր, մինչեւ նախասենեակում լսելի եղան ծանր ոտնաձայներ, դռները յետ գնացին, ներս մտաւ Սամուէլը, իսկ նրա ետեւից՝ նրա երկու զինակիրները, որ կանգնեցին դրան աջ եւ ձախ կողմերում։

— Բարի երեկոյ, սիրելի Արբակ, ասաց նա ուրախ ձայնով եւ մօտեցաւ, ձեռքը դրեց ծերունու ուսի վրայ, հարցնելով.— Երեւի, երկա՞ր սպասել տուի քեզ։

Երիտասարդի ուրախ տրամադրութիւնը փոքր ինչ վանեց ծերունու թախծութիւնները եւ սա, ծանրացած գլուխը վեր բարձրացնելով, հարցրեց.

— Ինչո՞ւ այդքան ուշացար։

— Հեշտ չէ բարեկամներից ու սիրելիներից շուտով բաժանուելը, յարգելի Արբակ, կերանք, խմեցինք, համբուրուեցանք, բաժնուեցանք, դարձեալ մօտեցանք, դարձեալ համբուրուեցանք, եւ այսպէս կրկնելով ու կրկնելով, արեւը մտցրինք, օրը մաշեցրինք...։

Նա դարձաւ դէպի զինակիրները եւ ձեռքը շարժեց։

Նրանք գլուխ տուին եւ հեռացան։ Ներս մտաւ Յուսիկը, կանգնեց նրանց մէկի տեղում։

— Հիմա ասա, Արբակ, մօրս մօտ եղե՞լ ես, հարցրեց նա եւ անցաւ, յոգնած կերպով պառկեց իր դահաւորակի վրայ։

— Եղել եմ, պատասխանեց ծերունին, երկու անգամ։

— Ոչ, երեք անգամ, ընդմիջելով ուղղեց Յուսիկը։

— Հա՛, մեղայ Աստուծոյ, երեք անգամ, շարունակեց ծերունին, ծուռ կերպով նայելով պատանու երեսին. մէկ առաւօտեան, մէկ անգամ կէսօրին...

— Մէկ անգամ էլ երեկոյեան, ծիծաղելով աւելացրեց Սամուէլը։

— Հա՛, մէկ անգամ էլ երեկոյեան, կրկնեց ծերունին, զարմանալով, թէ ի՞նչ մի ծիծաղելու բան կար այդ հաշուի մէջ։

Սամուէլը մի փոքր ինչ խմած էր, եթէ ոչ նա երբեք սովորութիւն չունէր կատակներ անել իր դայեակի հետ, որին չափազանց յարգում էր։ Նկատելով ծերունու վշտանալը, փոխեց նա իր հեգնական եղանակը եւ բոլորովին լուրջ կերպով հարցրեց.

— Ուրեմն եղել ես մօրս մօտ։ Դէ՛, պատմիր, ի՞նչ պատրաստութիւններ է տեսել իմ ճանապարհորդութեան համար։ Ես առաւօտեան պէտք է գնամ, անպատճառ պէտք է գնամ...։

— Մօրդ ցանկութիւնն էլ հէնց այդ է, որ առաւօտեան գնաս, պատասխանեց ծերունին եւ, վեր կենալով իր տեղից, մօտեցաւ երիտասարդի դահաւորակին, նստեց նրա ներքեւ գորգի վրայ, որպէսզի իր ձայնը աւելի լսելի լինի։

Նա ամէն ինչ պատրաստել է տուել քո ճանապարհորդութեան համար։ Յիսուն երիտասարդներ, միադոյն-կապուտակ նժոյգների վրայ նստած, ամէնքը արծաթեայ զէն ու զարդով, կ'ուղեկցեն քեզ։

ՐԱՖՖԻ

— Համոզուած եմ թէ Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները ձեռք ձեռքի պիտի քալեն դէպի խաղաղութիւն եւ ընկերվարութիւն։ Մենք մեր կարելին պիտի փորձենք ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը. բայց եթէ տխուր պէտք ըլլայ մեզ պատերազմիլ, մենք միասին պիտի ըլլանք նորէն, ինչպէս վերջին պատերազմին ատեն, կռուելու համար յոգուտ մարդկութեան»։

Ինչպէս գիտել կուտան իրագէկներ, Մոսկուայի յայտարարութիւնը կը նուիրագործէ երկու պետութեանց հաշտութիւնը, կը ճշդէ անոնց տեսակէտները կարգ մը հարցերու մասին, բայց իրական նորութիւն մը չի յայտներ։ Մ. Նահանգներուն մէջ վերապահութեամբ ընդունեցան այս յայտարարութիւնը։ Անգլիոյ եւ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ վտանգաւոր կը գտնեն երկու համայնավար պետութեանց մերձեցումը եւ համամտութիւնը կարգ մը միջազգային խնդիրներու մասին։

ԵԳԻՊՏՈՍ ՑՈՒՑԱԴՐԵՑ ԻՐ ՆՈՐ ԶԷՆՔԵՐԸ

Յունիս 20ին հսկայական զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ Գահիրէի մէջ, ի ներկայութեան վարչապետ Կամալ Նասրի։ Զօրահանդէսին կը մասնակցէին ջոկատներ Յորդանանէն, Սուտանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Արաբիայէն։ Այս առթիւ ցուցադրուեցան նոր գնուած արդիական զէնքերը։ Ռուսական որսկան եւ ռմբաձիգ օդանաւեր կը սաւառնէին երկինքի մէջ, անգլիական հրասայլերու վերեւ։ Կ'երեւային նաեւ կարգ մը ֆրանսական հրասայլեր։ Զօրահանդէսը տեւեց երեք ժամ։ Բեռնաքարշ մեքենաներ, որոնք տասը մեթր երկայնութիւն ունէին, կը փոխադրէին սովետական թօրփիլները։ Յետոյ կուգային հարիւրաւոր չեխական կառքեր վեց անիւներով եւ ծանր գնդացիրներով, ինչպէս եւ հարիւրաւոր դաշտային ինքնագործ թնդանօթներ։

Բացի զինուորներէն, չքերթին կը մասնակցէին վեց հազար եգիպտացի ազգային պահակներ ալ։ Ջերմ ծափերու արժանացաւ Պաղեստինի զօրամասը, ռազմական համազգեստով եւ պողպատեայ սաղաւարտներով։ Եմէնի եւ Արաբիոյ զինուորները փոխան իրենց ազգային տարազին հագած էին եգիպտական համազգեստներ։

✕ Արեւմտեան երկիրներու մէջ մտահոգութիւն պատճառեց այն լուրը թէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով յանձն առած է ճարել Ասուանի ամբարտակին կառուցման բոլոր ծախքերը։ Մոսկուա կը հերքէ այս լուրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

74 ՀՈԳԻ ԿՈՐՍՈՒԵՑԱՆ օդանաւային արկածի մը հետեւանքով։ Նիւ Եորքէն 65 քիլոմեթր հեռու, վենեցուէլլական օդանաւ մը բռնկելով Ատլանտեան ովկիանոսն ինկաւ բոլոր ուղեւորներով։ Զոհերէն 24ը ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ էին որոնք Վենեցուէլլա կը վերադառնային, ամառնային արձակուրդի առթիւ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՈՒԺԻ մասին համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Ֆ---նսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ։— Անգլիոյ նախարարներէն մին Հիւս. Ամերիկա պիտի երթայ կիրակի օր, խորհրդակցելու համար հիւլէական փորձերու սահմանափակման ծրագրի մասին։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդը Գշ. օրուան յետաձգեց իր նիստը, որ յատկացուած է Ալժերիոյ հարցին քննութեան։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խորհրդարանը վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, 24ի դէմ 64 ձայնով։ Ընդդիմադիրները քննադատած էին արտաքին գործերու նախարարին փոփոխութիւնը, ամբողջ կառավարութեան վերագրելով Մոշէ Շարէթի ձախողանքը։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ տեղեկագրին հրատարակութեան առթիւ մեծ իրարանցում կը տիրէ բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց շարքերուն մէջ։ Ֆրանսական մամուլն ալ սիւնակներ կը նուիրէ այս հարցին, վերլուծելով համայնավար կուսակցութեան վերջին յայտարարութիւնը որ շփոթութեան մատնած է շարքերը։ Իտալիոյ մէջ բացառիկ ժողովներ կը գումարուին, Թոլլիաթթիի շրջանցալից յայտարարութեանց առթիւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (20 Յունիս) — Զոյլ ոսկի՝ 451.000, նափոլէոն 3210, զուից. 3030, անգլիական 4030, քսան տոլարնոց 16040, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1040, տոլար 388, զուից. 92.75, պելժ. 7.70, լիր 0.60, փեզեթա 8.75։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային մշակութային Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութեանց շարք մը։ Առաջինը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահը։

Նիւթ՝ Հին եւ նոր սերունդը։

Կը նախագահէ Պ. ԹԷՐՋԻՊԱՇԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։ Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսին «Քրիստափոր» խումբէն Օր. Անահիտ Մարկոսեան, Պ. Պ. Ժիրայր Միրիճեան, Լեւոն Գլըճեան եւ Ժան Պըժեան։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶ.— Սրտի պարտք կը զգամ մասնաւոր շնորհակալութիւններս յայտնել իսթանպուլահայ ճարտար վիրաբոյժ Տոքթ. Պերճ Շահէնի, որ Պոլիս գտնուած միջոցիս «Իւլուէո»ի բարդ եւ յաջող գործողութիւն մը կատարելով, փրկեց կեանքը»։

Տիկ. Աղաւնի Նիկողոսեան

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները։

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ա. Գառնիկ Ասլանեան եւ զաւակները կը յայտնեն իրենց բարեկամներուն թէ այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն յետ պատարագի (ժամը 11) իրենց կեսրոջ եւ մեծ մօր՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ,

իր նահատակ ամուսնոյն եւ չորս նահատակ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ իր նահատակ տագրոջ եւ անոր զաւկին յիշատակին։

⁂

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Թագուհի Վարդերեսեան եւ Տօրումեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պատարագ իրենց ամուսնոյն եւ փեսին՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԵՐԵՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

⁂

Տիկին Մաննիկ Քոչարեան եւ զաւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Քոչարեան ընտանիքի մեռած անդամներուն, Միքայէլ Սարգիսեանի, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Կոստանեանններու յիշատակին։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր բարերար Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երգչախումբի։ Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի մասնակցիլ յարգանքի այս արարողութեան։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած «Սիփան - Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ։ Այս կիրակի ժամը 4էն 10 Ազգ. Տան թատերասրահը։ 32 րիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրենք երգչախումբին բոլոր անդամները եւ համակիրները։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի դպրոցին աշակերտներուն տարեվերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցին սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ հասարակութիւնը։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անի հայկական դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պառ տիւ Կրան Փէնի սրահին մէջ։

Ուսուցիչն է Պ. Վ. Մխիթիք (Վ. Պապուխեան) որ երեք տարի է կը պաշտօնավարէ ձեռնահասօրէն։

Գեղարուեստական բաժին երկսեռ աշակերտութեան կողմէ մանկական թատերախաղ մը, երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալներ։ Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն եւ հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր աշակերտները։

Մուտքը ազատ է։

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Լուսաւորչ. հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2.30ին աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հաւատացեալ ժողովուրդը Սէնթ Անթուանի լուսաւորչական եկեղեցիին մէջ։ Պիտի քարոզէ Քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի տարեկան դաշտահանդէսը Յուլիս 22ին, Սէն Ժիւսթ։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Ընդարձակ պարտէզի մէջ առանձին տնակ մը, երկու մեծ սենեակ, պատշգամով, խոհանոց եւ կառատուն յարմարութեամբ։ Ազատ է մինչեւ Օգոստոս 15։ Ամիսը 30.000 ֆրանք։

Գրել ֆրանսերէն կամ ռուսերէն՝

Mme. Gedeminas, Villa Caprice
Route de Grasse - Antibes (A. M.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնփուա։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Բ. Պասմաճեանի բնակարանը։ Օրակարգ.— Ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՎԻԷՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Աղքատախնամին Յունիս 15ի ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով, Բ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Յուլիս 2ին, ժամը 20.45, 32 րիւ տը Թրէվիզ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Օգնական խոհարար մը Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան համար։

Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 րիւ տը Թրէվիզ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաշխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին։ Կիրակի, 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ. Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Հայկ Թուղլաճեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Ռէնսի - Վիլմոմպլի մէջ փոխան ծաղկեպսակի հանգանակուած գումարէն՝ 2250 ֆր. Կապ. Խաչին եւ 2250 ֆր. Կ. Խաչին յատկացուած է։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Վանի Արտամետ գիւղացի Ռաֆայէլ Տէյիրմէնճեան կը փնտռէ իր գիւղէն հայրենակից մը։ Կը կարծէ թէ մեծ մասով կը գտնուին Պոսթընի շրջակաները։ Տեղեկացնել՝

4, Rue Jeanne d'Arc, Asnières
(Seine - France)

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին — Սրահ Մազընօ

Երկուեւկէս ժամ ծիծաղ պատճառող ազգային կատակերգութիւն մը

ՄՆԿԼՋԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք արար, հեղինակ՝ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը մասնակցին (Այբուբենի կարգով) Օրիորդներ Մարի Ափարեան, Լուիզ Թօփսաքալեան, Շողակաթ Խրալեան եւ Վարդուհի Միքթիք։

Պարոններ՝ Արզումանեան, Միսաք Խրալեան, Յարութիւն Դանիէլեան, Ժան Մակարեան, Օննիկ Յակոբեան։

Մուտքի գիները՝ 200, 300 եւ 500 ֆրանք։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 23 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7611 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3422

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՄ?

Իրարանցումը կը շարունակուի բոլոր երկիրներու համայնավար կազմակերպութեանց մէջ, Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին հրապարակութենէն ի վեր:

Առաջին անգամ, երբ կարգ մը լուրեր երեւցան այդ մասին, շատեր վերապահ դիրք մը բռնած էին: Կը կարծէին թէ վաւերական չէ տեղեկագրին պատճէնը: Բայց այժմ ոչ մէկ տարակուսին այդ մասին:

Ընդհակառակն, կարգ մը համայնավար կազմակերպութիւններ ցաւ կը յայտնեն որ Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն ինք չհրապարակեց այդ պատմական տեղեկագիրը, եւ հիմա ստիպուած են զայն կարդալ «քաղքենի» թերթերու մէջ:

Եւ ամէնքն ալ սկսած են տեսութիւններ պարզել այդ յայտնութեանց մասին, նեղացուցիչ հարցումներ ուղղելով իրենց վարիչներուն եւ Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէին:

Հիմա որ լեզուները բացուած են, իւրաքանչիւր երկրի համայնավար կեդրոն տեսակէտներ կը յայտնէ համաձայն իր հայեցողութեան կամ տեղական պայմաններուն:

Առաջին առթիւ, բաւական խիզախ դիրք մը բռնեցին լեհական եւ չեխական կազմակերպութիւնները:

Անգլեւսաքսոն ճակատը նախ գոհացաւ կարգ մը հարցումներ ուղղելով, յետոյ սկսաւ տեսակէտներ յայտնել:

Իսկ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլիաթթի մեծ յուզում պատճառեց, գրաւոր եւ շատ երկար տեսակցութիւն մը հրատարակելով ուղեկից ամսագրի մը մէջ:

Այս հրատարակութիւնը մեծ ուշադրութիւն գրաւեց ամէն տեղ. վասն զի Թոլիաթթի վարիչն է արեւմտեան Եւրոպայի համայնավարական ամենազօրաւոր կազմակերպութեան, մօտ երկու միլիոն անդամներով:

Իր պատճառաբանեալ յայտարարութեանց մէջ, Իտալիոյ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կը յանգի որոշ եզրակացութեան մը, — այլ եւս կարելի չէ հետեւիլ ռուսական կաղապարին:

Տարիներ առաջ, 1948ին, այս դիրքը բռնած էր Թիթօ, մերժելով հնազանդիլ Մոսկուայի հրահանգներուն: Եւ չարաչար պատժուեցաւ, իբրեւ «լրտես, լպրծուն օձ, դաւաճան» եւայլն:

Թիթօ մնաց հաստատ՝ իր տեսակէտին վրայ, — Համայնավարական իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն պէտք գործէ անկախ՝ իր երկրին մէջ:

Տասը տարին չլրացած, երէկուան դաւաճանը իր իսկ երկրին մէջ կ'ընդունէր այցելութիւնը մառէշալ Բուլկանինի և Նիկիտա Խրուշչեւի, որոնք ներողութիւն խնդրեցին, ամէն մեղք ձգելով դաւաճան Բերիայի վրայ:

Ապա իրենց կարգին Մոսկուա հրաւիրեցին Թիթօն, որ դեռ նոր վերադարձաւ աննախընթաց պատիւներ վայելելէ վերջ:

Իտալիոյ համայնավար առաջնորդը զարմանքով դիտել կուտայ.

— «Խ. Միութեան այսօրուան վարիչները աւելի լաւ կը ճանչնային Սթալինը քան մենք... Առաջ ամէն բարիք կը վերագրէին մէկ մարդու գերմարդկային յատկութեանց, այժմ ամէն չարիք կը վերագրեն անոր նոյնքան բացառիկ, նոյնիսկ ցնցող թերութեանց»:

Եւ կը սպասէ որ լուսաբանեն...

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Քաղաք. Բիւրոն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց Յունիս 18ին, աւելի զգուշաւոր:

Կը թուի թէ ապակեդրոնացման հոսանք մը սկսած է, — Հաւատարիմ Լենինի, բայց կարելի եղածին չափ ազատ՝ Մոսկուայի լուծէն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

Վարչապետը երրորդ անգամ վստահութիւն շահեցաւ առջի օր, Ազգ. Ժողովին մէջ: Քուէարկութեան դրուած էին երեք բանաձեւեր: Առաջինը՝ ծերութեան թոշակի դրամական միջոցներու մասին (նոր տուրքեր) քուէարկուեցաւ 124ի դէմ 263 ձայնով: Երկրորդը՝ նպաստընկալներու մասին՝ 123ի դէմ 314 ձայնով: Իսկ ամբողջ օրինագիծը քուէարկուեցաւ 35ի դէմ 341 ձայնով: Այժմ օրինագիծը յղուած է Ծերակոյտին, որ նախապէս ժխտական դիրք բռնած էր եւ իր վերջնական վճիռը պիտի տար երէկ, ուրբաթ:

Ազգ. Ժողովին մէջ թեր քուէարկած էին համայնավարները եւ կեդրոնի երեսփոխանները, իսկ դէմ՝ աջակողմեանները եւ փուժատեանները:

Ինչպէս գիտէք, այս օրինագծին շնորհիւ 140 միլիառ Ֆրանք պիտի ճարեն, վճարելու համար իբր 5.500.000 ծերունիներու յաւելեալ թոշակները, տարեկան 31.200 ֆրանք՝ անոնց որ 201.000 ֆրանքէն (ամուրիներ) կամ 258.000 ֆրանքէն պակաս եկամուտ ունին (ամուսնացածներ):

Նոր տուրքերէն մին, 100.000 Ֆր. պիտի գանձուի այն ինքնաշարժներէն որոնց կարողութիւնը 16 ձիու ուժէն վեր է: Ելմըտական նախարարին հաշուով այս չարքէն 18.500 ամերիկեան կառքեր կան. ուրեմն հասոյթ կը սպասուի 1.850.000.000 Ֆր: Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ այս տուրքին հետեւանքով կրնայ դադրիլ ամերիկեան կառքերու ներածումը, մեծ վնասներ պատճառելով Ֆրանսայի: Իւրաքանչիւր ներածուած կառքի համար պետական գանձը կը շահի 650.000 Ֆր. (մաքսատուրք), ինչպէս եւ 350.000 Ֆր. փոխանակութեան սակին շնորհիւ, քանի որ ներածողներուն տոլար կը ծախէ 525 ֆրանքէն, փոխանակ օրինական 350ի: Մէկ խօսքով, պետական գանձը մէկ միլիոն Ֆրանքի հասոյթ մը կ'ունենայ իւրաքանչիւր մեծ կառքի վրայ: Անցեալ տարի Ֆրանսա 4611 մեծ կառքեր ներածեց Մ. Նահանգներէն: Եթէ ներածումը կանգ առնէ, պետական գանձը պիտի կորսնցնէ 4.611.000 Ֆր. ինչպէս կը բացատրէ «Ֆրանս-Սուառ», ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ յիշելով:

ՆՈՐ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ 25 Ֆրանսացիներ սպաննուած են Ալժերիոյ մէջ, վերջին 24 ժամերու ընթացքին: Զոհերուն մէջ կը գտնուին չորս սպաներ: Միեւնոյն ատեն ծանրապէս վիրաւորուած են 29 Ֆրանսացիներ:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ըմբոստները մեծ թակարդ մը լարած էին Սիտի Պէլ Ապպէսի մէջ, յարձակում գործելով հաբիւր զինուորներու եւ հինգ կառքերու վրայ: Ֆրանսացիները օգնութիւն պահանջեցին անթելով եւ կռիւը կը շարունակուէր մինչեւ Եչ. առաւ: Առաջին առթիւ սպաննուեցան տասը լեգէոնականներ: Ուրիշ ծուղակ մը լարուած էր Այն Շայրի մէջ, Մարոքի սահմանագլուխին մօտ: Այստեղ ալ ինը Ֆրանսացիներ ըսպաննուեցան եւ 11 հոգի վիրաւորուեցան: Օդնութեան հասած երկու կառքեր հրձիգեցան: Նոյն օրը ահաբեկները սրճարաններու մէջ ալ կրակ տեղալով սպաննեցին չորս Եւրոպացիներ: Հիւանդանոց փոխադրուեցան 11 ծանր վիրաւորներ:

Կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Օմալի մօտ, Ալժէ քաղաքէն 50 մղոն հեռու, 30 ըմբոստներու հետ: Ֆրանսական օդանա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

ՕՎԵՐՆԻԱՅԻ ԱՐՍԷՆ

Բոլորն ալ կը փառաւորուին, երբ լսեն կամ կարդան թէ Հայ մը փայլուն յաջողութիւն շահած է օտարութեան մէջ, այս կամ այն ճակատին վրայ:

Արդար հպարտութիւն:

Երբեմն ալ իրար կ'անցնինք, երբ աննպաստ լուր մը հրատարակուի Հայերու մասին, կամ հայկական անուն մը երեւայ քրէական արարքի մը մէջ:

Բարեբախտաբար հազուադէպ է վերջին պարագան:

Ահա ձեզի աւետաբեր լուր մը եւս.—

«Փառի-Փռէս» երէկ պատմութիւն մը հրատարակած էր «Պարոն Արսէն»ի մասին — «ծագումով Հայ, բայց պատուական Օվերնացի»:

Թերթը կը պատմէ թէ հին, անտէր դղեակներ կան Օվերնիա նահանգին մէջ, մոռցուած՝ նոյն իսկ տեղացիներուն կողմէ: Նահանգապետը ազդեր կը հրատարակէ, զանոնք չքնցնելու համար:

Եւ ահա մէջտեղ կ'ելլէ պարոն Արսէնը, «Հայ մը որ սիրահարած է Օվերնիայի»: Պարոնը հարստացած ըլլալով Փարիզի մէջ, այժմ իր դրամները կը ծախսէ այդ նահանգին մէջ:

Հին դղեակ մը կար Քորտի մէջ.— շէնքը տակաւին անվթար, բայց անտիրութեան մատնուած: Տեսակ մը «անծանօթ երկիր»:

Նահանգապետը կէս պաշտօնապէս կը հրաւիրէ Պ. Արսէնը, որ յանձն կ'առնէ ամէն զոհողութիւն կատարել, դղեակը նորոգելու եւ բնակելի դարձնելու համար:

Յետոյ ուրիշ հնօրեայ շէնքեր ալ կը յանձնեն, եւ Պ. Արսէն կը ստանձնէ «իսէր Օվերնիայի»:

Մարդը ոչ միայն շէնքերը կը նորոգէ, այլ եւ ճամբաներ կը շինէ, վարդեր կը տնկէ, մէկ խօսքով՝ շէնքերը եւ ամբողջ շրջապատը կը դարձնէ «երկիր դրախտավայր», հրապուրելով շրջիկները:

Թերթին թղթակիցը կ'ըսէ թէ Պ. Արսէն եթէ շարունակէ իր շինարար աշխատանքը, «ամբողջ Օվերնիան իրեն պիտի պատկանի տասը տարիէն»...

Որքան գիտեմ, այս «Պ. Արսէն»ը Փարիզի «Փոշոն» հաստատութեան տէրն է, Արսէն Տէր Յակոբեանց, հանրածանօթ իր առատաձեռնութեամբ:

Ամէն պարագայի մէջ, ահա մէկը որ իսկապէս պատիւ կը բերէ իր ժողովուրդին, իբրեւ «ղեկավար ճարտար» եւ վարպետ շինարար:

Անշուշտ նորութիւն մը չէ այս պարագան, որ պատահաբար կ'արձանագրուի տեղական թերթի մը մէջ:

Հազարաւոր Արսէններ կան որոնք ամբողջ քաղեր եւ գիւղեր շինած են վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, Փարիզէն մինչեւ Միջին Ֆրանսա եւ մանաւանդ Մարսէյլ:

Տակաւին չեմ խօսիր Միջին Արեւելքի մէջ կատարուած բազմազան շինարարութեանց մասին:

Ուրիշ ատեն փնտռա՞ծ են «Պարոն Արսէնները», երբ անոնք հող ունէին իրենց ոտքին տակ, իրենց հայրենի երկրին մէջ որ այնքան կը նմանի Օվերնիայի...

ՎԱՀԷ

«ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՈՐ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՍԹԱԼԻՆԻ ՀԵՏ ԷՐ ԵՐԷԿ»

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Խ. Միութեան ներկայ վարիչները Սթալինի մօտիկ գործակիցներն էին երէկ եւ թէ «անգամ մը որ իրենց կարգուսարքը պարտադրուի երկրի մը, կարելի չէ արգիլել ամէնէն բացայայտ ցեղծումները»: Այս առթիւ բացատրեց թէ Խրուշչեւի ճառը Սթալինի մասին՝ «ամենաքուռն ամբաստանագիրն է բռնակալութեան դէմ, բռնակալի մը կողմէ: Կարելի չէ այդ ճառը կարդալ առանց զարհուրանքի եւ զզուանքի: Խորհրդային համայնավարական կարգուսարքը որեւէ երաշխիք չի ներկայացներ այդպիսի ցեղծումներու դէմ: Ոչ հակակշիռ, ոչ ալ հաւասարակշռութիւն: Իշխանութիւնը չարաչար գործածած ատեն, միայն մահը եւ բռնութիւնը կրնան վերջ տալ այդ չարիքներուն, եւ այդ իսկ ապահովութիւն չէ, վասն զի Բերիան, զոր Խրուշչեւ Սթալինէն ալ դէշ կը գտնէ, հաւանաբար անոր պիտի յաջորդէր, եթէ բռնութեամբ անհետացուած չըլլային իշխանութեան հասնելու արշաւին մէջ, Սթալինի մահէն ետք»:

Պ. Տըլըս յետոյ դիտել տուաւ թէ մինչ Խ. Միութեան վարիչները «տրամադրութիւն կը յայտնեն խուսափելու համար Սթալինեան սխալներէն, եթէ կարելի է, նոյն բանը չենք կրնար ըսել Չինաստանի համար որուն համայնավար կուսակցութիւնը կը փորձէ իր կարգուսարքը տարածել ամբողջ Ասիոյ մէջ»:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Արտաքին նախարարը Պ. Փինօ Նիւ Եորքէն մեկնելէ առաջ, լրագրական ասուլիս մը սարքեց, ըսելով թէ շատ սիրալիր եղան խօսակցութիւնները ամերիկեան կառավարութեան հետ: Այս առթիւ բացատրեց թէ Ֆրանսա երբ կ'առաջարկէ ընդարձակել փոխանակութիւնները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, նոր եւ միակողմանի քաղաքականութիւն մը չի հետապնդեր, այլ կը ջանայ համոզել իր բարեկամները թէ ցանկալի է նոր քաղաքականութիւն մը Արեւելքի հետ: Յետոյ ըսաւ թէ որեւէ յուսախաբութիւն կրած չէ Ամերիկայի դիրքէն՝ Ալժերիոյ մասին: «Ֆրանսա ոչ դրամ, ոչ ալ զէնք խնդրեց Մ. Նահանգներէն: Ալժերիոյ խնդիրը Ֆրանսական հարց մըն է զոր ինք պիտի կարգադրէ եւ կ'ուզենք տեղեակ պահել մեր ամերիկացի բարեկամները»:

Միջին Արեւելքի մասին ալ խօսելով, Պ. Փինօ բացատրեց թէ Ֆրանսա գրեթէ միակն է որ քանի մը ամիսէ ի վեր զէնքեր կը ճարէ Իսրայէլի եւ թէ զէնքի հայթայթումը ուժերու հաւասարակշռութեան խնդիր մըն է:

ԴԵՐԱՍԱՆ Ս. ՍՈՒՐԱԲԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Ամերիկահայ թերթերէն ցաւով կ'իմանանք թէ Յունիս 3ին յանկարծամահ եղած է դերասան Սուրաբեան, Լոս Անճելըսի մէջ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունիս եօթնին:

Հանգուցեալ դերասանը ծանօթ էր իր ժողովրդական ներկայացումներով, Կովկասի, Պոլսոյ եւ Ֆրանսայի մէջ: Տարիներէ ի վեր կը գտնուէր Մ. Նահանգներ, վառ պահելով հայկական թատրոնը այդ հեռաւոր ափերուն վրայ, իր կնոջը հետ միասին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, «կոպտօրէն խեղաթիւրած է իրողութիւնը, յայտարարելով թէ Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ Գերմանիոյ միացման: Այս առթիւ կը հերքէ այն յայտարարութիւնը թէ Խրուշչեւ ըսած է որ կը նախընտրէ խորհրդային ճակատին կապուած 17 միլիոն Գերմանները միացնել այլ չէզոք Գերմանիոյ 70 միլիոն քաղաքացիներէն: Մոսկուայի կարծիքով, Գերմանիոյ միացման խնդիրը կրնայ կարգադրուիլ միայն բանակցութեամբ, արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ:

ՔԱՋ ԵՒ ԱՆՁՆՈՒԷՐ ՀՈՎԻՒԸ

ԽՄԲ. — Ընկեր Յակոբ Պապիկեան, որ 1940 – 45ին իբրեւ ատենապետը Հալէպի Թաղաք. ժողովին, ամենամօտ գործակիցն եղած է Զարեհ եպիսկ.ի, պարտականութիւն կը սեպէ հաստատել. —

Շատ մեծ ուրախութեամբ կը հետեւիմ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայկական կեանքին: Հալէպի Առաջնորդ եւ իմ Թանկագին բարեկամս՝ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեանի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին պահակալ ընտրութեան բարեպէշ լուրը, անհուն հրճուանքով եւ ուրախութեամբ համակեց զիս:

Անչափ եւ անսահման եղաւ նաեւ ուրախութիւնը անոնց, որ բախտն ունեցած էին մօտէն ճանչնալու այս անբասիր եկեղեցականը, արժանի այդ բարձր Աթոռին: Եւ այս վստահութիւնը, որ սիրելի ժողովուրդը միահամուռ կերպով ցոյց տուաւ առանց.ապրելու աջէն ու ձախէն փչող տաք ու պաղ քամիներու, արդիւնք էր արժանի գնահատութեան:

Ես աւելի մէկէն աւելի լաւ ճանչցած եմ Զարեհ եպիսկոպոսը: Ան բազմաթիւ անգամներ անձնուիրութեան, զոհողութեան եւ իր բարձր կոչումին գիտակցութեան փաստը ցոյց տուած է, մանաւանդ իր առաջնորդութեան երկարամեայ շրջանին:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի փոթորկոտ եւ բախտորոշ օրերուն, 1940 – 1945, բախտն ունեցայ աշխատակիցը ըլլալու Սրբազանին, Հալէպի մէջ: Խղճի հանդարտութեամբ եւ մեծ գոհունակութեամբ կը յայտարարեմ թէ իբրեւ քաջ հովիւ եւ իմաստուն առաջնորդ, Զարեհ եպիսկոպոս փրկարար դեր մը ունեցաւ եւ Բերիոյ Թեմի մեր ժողովուրդը առաջնորդեց ապահով հանգրուան մը, մնալով միշտ պատնէշին վրայ, եւ յաճախ ինքզինքը վտանգելով յօգուտ մեր ժողովուրդի բարօրութեան:

Այդ անփոխարինելի ծառայութեանց վկաները, որոնցմէ մէկն եմ ես, կ'ապրին այսօր Հալէպի մէջ եւ կը հաստատեն թէ՝ Նորին Սրբազնութեան աչալուրջ, գիտակից եւ խոհեմ աշխատանքներուն շնորհիւ Բերիոյ թեմին աւելի քան ութսուն հազար հայութիւնը հանգիստ եւ անվտանգ կեանք մը ապրեցաւ պատերազմի ամբողջ տեւողութեան:

Հայ ժողովուրդը պարտական էր այս անբասիր եւ ազգանուէր եկեղեցականին, եւ եղաւ վարձահատոյց, զայն բազմեցնելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին վրայ:

Եւ այժմ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի հայութիւնը իրաւամբ պիտի հետեւի իր արժանաւոր գահակալի՝ իր սիրելի Հայրապետին ձայնին, վստահ ըլլալով որ անոր առաջնորդութեան շնորհիւ նոր նուաճումներու պիտի տիրանայ, իր եկեղեցին ու մշակոյթը պիտի պայծառանան եւ մանաւանդ զերծ պիտի մնայ վտանգաւոր փորձութիւններէ, պիտի զանոյ միշտ հաւատարիմ քաղաքացի հիւրընկալ երկիրներուն եւ պիտի պանծացնէ Հայու անունը: Հեռու պիտի մնայ ամէն տեսակ խաղերէ եւ արկածախնդրութիւններէ, որոնք կրնան նսեմացնել Հայու բարձր անունը:

Երբ կը գրեմ այս տողերը, յուզումը կը ճմլէ կուրծքս, աչքերս կը թրջին եւ շարժանկարի նման տեսողութեանս առջեւ կը պատկերանան 1940 – 1945ի դժնդակ օրերը եւ չեմ կրնար կրկին ու կրկին հիացումս չյայտնել երկու անձնուէր եկեղեցականներու, որոնք Աւետարանի խկական հետեւորդները հանդիսացան. երկու երիտասարդ հոգեւորականներ՝ մէկը Հալէպի կեդրոնին մէջ, միւսը Ճէզիրէի խուովայոյզ շրջանին մէջ, հրաշագործ դեր մը ունեցան, պահելով ներդաշնակ եւ բոլորանուէր գործունէութիւն մը: Խորէն եպիսկ. Բարոյեան, այդ օրերուն առաջնորդական փոխանորդ Ճէզիրէի շրջանին, արհամարհելով կլիմայական վատառողջ պայմանները եւ բազմապիսի դժուարութիւններ, անմոռանալի ծառայութիւններ մատոյց եւ ամուր հիմերու վրայ դրաւ այդ նորահաստատ շրջանի ազգային — եկեղեցական գործերը:

Ըսէք, ո՞ր եկեղեցականը կրնար յանձնառու ըլլալ այնքան երկար ժամանակ, մանաւանդ այդ օրերու դժնդակ պայմաններու տակ, հոգեկան չարչարանքներու եւ անտանելի դժուարութեանց: Ցետագային, իբրեւ Դրան եպիսկոպոս, Լիբանանի առաջնորդ եւ Կաթող. Տեղապահ, Խորէն եպիսկ. ցոյց տուաւ անվիճելի փորձառութիւն եւ կարողութիւն, ազնուական չնաշխարհութիւն եւ ազգանուէր գործունէութիւն:

Հաստատ համոզումն ունիմ թէ, Կիլիկիոյ Աթոռին նոր գահակալը, Զարեհ եպիսկ. պիտի ունենայ բեղուն եւ օգտաշատ շրջան մը իր ժողովուրդը առաջնորդելով երջանիկ եւ ապահով հանգրուան: Մեծի Տան Կիլիկիոյ Աթոռը պիտի մնայ անսասան եւ պիտի դառնայ աւելի բարգաւաճ: Անթիլիասը պիտի ըլլայ մեր ազգային կրօնքի, հաւատքի եւ մշակոյթի վառարան մը եւ սկսած օրհնաբեր գործը պիտի մեծնայ, պիտի արմատանայ եւ պիտի բեղնաւորուի:

Ով որ կացնահարել կ'ուզէ այս բեղուն առաջադրութիւններով սկսուած նուիրական գործը, հարուածած կ'ըլլայ մեր գոյութեան կռուանը՝ Եկեղեցին եւ մեր յարատեւութեան փարոսը՝ Մշակոյթը: Ով որ չարաշահել կ'ուզէ ամբողջութիւնը եւ կ'ուրանայ բարձր արժանիքները նորընտիր գահակալին, ծառայած կ'ըլլայ մեր ժողովուրդին մէջ պառակտում եւ խառնակութիւն սերմանել ուզող կասկածելի տարրերու ձգտումներուն եւ մութ հաշիւներուն: Ով որ ազգային զգացում ունի եւ անկաշկանդ նկարագիր, կը լսէ խղճի ու ճշմարտութեան ձայնը, կը վախնայ Աստուծմէ եւ մէկդի կը դնէ քէնն ու ատելութիւնը:

Մարսէյլ ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԺԱ. — ԲԵՐԻԱՅԻ ՍԱՐՔԱԾ ԴԱՒԸ

Ինչպէս յայտնի է Վողնեսենսքի եւ Կուզնեցով ականաւոր եւ կարող վարիչներ էին: Որոշ ատեն մը անոնք շատ մօտ եղած էին Սթալինի: Կը բաւէ ըսել թէ Սթալին Վողնեսենսքի առաջին փոխ նախագահն ըրած էր նախարարներու խորհուրդին եւ Կուզնեցով Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար ընտրուած էր: Այն իրողութիւնը թէ ըՍթալին Կուզնեցովի վստահած էր Պետութեան ապահովութեան մարմիններու հակակշիռը, ցոյց կուտայ անոր վայելած վստահութիւնը:

Արդ, ինչպէս կ'ըլլայ որ այս անձերը իբրեւ ժողովուրդի թշնամի կը մատնուին եւ հաշուեյարդարի կ'ենթարկուին:

Իրականութիւնը ցոյց կուտայ որ «Լենինկրատի խնդիրը» նմանապէս հետեւանքն է Սթալինի մենատիրութեան, հանդէպ կուսակցութեան վարչակազմին:

Եթէ բնականոն վիճակ մը տիրէր կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի, ինչպէս եւ Քաղաք. Բիւրոյի Կեդր. Կոմիտէին մէջ, այս տեսակ հարցեր պիտի քննուէին համաձայն կուսակցութեան կանոններուն:

Պէտք է ըսենք թէ՝ կացութիւնը ա՛լ աւելի բարդացաւ պատերազմէն ետք: ըՍթալին աւելի քմահաճ, բիրտ եւ դիւրագրգիռ դարձաւ, մասնաւորաբար իր կասկածամտութիւնը աւելցաւ, եւ հալածախտը մեծ չափերու հասաւ: Իր աչքին թշնամի էին կուսակցական բազմաթիւ ընկերները: Պատերազմէն ետքն ա՛լ աւելի հեռացաւ հաւաքականութենէն: Ամէն բանի մասին առանձին որոշում կուտար:

Այս անհաւատալի կասկածամտութիւնը ճարպիկօրէն շահագործեց անարգ բանսարկուն, սարսափելի Բերիան, որ սպաննեց հազարաւոր համայնավարներ եւ օրինապահ քաղաքացիներ: Վողնեսենսքիի եւ Կուզնեցովի բարձրացումը կը մտահոգէր Բերիան:

Ինչպէս վերջերս հաստատեցինք, Բերիան էր որ «թելադրած» էր Սթալինի «շինծու» յայտարարութիւնները եւ անանուն նամակները, ինչպէս եւ զանազան լուր – լուրեր:

Կեդր. Կոմիտէն քննեց «Լենինկրատի խնդիրը» եւ իրենց իրաւունքին մէջ վերահաստատեց բոլոր այն անմեղները, որոնք ամբաստանուած էին: Արդարօրէն եւ ուրիշներ, որոնք այդ դատը սարքած էին, դատական ատեան ղրկուեցան: Անոնց դատը տեղի ունեցաւ Լենինկրատի մէջ եւ ամբաստանեալները իրենց արժանի պատիժին արժանացան:

Հարց կը ծագի թէ ինչպէս այս խնդրին ճշմարտութիւնը հիմա է որ կը տեսնենք եւ ոչինչ ըրինք արգիլելու երբ Սթալին ողջ էր, անմեղ կեանքեր խնայելու համար: Որովհետեւ Սթալին անձնապէս ձեռք առաւ «Լենինկրատի խնդիրը» եւ այդ թուականին Քաղաք. Բիւրոյին անդամներուն մեծ մասը անտեղեակ ըլլալով հարցին, չէին կրնար միջամտել:

Երբ Սթալին ստացաւ Բերիայի եւ Աբաքումովի կողմէ այդ փաստաթուղթերը, առանց ուսումնասիրելու զրպարտութիւնը, հրամայեց որ քննութիւն մը կատարուի Վողնեսենսքիի եւ Կուզնեցովի «խնդրի» մասին: Անոնց ճակատագիրը վճռուած էր այդ վայրկեանէն իսկ: Նոյնքան հրահանգիչ է Մինկրելեան ազգայնական կազմակերպութեան պարագան, Վրաստանի մէջ:

Ինչպէս ծանօթ է 1951 Նոյեմբերին եւ 1952 Մարտին Կեդր. Կոմիտէն այս հարցի մասին որոշումներ տուաւ, որոնք ընդունեցան նաեւ Քաղաք. Բիւրոյին կողմէ, առանց վիճաբանութեան: Սթալին անձնապէս թելադրած էր: Այս որոշումները լուրջ ամբաստանութիւններ էին բազմաթիւ օրինապահ համայնավարներու դէմ: Հիմնուելով շինծու փաստաթուղթերու վրայ՝ հաստատած էին թէ Վրաստանի մէջ կար իբրեւ թէ ազգայնական կազմակերպութիւն մը, որուն նպատակն էր լուծել Խ. Միութեան իշխանութիւնը այս երկրին մէջ, յօգուտ աշխարհակալ պետութեանց: Կարգ մը պատասխանատու համայնավարներ ձերբակալուեցան: Ինչպէս յետագային հաստատուեցաւ, զրպարտութիւն էր կուսակցութեան Վրացական այս կազմակերպութեան դէմ:

Գիտենք թէ որոշ թուականի մը Վրաստանի ինչպէս եւ բազմաթիւ ուրիշ հանրապետութեանց մէջ ցոյցեր կատարուած էին քաղքենի ազգայնականութեան կողմէ:

Հարց է թէ՝ կարելի՞ էր որ այն պահուն, երբ որոշումներ կը տրուէին, ազգայնական ձգտումներ տիրէին, այն աստիճան որ Վրաստան ուզէր բաժնուիլ Խ. Միութենէն, միանալու համար Թուրքիոյ (ծիծաղ եւ շարժում սրահին մէջ): *Հարկաւ յիմարութիւն է: Անկարելի է երեւակայել թէ ինչպէս այդպիսի գաղափարներ կրնային թափանցել ոեւէ մէկուն մտքին մէջ: Ամէն մարդ գիտէ թէ Վրաստան ինչպէս յառաջդիմեց տնտեսական եւ մշակութային գետնի վրայ խորհրդային իշխանութեան տակ:*

Վրաստանի Հանրապետութեան՝ ճարտարարուեստական արտադրութիւնը քսանեւհօթ անգամ աւելի է քան յեղափոխութենէն առաջ: Բազմաթիւ նոր ճարտարարուեստներ ստեղծուեցան հոն, որոնք գոյութիւն չունէին, ինչպէս, ձուլարան, մեքենաներ շինող գործարաններ, ձէթահաններ եւն.: Նախքան յեղափոխութիւնը 78 առ հարիւր անգրագէտ կար Վրաստանի մէջ, ներկայիս ոչ մէկ անգրագէտ:

Եթէ Թուրքիոյ եւ Վրաստանի հանրապետութեանց աշխատաւոր զանգուածին վիճակը բաղդատութեան դրուէր, պիտի տեսնուէր որ անկարելի էր որ Վրաստան ուզէր միանալ Թուրքիոյ: 1950ի մարդահամարի համաձայն Թուրքիոյ ժողովուր–

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ԱՌԻՒԾ ԱՒԱԳ

Իսկոյն կարգադրեցի, որ ձիեր բերեն: Հեծանք, ու չուտով հետեւեցանք Առիւծ Աւագի խումբին: Երբ մենք Առիւծ Աւագին հասանք, Թուրքերը զիրքերէն հանած էր, այս եւ այն կողմ հալածում էր, եւ շարունակ կրակում եւ բարձրաղոչ հայհոյում էր փախչող Թուրքերին:

Կռուի ամենատաք վայրկեանին Առիւծ Աւագ նկատեց որ մի քանի Թուրքեր ձորի միջով քշում էին գիւղի նախիրը: Կանչ տուաւ ու գոռաց մեզ:

— Տղէք, Սերոբ փաշայի զինուորի զըլխին փախփախ չկա՞յ, որ Թուրքեր էտա նախեր տանին, խլէք այս տաւար եւ յետ դարձուցէք:

Կը տեսնէ, որ Թուրք մը, քարի մը յտակ պահուած է, եւ կը սկսի կրակել վրան, բայց գնդակները կը վրիպին եւ կատղած ու բորբոքած կը սկսի գոռալ.

— Եահու, էտա քօփաք օղլու լամուկը *թլսմակ է, գնդակ չի բանի էտոր, եւ ձիուց իջնելով վախից աճարեկ Թուրքին գլուխը կը ջախջախէ, իր հրացանի կոթով: Հարուածը այնքան սաստիկ է տալիս որ հրացանի կոթը կոտրում է:*

Երբ Թուրքերին քշեցինք, ու հաւաքուեցանք մի տեղ Առիւծ Աւագն ալ եկաւ, իր հետ բերելով սպաննուած Թուրքերու հրացաններ:

Բոլոր տղաներին հաւաքուելուց յետոյ, Առիւծ Աւագ նստաւ իր սիրուն ձին եւ խմբի գլուխն անցնելով շարժուեց դէպի գիւղը: Ես էլ իմ խումբի հետ ամօթխածութեամբ հետեւեցայ նրա խմբին, բայց միշտ մնալով պատկառելի հեռաւորութեան մը վրայ:

Առիւծ Աւագի խումբը գիւղ մտաւ Սեբոբ փաշայի երգերը երգելով: Աւագը, տղաներին խառնւ արգիլած էր, Անդրանիկի երգերը երգել: Ձիերը տեղաւորելուց յետոյ, ես շտապեցի Առիւծ Աւագի մօտ:

Ներս որ մտայ, առջեւս պարզուեց հետեւեալ տեսարանը, —

Առիւծ Աւագ նստած մի գիւղական օդայի մէջ, փռուած գորգի վրայ, պատկառազդու ձեւով խմում էր օղին, եւ դիտում իր շուրջ հաւաքուածներ, որ պատրաստ էին իրեն ծառայելու:

Ինձ տեսնելուն պէս, սկսեց բարձրաձայն խօսիլ եւ գանգատիլ.

— Մըր ամակ ջուր կըյնի, մըր քաջութիւն կը կորսուի: Հէ՜յ, հէ՜յ Սերոբ փաշա, քեզ գերեզմանիդ մըռնիմ ...

Տօ, տղայ, յօրի՞ չըս գրի թէ գուր որ սար քշեցի Թուրքերին, յօրի՞ չըս գրի իմալ թւանքիս ղոնդախով Թուրքի մի գըլուխ ջարդի:

Այդ մասին ալ աւելցուցի եւ Առիւծ Աւագ գոհ մնաց եւ հանդստացաւ:

Հետեւեալ օրը, երբ պատրաստուած էինք մեկնելու, Նախիջեւանի լեռնային շրջանները, Առիւծ Աւագ ջերմ բարեմաղթութիւններով ճանապարհ դրեց մեզ ըսելով:

— Տղայ, էս լեռներուն մէջը, տեղ մը չկայ, որ վտանգ եղնի ու Առիւծ Աւագ, թւանքի ձէն լսի ու օգնութեան չհասնի, գնա կռիւ լէ ունենաս, քշիր մըր թշնամուն, վառէ գըմէն, գոր լէ, որ կռիւ ընես զուշի թեւերով քեզ կը խասնիմ, քեօ կռնակն եմ, քեզ օգնութեան կխզամ լաւ գիտցիր ...»:

Իսկ Ռուբէն իր յուշերու երրորդ հատորին մէջ Ախլաթցի ֆետայիներուն մասին խօսած ատեն, այսպէս կը նկարագրէ Առիւծ Աւագը:

— «Ախլաթցի Առիւծ Աւագի մենք հանդիպեցանք Խաթավէնի եւ Բարջէնի կռիւներուն, Սերոբի ամենաքաջ զինուորներէն էր, եւ միանգամայն կ'արդարացնէր իր «Առիւծ» մակդիրը: Փալապըս Կարապետի հետ ան եւս կը ստիպուի թողուլ Ախլաթի գաւառը եւ Վանի վրայով անցնիլ Պարսկաստան, ապա Կովկաս:

Կարապետ չէր սիրեր Աւագը, որովհետեւ այս վերջինը ըստ տեղի ու ժամանակի կը փոխէր իր նիստն ու կացը եւ կը յարմարէր շրջապատին, միշտ պահելով սակայն իր Առիւծի քաջութիւնը:

Իր յարմարուելու ընդունակութիւնը թերեւս պատճառ դարձաւ իր անկման ու իր դաժան մահուան:

Աւագ սկսաւ սիրել լաւ կեանք, դրամ, պատուիլ Կովկասի մթնոլորտէն, եւ թոյլ տուաւ իրեն քանի մը շեղումներ ընելու, որոնք համապատասխան չէին Սեբոբի տուած դաստիարակութեան:

Այդ պատճառով ալ ան չէր սիրուեր ընկերներէն եւ կուսակցութենէն:

Այսուհանդերձ Կովկասի մէջ մեծ հերոսութիւններ ըրաւ, 1905ին Բագուի Հայ-Թաթարական կռիւներուն ատեն հրաշքներ գործեց: Բայց իր ամենաբարձր գործը Դալարագեաղի ինքնապաշտպանութիւնն էր, եւ Նախիջեւանի կռիւները: Մինչեւ այժմ ալ, այդ շրջաններու ժողովուրդը երախտագիտութեամբ եւ ակնածանքով կը յիշէ Առիւծ Աւագի ծառայութիւնները, ճանաչելով իբրեւ իրենց ազատարարը:

Սակայն հակառակ իր մատուցած մեծ ծառայութեանց ու հռչակին, այն թոյլ տուաւ իրեն այնպիսի քայլեր եւ սխալներ ընելու, որոնք առիթ տուին խտապահանջ Նիկոլ Դումանին, յանուն կուսակցական կարգապահութեան տեսքի են-թարկել զայն: Այս անարգ մահը, սակայն, որ թերեւս կուսակցութեան կարգապահութեան դաժան անհրաժեշտութիւն մըն է, պէտք չէ մոռցնել տալ այդ անձնազոհ եւ անզուգական հերոսը, որ երբեք չխնայեց իր կեանքը յանուն իր ազգին ու մեռաւ իր մարդկային, չափազանց մարդկային թերութիւններուն համար:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

●

ԼՈՆՏՈՆ, 19 Յունիս, (Յառաջ) — Աբեւոտ պայծառ օդը հազուադէպ է Լոնտոնի մէջ: Մայիս 27ի կիրակի օրը, այդ պայծառ օրերէն էր: Սովորական կիրակիներէն աւելի կանուխ եկեղեցի կ'երթամ: Հայկական եռագոյն ժապաւէններով լեցուն տուփը ձեռքս եկեղեցիին դուռան առջեւ դիրք կը գրաւեմ:

Ահա մեր հայրենակիցները, Պարսկահայ, Հնդկահայ, Պոլսահայ, Կիպրահայ իրենց ընտանիքներով եւ զաւակներով կը սկսին եկեղեցի գալ: Պարտք սեպեցի բոլորին լամբակին վրայ հայկ. եռագոյն ժապաւէններ անցընել, ըսելով. —

— «Սիրելի քոյրեր եւ եղբայրներ, վաղը Մայիս 28 է, Հայաստանի Հանրապետութեան 38րդ տարեդարձը: Բոլորիս պարտականութիւնն է այսօր մասնաւորաբար աղօթել այն հազարաւոր նահատակներուն համար որ 1918 Մայիսին նահատակուելով Ազատ Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը հիմնեցին:

Յուզիչ էր տեսարանը: Բազմութիւնը սկսաւ կարգի սպասել: Շատեր կը վախնային որ դրօշները կը հատնին եւ իրենք կը զրկուին: Յայտնեցի թէ բոլորին համար ալ տրամադրելի ունիմ, եւ սկսան շնորհակալութիւններ տեղալ գլխուս:

— Չէ տղաս, այդպէս բան կ'ըլլա՞յ, կ'ըսէին հայ կիներ, երբ իրենց առաջարկած դրամական նուէրները կը մերժէի:

= Ո՞ւր տեղացի էք, մայրիկ:

— Պարսկաստանէն, Հնդկաստանէն, ոմանք Ճաւայէն, Սուրիայէն, Իրաքէն, կը պատասխանէին:

— Լաւ, երբ վերադառնաք ձեր տեղերը, ամէն տարի յիշեցէք այս պանծալի թուականը, Մայիս 28: Ձեզի տուած եռագոյն դրօշներուս փոխարէն օգնեցէք հայկական դպրոցներուն, հիւանդանոցներուն, ազգ. հաստատութեանց եւ ձեր այս անուշիկ ձագուկները Հայ մեծցուցէք, հայկական դպրոց ղրկեցէք:

— Այս ինչ ազգասէր, հայրենասէր ես, պարոն:

= Ազգասէր, հայրենասէր, ե՞ս: Կը սխալիք, սիրելի մայրիկ: Ես խեղճ ու կըրակ արարած մըն եմ: Ազգասէրները եւ հայրենասէրները այն հազարաւոր անանուն հերոսներն էին որ իրենց՝ մատաղ կեանքը զոհեցին, 38 տարի առաջ, Հայաստանի անկախութեան համար, մեզի պարգեւ ձգելով այս գեղեցիկ հայկական եռագոյնը: Այսօր, բոլորս ծնրադրենք խորանին առջեւ եւ աղօթենք անոնց անմահ հոգիներուն համար:

ՅՈՎՀ. Կ. ՔԱԼԸՃԵԱՆ

գին 65 առ հարիւրը անգրագէտ է, կիները ութսուն առ հարիւր անգրագէտ են: Վրաստան ներկայիս ունի տասնըինը բարձրագոյն դպրոցներ ուր կը յաճախեն մօտ 39.000 ուսանողներ, այսինքն ութ անգամ աւելի քան Թուրքիոյ մէջ (հազար հոգիի վրայ): Վրաստանի ժողովուրդը շատ մեծ յառաջդիմութիւն կատարած է Խ. Միութեան վարչութեան տակ:

Յայտնի է թէ որքան յառաջդիմեն տընտեսութիւնը եւ մշակոյթը եւ աւելնայ Վրաստանի զանգուածներու ընկերվարական գիտակցութիւնը, այնքան աւելի պիտի շողիանայ ակը ուրկէ կը բխի քաղեքնի ազգայնականութիւնը:

Ինչպէս ցոյց տուին յետագայ դէպքերը Վրաստանի մէջ գոյութիւն չունէր ազգայնական կազմակերպութիւն: Հազարաւոր անմեղ անձեր զոհ գացին յամառութեան եւ անխիչխանութեան: Եւ այս ամէնը տեղի ունեցաւ «հանճարեղ» Սթալինի ղեկավարութեան տակ, Սթալինի, «Վրացի ազգին մեծ զաւկին», ինչպէս կը սիրեն Վրացիները կոչել Սթալինը: (Շարժում տրահին մէջ):

(Շար.)

ՅԱՋՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

Այս անգամ եւս հաճոյքն ունեցայ ներկայ ըլլալու Լիոնի եկեղեցաշէնի կազմակերպած պարահանդէսին:

Ինչպէս գիտէք Լիոնի մէջ եռանդով կ'աշխատին յաջողցնել ազգային տան եւ եկեղեցիի մը շինութիւնը:

Քայլ առ քայլ կը հետեւիմ շինութեան: Արդէն դպրոցի եւ առաջնորդարանի յատկացուած մասը բաւական յառաջացած է, իսկ եկեղեցիի կամարներու աշխատանքին կը սկսին մօտերս: Անշուշտ աւելի արագ կրնան յառաջանալ, բայց ամէն ինչ կախում ունի իրենց նիւթական կացութենէն:

Նկատելի է որ գաղութը համախմբուած է, անխտիր, սոյն խիստ կարեւոր գործին շուրջ:

Լիոնցին մօտէն ճանչցող մը հաճոյքով կը դիտէ կատարուած աշխատանքը:

Ես կը կարծեմ թէ երբ ուրիշ հայրենակիցներ տեսնեն կատարուած աշխատանքին արդիւնքը, իրենք եւս դրամական յանձնառութիւններ կը ստանձնեն եւ 1957ի Զատկին եկեղեցին կ'օծուի: Այն ատեն Ֆրանսայի երրորդ կեդրոնական քաղաքի մէջ կ'ունենանք մեր եկեղեցին եւ Ազգ. Տունը:

Հանդէսի միջոցին եկեղեցաշէնի ատենապետը՝ Պ. Միքայէլեան յայտարարեց թէ ոսկեմատեան մը պատրաստած են արձանագրելու համար բոլոր նուէրները, մեծ կամ փոքր եւ թէ կը յուսան արձանագրուած տեսնել բոլոր Լիոնցիներու անունները առանց բացառութեան:

Պ. Ա. Կիւլպէնկեան Ազգ. Միութեան ատենապետը, իր կարգին պարզեց եղած յառաջդիմութիւնը եւ քաջալերեց երախտապարտութիւնը, որ եռանդով կ'աջակցի այս ձեռնարկին յաջողութեան:

Նոյնիսկ անոնք որ կը կարծուէր թէ հեռացած են ազգային կեանքէ, ներկայ են եւ նոր ճիգեր կը փորձեն:

Գեղարուեստական մասին մէջ փայլեցան Թրիօ Թիթօն, Պ. Պօյաճեան եւ Օր. Շաքէ Պէնկեան (Փարիզէն), աննկարագրելի խանդավառութիւն ստեղծելով:

ԱՆՑՈՐԴ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Սիրելի «Յառաջ», Յունիս ութի «Փառաւորուեցէ՛ք» խորագրով ձեր «Օրը Օրին»ը՝ թրքախօսութեան մասին, թելադրեց ինծի, գրի առնել երկու փոքրիկ դէպքեր, իբրեւ ազգու դաս մը, Թուրքերու կողմէ մեզի տրուած:

Հիւանդանոց պառկելուս առաջին շաբթուն, թէ ճշգրիտ ախտաճանաչութեան եւ թէ թղթածրարս կազմուած ատեն, շատ կը նեղուէի պատասխանելու համար բժշկական ամենօրեայ, անվերջանալի հարցաքննութիւններուն, Աղքատ Ղազարոս ֆրանսերէնովս:

Հարցուցի թէ հիւանդանոցի բազմահարիւր պաշտօնեաներուն մէջ, կամ ուսանողներուն՝ որոնք ճերմակ շապիկներով, թիթեռնիկի երամի պէս, մեր սրահը կը խուժեն փրոֆէսէօրին հետ, չկա՞յ Հայ մը, կամ որեւէ ազգէ մէկը, որ Թուրքերէն գիտնայ եւ երբեմն թարգմանի դեր կատարէ:

Ուսանող մը, իրեն հոգ ընելով, օր մը, իր մէկ ընկերոջ ձեռքէն բռնած, եկաւ ըսաւ. — Ահա Թուրք ընկերս որ կ'ուզէ օգտակար ըլլալ ձեզի:

Շնորհակալութիւնս յայտնելէ վերջ, կը հարցնեմ Թուրքին. — Ո՞ր տեղացի էք:

= «Էսկիշէհիրցի», կը պատասխանէ: — Ձեր անո՞ւնը. = «Ապտուլլահ»:

Կը յայտնեմ խնդիրքս: Կը պատասխանէ, որ ալ բնաւ հոգ չընեմ. իր ամէն գալուն, շատ սիրով, կը թարգմանէ ըսածներս, որպէսզի թղթածրարս ճիշդ կազմուի: Ու մահճակալէս կախ վիճակացոյցիս աչք մը նետելէ ետք, ուր անունս ու ազգութիւնս ալ գրուած է, կը հեռանայ:

Ցաւթանգամ, մոնկոլեան դիմագծով այս երիտասարդը, ուրիշ անգամ տեսած էի փրոֆէսէօրին հետեւող խումբին մէջ եւ Ջինացիի տեղ դրած:

Մեղքս ինչ պահեմ. հաւատալով իր խոստումին, ամէն անգամ, խումբը գալուն, կը սպասէի, որ մօտենար ինծի: Բայց միշտ ալ, 25–30 հոգիին մէջ այնպիսի տեղ մը կը կենար, որ չկարենայի տեսնել:

Խաբուած էի: Դառնացայ:

Այսպէս անցան մնացած օրերն ու ամիսները, ու ես, ժամանակի ընթացքին, մտքիս մէջ արդարացուցի զինքը, ու մեղադրեցի ինքզինքս, խորհելով, թէ. — Թուրքը ամէն տեղ ալ Թուրք է, ըլլայ նոյնիսկ Փարիզի մէջ ուսանող, կատարեալ միջազգային շրջանակի հետ չփման մէջ. ինչո՞ւ իր տաճիկութիւնը մոռցած պիտի ըլլար եւ պիտի ուզէր Հայու մը օգտակար ըլլալ:

Շատ ամիսներ վերջ, երբ այլեւս բաւական վարժուած էի հիւանդանոցի լեզուին եւ բացատրութիւններուն, օր մը, հակիչ տիկինը մեր սրահը մտնելով, հիւանդներուն մէջ Թուրքերէն խօսող մը կը փնտռէր: Յայտնեցի թէ ես գիտեմ խօսիլ:

Կ'ուզէ՞ք, ըսաւ, թարգմանն ըլլալ հիւանդ Թուրքի մը որ բնաւ Ֆրանսերէն չի գիտեր, տարիքոտ, շաքարախտաւոր ու թոքախտաւոր:

Ըսի, ամենայն սիրով: Բայց որովհետեւ, այդ օրերուն անկողնէս ելլելու թոյլ չէին տար, Թուրքը մօտս պիտի բերէին, քովի սրահէն:

Սպասեցի ժամեր, օրեր, շաբաթներ ու ամիսներ: Մէկ սրահին մէջ ես եմ, միւսին մէջ ալ՝ Թուրքը, սակայն չկրցան համոզել Թուրքը եւ քովս բերել, որովհետեւ անունէս գիտցեր է, որ Հայ եմ:

Այն օրերուն, մօտաւորներուս միայն պատմած էի այս երկու պատահարները, այսպէս քով քովի: Բայց, սիրելի Յառաջ, պատճառ եղար, որ մտածեմ գրի առնել ու քու միջոցովդ տալ նաեւ ուրիշներուն, իբրեւ խորհրդածութեան նիւթ: Քարոզ կարդալու միտք չունիմ, բայց պարզ չէ՞, որ Թուրքին մտաւորականն ալ, տգէտ գիւղացին ալ չեն հանդուրժեր մեր գոյութեան, լաւագոյն պարագային մեզ կ'ընդունին իբրեւ կեավուր:

Եւ այս՝ բնազդօրէն:

Իսկ մե՞նք:

Ամէն Հայ թող ինք իրեն պատասխան տայ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՊԻՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

●

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 12ին: Դասախօսն էր Պ. Ղ. Մելոյեան, նիւթը՝ Անհատականութիւնը Եղիա Տէմիրճիպաշեանի քով: Նախագահին բացման խօսքէն ետք, Պ. Ղ. Մելոյեան տուաւ նախ Եղիային կենսագրութիւնը, ծանրանալով մանաւորաբար բոլոր այն ազդակներուն վրայ, որոնք յատկանիշը պիտի մնան անոր գականութեան, բանաստեղծութեան եւ իմաստասիրական մարզանքներուն: Դասախօսութեան ընթացքին յիշեց իբրեւ բացառիկ անհատականութիւններ, Ս. Զաւարեանը, Ա. Արփիարեանը եւ Գ. Զօհրապը, մէկ մէկ մէջբերումներով:

Դասախօսութենէն վերջ, խօսք առին, նախագահը եւ ներկաներէն ոմանք: Խընամուած դասախօսութիւն մըն էր, իր հոգեվերլուծական մասով:

ՌՈՒՆԿՆԴԻՐ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Օր. Սոնա Գաբրիէլեան յաջողութեամբ աւարտած է Թուրի երաժշտանոցը, ըստանալով դաշնակի Ա. մրցանակը: Նըւագած կտորներն էին՝ Պախի Ֆանթէզի քրոմաթիքը եւ Լիսթի Ֆիւնէրայլը:

× Ծովանկարիչ Յ. Այվազովսքիի մասին գունաւոր շարժանկար մը պատրաստուած է Քիեւի աշխատանոցներուն մէջ: Պաստառին վրայ յաջորդաբար ցոյց կը տրուին աւելի քան քառասուն նկարներ ծովանկարիչէն, որոնց կարգին «Իններորդ Ալիք»ը, «Ալիքներու մէջ»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Տասը զոյգ մոյգ – դեղնագոյն ջորիներ կը տանեն վրանները, պաշարեղէնը, եւ հանդերձեղէնի ջամադանները: Երկու ըսպիտակ ջորիներ կը տանեն իշխանական կառքը: Քսան ոսկեգոյն նժոյգներ պատրաստ կը լինեն իբրեւ հետեւակներ: Այդ նժոյգների փառաւոր սապազէնքը տիկինը իւր դանձարանից է ընտրել: Բայց յիսուն երիտասարդ թիկնապահներից, քեզ հետ կը լինեն եօթն զինակիրներ, եօթն բազէակիրներ, եօթէ բարակապահներ (շնապահներ) եւ երկու խոհարար: Գինին, զանազան տեսակ օշարակներ, զանազան տեսակ քաղցրաւենիք եւ անուշեղէններ, իրանց կարգով, դարսած են առանձին արկղների մէջ: Մոռացայ ասել, որ յիսուն թիկնապահների թւում կը լինի եւ մի սպայ, որ կը տանէ իշխանական դրօշը, եւ մի խումբ թմբկահարներ ու փողահարներ:

Այդ հաշուի մէջ Արբակը չխառնեցաւ, որովհետեւ երբեմն նայում էր մի դըրուածքի կտորի վրայ, որ ձեռքումը բռնած ունէր: Երբ աւարտեց, Սամուէլը նկատեց.

— Բաւական փառաւոր պատրաստութիւն է, միայն խիստ ծանր է ... Ես կը ցանկայի, որքան կարելի է, թեթեւ լինէր իմ ասպախումբը ...

— Մայրդ ցանկացել է, որ քո հօր եւ քո անունին պատշաճ լինի քո ասպախումբը ... պատասխանեց ծերունին մի այնպիսի ձայնով, որի մէջ լսւում էր եւ նրա զաւն տհաճութիւնը:

— Իսկ իմ մարդիկներից ո՞ւմն է նշանակել:

— Ոչ ոքի: Այդ թողել է քո կամքին, ում կամենաս, կարող ես վեր առնել քեզ հետ:

— Իսկ դու, սիրելի Արբակ, չե՞ս գալու ինձ հետ:

— Արբակը քեզ ե՞րբ է միայնակ թողել, որ այժմ թողնէ: Նրա գլուխը պէտք է այդ չէմքի տակ թաղուի:

Նա ձեռքը տարաւ դէպի Սամուէլի սենեակի շէմքը:

Պատանի Յուսիկը կանգնած էր պատի մօտ եւ իւր փայլուն աչքերով երբեմն նայում էր իւր տիրոջ վրայ եւ երբեմն ծերունի Արբակի վրայ: Նա անհանգիստ էր, եւ անհամբերութեամբ սպասում էր գիտենալ, արդեօք իւր տէրը իրան եւս կը տանէ՞ իւր հետ: Նրա ուրախութիւնը անչափ եղաւ, երբ Սամուէլը դարձաւ դէպի ծերունին, ասելով.

— Շնորհակալ եմ իմ մօրից, որ իմ մարդիկների ընտրութիւնը թողել է իմ կամքին: Ես բոլորին պէտք է ինձ հետ տանեմ: Կը հրամայես, սիրելի Արբակ, որ ամէնքը առաւօտեան պատրաստ լինեն:

— Ես արդէն պատուիրել եմ, պատասխանեց ծերունին:

Այդ միջոցին առաջ անցաւ պատանի Յուսիկը եւ կարմրելով ասաց.

— Մի խնդիրք ունեմ, տէր իմ:

— Խօսի՛ր:

— Իմ ձիու մի ոտքը պայտելուց կաղում է:

— Արբակը կը հրամայէ, որ իմ ախոռատնից քեզ տան այն ձին, որը դու հաւանելու լինես:

Պատանու դէմքը փայլեց ուրախութիւնից:

Արբակը վերկացաւ:

— Ո՞ւր, — հարցրեց Սամուէլը:

— Դեռ եւս պակաս բաներ շատ կան, գնում եմ կարգի դնելու ...

— Շնորհակալ եմ, սիրելի Արբակ, ես առաւօտեան վաղ, շատ վաղ պէտք է ճանապարհ ընկնեմ:

Ծերունին գլուխը խոնարհեցնելով կերպով շարժեց եւ, առանց իւր ետեւը նայելու, դուրս գնաց սենեակից:

Նրա հեռանալուց յետոյ, Սամուէլը աւելի ուրախ էր: Իւր ճանապարհորդութեան պատրաստութիւնները, թէեւ ոչ բոլորովին, բայց մասամբ աւելի նպատակայարմար էին կարգադրուած: Նա այդքանն եւս չէր սպասում իւր մօրից: Նա սպասում էր փառաւորութիւն, շքեղութիւն, բայց չէր սպասում, որ մայրը թոյլ կը տար նրան իւր մարդիկը իւր հետ տանել: Իսկ Սամուէլի մարդկանց թիւը աւելի շատ էր, քան մօր նշանակածները:

Նա այժմ ոտքի վրայ անցուդարձ էր անում իւր սենեակում եւ, ձեռքերը եռանդով շփելով, ինչ որ հաշիւներ էր անում իւր գլխում: Պատանի Յուսիկը, նկատելով նրա ուրախ տրամադրութիւնը, համարձակութիւն ստացաւ միայն խնդիրքով եւս դիմելու իւր տիրոջը: Բայց այս անգամ տատանւում էր նա, եւ նրա ճարպիկ լեզուն, որ խօսքի ետեւից ման գալու սովորութիւն չունէր, այս անգամ պապանձուել էր:

ՐԱՖՖԻ

ւերը եւ Թնդանօթներն ալ մասնակցեցան գործողութեանց, շատ ծանր կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն :

Օրանի շրջանին մէջ սպաննուեցան չորս Իսլամներ, երբ կը փորձէին փախչիլ :

Թիւրենի մօտ ահաբեկիչները վնասներ պատճառեցին 34·000 որթատունկերու, արմատախիլ կարելով վեց հազար տունկեր եւ կախկրտելով մնացեալը : Միեւնոյն օրը ողջ ողջ այրեցին էշեր եւ արջառներ, Ալժէի արեւելեան կողմը եւ վրնասեցին հունձքերուն :

Զինուորական իշխանութիւնը մեծ գործողութեան մը ձեռնարկած է Սեթիֆի մէջ, ուր շատ մը յարձակումներ կատարուած էին : Հարցաքննուեցան վեց հազար Իսլամներ, բայց միայն 17 հոգի ձերբակալուեցան :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ահաբեկիչները աջ ու ձախ կը զարնեն, առանց խտրութեան դնելու զոհերուն միջեւ : Այն Այշայի մէջ ահաբեկիչները մորթեցին 70 տարեկան Ֆրանսուհի մը, որ առանձին կ'ապրէր, մզկիթի մը մօտ :

× Երէկ անթելը կը ծանուցանէր թէ Ազատագրութեան բանակը Թուցիկներ ցրուած է, սպառնալով հարիւր Ֆրանսացի սպաննել, ամէն անգամ որ մահուան դատապարտուի մէկ Իսլամ :

× Լուէնի հանքային շրջանին մէջ մէկէն մինչեւ երկու տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան խումբ մը Ալժերիացիներ, որոնք մասնաւոր մարմին մը կազմած էին եւ դրամ կը հաւաքէին սպառնալիքով : 1100 ֆրանք ամսական տուրք նշանակած էին ի նպաստ Ալժերիոյ ըմբոստներուն :

× Քաղաքապետական խորհուրդը 50 միլիոն Ֆրանքի վարկ մը քուէարկեց, ի նպաստ Ալժերիա ղրկուած փարիզցի զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն :

× Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ որեւէ որոշում տրուած չէ 1954 – 2ի զօրագասի զինուորներուն արձակման մասին : Անոնք երկու տարի ծառայած պիտի ըլլան մինչեւ յունիսի վերջը, բայց կը կարծուի թէ դեռ 2–3 ամիս ալ դրօշի տակ պիտի մնան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր կոչ մը ուղղեց բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց, առաջարկելով 200·000 երիտասարդներ ղրկել Ծայր · Արեւելք, խամ եւ խոպան հողերը մշակելու եւ հունձքերու հաւաքման օգնելու համար : Այս առթիւ կը բացատրէ թէ արձանագրութիւնները պէտք է կատարել «կամաւոր» ծառայութեան հիման վրայ եւ երկու ամսուան համար :

«ՍԹԱԼԻՆԻ ՈՃԻՐՆԵՐԸ » անուն շարժանկար մը պիտի պատրաստեն Հոլիւուտի մէջ, հիմնուելով Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին վրայ :

ԱՄԱՌԸ սկսաւ խառնակ արեւով մը, որուն խառնուած է կծու հով մը : Յունիսը անձրեւով անցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

19·000 ՀՈԳԻ արձակուեցան արեւելեան Գերմանիոյ բանտերէն, իրենց պատիժը լրացնելէ առաջ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նոր վարչապետը, Սայիտ էլ Միֆթի, պարզեց դահլիճին քաղաքականութիւնը, որ կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը · — Ազատութիւն խօսքի եւ քաղաք · կուսակցութիւններ կազմելու · — Պաշտպանման վիճակ հաստատել միայն հայրենադաւութեան պարագային · — Զօրացում արաբական լեգէոնի եւ օդանաւային ուժերու · — Տնտեսական բարգաւաճում, օտարին օգնութեան չկարօտելու համար · — Կատարեալ գործակցութիւն արաբական կառավարութեանց հետ :

ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ պատիժներ ստացան այն չորս Ռումանացիները որոնք անցեալ տարի գրաւած էին Պերնի խորհրդային դեսպանատունը :

429 ՍՈՎԵՏ · ՇՐՋԻԿՆԵՐ եկան Փարիզ, շրջագայութեան համար : Ուղեւորներուն մէջ կը գտնուին գրագէտներ, պաշտօնեաներ, բանուորներ՝ Մոսկուայէն, Լենինկրատէն, Օտեսայէն, Թաշքէնտէն եւ ուրիշ քաղաքներէ, նաեւ տասը Հայեր : Կան արուեստագէտներ եւ գերասաններ ալ : Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ի վեր (1917) առաջին անգամ է որ խմբական պտոյտ մը կը սարքուի : Շրջիկները պիտի այցելեն նաեւ Հռոմ եւ Աթէնք :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 21) · — Ձոյլ ոսկի՝ 453·000, նափոլէոն 3230, զուից · 3060, անգլ · 4050, քսան տոլարնոց 16·280, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1040, տոլար 389, զուից · 93, պելժ · 7·80, լիր 0·60, փեզեթա 8·85 :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ · — Համազգային մշակութային Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութեանց շարք մը : Առաջինը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահը :

Նիւթ՝ Հին եւ նոր սերունդը :

Կը նախագահէ Պ · ԹԻՐՋԻՊԱՇԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆ · Գ · ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ Պ · Կ · ՓՕԼԱՏԵԱՆ : Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսին «Քրիստափոր» խումբէն Օր · Անահիտ Մարկոսեան, Պ · Պ · Ժիրայր Միրիճեան, Լեւոն Գլըճեան եւ Ժան Պըժեան :

Մուտքը ազատ է :

Բ) Սէն Լուի մէջ երկուշաբթի, 2 Յուլիս, իրիկուան ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը :

Գ) Սէն Ժերոմի մէջ, Երկուշաբթի, 9 Յուլիս, իրիկուան ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահը :

Յուլիս 8, կիրակի, Պոմոնի մէջ, Համազգայինի տարեկան հացկերոյթը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Ա · Գառնիկ Ասլանեան եւ զաւակները կը յայտնեն իրենց բարեկամներուն թէ այս կիրակի, Փարիզի Ս · Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն յետ պատարագի (ժամը 11) իրենց կեսրոջ եւ մեծ մօր՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ,

իր նահատակ ամուսնոյն եւ չորս նահատակ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ իր նահատակ տագրոջ եւ անոր զաւկին յիշատակին :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քիրէճեանէ (Վալանս) 2000 ֆրանք խմբագրատուն իրենց այցելութեան առթիւ :

Հազար ֆրանք ալ «Հայ – Բոյժ»ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն · Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի եկեղեցւոյն հիմնադիր բարերար Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր դերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին, մասնակցութեամբ երգչախումբի : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի մասնակցիլ յարգանքի այս արարողութեան :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Կազմակերպուած «Սիփան – Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ : Այս կիրակի ժամը 4էն 10 Ազգ · Տան Թատերասրահը : 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը հրաւիրենք երգչախումբին բոլոր անդամները եւ համակիրները :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆ · Կ · Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի դպրոցին աշակերտներուն տարեվերջի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, դպրոցին սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողները եւ հասարակութիւնը :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ · — Սէնթ Անի հայկական դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Պառ տիւ Կրան Փէնի սրահին մէջ :

Ուսուցիչն է Պ · Վ · Մխիթիք (Վ · Պապուխեան) որ երեք տարի է կը պաշտօնավարէ ձեռնահասօրէն :

Գեղարուեստական բաժին երկսեռ աշակերտութեան կողմէ մանկական թատերախաղ մը, երգեր, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալներ : Կը խնդրուի բոլոր ծնողքներէն եւ հայրենակիցներէն իրենց ներկայութեամբ քաջալերել մեր աշակերտները :

Մուտքը ազատ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ · — Հ · Յ · Դ · «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՇԱՒԻԼ · — Հ · Յ · Դ · «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ · — Հ · Յ · Դ · «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆ · Կ · Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ · ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհիները այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ · Բ · Պասմաճեանի բնակարանը : Օրակարգ · — Ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՎԻԷՆ · — Հ · Մ · Ը · Մ ·ի ընդհ · ժողովը, այս երկուշաբթի, ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ :

Պ · Յակոբ Հավլուճեան, Այրի Տիկին Հոռոմսիս Ավճեան, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Հավլուճեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կէտիկեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Կիւլիստան, Տէր եւ Տիկին Զաւէն Գալուստեան, Պ · Արտաշէս Կէտիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Գըլըճեան, ինչպէս նաեւ Գալուստեան, Ծըկայեան, Պօղոսեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին, մօրաքրոջ, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԱՆԳԻՆԷ ՀԱՎԼՈՒՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Հիւրմիւզեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 19ին, 69 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 15·45 :

Հաւաքուիլ Փրէ Սէն Ժէրվէի գերեզմանատան դուռը, ռիւ Կապրիէլ Փերի :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համաչարսանճաքի Հայր · Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին : Կիրակի, 24 Յունիս, առաւօտէն մինչեւ ժամը 9, Տէսին, Պ · Նազարի պարտէզին զովասուն ծառերու հովանին տակ :

ԱՄԱՎԵՐՋ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի, աշակերտներու ամավերջի հանդէսը, Կիրակի, 24 Յունիս, ժամը 16ին, վարժարանին սրահը : Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները անխտիր, քաջալերելու համար իրենց զաւակները :

Արտասանութիւններ, երգեր եւ հայկական պարեր :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին — Սրահ Մազընօ

Երկուեւկէս ժամ ծիծաղ պատճառող ազգային կատակերգութիւն մը

ՄՆԿԼՁԱԿՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք արար, հեղինակ՝ ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆ

Կը մասնակցին (Այբուբենի կարգով) Օրիորդներ Մարի Աֆարեան, Լուիզ Թօփսաքալեան, Շողակաթ Խրալեան եւ Վարդուհի Միսքիֆ :

Պարոններ՝ Արզումանեան, Միսաք Խրալեան, Յարութիւն Դանիէլեան, Ժան Մակարեան, Օննիկ Յակոբեան :

Մուտքի գիները՝ 200, 300 եւ 500 ֆրանք :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 24 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7612 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3423

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԼՈՒԾԻ ՏԱԿ ԵՆ

Քանիցս յիշեցինք թէ Սթալինի դէմ բացուած պայքարին առթիւ խիզախ և յոյժներ տեղի ունեցան մասնաւորապէս Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

Այսպէս, Փրակայի գրական հանդէսը, «Լիտերարնի Նովինէ», Մայիս 12ի խմբագրականով կը պատմէր թէ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են Գրողներու Բ. համագումարին մէջ :

— « Այդ առթիւ ցոյց տրուեցաւ բուռն եւ կրքոտ ընդդիմութիւն մը ամէն բանի հանդէպ որ ազեղցուցած էր մեր կեանքը, ամէն բանի դէմ որ ջլատած էր մեր գրականութեան ստեղծագործ ուժերը »:

Ցետոյ դիտել կուտար թէ կարգ մը ատենախօսներ «չատ առաջ գացին »:

Թերթը Գրողներու Միութեան պաշտօնական օրկանն ըլլալով, ստիպուած էր «կլորցնել» անցուդարձը :

Եւ սակայն, հաստատուեցաւ թէ քանի մը առաջնակարգ հեղինակներ իրենց ամբողջ վրդովումը յայտնած են առանց բառերը ծամծմելու :

Օրինակ, բանաստեղծական խնդիրներու տեղեկաբերը, Ֆրանտեսեք Հրուպին, բարձրաձայն յայտարարեց թէ «բանաստեղծութիւնը եղնիկի մը պէս կը խեղդուէր վարդապետութիւններու ցանցին մէջ» :

Ցետոյ կ'աղաղակէր, նոյն ստտկու-թեամբ.

— « Մեզմէ անոնք որ զոհ կ'ապրին, կը գրեն իբրեւ զոհացեալ, կ'երթան կը պառկին զոհացեալ եւ զոհունակութեամբ կը գանձեն իրենց պատուագինը, առանց ձայն բարձրացնելու երբ անիրաւութիւն մը կը գործուի, մանր – ճաղճենի եսասէրներ են: Իսկ անոնք որ կը զոհանան գաղտնօրէն ամչնալով՝ վատեր են »:

Կարելի էր ուրիշ փաստացի վկայութիւններ ալ քաղել, ապացուցանելու համար կատարուած քննադատութեանց եւ ինքնաքննադատութեանց բացառիկ համամանքը :

Ծանօթ գրագէտ մը, Վաչէք Քանա, հրապարակաւ եւ առանց վերապահութեան խոստովանելով իր մեղքերը, կը հարցնէր .

— «Ընդդիմացա՞յ այն կարծեցեալ կազմակերպիչներուն որոնք մեր կեանքը այնպէս կազմակերպեցին որ այլ եւս կարելի չէր ապրիլ» :

Նոյն պոռթկումը՝ Լեհաստանի եւ ուրիշ արբանեակ երկիրներու մէջ: Եւ դեռ ամէն բան վերջացած չէ :

Խ. Միութեան մէջ ալ պարզուեցան յուզումնալից տեսարաններ: Այն աստիճան որ, ի վերջոյ կուսակցութեան պաշտօնական բերանները պարտք սեպեցին սաստեր ուղղել եւ կարգի հրաւիրել ամբոխները:

Որքան կրցանք ստուգել, մեր հայրենիքին մէջ նախընտրած են կարճ կապել :

Մնաց որ, անհրաժեշտ չէ վկայութիւններ բերել ամէն երկրէ: Ինչ որ տեղի ունեցած է եւ կ'ունենայ այս կամ այն խորհրդային երկրին մէջ, կը ներկայացնէ ուրիշի մը պատկերը :

Եւ վերջապէս, Երեւանը Փրակա չէ :

Այնտեղ ալ ոչ միայն բանաստեղծութիւնը, այլ եւ լեզուն եւ ուրիշ շատ մը գեղեցկութիւններ «եղնիկի մը պէս կը խեղդուին վարդապետութիւններու ցանցին մէջ »:

Դժբախտաբար ազատ արտասահմանի մեր գրող – բրոցներէն շատեր չեն ըմբռներ այս ողբերգութիւնը, եւ երբ կը փորձէք պարզել, յանկարծ թունաւոր սլաքներ կ'արձակեն աջ ու ձախ :

Այնքան «եղնիկներ» խեղդուեցան տարիներու ընթացքին, —մարդ կամ գործ— եւ մեր երանելիները չհամարձակեցան բառ արտասանել ...

Ոչ իսկ հարցումով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ ԱՆԳԱՐԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Անգլիական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ, Կայս. սպայակոյտին ընդհ. հրամանատարը, զօր. Սըր Ճերըլտ Թէմփըլը Թուրքիա պիտի երթայ մէկ շաբթուան համար: Այս այցելութեան նպատակն է մեղմացնել Թուրքիոյ ուժգին ընդդիմութիւնը Անգլիոյ վերջին ծրագրին որ կը սրամադրէ միջին ճամբայ մը գտնել Կիպրոսի հարցին լուծման համար :

Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ զօրավարը Անգարա պիտի մեկնի Յուլիս 2ին, Թրքական կառավարութեան հրաւէրով : Կառավարութեան ներկայացուցիչները պաշտօնապէս կը յայտարարեն թէ այցելութիւնը միայն զինուորական հանգամանք ունի: Զօրավարը բանակցութիւններ պիտի չկատարէ Կիպրոսի ապագայի մասին: Բայց միեւնոյն ատեն կը հաստատեն թէ զօրավարը պիտի քննէ որեւէ կարգադրութեան զինուորական պարագաները :

Ինչպէս կը յիշուի, Թուրքիա ուժգնօրէն բողոքեց այս շաբթու, Անգլիոյ ծրագրած մեծ զիջումներուն դէմ եւ անգլ. կառավարութիւնը հարկ դատեց յետաձգել իր ծրագրին հրատարակութիւնը՝ Կիպրոսի ներքին ինքնավարութեան եւ ապագայ ինքնորոշման մասին: Թրքական կառավարութիւնը կը գանգատի թէ որեւէ փոփոխութիւն Կիպրոսի կարգուսարքին մէջ պիտի վնասէ իր ապահովութեան :

✕ Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, անգլ. կառավարութիւնը վերջին պահուն ետ կեցած է այն զիջումէն որ վճռական դեր պիտի կատարէր Կիպրոսի հարցին լուծման համար: Այդ զիջումն էր՝ թուական մը նշանակել հանրաքուէի համար, որպէս զի Կիպրոսի ժողովուրդը գործադրէ իր ազատ ինքնորոշման իրաւունքը :

Լոնտոնի թերթերը կը ծանուցանէին թէ այդ որոշումը տրուած է եւ թէ հանրաքուէն պիտի կատարուի տասը տարիէն: Այժմ ամէն բան առկախ կը մնայ, իբրեւ հետեւանք նախարարական խորհուրդի դումարման որ տեղի ունեցաւ նոյն ինքն վարչապետին հրաւէրով: Կը կարծուի թէ կարգ մը նախարարներ ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան ծրագրուած զիջումներուն: Զօր. Թէմփըլրի ճամբորդութիւնն ալ կը հաստատէ այս պարագան: Իրազեկներու կարծիքով, Անգլիա պիտի ջանայ զինուորական նոր համաձայնութիւններ կնքել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, բաւարար երաշխիքներ տալու համար Անգարային, միեւնոյն ատեն ապահովելով Մեծն Բրիտանիոյ ռազմագիտական շահերը : Բայց այս խնդիրը կապ ունի Ատլանտեան դինակցութեան հետ եւ կրնայ տհաճութիւն պատճառել միւս պետութեանց, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն :

Ամէն պարագայի մէջ, յառաջիկայ շաբթու յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, միայն վարչական ինքնավարութեան մասին : Այս առաջադրութեամբ, մօտերս Կիպրոս պիտի երթայ մասնաւոր ներկայացուցիչ մը, քննութիւն կատարելու համար տեղին վրայ :

Կը հաստատուի թէ նոր զիջումներուն հակառակ են ոչ միայն Թուրքիա, այլ եւ Անգլիոյ պահպանողականները եւ սպայակոյտը :

Կարգ մը թերթեր խստօրէն կը քննադատեն կառավարութեան քաղաքականութիւնը, հետեւեալ ամբաստանութեամբ .

— « Ճշմարտութիւնն այն է որ երեք – չորս տարիէ ի վեր կառավարութիւնը ամէն կարելի սխալ գործեց Կիպրոսի մէջ» :

✕ Կիպրոսի անգլ. իշխանութիւնը 35

ՆՈՐ ԿԱՐԳՈՒՍԱՐՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Երէկ, շաբաթ, ընտրութիւններ պիտի կատարուէին Եգիպտոսի մէջ, զինուորական իշխանութեան տեղ քաղաքային վարչութիւն հաստատելու համար: Ընտրութենէն ետք, միեւնոյն անձերը պիտի վարեն այն պաշտօնները զոր ստանձնած էին Ֆարուքի անկումէն ի վեր. բայց պիտի գործեն իբրեւ քաղաքացիներ, հետեւելով սահմանադրութեան եւ ոչ թէ բանակին: Նախագահութեան միակ թեկնածուն է գնդ. Կամալ Նասր որ վերջնապէս պիտի հրաժարի բանակէն, նոր պաշտօնը վարելու համար: Ութ սպաներ, որոնք Յեղափոխական Խորհուրդը կը կազմէին Կամալ Նասրի հետ, նոյնպէս պիտի քաշուին զինուորական ասպարէզէն, բացի սպարապետէն, զօր. Ապտէլ Հաքիմ Ամիր:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ոչ միայն Յեղափոխական Խորհուրդին անդամները, այլ եւ այն 300 «ազատ սպաները» որոնք Կամալ Նասրի հետ էին Ֆարուքի դէմ մղուած պայքարին ատեն, պիտի քաշուին բանակէն, զանազան պաշտօններ ստանձնելով իբրեւ քաղաքացիներ :

✕ Գնդ. Կամալ Նասր Մոսկուա պիտի այցելէ յառաջիկայ օգոստոսին: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով, որ Եգիպտոս կը գտնուէր, Դամասկոս հասաւ Յունիս 22ին: Մեկնելէ առաջ, Մոսկուայի եւ Գահիրէի անթելները հաղորդեցին խօսակցութեանց առթիւ հրատարակուած զեկոյցը : Այս յայտարարութիւնը որեւէ մասնաւոր համաձայնութիւն չի ծանուցաներ, բայց կ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ երկու երկիրներու տնտեսական եւ մշակութային յարաբերութեանց: Ցետոյ կ'աւելցնէ թէ երկու պետութիւնները համամիտ են միջազգային խնդիրներու մասին :

Պ. Շեպիլով Եգիպտոսէն մեկնած ատեն հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ. — Խորհրդային ժողովուրդը կը մաղթէ որ Եգիպտոս դառնայ զօրաւոր, ազատ եւ անկախ երկիր մը, բարգաւաճ ճարտարագործութեամբ եւ ծաղկուն հողագործութեամբ: «Հիմա որ Եգիպտոս լուծած է քաղաքական գլխաւոր խնդիրները, հաստատած՝ իր ազգային անկախութիւնը եւ անհրաժեշտ միջոցներն ստեղծած՝ իր ինքնօրէն զարգացման համար, կառավարութիւնը բնականաբար պիտի նուիրուի տնտեսական բարգաւաճման »:

Նախարարը յետոյ շեշտեց թէ իր այցելութեամբ ամրապնդուեցաւ Խ. Միութեան եւ Եգիպտոսի բարեկամութիւնը :

✕ Պ. Շեպիլով ընդունելութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ լրագրողներու երեւակայութեան արդիւնքն է այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը կը ստանձնէ Ասուանի ամբարտակին շինութեան բոլոր ծախքերը :

Հազար սթերլին տուգանքի դատապարտեց Լիմասոլի բնակչութիւնը: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ այս տարուան սկիզբէն ի վեր Լիմասոլը կեդրոն դարձած է բազմաթիւ եղեռնափորձերու: Առջի օր երկու ռումբեր նետուեցան անգլիական պահակախումբերու դէմ, մէկը՝ Փոլիսի, միւսը Նիկոսիոյ մէջ: Կիրակի օրուան անտառային հրդեհին զոհ գացած են 36 հոգի, 22ը մեռեալ: Տասնըմէկ յոյն ուսուցիչներ արտաքսուեցան Կիպրոսէն:

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն որ կը բաղկանայ 80 անդամներէ, ժողով գումարելով, իր վստահութիւնը յայտնեց եւ աջակցութիւն խոստացաւ քարտուղարին՝ Թորէզի եւ իր ընդհ. քաղաքականութեան: Այս բանաձեւը պատասխան մը կը համարուի զանազան բողոքներու, որոնք արտայայտուեցան Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրին առթիւ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԵՐԳԵՐ

ԵՐՆԷ՜Կ ՁԵԶԻ

Երնէ՜կ ձեզի, որ սէր ունիք ,
Կրակ ունիք, բոց ունիք,
Ձեր սրտին մէջ բո՜ցը վառման
Պլպուլի երգ անմըրման :

Երնէ՜կ ձեզի, որ սէր ունիք ,
Կորով ունիք, երգ ունիք,
Ձեր սրտին մէջ ե՛րգը թրթռուն
Մեր պապերու դիւցազուն :

Երնէ՜կ ձեզի, որ սէր ունիք ,
Պայքար ունիք, դատ ունիք,
Ձեր սրտին մէջ դատ նուիրման
Մեր հին ցեղին նայիրեան :

Երնէ՜կ ձեզի, որ սէր ունիք ,
Ու սիրովն այդ երջանիկ,
Կանգնած ոսկի սեմին վրան
Կ'ողջունէք մեծ ապագան ...

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Ոսկէ Սափոր)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Տիկին Ն., Վէնսէն	10.000
Ոմն (Ս. Ք.), Էքս	10.000
Արշամ Սմսարեան	3.000
Կար. Բագոսեան	2.000
Խօսրովեան, Նիս	5.000
Մարսիլիայէն	
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Վռամեան ենթակոմիտէի ընկերներէն	10.000
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի ընկ. Կարօ խումբէն	5.000
Նշան Դարբինեան, Պօմոն	5.000
Վաղարշակ Տէր Վարդանեան	2.000
Համբարձում Աւետիսեան	1.000
Կարապետ Քէհեաեան	1.000
Սերժ Սարգիսեան	1.000
Մատթէոս Յարութիւնեան	1.000
Ոմն (Մ. Գ.)	1.000
Յովհ. Փիլոյեան	1.000
Կարապետ Թիւթէլեան	1.000
Խաչիկ Արսլանեան	500
Ոմն (Գ. Ն.)	1.000
Կարապետ Արապեան	2.000
Ծերիկեան եղբայրներ	2.000

***

Մշակոյթի Տան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ նաեւ թէ հայրենակից մը, որ ծանօթ է իր առատաձեռնութեամբ, 150.000 ֆրանք տրամադրած է նոյն նպատակին :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վարչապետը առջի օր ճառ մը խօսելով լատինական Ամերիկայի փարիզեան դեսպաններուն առջեւ, բացատրեց թէ Ալժերիան «ապակիէ տուն մըն է» եւ թէ Միջազգային Կ. Խաչի ներկայացուցիչները կ'այցելեն բանտերն ու արգելարանները : Ցետոյ մանրամասնօրէն պարզեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը եւ խնդրեց որ դեսպանները իրենց կառավարութեանց հաղորդեն իր յայտարարութիւնները : «Ֆրանսա չվարանեցաւ ենթարկուիլ բարոյական բարձր իշխանութեան մը քննադատութեան: Անցեալ մայիսէն ի վեր Միջազգային Կարմիր Խաչի պատուիրակութիւն մը Ալժերիա կը գտնուի եւ ազատ մուտք ունի բանտերու եւ արգելարաններու մէջ»: Ցետոյ բացատրեց թէ եթէ Ֆրանսա ուզէ գործածել արդիական բանակի մը բոլոր զէնքերը, դիւրին է զինուորական յաղթանակ մը շահիլ մեծ կորուստներ պատճառելով: «Մեր ուզածը այդ չէ, այլ կ'ուզենք վերահաստատել ապահովութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ բարենորոգումներ եւ ընտրութիւններ կատարել անյապաղ: Ֆրանսա գիտէ որ արդար է իր դատը Ալժերիոյ մէջ եւ կրնայ զայն պաշտպանել ճակատաբաց »:

✕ Վերջին լուրերու համաձայն, ֆրանսական ուժերը յունիս 22ին յարձակեցան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Արուեստական է բաժանումը, զոր կը կատարեմ.—

1.— Ուսումնասիրել, ինչպէս փորձեցինք մինչեւ այստեղ, Կոմիտասի ներքին ապրումները, — ներաշխարհը՝ ինտրայի սիրական բառով, հոգին՝ հին ու չփոթ բառով, որ սահման չունի, ոչ ալ եզր :

2.— Ուսումնասիրել, ինչպէս պիտի փորձենք այժմ, Կոմիտասի արտաքին կեանքը,— այնպէս ինչպէս կ'երեւի, կը ներկայանայ կամ ծանօթ է ընկերութեան մէջ :

Առաջինը ներանձնական մարդն է, երկրորդը՝ յարաբերական մարդը:

Հետաքրքրակա՛ն է, սակայն, այս երկուութիւնը մարդուն մէջ եւ իրական, հոգ չէ թէ վերլուծողը տանի արուեստական բաժանումներու, կարծես չըլլար իրական: Թոյլ տուէք ինծ, այստեղ, երկու խօսքով հաստատել թէ երկուութեան այդ գաղափարը, արիական հին փիլիսոփայութենէն մեզի ժառանգ, կը շարունակէ իր պատմութիւնը նոյնիսկ հոգի բառին մէջ :

Ա.— Հոգին շունչն է, զոր մահուան պարագային կ'աւանդեն մարդիկ՝ քրիստոնեաներուն սիրելի բացատրութեամբ մը: Ատիկա անծանօթն է :

Բ.— Հոգին անձն է, որ կ'ապրի, կ'աշխատի, կը գործէ, յարաբերութիւններ կը մշակէ, տարբեր բացատրութեամբ՝ նիւթական ձեւ կը ստանայ, կը մարմնանայ: Ատիկա ծանօթն է :

Ծանօթը, վերջապէս, անձնականն է, իսկ անծանօթը՝ ներանձնականը, զոր սըխալ բացատրած են մեր լեզուին հին մըշակները:

Արդ, Կոմիտասի ներաշխարհը, ներանձնական իրականութիւնը, տեսանք թէ լեցուած է մելամաղձոտութեամբ, չարտասանուած ողբերով, վիշտի եւ տառապանքի շարունակական թրթռացումներով: Բայց զարմա՛նք, Կոմիտասի արտաշխարհը կը ճառագայթէ զուարթութեամբ,— բոլորովին տարբեր պաստառով մը: Արդարեւ վարդապետին գործին վեհութեան ու ներքին մելամաղձոտութեան հետ քոնթրասթ մը կը կազմէ իր կատակախօս ու չարաճճի բնաւորութիւնը :

Սիրած աշակերտները կը կոչէր «գուռնաճի», եւ մտերիմները՝ «քէրթէնքէլէ»: Ցօղուածագիր մը աշխատած է վերլուծել «քէրթէնքէլէ» որակումին իմաստը, յարաշարժ ու վախկոտ այդ փոքրիկ անասունին մէջ փնտռելով խորհրդանշանական բացատրութիւն մը: Հարկ է դիտել տալ թէ «քէրթէնքէլէ» ընտրովի բառ չէ եւ խորհրդանշանական իմաստ չունի, — լեզուական թիք է առաւելապէս : Իսկ «գուռնաճի» բառին մէջ պէտք է փնտռել անուշ եւ անմեղ հեգնանք մը, ժողովուրդին փիլիսոփայութիւնը ժողովուրդին վերադարձնելու ձեւով, սկեպտիկ եւ համեստ :

Այդ համեստութիւնը այնքան էր զօրաւոր իր մէջ, որ կարծես վախնալով ափոթէոզէն՝ որուն կը տանէին զինք իր անհամար հիացողները, կ'աշխատէր մեղմացնել ալիք առ ալիք բարձրացող խանդավառութեան չափը՝ երախայ դառնալով, զուարճաբանելով ու միմոսութիւններ կատարելով : Այնքան որ ժողովուրդը, այն որ զինք կը տեսնէր առաջին անգամ, կը հարցնէր զարմացած.— «Միթէ սա՞ է Կոմիտասը, սա ի՛նչ մասխարա մարդ է, կատարեալ քոմիք»:

Արդարեւ, ժողովուրդին անհասկնալի կը մնար թէ ի՛նչպէս, իբրեւ վարդապետ եւ մեծ երաժիշտ՝ համազգային սիրոյ եւ համակրանքի արժանացած այս անձը, բարեկամ ընտանիքներու մօտ ճաշի հրաւիրուած ժամանակ, երբ վարունգ տեսնէր սեղանի վրայ, կ'առնէր կը կեղուէր, վարունգին քիթը կը կտրէր ու կը փակցնէր իր ճակատին՝ կոտոշի պէս, խնդացնելով ու զուարճացնելով սեղանակիցները : Ա՛, եթէ ժողովուրդը գիտնար թէ ի՛նչպէս կը զուարճանային հելլէն աստուածները Ոլիմպոսի գագաթը, — յիմար պիտի անուանէր զանոնք:

Կարելի է տարբեր ու զանազան բացատրութիւններ գտնել այս տարօրինակութեանց եւ չարաճճի խաղերուն մէջ, — որոնց պիտի անդրադառնանք ախտաբանութեան գլուխին մէջ,— բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Կոմիտաս չէր սիրեր միսթիֆիքասիոնը : Արուեստագէտներ կան, որոնք, աւելցնելու համար իրենց հանճարին ... քիլօն, կեղծ ձեւեր կ'առնեն՝ երեւալու համար ժողովուրդէն տարբեր, սովորական մարդոցմէն բարձր, հասարակաց նկարագրէն խորթ, կամ առնուազն անմատչելի եւ երկնաշնորհ: Ընդհակառակն, Կոմիտաս կ'աշխատէր հաստատել թէ ինք ալ մարդ էր ինչպէս ամէն մարդ, եւ հակառակ այլոց հիացիկ ու փառաբանական արտայայտութեանց, ժողովուրդի զաւակ էր, շատերէն մէկը, ու կը նստէր ... թավլու կը խաղար :

Շատ կը սիրէր նարտը: Բայց կը սիրէր խաղալ միայն վարպետներու հետ: Գարեգին Լեւոնեան կը պատմէ թէ Կոմիտաս, թավլուի մէջ վարպետ, յաճախ խաղի կը նստէր մաթեմաթիկոս Կարապետ Տէրեանի հետ, որ նոյնքան վարպետ էր թավլուի մէջ: Բայց մինչ Կոմիտաս կը խաղար արագ եւ երկու ձեռքերով, մաթեմաթիկոսը կը խաղար... Նարտիկոսի պէս, խորանարդ հաշիւներով, երկարօրէն խորհելով՝ ձեռքը կզակին, ջղայնացնելով խաղակիցը: Երբ Կոմիտաս յաղթէր, ինչպէս կը պատահէր յաճախ, կը բացականչէր.

— Դէ՛, հիմի գնա, պապայիդ բարեւ արա :

Կը պատահէր նաեւ որ յաղթուէր: Երբ կորսնցնէր յաղթութեան ամէն յոյս, կ'ընդհատէր խաղը, անդին կը հրէր թավլուն, յաղթականին ուրախութեան աղաղակը չպայթած տակաւին՝ կը ցատկէր ոտքի, կ'երթար կը մտնէր հիւր ընտանիքին երախաներուն մէջ, կը վազվզէր անոնց հետ, անոնց զուարճութեան կանչերուն մէջ խեղդելով յաղթականին պարծենկոտութիւնը :

Սրամիտ եւ պատրաստաբան, բառը չէր պակսեր բերնին մէջ, ոչ ալ յանգը: Խօսակցութեան մը մէջ՝ Վրթանէս Փափազեան կ'ըսէ իրեն.

— Կոմիտա՛ս.

Պատասխանը.

— Վարժապետ Փափազ :

Օր մը Վրթանէս Փափազեան, երբ այցելութեան կ'երթայ Կոմիտասի, միասին կը տանի Գրիգոր Վանցեանը: Այս վերջինը այն մատուրականն է, որ սկիզբները միացած էր Կոմիտասի թշնամիներուն : Այս մատուրականն է դարձեալ, որ եւլուդրեց մամուլի մէջ, ակնարկելով միաժամանակ Կոմիտասի հօրը արհեստին (կօշկակարութիւն).— Երեքուկէս տարի կօշկակարութիւն սորվել չի կարելի, չէ թէ երաժշտութիւն :

Կոմիտաս երեքուկէս տարի մնաց Եւրոպա, կատարելագործելու համար երաժշտական իր ուսումը: Ու Գրիգոր Վանցեան, թշնամաբար, ըսել կ'ուզէր թէ Կոմիտաս ընդունակ չէ... հօրը արհեստն անգամ սորվելու՝ այդքան կարճ ուսանողութեան մը ընթացքին :

Վրթանէս Փափազեանի նպատակն էր հաշտեցնել իր հայրենակիցը :

Ահա թէ ի՛նչպէս կը նկարագրէ այս այցելութիւնը Վ. Առաքելեան.—

Կոմիտաս սուրճով կը հիւրասիրէ այցելուները: Վրթ. Փափազեան կը ներկայացնէ ընկերը.

— Հայ բոշաների բանաստէր Գրիգոր Վանցեան:

Գիրուկ մարդ մըն էր, մաղոտաձեռքերով: Հեղինակ «պատմական Քերականութեան» եւ այլ գիրքերու :

Վրթ. Փափազեան ջութակով կը նուագէ քրտական եղանակ մը, զոր Կոմիտաս կը ձայնագրէ հայկական ձայնանիշերով՝ շրջապատին անհասկնալի, յետոյ կը նուագէ՝ կարծես սորված ըլլար վաղուց : Կ'ապշի Փափազեան ու կ'ըսէ.

— Կախարդ ես դու :

— Պօշ բաներ մի խօսիր, կը պատասխանէ Կոմիտաս, կախարդս ո՞րն է :

Այն ատեն Փափազեան կը կարծէ թէ եկած է ժամանակը, «մեղայի» բերելու համար Գր. Վանցեանը :

— Միթէ անբարեխիղճ, անամօթ չէ՞ այն մարդը, որ առանց ծանօթանալու Կոմիտասի հետ, առանց գաղափար ունենալու նրա շնորհքի եւ ընդունակութիւնների մասին, հրապարակով քննադատում է նրան :

Եւ կը կրկնէ Գր. Վանցեանի «քննադատական» խօսքը :

— Այդ անամօթ մարդը ես եմ, Կոմիտաս, եւ ներողութիւն եմ խնդրում իմ անբարեխղճութեան համար, կը թոթովէ Վանցեան՝ խեցգետնի նման կարմրած :

Անակնկալէ եկած, կը մթագնի Կոմիտասի դէմքը: Անհաճոյ էր միջադէպը : Բայց շուտով կը պայծառանայ իր դէմքը, տեսնելով Վանցեանի խղճալի երեւոյթը եւ մեղայաձեւ երկարած մաղոտ ձեռքերը:

— Երկու կոպէկ տուր տուղանք, եւ յօդուածիդ դառնութիւնը տանք հովին :

— Հայր սուրբ ջան, երկու էլ, տասներկու էլ կը տամ, միայն ներեցէք :

— Ո՛չ, ճիշդ երկու կոպէկ :

Կոմիտաս տարիներէ ի վեր, այսպէս, իր հակառակորդներէն, քննադատներէն ու բարեկամներէն հաւաքած «երկու կոպէկներով», յետագային, Փարիզի մէջ հրատարակեց ժողովրդական երգերու իր առաջին ժողովածուն, «Հայ Քնար» :

(Վերջ) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԳՌԱՒԱԽԱՉ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Գորիսէն 20 քիլոմեթր հեռու, դէպի հիւսիս, բլուրի մը գագաթին վրայ շինուած է Տրծեռնավանքը: Քանի մը յարակից բլուրներու համայնապատկերը կը կազմէ ժպտուն բնանկար մը: Վանքին արեւմտեան կողմը կայ մեծ քար մը՝ որ կը կոչուի Ագռաւախաչ :

Ա.

Ժամանակին, այս բլուրներու մօտերը, ու դեռ՝ մինչեւ հեռուները, կային հայկական գիւղեր՝ արդար բնակչութեամբ ու կենցաղով, անմեղ աշխատանքով ու անբիծ վաստակով: Այս գիւղերու Հայերը հայհոյել ու ատել, նախանձիլ ու բամբասել, չարանալ ու կռուիլ չէին գիտեր, կարծես երկինքէն երկրիս վրայ իջած հրեշտակներ ըլլային :

Տարի մը երաշտ եղաւ, երկինքի ամպերը չորցան, անձրեւի կաթիլները չինկան երկրիս վրայ, հողը քարացաւ, բոյսն ու կանաչը, ծիլն ու ծաղիկը, թուփն ու ծառը թառմեցան, չորցան, երաշտէն վերջ՝ սկսաւ սովը, կենդանիները՝ խոտ, թռչունները՝ կեր եւ մարդերը հաց չկրցան գտնել :

Յուսահատ ժողովուրդը հսկումի կեցաւ, մատաղ կտրեց, ժամ ու պատարագ ըրաւ: Աստուած լսեց սովահար ժողովուրդին պաղատանքը, անձրեւ տուաւ, երկիրը նորէն խնդաց ու զուարթացաւ, ու ծոցը բացաւ իր հարազատներուն առջեւ, արտերը առատօրէն ցորեն տուին, պարտէզները լեցուեցան պտուղներով եւ այգիները ծոցուրուեցան խաղողով: Դաշտն ու հովիտը, լեռն ու ձորը լեցուեցան, երգի ձայներով, գիւղերը բռնեց մշակի ու հօտաղի կանչ, կալերու մէջ՝ կալերգ, տուներու մէջ՝ հարսներգ:

Սովահար գիւղերը հոգի առին ու շէնցան :

Բ.

Աստուծոյ իր երախտագիտութիւնը յայտնելու համար՝ հայ գիւղացին պէտք

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ

ԱՌԻՒԾ ԱՒԱԳ

Այդպիսի առիւծներ են սակայն, որ կը տաքցնեն աշխարհը: Որքան ցուրտ պիտի ըլլար կեանքը առանց անոնց: Ափսոս Առիւծ Աւագ : Հազար ափսոս, պիտի աւելցնէր Ախլաթցին :

Այժմ քանի մը օրինակներ իր բազմաթիւ ահաբեկումներէն զոր Առիւծը կատարած է ժողովուրդի պահանջին վրայ, իր հայրենի գաւառին մէջ :

Ծղակ գիւղի Ռէսը, որուն զաւակներուն կնքահայր էր, գիւղի տուրքը Ախլաթ կը տանի ու քանի մը մէճիտ դրամէն կ'իւրացնէ, իսկ գայմաքային կ'ըսէ թէ պակաս մնացած դրամը, Առիւծ Աւագն առաւ:

Այս լուրը բերնէ բերան կը հասնի Առիւծ Աւագի ականջը, գիւղացիներ կը հաստատեն, Առիւծ Աւագ անմիջապէս կը սպաննէ իր սանահայրը :

Տափավանք գիւղին մէջ բազմանդամ եւ հարուստ մեծատուն մը կար, որ կը մերժէր օգնել ֆետայիներուն եւ հիւրասիրել իր տան մէջ: Աւագ իր երկու ընկերներուն հետ կ'երթայ եւ երեք հոգի կ'ահաբեկէ ընտանիքի անդամներէն :

Փրխուս գիւղին մէջ, Թուրք ոստիկաններու պաշտպանութեան ապաւինած հայ մատնիչի մը զազրելի մատնութեանց հետեւանքով քանի մը տասնեակ գիւղական կոմիտէներու անդամներ բանտերը դրուեցան, հազարումէկ չարչարանքներու եւ խոշտանգումներու ենթարկուեցան: Բոլորին պահանջն էր մէջտեղէն վերցնել այս վտանգաւոր մատնիչը :

Ահաբեկելու համար ոչ մէկ յարմար առիթ կը ներկայանայ, քանի որ մատնիչը Թուրք ոստիկաններէն չէր բաժնուեր, անոնց հետ կ'ուտէր եւ կը պառկէր :

Օր մըն ալ Առիւծ Աւագ մէս մինակ, օր ցերեկով այդ գիւղը կ'երթայ, ճիշդ պահականոցին դուռը եւ կը տեսնէ երկու զինուած ոստիկաններ: Տանոնց արբանակը ձեռքը՝ կը սպառնայ անոնց ըսելով.

— Ես եկած եմ, ձեր մօտ գտնուող հայ մատնիչին հոգին առնելու, եթէ փոքր շարժում մը կատարէք, երկուքդ ալ կը սպաննեմ :

Ոստիկաններ սարսափահար իրենց զէնքերը գետին կը թափեն: Աւագ կը մտնէ գիւղական օդայի մէջ, ուր նստած էին, ուրիշ չորս ոստիկաններ, եւ մատնիչը: Անոնց եւս իր սպառնալիքը կը կրկնէ եւ առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, երկու գնդակ կ'ուղղէ մատնիչի սրտին, իսկ Թուրքերուն կ'ըսէ,— «Եթէ հինգ վայրկեանէն առաջ դուրս ելլէք այս սենեակէն ձեզ եւս պիտի սպաննեմ»: Իսկ ինքը ատրճանակը Թուրքերուն ուղղելով դուրս կ'ելլէ եւ կը մեկնի դէպի Նեմրութ: Թուրքերը ոչ թէ հինգ վայրկեան, այլ իրենց վախէն երկար ատեն իրենց տեղէն չեն շարժիր, մինչեւ որ դուրսէն եկողները կը յայտնեն դուռին վրայ մարդ չըլլալը:

Աղբիւր Սերոբի նահատակութենէն վերջ Աւագ բազմաթիւ ահաբեկումներ կատարեց իր հայրենի գաւառին մէջ, բայց միշտ տեղական կոմիտէներու հաւանութեամբ, մինչեւ որ կուսակցութիւնը Վասպուրական կը կանչէ զինքը եւ դրեթէ բոնի Կովկաս կը ղրկէ, իր ինքնագլուխ ահաբեկումներուն համար :

Իր կինը եւ զաւակներն ալ տանելով կը հաստատուի Կարսի շրջանը, եւ իբրեւ զինուոր կը մնայ կուսակցութեան տրամադրութեան տակ, մինչեւ իր մահը :

1905ի հայ-թաթարական կռիւներուն ժամանակ, Առիւծ Աւագ Ախլաթեանխումբ մը ունէր իր հայրենակիցներէ, որ հերոսներ գործեց Նախիջեւանի եւ Դարալագեազի շրջանի գիւղերու ինքնապաշտպանութեան կռիւներու ընթացքին եւ միշտ կռիւներէ կը վերադառնար յաղթական եւ առասպելական քաջագործութիւններով :

Երբ այդ շրջանները կը խաղաղին, կ'անցնի Կարսի շրջանը, իր կնոջ եւ զաւակներուն մօտ, իր մղած կռիւներէն եւ քաջագործութիւններէն գինովցած չի հընազանդիր տեղական կոմիտէին եւ խուլ պայքար մը կը բացուի ԱռիւծԱւագի դէմ :

Առաջին անգամ Արխի ղեկավարութեամբ ընկերներ կը ղրկուին զինաթափ ընելու, հակառակ պարագային ահաբեկելու : Երբ ընկեր Արխ կուսակցութեան վերին մարմնի որոշումը կը յայտնէ, Առիւծ Աւագ զէնքերը համբուրելով կը յանձնէ, ըսելով.— «Սերոբ փաշայի կուսակցութեան հրաման գլխուս վրայ տեղ ունի, ահա իմ զէնքեր»: Ընկերը տեսնելով անոր հնազանդութիւնը, զէնքերը կը վերադարձնէ իր հակառակորդներուն առջեւ :

Գրեթէ նոյն տարուան մէջ, Սեբաստացի Մուրատ կը ղրկուի ուղղակի ահաբեկելու, բայց Սեբաստացի հերոսը իր զաւակներուն կնքահայրն ըլլալով, խրատներ կուտայ եւ իրեն հետ կը տանի մինչեւ Թիֆլիս, բացատրութիւններ տալու համար եղած ամբաստանութեանց մասին :

Առիւծ Աւագ կ'երթայ եւ կը լսէ ամբաստանութիւնները: Կը յորդորեն որ խելօք մնայ եւ հնազանդի կուսակցութեան մարմիններուն: Վերադառնալով խոր ատելութեամբ կը լեցուի այդ գիւղական կոմիտէի անդամներուն հանդէպ եւ կը սպառնայ բոլորն ալ սպաննել :

Անգամ մը, ձուկ որսացած ժամանակ իր հակառակորդները հինգ վեց հոգիով գաղտագողի վրայ կը հասնին ու ձեռքերը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆԻԶԱԿՆ ՈՒ ԽՈՓԸ

Ես անիծո՜ւմ եմ նիզակն արնաներկ,
Խոփի վրա՜յ է աշխարհն հաստատուած,
Խոփի՜ց են ծնւում սէր, արուեստ ու երգ,
Նիզակը մահուան ցուպն է անհաստատ:

Ես անիծո՜ւմ եմ նիզակն արնացող,
Բայց թէ նիզակով ելնէք իմ վրայ,
Երդւում եմ արդար խոփիս զնգոցով,
Ձեր նիզակներն իմ հողո՛ւմ կը մնան:

Եւ նիզակներից խոփ ձուլած կրկին,
Հերկած իմ հողը՝ հրից սեւացած,
Սե՛րմը կը ցանեմ իմ յաւերժ կեանքի՝
Խոփի վրա՜յ է աշխարհն հաստատուած:

Գ. ԷՄԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ես կեանքի ասպարէզը իջայ ճիշդ այն հոգեվիճակով՝ զոր կ'ունենայ դպրոցական մը՝ որ դասերը չսերտած վարժարան կ'երթայ:

Բայց ես բախտաւոր եղայ. որովհետեւ ուսուցիչը դասի չհանեց զիս:

Մխիթար, ճշմարտախօս տղայ մըն էի: Վախկոտ, բայց ներքնապէս հզօր՝ ամէն վտանգի առջեւ:

Կեանքի մէջ ալ նոյնը մնացի: Հեզահամբոյր, բայց մոլեգին զայրոյթով ընդվզող, երբ անարդար բան մը կը պատահէր չորսիս:

Այս պատճառաւ, կրնամ խոստովանիլ որ ձախողած մը եղայ գործնական աշխարհի մէջ: Երբ զիս զլեցին անցան շատերը, ես մնացի գրեթէ նոյն տեղը: Երբ չհանդուրժեցի որ անարդար ըլլային մարդիկ ոմանց դէմ, ակռաներս սեղմեցի եւ սրտով լացի, երբ անոնք արդարութեան փշրանք մ'իսկ ինծի զլացան:

Զար բախտը ուզեց որ Թուանշաններու դժոխքը մտնէի՝ ապրուստս շահելու համար: Հոն եմ դեռ մինչեւ այսօր: Բայց փրկութիւնը մօտ է. եթէ կարելի է փրկութիւն կոչել անորոշ ապագան:

Ամբողջ կեանք մը անցուցած եմ դրասենեակի մը չորս պատերուն մէջ: Քառասուն եւ երեք տարի. դառնութեան եւ տառապանքի շրջան մը՝ որուն շնորհիւ կրցած եմ պահել հպարտ կեցուածք մը եւ ճակատաբաց նայիլ աշխարհին:

Ունեցած եմ յուսահատութեան շատ մռայլ ժամեր. մանաւանդ հօրս ինքնասպանութենէն ետքը: Բայց միշտ խորհրդաւոր մեղու մը արթնցած է ուղեղիս մէջ՝ կատաղօրէն թրթռացնելով իր թեւերը: Իջած է ան մինչեւ սիրտս, եւ հոն կուտակուած դառնութեան մէջ հալեցուցած շիթ մը մեղր տիեզերքի ծաղիկներէն քաղուած:

Բանաստեղծութեան ոսկեթեւ մեղուն է անիկա: Մինչեւ իսկ այսօր, երբ անձկութեան պահեր կ'ունենամ, այս մեղուն միշտ օգնութեան կը հասնի ինծի:

— Երանի քեզի որ կը հաւատաս այդ մեղուի գոյութեան, ըսաւ ինծի բարեկամ մը՝ որուն այդ մտերմական խօսքերը կ'ընէի:

Բայց ինչո՞ւ չտեսնել այս համասփիւռ եւ գեղեցկութեան լոյսը որով մեր չուրջը ողողուած է ամէն ինչ: Կը բաւէ դգալ եւ ծարաւած մեղու մը նման խոնարհիլ այն աղբիւրներուն վրայ՝ որոնք անծանօթ ու համր կը մնան, եթէ մենք անտարբերութեամբ անցնինք անոնց քովէն:

Հաղորդակից ըլլալու համար յաւիտենօրէն անօթութիւնը պէտք է երկրային սնունդներուն՝ որոնցմով յագենալէ ետքն է որ երկինքին դռները կը հասնինք:

Մենք երկրին հարազատ զաւակներն ենք. ամէն բանէ առաջ, եւ մեր ապրած աշխարհը գեղեցիկ է իրապէս, սիրողներէն, անհունօրէն գեղեցիկ:

Քանի կը յառաջանանք կեանքի ճամբուն վրայ, այնքան աւելի պայծառօրէն կը յայտնուի մեր աչքին ստեղծագործութեան հրաշքը:

Ամէն օր քիչ մը եւս կը հեռանանք օրօրոցէն՝ մօտենալու համար գերեզմանին:

Երկուքին միջեւ ձգուած ուղին հետզհետէ աւելի կարճ կը թուի:

Բայց ինչ փոյթ:

Մահը չէ որ պիտի խլէ յաւիտենութեան վայրկեանին խաքուն խորհուրդը:

Մենք ենք միայն որ կը յաջողինք յաւերժութիւն մը ստեղծել, յղկելով այդ վայրկեանին մաքրաշող ադամանդը եւ զայն ընդելուզելով խօսքի մը, երգի մը, կամ լուսամշմունջ աղօթքի մը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Զօր. տը Կոլի յուշերու առաջին հատորը, որ լոյս տեսաւ երկու տարի առաջ, մեծ ընդունելութիւն գտաւ ոչ միայն ընթերցման տեսակէտով (275 հազար օրինակ եւ թարգմանուած եօթը տարբեր լեզուներու), այլեւ շնորհիւ իր անձնական ոճին, կը գրէ տեղական թերթի մը աշխատակիցը:

Նախքան Բ. աշխարհամարտը զօր. տը Կոլ պարզ գնդապետ մըն էր եւ տեսաբան մը: «Ֆրանսան Ֆրանսա չի կրնար ըլլալ առանց մեծութեան»: Չորս տարի առանց ընկրկումի տարաւ ծանր բեռը: «Առանձին ընդդէմ դժխեմ ճակատագրին»: Տը Կոլ կը նախընտրէր աքսորը, պայքարը, դատապարտութիւնը, որպէսզի Ֆրանսան մնայ Ֆրանսա, որպէսզի դիմադրէ հովին, մակընթացութեան, Ֆրանսան որ միշտ մեծութեան ոստանն էր իր աչքին:

Տը Կոլի յուշերուն երկրորդ հատորը, որ լոյս տեսաւ այս շաբթու, ունի առաջինին առաւելութիւնները, միեւնոյն բոյը, միեւնոյն ուժգնութիւնը, միեւնոյն եռանդը որ յատուկ է դասականներուն: Հոս ալ նպատակը նոյնն է, միայն միջոցները փոխուած են, պէտք չէ թոյլ տալ որ «Ֆրանսան սահի»:

Չի բաւեր պայքարի հրաւիրել ժողովուրդ մը, այլ պէտք է վերաշինել Պետութիւն մը ընդդէմ թշնամիին, «հակառակ դաշնակիցներուն» որոնք կ'ուզեն ազատագրել մեր երկիրը առանց տը Կոլի եւ առանց Ֆրանսացիներուն: Այս բարդ պայքարին իմաստն է, որ այնքան սխալ հասկցուեցաւ, երբ զօրավարը Ալժէի մէջ կը հաւաքէր ազատ Ֆրանսացիները:

Միութեան իր կոչին մէջ զօրավարը ուժգնօրէն կը պահանջէ «մէկ ազգ, մէկ երկիր, մէկ օրէնք»: Ան կ'ուզէ ցոյց տալ թէ «ինչպէս մեր ժողովուրդը, որ ցրուած է աղէտին հետեւանքով, կը համախմբուի դիմադրական ճակատին մէջ»: Կը ներկայացնէ պայքարող Ֆրանսան եւ ուրիշ ոչինչ:

Տը Կոլ չընդունիր որ գան բաժնեն հայրենիքի պատերազմին ճիգը: Յանուն Ֆրանսայի է որ կը խօսի Ֆրանսական ազգային Կոմիտէն, ամբողջովին վերահաստատելու համար Ֆրանսական ազատութիւնները եւ պահել տալու համար հանրապետութեան օրէնքները:

Զինուորական հարցը չի խուսափիր զօրավարին աչքէն: Վայրկեան մը չի մոռնար թէ Ֆրանսայի համար անհրաժեշտ է բանակ մը որ ազատագրութեան միջոցն ըլլայ: «Ո՛րքան կարճ է Ֆրանսայի սուրը այն պահուն երբ դաշնակիցները Եւրոպայի դրոհին մէջ կը նետուին:

«Զինուորական ուժը տասնըչորս դարէ ի վեր Ֆրանսայի երկրորդ բնութիւնն էր: Նափոլէոնեան դիւցազներգութենէն ետք ինչ ալ ըլլար մեր տկարութիւնը, ինչքան դաժան եղաւ մեր պարտութիւնը 1870ին, մենք միշտ պահեցինք հզօր ժողովուրդի մը հոգեբանութիւնը եւ միջոցները: 1918ի յաղթանակին գլխաւորներէն էինք եւ մեզի հետ ուրիշներ ալ առաջնորդեցինք»:

Զօրավարը չամփոփուիր միայն զինուորական վարիչի դերին մէջ: Իրեն համար Ֆրանսական հարցը քաղաքական է:

«Այսօր մենք կը պատերազմինք հոգիով, արիւնով, ժողովուրդներու տառապանքով»:

Տը Կոլ ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ Ռուզվէլթեան գաղափարին՝ երրորդ ուժին» — միջինը ազատ Ֆրանսայի եւ Վիշիի: Ցնցումներու միջեւ, կ'աշխատէր անշարժ մնալ:

Գալով դաւաճաններու մաքրագործման, իր կարծիքով ոչ մէկ անհատ իրաւունք ունի պատժելու յանցաւորը: Պետութեան գործն է այդ:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Միհրան Գոճեան մասնակցելով Փարիզի երաժշտանոցի ջութակի մրցումին, արժանացած է առաջին մրցանակին: Ուշիմ պատանին 18 տարեկան է, եղբայրը՝ նոյնքան տաղանդաւոր Վարուժանի: Միհրան նախապէս հետեւած էր Պէյրութի գեղարուեստից Ակադեմիայի դասընթացքներուն, աշակերտելով Օննիկ Սիւրմէլեանի: Միհրան Փարիզի երաժշտանոցին մէջ իր ուսումը աւարտեց երկու տարիէն: Մինչդեռ դասընթացքը չորս տարի է: Փարիզի Երաժշտանոցի տարեգրութեանց մէջ առաջին անգամ է որ այսպիսի յաջողութիւն մը կ'արձանագրուի:

էր որ յիշատակարան մը կանգնէր, երար անցաւ, նիստ ու ժողով կազմեց, վերջապէս որոշեց բլուրին վրայ վանք մը կառուցանել: Հաւաքուեցան մեծն ու պզտիկը, հարուստն ու աղքատը, մէկը իր դրամը տրամադրեց, միւսը՝ իր բազուկը, աշխատեցան, չարչարուեցան ու շինեցին վանքը:

Վանքը շինելու ատեն՝ ամէն օր բանուորներու համար կերակուր կը պատրաստուէր: Հարսերը հաց կը թխէին, աղջիկները՝ զովացնող թան կամ պաղ ջուր կը բերէին բանուորներուն, իսկ պառաւները կերակուր կ'եփէին: Օր մը, քանի մը աշխատաւորներ ահագին կաթսայ մը կը տանին գետը, ջուրով կը լեցնեն, կը բերեն, որ բանուորներու համար կերակուր եփուի, բայց չեն գիտեր որ՝ ջուրին հետ օձ մը մտեր է կաթսային մէջ:

Օճախ կը պատրաստեն, կրակ կը վառեն ու կաթսան կը տեղաւորեն կրակին վրայ: Ջուրը կ'եռայ, կերակուրը կ'եփի, կուգայ ուտելու պահը, բանուորները կը նստին ճաշի: Կէս օր է: Կաթսան վար կ'առնեն կրակէն, գետին կը դնեն, յանկարծ ագռաւ մը կը կռկռայ, կը մօտենայ կաթսային, անոր չուրջը կը թռի, թեւերը կաթսային կը զարնէ, մէյ մը վեր կը թռչի, կաթսայի մէջ կը նայի:

Ի՞նչ կար արդեօք, ագռաւը ինչու կը կռկռար, կաթսայի չուրջը, վերն ու վարը կը թռէր: Անօթի էր, իր բաժի՞նը կ'ուզէր կերակուրէն: Ամէնքը կը զարմանան եղածին վրայ, ու ոչ ոք գիտէ գաղտնիքը: Կերակուրը կը լեցուի, ամէն մարդ կը պատրաստուի դգալը բերանը տանելու..., երբ նորէն ագռաւը կը սկսի կռկռալ, կաթսային չուրջը դառնալ, անհանգիստ շարժումներ ընել... ապա՝ նետուիլ կերակուրին մէջ ...:

Ո՞վ պիտի ուտէր այն կերակուրը՝ որուն մէջ ագռաւ մը ինկած էր...: Ոչ ոք: Բանուորները կաթսան կը ծռեն, կերակուրը գետինը կը թափեն, ու մեծ կ'ըլլայ ամէնուն զարմանքը երբ օձ մը կը գտնեն կերակուրին մէջ...:

Ագռաւը փրկած էր հայ աշխատաւորներու կեանքը, որոնք երախտագիտութիւն զգացին անոր հանդէպ, եւ թաղեցին զայն մեծ հանդէսով, վանքի պատին մօտ, հսկայ քարի մը տակ:

Ագռաւը այդ օրէն ի վեր՝ սուրբ նկատուեցաւ եւ պաշտուեցաւ հայ գիւղացիներէն: Երբ մանուկ մը ժամանակին ոտքի չի կրնար ելլել, կամ չի կրնար քալել, կը տանին Ապառաժախաչի մօտ, ժամ կը վառեն, զամ կամ հալւիթ կը դնեն քարին տակ, ջուր կը լեցնեն պտուկին ոտքերուն վրայ, հաւատալով թէ ան շուտով պիտի սկսի քալել ...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

կապելով Կարս կը տանին: Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ չի գիտցուիր, նորէն կը վերադառնայ իր գիւղը: Զէնքը կաշկանդողներուն մէջ կը գտնուէր Մշեցի մը: Երբ տուն կը հասնի, յաջորդ օրն իսկ կը սպաննէ զայն: Ասոր վրայ մեր վերին մարմինը վերջնապէս կ'որոշէ ամէն գնով ահաբեկել Առիւծ Աւագը:

1907ին, իր ահաբեկման օրն իսկ, իր գիւղացիներէն երկու հոգի կ'երթան եւ կը սպաննեն այդ գիւղին կոմիտէի երեք անդամները:

Այսուհանդերձ, Կովկասի մէջ, իր մահէն շատ տարիներ վերջն ալ միշտ իր կախերն ու հերոսութիւնները կը պատմէին, իբրեւ իրենց ազատարար եւ անդուդական քաջը: Հայ գուսաններ ալ երգեր հիւսած էին իր վրայ.

Պաֆու, Շուշի, Նախիջեւան, դուն ազատեցիր,— Երեւան հազար ոսկի, ազգիդ յանձնեցիր ...

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Յրդ եւ վերջին մաս)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 406)

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Ամօթխածութիւնից գլուխը խոնարհեցրած, երբեմն թեքւում էր աջ ոտի վրայ, երբեմն ձախ ոտի վրայ, եւ մի մի անգամ ձեռքը տանում էր, ականջի ետեւը քերում էր:

«Ասե՞մ, թէ չասե՞մ»... այդ երկու բառերն էին պտըտւում նրա յուզուած գլխում:

Եթէ Սամուէլը գոնէ մի անգամ նայելու լինէր խեղճ պատանու վրայ, իսկոյն կը նկատէր նրա անհանգիստ դրութիւնը, բայց Սամուէլը յափշտակուած էր իւր քաղցր խոկումներով եւ նրա վրայ ամենեւին ուշադրութիւն չէր դարձնում:

Մի քանի անգամ հազաց պատանին: Նրա կեղծ, խորամանկ հազը գրաւեց Սամուէլի ուշադրութիւնը, որ, նայելով նրա շփոթուած երեսին, հարցրեց.

— Այլ եւս ի՞նչ ասելիք ունես:

— Ի՛նչպէս ասեմ... տէր իմ ... աչքերը դէպի ցած խոնարհեցնելով, մրմնջաց պատանին:

— Այնպէս ասա, ինչպէս միշտ սովորութիւն ունես ասելու, խօսեց իշխանը ծիծաղելով: Ինչի՞ց ես ամաչում:

Տիրոջ ծիծաղը ամրացրեց պատանու վստահութիւնը եւ նա հեկեկալով ասաց.

— Այսօր ամբողջ օրը լաց էր լինում «նա»...

— Ո՞վ, Նուա՞րդը:

— Այո, տէր իմ:

— Ինչո՞ւ էր լաց լինում:

— Նա իմացել է, որ ես գնալու եմ իմ տիրոջ հետ:

— Եւ տխրո՞ւմ է:

— Ոչ տէր իմ: Ես խօսք էի տուել ...

— Ի՞նչ խօսք էիր տուել:

— Որ այդ օրերում ...

— Կը պսակուէք: Այդպէս չէ՞:

— Այո, տէր իմ:

— Հիմա ի՞նչ ես ուզում.— կամենում ես մնա՞լ, պսակուե՞լ:

— Ոչ, տէր իմ, ես նրան դեռ նշան էլ չեմ տուել:

Սամուէլը, մի փոքր մտածելուց յետոյ, հանգստացրեց նրան ասելով.

— Դու քո խոստմունքի կէսը այժմ կարող ես կատարել: Նշանը կը տաս, իսկ պսակուելը կը մնայ մեր վերադառնալուց յետոյ: Դեռ ես չգիտեմ, թէ երբ կը վերադառնանք... Բայց երբ էլ որ լինի, ես քեզ անպատճառ պսակել կը տամ Նուարդի հետ: Նա լաւ աղջիկ է, նա այդ օրերում մի քանի լաւ ծառայութիւններ արեց ինձ, եւ այդ պատճառով, իմ կողմից առանձին վարձատրութեան արժանի է: Երբ Արբակը կը գայ, կ'ասեմ նրան, որ իմ գանձից տանէ նրա համար ամենաթանկագին նշաններ:

Խեղճ պատանին չգիտէր՝ ինչպէս յայտնէր իւր շնորհակալութիւնը: Ուրախութեան արտասուքը աչքերում, մօտեցաւ, ընկաւ իւր տիրոջ ոտքերը, կամենում էր համբուրել: Սամուէլը հեռացրեց նրան, ասելով.

— Վերկաց, որքան Նուարդը լաւ աղջիկ է, այնքան եւ դու լաւ սպասաւոր ես:

Այդ միջոցին դռները շառաչմամբ յետ գնացին, ներս վազեց պատանի Արտաւազդը, Մամիկոնեան Վաչէի որդին: Նա գրկեց Սամուէլի պարանոցը եւ, գեղեցիկ գլուխը դնելով նրա երեսին վրայ, խորին հրճուանքով բացականչեց.

— Ա՜խ, եթէ գիտենայիր, Սամուէլ, որքան ո՛ւրախ եմ... ո՛րքան ուրախ եմ ... չեմ կարող պատմել ...

— Այդ ի՞նչն է այդքան ուրախացրել քեզ,— հարցրեց Սամուէլը, դժուարութեամբ ազատելով աշխոյժ պատանու գրկից:

— Նստենք, կը պատմեմ: Սաստիկ յոգնել եմ, սաստի՜կ...

Երկուքն էլ նստեցին բազմոցի վրայ: Պատանին մինչեւ ականջները կարմրել էր: Երեւում էր, որ իրանց տանից մինչեւ Սամուէլի բնակարանը անդադար վազելով էր եկել: Մի փոքր շունչ առնելուց յետոյ, խօսեց.

— Այս առաւօտ միայն ինձ ասեցին, որ դու գնալու ես հօրդ դիմաւորելու:

ՐԱՖՖԻ

խալամական կարեւոր ցանցի մը վրայ, ա-րեւելեան Ալժերիոյ մէջ, հետապնդելով 8000 հոգի ։ Ոստիկանութեան միացան բազմաթիւ զինուորներ, Պուժիի արաբա-կան թաղերուն մէջ, խիստ խուզարկու-թիւններ կատարելով։ Ութ հարիւր հոգի վար դրուեցան, հարցաքննուելու համար։

Խլրտումները հետզհետէ կ'աւելնան Ալ-ժերիոյ եւ Մարոքի սահմաններուն վը-րայ։ Երկու նոր եղեռնափորձեր կատար-ուեցան Ալժէ քաղաքին մէջ։ Առջի օր 3000 նոր զինուորներ հասան Ալժէ։ — Երկու հազար ապստամբներ լեռներէն վար իջնե-լով միացան ապատութեան բանակին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցու-թեան պաշտօնաթերթը, «Տէյլի Ուըր-քըր», երկար խմբագրական մը հրատա-րակելով, կը ճշդէ իր դիրքը Խ. Միու-թեան համայնավար կուսակցութեան հանդէպ։ Այս առթիւ կը գանգատի որ Մոսկուա զիրենք տեղեակ չէ պահած ան-ցուդարձին ։ «Մեր կուսակցութիւնը չէ ստացած որեւէ պաշտօնական պատճէն ընկեր Խրուշչեւի գաղտնի տեղեկագրէն և այս կենսական հարցերու մասին տեղե-կութիւններ ստացած է այնպիսի աղ-բիւրներէ որոնք թշնամի են ընկերվա-րութեան»։ Կուսակցութիւնը կը պահանջէ «մարքսեան խոր քննութեան մը ձեռնար-կել, ճշդելու համար Խ. Միութեան կու-սակցութեան մէջ երեւցած այլասերման պատճառները »։

ՓԱՐԻԶԻ աղնուապետական թաղերէն Նէօյիի բնակիչները բողոքագիր մը ուղ-ղեցին քաղաքապետին, գանգատելով թէ աղտոտ ջուր կը բաշխուի առենէ մը ի վեր։ Գանգատները այնքան չատցած են որ քաղաքապետութիւնը կը մտածէ չվը-ճարել ջուրի ծախքերը, եթէ կացութիւնը չբարուոքի։Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ թաղին բնակիչները երկու արգամ աւելի կը վճարեն, 48 ֆր-րանք՝ խորանարդ մեթրին ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Համերշոլտ, Մոսկուա պիտի երթայ չո-րեքշաբթի օր։ Առաջին այցելութիւնն է այս։ Ընդհ. քարտուղարը պիտի հանդի-պի նաեւ Վարշաւա, Սթոքհոլմ, Հելսին-կի, Փրակա, Վիէննա եւ Պելկրատ ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը Մարոք պիտի երթայ յա-ռաջիկայ Յուլիսին ։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովին նախա-գահը նամակ մը ուղղեց վարչապետին, ծանուցանելով թէ ժողովը Յունիս 20ին որոշած է տնտեսական եւ կրթական պոյ-քոթ յայտարարել Ֆրանսայի դէմ։ Նա-խագահը կը խնդրէ վարչապետէն գործա-դրել այս որոշումը, համաձայն սահմա-նադրութեան ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ վերջա-ցած են խառն յանձնաժողովին աշխա-տանքները, փոխադարձ հասկացողու-թեամբ, եւ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած է Խ. Միութեան եւ Իրանի սահ-մանագլուխին մասին ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավա-րութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, ի պատասխան Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան հերքումին։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ այդ հերքումը կը հակասէ մա-ռեշալ Բուլկանինի կողմէ տրուած հա-ւաստիքներուն՝ Գերմանիոյ միացման մասին ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Պուքրէշ պիտի հան-դիպի կիրակի օր, մնալով երեք օր ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ հասած չըջիկները առջի օր այցելեցին Փարիզի տեսարժան վայրերը։ Հանդիպեցան Ռընոյի գործա-րանը, Լուվրի Թանգարանը եւ ուրիշ վայ-րեր։ Տեղական թերթերը զանազան լու-րեր կը հրատարակեն անոնց տպաւո-րութեան մասին ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը Փարիզ պիտի գան յառաջիկայ Յուլիսին ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ընտրութեանց կը մասնակ-ցին 5ուկէս միլիոն քաղաքացիներ, որոնց 150.000ը կիներ են ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարարը այժմ իր տրա-մադրութեան տակ ունի 380.000 զինուոր։ Այլեւս զէնքի տակ պիտի չառնուին նոր պահեստիներ։ 1954 – 2 Ա.ի զօրակոչին զինուորները զէնքի տակ պիտի մնան ե-րեք ամիս եւս ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 22). — Զոյլ ոսկի 455.000, նափոլէոն 3250, զուից. 3080, անգլիական 4070, քսան տոլարնոց 16440, թղթադրամ (անպաշտօն) ստերլին 1060, տոլար 391, զուից. 93.75, պելժ. 7.80, լիր 0.60, փեզեթա 8.85։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Համազգային մշակու-թային Միութիւնը կազմակերպած է դա-սախօսութեանց շարք մը։ Առաջինը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժա-մը 9ին, Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահը ։

Նիւթ՝ Հին եւ նոր սերունդը ։

Կը նախագահէ Պ. ԹԻՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆ. Գ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։ Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսին «Քրիստափոր» խումբէն Օր. Անահիտ Մարկոսեան, Պ. Պ. Ժիրայր Միրիճեան, Լեւոն Գլըճեան եւ Ժան Պըժեան ։

Մուտքը ազատ է ։

Բ) Սէն Լուի մէջ երկուշաբթի, 2 Յու-լիս, իրիկուան ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը ։

Գ) Սէն Ժերոմի մէջ, Երկուշաբթի, 9 Յուլիս, իրիկուան ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահը ։

Յուլիս 8, կիրակի, Պոմոնի մէջ, Հա-մազգայինի տարեկան հացկերոյթը ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո-րեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սըր-ճարանը։

Պիտի խօսի

ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Նիւթ՝ Յունահայ ազգային կեանքը ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հա-սարակութիւնը ։

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

LE COMITE DU PRIX BREMOND

Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, այս հինգշաբթի, Յունիս 28, ժամը 21ին, ԿԻՄԷ Թանգարանին սրահը՝

6 Place d'Iéna

Դասախօս՝

HENRI MASSÉ

(*Membre de l'Institut*)

Նիւթ՝ «Լեւոն Զ. թագաւոր Կիլիկեան Հայաստանի ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խում-բի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎԻԷՆ. — Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի, ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի դասախօ-սութիւնը այս հինգշաբթի Քաֆէ Քառէ ։

Դասախօս Պ. ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ ։

Նիւթը՝ « Համայնավար կուսակցու-թեան 20րդ համագումարը, անդրադար-ձումներ եւ ապասթալինացումը» ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Նոր Սերունդը շնորհակա-լութեամբ ստացած է Մայիս 28ի առթիւ հազար ֆր. Տիկին Հայկանուշ Ներսէս-եանէ, երկու հազար ֆր. Պ. Սիրական Սարգիսեանէ (Պէյրութ)։ 3000 ֆր. է-տրվայս ընկերութենէն ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Աղքատախնամին Յունիս 15ի ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյա-ցած չըլլալով, Բ. ժողովը տեղի կ'ունե-նայ, Յուլիս 2ին, ժամը 20.45, 32 րիւ տը Թրէվիզ։ Ներկաներու թիւը մեծամաս-նութիւն պիտի համարուի ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆԻՍ • MARDI 26 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7613 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3424

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՍՈՒԳԸ

•

ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

« Տերեւաթափ» — կ'ըսէր ողբացեալ Դրօն, աշնանավերջի օր մը, դիտելով ծառերու տերեւաթափը :

Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր թէ՝ շատ չանցած, ինքն ալ յաւիտենապէս պիտի բաժնուէր մեզմէ, գարնանային օր մը, Մարտ 8ին, հեռաւոր Ամերիկայի մէջ :

Եւ ահա նոր գոյժը, նոյնքան անսպասելի եւ դառնաղէտ ,—

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Երէկ, երկուշաբթի, միաժամանակ ստացանք հետեւեալ երեք հեռագիրները .

ԳԱՀԻՐԷ, 24 *Յունիս*.— Վահան Նաւասարդեան տագնապ մը ունեցաւ : Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցինք : Ախտանանաչումը անորոշ : Վիճակը շատ ծանր է :— ՄԱՃԱՌԵԱՆ

ԳԱՀԻՐԷ, 24 *Յունիս*.— Խորին ցաւով կը հաղորդենք անդարմանելի եւ դառնաղէտ կորուստը.— Վահան Նաւասարդեան մեռաւ ժամը 12ին, հիւանդանոց փոխադրուելէ երեք ժամ վերջը : Մարմինը զմռսուեցաւ հինգ օրուան համար.— ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 25 *Յունիս*.— Խորին ցաւով կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեծ մտաւորականին, անձնանուէր տեսաբանին, եւ թանկագին վեթերան ընկերոջ, Վահան Նաւասարդեանի, որ յանկարծամահ եղաւ Յունիս 24ի կէս օրին, Գահիրէի մէջ :

⁂

Ողբացեալ ընկերը հիւանդացած էր քանի մը ամիս առաջ, բայց բժիշկները յաջողեցան դարմանել, կարգ մը զգուշութիւններ պատուիրելով :

Դրոյի մահն ալ խորապէս ազդած էր իր վրայ, եւ վերջերս տեսակ մը յոռետեսութիւն կը մատնէին իր նամակները :

Բայց եւ այնպէս, հազիւ ապաքինած, վերսկսաւ իր տենդագին և սպառիչ աշխատանքը, մանաւանդ իր երկարաշունչ տեսութիւններն ու վերլուծումները «Յուսաբեր»ի մէջ, բոլորն ալ արդիւնք՝ ըմբռնողջ պրպտումներու, որոնց անզերազանցելի վարպետն էր :

Եւ ահա կ'իյնայ պատնէշին վրայ, ինչպէս Դրօն :

Այս նոր եւ նոյնքան անփոխարինելի կորուստին առջեւ, բառերն անգամ խոյս կու տան մեր գրչին տակ :

Իր կսկծալի մահով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ հեղինակաւոր դէմք մը, որ մարմնացումն էր հաւատքի, աշխատանքի եւ յարաճուն հմտութեան : Անզուգական էր իբրեւ տեսաբան, մասնաւորապէս ռուսական եւ բոլշեւիկեան հարցերու մէջ : Ունի շարք մը կուռ ուսումնասիրութիւններ, որոնք թանկագին գանձարան մը կը կազմեն ընկերային եւ քաղաքական դաստիարակութեան համար : Երբեք չգոհանալով կատարուած աշխատանքէն, ամէնէն մանրակրկիտ եւ հաստափոր հատորն ալ կը համարէր «թռուցիկ» ակնարկ մը, ինչպէս «Դաշնակցութիւնը եւ Բոլշեւիզմը» :

Միշտ խանդավառ եւ աննկուն, ընթերցողին միտքն ու սիրտը կը խռովէր նոյն իսկ չոր գիտական, քաղաքական կամ պատմական խնդիրներու վերլուծման ատեն : Մեր քաղաքական գրականութեան մէջ դժուար է գտնել տեսաբան մը որ այնքան պաշար ամբարած եւ գայն մատչելի դարձուցած ըլլար իր խմբագրականներով, գիրքերով եւ ճառերով :

Հաւասարապէս տիրացած էր արեւմտահայ լեզուի նրբութեանց, դառնալով տաղանդաւոր վարպետ մը, երբեւ հրապարակագիր :

Անդամ՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, մասնագիտական բարձրութեան մը հասցուցած էր անոր գործավարութիւնը : Նոյն խանդավառութեամբ կը ստանձնէր որեւէ սեւ աշխատանք, ինչպէս ամենաբարդ հարցի մը ուսումնասիրութիւնը :

Գոյժին առաջին տպաւորութեան տակ, մեզի համար դժուար է գրի առնել կենսագրական տեղեկութիւններ :

Բնիկ Ղարաբաղցի էր, 70 տարեկան : Զանազան կուսակցական եւ ուսուցչական պաշտօններ վարած է Հայաստանի մէջ : Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն ետք, արտասահման անցնելով, նշանակուեցաւ խմբագիր «Յուսաբեր»ի, եւ Գահիրէ հաստատուած էր 1922էն ի վեր : Վարած է բազմաթիւ բանակցութիւններ՝ ռուսական եւ կովկասեան քաղաքական կուսակցութեանց հետ, միշտ կանգնած մնալով միացեալ եւ անկախ Հայաստանի տեսակէտին վրայ : Մասնակցած է վերջին բոլոր ընդհ. ժողովներուն, ուր իր տեսակէտները կը պաշտպանէր հաւատացեալի մը ջերմեռանդութեամբ : Ի բնէ դիւրազգած, գիտէր սակայն, պահել իր պայծառատեսութիւնը՝ ճակատագրական վայրկեաններու մէջ : Անսահման ատելութեամբ կը պայքարէր Հայաստանի, Հայութեան եւ կուսակցութեան դէմ սարքուած դաւերու, կեղծ հայրենասիրութեան, դասալքութեան եւ դաւաճանութեան դէմ :

Տարիներէ ի վեր խանգարուած էր իր առողջութիւնը : Եւ սակայն կանգ չէր առներ որեւէ յոգնութեան առջեւ, լաւագոյնս կատարելու համար իր պարտականութիւնը :

Ծրագրուած էր որ Եւրոպա հանդիպի, կարեւոր գործով մը, յառաջիկայ Յուլիսին : Զար նախազգացում մը գրել կու տար, իր վերջին նամակով.— Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ մինչեւ Յուլիս, ինծի կամ Հերսիլիային :

Արդարեւ, մեր դժբախտ ընկերուհին ալ տկար է երկար ատենէ ի վեր, ինչ որ ծանր հոգեր կը պատճառէր իրեն :

Երբ մեր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնենք ընկերուհի Հերսիլիային եւ իրենց միամօր զաւկին՝ Բեգլար Նաւասարդեանի, գիտենք որ բառերը անզօր են սփոփելու իրենց վիշտը :

⁂

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խորին վշտով կը գուժէ անդարմանելի կորուստը ներհուն տեսաբանին եւ վաստակաւոր ընկերոջ՝ ընկ. ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիա եւ ընկ. Բեգլար Նաւասարդեանի, այս դառն կորուստին առթիւ :

⁂

Հայաստանի Հանրապետութեան պատուիրակութիւնը խոր կսկիծով կը գուժէ մահը Հ. Յ. Դաշնակցութեան վեթերան ընկերոջ եւ Հայկական Դատի աննկուն ախոյեանին՝ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Հերսիլիա եւ ընկեր Բեգլար Նաւասարդեանի :

⁂

Խորին ցաւով կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեր մեծ ընկերոջ եւ վաստակաւոր խմբագրապետին.— «ՅԱՌԱՋ» :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ

Շաբաթ օր խումբ մը ահաբեկիչներ ահուսարսափի մատնեցին Ալժէ քաղաքը : Տասնըչորս եղեռնափորձեր կատարուեցան : Հետեւանքը՝ վեց մեռեալ, որոնց երեքը Եւրոպացի, 12 վիրաւոր :

Ուրբաթ օր սպաննուած երիտասարդ Եւրոպացիի մը յուղարկաւորութեան առթիւ, 1500 եւրոպացի ցուցարարներ աւերեցին իսլամ վաճառականներու ցուցափեղկերը, Պապ էլ Ուէտի մէջ : Ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուեցան : Ալժերիոյ Նախարարը, Պ. Լաքոստ, կոչ մը ուղղեց, յիշեցնելով թէ «ահաբեկիչներուն դէմ անհրաժեշտ է ցոյց տալ դիտակից կարգապահութիւն» : Կոչը կը պատուիրէ բոլորին պահել հանդարտութիւնը : «Եղեռնափորձերու աճումը հետեւանք է ըմբոստներու յարաճուն անկարողութեան՝ ընդդէմ բանակին խաղաղեցման գործողութեանց : Եղեռնափորձերը գրգռիչ արարքներ են, վհատեցնելու համար ժողովուրդը, այն տպաւորութիւնը գործելով թէ Ֆրանսա կ'ուզէ բռնաճնշումի քաղաքականութեան մը հետեւիլ »:

× Ֆրանսական Կարմիր Խաչի նախագահը, Ֆրանսուա Փոնսէ, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէ Ալժերիոյ մէջ, ճառ մը խօսելով պարզեց Կ. Խաչին պաշտօնը : Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց, օգնելու համար զինուորներու եւ Իսլամներուն : «Եւրոպայի քաղաքակրթութեան ապագան է որ պիտի վճռուի Ալժերիոյ մէջ» :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 51 ըմբոստներ սպաննուած են Օրէս լեռներուն մէջ : Պաշտօնական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ֆրանսական հետեւակազօրքը եւ հեծելազօրքը կռուեցան ըմբոստներու զօրաւոր խումբի մը դէմ : Բոլոր ըմբոստները սպաննուեցան : Չորս ապստամբներ գերի բռնուեցան : Ֆրանսացիները գրաւեցին քանի մը ինքնագործ հրացաններ եւ ուրիշ 50 զէնքեր :

× Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, որ Փարիզ պիտի գայ բանակցութիւնները վերսկսելու համար, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ .

— « Յառաջիկայ երեքշաբթի Թունուզ դէմ դիմաց պիտի գտնուի Ֆրանսայի հետ, հաւասարէ հաւասար խօսելու համար : Այս բանակցութեանց նպատակը պիտի ըլլայ վերաքննել Յունիս 3ի պայմանագիրները, զանոնք հաշտեցնելու համար Թունուզի անկախութեան հետ » :

Բացատրելէ ետք թէ ազգային պաշտպանութիւնը փափուկ խնդիր մը կը կազմէ, Պուրկիպա շարունակեց .

— Անհրաժեշտ է գործակցութիւն մը ֆրանսական բանակին հետ, վասն զի Թունուզ չի կրնար մեկուսացեալ մնալ եւ իր պաշտպանութիւնն ապահովել պատերազմի ատեն : Բայց խաղաղութեան ատեն անըմբռնելի է որ երկու բանակներ գոյութիւն ունենան մեր հողին վրայ, մէկը ազգային, միւսը օտար : Հետեւաբար ֆրանսական զօրքը պարպելու խնդիր պիտի ծագի : Գալով Ալժերիոյ, պիտի ջանանք համոզել ֆրանսական կառավարութիւնը : Նկատի առնելով գործակցութեան եւ բարեկամութեան հաստրակաց հողը, Ֆրանսայի եւ իր բանակին համար անպատուաբեր է շարունակել այն զապողական գործողութիւնը որ կ'արիւնէ Ալժերիան : Ֆրանսայի հետ մեր բարեկամութիւնը չի կրնար արդիւնաւոր ըլլալ, ցորչափ մեր ալժերիացի եղբայրները զոհ կը դառնան այն մահացու պատերազմին որ կը պարտադրուի որովհետեւ անոնք կը պայքարին ի խնդիր ազատութեան մը, որուն համար մենք ալ պայքարած եւ տառապած ենք » :

Ինչպէս կ'երեւայ, Ալժերիոյ խնդիրը ծանրապէս պիտի ազդէ Թունուզի բանակցութեանց վրայ : Ուստի Պուրկիպա պիտի փորձէ միջնորդել, կրակը դադրեցնելու համար : Թունուզի վարչապետը կ'ուզէ բարձրացնել իր վարկը արաբական աշխարհին առջեւ : Տեսթուրի անդամներէն մէկն ալ յայտարարեց .— « Ֆրանսացիները ի զուր ժամավաճառ կ'ըլլան, պնդելով թէ Ալժերիոյ խնդիրը կապ չունի մեզի հետ : Եթէ անհաշտ դիրք մը բռնեն,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

⁂

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը դառնօրէն կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը վաստակաւոր ընկեր ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ, եւ իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիա եւ ընկեր Բեգլար Նաւասարդեանի :

⁂

Համազգային Մշակութային Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը կ'ողբայ դառնաղէտ մահը Մշակոյթի անվեհեր ախոյեանին՝ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

•

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Լիբանանի Ազգ. ժողովը բացուեցաւ հինգշաբթի, 21 Յունիս, Անթիլիասի վեհարանին մէջ, նախագահութեամբ Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի, որ իր բանախօսութեամբ յայտարարեց թէ այս ժողովին գումարումով վերահաստատուած կ'ըլլայ Կիլիկիոյ Թեմերու սահմանադրական կեանքը : Ժողովին հրաւիրուած էր նաեւ նորընտիր կաթողիկոս, Զարեհ եպիսկ. որ իր օրհնութիւնը տուաւ երեսփոխաններուն :

Ժողովը շարունակուեցաւ շաբաթ օր : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ԹՈՒՂԹԵՐԸ

•

Գաղթ. Գրասենեակը զաւառներէն բազմաթիւ նամակներ ստացած է, որոնք կը յայտնեն թէ հայ տարագիրները յաճախ զանց կ'առնեն ժամանակին ներկայանալ Ոստիկանութեան Օտարականներու գրասենեակը եւ կամ իրենց Քաղաքապետարանը, նորոգելու համար իրենց բնակութեան թուղթերը :

Հետեւաբար, բնական է որ պատիժներ կը տրուին : Այս առթիւ, Գաղթ. Գրասենեակը պարտականութիւն կը սեպէ յիշեցնել որ, եթէ այս զանցառութիւնները բազմանան, վարչական միջոցներ ձեռք պիտի առնուին իշխանութեանց կողմէ :

Բնակութեան արտօնագիրներու նորոգութեան համար պէտք է դիմում կատարել պայմանաժամին լրացումէն առնուազն երեք ամիս առաջ :

ԽՄԲ.— Մեր կարգին կը յիշեցնենք գանցառուներուն ոյժ յարգեն օրէնքին տրամադրութիւնները, խուսափելու համար զանազան տաղտուկներէ :

«ԱՍՊԱՐԷԶ»Ի ՃՕՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Հ. Յ. Դ. Լոս Անճելըսի մեր 39րդ պատգամաւորական ժողովը մեծ հաճոյքով արձանագրեց Գալիֆորնիոյ մեր կազմակերպութեան օրկան «Ասպարէզ» եռօրեայի կատարած նուաճումները թէ բարոյական եւ թէ նիւթական գետնի վրայ :

Ինչպէս մեր բոլոր հայ թերթերը, «Ասպարէզ» եւս տարիներ շարունակ տառապած է նիւթական անձկութենէ : Մաշած են մեքենաները, կարգ մը բաժանորդներ տարիներ շարունակ վճարած չեն իրենց բաժնեգինը եւ սակայն թերթը կանոնաւորաբար ստացած են, նոր սերունդը հայերէն չի կարդար, իսկ հին սերունդը կը հալի օրը օրին. այս բոլորը, ու նաեւ կարգ մը այլ պարագաներ, լուրջ պատճառներ էին որ թերթը նիւթական բացեր արձանագրէր անցեալին :

Այս պայմանները նոյնութեամբ գոյութիւն ունէին նաեւ այս վերջին երկու տարիները, սակայն «Ասպարէզ»ի ժողովրդականութիւնը այնպիսի զգալի վերելք մը ունեցաւ այս երկու տարուան մէջ, անոր խմբագրականներն ու յօդուածները այնքան գնահատուեցան եւ ընտիր աշխատակիցներու թիւը այնքան աճեցաւ որ հանրութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց «Ասպարէզ»ին վրայ, բաժանորդներու թիւը զգալիօրէն աճեցաւ, եկամուտները աւելցան, նուէրները շատցան եւ թերթին նիւթական բացը գոցուեցաւ :

Այս վերելքին զուգընթաց, մաղէ անցուցինք մեր բոլոր այն «բաժանորդները», որոնք տարիներ շարունակ (երկու, երեք, չորս եւ մինչեւ իսկ հինգ տարի..) թերթ ստացած էին եւ չէին վճարած իրենց բաժնեգինը, անխիղճ անպարտաճանաչութիւն ցուցաբերելով դէպի հայ մամուլը՝ այսինքն դէպի հայ մշակոյթը : Արդար ըլլալու համար պէտք արձանագրենք որ գտնուեցան նաեւ այնպիսիները, որոնք վճարեցին իրենց 3-4 տարիներու պարտքը :

Մեր խօսքը չի վերաբերիր այն բազմաթիւ բաժանորդներուն, որոնք տարիներ շարունակ իրենց պարտաճանաչութեամբ նեցուկ հանդիսացած են՝ նիւթապէս եւ բարոյապէս՝ «Ասպարէզ»ին, իրենց սրտին մօտ ընդունելով զայն, այսինքն հայ մշակոյթը եւ Գալիֆորնիոյ ազատատենչ Հայութեան օրկանը :

Ահա այս պարտաճանաչ, բարեխիղճ եւ առաքինի հաստատծն է, որ իր ներկայացուցիչներու միջոցով որոշում տուաւ Ասպարէզ-տպարանը նորոգելու, հին մեքենաները նորերով (տողաշար մեքենայ — լայնօթայփ եւ մեծ մամուլ) փոխարինելու. տեղին վրայ ընկերներ եւ մարմիններ եղան որ անմիջապէս խոստացան 500-ով, հազարով եւ նոյն իսկ աւելիով օգնութեան հասնիլ «Ասպարէզ»ին :

Ժողովը նկատի ունեցաւ նաեւ այն կարեւոր պարագան որ «Ասպարէզ»ի բաժանորդներու թիւը երթալով կ'աճի, մինչդեռ մեր հակառակորդ մամուլին թիրաժը կ'իյնայ օրը օրին, կորսնցնելով իր ոտքի տակի հողը :

Նոր երեւոյթ է նաեւ «Ասպարէզ»ի մատենաշարը որ սկսած է այս տարի. արդէն լոյս տեսած է անոր թիւ մէկը՝ « Պատմութիւն Հայ Դրօշին», հեղինակութեամբ անուանի արուեստագէտ - բանասէր Պ. Յովհաննէս Պալէսեանի, երկու լեզուներով՝ հայերէն եւ անգլերէն, ամփոփուած մէկ գրքի մէջ, շատ շքեղ ու գեղոյն կողքով եւ եռագոյն (կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն) տպագրութեամբ, որոնք հայկական Սրբազան Եռագոյնին գոյներն են : Այս գրքոյկը հրատարակած ենք թէ հին եւ թէ նոր սերունդին համար (նաեւ անգլիերէն) : Ամէն ազատատենչ եւ ազգասէր Հայ պէտք է ունենայ այս գիրքէն օրինակ մը, (ընդամէնը մէկ տոլար է գինը) այլ եւ քանի մը օրինակներ պէտք է նուիրէ ամերիկահայ նոր սերունդի անդամներուն եւ Մերձաւոր ու Միջին Արեւելքի հայ գաղութներու գրադարան - ընթերցարաններուն :

Բացի այս գրքոյկէն, մամուլի տակ ունինք նաեւ մատենաշար թիւ 2ը, եղբաբախտ բանաստեղծ Սիամանթոյի ընտիր բանաստեղծութիւններէն հատուածներ, որոնք մեր հանդէսներու մէջ լաւագոյն արտասանութեան կտորներ են :

Եւ այսպէս պարբերաբար լոյս պիտի ընծայենք ընտիր հատուածներ եւ պատմուածքներ մեր գրագէտներէն, հայ գիրն ու գիրքը տարածելու, մատչելի դարձնելու համար ժողովրդական լայն զանգուածներուն : «Ասպարէզ»ի մատենաշարի գրքոյկները շատ աժանագին են, 16 էջնոց գրքոյկը, գեղեցիկ կողքով, ընդամէնը 50 սէնթ, կրկնակի էջերով՝ մէկ տոլար :

Կ'ուզենք մեր ընթերցողներու եւ բարեկամներու ուշադրութեան յանձնել նաեւ այն պարագան, որ ամիսներէ ի վեր «Ասպարէզ»ը ունի նաեւ անգլիերէնի բաժին, մեր անգլիախօս նոր սերունդին համար : Փափաքելի է որ հայերէն կարդացող մեր բաժանորդները նոր սերունդին յանձնարարէին կարդալ «Ասպարէզ»ի անգլիերէն յօդուածները եւ աշխատակցիլ, անգլիերէն յօդուածներով եւ թղթակցութիւններով : Գէթ այս ձեւով անոնք կրնան հաղորդակցիլ հայ պատմութեան եւ մշակոյթին :

Մեր մարմիններու լուրջ ուշադրութեան արժանացած է նաեւ «Ասպարէզ»ի անունով եւ անոր հողին վրայ կառուցուելիք նոր շէնքը, որու համար տարիներ առաջ Ֆրեզնոյի եւ շրջակայքի հայ համայնքի մէջ հանգանակութիւն կատարուած է եւ որու գումարը կը մնայ դրամատան մէջ, անձեռնմխելի :

Նման շէնքի մը, բոլոր յարմարութիւններով, կարիքը վաղուց ի վեր զգացած են թէ մեր կազմակերպութիւնը եւ թէ գաղութը :

Ֆրեզնոյի ազատատենչ Հայութիւնը կարիք ունի «Հայ Կեդրոն»ի մը, արդիական յարմարութիւններով. մանաւանդ մեր նոր սերունդը մեզի եւ հայ կեանքին հետ կապելու համար :

Շէնքին յանձնախումբը արդէն գործնական քայլերու մասին կը խորհի եւ վստահ ենք որ այս անգամ արագ եւ վճռական քայլեր պիտի առնուին այդ ուղղութեամբ եւ Ֆրեզնոյի մեր ընկերներն ու համակիրները մօտ ապագային հաճոյքը պիտի ունենան տեսնելու նորակառոյց շէնքը :

(Խմբագրական ԱՍՊԱՐԷԶի)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԺԲ. — ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՀԵՏ ԾԱԳԱԾ ՎԷՃԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ստալինի յամառութիւնը ի յայտ կուգար ոչ միայն երկրին ներքին կարգադրութեանց, այլեւ Խ. Միութեան միջազգային յարաբերութեանց մէջ :

Կեդր. Կոմիտէի Յուլիսի լիագումար նիստը մանրամասնօրէն ուսումնասիրեց Եուկոսլաւիոյ հետ ծագած վէճը : Գայթակղելի էր դերը զոր կատարեց Ստալին այդ խնդրին մէջ : Եուկոսլաւիոյ խնդիրը կրնար կարգադրուիլ բանակցութեամբ ընկերներու եւ կուսակցութեանց միջեւ, որովհետեւ այդ հետեւանքներուն յանգելու լուրջ հիմքեր չկային : Կարելի էր արգիլել խզումը, թէեւ չի նշանակեր թէ Եուկոսլաւիոյ վարիչները սխալներ չէին գործած : Սխալներ որոնք չափազանցուեցան Ստալինի կողմէ եւ հետեւանքը եղաւ խզում :

Օր մը երբ Քիեւէն Մոսկուա կուգայի, Ստալին հրաւիրեց զիս եւ Թիթոյին ղրկած իր նամակին պատճէնը ցոյց տալով ըսաւ թէ՝ կարդացա՞ծ ես եւ առանց պատասխանի սպասելու յայտարարեց. — « Կը բաւէ որ շարժեմ ճկոյթս եւ Թիթօ կը տապալի» :

Սուղի նստաւ մեզի «ճկոյթի այս շարժումը» : Այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտար Ստալինի մեծամոլութիւնը : Ան միշտ այնպէս էր : « Ճկոյթս պիտի բարձրացնեմ եւ Կոսիոր գոյութիւն պիտի չունենայ : Անգամ մըն ալ պիտի բարձրացնեմ եւ գոյութիւն չեն ունենար ոչ Բոսիչեւ, ոչ Զուպար, ոչ Վեզնեսենսկի եւ ոչ ալ Կուզնեցով» :

Բայց ճկոյթի այս շարժումները արժէք չունեցան Թիթոյի համար, որովհետեւ եուկոսլաւ ընկերներուն հետ ծագած վէճին մէջ Թիթօն իր կռնակին ունէր Պետութիւն մը եւ ժողովուրդ մը որ իր ազատութեան եւ անկախութեան համար պայքարի դժնդակ դպրոց մը անցած էր, ժողովուրդ մը որ կը պաշտպանէր իր ղեկավարը : Ստալին իր մեծամոլութեան պատճառով կորսնցուցած էր իրականութեան զգացումը : Իր ամբարտաւանութիւնը եւ կասկածամտութիւնը ոչ միայն Խ. Միութեան անհատներու հանդէպ էր, այլեւ կուսակցութեանց եւ ամբողջ ազգութեանց :

Մենք խնամքով քննեցինք Եուկոսլաւիոյ պարագան եւ յարմար լուծում մը գտանք, զոր գնահատեցին Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները, ժողովրդավար երկիրներու աշխատաւոր զանգուածները եւ ամբողջ մարդկութիւնը, հաշուեյարդարի ենթարկեցինք Եուկոսլաւիոյ հետ ծագած վէճը, ի շահ ընկերվարութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան :

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ. — Իրականին մէջ այսպիսի «խնդիր» գոյութիւն չունէր բացի բժշկուհի Տիմաշուկի յայտարարութիւններէն : Ան հաւանօրէն թելադրուած էր մէկէն եւ կամ հրահանգներ ստացած էր — ի վերջոյ ան գործակից մըն էր Պետութեան ապահովութեան մարմիններուն — այս հանգամանքով միայն կրնայ Ստալինի նամակ գրել եւ յայտարարել թէ բժիշկները սխալ դարմանումներ կը կատարեն :

Այս նամակը բաւական էր որ Ստալին խիկոյն եզրակացնէր թէ բժիշկներ կային որ կը դաւադրէին Խ. Միութեան մէջ : Եւ հրամայեց որ ձերբակալեն խումբ մը ականաւոր մասնագէտներ : Ինք անձնապէս կը բացատրէր թէ ինչպէս պիտի հարցաքննեն ձերբակալուած բժիշկները : Օրինակ, կ'ըսէր թէ պէտք է շղթայել ակադեմական Վինոկրատովը, ուրիշ մը ծեծել : Նախկին նախարար ընկեր Իկնատիեւ հոս ներկայ է մեր համագումարին : Ստալին բրգօրէն ըսաւ անոր. — Եթէ խոստովանութիւններ չկորզես բժիշկներէն, գլուխդ պիտի կտրենք (աղմուկ սրահին մէջ) :

Ստալին կանչեց հարցաքննիչ դատաւորը եւ հրահանգներ ու խրատներ տուաւ հարցաքննութեան մեթոտներուն մասին, որոնք պարզ էին — ծեծել, ծեծել, նորէն ծեծել :

Բժիշկներու ձերբակալութենէն ետք, մենք Քաղաք. Բիւրոյին անդամներս ստացանք անոնց յայտարարութիւնները որոնք յանցապարտութեան խոստովանութիւններ էին : Այս առթիւ Ստալին մեզի ըսաւ. — «Կատուի ձագի պէս կոյր էք, առանց ինծի ի՞նչ պիտի պատահի, երկիրը պիտի կորսուի, որովհետեւ չէք ճանչնար թշնամիները :

Խնդիրը այնպէս մը ներկայացուեցաւ, որ ոչ ոք ի վիճակի եղաւ ստուգելու իրականութիւնները, որոնց վրայ հիմնուած էին քննութիւնները : Անկարելի էր շփման մէջ մտնել այն անձերուն հետ որոնք ընդունած էին իրենց մեղքերը :

Կը զգայինք թէ ձերբակալուած բժիշկներուն պարագան կասկածելի էր : Ոմանք անձնապէս կը ճանչնայինք, որովհետեւ մեզ խնամած էին : Երբ Ստալինի մահէն ետք քննեցինք «խնդիրը», հաստատեցինք որ մէկ ծայրէն միւսը յերիւրուած էր :

Այս անարգ «խնդիրը» Ստալին նիւթեց, բայց ժամանակ չունեցաւ յաջողութեամբ գլուխ հանելու եւ այս է պատճառը որ անոնք ողջ են այսօր : Բոլորին ալ պատիւը վերահաստատուեցաւ : Անոնք իրենց նախկին պաշտօնները կը շարունակեն եւ կը դարմանեն կարեւոր անձնաւորութիւններ ինչպէս և կառավարութեան անդամները : Անոնք մեր վստահութիւնը կը վայելեն եւ պարկեշտօրէն կը կատարեն իրենց պաշտօնը ինչպէս առաջ :

(Շար.)

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Յունիս մէկին Աթէնքի մէջ մեռած է Լեւոն Պարոնեան : Ծնած էր Ադրիանուպոլիս եւ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ էր : Երիտասարդ տարիքէն մտած է Դաշնակցութեան շարքերը : Կռւած գընաց իր եղբօր՝ Պարոյրի հետ իբրեւ կամաւոր Անդրանիկի գունդին : Մասնակցած է գրեթէ բոլոր կռիւներուն :

«ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ» ճեմարանի աշակերտները այս տարի արաբական սերթիֆիքայի քննութեան ներկայացան, ինը աշակերտներէն ութը փայլուն յաջողութիւն մը շահեցան :

ԱՀԱ ՁԵԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ...

«ՁԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻԱ ՔՇԵՑԷՔ»

ԽՄԲ. — Օսմ. Կայսրութեան վերջին շրջանի Մասնաւոր Կազմակերպութեան (Թէշքիլաթը Մահսուսէ) վարիչը՝ գնդապետ Հիւսամէտտին Էրթիւրք առենէ մը ի վեր իր Յուշերը կը հրատարակէ Պոլսոյ «Ճիւմհուրիյէթ» լրագրին մէջ :

Այս յուշերուն մէջ իրար կը հրմշտկեն պատմական դէպքեր, այլ մանաւանդ կոպիտ խեղաթիւրումներ եւ ցնդաբանութիւններ : Պիտի արտատպենք մաս - մաս, անգամ մը եւս ապացուցանելու համար թէ իրենց պատմութիւնն անգամ չեն սորված, քառասուն տարուան մէջ. —

Իսթանպուլ օտար զրահման ենթարկուած օրերուն, Թուրք ժողովուրդին անսահման վիշտ պատճառող դէպք մը պատահեցաւ : Պոզպլեանի գայմագամ Քեմալ պէյ կախաղան հանուեցաւ : Երիտասարդ ու գաղափարական պաշտօնեայ մըն էր, եւ շարք մը արժէքաւոր պարտականութիւններ տեսնելէ վերջ, Ա. ընդհանուր պատերազմին վերջին տարիներուն կոչուած էր Պոզպլեանի գայմագամութեան եւ Եոզկատի փոխ - կառավարչութեան պաշտօնին :

Այդ շրջանին է որ Ներքին գործերու նախարարութենէն ստացաւ հետեւեալ ծածկագիր հեռագիրը. —

« Ձեր գաւառին մէջ ապրող բոլոր Հայերը 24 ժամուան ընթացքին ճամբայ հանեցէք եւ քշեցէք դէպի Սուրիա : Փութով տեղեկացուցէք թէ ծածկագիրը առած էք :»

Քեմալ պէյ նախարարութեան հաղորդելէ վերջ թէ ծածկագիրը առած է, քովը կը կանչէ ոստիկան զօրքի հրամանատարը եւ կը հրահանգէ խնդրոյ առարկայ անձերը դուրս հանել գաւառի սահմաններէն : Միայն հրաման չէր տուած, այլ անձամբ հսկած էր որ հրամանը գործադրուի :

Հայերը լալով հեռացան այդ հողերէն, ուր տարիներով ապրած էին : Ցիշեալ հողերը թողած էին իրենց մեծ հայրերն ու նախահայրերը : Շատ դառն եկած էր : Հրամանը կուգար բարձր տեղէ, Իթթիհատ Թերագգըի կեդրոնէն եւ ոչ ոք կրնար անսաստել :

Այս պատճառով Հայերը անյոյս եւ տառապելով կը հեռանային, առանց բան մը առնելու : Միայն թէ այդ գաղթականները պիտի չյային կամ պիտի լքէին եւ թերեւս այս տարագրութիւնը իրաւացի գտնէին, եթէ գիտնային թէ իրենց գլխուն եկած այս փորձանքին մէջ Իթթիհատ Թերագգըէն աւելի Դաշնակ եւ Հնչակ անունով կոմիտէները յանցաւոր էին :

Պէտք է հասկցած ըլլային որ պատերազմին սկիզբը, երբ ռուսական բանակները կը գրաւէին Արեւելեան Անատոլուի անմեղ Թուրք հիւղերն ու աւանները, անոնց ուղեցոյց եղած էին հայ «քոմիթէճի»ները, որոնք իրենց մտած տեղը ծերունիները իրենց թոռնիկներուն աչքերուն առջեւ կը մորթէին, մայրերուն աչքին առջեւ աղջիկները կը բռնաբարէին եւ տղաքը կը յափշտակէին : Եւ վերջապէս Իթթիհատի կեդրոնէն այդ հրամանը անարժէք փոխադարձութիւն մըն էր միայն :

Բնաւ չէին կրնար մոռնալ այն նեղութիւններն ու տառապանքները զոր հայ յեղափոխականները տուին Էրզրումի հերոսներուն, Էրզինճեան եւ Սըվազի գաւառին Թուրք ժողովուրդին :

Դաշնակները աւազակաբար կոտորած էին Թուրք ժողովուրդը եւ Իթթիհատն ալ փոխադարձութեան դիմած : Փոքր գիւղաքաղաքի մը գայմագամը ինչպէ՞ս կրնար անսաստել ծածկագրին հրամանին :

Աս էր Պոզպլեանի գայմագամին յանցանքը. եւ հիմա ալ իբրեւ պատիժ կախաղան պիտի հանուէր :

Քեմալ պէյ ըսած էր պատերազմական ատեանի նախագահ Նեմրուտ Քիւրտ Մուսթաֆա փաշային.

— Ես հրաման առի, պաշտօնեայ մըն եմ եւ պարտաւոր եմ հրամանը գործադրել : Ես ամէնէն մարդկային վերաբերումը ունեցայ տարագրուած Հայերուն հանդէպ, ինչպէս որ հիմա ալ ոչ մէկ խղճի խայթ ունիմ :

Նեմրուտ Մուսթաֆա փաշա նստած տեղը շտկուելով, Քեմալ պէյին երեսին պոռաց.

(1) (Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԿԱՐԱԳՐԻՆ ԴՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ԿՈՂՄԵՐԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի դասախօսութիւնը շարունակուեցաւ նոյն նիւթին վրայ: Կանխապէս որոշուած ծրագրի մը համաձայն, բանախօսները աւելի ծանրացան մեր ազգային թերութիւններուն պատճառներուն եւ դարմաններուն վրայ:

Առաջին խօսողը, Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, թուելէ վերջ մեր ամէնէն կարեւոր թերութիւնները, յայտարարեց. «Համեմատաբար դիւրին է թերութիւններ տեսնել, սակայն շատ դժուարին աշխատանք՝ զանոնք սրբագրելու դարմաններ գտնել: Այդ գործը կը ձգեմ աւելի ձեռնհաս անձերու: Մեր մտաւորականներն են, որ պէտք է գտնեն այդ լուծումները»:

Պ. Հրանտ Աթէշեան խնդրեց որ խօսի ֆրանսերէն, իր ընտրած նիւթը բաւական բարդ ըլլալով եւ ինք աւելի դիւրութիւն ունենալով ֆրանսերէն արտայայտուելու: Արդարեւ, լուրջ վերլուծում մը կատարեց մեր քաղաքական տհասութեան վրայ: Պարզեց այն բոլոր պատմական, աշխարհագրական եւ քաղաքական պայմանները, որոնք պատճառ եղած էին, որ մենք քաղաքականապէս խակ ժողովուրդ մը մնանք: Ի հարկէ սեփական հայրենիքն ու պետականութիւնն են որ պիտի կարենան մեզի ընծայել այդ հասունութիւնը, բայց ամէն մէկուս համար աշխատանք մը կայ, եզրակացուց: Իւրաքանչիւր Հայ պէտք է ինքզինքը սրբագրէ, կարգապահութեան, հնազանդութեան վարժուի, ամէնէն պզտիկ գործերու մէջ, ընտանիքին մէջ, ուր կապրի, ընկերութեան, կամ կուսակցութեան, որուն կը պատկանի»:

Երրորդ խօսողն էր Պ. Յովհաննէս Իսպիրեան, որ ժողովրդական պարզ եւ գունագեղ լեզուով մը մասնաւորապէս շեշտեց մեր զգացական ծայրայեղութեան եւ անմիաբանութեան չարիքները: «Ամենավտանգաւոր բանն է ծայրայեղ զգացումներով առաջնորդուիլ, մանաւանդ հանրային կեանքին մէջ»: Մեր նորագոյն պատմութենէն տուաւ երկու յատկանշական օրինակներ, որոնց պատճառով հայութեան մէջ յառաջ եկած էին անմիաբանութիւն եւ պառակտում:

... Տարիներ առաջ Ամերիկայի մէջ, Հայ արքեպիսկոպոս մը, առաջնորդուած մի միայն իր զգացումներէն, անարգած էր հայկական դրօշը: Ուրիշներ դարձեալ առաջնորդուած միայն իրենց զգացումներէն, դաշունահարած էին մեղաւորը: Եւ ահա, հոծ գաղութի մը մէջ տարիներով կը տիրեն անմիաբանութիւնն ու պառակտումը: Կը տեւեն քէնն ու ատելութիւնը: Աւելի նոր օրինակ մը,— Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը: Փոքրամասնութիւն մը, առաջնորդուած իր ծայրայեղ զգացումներէն, կանդ չառնէր որեւէ վտանգի առջեւ, ընտրուած կաթողիկոսը իբրեւ օտար գործակալ ներկայացնելով հիւրընկալ կառավարութեան առջեւ:

«Կը տեսնէ՞ք թէ ուր կ'առաջնորդէ զգացումներու այս ծայրայեղութիւնը»:

Իբրեւ դարման այս ազգային թերութեան՝ Պ. Իսպիրեան առաջարկեց մէկդի ձգել զգացումները, առաջնորդուիլ միայն տրամաբանութեամբ: «Դիւրին է որ մեզ պիտի վարէ եւ ոչ թէ սիրտը, հանրային կեանքին մէջ»:

Պ. Միհրան Անդրէասեան նիւթին մօտեցաւ ընդհանուր մտածումներ յայտնելով: Ժողովուրդի մը թերութիւնները մատնանշել ամէնէն օգտակար աշխատանքը՛ն է: Թերեւս ոչ այնքան հաճելի, բայց շինիչ: Ախտաճանաչութիւնը կատարելէ վերջ պէտք է մտածել դարմաններու մասին: Հաւաքական դարմանում մը անկարելի չէ, բայց շատ դժուար: «Ես կը հաւատամ անձնական ինքնասրբագրութեան: Մեզմէ իւրաքանչիւրը ինք պիտի աշխատի սրբագրել իր մէջ բոյն դրած թերութիւնները»:

Պ. Հրանտ Սամուէլ, որ հիւրաբար մեր մէջ կը գտնուէր, փայլուն միջամտութիւն մը ըրաւ, տեսակ մը ամփոփումը նիւթին եւ եզրակացուց թէ բանախօսներուն թուած թերութիւնները կրնան սրբագրուիլ, եթէ մեր ժողովուրդը ի մի հաւաքուի իր հայրենիքին մէջ, ունենայ ազատ կեանք:

Այս էր եզրակացութիւնը նաեւ շատ մը ներկաներուն, որոնք մասնակցեցան վիճաբանութեանց, դասախօսներէն վերջ:

Մէկ խօսքով շատ յաջող դասախօսութիւն մը, իր ընդհանուր ձեւին մէջ: Շինիչ, հետաքրքրական, բոլորին մատչելի: Պոմոնը, իր ամփոփ հայութեամբ լաւագոյն գետինն է այսպիսի ձեռնարկներու համար: Համազգայինի վարչութիւնը լաւագոյնս պիտի օգտագործէ այս իրականութիւնը:

Կարելի է երկար խորհրդածել միայն ազգային նկարագրին իրական եւ բացասական գիծերուն նուիրուած դասախօսութեանց այս շարքին վրայ: Բաւականանանք մէկ հատով,— ունինք թերութիւններ, անուրանալի է: Ագգասիրութիւն է զանոնք սրբագրելու ձգտիլ:

Ունինք նաեւ ազգային առաքինութիւններ, այս ալ անուրանալի է

Եթէ առաջինները պատճառ եղած են մեր դժբախտութեանց, առաքինութիւններն են մեզ պահած սակայն, մինչեւ այսօր: Ուստի նոյնքան, եթէ ոչ աւելի կենսական է պահել զանոնք անեղծ: Մանաւանդ այս համայնակուլ քաոսին մէջ:

Կ. Փ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ առաջնորդը՝ Մամբրէ արք. ընկերակցութեամբ Թեմական ժողովի ատենապետ Պ. Արմենակ Պետեւեանի այցելութեան գացած են վարչապետարան եւ արձանագրած տոմարին մէջ, Եգիպտոսի վերջնական ազատագրումին համար եւ նոր սահմանադրութեան առթիւ:

«ԻՐԱՆԻ ազգայնականներն ու փոքրամասնութիւնները» խորագրով յօդուածի մը մէջ «Իրանը Մա» շաբաթաթերթը կը գրէ թէ Իրանի Հայերը մաքուր, արժէքաւոր եւ նուրբ գործեր կատարողներ են, եւ նշանակալից անձնուիրութիւններ ըրած: «Իրանի պատմական պատերազմներուն մէջ, մեզի հետ կռուեցան եւ մեծ մասնակցութիւն ունեցած են նաեւ սահմանադրական շարժումներուն մէջ:

ԿԵԱՆՔԸ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՆԵՐՍ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

Դպրոցական տարին լրանալու վրայ է: Աշակերտները տենդագին աշխատանքի մէջ են, մօտալուտ քննութիւնները յաջողապէս կատարելու համար: Անոնք որ անհոգութեամբ կամ ուրիշ պատճառով ետ մնացած էին դասերէն եւ դէշ նիշեր ստացած՝ կը ջանան, մնացած քանի մը օրերը լաւագոյնս օգտագործելու համար: Ամենափոքրերն իսկ կը զգան, որ իրենց ծնողները մեծ զոհողութիւններ ստանձնած են իրենց ուսման համար: Ապա ուրեմն պէտք է աշխատիլ, որպէսզի կարենան իրականացնել իրենց վրայ դրուած յոյսերը: Վասն զի գիտեն, լսուած է իրենց, թէ քանիներ կան դուրսը, որ պիտի ուզէին մտնել այս վարժարանը, սակայն անոնց կը պակսին միջոցները:

Մեր այցելութեան ընթացքին տեսչութիւնը յայտնեց թէ այս տարի ունին 115 աշակերտ: Աննշան թիւ մը բաղդատելով Ֆրանսահայ հոծ գաղութին հետ: Ասկէց աւելին ալ վեր է դպրոցին տարողութենէն, դժբախտաբար:

Ուսումնական ծրագրին հետ միասին, այս տարի մեծ զարկ տրուած է զբօսի: Ունին հէնտպոլի, պասքէթի եւ վոլիպոլի խումբեր: Մեր տղաքը մաս կը կազմեն Իւֆսէլի Ֆետերասիոնին եւ անոնց հետ կատարած են բազմաթիւ մրցումներ: Այժմ ախոյեանն են Փարիզի եւ Իլ տը Ֆրանսի հէնտ, պասքէթ եւ վոլի պոլերու:

Քանի մը օր առաջ ֆետերասիոնի զանազան խումբերու ներկայացուցիչներուն ի պատիւ տրուած կոչունքին, ախոյեան խումբերուն յանձնուած են բաժակներ: Մուրատեանի տղաքը 16 բաժակի վրայ շահած են հինգ հատ, բուռն ծափերու մէջ:

Նկատելի պարագայ մը: Ֆրանսական վարժարանները ունին հինգ հարիւրէն մինչեւ 1300 աշակերտ, եւ անոնց մէջէն կ'ընտրեն իրենց լաւագոյն խաղացողները: Մենք մերինները կ'ընտրենք 70-80ի մէջէն: Ոմանք նոյն իսկ կը խաղան քանի մը խումբի մէջ:

«Լ'Էքիփ» մարզական թերթը արձանագրելով Իլ տը Ֆրանսի ախոյենական մրցումներուն արդիւնքը՝ կը գրէ.— «Մասնաւոր գնահատանքի արժանի է Սեվրի հայկական վարժարանը, որ չորս խումբեր ներկայացուց ու չորս յաղթանակներ շահեցաւ»:

Այս յաղթութիւններուն մէջ կարեւոր դեր ունեցած է դպրոցին ուսումնապետը՝ Հ. Խորէն Վ., քաջալերելով տղոց ընդունակութիւնները:

ԱՅՑԵԼՈՒ

ԴՐՕՇԻ ԾԻԾԱՂԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՋ

Ծերակոյտին անդամներէն Չարլզ Փաթըր (Միչիկանէն) հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է ժողովին առջեւ.—

«Պ. Նախագահ, դժբախտաբար, անոնք որ կը պայքարին ազատութեան եւ իրենց ժողովուրդին ազատագրութեան համար, միշտ չեն վարձատրուիր յաղթանակով, իրենց կեանքի ընթացքին: Շատ կարեւոր է, հետեւաբար, որ ճանչնանք մենք անոնք, որ այնքան բուռն կերպով պայքարած են եւ հեռացած են այս աշխարհէն, անկատար ձգելով իրենց գործը:

Զօր. Դրօ Կանայեան, իր հայ հայրենակիցներէն եւ ամբողջ աշխարհէն այնքան սիրուած առաջնորդ մը, այսպիսի մարդ մըն է:

Հակառակ անոր, որ ան գիտէր, թէ կրնար չհասնիլ այն նպատակներուն, որոնց համար կը պայքարէր, երբեք չդադրեցաւ պայքարելէ, որովհետեւ կը հաւատար ազատութեան եւ իր ժողովուրդին ազատագրութեան հիմնական սկզբունքներուն:

Իր կեանքը կրնայ ներշնչող օրինակ ծառայել բոլորիս համար: Իբրեւ երախտագիտութիւն իր գործին, կը խնդրեմ միաձայն հաւանութիւն տալ՝ Քոնկրէսի արձանագրութեանց մէջ տպագրելու «Հայրենիք» շաբաթաթերթի 1956 Մարտ 15ի խմբագրականը, որ կը ներկայացնէ այս մեծ մարդուն կեանքը»:

Ծերակոյտը միաձայնութեամբ հաւանութիւն տուած է:

Նիւ Եորքի ծերակուտականներէն Լիմըն, Ապրիլ 24ին, յարգանքի խօսք ըսած է Ծերակոյտին մէջ, Ապրիլեան Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերուն յիշատակին, ոգեկոչելով հայ ժողովուրդին պայքարը ազատութեան համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Օր. Անիթա Սարգսեան բացառապէս փայլուն յաջողութիւն մը շահեցաւ Մարսէյլի Քոնսերվաթուարի տարեվերջի քննութիւններուն մէջ, խլելով երկու առաջնութիւն, մէկը՝ արտասանութեան (տիՒսիոն), միւսն ալ՝ թատերական արուեստի ճիւղերէն:

Երկու քննութեանց կը մասնակցէին 24 շրջանաւարտներ, որոնք առհասարակ չորս տարուան դասընթացք մը բոլորած էին: Այս կրկնակ յաջողութիւնը բացառիկ նշանակութիւն մը ունի, որովհետեւ օրիորդ Սարգսեան կրցած է միայն երկու տարիէն աւարտել ամբողջ դասընթացքը եւ ընտրուած ինը առաջին մրցանակաւորներուն մէջ ալ լաւագոյն նկատուած է (Փրըմիէռ Նոմէ):

Մարսէյլի բոլոր օրաթերթերը հրատարակեցին Օր. Սարգսեանի լուսանկարը, ջերմապէս գնահատելով տաղանդաւոր Հայուհին, որ աղջիկն է երաժշտապէտ Պ. Վարդան Սարգսեանի:

Մարսիլահայերը լաւ կը ճանչնան Օր. Սարգսեանը, որ ամէն հանդիսութեան կը մասնակցի հայերէն արտասանութիւններով: Մեր շնորհաւորութիւնները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Մտածեցի ինչո՞ւ պէտք է Սամուէլը գնայ, իսկ ես չպիտի գնամ: Իսկոյն վազ տուի Մուշեղի մօտ, ձեռքն համբուրեցի, ոտքը համբուրեցի, վերջապէս նրա հաճութիւնը առի: Յետոյ վազ տուի քո մօր մօտ. նրա էլ գլխից սկսած մինչեւ ոտքերը համբուրեցի: Նա էլ կամք տուեց: Մնում էր իմ մայրը: Դրան համոզելով համոզել՝ փոքր ինչ դժուար էր: Զօռ տուի լեզուիս: «Գիտե՞ս, ասեցի, Մերուժանը գալիս է, Վահանը գալիս է. նրանց հետ լինելու են պարսից թագաւորի մեծամեծ զօրապետները, պէտք է երեւալ բանակի մէջ, պէտք է ցոյց տալ իրան: Այնտեղ հաւաքուելու են բոլոր նախարարների որդիները: Ես ո՞րիցն եմ պակաս, թէ իմ նետ նետելով, եւ թէ իմ նիզակ շարժելովս» ... Մի խօսքով, էլ բան չմնաց, որ չասեցի: Դու գիտես, որ մայրերը փառասէր են լինում, մանաւանդ որդիների վերաբերութեամբ: Նա բարեհաճեց, որ ես էլ երեւամ նախարարների որդիների մէջ եւ զարմացնեմ Պարսիկներին: Լաւ չե՞մ սարքել:

— Վատ չէ, պատասխանեց Սամուէլը, թէեւ սուտեր շատ ես խօսել:

— Ոչ, Աստուած է վկայ, սուտ չեմ ասել, բայց մի փոքր պարծեցել եմ, ասաց պատանին, աւելի կարմրելով:— Ի՞նչ պէտք է անէի, մարդ ուզում է՝ դուրս գայ, աշխարհ տեսնէ, բայց դղեակ, կոյր աղջկայ նման, հէ՛նց տանն են պահում: Ես խօ պզտիկ չեմ, մի տարի էլ անցնի, բեխերս դուրս կը գան... Այն ժամանակ կասեն՝ «դու մարդ ես»... Հիմա ինձ մարդու տեղ չեն դնում... Այս գիշեր չեմ քնելու, խօսքը փոխեց նա, մինչեւ լոյս չեմ քնելու: Երբ առաւօտեան տեղ եմ գնալու, գիշերը քունս չէ տանում: Պէտք է ամէն ինչ պատրաստել տամ, ամէն ինչ...

Այդ շատախօս պատանին, որին առաջին անգամ տեսանք Մուշեղ իշխանի պարտիզում, Համազասպ մանուկի հետ նետաձգութեան փորձեր անելիս,— այդ կեանքով եւ կրակով լի պատանին, ոչ սակաւ յարգելի պատճառներ ունէր մասնակցելու Սամուէլի արշաւանքին: Բայց Սամուէլին սկսեց անհանգստացնել այն միտքը՝ արդեօք այդ անփորձ եւ պարզամիտ մանուկը իրան չէ՞ր խանգարի...

Արդեօք նա մի անխուսափելի ծանրութիւն չէ՞ր դառնայ իւր համար... Այդ տարակուսանքներն էին պատճառը, որ Սամուէլը դժուարացաւ պատասխանել, երբ պատանին, նրա երկու ձեռքերը առնելով իւր ափերի մէջ, մօտեցրեց իւր շրթունքներին, հարցնելով.

— Բոլորի հաճութիւնը ստացել եմ, սիրելի Սամուէլ, մնում ես դու, ասա յօժա՞ր ես, որ ես էլ գամ քեզ հետ:

Երբ Սամուէլը իւր պատասխանը ուշացրեց, նա աւելացրեց, ասելով.

— Եթէ դու չհամաձայնուես, ես առանց քեզ էլ կը գնամ...

Պատանու ինքնավստահութիւնը փոքր ինչ չափազանց էր: Բայց Սամուէլին յայտնի էր նրա անսանձ, անզուսպ բնաւորութիւնը: Իրաւ եթէ Սամուէլը նրան իւր հետ տանելու չլինէր, նա այնպէս էլ կը գնար:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

նորէն պիտի լարուի Փրանքեւթունուզեան յարաբերութիւնները եւ կրնան խզումի յանգիլ։ Արդարեւ, կարելի չէ որեւէ տեւական եւ խոր համաձայնութիւն, ցորչափ չէ լուծուած Ալժերիոյ խնդիրը »։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԸՆՏՐԵՑ ԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, ԳՆԴ. ՆԱՍԸ

Շաբաթ օր, 23 Յունիս հինգուկէս միլիոն Եգիպտացիներ կարգի կը սպասէին քուէարկութեան դրասենեակներուն առջեւ, իրենց հաւանութիւնը յայտնելու համար նոր սահմանադրութեան, միեւնոյն ատեն ընտրելով հանրապետութեան նախագահը, գնդ. Կամալ Նասր, որ միակ թեկնածուն էր։ Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, քուէարկուներու 99·6 առ հարիւրը հաւանութիւն յայտնած էին գնդ. Նասրի, իսկ 96 առ հարիւրը՝ նոր սահմանադրութեան։

Քուէարկութիւնը պարտաւորիչ էր 18էն վեր բոլոր այրերու, բայց կամաւոր՝ կիներուն համար։ Երբեք վիճելի չէր այս արդիւնքը։ Եգիպտացիները ցնծութեան մէջ էին երեք օր, անգլիացի վերջին զինուորին հեռացման առթիւ։ Տեսան բանակին զօրահանդէսը եւ նոր զէնքերը։ Միւս կողմէ, նոր սահմանադրութեամբ հանրապետական կարգուսարք մը կը հաստատուի, խոստանալով ամէն անհատական ազատութիւն։ Ուրեմն սահմանադրութիւնը պիտի ընդունուէր եւ Նասր պիտի ընտրուէր։

Այս քուէարկութեան հետեւանքով, յեղափոխական Խորհուրդին բոլոր անդամները կը դառնան քաղաքային պաշտօնեաներ, ուրիշ 300 «ազատ սպաներուն» հետ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐ սպաննուեցան սուրիական սահմանին վրայ, մէկն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, ինչպէս կը ծանուցանէ Սուրիոյ կառավարութիւնը։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ Թուրքերը սուրիական հողը մտած էին, իբրեւ թէ մաքսանենգներ հետապնդելու համար, եւ կրակի տուած էին գիւղի մը ցորենի հունձքը։ Միեւնոյն ատեն կ'ըսէ թէ երբ խառն յանձնաժողով մը քննութիւն կը կատարէր, Թրքական երկու օդանաւեր թռան սուրիական հողին վրայ։ Սպաննուած երկու Թուրքերուն դիակները գտնուեցան սուրիական հողին վրայ։ Թուրք սպայ մը եւս անհետացած է։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԷՆ վստահութեան քուէ պահանջած է վարչապետը, նոր ելմտացոյցին առթիւ։ Հարցը պիտի քննուի այսօր, երեքշաբթի։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ զեկոյց մը հրատարակեց Եմէնի հետ կատարած բանակցութեանց մասին։ Երկու երկիրները պիտի գործակցին յանուն խաղաղութեան եւ տնտեսական բարգաւաճման։

ԿԻՊՐՈՍԻ կուսակալը, մառեչալ Հարտինկ, որ Լոնտոն կը գտնուէր երեք շաբաթէ ի վեր, իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ։ Այս շաբթու յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, Կիպրոսի նոր կարգուսարքի մասին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կիրակի օր տօնուեցաւ օդանաւային Օրը։ Այս առթիւ ցոյց տրուեցան երեք տեսակ նոր օդանաւեր եւ աշխարհի ամենամեծ պտուտակաւոր օդանաւը։ Մ. Նահանգներու օդանաւային սպարապետը, զօր. Թուինինկ յայտարարեց թէ կ'արժէր կատարել այս ճամբորդութիւնը։ Հանդիսութեանց ներկայ էին 200·000 քաղաքացիներ եւ Խ. Միութեան բոլոր վարիչները, ինչպէս եւ բազմաթիւ օտար ներկայացուցիչներ։

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Պուքրէշ հասնելով յայտարարեց.— «Հոս եկած ենք անցեալը մոռնալու համար»։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ծագած վէճին պատասխանատու չեն երկու երկիրներուն ժողովուրդները։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԵՐՈՒՆ դէմ «պոյքոթ» հռչակած են Փորթ Սայիտի քարափին բանուորները եւ պիտի շարունակեն անսահման ժամանակով։

23·000 ՕՏԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ փոխադրուած են Ֆրանսա, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, գործատէրերու կողմէ։ 1955ին միայն 12·000 հոգի փոխադրուած էին, ամբողջ տարուան ընթացքին։ Հետզհետէ զգալի կը դառնայ բանուորներու պակասը։ Ամենամեծ դժուարութիւնը բընակարանի խնդիրն է։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ երեք օրուան համար գործադուլ յայտարարեցին 4500 բժիշկներ, զանազան պահանջներ դնելով։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգային մշակութային Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութեանց շարք մը։

Նիւթ՝ Հին եւ նոր սերունդը։

Կը նախագահէ Պ. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Կը խօսին փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։ Նոր Սերունդի կողմէ կը խօսին «Քրիստափոր» խումբէն Օր. Անահիտ Մարկոսեան, Պ. Պ. Ժիրայր Միրիճեան, Լեւոն Գլըճեան եւ Ժան Պըժեան։

Մուտքը ազատ է։

Բ) Սէն Լուի մէջ երկուշաբթի, 2 Յուլիս, իրիկուան ժամը 21ին, եկեղեցւոյ սրահը։

Գ) Սէն Ժերոմի մէջ, Երկուշաբթի, 9 Յուլիս, իրիկուան ժամը 21ին եկեղեցւոյ սրահը։

Յուլիս 8, կիրակի, Պոմոնի մէջ, Համազգայինի տարեկան հացկերոյթը։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Այս կիրակի, ժամը 14·30ին, գեղարուեստական ցերեկոյթ։

Բարձր հովանաւորութեամբ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Առաջնորդ Փարիզի եւ Հայրապետական Պատուիրակ։

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ Սօնա Սաաթճեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն), Վիօլէթա Բաբրաի (Շիլիի ժողովրդական երգեր, ընկերակցութեամբ կիթառի), Րաֆֆի պետրոսեանի (դաշնակ), Արտաշէս Գմբէթեանի (արտասանութիւն) Նուրհան Մարգարեանի (արտասանութիւն), Մօրիս Աբրահամեանի եւ Սիլվա Սվաճեանի (Կովկասեան պար), եւ «Նայիրա» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըպէկեանի։

Մուտք 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք։

Տոմսերը ապահովել Կարմիր Խաչի փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն եւ կեդրոնէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսանճագի Հայր. Միութեան։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Թրուա Լիւf, Ռէսթօրան տէ Կրօթ Մօնարի հանրածանօթ զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզը։

Կը նախագահէ Յ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում։ Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ։

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված։

Մուտքը ազա տէ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով։

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վըրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց։ Անձնական կառատուն բակին մէջ։

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սըրճարանը։

Պիտի խօսի

ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Նիւթ՝ Յունահայ ազգային կեանքը։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը։

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարի Ազգային երկրորդ ուխտագնացութիւնը Օգոստոս 9էն Սեպտ. 1։ Պայմաններու եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻՆ

29, Rue Bleue. Tél.: PRO. 79-09

եւ ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ

53, Rue de Châteaudun. Tél. Tri. 57-74

LE COMITE DU PRIX BREMOND

Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, այս հինգշաբթի, Յունիս 28, ժամը 21ին, ԿԻՄԷ Թանգարանին սրահը՝

6 Place d'Iéna

Դասախօս՝

HENRI MASSÉ

(*Membre de l'Institut*)

Նիւթ՝ «Լեւոն Զ. թագաւոր Կիլիկեան Հայաստանի։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջակայից Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ պիտի պատարագէ Տէր Ատոմ քհնյ.։ Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ Տիկին Նըւարդ Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան չորրորդ տարեդարձին, եւ իր ամուսնոյն ազգային բարերար, Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Հանգուցեալ բարերարներու յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Աղքատախնամին Յունիս 15ի ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով, Բ. ժողովը տեղի կ'ունենայ, Յուլիս 2ին, ժամը 20·45, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Կիւլպօլեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին, իրենց զարմիկին՝ Ենովք Նազարէթեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՈՍԿԻԱՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Նշանուած

Անիէր 1956, Յունիս 24

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Ստեփանի բընակարանը, 45 ռիւ Ռօշէշուար, մէթրօ Քատէ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, 3 Յուլիս, ժամը 21ին, Քառէի սրճարանին վերնայարկը։

Դասախօս՝ Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ գրականութեան յատկանիշը (Կալիմար հրատարակչական Տան լոյս ընծայած «Գրականութեան պատմութեան» մէջ իր գրած ուսումնասիրութեան առթիւ)։

Մուտքը ազատ է։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին կողմէ։

Այս կիրակի առաւօտուընէ մինչեւ երեկոյ, Շաւիլի անտառին մէջ։

Սկաուտական խաղեր, առատ ուտելիք եւ խմելիք շատ աժան գիներով, չոգեկառք Կառ Մոնփառնասէն, իջնել Շաւիլ, առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն, օթօպիւս՝ իջնել Փիւի Սան Վէն (Շաւիլ)։ Դաշտահանդէսին վայրը շատ մօտ է կայարանին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Գ. Լուս. Եկեղ. «Արաքս» երգչախումբի։ Առաջին անգամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ամբողջ օրը Քարթիէ Պէլ Մէօնիէրի զովասուն եւ գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ։ Բացման խօսք՝ Տէր Սահակ քհնյ. Պապիկեան։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին։ Օթոքար ձրիաբար։

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ։ Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սիմոն Գարաօղլանեան եւ կամ իր որդին՝ Կարապետ Գարաօղլանեան, որոնք 20–25 տարի առաջ գտնուած են Փարիզ, կը փնտռեն իր ազգականները Պուքրէշէն (Ռումանիա) Պետրոս, Հայկ, Հայկազուն, Նորայր, Ազատուհի Գարաօղլանեանները։ Տեղեկացնել՝

Norayr Karaoglanian

Str. Prel levànticài 3 Raionun t.v.

Bucaresti (Roumanie)

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise*, *Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 27 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7614 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3425

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

(ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ)

Մեր ողբացեալ ընկերը ծնած էր 1886 Նոյեմբեր 29ին, Շուշի (Ղարաբաղ)։ Մանուկ հասակին կորսնցուցած է հայրը, մնալով մօրը խնամքին տակ։

Նախնական կրթութիւնը ստացած է իր հայրենի քաղաքին ռէալական դպրոցին մէջ, յետոյ անցած է Բաքու, յաճախելով առեւտրական վարժարան զոր փայլուն կերպով աւարտելէ վերջ, գացած է Լենինկրատ (Փեթերսպուրկ), հետեւելու բարձրագոյն ուսման։ Աւարտած է համալսարանի տնտեսագիտական բաժինը։

Դեռ երիտասարդ, իր ծննդավայրին մէջ կը մտնէ Հ. Յ. Դ. շարքերը։ Տաղանդաւոր հռետոր եւ լաւ կազմակերպիչ, շատ չանցած աչքի կը զարնէ աշակերտական շրջանի մէջ եւ կը դառնայ ղեկավար դէմք, նաեւ Թիֆլիս եւ Բաքու։

Խրիմեան կաթողիկոսի օրով (1905) երիտասարդութեան կողմէ կ'ընտրուի պատգամաւոր Էջմիածնի կեդրոնական ժողովին որուն նախագահն էր Ս. Զաւարեան։ Երիտասարդ պատգամաւորը բուռն ճառ մը կը խօսի ի ներկայութեան հարիւրաւոր ունկնդիրներու, իր վրայ հրաւիրելով ոստիկանութեան ուշադրութիւնը եւ հազիւ կը յաջողի խուսափիլ ձերբակալութենէ։

Այնուհետեւ կ'անցնի Փեթերսպուրկ, շարունակելու իր ուսումը։ Ծրջանը աւարտելէ ետք առժամապէս կը հաստատուի Բաքու, վարելով կուսակցական պատասխանատու աշխատանքներ, թէ Բաքու, թէ Շուշի եւ թէ Թիֆլիս։ Միեւնոյն ատեն կ'աշխատակցի Բաքուի «Արեւ»ին, Թիֆլիսի Հորիզոնին, Շուշիի Ապառաժին եւայլն։ Մասնակցած է շարք մը Շրջանային ժողովներու։ Եղած է անդամ Ոսկանապատի (Բաքու) Կեդր. Կոմիտէին։

Բնաւորութեամբ բուռն եւ անզիջող, պերճախօս հռետոր, շուտով կը դառնայ Կովկասի երիտասարդութեան կուռքը, մանաւանդ յեղափոխութեան նախօրեակին, երբ միջկուսակցական պայքարը հասած էր իր գագաթնակէտին։

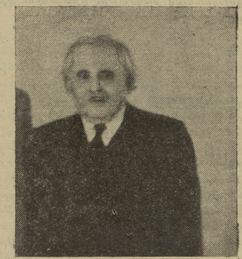
Առաջին Մեծ Պատերազմին հրատարակեց գրքոյկ մը, Դ. ստորագրութեամբ, նուիրուած՝ այն վէճերուն որ կը յուզուէին ռուս ընկերվարական շրջանակներու մէջ, հետեւեալ նիւթին շուրջ, — Պէ՞տք է աջակցիլ պատերազմին։ Այս հրատարակութիւնը լայն արձագանգ գտաւ նաեւ հայ մտաւորական շրջանակներուն մէջ, քանի որ մեր ձախակողմեան հոսանքներն ալ կը հետաքրքրուէին նոյն հարցով։

1917ին Էջմիածնի Ճեմարանին վերատեսուչը, Գարեգին եպիսկոպոս Նաւասարդեանը կը հրաւիրէ իբրեւ ուսուցիչ ռուսերէնի։ Վահան լսարանական բաժնին մէջ ալ կը դասաւանդէ քաղաքական տնտեսութիւն եւ այլն։

Այդ օրերուն իր աշակերտներուն մէջ կը գտնուէին Անաստաս Միկոյեան եւ ուրիշներ, իսկ ուսուցչական կազմի մէջ՝ Պօղոս Մակինցեան, Աշոտ Յովհաննիսեան եւն.։

1917ին, երբ պայթեցաւ ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը, ինչպէս ամէն տեղ, Էջմիածնի մէջ ալ կազմուեցաւ գաւառական գործադիր մարմին մը, որուն անդամ էր Վ. Նաւասարդեան։ Նոյն օրերուն կը մասնակցէր նաեւ Մրգաստանի (Երեւան) Կեդր. Կոմիտէի աշխատանքներուն։ Յետոյ կ'անցնի Թիֆլիս, ուր ատեն մը աշխատելէ վերջ կը վերադառնայ Ալեքսանդրապոլ (Լենինական) իբրեւ անդամ քաղաքային վարչութեան։ Երբ քաղաքապետը՝ Ալ. Խատիսեան Թիֆլիս մեկնեցաւ, իրեն յաջորդեց Վ. Նաւասարդեան։

Այդ ծանր օրերուն, երբ ռուսական ճակատը քայքայուած էր եւ զինուորները կը լքէին դիրքերը, Վահան եռանդով նուիրուեցաւ ճակատի վերակազմութեան գործին, իբրեւ գլխաւոր կազմակերպիչը հայկական դիմադրութեան։ Կռիւներու ընթացքին միշտ զօրքին հետ էր։ Ղարաքիլիսէի մէջ կը հաւաքէ ցիրուցան եւ վհատած զօրքը եւ հոյակապ ճառով մը կը յաջողի բարձրացնել բանակին բարոյական կորովը, վերահաստատել կարգապահութիւնը եւ մղել դէպի ճակատ։ Այս զօրքն էր որ մղեց Ղարաքիլիսէի պատմական ճակատամարտը։

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Այնուհետեւ Վահան կ'անցնի Թիֆլիս եւ կը դառնայ կուսակցութեան կեդրոնական օրկանին՝ «Հորիզոն»ի խմբագիր, մինչեւ Երեւան փոխադրուիլը։

Հայ վրացական պատերազմի ժամանակ, Թիֆլիսի մէջ ձերբակալութենէ խուսափեցաւ պահուելով։ Հաշտութեան բանակցութեանց կը մասնակցէր գաղտնօրէն։ Այդ պատերազմէն վերջ փոխադրուեցաւ Երեւան, իբրեւ անդամ Հ. Հ. Խորհրդարանի։

Հայ Թրքական պատերազմին կը գտնուէր ճակատ, կազմակերպական աշխատանքներով։ Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն վերջ, երբ կը փորձէր արտասահման անցնիլ, ձերբակալուեցաւ Վրաստանի սահմանի վրայ, քանի մը ընկերներու հետ եւ փոխադրուեցաւ Երեւանի բանտը, Հակառակ Հայաստանի կառավարութեան եւ Լեգրանի միջեւ կնքուած պայմանագրին, որուն համաձայն պետական եւ քաղաքական գործիչները պիտի չձերբակալուէին։

Կարելի եղաւ բանտէն փրկել միջոցով մը եւ Վ. Նաւասարդեան արտասահման անցաւ Վրաստանի ճամբով։

Առանձին կը խօսինք արտասահմանի քաղաքական գործունէութեան, ինչպէս եւ իր հրատարակութեանց մասին, որոնց թիւը քսանը կ'անցնի, առանց հաշուելու անտիպ ձեռագիրները եւ հազարաւոր ուսումնասիրութիւններն ու յօդուածները։

***

Հ. Յ. Դ. Ընկեր. Միջազգային Ցանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնին, Տիկին Հերսիլիայի, Տէր եւ Տիկին Բեդլար Նաւասարդեանի՝ անդուգական ընկեր ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ անդարմանելի կորուստին առթիւ։

***

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին՝ «Հայաստան»ի խմբագրութիւնը խորին կսկիծով կ'ողբայ անդարմանելի կորուստը վաստակաւոր մտաւորական ու մեծ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի, խոստանալով անվհատ շարունակել գաղափարական այն վսեմ պայքարը որուն համար տքնեցաւ մինչեւ իր դառնաղէտ մահը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Եղեռնափորձերը սաստկացած ըլլալով, բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուեցան Ալժերիոյ կեդրոնին՝ Ալժէի մէջ։ Ապահովութեան ուժերը պաշարողական վիճակ հաստատած են քաղաքին շուրջը։ Առջի օր Ֆրանսացի մը եւս, Պոնի քաղաքապետը՝ Փանթալոնի վիրաւորուեցաւ Ալժէի մէկ արուարձանին մէջ։ Ոստիկանները հետապնդելով գնդակեցին ահաբեկիչը, երբ ուրիշի մը վրայ կը կրակէր։

Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանին վրայ։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, երկու հարիւր ըմբոստներ ըսպաննուած կամ գերի բռնուած են 48 ժամուան մէջ։

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ միայն Օրէսի շրջանին մէջ սպաննուած են ութսուն ըմբոստներ որոնք մեծ մասով բանակի համազգեստ հագած էին։ Ֆրանսական զօրքը պաշարեց 2–300 հոգինոց խումբ մը Խոտնար Քինէ քաղաքին մէջ որ թաքստոց մը դարձած է ապստամբութեան ծագումէն ի վեր։ Կռիւը կը շարունակուէր մինչեւ երկուշաբթի։ Այս առթիւ Ֆրանսացիներուն ձեռքն անցան երեք գնդացիրներ եւ յիսուն հրացաններ։

× Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրուէնթըր ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ կազմակերպութիւնը պիտի հարկադրուի ուրիշ զօրաբաժիններ փնտռել, եթէ տեւական դառնայ Ֆրանսական զօրքին փոխադրութիւնը դէպի Ալժերիա։ Այս առթիւ ըսաւ. — «Ֆրանսան Ալժերիա ղրկած է ոչ միայն կանոնաւոր զինուորներ, այլեւ պահեստիներ, որոնք պէտք էր Ատլանտեան ճակատին տրամադրութեան տակ գտնուէին, ի հարկին գործելու համար։ Ֆրանսական զօրքին մէկ մասը բացակայ ըլլալով արեւմտեան Եւրոպայէն, Ատլանտեան կազմակերպութիւնը հարկադրուած է նկատի առնել զանազան վտանգներ»։

× Փարիզ հասաւ Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, վերսկսելու համար բանակցութիւնները՝ երկու երկիրներուն զինակցութեան, տնտեսական, մշակութային եւ վարչական յարաբերութեանց մասին։ Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ մթնոլորտը պիտի ծանրանայ, եթէ Պուրկիպա ուզէ Ալժերիոյ մասին ալ խօսիլ։

ԿԱՄԱԼ ՆԱՍԸՐ ՆԱԽԱԳԱՀ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Յունիս 25ին պաշտօնապէս Եգիպտոսի հանրապետութեան նախագահ հռչակուեցաւ գնդ. Կամալ Նասըր, որ քուէներու 99.9 առ հարիւրը շահած էր շաբաթ օր, ինչպէս կը ծանուցանէ ներքին գործերու նախարարութիւնը։ Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, գնդ. Նասըր ստացած է 5.496.965 քուէ։ Հակառակ քուէարկած են միայն 5267 հոգի։

Զեկոյցը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ թէ նոր սահմանադրութիւնը վաւերացուած է։ Թեր քուէարկած են 5.488.225 հոգի, դէմ՝ 10.046։

× Նորընտիր նախագահը ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— Գաղթատիրականները ջախջախելէ ետք, հաստատեցինք թէ գիտենք մեր նպատակները եւ յառաջ պիտի ընթանանք։ Մենք պիտի ըլլանք պաշտպանները սահմանադրութեան եւ իրաւունքի, ուժ պիտի տանք անոնց որ կը հաւատան մեր նպատակներուն եւ սկզբունքներուն»։

Այժմ կը սպասուի նոր ընտրութեանց եւ երեսփ. ժողովի գումարման։ Մինչ այդ,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՀԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ԳՆԱՑ

Իրանի Շահը եւ Թագուհին Մոսկուա հասան Յունիս 25ին։ Դիմաւորելու գացած էին 12 «Միկ» օդանաւեր։ Փառաւոր գորգ մը փռուած էր օդակայանին մէջ։ Շահն ու Թագուհին ընդունուեցան մարաջախտ Վորոշիլովի, վարչապետ Բուլկանինի, մարաջախտ Ժուկովի եւ ուրիշ վարիչներու կողմէ։ Զօրահանդէս մըն ալ սարքուեցաւ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր իրանեան քայլերգը։ Տասը խորհրդային արիներ (պիոներ) ծաղկեփունջեր մատուցին հիւրերուն։ Օդակայանի ընդունելութենէն ետք հիւրերը բաց կառքով մը առաջնորդուեցան Կրեմլինի պալատը, ուր առանձին յարկաբաժին մը յատկացուած է իրենց, հինգ սենեակներով եւ նոր շինուած բաղնիքով մը։

Առաջին անգամ է որ իրանեան վեհապետ մը կը հիւրընկալուի այս պալատին մէջ։ Իսկ Նիկոլա ցարին անկումէն ի վեր առաջին անգամ է որ Շահ մը Ռուսիա կ'այցելէ։

Օդակայանին մէջ մարաջախտ Վորոշիլով բարիգալուստ մաղթելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը ուրիշ բան չուզեր եթէ ոչ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ հաստատել եւ յոյս յայտնեց թէ այս այցելութիւնը պիտի նպաստէ «փոխադարձ հասկացողութեան եւ վստահութեան»։ Շահը, որ հագած էր Իրանի օդանաւային համազգեստը, պատասխանեց.— «Երբ Խ. Միութեան պէս մեծ պետութիւն մը կ'ուզէ բարւոք յարաբերութիւններ հաստատել Իրանի հետ, իմ երկիրս իր լաւագոյնը պիտի կատարէ հաստատելու համար այդ բարւոք յարաբերութիւնները»։

Խորհրդային թերթերը գովասանական յօդուածներ եւ հիւրերուն լուսանկարները հրատարակեցին իրենց առաջին էջերուն վրայ, մթնոլորտ պատրաստելու համար։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» այս առթիւ կը բացատրէ թէ Խ. Միութիւնը միշտ օգնած է Իրանի անկախութեան, տնտեսական աջակցութիւն ալ տրամադրելով։ «Դժբախտաբար իրանեւխորհրդային յարաբերութիւնները քիչ մը խանգարուեցան վերջին տարիներու ընթացքին, իբրեւ հետեւանք կարգ մը պետութեանց յարձակողական դաւերուն՝ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ։ Խորհրդային ժողովուրդը այն տեսակէտն ունի թէ Պաղտատի ուխտը չի կրնար բարւոքել իրանեւխորհրդային յարաբերութիւնները»։

Երբ Իրան միացաւ Պաղտատի դաշինքին, դիւանագիտական ծանուցագիրներ փոխանակուեցան երկու պետութեանց միջեւ։ Մոսկուա միշտ կը պնդատի թէ այդ դաշինքը ուղղուած է Խ. Միութեան դէմ։

Մոսկուայի վարիչները կ'ուզեն օգտուիլ այս այցելութենէն, համոզելու համար երիտասարդ Շահը որ յոյս չդնէ Պաղտատի դաշինքին վրայ, իր ապահովութիւնը ամրապնդելու համար։

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ մեր խմբագրատունն այցելեց Թեհրանի «Արմենուհի» թերթին խմբագիր եւ «Ալիք»ի աշխատակից ընկեր Ն. Մամեան

Մեր պաշտօնակիցը Լոնտոն մեկնեցաւ Գչ. օր եւ պիտի վերադառնայ 15 օրէն, այս անգամ աւելի երկար մնալով։ Դասախօսութիւն մը պիտի տայ Համազգային լսարանին մէջ, Իրանի հայ գաղութի մասին։

ԴԻՏԻՆԵՐՈՒ Պատրիարքը, Անրա Եսաուր, որ աքսորուած էր 8 ամիսէ ի վեր, Գահիրէ վերադառնալով նորէն իր պաշտօնին գլուխն անցաւ։

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ առաջման դէմ կատարուած ցոյցերուն հետեւանքով, պիտի դատուին 79 հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ ներքին ապահովութեան դէմ գործած են։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Անցեալ հինգշաբթի ընկերվարական կուսակցութեան Սէնի Դաշնակցութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած էր Սալ Փլէյէլի մէջ, ուր խօսք առին Խ. Միութենէն վերադարձող ընկերվարական պատուիրակները:

Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Փիէր Քոմէն հաւաքոյթը բանալով, բացատրեց թէ ինչ պայմաններու մէջ տեղի ունեցած է ընկերվարական պատուիրակութեան մը ճամբորդութիւնը դէպի Խ. Միութիւն: Յետոյ օրուան նախագահը խօսք տուաւ չորս այցելուներու որոնք կարգով եւ առարկայօրէն նկարագրեցին իրենց տեսածն ու լսածը: Հիւսիսի երեսփոխան Ռոպեր Քուեթան իբրեւ նիւթ ընտրած էր աշխատաւորին կեանքը եւ պայմանները, Թարնի երեսփոխան Մորիս Տեքսոն՝ դպրոցը եւ եկեղեցին, Փարիզի երեսփոխան Ռոպեր Վերտիէ՝ քաղաքական սկզբունքները եւ ապասթալինացումը, եւ վերջապէս նախկին երեսփոխան եւ նախարար Անտրէ Շելիի՝ պետական ծրագիրը եւ տնտեսական վիճակը:

Բոլորն ալ առարկայօրէն եւ սրամիտ ոճով նկարագրեցին մանաւորաբար Խ. Միութեան ընկերային կեանքը: Դասախօսութիւնը մասնաւոր արժէք ունէր անոր համար որ խօսողները ձախակողմեան էին եւ կարելի չէր ըսել թէ նախապաշարուած էին դրամատիրական գաղափարներով: Բոլոր այցելուները ըսին թէ ամենայն ազատութեամբ ուսումնասիրած էին խորհրդային բանուորին կեանքը: Անոր աշխատավարձը հազիւ կը հասնի Ֆրանսացի բանուորին վաստակին կիսուն: Արդէն Փարիզի խորհրդային դեսպան Վինոկրատով ալ այս կէտը խոստովանած էր արտաքին նախարար Փինոյի ճամբորդութեան առթիւ:

Խորհրդային բանուորին ամսական վաստակն է, միջին հաշուով 400էն 700 րուպլի: Անշուշտ կարեւորն է նախ գիտնալ րուբլիին բուն արժէքը, այսինքն գնողական կարողութիւնը, որ ըստ ելմտագէտ Ա. Փիլիփի կը համապատասխանէ 23էն 28 ֆրանքի: Ընկերվարական երեսփոխանը նոյնիսկ 30ի բարձրացնելով կուտայ արդէն ճշգրիտ պատկեր մը: Նկատի պէտք է առնուի նախ որ մէկ զոյգ կօշիկը կ՚արժէ 400 րուբլի, ուրեմն որակեալ գործաւորն իսկ երբ 700 կը շահի, երկու զոյգ կօշիկ գնելու կարողութիւն իսկ չունի:

Ճամբորդները իրենց խօսակցութեանց ընթացքին գործատէրերու եւ սենտիքաներու վարիչներու հետ՝ գիտել տուած էին թէ գործադուլի իրաւունքի պակասը վնաս մըն է բանուորին համար: Սենտիքայի ըմբռնումը բոլորովին տարբեր է այդ երկրին մէջ, ուր ամէնէն ընկերվարականը կը նկատուի: Հոն սենտիքան կը պաշտպանէ գործը եւ ոչ թէ գործաւորը:

Մորիս Տեքսոն ծանրացաւ դպրոցներու եւ ուսանողութեան վրայ: Առաջին առթիւ յիշեց Մոսկուայի նշանաւոր համալսարանը 32 յարկանի որ ունի վեց բաժանում: Երեսփոխանը կը հաստատէ թէ մեծ դիւրութիւններ տրուած են երիտասարդներուն, բարձագոյն ուսումը շարունակելու համար: Սովորական երեւոյթ է Խ. Միութեան մէջ տեսնել բժշկական կամ երկրագործական ուսանողներ որոնց հայրը հասարակ բանուոր մըն է կամ գիւղացի մը: Անշուշտ կառավարութիւնն է որ կը վճարէ ուսանողական թոշակը, ամսական 250էն 550 րուբլի, գումար մը որ բաւական չէ, եթէ երիտասարդը ուզէ գոնէ օրը երկու անգամ ճաշել:

Տրուած ուսումը բաւարար չէ, իբրեւ որակ, այլ միակողմանի է: Տեքսոն օրինակ բերաւ իր մէկ այցելութիւնը անգլերէնի դասարան մը ուր դասագիրքը կը պարունակէր փոխանակ անգլիացի գրագէտներու գործերուն, դէշ թարգմանութիւններ Լենինէ եւ Մարքսէ: Շատ են նաեւ քլիշէներ: Օրինակ, Կորքին ուրիշ բան չէ եթէ ոչ «կուսակցութեան լաւագոյնգաւակը»: Գլխաւոր պակասը՝ ազատ դատողութեան պատրաստութիւնն է, ամէնէն թանկագին գանձը ժողովրդավար երկիրներու մէջ: Անդրադառնալով կրօնական հարցերուն, Տեքսոն, ըսաւ թէ նուազած է հակակրօնական պայքարը, բայց հաւատացեալները միայն ծերուկ կիներ են, իսկ քաղաքներու մէջ երիտասարդները կը ծաղրեն եկեղեցի գացողները: Քննադատելով անհատի պաշտամունքը, երեսփոխան Տեքսոն յիշեց ինչ որ ըսած էր Խրուշչեւին — «Մենք ալ ունեցած ենք յեղափոխականներ, երբեմն զանոնք հերոսացուցած ենք, բայց չենք աստուածացուցած:

Ռոպէր Վերտիէ ծանրացաւ մասնաւորապէս քաղաքական հարցերու եւ ապասթալինացման վրայ: Յիշեց թէ երկու միջազգային հարցերու մասին խօսած է Խրուշչեւի, Բուլկանինի, Միկոյեանի, եւ Շեպիլովի հետ, այս վերջինը դեռ չէր յաջորդած Մոլոթովի,— բայց մեծ նորութիւններ չեն լսած: Առաջինը Գերմանիոյ միացման հարցն է որուն հակառակ են Խ. Միութեան վարիչները: Ըստ Վերտիէի Խրուշչեւ ըսած է թէ կը նախընտրէ իր դէմ ունենալ յիսուն միլիոն գերմանացի քան 70, ինչ որ ենթադրել կուտայ թէ լաւատես չէ ազատ ընտրութիւններու արդիւնքի մասին:

Յատկանշական է Վերտիէի այս վերյիշումը ճիշդ այն օրը երբ Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հերքէր Խրուշչեւի վերագրուած յայտարարութիւնը՝ Տօքթ. Ատենաուըրի:

Երկրորդ հարցն էր զինաթափութիւնը: Իբրեւ ցոյց Խ. Միութիւնը առաջին առթիւ արձակեց 640.000 զինուորներ եւ պիտի արձակէ դեռ մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար, յառաջիկային: Բայց եթէ անկեղծ է իրենց փափաքը, ինչո՞ւ միշտ կը պահեն երեք տարուան զինուորութեան

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԺԳ.— ԲԵՐԻԱ ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ ԴԻԱԿՆԵՐ ԿՈԽԿՐՏԵԼՈՎ

Շատ սոսկալի դեր մը կատարեց մեր կուսակցութեան կատաղի թշնամին՝ Բերիա, գործակալը օտար լրտեսական սպասարկութեան մը, կարգ մը պատիւ եւ ամօթալի գործերու կազմակերպութեան մէջ: Բերիան Սթալինի վստահութիւնը շահած էր: Բայց այս բանսարկուն ինչպէ՞ս կըրցաւ հասնիլ այդքան բարձր դիրքի մը կուսակցութեան եւ Պետութեան մէջ, ընտրուելով փոխ-վարչապետ եւ անդամ Կեդրոնական Կոմիտէի Քաղաք. Բիւրոյի: Ներկայիս հաստատուած է որ այս եղեռնագործը այդ դիրքերուն հասաւ կոխկրտելով բազմաթիւ դիակներու վրայ:

Բազմաթիւ նշաններ կը հաստատեն թէ Բերիան թշնամի էր կուսակցութեան: 1937ին Կեդր. Կոմիտէի լիագումար նիստին, առողջապահական նախկին գործավար Կամենսկին կը յայտարարէր թէ Բերիան կ՚աշխատէր Մուսավաթի լրտեսական սպասարկութեանց համար (ատրպէյճանական ազգ. շարժում որ յեղափոխութեան սկիզբը կը կրթնէր Թուրքերուն): Հազիւ թէ լիագումարը վերջացուցած էր իր աշխատանքները, Կամենսկին ձերբակալուեցաւ եւ գնդակահարուեցաւ: Սթալին ուսումնասիրա՞ծ էր Կամենսկիի յայտարարութիւնը: Ոչ, որովհետեւ ան վստահութիւն ունէր միայն Բերիայի վրայ: Երբ Սթալին հաւատար բանի մը կամ մէկու մը, ոչ ոք կրնար հակառակն ըսել: Եւ ով որ համարձակէր հակառակ կարծիք մը յայտնել, Կամենսկիի ճակատագրին կրնար արժանանալ:

Ուրիշ նշաններ ալ կային: Շահեկան է Սնեկովի յայտարարութիւնը Կեդր. Կոմիտէին (Սնեկովի պատիւը վերահաստատուեցաւ տասնըեօթ տարի արգելարաններու մէջ մնալէ ետք): Սնեկով իր յայտարարութեան մէջ կը գրէր.—

«Ինչ կը վերաբերի պատւոյ վերահաստատման Կեդր. Կոմիտէի նախկին անդամ Կարտուիլիշվիլի Լաւրենտիի, ես մանրամասն վկայութիւն մը տուի Բերիայի խաղացած դերի մասին, ինչպէս եւ այն ոճրապատ շարժառիթներուն որոնք առաջնորդեցին զինք այդ գործին»:

1931 Հոկտ. 30ի Կեդր. Կոմիտէի կազմակերպութեան Բիւրոյի նիստին Կարտուիլիշվիլի, Անդրկովկասեան կոմիտէի քարտուղարը, տեղեկագիր մը ներկայացուց: Այս կոմիտէին բոլոր գործադիր անդամները ներկայ էին, որոնցմէ միայն ես ողջ եմ:

Իր ճառին վերջաւորութեան Սթալին առաջարկեց վերակազմել Անդրկովկասեան տեղական կոմիտէն հետեւեալ կերպով — Կարտուիլիշվիլի առաջին քարտուղար, Բերիա երկրորդ քարտուղար (առաջին անգամ կը յիշուէր Բերիայի անունը իբրեւ թեկնածու կուսակցական գործի մը): Կարտուիլիշվիլին պատասխանեց թէ լաւ կը ճանչնայ Բերիան եւ այս էր պատճառը որ վճռապէս կը մերժէ աշխատիլ անոր հետ: Սթալին առաջարկեց հարցը առկախ, թողուլ, աւելցնելով թէ ատիկա ինքնին կը լուծուէր աշխատանքի ընթացքին: Երկու օր ետք որոշում տրուած էր խնդրոյ առարկանութիւնը: Երեք տարի, ուրեմն քանի մը ամիս վերջ նորէն զէնքի տակ պիտի ունենան նոյն քանակութիւնը:

Վերտիէ վերջացուց իր շահեկան տեսութիւնը ծանրանալով նաեւ ապասթալինացման վրայ: Այս առթիւ յիշեց Լէոն Պլումի ճառը Թուրի մէջ, 1920ին, երբ մեծ ընկերվարականը կ՚ըսէր թէ կեդրոնացնել ընկերվարական սկզբունքները կը նշանակէ կեդրոնանալ մէկ կուսակցութեան շուրջ, իսկ ապագային մէկ խմբակցութիւն, այսինքն մէկ մարդու:

Վերջին խօսողն էր Անտրէ Ֆիլիփ որ շատ մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ տնտեսական կացութեան մասին: 1913էն 1950 եթէ հարիւր հաշուենք բանուորին վաստակի հասարակ յայտարարը, Խ. Միութեան մէջ այդ կացութիւնը բարձրացած է միայն124ի,մինչ Ֆրանսան հասած է 187ի, իսկ Ամերիկա՝ 308ի: Շատ խեղճ է նաեւ բնակարաններու վիճակը: Ճիշդ է որ տուներ կը շինուին, բայց երբ նկատի առնենք որ մարդ գլուխ եօթը քառակուսի մեթրի իրաւունք սահմանուած է, 6–7 հոգինոց ընտանիք մը պէտք է գոհանայ երկու սենեակով:

Զորս դասախօսները խսկապէս գոհացուցիչ տեղեկութիւններ տուին ներկայ բազմութեան: Ի վերջոյ բաղձանք յայտնեցին որ երկու երկիրներուն միջեւ շարունակուին յարաբերութիւնները, պայմանով որ չսահմանափակուի շրջիկներով, ինչ որ միայն վնասակար է, այլ աշխատաւորներու միջեւ: Ֆրանսացի գործաւոր մը երթայ 2–3 ամիս աշխատի հոն, գիւղացի մը Ֆրանսայէն երթայ եւ աշխատի կոլխոզներու կամ սովխոզներու մէջ եւ այնտեղէն ալ հոս գան:

Ա. Ֆիլիփ արդէն ծանրանալով մասնաւորաբար հողագործութեան վրայ, ցոյց տուաւ թէ բացարձակ ձախողանք մըն է կոլխոզեան դրութիւնը եւ թէ այսօր սովետ գիւղացին Ֆրանսացի գիւղացիին հետ բաղդատելով յիսուն կամ վաթսուն առ հարիւր միայն կ՚արտադրէ:

Ֆիլիփ այցելած է Վրաստանի գինիի ամէնէն արդիական սովխոզը, որ սակէ ձեւով չի կրնար նախանձը շարժել Ֆրանսացի այգեգործին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Ինթէրնասիոնալ»ով, ինչպէս սկսած էր:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՀԱ ՁԵԶԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ...

«ՁԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻԱ ՔՇԵՑԷՔ»

— Աստուծմէ չվախցա՞ր, ձիւն ձմրան եւ սաստիկ ցուրտերուն քշելով այսքան մարդ, մանուկ ու երախաներ, բնաւ չխորհեցա՞ր որ օր մը առոր հաշիւը պիտի պահանջեն քեզմէ: Տակաւին կայ: Ոստիկան զօրքի հրամայեր ես զանոնք սուինահարել, ըսելիք մը ունի՞ս:

— Երբեք չեմ ընդունիր, ոեւէ մէկը սպաննելու հրաման տուած մարդ չեմ:

—Տասնեակ հազարներով խեղճ մարդիկ, կիներ ու մանուկներ, ձիւն ձմրան, լեռներու կատարներէն քշելը միթէ՞ սուինահարելէն աւելի լաւ է: Եւ խորհիլ որ տեղին բարձրաստիճան պաշտօնատարն ես ու զանոնք քու հովանաւորութեանդ ձըգած ես:

Յետոյ ձայնը բարձրացնելով հարցուց.

— Մեր երկրէն ներս ապրող հայրենակիցները իրարու դէմ գրգռող եւ յարձակումի մղող մարդոց պատիժը ի՞նչ է, գիտե՞ս:

— Մահապատիժ, փաշաս:

—Բերնովդ վճիռդ տուիր, Քեմալ պէյ, մենք ալ մահապատիժ տուած ենք քեզի: Այսպէս դատապարտուեցաւ Քեմալ պէյ: Օրերէ ի վեր ժողովուրդը անով ըզբաղած էր ու գերազրգռուած: Արդեօք մահապատիժը ո՞ւր եւ ի՞նչպէս պիտի գործադրուէր: Ամէն ոք հետաքրքիր էր, մինչդեռ այդ միջոցին աւելի կարեւոր գործեր կային:

Ֆերիտ փաշայի դահլիճը որոշած էր Սեւրի դաշնագիրը ստորագրել եւ ֆրանսական «տեմոքրասի» անուն զրահաւորը պատրաստուած էր Թուրք պատուիրակութիւնը տանելու:

Յուշագրող գնդապետ Հիւսամէտտին էրթիւրք յետոյ կը նկարագրէ թէ Պէյազիտի հրապարակին վրայ ինչպէս իրիկուն մը ուշ ատեն հազարաւոր բազմութիւն հաւաքուած էր մահապատիժին գործադրութեան ականատես ըլլալու համար:

— Ես ալ ժողովուրդին խառնուած էի. կախաղանին շուրջ ոստիկան-զինուորներ եւ ոստիկաններէ զատ անգլիացի եւ Ֆըրանսացի զինուորներ եւս շղթայ կազմած էին:

Ժողովուրդը ծովու ալիքներու նման կը խուժէր. արեւը Սիւլէյմանիէէն կոնակէն լուռ կ՚անհետանար թեթեւ վարդագոյն մը կը ծփար օդին մէջ: Յանկարծ, ակնթարթի մը մէջ, այդ առթիւ բազմութիւնը լռեց: Ամէն ոք շունչը կարած էր:

Պատերազմական նախարարութեան դըռնէն սուինաւոր ջոկատի մը հսկողութեամբ երեւան կուգար Քեմալ պէյը, գունաթափ ձերմակ չալիկ մը վրան: 35 տարեկան էր:

— Վերջին խօսք մը ունի՞ս հարցուցին:

— Սիրելի հայրենակիցներ, ըսաւ Քեմալ: Ես պաշտօնեայ եմ եւ ինծի տըրուած հրամանը գործադրեցի. խղճահարութիւն չունիմ, անոնք օտար պետութեաց հաճելի ըլլալու համար է որ գլխս կը կախեն. աս է արդարութիւնը, անկցի...

Ժողովուրդին մէջ արձագանգ գտաւ, Քեմալ շարունակեց.

« Սիրելի եղբայրներս, Թուրք ազգին կը յանձնեմ զաւակներս, այս հերոս ազգը անշուշտ անոնց պիտի նայի, հայրենիքին սիրոյն ռազմաճակատին վրայ մահացող մարդու մը պէս նահատակ կ՚երթամ: Աստուած ազգը պահպանէ, ամին:

Ժողովուրդը կը հեծկլտար: Այսօրուան համալսարանի վերատեսչութեան շէնքին պատուհանէն այդ շրջանի դատական նախարարութեան խորհրդական Սայիտ Մոլլա, դահիճներուն պոռաց.

— Այդ վարնոց արարածը մի խօսեցնէք, անմիջապէս կախեցէք այդ շունը, ինչ կեցած էք, շան ձագեր:

Գնչուները անմիջապէս կախեցին: Թուրք ազգին հերոս զաւակը: Օտար դըրամանզոհն էր, բայց յիշատակը յաւէտ պիտի մնայ այս ազգին սրտին մէջ:

(2) (Շար.)

ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ Մելքոնեան հաստատութեան նոր տնօրէն ընտրուած է Բիւզանդ Եղիաեան, Անթիլիասի Դպրեվանքին ուսումնապետը: Ամավերջին հանդէսին առթիւ շնորհաւորեց աշակերտ-աշակերտուհիները եւ խօսեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան կըրթական ուղղութեան եւ ծրագիրներուն մասին եւ եզրակացուց թէ աշակերտներու, ծնողներու եւ ուսուցիչներու համերաշխ գործակցութեամբ կարելի է մեծ յաջողութիւններ իրագործել: Նախկին տնօրէն Պ. Դ. Ս. Ոսկեան կարդաց իր վերջին տեղեկագիրը եւ յիշեց տասը տարիներու ընթացքին իր տեսչութեան շըրջանին եղած կարգ մը օգտակար ձեռնարկները և բարեփոխումները,գիտական բաժնի հաստատում, արհեստներու խումբի կազմութիւն, «Այգ» աշակերտական պարբերաթերթի վերհրատարակում, սան-սանուհիներու մեծ թիւով կառավարական եւ Լոնտոնի համալսարանի քննութեանց մասնակցութիւն, հաստատում տպարանի կազմածի, եւ Կարապետ եւ Գրիգոր Մելքոնեան բարերարներու դամբաններուն շինութիւն: Պ. Ոսկեան ըսաւ թէ ինքզինք հոգեւոր ծնողը կը նկատէ հարիւրաւոր Մելքոնեանցիներու:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

տարկայ պաշտօնը յանձնել Բերիային եւ հեռացնել Կարտուէլիշուիլին Անդրկովկասի շրջանէն։ Ընկերներ Միկոյեան եւ Կակաբովիչ, որ ներկայ են Համագումարին, կրնան հաստատել ըսածներս ։

Ամէնուն ծանօթ էր որ Բերիայի եւ Կարտուէլիշուիլի յարաբերութիւնները լարուած էին երկար ատենէ ի վեր, այն թուականէն երբ ընկեր Սերգօ (մականուանեալն Օրժոնիքիցէ) կը գործէր Անդրկովկասի մէջ։ Կարտուէլիշուիլի ամէնէն սերտ գործակիցն էր Սերգոյին։ Իր յարաբերութեանց լարումով Կարտուէլիշուիլի հետ Բերիան ստեղծեց Կարտուէլիշուիլի «խընդիր» մը, ուր ան կ'ամբաստանուէր թէ աճարկեճական գործեր կը տեսնէր Բերիայի դէմ։

Բերիայի դէմ եղած ամբաստանութիւններուն մէջ կը գտնուին անոր ոճիրներու նկարագրութիւնը։ Պէտք է հոս յիշել կարգ մը բաներ, որովհետեւ թերեւս գտնուին Համագումարին մէջ պատգամաւորներ որոնք ատիթ չեն ունեցած կարդալու զանոնք։ Կ'ուզեմ խօսիլ Բերիայի անասնական մեթոտներու մասին Կեդրովի, Գոլուպեւի եւ Բադուբինայի (որուն հօրեղբայրն էր Գոլուպեւ) հանդէպ։ Բոլորն ալ գնդակահարուեցան առանց դատավարութեան ։

Հին համայնավար Կեդրով հետեւեալ նամակը գրեց Կեդր. Կոմիտէին քարտուղար Անդրէեւի միջոցով ։

« Ձեզի կը դիմեմ Լեֆորդովի բանտին մէկ տխուր խցիկէն։ Թո՛ղ սարսափի աղաղակներս հասնին ձեր ականջներուն։ Խուլ մի մնաք կոչիս։ Առէք զիս ձեր պաշտպանութեան տակ։ Կը պաղատիմ որ հարցաքննութեանց մղձաւանջը դադրի։ Հաստատեցէք թէ իմ պարագաս հիմնուած էր սխալի մը վրայ ։

«Անմեղ եմ։ Կը խնդրեմ որ հաւատաք ինծի։ Ժամանակը ցոյց պիտի տայ թէ ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ Ես դրդիչ գործակալ մը չեմ ցարական Օխրանային։ Լրտես մը չեմ, եւ անգամ չեմ որեւէ հակախորհրդային կազմակերպութեան, ինչպէս կարծել կուտան կարգ մը մատնանշումներ։ Ես յանցաւոր չեմ որեւէ մեղքով ընդդէմ կուսակցութեան եւ կառավարութեան։ Ես անբասիր հին բոլշեւիկ մըն եմ։ Պարկեշտօրէն պայքարեցայ մօտ քառասուն տարի կուսակցական շարքերուն մէջ, յօգուտ ազգին եւ յառաջդիմութեան ։

« Այսօր , վաթսուներկու տարեկանիս, հարցաքննիչ դատաւորներու սպառնալիքին տակ կ'ենթարկուիմ ֆիզիքական խիստ չարչարանքներու, դաժան եւ անպատիւ։ Դատաւորները այսուհետեւ անկարող են հասկնալու իրենց սխալը եւ ընդունելու որ իրենց ընթացքը ապօրինի է եւ պէտք չէ որ թոյլ տրուի։ Անոնք կ'աշխատին արդարացնել իրենց վարմունքը զիս ցոյց տալով իբրեւ դաժան թշնամի, ուստի կը պահանջեն որ յարաճուն ճնշում բանեցնեն իմ վրայ ։ Բայց թող կուսակցութիւնը գիտնայ թէ ես անմեղ եմ , թէ ոչ մէկ բան կրնայ կուսակցութեան օրինաւոր մէկ զաւակը թշնամիի վերածել, նոյնիսկ մինչեւ այն վայրկեանը երբ պիտի փչէ իր վերջին շունչը ։

« Բայց ելք չեմ տեսներ։ Կը զգամ թէ նոր եւ զօրաւոր հարուածներ կը սպառնան ինծի։ Ամէն բան սահման մը ունի։ Ծայր աստիճան չարչարուեցայ։ Առողջութիւնս վնասուեցաւ, ուժերս կը տկարանան, վախճանը կը մօտենայ։ Մեռնիլ խորհրդային բանտի մը մէջ եւ որակուիլ իբրեւ հայրենիքի դաւաճան, պարկեշտ մարդու մը համար ի՞նչ աւելի հրէշային բան կրնայ ըլլալ։ Եւ իրաւ, որքա՜ն հրէշային է այս բոլորը։ Հոգիս չափազանց դառնութիւն եւ վիշտ ունի։ Ո՛չ, ոչ պիտի ըլլայ եւ չի կրնար պատահիլ։ Կը պոռամ.— «Ոչ կուսակցութիւնը, ոչ խորհրդային կառավարութիւնը, ոչ ժողովուրդի գործավար Լ. Պ. Բերիան, թոյլ պիտի չտան այնքան դաժան, այնքան անդարմանելի անարդարութիւն մը։ Բացարձակապէս ապահով եմ թէ եթէ առարկայական քննութեան մը ձեռնարկուէր առանց ցասումի եւ առանց. ահաւոր չարչարանքներու, դիւրին պիտի ըլլար ցոյց տալ թէ որքան անհիմն են ինծի դէմ եղած ամբաստանութիւնները։ Խորապէս կը հաւատամ թէ ճշմարտութիւնը եւ արդարութիւնը պիտի յաղթանակեն։ Կը հաւատամ տակը, կը հաւատա՜մ»։

Հին բոլշեւիկ ընկեր Կեդրովի անմեղութիւնը հաստատեցին զինուորական դատը, բայց, հակառակ ատոր ան գնդակահարուեցաւ Բերիայի հրամանով (ցասում սրբահին մէջ)։

(Շար.)

ՍԵՒՌԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Համազգայինի հրաւէրին ընդառաջ երթալով գեղեցիկ դասախօսութիւն մը կատարեց Պ. Հրանտ Սամուէլ։ Նիւթն էր՝ Սեւրի դաշնագիրը, իբրեւ միջազգային փաստաթուղթ հայկական իրաւունքներուն ։

Դասախօսը ներկայացուց Պ. Է. Փօլատեան, շեշտելով թէ ան բուն մարդն էր, բուն տեղը, քանի որ մեր նորագոյն պատմութիւնը գաղտնիք չունի անոր համար։ Պ. Հ. Սամուէլ մանրամասն ու ճշգրիտ պատկերը տուաւ Սեւրի դաշնագիրը նախորդող եւ անոր յաջորդող բոլոր քաղաքական դէպքերուն, թուականներով, անուններով, թիւերով ։

Ներկաները լսեցին այն բոլորը, զոր պէտք է գիտնայ ամէն Հայ, մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն կարեւոր այս փաստաթուղթին մասին։ Պատմական լուրջ դասախօսութիւն մըն էր։ Այնքան պերճախօս, սակայն իր չորութեան մէջ, որ շատ մը ունկնդիրներ, նոր կը տեղեկանային այդ մանրամասնութիւններուն եւ շուարած կը հարցնէին, դասախօսութենէն ետք ։

— Ուրեմն այսպիսի խաղե՞ր խաղացեր են մեր գլխուն ...։

Արդարեւ, դառն է տպաւորութիւնը, զոր մարդ կը ստանայ այդ դէպքերէն, դառն ու ընդվզեցուցիչ։

Բանիմաց բարեկամ մը կը դոչէր բարկացած, ուշի ուշով հետեւելէ վերջ դասախօսութեան.

— Ի՞նչ օգուտ սակայն, ա՛յս բոլորը դաս եղա՞ն մեզի... Եւ աւելի խոր դառնութեամբ,— դեռ կը թարթափինք ...

Այս առթիւ առած մը ինկաւ միտքս ։

— Եթէ եղունգ ունիս, գլուխդ քերէ ։

Կ. Փ.

ՅՈՅՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԷՆ

ԼՈՆՏՈՆ.— Յունիս 16ին Կիպրոսէն հոս հասան 32 յոյն եւ թուրք ուսանողներ, գլխաւորութեամբ Պ. Յովհաննէս Շէօհմէլեանի։ Բոլորն ալ եկած են անգլիական կառավարութեան ծախքով եւ պիտի հետեւին համալսարաններու ամառնային մանկավարժական եւ գրական դասընթացքներու ։ Պիտի այցելեն նախակրթարաններ, երկրորդական վարժարաններ, եւ Անգլիոյ պատմական վայրերը ։ Լոնտոնի թերթերը գովեստով խօսեցան մեր հայրենակիցին մասին, որ երեւցաւ հեռատեսիլի վրայ։ Նոյնպէս լուր տրուեցաւ Լոնտոնի անթելէն ։

Պ. Յովհաննէս, որ կնոջը հետ եկած է, Շէօհմէլեան 12 տարի ուսուցիչ եղած է Կիպրոսի Մելքոնեան վարժարանին մէջ, ներկայիս կը պաշտօնավարէ Կիպրոսի անգլիական բարձրագոյն վարժարանին մէջ ։

Նոր յաջողութիւններ կը մաղթեմ ։

Յովհ. Կ. Զալըգեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ջութակահար Ժիրայր Ֆանթարճեան (Եգիպտոսէն) տուած է իր առաջին նուագահանդէսը Նիւ Եորքի մէջ։ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ երիտասարդ ջութակահարին առաջին ելոյթը յայտնութիւն մը եղաւ, որովհետեւ երեւան բերաւ այն բոլոր յատկութիւնները որոնցմով օժտուած պէտք է ըլլայ Վիրթիւող մը, մէկը որ կատարելապէս կը տիրէ արուեստին ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ մը ընթացքին երկու տիկիններ կը մօտենան պարոնի մը եւ կ'ըսեն ·

— Պատմութեան դասախօս էք , այնպէս չէ՞ ։

— Այո, կը պատասխանէ պարոնը ։

— Ահ, կ'երեւակայեմ թէ ինչ աղուոր պատմութիւններ կրնաք պատմել մեզի , կ'ըսէ տիկիններէն մէկը ։

ՁԱՅՆԵ՛Ր ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵՒՍ ...

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յունիս հինգին սեւ հողին յանձնեցինք տառապանքի սերունդէն հայրենակից մը, Օննիկ Իսկիւտարեան, 48 տարեկան։ Իր վաղահաս եւ յանկարծական մահը խոր սուգի մէջ ձգեց ընտանեկան եւ բարեկամական լայն շրջանակը ։ Ամասիոյ բազմանդամ եւ յարգուած ընտանիքէն էր մեր սիրելի Օննիկը։ Ինչպէս իր դժբախտ սերունդը, ինքն ալ փոքրիկէն անցնելէն վերջ բոյն կազմած էր Մարսէյլի մէջ եւ տքնաջան աշխատանքով ինքնաբաւ դարձած էր, սատարելով բոլոր իրեն դիմողներուն։ Ամասիոյ Հայր. Միութեան հիմնադիրներէն էր եւ վարչութեան անդամ եւ սրտովին փարած գործին ։ Միշտ հաճոյակատար եւ խնդումերես, ջերմ հիացող Օմար Խայեամի բանաստեղծութեանց որուն քառեակները հաճոյքով կ'արտասանէր մեր հաւաքոյթներուն մէջ։ Զուր չէր, որ Ամասեացինեբու « Օմար Խայեամը» կը կոչէինք ։

Յուղարկաւորները իր դագաղին հետեւեցան մինչեւ Սէն Փիէռի գերեզմանատունը, ուր հողակոյտը ծածկուած էր ծաղկեպսակներով։ Հայր. Միութիւնն ալ ծաղկեպսակով մը կը հետեւէր թափօրին։ Պ. Լ. Քէլէշեան դամբանական մը խօսելով դրուատեց հանգուցեալին արժանիքները՝ արդար և իրաւ։ Վարչութեան ատենապետ Պ. Տիգ. Զօրիկեան կարդաց ուղերձ մը ըսելով թէ իր յիշատակը անմեռ պիտի մնայ մեր մէջ։ «Կ'ողբանք իր կորուստը, նուիրելով բաժակ մը պաղ ջուր իր սիրած Ամասիոյ «պաղ աղբիւր»էն, որպէսզի կարօտը առնէ իր ծննդավայրէն։

Ցաւղանք իր յիշատակին ։

ԿԱՊԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ Քարէն Եփփէ ճեմարանէն 40 աշակերտներ յաջողեցան պետական սերթիֆիքայի քննութեանց մէջ ։

ԳԱՀԻՐԷԻ «Էլ Թահիր» մեծ շաբաթաթերթը բացառիկ թիւ մը հրատարակելով, հինգ էջը յատկացուցած է եգիպտահայ գաղութին, բազմաթիւ գունաւոր նըկարներով եւ բազմազան տեղեկութիւններով ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Էջմիածնական» առաջնորդարանին շինութիւնը ստանձնած են Տիարպէքիրլեան եղբայրները ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ զինուորական ծախքերը 275 – 280 միլիառ ֆրանքի պիտի բարձրանան, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը։ Ելմտացոյցին ընդհ. բացը կը հաշուէն 980 միլիառ Ֆրանք ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

18.— ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Մի միտք ծագեց Սամուէլի գլխում, « դա ինձ հարկաւոր կը լինի»... եւ խոկոյն դրկեց նրան, ասելով.

— Մի վշտացիր, սիրելի Արտաւազդ, դու իմ ապախումբի զարդը կը լինես, ես առանց քեզ մի քայլ անգամ չեմ փոխի, գնա, պատրաստուիր ։

Պատանին վերկացաւ եւ, ուրախութիւնից մոռանալով, մինչեւ անգամ, բարի գիշեր ասել, դուրս վազեց սենեակից։ Նախասենեակում լապտերը ձեռին սպասում էր նրա ծառան։ Նա չսպասելով թողեց ծառային եւ անցաւ։ Ծառան լապտերը տանում էր նրա ետեւից եւ դժուարանում էր հասնել ։

Երեք օր անցել էր այն գիշերից, որ երկու սուրհանդակները մտան Ողականի ամրոցը, բերելով Տիգրանի բօթը ։

Երեք օրից յետոյ դուրս եկան Ողականի ամրոցից երկու եղբօր որդիներ .—

Սամուէլը արաւօտեան, իւր փառաւոր ասպախումբով հանդիսաւոր կերպով .

Իսկ Մուշեղը գիշերով, միայն երկու զինակիրների հետ, գաղտնի կերպով ...

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Երկիրը լեռնային էր։

Լեռնային անընդհատ շղթաները, իրանց բազմաթիւ ճիւղաւորութեամբ, կոտրել էին անհաւասար մակերեւոյթը, կազմելով մի հսկայական ցանց։ Այդ ցանցի մանր եւ անձուկ հիւսուածքի մէջ սեղմուած էին խորին ձորեր, մթին հովիտներ եւ նեղ դաշտեր։ Այդ ձորերը, այդ հովիտները, այդ դաշտերը, ներկայացնում էին մի-մի գաւառ, որ բաժանուած էին բնական սահմաններով։

Լեռնային ցանցի հիւսուածքի թիւով՝ բազմանում էր եւ գաւառների թիւը։ Որքան շատ մանրատուած էր երկրի մակերեւոյթը ,այնքան շատ տրոհւում էին եւ գաւառները։ Այդ պատճառով, Հայոց աշխարհը այն անզուգական երկիրներից մէկն էր, որ այնքան փոքր տարածութեան վրայ՝ ունէր այնքան բազմաթիւ գաւառներ։

Գաւառները բոլորովին անջատուած էին միմեանցից եւ համարեա զուրկ էին հաղորդակցութիւնից։ Լեռը անմատչելի պատնէշ էր դրել նրանց մէջ, իսկ ձորը՝ անանցանելի խրամատ։

Մարդը մեծ դժուարութիւններ ունէր բնութեան խստութիւնների հետ մաքառելու։

Ապառաժների կուրծքի վրայով, ներքեւում անդնդային խորութիւն, որտեղից հազիւ լսելի էր լինում անցնող գետի խուլ դղրդիւնը, — վերեւում քարշ ընկած ժայռեր, որ ամէն րոպէ սպառնում էին խորտակուիլ եւ ամէն ինչ ծածկել իրանց ահարկու փլատակների ներքոյ, — բնութեան այդ սոսկալի կատաղութեան մէջ, մա՛րդը, լեռնային մարդը, միայն նա՛ կարողացել էր իւր համար ճանապարհ բաց անել եւ մըցել վայրենի այծեամների հետ։

Տեղ-տեղ հաղորդակցութիւնը կտրում էին մթին, անթափանց անտառները։ Նըրանց մէջ մարդիկ աճում էին հսկայ ծառաստանի հետ, կերակրւում էին նրանց պտուղներով, ,եւ իրանց սաղարթախիտ աշխարհի սահմաններից դուրս՝ մի այլ աշխարհ չէին ճանաչում։

Այդ անտառներին մերձենալիս, մարդիկ այնքան չէին վախենում գազաններից, որքան նրանց մէջ որջացած բնակիչներից։

Լեռների եւ անտառների դժուարութիւնների պակասը, հաղորդակցութեան վերաբերութեամբ, լրացնում էին գետերը։ Նրանք անցնում էին խորին, քարեղէն յատակի վրայով, եւ երկու կողմից պարիսպների նման բարձր, ժայռոտ եզերքի միջով։ Սեղմուած իրանց նեղ ափերի մէջ, կատաղութիւնից գոռում ,գոչում, որոտում էին նրանք, եւ փրփրադէզ յորձանքներով զարկւում էին անխորտակելի ապառաժներին, որ փոքր ինչ լայնացնեն իրանց ուղին, որ փոքր ինչ ազատ ընթացք ստանան։ Երասխի ահարկու «սահանքները» ամէն մի ճանապարհորդի վրայ սարսափ էին ձգում։

Լեռների եւ ձորերի անձկութեան մէջ՝ Հայոց գետերը անհամբեր էին նաւարկութեան։ Նրանք թոյլ էին տալիս իրանց վրայ նաւակներ, այն ժամանակ միայն, երբ դուրս էին գալիս կիրճերի եւ փապարների խորքից, երբ ընթանում էին հարթ դաշտերի միջով, եւ երբ խաղաղ ու հանդարտ հոսանքով մօտենում էին ծովերին։

Հայոց գետերի հինգ մեծամեծ նահապետները — Տիգրիս, Եփրատ, Կուր, Երասխ, Փասիս — անհամբեր էին եւ կամուրջների։ Արհեստը դեռ անզօր էր զսպելու նրանց իւր հոյակապ կամարների ներքոյ։ Այդ էր պատճառը, որ Օգոստոս կայսրի կառուցած կամուրջը Երասխի վըրայ՝ համարուեցաւ մի հրաշալիք, որ առիթ տուեց Վիրգիլիոսի երգերին ։

ՐԱՖՖԻ

նախագահը տիրաբար պիտի վարէ բոլոր գործերը: Իր վրայ կեդրոնացած են բոլոր իրաւասութիւնները: Պաշտօնավարութեան շրջանն է վեց տարի: Նախագահը միեւնոյն ատեն ազգային ուժերուն ընդհանուր հրամանատարն է, կրնայ պատեհ բաղմ յայտարարել, նշանակել եւ արձակել նախարարները, դեսպաններ անուանել եւն.: Կրնայ նաեւ օրէնքներ հրատարակել մինչեւ Ազգ. ժողովին գումարումը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ նոյեմբերին:

× Խ. Միութեան նախագահը՝ Վորոշիլով եւ վարչապետը՝ Բուլկանին, հեռագիր մը ուղղեցին գնդ. Նասրի, ջերմապէս շնորհաւորելով իր ընտրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեփիլով Պէյրութ հասաւ Դամասկոսէն: Այս առթիւ կը ծանուցուի թէ Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի, հաւանած է Մոսկուա երթալ, իբրեւ հիւրը Գերագոյն Խորհուրդին, Իրազեկներ կը կարծեն թէ Պ. Շեփիլով չէ կրցած զործնական արդիւնքի մը յանգիլ Դամասկոսի մէջ: Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ Շեփիլով մէկ միլիառ սուր. ոսկի (101 միլիառ Ֆրանք) խոստացած է, զարկ տալու համար հանրօգուտ շինութեանց: Խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են միայն քաղաքական խնդիրներու մասին:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլիաթթի, զեկուցում տալով Կեդր. Կոմիտէին առջեւ, յայտարարեց թէ 1951ին Ստալին կ'ուզէր այլուր տեղափոխել զինքը, բայց ինք ընդդիմացաւ: Խրուշչեւի զաղտնի տեղեկագրի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ այդ վաւերագիրը «կը մատնանշէ անվիճելի սխալներ, բայց մեզ չապահովեր այդ սխալներուն կրկնութեան դէմ»:

ԱՆԳԼԻՈՅ և Հիւս. Ամերիկայի համայնավար կուսակցութիւնները կը քննադատեն Խրուշչեւի տեղեկագիրը, դիտել տալով թէ արդար չէ միայն Ստալինը պատասխանատու համարել գործուած ոճիրներուն: Ամերիկեան բանաձեւը կը պահանջէ խոր քննութիւն մը կատարել, ստուգելու համար կատարուած բռնութեանց եւ խեղաթիւրումներուն բուն պատճառները:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ երկու ահաբեկիչներ ծանրապէս վիրաւորեցին Նիկոսիոյ անգլիացի դատաւորը, Պերնըրտ Շօ, որ մահուան դատապարտած էր երեք յեղափոխականներ: Դատաւորը կառք մը նստած տուն կը վերադառնար ճաշելու համար, երբ երկու դաւադիրներ մօտենալով կրակ տեղացին պատուհանէն: Ցարձակումը տեղի ունեցաւ հայկական թաղին մէջ: Անգլ. զինուորները պաշարեցին թաղը: Դատաւորը Կիպրոս գացած էր անցեալ նոյեմբերին եւ դաժան մարդու համբաւ ունի: Բնակարանը փշաթելերով պաշտպանուած է եւ ինքն ալ թիկնապահով կը պտտի ամէն տեղ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28էն Յուլիս 1, Լիլլի մէջ: Օրակարգին վրայ կան շատ մը վիճելի խնդիրներ: Կարգ մը շրջաններ համաձայն չեն դահլիճին քաղաքականութեան եւ կը պահանջեն կրակը դադրեցնել Ալժերիոյ մէջ, բանակցութիւններ կատարելու համար:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 25).— Ձոյլ ոսկի՝ 459.000, Նափոլէոն՝ 3270, զուից. 3110, քսան տոլարնոց 16.520, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական՝ 1045, տոլար 392, զուից. 93.25, պելժ. 7.80, լիր 0.60, փեզեթա 8.85:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Երբեմն գանգատներ կը լսենք թերթին պատահական յապաղումներու առթիւ, որոնք մեր կամքէն անկախ են:

Երբեք երկու օրուան թերթը միասին յանձնած չենք թղթատարին:

Ամէն օր կատարեալ կանոնաւորութեամբ բոլոր առաքումները վերջացած կ'ըլլան ժամը 5.30 – 6 եւ կը յանձնուին 9րդ թաղամասի կեդր. նամակատունը:

Մեր դիմումներուն վրայ մեզի կը պատասխանեն թէ յապաղումներուն պատճառը իրենց կեդրոնէն չէ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, գեղարուեստական ցերեկոյթ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Առաջնորդ Փարիզի եւ Հայրապետական Պատուիրակ:

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Սօնա Սաաքեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն), Վիօլէթա Բաքրաի (Շիլիի ժողովրդական երգեր, ընկերակցութեամբ կիթառի), Րաֆֆի պետրոսեանի (դաշնակ), Արտաշէս Գմբէթեանի (արտասանութիւն) Նուրհիան Մարգարեանի (արտասանութիւն), Մօրիս Աբրահամեանի եւ Սօնա Սվաճեանի (Կովկասեան պար), եւ «Նայիրաի» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըպէկեանի:

Մուտք 100, 200, 300 եւ 500 Ֆրանք:

Տոմսերը ապահովել Կարմիր Խաչի փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն եւ կեդրոնէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարասանճագի Հայր. Միութեան:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Թրուա Լիւֆ, Ռէսթօրան տէ Կրօթ Մօնարի հանրածանօթ զովասուն եւ կանանչազարդ պարտէզը:

Կը նախագահէ Յ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում: Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԻԼԻԱՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Կազմակերպուած՝ Մ.–Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան կողմէ:

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Մարսէյլէն՝ շաբաթ 21 Յուլիս:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ի Մարսէյլ՝ երկուշաբթի 30 Յուլիս:

Ղեկավարութեամբ քարտուղար Ֆերապիի: Արձանագրութեանց համար դիմել Արամ Շէխիկեանին եւ Ս. Էքէքրճեանին,

Հեռ. Քօլպեր 33–80

Քօլպեր 30–80

Անմիջապէս ապահովել ձեր տոմսերը, մեկնողներուն թիւը սահմանափակ ըլլալու համար:

ԴՐԱԽՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Գ. Լուս. Եկեղ. «Արաքս» երգչախումբի: Առաջին անգամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ամբողջ օրը Քարթ-իէ Պէլ Մէօնիէրի զովասուն եւ գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ: Բացման խօսք՝ Տէր Սահակ քհնյ. Պապիկեան:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին: Օթոքար ձրիաբար:

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ: Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սըրճարանը:

Պիտի խօսի

ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Նիւթ՝ Յունահայ ազգային կեանքը:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը:

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

LE COMITE DU PRIX BREMOND

Կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, այս հինգշաբթի, Յունիս 28, ժամը 21ին, ԿԻՄԷ Թանգարանին սրահը՝

6 Place d'Iéna

Դասախօս՝

HENRI MASSÉ

(*Membre de l'Institut*)

Նիւթ՝ «Լեւոն Զ. թագաւոր Կիլիկեան Հայաստանի:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջակայից Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ պիտի պատարագէ Տէր Աւոմ քհնյ.: Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ Տիկին Նըւարդ Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան չորրորդ տարեդարձին, եւ իր ամուսնոյն ազգային բարերար, Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ: Հանգուցեալ բարերարներու յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին ծնողները քաջալերելու, ինչպէս եւ լսելու վարչութեան խօսքը: Երգեր, արտասանութիւններ եւ անակնկալներ եւ խնջոյք: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Ստեփանի բնակարանը, 45 ռիւ Ռօշէշուար, մեթրօ Քատէ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Քրիստափոր Էնթակոմիտէի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Բացականները նկատի կ'առնուին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, 3 Յուլիս, ժամը 21ին, Քառէի սրճարանին վերնայարկը:

Դասախօս՝ Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ գրականութեան յատկանիշը (Կալիմար հրատարակչական Տան լոյս ընծայած «Գրականութեան պատմութեան» մէջ իր գրած ուսումնասիրութեան առթիւ):

Մուտքը ազատ է:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին կողմէ:

Այս կիրակի առաւօտուընէ մինչեւ երեկոյ, Շաւիլի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր, առատ ուտելիք եւ խմելիք շատ աժան գիներով, չոգեկառք Կառ Մոնփառնասէն, իջնել Շաւիլ, առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն, օթօպիւս՝ իջնել Փիւի Սան Վէն (Շաւիլ): Դաշտահանդէսին վայրը շատ մօտ է կայարանին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ՝

Խոհարարի օգնական մը, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆեսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մէջ աշխատելու համար Յուլիս 12էն մինչեւ Սեպտեմբեր *: Դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ: Հեռ. Էլիզէ 67–03:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ • JEUDI 28 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7615 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3426

ՇՈՂ ՄԸՆ ԱԼ ՄԱՐԵՑԱՒ

•

Ա.

Կովկասի հայկական կեանքը խորապէս ցնցուեցաւ 1905ին, երբ կը պայթէր ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը :

Ցարաբերական ազատութեան մը ալիքները փոթորկեցին երիտասարդութիւնը , նոր հեռանկարներ պարզելով անոր առջեւ :

Մեր առուն ալ կը խայտար, ռուսական ամեհի ծովուն գիմաց, իր նոր ճամբան փնտռելով :

Շատեր նախընտրեցին ծովուն ալիքներուն խառնուիլ: Ուրիշներ յանձն առին ամէն ճիգ եւ զոհողութիւն, որպէսզի առուն կարենայ պահել իր ինքնուրոյն ընթացքը, համատարած ալեկոծութեան մէջ:

Այս վերջիններէն էր Վահան Նաւասարդեան , որ ահա կը հիջի անսպասելի պահու մը:

Փոս մը եւս, թաղելու համար շող մը , որ կը փորձէր լուսաւոր ակօսներ բանալ մեր տժգոյն իրականութեան մէջ, մինչեւ իր մահը :

Երէկ հազիւ կրցանք աղօտ պատկեր մը տալ իր կովկասեան գործունէութեան մասին, Շուշիէն մինչեւ Բագու, Թիֆլիս եւ Երեւան :

Վ. Նաւասարդեան , ամբողջ չքախումբի մը հետ արտասահման կ'իյնար այն պահուն երբ ազգովին դարձեր էինք տաբագիր: Արմատախիլ եւ տարուբեր՝ աշխարհի չորս հովերէն :

Հարկ էր ծայրէն սկսիլ ամէն բան , ծրագիրներ մշակել եւ պարտականութիւններ սահմանել :

Դաշնակցութիւնը ինքն ալ դաժան փորձի մը կ'ենթարկուէր , այս նոր վերիվայրումներուն մէջ :

Քաղաքական դատին փլուզումը կը պահանջէր անսասան հաւատք, ամուր ջիղեր եւ յարատեւ գործունէութիւն, կանգուն պահելու համար նուաբեկութենէ փըր-կուած բազմութիւնները :

Նոր գոյամարտ մը կը սկսէր, շատ աւելի դաժան եւ ճակատագրական, քանի որ հողը սահած էր մեր ոտքին տակ :

Վ. Նաւասարդեան դարձաւ այդ պայքարին փայլուն յառաջապահներէն մէկը , իր անսահման խանդավառութեամբ , անվեհեր վճռականութեամբ եւ անդերազանցելի ոգնութեամբ :

Արդէն ունէր կուռ պաշար, երբ առաջին անգամ ասպարէզ կ'իջնէր Կովկասի մէջ :

Զէր գիտեր ուրիշ որեւէ օտար լեզու , բացի ռուսերէնէ : Սակայն իր զարգացումը միշտ գնաց զուգընթաց՝ օրուան պահանջներուն հետ :

Իր խուզարկու միտքը եւ աննկուն կամքը գլխապտոյտ խորութեամբ կը մանրէին որեւէ նիւթ որ կապ ունէր հայկական կեանքին, մշակոյթին կամ քաղաքական դատին հետ :

Երբեմն հեզաստ, ինչպէս վճիտ առու մը, յաճախ կարկուտի սաստկութեամբ կը հոսէին խօսքերն ու փաստերը իր ճոխաբան գրչին տակ, ամբողջ սիւնակներ գրաւելով «Յուսաբեր»ի մէջ:

Խմբագրականներուն այդ հոսուն չարքերէն արդէն լոյս տեսած են հատորներ, ճոխացնելով , զարգացնելով մեր քաղաքական գրականութիւնը :

Այդ ուսումնասիրութիւնները , որոնք օրաթերթի մը սահմանը կ'անցնէին, կը կազմեն մանրակրկիտ համայնագիտարան մը հայկական, թրքական, այլ մանաւանդ ռուսական հարցերու վերլուծման, ժողովրդականացման համար :

Մասնաւոր հմայք մը ունէր իր գրիչը, որ միշտ մնաց թարմ եւ ներգործական , հակառակ տարիներու յոգնութեան :

Մոլեռանդօրէն կը հաւատար Դաշնակցութեան կոչումին, որ իրեն համար դարձած պաշտամունք՝ խօսքի թէ գործի մէջ:

Իբրեւ տեսաբան ալ, մնաց ինքնատիպ : Գիտէր ներդաշնակել բարդն ու մատչելին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՄԵՐԺԵՑ ՔՆՆԵԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

•

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը Յունիս 26ին մերժեց արաբական եւ ասիական 13 պետութեանց այն խնդրանքը որ կ'առաջարկէր օրակարգ անցնել Ալժերիոյ խնդիրը: Միայն երկու երկիրներ, Իրան եւ Խ. Միութիւնը թեր քուէարկած էին, եօթը՝ դէմ, իսկ ձեռնպահ մնացած են Եուկոսլաւիա եւ ազգայնական Չինաստանը :

Նիստէն առաջ, խորհրդային պատուիրակը, Սոբոլով պահանջած էր առաջարկին քննութիւնը յետաձգել անորոշ ժամանակով, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդին անդամները ժամանակ ունենան ուսումնասիրելու Ալժերիոյ խնդիրը: Ֆըրանսական պատուիրակը, Պ. Ալֆան անընդունելի գտաւ այս առաջարկը, դիտել տալով թէ արաբական եւ ասիական երկիրները կը պահանջեն անմիջական քըննութիւն եւ թէ անկարելի է յետաձգել խնդիր մը որ արձանագրուած չէ օրակարգին մէջ: Այս ձեւին վրայ, յետաձգման առաջարկը մերժուեցաւ մէկի դէմ (Խ. Միութիւն) եօթը ձայնով եւ երեք ձեռնպահութեամբ :

Այս առաջին յաջողութենէն ետք նորէն խօսք առնելով, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առաջարկեց մերժել արաբական եւ ասիական պետութեանց առաջարկը, յիշեցնելով թէ Ալժերիոյ խնդիրը միայն Ֆրանսայի կը վերաբերի : Առտուան նիստին մէջ Իրանի ներկայացուցիչը կ'արդարացնէր եղած պահանջը: Պ. Ալֆան իր երկու ճառերու ընթացքին յայտարարեց թէ Ֆրանսա «վճռապէս կ'ընդդիմանայ որ իր ներքին գործերը քննուին երրորդի մը կողմէ : Միջամտել պետութեան մը եւ իր հպատակներուն միջեւ որ կը խանգարեն հանրային անդորրութիւնը՝ կը նշանակէ խախտել Ազգաժողովին ուխտը եւ վտանգել խաղաղութիւնը, նոյն իսկ Ազգաժողովին գոյութիւնը: Ալժերիոյ խնդիրը միջազգային հարց կրնայ դառնալ միայն այն ատեն երբ երրորդ մը միջամտէ , ուժ տալով ապստամբութեան »:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , արաբական եւ ասիական պետութիւնները այժմ իրենց յոյսը դրած են ՄԱԿի ընդհ. ժողովին վրայ որ պիտի գումարուի նոյեմբեր 12ին, եթէ մինչեւ այն ատեն խաղաղօրէն չկարգադրուի Ալժերիոյ խնդիրը: Արաբական առաջարկին դէմ քուէարկած էին Ֆրանսա , Մ. Նահանգները, Անգլիա, Փերու, Քուպա, Պելժիա եւ Աւստրալիա: Ամերիկեան պատուիրակը պաշտպանեց Ֆրանսական տեսակէտը, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ իր կառավարութիւնը կը յուսայ այն օրուան երբ ազատամիտ եւ արդար լուծումի մը շնորհիւ Ալժերիոյ բոլոր ժողովուրդները պիտի կրնան խաղաղութեամբ ապրիլ իրարու հետ : «Պէտք չէ ձեռք առնել որեւէ միջոց որ կրնայ խանգարել այդ նպատակը, Ալժերիան փոխանցման շրջան մը կ'անցընէ : Մ. Նահանգներուն հոգը այն է որ իրապէս շինարար կարգադրութիւն մը գտնուի կարելի եղածին չափ շուտ»:

Իրանի պատուիրակը ի զուր փորձեց համոզել ժողովականները: Կանոնագրին համաձայն, Ապահովութեան Խորհուրդը չի կրնար քննել որեւէ խնդիր, եթէ օրակարգ անցած չէ : Իրանի ներկայացուցիչը բացատրեց թէ Ալժերիոյ կացութիւնը կրնայ տեղի տալ միջազգային վէճերու եւ թէ կանոնաւոր պատերազմ մըն է որ կը մղուի այնտեղ :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն անդորրութիւնը վերահաստատուած է Ալ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Երէկ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Եգիպտոսէն.—

ԳԱՀԻՐԷ, 26 Յունիս.— Ողբացեալ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի, 1 Յուլիս:

× Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն իր ցաւակցական հեռագրին հետ, խնդրած է ծաղկեպսակ մը դնել ողբացեալ ընկեր Նաւասարդեանի դագաղին վրայ: Կազմակերպութեան կողմէ ներկայացուցիչ նշանակուած է ընկեր Լեւոն Յովհաննէսեան :

Ցաւակցական հեռագիրներ ուղղած են նաեւ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը եւ անհատ ընկերներ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու հետ կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը վաստակաւոր ընկեր, Հայկ. Դատին քաջարի ախոյեան Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ եւ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ ընկեր եւ ընկերուհի Բեգլար Նաւասարդեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բոլոր խումբերու կողմէ խոր կսկիծով կ'ողբայ մեծ հայրենասէր եւ վաստակաւոր ընկ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆի կորուստը եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի, ընկեր եւ ընկերուհի Բ. Նաւասարդեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը անհուն կսկիծով լսեց Պ. Վահան Նաւասարդեանի մահուան գոյժը եւ այս տխուր առիթով իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր կնոջ՝ ընկ.հի Հերսիլիայի, Տէր եւ Տիկին Բեգլար Նաւասարդեանի :

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական « Սեւակ » խումբը խոր կսկիծով կ'ողբայ մեծ առաջնորդին՝ Վահան Նաւասարդեանի մահը եւ ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ Տէր եւ Տիկին Բեգլար Նաւասարդեանի: Իր գաղափարները անյաղթ պիտի մնան ուսանողութեան մէջ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը , Միութեան մասնաճիւղերով , կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը մեծ Հայուն, մեծ մտաւորականին եւ հանրային գործիչին՝ Վահան Նաւասարդեանի եւ իր խորին վշտակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ որդւոյն՝ Բեգլար Նաւասարդեանի , ինչպէս նաեւ «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան եւ բոլոր պարագաներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր ամէնէն անկեղծ ցաւակցութիւնները այս մեծ կորուստին համար: Նաւասարդեանը այն լուսաւոր դէմքըն էր, որ կրնար լիակատար գաղափար տալ թէ որքան մեծ է հայ ժողովուրդը :

Տէր եւ Տիկին Ժան Պալար

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խորապէս զգածուած՝ կը խոնարհիմ մեր մեծ ընկերոջ անզուգական Վահան Նաւասարդեանի գերեզմանին առջեւ: Կ'ողբամ կորուստը ազգային եւ յեղափոխական մեծ գործիչին:

Յ. Պապիկեան

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի վարչութիւնը կ'ողբայ մահը գաղափարապաշտ անզուգական գործիչին, մեծ հայրենասէրին եւ ընտիր Հայուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համայն հայութիւնը կորսնցուց իր ամէնէն հաւատաւոր զաւակներէն մէկը, իր կուսակցութիւնը՝ մեծ ղեկավար մը, ու շատեր, ինծի նման նաեւ հայր մը, հոգեւոր եւ մտաւոր հայր մը: Իր յիշատակը անթառամ պիտի մնայ մեր մէջ, իր հաւատքը, իր հայրապաշտութիւնը պիտի լլան մեր խէջալը :

Կ. Փօլատեան

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Յորդանանի խորհրդարանը լուծուեցաւ Յունիս 26ին : Վարչապետը յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ վերջին երկու օրերու միջոցին կարգ մը երեսփոխաններ կը համախմբուէին, դժուարութիւններ յարուցանելու համար կառավարութեան դէմ : Այս կացութեան առջեւ , կառավարութիւնը խնդրեց Հիւսէյին Թագաւորէն լուծել խորհրդարանը, որպէսզի ազգը կարենայ իր կարծիքը յայտնել օրուան խնդիրներու մասին: Այդ հարցերն են.— 1. Արաբական երկիրներու եւ մտաւոր կան աջակցութեան առաջարկը , որուն համաձայն է կառավարութիւնը.— 2. Արտաքին դաշինքներ որոնք այլեւս չեն ծառայեր երկրին շահերուն եւ հետեւաբար պէտք է վերաքննուին: Աւելորդ է ըսել թէ այս խնդիրները ամէնէն առաջ կապ ունին Անգլիոյ հետ, որ ամէն տարի կարեւոր գումար մը կը վճարէ Յորդանանի , մասնաւորապէս հոգալով արաբական լեգէոնին ծախքերը: Խորհրդարանին մեծամասնութիւնը կ'ուզէ չեղեալ հռչակել Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը (1948): Վարչապետը կը նախընտրէ չաբունակել, վերաքննելով պայմանները :

× Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Շեպիլով, բանակցութիւններ կը կատարէ Լիբանանի կառավարութեան հետ, քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու մասին :

ԱՆԳԼԻԱԳԻՐ ԳՐԱԳԷՏԸ, Մայքըլ Արլէն (Տիգրան Գույումճեան) ,մեռած է չաբաթ օր, Նիւ Եորքի մէջ: Համաշխարհային համբաւ կը վայելէր իր վէպերով : Քանի մը գործեր հայերէնի ալ թարգմանուած են :

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ , 8 rue Danton :

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հանրապետութեան նորընտիր նախագահը, Կամալ Նասր գիր մը ուղղելով Լոնտոնի աշխատաւորական օրկանին՝ «Տէյլի Հէրըլտ»ի, կ'ըսէ թէ «Եգիպտոս կարելին պիտի փորձէ, բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու համար Մեծն Բրիտանիոյ հետ : Շատ մը ապաքէններ կան ուր Մեծն Բրիտանիա եւ Եգիպտոս կրնան գործակցիլ, փոխադարձաբար օգտուելով: Հիմա որ եգիպտացի ժողովուրդը իր անկախութեան տիրացաւ եւ այլեւս օտար զինուորներ չկան իր հողին վրայ, բոլորովին նոր գլուխ մը կը բացուի»: Գահիրէի թերթերը նորընտիր նախագահը կոչելով «առաջնորդը արաբականութեան , ազատութեան անկախութեան, հերոս յեղափոխութեան, հանճարեղն Կամալ» եւն. :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ եւ Ռումանիա առեւտրական համաձայնութիւն մը պիտի կնքեն երկար պայմանաժամով: Պայմանագիրը կը նախատեսէ նաեւ օգնել նուազ բարգաւաճ երկիրներու :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ փորձնական կայան մը կը կառուցուի Բագուի մէջ, հիւլէական ուժով գտնելու համար քարիւղը :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԻՍՏԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք, Յունիս 21ին նիստ գումարեց Կիլիկեան թեմերու ազգ. ընդհ. ժողովը, Անթիլիասի վեհարանին մէջ: Ժողովը կը բաղկանայ երեք եկեղեցական եւ 18 աշխարհական անդամներէ: Ներկայ էին երեք եկեղեցական եւ 14 աշխարհական երեսփոխաններ: Առժամեայ դիւանին ատենապետ ընտրուեցաւ երիցագոյն անդամը, Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեան, իսկ ատենադպիր՝ կրտսեր անդամը, Տոքթ. Յակոբ Գասպարեան (Հալէպէն): Ներկաներու ստուգումէն ետք, ընտրուեցաւ մնայուն դիւանը, հետեւեալ անդամներով.— Պ. Վահէ Սեթեան (Ա. ատենապետ), Պ. Ռուբէն Մավիսագալեան (Բ. ատենապետ), Պ. Միհրան Հերարտեան (Ա. ատենադպիր), Պ. Ղազար Չարըք (Բ. ատենադպիր):

Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. կարդաց հետեւեալ ճառը.—

Յարգելի երեսփոխաններ,

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ,

Սրտի անհուն բերկրանքով եւ անխառն ուրախութեամբ ձեզի կ'ուղղեմ սիրոյ եւ ողջոյնի խօսքս եւ բարեգալստեան մաղթանքս եւ ձեր միջոցաւ Կիլիկեան Թեմերու բոլոր մարմիններուն, որոնք կը ներկայացնեն Ս. Աթոռիս ենթակայ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը:

Երկար դադարէ մը յետոյ դարձեալ կը գումարուի այսօր Կիլիկեան Թեմերու Ներկայացուցչական այս վերին մարմինը եւ ինծի կը վիճակուի կատարելու բացումը այս Նոր Շրջանին:

Յարգելի երեսփոխաններ,

Պատգ. ժողովին վրայ կը ծանրանայ մեր Ազգային–եկեղեցական կեանքին բարւոք ընթացք մը տալու, խռովեալ մտքերը հանդարտեցնելու եւ Օրէնքի ճամբով ձեր առջեւ դրուելիք խնդիրները լուծելու վսեմ պարտականութիւնը. այս ձեւով, վերահաստատուած կ'ըլլայ նաեւ Կիլիկեան Թեմերու կեդրոնին մէջ սահմանադրական կեանքը:

Ուրախութեամբ կը յայտնենք այս առթիւ, որ տարիներէ ի վեր թափուր մնացած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռը, չորս ամիսներ առաջ, Կիլիկիոյ Թեմերու Պատգամաւորական ժողովին կողմէ կատարուած ընտրութեամբ, օժտուեցաւ արժանաւոր գահակալով մը յանձին Բերիոյ Թեմին բարեխնամ Առաջնորդ Ամենապատիւ Տ. Զարեհ Ս. եպիսկոպոսի, որուն հայրապետական Ս. Օծումը ի մօտոյ կը յուսանք կատարել Կաթողիկոսարանիս Մայր Տաճարին մէջ: (Ծափեր):

Յարգելի երեսփոխաններ,

Խորապէս հաւատացած եմ որ չկայ որ եւ է խնդիր որ կարելի չըլլայ լուծել բանակցութեան, տրամաբանութեան ճամբով, եթէ մեր մտահոգութիւնը Ազգին եւ Կիլիկեան Ս. Աթոռին ընդհանրական շահերն է միայն եւ հեռու կը մնանք անհատական կամ հաւաքական նախասիրութիւններէ, երբ մեզի համար բարձրագոյն հեղինակութիւն ընդունինք Օրէնքը՝ որ վեր է ամէն նկատողութենէ: (Ծափեր):

Կաթողիկոսարանս Ազգ. Ընդհ. Ժողովդ նիստի հրաւիրելով կը հաւատայ, թէ ձեզմէ իւրաքանչիւրը մտահոգութիւնն ունի ազգային գործերը աւելի բարւոք տեսնելու եւ մեր կեանքի բոլոր մարզերուն՝ կրթական եւ մշակութային, բարոյական եւ ընկերային վերելքը ապահովելու:

Կը հաւատանք նոյնպէս, որ ձեզմէ իւրաքանչիւրը ոչ թէ իր անձը կամ իր Թեմը եւ կամ մտայնութիւն մը միայն կը ներկայացնէ, այլ մեզի կը հասցնէ Կիլիկեան Ս. Աթոռի Թեմերու հայ ժողովուրդին հաւաքական ձգտումներն ու ձայնը, որ անլսելի պիտի չմնայ կաթողիկոսարանէն ներս: Եւ հետեւաբար, կը փափաքինք որ դուք եւս եւ ձեր միջոցաւ Կիլիկեան Թեմերու մեր ժողովուրդը փոխադարձաբար ունենան վստահութեան նոյն ոգին մեզի հանդէպ, անխախտ այն համոզումով թէ այս աթոռը եւ անոր հոգեւորականները չեն խուսափած հաւատարմաբար ծառայելէ Հայոց Ս. եկեղեցւոյն եւ Հայոց ժողովուրդին յաճախ այն տեսակ պայմաններու մէջ, որոնք քիչ անգամ բնական եւ հաճելի եղած են:

Արդ, նկատի ունենալով այս բոլորը, Ազգ. Ընդհ. Ժողովոյ բացման այս պահուն, կոչ կ'ուղղենք ամէնուդ որպէսզի միացնենք մեր բոլոր ճիգերը, միասնաբար ընտրելու համար ճամբայ մը որ մեզ հասցնէ խաղաղ եւ շինարար աշխատանքի: Կը հաւատանք որ կարելի է գտնել այդ ուղիղ ճամբան որ կ'առաջնորդուի քրիստոնէական սիրով եւ ազգային բարձրագոյն շահերով:

Կ'աղօթենք ի սրտէ եւ կը խնդրենք Ամենակալէն որ մեր բոլոր ջանքերն ու աշխատանքները ըլլան յօգուտ Ազգիս բարօրութեան եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պայծառութեան:

ԴԻՒԱՆԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Դիւանին կողմէ, Պ. Միհրան Հերարտեան պատասխանեց այս ճառին.

— Երկար տարիներու դադարէն վերջ, այս ժողովին վերստին գումարումը գոհունակութեամբ եւ ցնծութեամբ կը լեցնէ ազգին սիրտը: Իր մտածուած բացման ճառով, Ամենապատիւ Տեղապահ Սրբազանը հաւաստիքը կուտայ մեզի, թէ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան բոլոր թեմերուն մէջ, առաջնորդող գիծը պիտի ըլլայ օրէնքը: Նոյն ատեն, մեր գոհունակութիւնը կը յայտնենք, որ Կիլիկեան Միաբանութեան եկեղեցական դասու արժանաւորներուն մէջ մէկը՝ Հալէպի առաջնորդ Զարեհ Եպիսկ. Փայասլեան ազգին կամքով կոչուած է գրաւելու Կիլիկեան կաթողիկոսութեան Ս. Աթոռը: Վստահ ենք որ Կիլիկիոյ ամբողջ թեմը պիտի սկսի բարգաւաճման եւ ուռճացման նոր շրջանի մը: Շնորհակալութիւն Տեղապահ Սրբազանին, որ յաջողեցուց Պատգամաւորական Ժողովի գումարումը եւ պատրաստակամութիւն կը յայտնենք մեր ուժերը ի սպաս դնելու ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ: Այս առթիւ դիւանին կողմէ պատշաճ կը նկատենք որ ազգընտիր կաթողիկոս Ամեն. Զարեհ Ս. Փայասլեան առաջնորդուի հոս՝ գրաւելու իր Աթոռը եւ իր օրհնութիւնները տալու մեզի:

Դիւանի անդամները եւ Տաճար Ծ. Վարդ. Ուրֆալեան գացին Հայրապետին սենեակը եւ ծափերու մէջ դահլիճ առաջնորդեցին զայն:

Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան առաջարկեց, որ օրակարգ մը մշակուի եւ նախքան յաջորդ նիստը երեսփոխաններուն բաժնուի, որպէսզի կարենան ուսումնասիրել օրակարգի հարցերը:

Առաջարկը ընդունուեցաւ եւ որոշուեցաւ յաջորդ նիստը գումարել չարաթ, 23 Յունիս կէսօրէ ետ ժամը 4ին, Պէյրութի Ազգային առաջնորդարանի դահլիճին մէջ: Նոյնպէս, Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի առաջարկով, որոշուեցաւ նստաշրջանի փակման նիստը գումարել Վեհարանի դահլիճին մէջ:

ԱԶԳԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԽՕՍՔԸ

Ապա, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ազգընտիր Կաթողիկոսը տուաւ իր օրհնութեան խօսքը, յայտարարելով.

Գերաշնորհ հայրեր, յարգելի երեսփոխաններ,

Ներսէն հետեւեցայ Տեղապահ Սրբազանի բացման ճառին, որուն տառն ու ոգին կը բաժնեմ կատարելապէս, որովհետեւ երկար դադարէ մը յետոյ, Ազգային Ընդհանուր Ժողովը այսօր գումարուեցաւ, համաձայն մեր օրէնքներուն եւ 1941ի կանոնադրութեան:

Ասկէ առաջ, թերեւս Ազգային Ընդհ. Ժողովին գործը եւ պարտականութիւնները այնքան ծանր չէին որքան հիմա եւ հաւանաբար դեռ ատեն մը այսուհետեւ: Բայց ես վստահութիւն ունիմ ձեր բոլորին հասկացողութեան եւ բարձր ոգիին վրայ, որոնցմով առաջնորդուած՝ պիտի լուծէք այն բոլոր խնդիրները, որոնք այս Աթոռին եւ ժողովուրդին առջեւ դրուած են:

Հիմնական մէկ բան կայ.— ոչ եկեղեցականները եւ ոչ ալ աշխարհականները առանձինն չեն կրնար մշակութային, ազգային եւ այլ կալուածներէ ներս գործ առաջ տանիլ: Զանոնք իրարմէ զատելը չի համապատասխաներ մեր եկեղեցւոյն աւանդութեանց եւ կոչումին: Աշխարհականները ժողովական գետնի վրայ եւ հոգեւորականները եկեղեցական մարզէն ներս, ձեռք ձեռքի տուած առաջ պիտի տանին բոլոր գործերը:

Շատ շնորհակալ եմ որ ընդառաջելով Տեղապահ Սրբազանի հրաւէրին, եկաք հոս՝ գումարելու Ազգային Ընդհանուր Ժողովը:

Վստահ եմ որ գործակցութեան ոգին, որ գոյութիւն ունեցած է մեր միջեւ, ասկէ ետք եւս գոյութիւն պիտի ունենայ եւ մենք բոլորս, աշխարհական ու եկեղեցական, պիտի կրնանք աշխատիլ յօգուտ այս Աթոռին եւ մեր բոլոր կարելիութիւնները ի սպաս պիտի դնենք այս ժողովուրդի ծառայութեան համար:

Շատ ուրախ եմ ձեզ ողջունելով, այս անգամ պաշտօնապէս, որպէս ազգին երեսփոխանները եւ Կիլիկեան Թեմերու հայութեան ներկայացուցիչները:

Կ'ողջունեմ ձեզ եւ ձեր միջոցով մեր առաջնորդարաններուն ու անոնց ճամբով մեր թեմերու ժողովուրդին ողջոյններս կը հաղորդեմ: Կը յուսամ որ աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը տեսնուինք եւ կը գործակցինք՝ միշտ յօգուտ այս Աթոռին եւ հայ ժողովուրդին, շնորհիւ Աստուծոյ օժանդակութեան:

Կաթողիկոսին խօսքէն ետք, ժողովի առաջին նիստը փակուեցաւ Տէրունական աղօթքով:

× Նոյն օրը (21 Յունիս), Տ. Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի վախճանման Դ. տարելիցին առթիւ, Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ:

Պատարագեց Դպրեվանքի տեսուչ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան, որ հանգուցեալ կաթողիկոսի դամբանին առջեւ կատարեց հոգեհանգստեան կարգը եւ խօսեցաւ ուրոյն պատշաճի քարոզ մը:

ՅՈՒՆԻՍ 17Ը ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

●

Պետական ուժի կրթնող ժողովուրդներու մէջ քիչ են պոռթկումի եւ յեղափոխութեան նշանները: Մարդիկ կը հետեւին օրէնքին եւ հրամանին, որովհետեւ վերջին հաշուով միշտ օգտուած են պետութեան հզօր դիրքէն իբրեւ զինուոր, իբրեւ պաշտօնեայ, իբրեւ քաղաքացի եւ նոյնիսկ իբրեւ բանուոր ...:

Գերմանիոյ մէջ յեղափոխութիւնները աննշան թիւ մը կը կազմեն պատմութեան ընթացքին եւ չունին ուրիշ տեղերու պոռթկումի սաստկութիւնը: Այսպէս՝ 1847*ին եւ հարիւր տարի վերջ* 1953 *Յունիս* 17*ին: Բայց ինչ որ ալ ըլլայ առանձնայատուկ տեղ մը կը գրաւէ* 1953 *Յունիս* 17*ը, յետպատերազմեան Գերմանիոյ կեանքին մէջ:*

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ աշխատանքի նոր կանոն (նորմ) մտցուած էր, այսինքն գործաւորէն կը պահանջուէր աւելի *աշխատանք նոյն աշխատավարձքով: Ասիկա պատճառ եղաւ որ Յունիս* 12*ին Պըրանտէնպուրկ քաղաքէն սկսելով ամէն տեղ մինչեւ* 17 *Յունիս ցոյցեր կազմակերպուին այդ կանոնը բարեփոխելու համար: Ինքնին գործադուլի տարրական իրաւունք մըն էր որ կը գործադրուէր, բայց շարժումը պետութեան ձեռքը անցած գործարաններու դէմ էր, հետեւաբար «դաւաճանութիւն» կը համարուէր օգտագործել այդ իրաւունքը: Ցուցարարները անցան Պերլինի արեւելեան մեծ պողոտայէն Սթալին Ալէէն եւ մտան նոյնիսկ արեւմտեան շրջաններ Թրեմփթօ փարքէն, խաղաղ ցոյցերով եւ երգերով, ըսելով թէ՝ «ազատութիւն» կը պահանջեն: Անոնք շատ լաւ գիտէին որ տնտեսութեան եւ աշխատանքի բարելաւումը միայն այն ատեն կը յաջողէր եթէ պարտադրուած համայնավարական իշխանութիւնը տապալէր եւ ազատութիւն հաստատուէր: Այս յեղափոխութիւնը կը ձգտէր ուրեմն, Ուլբրիխտներու եւ Կրոթէվոլներու ձեռքէն ազատման եւ Գերմանիոյ վերամիացման: Գերման աշխատաւորութիւնը այսպէս կոչուած «ընկերային նուաճումներ» չէր ուզեր, այլ ազատութիւն: Ազատութիւն՝ աշխատանքի, խօսքի, գրչի, ապրուստի, դպրոցի, կրօնքի, վարք ու բարքի եւ երթեւեկի ամբողջ հայրենիքին մէջ, ինչ որ ցնցուած է իրեն ռուսական գրաւեալ շրջանին մէջ:*

Յեղափոխութեան սկզբի ժամերուն տեսակ մը թոյլ վերաբերմունք ցոյց կուտար «ժողովրդական ոստիկանութիւն» կոչուած ոստիկանութիւնը: Նոյնիսկ ռուս պահակները քաջալերական վերաբերում ունէին, բայց կէսօրին սկսաւ ռուս եւ գերման համայնավար վարիչներու խոստումը թէ՝ գոհացում պիտի տրուի եւ հասան ռուսական զրահապատ կառքերը, ցրուեցին ցուցարարները եւ ամիսներ շարունակ կատարուեցան ձերբակալութիւններ եւ տրուեցան խիստ պատիժներ:

Յիշեցինք 12 *Յունիս թուականը իբրեւ սկիզբը այս տնտեսական եւ ընկերային դժգոհութեան արտայայտութիւն: Այդ թուականը յաջորդ օրն իսկ էր այն յայտարարութեան թէ այլեւս «նոր ընթացք» պիտի առնէ ամէն բան սովետական գերիշխանութեան տակ: Մարդիկ հաւատացեր էին քիչ մը շատ կանուխ այդ յայտարարութեան եւ տուին անսպասելի զոհեր:*

Դեռ ծանօթ չեն մանրամասնութիւնները շատ մը քաղաքներու մէջ կատարուած անցքերուն, որոնք միջին Գերմանիոյ մէջ խստօրէն ճզմուած են, բայց Պրանտէնպուրկի, Կէօրլիցի, Կիրշմէօզըրի եւ Պերլինի անցքերը բաւական խօսուն պատկեր մը կուտան արդէն յեղափոխական շարժումին եւ ռուսական վարմունքին, որ կը ձգտի ամէն գնով դիրքի վրայ պահել իր մանկլաւիկները, գերման համայնավարներ եւ զանազան կուսակցութիւններէ ինկած թափթփուքներ, որոնք կազմած են ինքնակոչ կառավարութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ, իբրեւ գերման ժողովրդավար հանրապետութիւն ...:

1953 *Յունիս* 17*ի յեղափոխութեան երրորդ տարելիցը տօնուեցաւ այս տարի պաշտօնապէս Պոնի եւ Պերլինի մէջ երեւմ. ժողովներու սրահներուն մէջ իբրեւ «օր ազատութեան»: Ատենաուըր որ նոր վերադարձած էր Ուաշինկթընէն, յայտարարեց թէ մօտ է վերամիացումը Գերմանիոյ, խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ, թէ ամբողջ արեւմտեան քաղաքականութիւնը նպատակ ունի Գերմանիոյ վերամիացումը: Ճառախօսներ ի ներկայութեան Հանրապետութեան Նախագահ Թէոտոր Հոյսի բացատրեցին այդ օրուան իմաստը եւ եզրակացուցին թէ անհրաժեշտ է ուժ տանիլ կատարուած զոհաբերութենէն, հասնելու համար վերամիացման: Պերլինի մէջ քաղաքապետը եւ ուրիշ վարիչ դէմքեր ուժգնօրէն արտայայտուեցան թէ «մարդկային սկզբունքին դէմ է կապտել ժողովուրդի մը ազատ եւ միացեալ ապրելու կամքը»:*

Մինչդեռ Խրուշչեւ կը պահանջէ բանակցութիւններ կատարել երկու Գերմանիաներու միջեւ, որպէսզի վերամիացումը դիւրանայ, արեւմուտքի ճառախօսները կը հաստատեն թէ ամէն ամիս մօտ 20.000 *հոգի կը փախչի դէպի արեւմուտք եւ անհրաժեշտ կը գտնեն բոլշեւիկեան իշխանութեան հեռացումը, եթէ իսկապէս* սթալինազերծում *ծրագրուած է նաեւ Գերմանիոյ արեւելեան մասին մէջ:*

Կը թուի թէ Ատենաուըր գիտէ սպասել: Գերման դաշնակցային հանրապետութիւնը իր յիսուն միլիոն բնակիչով եւ տնտեսական վերելքի հրաշքով, վերամիացման ամէն նախապատրաստութիւն եւ համապատասխան միջոցներն ունի:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

●

ԺԴ.— ՀՐԷՇ ԲԵՐԻԱՅԻ ՎԱԽՃԱՆԸ ԵՒ ՍԹԱԼԻՆԻ ԱՆՍԱՀՄԱՆ ՓԱՌԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

Բերիան տմարդի վերաբերում ունեցաւ նաեւ ընկեր Օրժոնիկիձէի ընտանիքին հանդէպ, որովհետեւ ան էր որ կ'արգիլէր գործադրել իր ստոր ծրագիրները: Բերիան մէջտեղէն կը վերցնէր բոլոր անոնք որ նեղութիւն կը պատճառէին իրեն եւ Օրժոնիկիձէն միշտ ալ հակառակորդ մը եղած էր եւ տակաւ չէր ծածկած Սթալինէն: Փոխանակ քննելու անոր հարցը եւ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնելու, Սթալին հրամայեց որ հաշուեյարդարի ենթարկուի Օրժոնիկիձէի եղբայրը եւ մղեց որ Օրժոնիկիձէն ինքն ալ անձնասպան ըլլայ:

Սթալինի մահէն քիչ ետք Կեդր. Կոմիտէն դիմագրաւ ըրաւ Բերիան եւ դատավարութեամբ մը հաստատելէ ետք բազմաթիւ հրէշային ոճիրները գնդակահարեցին:

Հարց է թէ այս հրէշը որ «մաքրած» էր տասնեակ հազարաւոր անձեր, ինչպէ՞ս դիմագրաւ չեղաւ Սթալինի ողջութեան: Պատճառն այն է որ Բերիան չափազանց ճարպիկ էր եւ վարպետօրէն կ'օգտագործէր Սթալինի տկարութիւնները: Անդադար սնուցանելով անոր կասկածները, Բերիա կ'օգնէր Սթալինի ամէն բանի մէջ եւ կը գործէր անոր օգնութեամբ:

Անձի պաշտամունքը հրէշային համեմատութիւններու հասած էր, մանաւանդ

-որ Սթալին կ'օգտագործէր ամէն հնարաւոր միջոց իր անձնական փառքին համար: Իր այս ինքնափառաբանութեան համար համեստութիւն բոլորովին չունէր, եւ ասիկա կ'երեւայ իր «Համառօտ կենսագրութիւն» գրքին մէջ ուր Սթալին աստուածի մը հաւասար փառաբանուած է եւ նկատուած անսխալ իմաստուն մը, «վարիչներուն ամէնէն մեծը», «բոլոր ժամանակներու ամէնէն մեծագործը» եւայլն: Այն աստիճանի հասած էր այս փառաբանութիւնը որ, մարդիկ այլեւս պէտք եղած ուժեղ բառերը չէին գտներ անոր գովքը հիւսելու համար: Սթալին ոչ միայն կը հանէր գրքին մէջ իրեն հանդէպ եղած շողոմաբանութիւններուն, այլեւ ինքն իսկ իր ձեռքով կ'աւելցնէր իր փառքը հիւսող նախադասութիւններ: Գիրքին կազմող բուրվառակիրներուն եռանդը շարունակ կը հրահրէր եւ մինչ ալ պակաս կը գտնէր եղած գովասանքները:

Ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ Սթալինի սրբագրութիւններէն զորս ինք իր ձեռքով կատարած էր.— «Սկեպտիկներու, գրամատէրներու, Թրոցկիականներու, զինովիեւականներու, պուխարինականներու եւ կամենեւականներու դէմ պայքարին մէջ կուսակցութեան ղեկավար կորիզը Լենինի մահէն ետք, պէտք էր որ վերջնական միացման շարժառիթ մը գտնէր: Լենինի դրօշին տակ, այս ղեկավար կորիզը պիտի համախմբէր կուսակցութիւնը Լենինի կարգախօսով եւ առաջնորդէր խորհրդային ժողովուրդը դէպի ճարտարարուեստ եւ գիւղական տնտեսութեան հաւաքականացումի: Սթալինն էր այս կորիզին վարիչը եւ կուսակցութեան եւ պետութեան առաջնորդը»:

Յետոյ կ'աւելցնէր.— «Որքան որ Սթալին ստանձնեց կուսակցութեան եւ ժողովուրդի վարիչի իր պաշտօնները, կատարեալ ճարտարութեամբ եւ վայելեց խորհրդային ամբողջ ժողովուրդին պաշտպանութիւնը, անգիտացաւ անձնական ամէն սնափառութիւն, յաւակնութիւն կամ փառաբանութիւն»:

Ո՞ւր տեսնուած է որ վարիչ մը ինքն իր գովքը հիւսէ: Վայե՞լ է մարքսեան - լենինեան վարիչի մը: Ոչ, ճիշդ այդ տեսակ վարմունքի մը դէմ է որ ձայն բարձրացուցին Մարքս եւ Էնգելս, իսկ Լենին ուժգնօրէն կը դատապարտէր:

Իր գրքին բնագրին մէջ հետեւեալ նախադասութիւնը կար.— «Սթալին այսօրուան Լենինն է»: Յետոյ շատ տկար թուեցաւ այս նախադասութիւնը Սթալինին, ան իր ձեռքով փոխեց «Սթալին Լենինի գործին թանկագին շարունակողն է, կամ, ինչպէս կ'ըսեն մեր կուսակցութեան մէջ, Սթալին այսօրուան Լենինն է»: Կը տեսնէք թէ ինչպէս լաւ բացատրուած է ոչ թէ ազգին կողմէ, այլ ըՍթալինի կողմէ:

Կարելի է ցոյց տալ բազմաթիւ այս տեսակ փոփոխութիւններ իր ձեռքով գրուած, իր գովքին համար: Մասնաւորաբար վեհանձնօրէ՛ն կը գովաբանէ ինքզինք իր զինուորական տաղանդին եւ ռազմական արուեստին համար:

Աւելի պատերազմի խորհրդային գիտութիւնը կը գրէ, նոր յառաջդիմութիւններ ըրած է ընկեր Սթալինի ձեռքերուն մէջ: Ընկեր Սթալին յարմար ատենին բերաւ տեւական ազդակներու տեսութիւնը, որոնք կը վճռեն պատերազմներու ելքը, գործօն պաշտպանութիւնը եւ յարձակողականի եւ հակայարձակողականի օրէնքները, սպասարկութեանց ամբողջութիւնը եւ զէնքերու, ծանր հրասայլերու, օդանաւերուն ինչպէս եւ հրետանիին դերը: Պատերազմին մէջ Սթալինի հանճարը գտած էր ճիշդ լուծումները, որոնք հաշուի կ'առնէին կացութեան բոլոր պարագաները (Շարժում սրահին մէջ):

Քիչ անդին դարձեալ Սթալին կը գրէ.— «Սթալինի զինուորական վարպետութիւնը կը պարզուի որքան պաշտպանողականի նոյնքան յարձակողականի մէջ: Ընկեր Սթալին իր հանճարին շնորհիւ կը գուշակէր թշնամիին ծրագիրները եւ ձախողանքի կը մատնէր զանոնք: Այն ճակատամարտները ուր ընկեր Սթալին առաջնորդած է խորհրդային զինուորները, փայլուն օրինակներ են զինուորական գործողութեանց ճարտարութեան»:

Ընկերներ, ահա փաստերը: Պէտք է ըսենք՝ ամօթալի փաստերը:

Ահա դարձեալ փաստ մը Սթալինի միեւնոյն «Համառօտ կենսագրութեան» մասին: Ինչպէս ծանօթ է «Համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը» գրուած է Կեդր. Կոմիտէի յանձնախումբին կողմէ: Այս գիրքն ալ թաթախուած է անհատի պաշտամունքով եւ գրուած է նշանակուած հեղինակներու կողմէ:

Այս իրողութիւնը կ'արտացոլար հետեւեալ ձեւով, «Սթալինի համառօտ կենսագրութիւնը» գրքին փորձերուն մէջ.— «Կեդր. Կոմիտէի մասնաւոր մէկ յանձնախումբը, ընկեր Սթալինի ղեկավարութեամբ եւ անձնական եւ գործօն մասնակցութեամբ, պատրաստեց Խ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը»:

(Շար.)

ԿՈՉ ԵՒԴՈԿԻԱՑԻՆԵՐՈՒ

Ինչպէս ուրիշ Ուսումնասիրաց Միութիւններ, նոյնպէս ալ մենք Եւդոկիացիներս մեր համեստ ուժերը կը տրամադրենք ազգապահպանման նուիրական գործին: Կազմած ենք Եւդոկիոյ Հայր. Միութիւն մը, որուն շուրջը համախմբուիլ ու անոր զօրավիգ ըլլալը ամէնուս պարտականութիւնն է:

Սիրելի հայրենակիցներ, Ֆրանսայի որ հեռաւոր կողմն ալ գտնուիք, լսեցէք մեզ եւ պատասխանեցէք մեր կոչին: Ձեր զաւակները միայն Հայկ, Արամ, Վարդան կամ Տիգրան կոչելով չէ որ պիտի կարողանաք փրկել, այլ մեզի միանալով, աջակցելով եւ գործելով:

Վարչութիւն

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ առաջնորդը, Մամբրէ արք. այլ եկեղեցականներու կարգին յունիս 19-ին ներկայ եղած է անգլիական բանակի վերջնական մեկնումին առթիւ Հանրապետութեան հրապարակին վրայ կատարուած զօրահանդէսին:

× Մամբրէ արք. պատասխանելով եղած հրաւէրին, ընկերակցութեամբ Սահակ քհնյ. Տաքարեանի, Յունիս 21ին ներկայ եղած է Գահիրէի խորհրդային դեսպանատան մէջ ի պատիւ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Շեպիլովի սարքուած ընդունելութեան:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ «Արեւ» եւ «Սաւառնակ» թերթերուն վարիչները — խմբագիր եւ արտօնատէր — որոնց դէմ անուանարկութեան դատ բացած էր ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեան, յունիս քսանին դատապարտուած են քսանական ոսկի տուգանքի եւ հարիւրական ոսկի հատուցման:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ Փորթօ Ալեկրէի քաղաքին մէջ կան տասնըեօթ հայ ընտանիքներ (60–70 հոգի): Մեծ մասով եոզկատցի, սեբաստացի են: Ոչ եկեղեցի ունին, ոչ ալ դպրոց: Մօտ երեսուն տարիէ ի վեր հաստատուած են այդ շրջանին մէջ, ուր ցարդ այցելած են Գարեգին արք. Խաչատուրեան եւ Սիոն եպիսկ. Մանուկեան: Կը զբաղին առեւտուրով: Խառն ամուսնութիւններ տեղի կ'ունենան օտար եկեղեցիներու մէջ եւ օտար հոգեւորականներու ձեռքով: Երիտասարդները բարձրագոյն կրթութիւն կը ստանան: Գաղութը բարեկեցիկ է բայց գրեթէ կորուած հայկական աշխարհէն:

Ի ՊԱՏԻՒ գրագէտ Մալխասի Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանի շրջանաւարտներու Միութիւնը հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր ճեմարանին պարտէզին մէջ: Բացումը կատարեց վարչութեան ատենապետ Պ. Վազգէն Շամլեան: Ճեմարանցիներէն խօսեցան տոքթ. Յ. Գազանճեան եւ Մ. Իշխան, պարզելով «Զարթօնք» վէպին դերը մեր նոր սերունդի դաստիարակութեան մէջ: Մ. Իշխան.— «Եթէ Րաֆֆին իր վէպերով մեր յեղափոխութեան ծրագիրը կազմեց, Մալխաս իր վէպերով պատմեց թէ այդ ծրագիրը ինչ ձեւով գործադրուեցաւ»: Խօսեցաւ նաեւ Մալխասի գործակիցներէն Վահան Փափազեան, որ ըսաւ թէ ինչպէս ծանօթացած էր անոր 53 տարի առաջ «Դրօշակ»ի խմբագրատան մէջ, եւ թէ ինչ առիթներով հանդիպած էր անոր երկրին, Պոլսոյ եւ Հայաստանի մէջ: Աւելցուց թէ Ամերիկայէն եկած երիտասարդ Մալխաս ինչպէս հետզհետէ վարժուեցաւ ֆետայական յեղափոխական կեանքի եւ դարձաւ գործօն ղեկավարներէն մէկը: Յիշեց, որ Մալխաս այդ օրերէն կը գրէր փոքր պատմուածքներ: Խօսեցաւ նաեւ Կարօ Սասունի, Մալխասի գրական եւ յեղափոխական գործի մասին: Ըսաւ թէ Մալխաս եւ իր սերունդը լիուլի կատարած են իրենց պարտականութիւնը ազգին եւ երկրին հանդէպ: Ամէնէն ետք, Մալխաս շնորհակալութիւն յայտնելով, ըսաւ թէ իր գործը տակաւին վերջացած չէ եւ թէ կ'աշխատի նոր վէպի մը վրայ:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆ ՄԱՍԵՀԵԱՆ (Շէյքսփիրի մեծ թարգմանը) թաղուած է Վանաքի (Իրան) եկեղեցիին գերեզմանատան մէջ: Դժբախտաբար գերեզմանին վրայ միայն խեղճուկ խաչ մը կայ, գետնին հաւասար հողին վրայ: Անցորդ մը՝ Տոքթ. Ա. Ալայեան ցաւ կը յայտնէ, ըսելով թէ Յովհաննէս Խան Մասեհեանի մահէն ետք հանգուցեալ Յովսէփ Միրզայեանի նախաձեռնութեամբ դրամ հաւաքուեցաւ, փառահեղ յուշարձանի մը շինութեան համար: «Ի՞նչ եղաւ դրամը: Պէտք է որ հանգուցեալի գերեզմանին վրայ իրեն արժանի յիշատակարան մը շինուի»: Գործի սկսելու համար նոր հանգանակութիւն մը բացուած է: Տոքթ. Ա. Ալայեան երեք հազար ռիալ կը տրամադրէ, խնդրելով որ նուէրները կեդրոնացուին «Ալիք»ի խմբագրատունը, ուրկէ ետք մասնագէտներէ կազմուած մարմին մը պէտք է ընտրուի, գեղարուեստական աշխատանքները կառավարելու համար:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ.— Պ. Արշակ Սաֆրաստեան գերման «Օրիէնթ – Կէզէլշաֆթ»ի հիւրը ըլլալով, բանախօսեց նաեւ Պերլինի հայկական Միութեան հաւաքոյթին մէջ: Նիւթն էր «Հայոց հնագոյն պատմութիւնը»:

Բանախօսութեան գլխաւոր մաքերը առանձնապէս կուտանք:

Գաղութին հաւաքոյթը, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 23 Յունիսին, շատ հրահանգիչ էր: Համոզումով եւ խորունկ ազգասիրութեամբ տրուած բանախօսութիւնը մեծապէս ոգեւորեց ներկաները:

Նկատելով որ Պ. Սաֆրաստեան Լոնտոնէն կուգայ, հարցումներ ուղղուեցան «Կիւլպէնկեան կտակ»ի մասին: Կը հաւատեն թէ հայ կտակակատար ժառանգորդները կատարեալ բարեացակամութեամբ եւ գիտակցօրէն կը ջանան օգտակար ըլլալ հայութեան:

× Նոյն իրիկունը հեռախօսով ծանուցուեցաւ Ֆրանքֆուրթէն մահուան գոյժը Պերլինի գաղութին անդամուհիներէն տիկին Նուարդ Քուչկրի (ծնեալ Հանչէրեան) որ միշտ կը մասնակցէր գաղութի կեանքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍԿՈՎՏԻԱՑԻ մը իր ամուսնութեան նախորդ օրը բաղնիք կ'երթայ:

Պաշտօնեան կ'ըսէ թէ՝ բոլոր սենեակները լեցուն են եւ քիչ մը պէտք է սպասէ:

— Հոս նայէ, կ'ըսէ Սկովտիացին: Չէի գիտեր թէ վաղը այսքան մարդիկ պիտի ամուսնանան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Իսկ պարսից Կիւրոս Թագաւորի կառուցած կամուրջը նոյն գետի վրայ համարուեցաւ Աստուծոյ գործ, Արտաշատ քաղաքի մօտ գտնուած ամենահին կամուրջը, որ կոչւում էր Տափերական, սկզբում տափերի մի շարուածք էր, որ պահւում էր միայն գետի խաղաղ ժամանակը:

Հաղորդակցութեան ոչ սակաւ արգելք էր լինում ձմեռը, Հայոց աշխարհի երկարատեւ ձմեռը:

Դեռ հոկտեմբեր ամսում, շատ տեղերում, մանաւանդ բարձրաւանդակների վրայ, թանձր ձիւնը ծածկում էր հովիտները, լցնում էր ձորերի խորքերը, անհետացնում էր բոլոր ճանապարհները եւ կտրում էր ամէն յարաբերութիւն: Ճանապարհորդները, երկար ձողերը ձեռքերին բռնած, այնպէս էին շրջում, որպէս զի ձիւնի հիւսի տակ ծածկուելու ժամանակ, ձողերի գլուխը դրսում մնալով, ընկերները գիտենային, որ տակումը մարդիկ են թաղուած: Այդ ձողերը ունէին եւ այլ յարմարութիւններ: Նրանց վրայ յենուելով, թռչում էին խորին վիհերից, եւ նրանցով ձիւնի տակից ծակ էին բացանում շունչ առնելու համար:

Ձիւնի վտանգներին ենթարկւում էին ոչ միայն հասարակ մահկանացուներ, այլ թագաւորներն անգամ:

Սանատրուկ Թագաւորը, տղայութեան ժամանակ, երեք օր եւ երեք գիշեր մնաց ձիւնի տակ, իր դայեակի գրկում: Խնդրակների սպիտակ շունը գտաւ նրանց եւ հսկեց նրանց մօտ այնքան ժամանակ, մինչեւ մարդիկ եկան եւ դուրս հանեցին: Տիրան Ա. Թագաւորը բոլորովին անհետացաւ ձիւնի հիւսի տակ, նրան գտնել չկարողացան: Քսենոփոնը Յունաց տասն հազարի հետ՝ Հայոց երկրով անցնելու միջոցին՝ սառցրեց իր զինուորների ոտներն ու ձեռքերը, թէեւ ձմեռը դեռ նոր էր սկսուել: Իր բանակի ձիաների ոտներն անգամ պատեց նա տաք պարկերի մէջ, բայց հնար չեղաւ ցրտից ազատելու: Արտաւազդ Ա.ի օրերում՝ Հայոց ձմեռը կոտորեց Անտոնիոս հռոմայեցու զօրքերից 8000 հոգի, երբ նա վերադառնում էր պարսից արշաւանքից:

Սարսափելի էր Հայոց բուքը, Բորէասը:

Դառնաշունչ քամին կատաղաբար տեղափոխում էր ձնային ահագին բլուրները եւ օդը մթնեցնում էր սառցային թանձր փոշիով: Այդ օրհասական բոպէներում ամէն շնչաւոր թաքստի տեղ էր որոնում: Մեծ ճանապարհների վրայ, վտանգաւոր տեղերում, քարաւանների պատսպարութեան համար՝ շինուած էին յատուկ պանդոկներ: Բայց այդ փոթորիկների միջոցին՝ խիստ սակաւ էր պատահում, որ քարաւանը ժամանէր իւր փրկութեան իջեւանին: Շատ անգամ, մի քանի քայլ հեռաւորութեան վրայ, ծածկւում էր ձիւնի թանձրութեան ներքոյ:

Լեռնային կողմերում, տարուայ համարեայ կէս մասը, շինականները իրանց անասունների հետ ապրում էին ձիւնի տակ, մթին, գետնափոր խրճիթներում: Այդ ստորերկրեայ խորշերում՝ թէ տէրը եւ թէ անասունը բաւական պաշար ունէին: Բայց սովը եւ անասունների կոտորածը միշտ անխուսափելի էր դառնում, երբ ձմեռը սովորականից աւելի երկար էր տեւում: Ջուրը ստանում էին նրանք հալեցրած ձիւնից, իսկ անասունների համար ճարակ չէին գտնում:

Գարնան արեգակը բերում էր իւր ջերմութեան հետ հեղեղներ: Պղտոր, աղմկալի վտակներով լցւում էին ձորերը եւ հաղորդակցութիւնը աւելի դժուարանում էր: Այդ ժամանակ, սարերի ստորոտներում, սպիտակ, ձիւնապատ տափարակները սկսում էին հետզհետէ սեւանալ, եւ ապա ծածկւում էին սքանչելի կանաչազարդութեամբ: Ծիծեռնակի ձայնի հետ՝ լսւում էր նորածին գառնուկների պառանչը: Հովիւները իրանց վրանները զետեղում էին ծաղկազարդ արօտամարգերի վրայ:

Ժամանում էր ամառը:

Սարերի ներքեւում, տափարակների վրայ, հասունանում էր նուռը, թուզը, ձիթենին: Ոսկեգոյն սաթի նման փայլում էին խաղողի ողկոյզները: Եւ շիկահեր կոյսի գիսակների նման ծփում, ծածանւում էին ծանրացած հասկերը: Իսկ այստեղ, վերեւում, բարձրութիւնների վրայ, դեռ նկարուած էին ճերմակ գագաթները, եւ լայն, թանձրախիտ շերտերով մնում էր անշարժ սառնամանիքը ապառաժների յաւիտենական խոռոչների մէջ:

Հովիտների մէջ, ցած եւ զուրան տեղերում, ամառնային տօթն ու տապը աւելի անտանելի էր լինում, քան ձմեռնային ցուրտը: Արեգակը այրում էր, երկինքը կրակ էր թափում: Մարդիկ, որ սովորած էին ձմեռուայ ցրտից պատսպարելու համար թաքչիլ գետնափոր խրճիթներում, այժմ արեւի կրակից ազատելու համար, իրանց անասունների հետ, հեռանում էին դէպի լեռների հովասուն բարձրութիւնները: Եւ այսպէս իւրաքանչիւր տարուայ ընթացքում կատարւում էր մի տեսակ գաղթականութիւն — ջերմից դէպի ցուրտը, իսկ ցրտից դէպի ջերմը: Բայց ամէն մի հասարակութիւն իւր գաւառի սահմաններից չէր դուրս գալիս:

ՐԱՖՖԻ

ժէի մէջ։ Շրջուն պահակախումբեր եւ ռատիօ – կառքեր հսկողութիւն կը կատարեն ամէն թաղի մէջ ։ Գալով ընդհանուր կացութեան, զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ 76 ըմբոստներ սպաննուած են և մեծ քանակութեամբ զէնամթերք անցած է բանակին ձեռքը։ Հետապնդումները կը շարունակուին Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ։

× Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց թէ անցած է ընդհանուր ապստամբութեան մը վախը։ Այս առթիւ բացատրեց .— «Հիւս. Ափրիկէի մէջ զուտ զինուորական խնդիրներ չկան։ Կարելի չէ վախնալ զինուորական պարտութենէ մը ։ Վերջնական ելք մը կը փնտռենք եւ ներելի չէ ընկրկիլ »։

× Երեսփոխան մը առաջարկեց կառավարութեան արգիլել բոլոր խրախճանքները, ցորչափ խաղաղութիւնը չէ վերահաստատուած Ալժերիոյ մէջ ։

× Ազգ. հանգանակութեան մը ձեռնարկուած է, Ալժերիոյ զինուորներուն եւ անոնց ընտանիքներուն օգնելու համար ։ Ֆիկառօ եւս հանգանակութիւն մը կը կատարէ որուն 15րդ ցանկը երէկ անցած էր 35 միլիոն փրանքը ։

ՆՈՐ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵ՞Ր

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ համայնավար օրկանը, «Տէյլի Ուըրքըր» առաջին էջին վրայ եւ խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ ծրագիր մը կ'ուսումնասիրուի Խ. Միութեան մէջ, ընտրական դրութիւնը բարեփոխելու համար, Գերագոյն Խորհուրդի յառաջիկայ նստաշրջանին առթիւ, որ պիտի բացուի Յուլիս 14ին ։ Այս բարեփոխման շնորհիւ, աւելի լայնօրէն պիտի գործադրուի սահմանադրութիւնը՝ քաղաքապետական եւ ուրիշ ընտրութեանց առթիւ, բոլոր հանրապետութեանց մէջ։ Լոնտոնի թերթին տեղեկութեանց համաձայն, նոր կանոնագրով կազմակերպութիւնները պիտի կրնան աւելի այլազան թեկնածուներ առաջարկել, ինչ որ վերջ պիտի տայ միակ ցանկի դրութեան ։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, ուրիշ միջոցներ ալ կը նախատեսուին—ընդլայնում տեղական խորհուրդներու իրաւասութեանց, վերաքննութիւն պատժական օրէնքի եւ դատական կարգուսարքի, թեթեւցում աշխատանքի օրէնքի, յաւելում աշխատավարձքի ևն.։ Դատական օրէնքի բարեփոխումով պիտի զօրացնեն ընկերվարական կարգը եւ աւելի լաւ պիտի պաշտպանեն քաղաքացիներու իրաւունքը։ Աւելորդ է ըսել թէ համայնավար կուսակցութենէն դուրս որեւէ կուսակցութիւն չի կրնար օգտուիլ ծրագրուած բարեփոխումներէն, բայց, ինչպէս կը հաւաստէ համայնավար թերթը, կարգ մը հոսանքներ կրնան օգտուիլ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (26 Յունիս) .— Ձոյլ ոսկի՝ 459.000, նափոլէոն՝ 3310, զուից. 3150, անգլիական 4100, քսան տոլարնոց 16.560, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1060, տոլար 394, զուից. 94.50, պելժ. 7.80, լիր 0.60, փեզեթա 8.85։

Տիկին Մարի Սարաճեան, Այրի Տիկին Վերգին Սարաճեան, Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Ֆոնթէն, Տէր եւ Տիկին Նշան Քեաթիպեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Մուրատեան եւ պարագաները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քաւոկին, եղբօր, եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՐԱՃԵԱՆԻ

(Ռոտոսթոցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունիս 24ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն ։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել ։

ՅԵՏԱՁՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» Ուսանողական խումբի դասախօսութիւնը որ տեղի պիտի ունենար այսօր, հինգշաբթի ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկ. Ալիս Կիլիտանի, իր մօրաքրոջ Անգինէ Հավլունեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, գեղարուեստական ցերեկոյթ ։

Բարձր հովանաւորութեամբ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Առաջնորդ Փարիզի եւ Հայրապետական Պատուիրակ ։

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Սօնա Սաաթճեանի (Փարիզի երաժշտանոցէն), Վիօլէթա Բարրաի (Շիլիի ժողովրդական երգեր, ընկերակցութեամբ կիթառի), Րաֆֆի պետրոսեանի (դաշնակ), Արտաշէս Գմբէթեանի (արտասանութիւն) Նուբիան Մարգարեանի (արտասանութիւն), Մօրիս Աբրահամեանի եւ Սօնա Սվաճեանի (Կովկասեան պար), եւ «Նայիրի» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանըլէկեանի ։

Մուտք 100, 200, 300 եւ 500 փրանք ։

Տոմսերը ապահովել Կարմիր Խաչի փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն եւ կեդրոնէն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսանճագի Հայր. Միութեան ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Թրուա Լիւf, Ռէսթորան տէ Կրօթ Մօնարի հանրածանօթ զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզը ։

Կը նախագահէ Յ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում ։ Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ։

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի Պօմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Տարեկան (35րդ) աշակերտական երգահանդէսը՝ Շաբաթ, 30 Յունիս, ժամը 15ին, Ամփիթէաթրը տ'Ար է տ'Արքիւլոժիի մեծ սրահում ։ 3 ռիւ Միշըլէ, Փարիզ (6) ։

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի դպրոցներու տարեվերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին ծնողները քաջալերելու, ինչպէս եւ լսելու վարչութեան խօսքը ։ Երգեր, արտասանութիւններ եւ անակնկալներ եւ խնջոյք։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Գ. Լուս. Եկեղ. «Արաքս» երգչախումբի ։ Առաջին անգամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ամբողջ օրը Քարթիէ Պէլ Մէօնիէրի զովասուն եւ գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ։ Բացման խօսք՝ Տէր Սահակ Քհնյ. Պապիկեան ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին ։ Օթոքար ձրիաբար ։

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ ։ Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը ։

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

ՊԱՏԱՐԱԳ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջակայից Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. ընկերակցութեան վարչութիւնս կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածին մատրան մէջ պիտի պատարագէ Տէր Ատոմ քհնյ. ։ Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յաւէտ ողբացեալ Տիկին Նըւարդ Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան չորրորդ տարեդարձին, եւ իր ամուսնոյն ազգային բարերար, Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Հանգուցեալ բարերարներու յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուտոյի մասնաճիւղին, ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3.30ին, Կղերականներու սրահը, Ռիւ տէ Պաիւթիէ ։

Ճոխ յայտագիր ։ Խմբերգ, արտասանութիւն ...

ՃՊՈՒՌՆ ՈՒ ՄՐՋԻՒՆԸ

(Պարախաղ, երկու արար) ։

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԸ (երգախառն թատերախաղ, երկու արար) ։

ԼԵՒՈՆԻԿԸ (մանկական թատերախաղ, մէկ արար) ։

Մուտքը ազատ է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Այրի Տիկին Խաչիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Մաճալեան, Տէր եւ Տիկին Քասարճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

Խաչիկ Դաւիթեանի

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 20ին ։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Էլիքսիրեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կապ. Խաչին, Տիկին Անգինէ Հավլունեանի մահուան առթիւ ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Խոհարարի օգնական մը, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆեսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մէջ աշխատելու համար Յուլիս 12էն մինչեւ Սեպտեմբեր * ։ Դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ։ Հեռ. Էլիզէ 67–03 ։

●

Թրիքոյի համար շատ լաւ ձեւող մը ։ Նախընտրելի է այր մարդ ։ Դիմել՝

PARIS CALIFORNIE

16, Rue St. Cécile - Paris 9[1]

●

Սպասուհի մը, բնակութիւն եւ ուտելիք ապահովուած ։ Ամսական 17.000 Ֆր. ։ Դիմել՝

Hotel des Alpes, DIE (Drôme).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ալբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Ստեփանի բնակարանը, 45 ռիւ Ռօշէշուար, մէթրօ Քատէ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Քրիստափորենթակոմիտէի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին ։

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, 3 Յուլիս, ժամը 21ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը ։

Դասախօս՝ Պ. ՀԱՅԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայ գրականութեան յատկանիշը (Կալիմար հրատարակչական Տան լոյս ընծայած «Գրականութեան պատմութեան» մէջ իր գրած ուսումնասիրութեան առթիւ) ։

Մուտքը ազատ է ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին կողմէ ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաւիլի անտառին մէջ ։

Սկաուտական խաղեր, առատ ուտելիք եւ խմելիք շատ աժան գիներով, շոգեկառք Կառ Մոնփառնասէն, իջնել Շաւիլ, առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն, օթօպիւս՝ իջնել Փիւի Սան Վէն (Շաւիլ) ։ Դաշտահանդէսին վայրը շատ մօտ է կայարանին ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Յուլիս ութին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2–4, վարժարանի սրահին մէջ։

Հանդէսէն ետք տեղի պիտի ունենայ տարեկան դաշտահանդէսը պարտէզին մէջ։ Հասարակութեան համար վերապահուած են հաճելի անակնկալներ ։ Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի կ'ունենան նուագ եւ պար ։

Ճոխ պիւֆէ, հայկական խորոված եւ այլ հայկական համադամներ ։

Վիճակահանութեան տոմսերը պիտի ծառայեն մուտքի համար ։ Գին 250 Ֆր. ։

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒՆԻՍ • VENDREDI 29 JUIN 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7616 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3427

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՑԱՆՑԸ

Յունիս 18ին, երբ Եգիպտոսի վարչապետը, այժմ լիազօր նախագահ, ազգային դրօշը կը պարզէր Սուէզի Ջրանցքին վրայ, անգլիացի վերջին զինուորին հեռացման առթիւ, կ'ըսէր թէ պէտք պայքարին արաբական աշխարհին անկախութեան համար, Ռապաթէն մինչեւ Պաղտատ :

Անկախութիւնը իրականացած է արդէն, Մարոքէն մինչեւ Իրաք :

Այսպէս, ազատ եւ անկախ երկիրներ են Մարոք, Թունուզ, Լիբիա, Եգիպտոս, դէպի հարաւ՝ Սուտան, դէպի արեւելք՝ Լիբանան, Յորդանան, Սուրիա, Իրաք, Արաբիա, Եմէն, առանց հաշուելու քանի մը մանր իշխանապետութիւններ :

Կը մնայ Ալժերիան, որուն ճակատագիրը սերտօրէն կապուած է Ֆրանսայի հետ :

Ցարդ խօսուած ճառերէն դատելով, Եգիպտոսի նորընտիր նախագահը ունի շատ աւելի ընդարձակ ծրագիր մը, որուն մանրամասնութիւնները գաղտնիք են :

Երբեմն կը խօսի «Սեւ Ափրիկէ»ի մասին ալ, իբրեւ մէկ մասը այդ ծրագրին :

Ամէն պարագայի մէջ, արդէն կազմուած է նոր ուժ մը, Միջերկրականի ափերէն մինչեւ ծանօթ եւ անծանօթ անապատները :

Այդ ուժը հետզհետէ կը զգացնէ իր ազդեցութիւնը միջազգային քաղաքականութեան մէջ, գլխաւորութեամբ Եգիպտոսի, որ ունի հիմնական ուղեգիծ մը — Չէզոքութիւն՝ Արեւելքի թէ Արեւմուտքի հանդէպ :

Ուրիշ խօսքով՝ օգտուիլ երկուքէն ալ, առանց յարելու որեւէ զինակցութեան կամ դաշինքի : Եւ զօրանալ ու զարգանալ :

Այս ուղեգծէն լիուլի օգտուեցաւ Գահիրէ, բաղդատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ, միեւնոյն ատեն օրինակ հանդիսանալով արաբական միւս երկիրներուն :

Եթէ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը չկրցաւ շօշափելի արդիւնքով մը վերադառնալ, այդ չի նշանակեր թէ միայն հոգեշահ քարոզներ խօսեցան իր այցելութեան առթիւ :

Պ. Շեպիլով կը շարունակէ իր պտոյտները, եւ հունձքը պիտի քաղէ ժամանակի ընթացքին :

Միւս կողմէ, Արեւմուտքը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին, պահելու համար իր դիրքերը :

Միջերկրականի ափերուն եւ երբեմն անապատներուն մէջ կազմուած այս նոր ուժը մէկ օղակն է ասիական ընդհանուր ճակատի մը, որուն գլուխը կը գտնուի Հնդկաստան :

Այս վերջինն ալ չէզոքութեան ուղին ընտրած է, առաջնորդութեամբ Պ. Նեհրուի, որ հետեւորդն է Կանտիի :

Բոլորը միասին կ'ուզեն հաւասարակշռութեան ազդակ մը դառնալ, միեւնոյն ատեն ամուր կառչելով իրենց ազգային անկախութեան :

Անշուշտ արաբական ցանցը միակտուր զանգուած մը չի կազմեր :

Հակամարտ քաղաքականութիւն մը կը հետեւին անոր երկու գլուխները, — Եգիպտոս եւ Իրաք : Առաջինը՝ միշտ չէզոք, երկրորդը՝ անդամ Պաղտատի դաշինքին :

Սակայն խնդիրներ կան որոնց մասին համաձայն են երկու կողմերը :

Եթէ համարաբական ճակատ մըն ալ չկազմուի, կարգ մը պարագաներ կրնան զօրացնել ազատագրուած երկիրներուն ցանցը :

Արդէն կը խօսուի համարաբական դաշնակցային կառավարութեան մը մասին որուն սահմանադրութիւնն ալ մշակուած է Գահիրէի մէջ :

Արեւմուտք անձկութեամբ կը հետեւի դէպքերու ընթացքին : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ֆրանսական զօրքը եւ շրջուն զօրախումբեր յարձակելով արեւելեան Ալժերիոյ լեռնային շրջանին վրայ, 74 ըմբոստներ սպաննած եւ մեծ քանակութեամբ զէնքեր գրաւած են : Այս շրջանը կը գտնուի Մարոքի սահմանին մօտ : Կատարուած գործողութեան շնորհիւ յարաբերութիւնները խզուած են Ալժերիոյ եւ Մարոքի ապստամբներուն միջեւ : Գործողութեանց կը մասնակցէին տասը հազար զինուորներ : Ձերբակալուեցան 250 կասկածելիներ :

Սիտի Պէլ Ապպէսի շուկային մէջ պաշարուեցան 1700 բնիկներ : Խուզարկութեանց հետեւանքով ձերբակալուեցան 200 կասկածելիներ :

× Զինուորական ատեանի դատախազութիւնը որոշեց հարցաքննել «Լիւմանիթէ»ի խմբագրապետը, Անտրէ Սթիլ, այն ամբաստանութեամբ թէ մեղանչած է պետութեան արտաքին ապահովութեան դէմ, գաղտնի գրութիւն մը արտատպելով Յունիս 15ին :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ մտահոգութիւն կը տիրէ հարաւային Մարոքի մասին, ուր շաբաթ օր առեւանգուած էր Ֆրանսայի հարկապետ մը : Թազայի շրջանին մէջ ալ առեւանգուած են 14 բնիկներ :

Քապիլի եւ Կոստանդինի շրջաններուն ապստամբական խումբերը կը փորձեն համախմբուիլ հարաւային Ալժերիոյ լեռներուն մէջ :

× Նախարարական Խորհուրդը առջի օր հինգ ժամ զբաղեցաւ Ալժերիոյ վերաբերեալ խնդիրներով, թէ զինուորական եւ թէ վարչական : Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, առաջարկեց աւելցնել ոստիկանական ուժերը քաղաքներու մէջ : Վերջնապէս ընդունուեցաւ հողագործական բարենորոգման ծրագիրը :

ԹՈՒՆՈՒԶ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՔԱՇԵԼ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ

Թունուզի վարչապետը, Պուրկիպա, որ Փարիզ կը գտնուի, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ ֆրանսական զօրքը պէտք է քաշուի, երբ Թունուզ ի վիճակի ըլլայ ստանձնելու իր պաշտպանութիւնը : Այս յայտարարութիւնը պատասխան մը կը համարուի արտաքին նախարար Փինոյի, որ երեքշաբթի օր բացատրած էր ծերակոյտին առջեւ թէ կարելի չէ քաշել Թունուզի եւ Մարոքի ֆրանսական ուժերը : Ծիշդ այս միջոցին բանակցութիւններ կը կատարուին Թունուզի մասին եւ այս խնդիրն ալ պիտի քննուի :

Ֆրանսա 45.000 զինուոր ունի Թունուզի մէջ եւ անհրաժեշտ կը գտնէ պահել զանոնք, պաշտպանելու համար Պիզերթայի ռազմագիտական խարիսխը եւ կարաւանի ճամբաները որոնց շնորհիւ զէնքի մաքսանենգութիւն կը կատարուի դէպի Ալժերիա :

Պ. Փինօ Պուրկիպայի հետ խօսակցելէ ետք, բացատրեց լրագրողներու թէ մասնաւորապէս ծանրացած է երկու կէտերու վրայ. — Առաջին՝ Ալժերիա պատերազմի մէջ ըլլալով, Ֆրանսա պարտաւոր է պաշտպանել իր քաղաքացիներուն կեանքը Թունուզի մէջ : Եթէ նոյն իսկ կատարեալ անդորրութիւն տիրէ Թունուզի մէջ, Ֆրանսա պարտաւոր է կատարեալ երաշխիքներ ապահովել : Երկրորդ՝ կայ ռազմագիտական պաշտպանութեան խնդիրը, որ կը շահագրգռէ ոչ միայն Ֆրանսան եւ Թունուզը, այլեւ ուրիշ երկիրներ :

Մարոքի հետ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին այս միջոցին : Ֆրանսայի եւ Մարոքի ելմտական նախարարները կը քննեն փոխառութեան խնդիր մը : Մարոք 35 միլիառ ֆրանքի կը կարօտի, ներմուծքը կարգի դնելու եւ շահարկումներ կատարելու համար :

Ծերակոյտին առջեւ զեկուցում տուած ատեն, Պ. Փինօ քննադատութեանց ենթարկուեցաւ : Կարգ մը ծերակուտականներ ըսին թէ ֆրանսական դիւանագիտութիւնն է պատասխանատուն Մարոքի և Թունուզի կորուստին : Նախարարը իր պատասխանին մէջ շեշտեց թէ ֆրանսական զօրքը քաշելու խնդիր չկայ, ոչ Մարոքէն, ոչ ալ Թունուզէն : «Ֆրանսական բանակը այնտեղ պիտի մնայ պաշտպանելու համար Ալժերիոյ սահմանը, ինչ որ առժամեայ պարտականութիւն մըն է, ինչպէս եւ ապահովելու համար Հիւս. Ափրիկէի հաւաքական պաշտպանութիւնը որ տեւական պարտականութիւն մըն է» :

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

«Յուսաբեր»ի Յունիս 25 թուակիր թերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ողբացեալ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի վերջին ժամերու մասին. —

Շաբաթ գիշեր, սովորականէն քիչ մը աւելի կանուխ, ժամը 8·30ի ատենները, մեր ողբացեալ ընկերը կը բարձրանայ «Յուսաբեր»ի դալար – տանիքը, ուրախ տրամադրութեամբ :

Հոն պահ մը խօսելէ ետք ընկերներու եւ բարեկամներու հետ, նոյն ուրախ տրամադրութեամբ կը քաշուի իր յարկաբաժինը :

Գիշերը չի կրնար քնանալ սակայն :

Առաւօտեան ժամը հինգի մօտ յանկարծ անհանգիստ կը զգայ ինքզինք : Հեռախօսով լուր կը տրուի ընկ. Մաճառեանի, որ բժիշկի մը ընկերակցութեամբ կուգայ նախնական դարմանումի համար :

Տեսնելով սակայն, որ վիճակը ծանր է, անմիջապէս փոխադրել կուտայ Յունական հիւանդանոց, Հանր. Խնամատարութեան հանգստաւէտ ինքնաշարժով եւ Խնամատարութեան կամաւորներուն հսկողութեան տակ :

Հիւանդանոցին մէջ, մինչեւ վերջին պահը գիտակցութիւնը վրան էր, եւ բժիշկները յոյս ունէին փրկելու իր կեանքը : Բայց իր վիճակը հետզհետէ եւ արագօրէն կը վատթարանար : Ի վերջոյ պատահեցաւ աղէտը :

Կէսօրին, 1956 Յունիս 24, այլեւս դադրած էր ապրելէ մեր սիրելի, անփոխարինելի, անմոռանալի ընկերը :

Ոչ ոք կը սպասէր իր մահուան, ոչինչ նախատեսել կուտար այս ապաժամ վախճանը :

Դաժան ճակատագիրը չխնայեց իրեն : Իր կողմը, առոյգ ու առողջ, չկրցաւ դիմանալ հիւանդութեան այս երկրորդ հարուածին :

Առաջին հարուածը պատահած էր Դրոյի մահուան օրերուն : Իր մտերիմ ու անմոռանալի ընկերոջ մահը խորապէս ընկճած էր զինք : Այդ օրերուն փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, տեւական ու հոգատու դարմանումի տակ : Ատեն մը մնաց նաեւ Հելուան, կազդուրուելու համար :

Երբ վերադարձաւ, քիչ մը նիհարցած, բայց նոյն կորովի Վահանն էր, միշտ աշխատանքի վրայ, գրեթէ անբաժան իր գրասեղանէն : Օրուան մէջ կ'աշխատէր 16 ժամ, թերեւս աւելի : Յոգնիլ չէր գիտեր : Հանգիստ չունէր : Վերջին օրերուն նաեւ քուն չունէր : Կը պատահէր որ գիշերները լուսցնէր, առանց իսկ վայրկեան մը աչք գոցելու :

Կրնանք անվարան ըսել, թէ իր մահը հետեւանք էր գերյոգնութեան, յարատեւ ու չարաչար աշխատանքի : Հանրային եւ ազգային հոգեր աւելի ծանրացուցին իր վիճակը, գրեթէ սպառեցին իր ջիղերը : Սակայն չէր դանդաղեր. անտրտունջ կը տանէր ամէն աշխատանք ու հոգ : Դառնութեան ու դժգոհութեան բառ չէր լըսուեր իր բերնէն : Չէր իսկ մտածեր հանգիստ ընելու կամ ամառանոց երթալու մասին :

Չարաչար ու հեւասպառ աշխատանքի զոհ... Այս եզրակացութեան կը յանգինք հիմա, բայց հիմա միայն, երբ ամէն ինչ վերջացած է արդէն, երբ այլեւս դադրած է բաբախելէ մեծ սիրտը մեր անփոխարինելի ընկերոջ, որ լուռ կը մըխար իր ժողովուրդի ցաւով ու տառապանքով :

Դրոյի մահը սկիզբը եղաւ իր չիջումին : Դեռ մոռցած չէր նաեւ սուգը Համոյին, Նիկոլին, Ռուբէնին եւ Շանթին : Մասնաւորաբար [illegible] բեկուած բան մը կար իր մէջ. կ'ապրէր «երբեւ պարտականութիւն» :

« Ողջակէզ սարսափելի է, — կ'ըսէր մեզի, երբ Դրոյի մահուան լուրը ստացաւ, — բու դարձած նստել եմ՝ բոլոր ընկերներիս թաղելու համար. սակայն երբեք, երբեք չգիտէի, թէ այս թաղումն էլ ես պիտի կատարեմ » :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ — ԿԱՊԵՐԸ ԹՈՒԼՑԱ՞Ծ ԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒ

Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Տենիս, վերջերս քննադատական գրութիւն մը հրատարակած էր Խրուշչեւի յայտնութեանց մասին որոնց ամփոփումը կը կարդաք ամէն օր : Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», տպեց այդ գրութիւնը, ինչ որ աննախընթաց դէպք մը կը համարուի : Այս առթիւ թերթը առաջին անգամ կը յիշէր Սթա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ. — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն եւ բոլոր ընկերները կուգան խոնարհիլ «Յուսաբեր»ի խմբագրապետ ու հմուտ գործիչ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի դերեզմանին առջեւ : Ցաւակցութիւններ ընկերուհի Հերմինէյի, ընկ. Բեգլարի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

***

ՊՈՐՏՕ. — Խորին ցաւով կ'ողբանք դառնաղէտ կորուստը մեծ տեսաբան եւ վեթերան ընկերոջ Վահան Նաւասարդեանի : Մեր վշտակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն : Մուրատ խումբ

***

ԱՎԻՆԵՕՆ. — Հ. Յ. Դ. Ավինեոնի Մուրատ խումբը անհուն կսկիծով կ'ողբայ կորուստը անզուգական ընկ. Վ. Նաւասարդեանի, եւ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏԵՂԱՊԱՀԸ ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ ՄԷՋ

«Յուսաբեր» անձնական նամակէ մը կը տեղեկանայ թէ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Տ. Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Յունիս տասնին Կալկաթա ժամանած է : Իրեն կ'ընկերանայ Շահէ վրդ. Աճէմեան :

Նամակագիրը կ'աւելցնէ, թէ Տեղապահին այցելութիւնը կապ ունի մասնաւոր կտակի մը հետ, որ կատարուած է ի նպաստ Երուսաղէմի վանքին :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

Պ. Ա. Խոնդկարեան կը տեղեկացնէ Համազգայինի Փարիզի մասնաճիւղին, թէ Տիկին Նինա Զաւրեան Համազգային ճեմարանին նուիրած է իր ողբացեալ ամուսինին՝ Յ. Զաւրեանի մատենադարանը :

Հ. Մ. Ը. Մ.

Աւելի քան քառասուն տարուան փայլուն պատմութիւն մը ունի այս կենսունակ Միութիւնը, որ ծնունդ առած է Պոլսոյ մէջ, եւ անմիջապէս ծաւալած՝ հայ երիտասարդութեան լայն խաւերէն ներս: Շատ չանցած, շնորհիւ նուիրուած առաջնորդներու, Միութիւնը դարձած է հզօր կազմակերպութիւն մը, առանց խտրութեան իր մէջ առնելով երիտասարդ հոծ զանգուածներ, ոչ միայն անոնց մարմինը մարզելու եւ զարգացնելու առաջադրութեամբ, այլեւ միտքն ու հոգին: Դնդերները ամրացնելու համար, անշուշտ, այլ նաեւ միտքը մշակելու երիտասարդութեան, անոր կամքը զօրացնելու, բարոյականը, նկարագիրը կերտելու համար:

Հին, հեղէն դարերէն մնացած նշանախօսք մը կայ, — Առողջ միտք, առողջ մարմնի մէջ: Այս նշանախօսքը կը պահէ մինչ իր հմայքը եւ պիտի պահէ, ապահովաբար, դարերով: Հ. Մ. Ը. Մ.ը հաւատարիմ մնալով հանդերձ հին բանաձեւումին, ընտրած է իր նշանաբանը, — Բարձրացի՛ր, բարձրացուր: Այս նշանաբանն է որ աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր կը հնչէ հայ երիտասարդութեան սրտին մէջ եւ իրեն կը կանչէ դեռահաս անդամները անոր, բազմակողմանի կերպով մարզելու եւ դաստիարակելու համար զանոնք: Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութիւնը յաջողած է ստեղծել մթնոլորտ մը, ընկերական ու գաղափարական շրջանակ մը, ուր երիտասարդութիւնը կուգայ իր երիտասարդական տարիները անցընելու աւելի հաճելի կերպով, կուգայ ապրելու ընկերական ոգիով, տոգորուելով բարձրագոյն ու ազնիւ գաղափարներով, հեռու՝ առօրեայ կեանքին փոշիէն, փողոցներու ցեխէն, վաւաշոտ հաճոյքներէն: Ծառայութեան ոգին է որ կը սաւառնի Կազմակերպութեան ու անոր հազարաւոր անդամներուն վրայ, ծառայութիւն՝ ընկերոջ, անօգնականին, համայնքին ու ազգին, առանց խտրական ոգիի, անշահախնդրութեամբ եւ գիտակցական պարտաճանաչութեամբ:

Թողունք անցեալը, յիշելու համար միայն վերջին 30ամեակը, Սփիւռքի մէջ, ուր Հ. Մ. Ը. Մ.ը բարիք ու փրկութիւն եղաւ տարահալած հայութեան զաւակներուն համար, տղոց, ու աղջիկներու, մանուկ, պատանի կամ երիտասարդ, որո՛նք ծրագրուած աշխատանքով, եւ իմաստուն ու գաղափարական առաջնորդներու ղեկավարութեամբ, մարզեցին իրենց չարչրկուած մարմինը, մշակեցին միտքը եւ կերտեցին իրենց նկարագիրը, ազգային մթնոլորտի մէջ:

Մասնաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ, Լիբանան ու Սուրիա, Միութիւնը մէկէ աւելի ճիւղաւորումներով դէպի Պաղեստին, Եգիպտոս ու Յունաստան, քանի մը հազարի հասնող հայ երիտասարդութիւն համախմբած է իր դրօշին տակ, վարժեցնելով իր դեռահաս ու աշխոյժ զինուորեալները կարգապահութեան, ընկերային կեանքի, մարդկային ու ազգային ազնիւ գործերու եւ ծառայութիւններու:

Կա՞յ աւելի օգտակար ու կրթիչ կազմակերպութիւն մը, որ կը շարունակէ դպրոցին ու ընտանիքին դաստիարակչական գործը, կը լրացնէ պակասները, կը սրբագրէ թերիները, ներդաշնակելով ֆիզիքական մարմինը հոգիին հետ, տալով երիտասարդութեան ազգային շունչ ու փոխադարձ օգնութեան բարձրագոյն ըմբռնումը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր խաղերով, մրցումներով եւ տարեկան Ողիմպիականներով ոչ միայն ստեղծած է համազգային ոգեւորութիւն, ոչ միայն երիտասարդութիւնը լծած է բարձրագոյն գաղափարներու եւ գործերու, այլեւ հայ ընտանիքները հետաքրքրած է եւ իր հետ բարձրացուցած զանոնք գիտակցութեան:

Իր պարկեշտութեամբ, ուղղամտութեամբ ու նկարագրի բարձրութեամբ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր ապրած երկիրներուն մէջ, Լիբանանէն Սուրիա, Պաղեստինէն Յունաստան, բարձրացուցած է իր վարկը, օտար ժողովուրդներու եւ պետութիւններու համակրանքը շահելով եւ սիրելի դարձնելով հայ երիտասարդութեան հետ նաեւ հայ ժողովուրդը:

Այս պանծալի կազմակերպութիւնը Միջին Արեւելքի հայութեան փառքերէն է, որովհետեւ ան վերջին երեք տասնամեակներուն յատկապէս, հաւատարիմ մնացած է իր նշանախօսքերուն. տարուէ տարի աճած է ու բարձրացած, իր հետ բարձրացնելով նաեւ հայ երիտասարդութիւնն ու հայ ժողովուրդը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ հայ ժողովուրդի վարկն է, անոր ամէնէն հզօր ու գաղափարական արտայայտութիւնը, անոր վեհանձնութեան ոգիին ցոլքը: Ահա թէ ինչու Լիբանանի եւ Սուրիոյ ու այլ կառավարութիւններն իսկ կը գուրգուրան անոր վրայ եւ կը քաջալերեն զայն, անոր զարգացման մէջ տեսնելով իրենց հայ քաղաքացիներուն զարգացումը:

Ամերիկահայութիւնը չունի Հ. Մ. Ը. Մ., իբրեւ կազմակերպութիւն, սակայն ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ, նախկին անդամներ, որոնք բարձր կը պահեն իրենց ու մեր սիրելի կազմակերպութեան անունը:

Ունինք հոս երիտասարդական ու մարզական կազմակերպութիւններ, ինչպէս Հ. Ե. Դաշնակցութիւնը, որ իր բազմաթիւ Ուխտերով, նոյն գաղափարներուն նուիրուած է:

Սակայն, ինչպէս շատ մը այլ ազգային կազմակերպութիւններ՝ Միջին Արեւելքի մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ կարօտ է լայն օգնութեան: Ամերիկահայութիւնը, այս գետնին վրայ, կրնայ օգտակար ըլլալ, մեծ չափով: Ամերիկահայութիւնը կ'օգնէ Միջին Արեւելքի հայ դպրոցներուն, եկեղեցիներուն ու մշակութային հաստատութիւններուն:

Ինչո՞ւ իր օժանդակութիւնը չհասցնէ նաեւ այսքան կարեւոր ու փառաւոր կազմակերպութեան մը, որ հայ երիտասարդութեան փրկութեան լաստն է, ազգապահպանման ամրակուռ պատնէշը եւ ազգային շունչի ու ոգիի յորդ շատրուան մը:

Մեքսիկոյի մէջ կազմուած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի օգնող Մարմին մը, որ կ'աջակցի պարբերաբար եւ նլրայրական օժանդակութիւն կը հասցնէ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք ունի իր հազարաւոր անդամներուն համար մարզարան - դաշտերու, մարզական գործիքներու եւ գզեստներու, ողիմպիական խաղերու կազմակերպման հետ կապուած նիւթական միջոցներու: Չենք կրնար անտարբեր մնալ, ու եղբայրական, քաջալերական ձեռք չերկարել այս հրաշալի ստեղծագործ կազմակերպութեան, որ հայ երիտասարդութիւնը կը պահէ ու կը պաշտպանէ:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԺԵ. — ՍԹԱԼԻՆ ԻՐ ԱՆՍԱՀՄԱՆ ՓԱՌԱՄՈԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏՈՒԵՐԻ ՄԷՋ ԿԸ ՁԳԷՐ ԼԵՆԻՆԸ

1938ին լոյս տեսաւ «Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը գրուած ընկեր Սթալինի կողմէ եւ ենթարկուած Կեդր. Կոմիտէի հաւանութեան»: Կարելի՞ է այլեւս որեւէ բան աւելցնել (Շարժում սրահին մէջ):

Ինչպէս կը տեսնէք, զարմանալի ձեւափոխութեամբ մը խմբակի մը գործը վերածուած էր Սթալինի կողմէ գրուած գիրքի մը: Աւելորդ է ըսել թէ ինչպէ՛ս եւ ինչո՛ւ կատարուեցաւ այս ձեւափոխութիւնը:

Այս առթիւ հարցում մը կուգայ միտքս, եթէ Սթալին հեղինակն է այս գիրքին, հապա ինչու պէտք զգաց այնքան խնկարկել Սթալինի անձը եւ «Սթալինի հանճար»ի գործի մը վերածել մեր համայնավար կուսակցութեան փառահեղ պատմութեան դարաշրջանը Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ետք:

Այս գիրքը պատշաճօրէն կը ցոլացնէ կուսակցութեան ճիգերը երկրին դէպի ընկերվարութիւն յառաջացման մէջ, ընկերվարական ընկերութեան կառուցման մէջ, երկրին ճարտարարուեստական եւ հաւաքական դառնալուն մէջ, ինչպէս եւ կուսակցութեան ձեռք առած միջոցները թէ ան հետեւած է առանց շեղելու Լենինի ուղեգիծէն: Այս գիրքը կը խօսի գլխաւորաբար Սթալինի մասին, իր ճառերուն, իր յարաբերութեանց մէջ: Ամէն բան, առանց ամենադոյզն բացառութեան կապ ունի անոր անուան հետ:

Եւ երբ Սթալին կը հաստատէ թէ ինքն իսկ գրած է «Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը» մարդիկ կը զարմանան: Մարքսեան - Լենինեան մը կրնա՞յ գրել այդպէս, գովքեր հիւսելով իր մասին:

Եւ կամ քննենք Սթալինեան մրցանակի հարցը (Շարժում սրահին մէջ): Ցարերըն անգամ իրենց անունով մրցանակներ չէին ստեղծած:

Սթալին իբրեւ լաւագոյնը նշանակած էր Խ. Միութեան ազգային այն երգի բնագիրը, որ բառ մը չէր պարունակեր համայնավար կուսակցութեան մասին, բայց հետեւեալ աննախընթաց գովքը կայ Սթալինի մասին. —

« Սթալին մեզ դաստիարակեց ժողովուրդի հաւատարմութեան ոգիով

«Ան մեզ ներշնչեց մեր հոյակապ աշխատանքին իրագործման մէջ եւ մեր գործերում մէջ»:

Ազգային երգի այս տողերուն մէջ ըՍթալինի կը վերագրուի լենինեան կուսակցութեան ամբողջ գործունէութիւնը դաստիարակութեան, ղեկավարութեան եւ ներշնչումին մէջ: Ասիկա պարզապէս շեղում մըն է մարքսեան - լենինեան գծէն: Նուաստացում մը եւ ստորադասում մը կուսակցութեան դերի մասին: Աւելցնենք թէ Կեդր. Կոմիտէի նախագահութիւնը արդէն որոշում մը քուէարկած է ազգային երգի նոր բնագրի մը կազմութեան համար, ուր պիտի արտացոլայ ժողովուրդին եւ կուսակցութեան դերը:

Գաղտնի՞ էր Սթալինէն որ բազմաթիւ քաղաքներ եւ ձեռնարկներ իր անունը առին, իմէ գաղտնի՞ էր որ ամբողջ երկրին մէջ իր արձանները բարձրացան — այս «կոթողները ողջ մէկուն համար»: Փաստ է որ Սթալին ինքն իսկ ստորագրած էր 1951 Յուլիս 2ին Խ. Միութեան նախարարաց խորհուրդին մէկ որոշումը, որով Վոլկա-Դոն ջրանցքին վրայ պիտի շինուէր Սթալինի պատկառելի կոթողը: Նոյն տարուան Սեպտեմբեր չորսին, հրամանագիր կը հրատարակէր ուր կ'արտօնէր երեսուներեք թոն պղինձ յատկացնել այդ մեծղի յիշատակարանը շինելու համար: Ով որ այցելած է Սթալինկրատ, անտարակոյս տեսած է այս հսկայական արձանը եւ այնպիսի վայրի մը մէջ, ուր դրեթէ ոչ ոք կ'այցելէ:

Շատ մեծ գումարներ ծախսուեցան ատոր շինութեան համար, երբ այդ շրջանի ժողովուրդը խեղճուկրակ հիւղակներու մէջ կ'ապրէր: Դուք դատեցէք, Սթալին իրաւունք ունէ՞ր, երբ իր կենսագրութեան մէջ կը գրէր թէ «...ինքն իրեն չէր թոյլատրեր ... նոյնիսկ ամենադոյզն նշանը ինքնահաճութեան, հպարտութեան եւ ինքնափառաբանութեան»:

Նոյնպէս Սթալին ապացոյցը տուած էր իր յարգանքի պակասին հանդէպ Լենինի: Դիպուածի արդիւնք չէ անշուշտ որ, թէեւ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր որոշում տրուած էր Սովետներու պալատ մը շինել իբրեւ յիշատակարան Վլատիմիր Իլիչի, այս պալատը երբեք չշինուեցաւ, կառուցումը միշտ ալ յետաձգուեցաւ եւ ծրագիրը մէկդի դրուեցաւ:

Չենք կրնար չյիշել 1925 Օգոստոս 14ի խորհրդային կառավարութեան որոշումը Լենինեան մրցանակի մը ստեղծման մասին: Այս որոշումը հրատարակուեցաւ մամուլին մէջ, սակայն ցարդ Լենինի անունով մրցանակ գոյութիւն չունի: Այս ալ պէտք է սրբագրուի:

Սթալինի ողջութեան, շնորհիւ այն մեթոտներուն, զորս յիշեցի, եւ Սթալինի «Համառօտ կենսագրութիւն» գրքին հատուածներուն զորս կարդացի ձեզի, կը տեսնուի որ իբրեւ թէ Լենին միայն երկրորդական դեր մը կատարած էր, նոյնիսկ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան մէջ: Բազմաթիւ շարժանկարներու, ինչպէս եւ գրական գործերու մէջ Լենինի անձնաւորութիւնը ներկայացուած էր սխալ եւ անարժէք:

Սթալին շատ կը սիրէր դիտել «Անմո -

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՋԱՄԲԱՐԸ

Դրսում կարկուտ էր գալիս, սարը աշխարհ իրար էր խառնել: Հայրս թրջուած ու մսած տուն մտաւ եւ փափախը թափ տալով նետեց բուխարու առաջ: Նրա շուխայի փէշում ինչ որ բան շարժուեց, ու թոյլ նուազ լսուեց: Ես նրա փէշի տակից մի փոքր շան ձագ հանեցի ու հրճուանքով բացագանչեցի.

— Վահ, Ջամբար ջան, էս ի՛նչ օրն ես ընկել:

Իսկապէս խղճալի վիճակում էր դեռ կոյր այդ ձագը: Թրջուած, ոտները ցեխոտ, դունչը սառած՝ նւում էր ու ողջ մարմնով դողդողում: Թէժ բուխարու առաջ տաքացրի նրան, մազերը չորացի՝ դդումս հանդստացաւ ու քնեց: Երբ զարթնեց, գնչիկը մօտեցրեց ձեռքիս ու ծծել սկսեց. խեղճը քաղցած էր: Ձեռքս խօթեցի կաթի ամանի մէջ ու մատիս ծայրը բերանը դրի. սկսեց զառան նման ծծել: Ծծեց, ծծեց, կշտացաւ, փոքրիկ տկճոր դառաւ ու ծուլուծս քնեց:

Ես դարձայ փոքրիկ Ջամբարի խնամակալը եւ սրտով կապուեցի որբ ու անօգնական այդ արարածի հետ:

Երբ քիչ մեծացաւ, հանդից տուն գալիս ինձ դիմաւորում էր գիւղից դուրս, փաթաթւում ոտներիս ու բերկրանքից թաւալ տալիս:

Ժամանակ անցաւ: Մեր Ջամբարը մեծացաւ, սիրունացաւ: Զարմանալի ուրախ ու չարաճճի կենդանի էր դա: Ամառը ես սարում հորթեր էի արածացնում, եւ Ջամբարը միշտ ինձ հետ էր թէ անձրեւին, թէ մառախուղին, թէ ուրախութեան եւ թէ ձախորդութեան պահին:

Գիժ բնութիւն ունեն մեր Ղազախի լեռները: Պայծառ կէսօրին մէկ էլ տեսար երկինքը մթնեց, փոթորիկը վրանները պոկեց, անտառնները գլուխները կորցրած ծառերը թափուեցին: Այդպիսի ձախորդ օրերին Ջամբարն ինձ հետ հորթերը հաւաքում էր Արջաքարի մեծ այրը: Մենք թրջուած ու մրսած՝ իրարու հետ կուչ էինք գալիս քարանձաւում, իրար հպւում ու ահով նայում դրսում փայլատակող կայծակներին:

Իսկ արեւ ու անուշ օրերին վազվզում էինք կանաչ ուրթերում, կռիւ էինք բռնում իրար հետ, իրար գգւում, «քոլոլ» անում, մեր բերկրանքին չափ չկար:

***

Ջամբարը մեծ շուն դարձաւ: Զարմանալի խղճով ու բարեսիրտ կենդանի էր նա: Այդ ահագին գայլախեղդը առանձին քնքշութեամբ էր վարւում երեխաների, գառների ու այլ խեղճ արարածների հետ: Բայց աւազակին ձիուց վար կը բերէր, գողին կը պատառոտէր, հրացանաւոր մարդու վրայ վագրի նման կը յարձակուէր: Առիւծի սիրտ եւ գթառատ մօր քնքշութիւն ունէր մեր Ջամբարը:

Ջահեր բերեց մեր Ջամբարը եւ սիրեց նրանց: Ու ձագեր բերելուց յետոյ էլ աւելի բարի դարձաւ փոքր արարածների նկատմամբ:

Գարուն էր, ոչխարների ծինն սկսուել էր: Ջամբարն արթուն հսկում էր նոր ծնուած գառներին, իսկ եթէ մեր աչքից հեռու ոչխար էր ծնում, իսկոյն գալիս էր իմաց տալու, որ օգնութեան գնանք: Մի երեկոյ էլ, երբ ոչխարի հօտը տուն էինք տանում, Ջամբարը չերեւաց:

— Երեւի չհամբերեց, ձագերի համար տուն փախաւ, եզրակացրեց ընկերս:

Գիւղ գնացինք, բայց Ջամբարն այնտեղ էլ չէր: Նրա ձագերը կալանչ - կալանչով ոտներից փաթթուեցին. խեղճերը քաղցած էին, կարօտել էին իրենց մօրը: Նրանց կաթ տուի, կշտացրի, ձայները կարեցին: Բայց ուր մնաց Ջամբարը: Հաշուեցինք, ոչխարներից մէկն էլ էր պակասում: Ջոմբախս վերցրի, որ սար բարձրանամ, բայց մայրս չթողեց. ակնակիր ու մռայլ գիշեր էր, հեւում ամպերն էին որոտում, կայծակը մերթ ընդ մերթ ծւատում էր խաւարը: Քիչ յետոյ սկսուեց փոթորիկը: Ողջ գիշերը մեր գիւղի մօտի անտառը հեծեծում էր:

Յաջորդ օրը պայծառ էր ու արեւոտ: Ոչխարի հօտը նախորդ օրուայ տեղերը տարանք, նայեցինք նոր տերեւակալող թփուտները, եւ այսպիսի սրտաշարժ մի տեսարան բացուեց մեր առաջ. կորած ոչխարը նստած՝ հանգիստ որոճում է, նրա կողքին մեկնուած էր մեր Ջամբարը: Նա մեզ վաղուց էր նկատել, բայց տեղից վեր չէր կենում, միայն պոչը բարեկամաբար շարժում էր. նրա աչքերում ուրախութեան փայլ կար: Առաջ գնացինք, եւ գաղտնիքը բացուեց:

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

տանալ տարին 1919», շարժանկարը'ը Սթալին կը նշմարուէր զրահապատ կառքի սանդխամատին վրայ, որ խրելով կը խորտակէր թշնամին։ Կլիմ Եփրեմովիչ (Վորոշիլով), մեր սելի բարեկամը, թող պտոյտ պէտք կլածաջութիւնը եւ գրէ ճշմարտութիւնը Սալինի մասին, ի վերջոյ ան գիտէ թէ ինչպէս կռուեցաւ Սթալին։ Դժուար պիտի ըլլայ Վորոշիլովի համար ձեռնրկել այս աշխատանքին։ Սակայն լաւ պիտի ըլլար որ կատարէր, ամէն ոք գոհ պիտի մնար, թէ ժողովուրդը եւ թէ կուսակցութիւնը։ Մինչեւ անգամ իր թոռները նորհակալ պիտի մնան (Երկարատեւ ծափ)։

Խօսելով Հոկտեմբերի յեղափոխութեան դէպքերուն մասին ինչպէս նաեւ քաղաքացիական պատերազմին, մարդիկ այ տպաւորութեան տակ կը մնան թէ Սթալին միշտ գլխաւոր դերը կատարած էր, որեւէ թէ միշտ եւ ամէն տեղ Սթալինն էր կը թելադրէր Լենինի իր ընելիքը նաեւ թէ ինչպէս պէտք էր ընէր։ Իսկ ասիկա կը նըսեմացնէ զրպարտել Լենինը (Երկարատեւ ծափեր)։

Պիտի չմեղանչեմ հաւանօրէն ճշմարտութեան դէմ, երբ ըսեմ թէ ներկայ անձնաւորութեանց 99 առ հարիւր շատ քիչ անգամ լսած էր Սթալինի մասին, եւ շատ քիչ բան գիտէր նախքան 194 թուականը, այն ատեն երբ ամէն մէրդ կը ճանչնար Լենինը, կուսակցութիւնը, ազգը, մանուկէն մինչեւ ճերմակ յօրուքով ծերունին, բոլորը կը ճանչնային զայն։

Բոլոր այս բաները պէտք է յորպէս գիտնալ, որպէսզի պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ գեղարուեստը պատշաճօրէն ցոլացնեն Լենինի դերը եւ մեր համայնավար կուսակցութեան եւ խորհրդային ժողովուրդին, սեղծագործ ժողովուրդին հոյակապ իրագործումները։ (Ծափեր)։

Ընկերներ, անհատի պաշտամունքը մեզ տարձնորդեց սխալ սկզբունքներու թէ՛ տնտեսական գործունէութեան եւ թէ կուսակցական աշխատանքներու մէջ։

Պէտք չէ մոռնալ որ ամէն մարզի մէջ բազմաթիւ ղեկավարներու ձեռքակալու-թեամբ, ընկերները սկսան տեսակ մը վարանումով աշխատիլ, տառապանք խո-հեմ էին եւ կը վախնային ամէն բանէ որ նոր էր։ Անոնք կը վախնային իրենց շուքէն եւ սկսած էին նուազ նախաձեռնութիւն ցոյց տալ աշխատանքի մէջ։

Օրինակի համար, առէք կուսակցութեան կամ Խորհուրդներու որոշումները։ Ատոնք կը պատրաստուէին սովորամոլութեամբ, յաճախ առանց նկատի առնելու իրական կացութիւնը։ Այն աստիճան որ ընկերները, նոյնիսկ անկարեւոր ժողովներու մէջ, կը կարդային իրենց ճառերը։ Ձեւապաշտական վտանգ մը յառաջ եկաւ կուսակցութեան եւ երկրի աշխատանքներուն մէջ եւ ամբողջ մեքենան վերածուեցաւ գրասենեկային աշխատանքի։

(Շար․)

ԿԸ ՔԱՄԵՆ, ՔՈՒՐՁԻ ՊԷՍ ԿԸ ՆԵՏԵՆ

Օսմ․ Պետութեան Մասնաւոր Կազմակերպութեան պետը՝ գնդ․ Հիւսամէտտին որուն յուշերով պիտի զբաղինք առանձին, «Ճիւմհուրիյէթ»ի Յունիս 19 թիւին մէջ կը հրատարակէ անունները այն գաղտնի գործակալներուն, որոնք Ջինադաղարին աշխատած են Ազգ․ Կազմակերպութեան մէջ։

«Օտար գրաւման շրջանին, Իսթանպուլի բոլոր թաղերուն մէջ երբ ազգ․ կազմակերպութիւնը կը հաստատէինք, գրաւման ուժերու գրասենեակներուն եւ պաշտօնատուներուն մէջ յաջողեցանք տեղաւորել մեր ամէնէն ճարպիկ եւ արժէքաւոր ընկերները, որոնք մահն իսկ աչք առած էին ու տեւական վտանգի տակ էին։

Ոչ-իսլամներ ալ կային անոնց մէջ։ Անգլ․ տեղեկատու բաժնին մէջ կար Հայ մը, որ արժէքաւոր տեղեկութիւններ քաղելով մինչեւ Անգարա ղրկած էր, յետոյ ալ իսլամութիւնը ընդունած եւ Նեճաթի անունով աշխատած։

Գաղտնի ոստիկանութեան մէկ գործակալն ալ Էֆթալ պէյն էր, ուրիշ մըն ալ բնիկ պուլկարացի Հայ մըն էր, Բանդիկեան Էֆէնտի։

Հայութենէ մահմեդականութեան դարձած Նեճաթի, այսօր մոռցուած վիճակին հասած է։ Մենք ազգ․ կառավարութեան գրեցինք եւ խնդրեցինք որ իր հայրենասիրական ծառայութեան փոխարէնմասկան մը կապէ իրեն, սակայն կառավարութիւնը նկատի չառաւ։

Գալով Բանդիկեանին, անհման ու անզուգական ծառայութիւններ մատոյց մեզի, Անգլիացիներուն ձեռքը գտնուած բոլոր զինարաններուն, մթերանոցներուն եւ զէնքերուն քանակն ու որակը եւ շոգենաւերով ուր ղրկուիլը մեզի կը հաղորդէր։

Սպայակոյտի նախագահ հանգուցեալ մարաջախտ Ֆէվզի փաշան գնահատագիր մը տուած էր Բանդիկեանին։ Սակայն ափսոս որ այս բոլորը մոռցուեցան։

Յաղթանակէն վերջ Բանդիկեան Էֆէնտի ստիպուած էր Պուլկարիա երթալ ու վերադառնալ։ Ազատ անցագիր ուզեց, սակայն Ազգ․ Ապահովութիւնը չտուաւ եւ երկրէն ներս անոր մուտքն ալ չարտօնեց։ Ասոր վրայ Բանդիկեան խիստ ազդուեցաւ ու սրտի ցաւէն մեռաւ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15․30-ին վաստակաւոր արուեստագիտուհի Օր․ Մարգարիտ Բաբայեան կը ներկայացնէ իր աշակերտները։

Ինչպէս ամէն տարի այս անգամ ալ արուեստասէր հասարակութիւնը առիթը պիտի ունենայ գնահատելու Օր․ Բաբայեանի աշխատանքը։ Մեծ թիւով Հայեր ալ պիտի երեւան բերեն իրենց տաղանդն եւ յառաջդիմութիւնը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՐՕՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Անցեալ Կիրակի Պոմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ Կոմիտէի որոշումով, տեղի ունեցաւ պատարագ եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, ողբացեալ ընկեր Դրօյի յիշատակին։

Եկեղեցին լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Բացի թաղին բնակիչներէն, ներկայ էին նաեւ ընկերներ եւ բարեկամներ Սէն Ժերոմէն, Պուլվար Օտռոյէն, քաղաքէն եւ ուրիշ արուարձաններէ։

Պատարագիչն էր թաղին հովիւը Հոգ․ Հմայեակ քահանայ Համբարձումեան։ Արարողութիւն կատարուեցաւ Դպրաց դասի լրիւ կազմով։

Կը նախագահէր Արտակ վարդապետ Մանուկեան, որ մատչելի լեզուով մը բացատրեց պատերազմի արհաւիրքները, ինչպէս եւ հերոսներու արժանիքները։ Անդրադառնալով հայկական կեանքին, բարձրօրէն գնահատեց մեր ազգային հերոսներու անձնազոհութիւնը, քաջութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը։ Յիշեց թէ այդ արժանաւոր հերոսներէն մէկն ալ ողբացեալ Դրօն էր։

Ներկաները երկիւղածութեամբ լսեցին այս քարոզը, ջերմապէս շնորհաւորելով երիտասարդ վարդապետը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԻՆԵՁՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ Հ․ Յ․ Դ․ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Յունիս 16ին, Պոմոնի Ս․ Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ սարքուած էր գինեձօն մը Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին կողմէ, խումբին վերակազմութեան առթիւ։

Ներկայ էին ծնողներ, բարեկամներ եւ երկսեռ երիտասարդութիւն մը, շուրջ 200 հոգի։

«Յառաջ նահատակ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներէն վերջ խումբին անունով ընկեր Ժ․ Պժեան բացուած յայտարարեց երեկոյթը։ Յետոյ խումբին վարիչը՝ ընկեր Ս․ Սարգիսեան ամփոփ տողերով ներկայացուց ընդհանրապէս Նոր Սերունդի եւ մասնաւորապէս «Քրիստափոր» խումբի կատարած եւ ապագային կատարելիք աշխատանքները։

Տպաւորիչ էր երդումի արարողութիւնը։ Քառասուն երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ բեմին վրայ շարուած, իրենց ձեռքերը Ազգ․ եռագոյնին վրայ ուխտեցին հաւատարիմ մնալ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդ Միութեան եւ «բոլոր ուժերով ծառայել հայութեան ազատագրման դատին»։

Երդումին յաջորդեց գեղարուեստական խիստ խնամուած բաժինը։

Օրուան պատուակալ նախագահ ընկեր Ս․ Թէրզիպաշեան եւ սեղանապետ Պ․ Կ․ Փօլատեան վարեցին երեկոյթը։ Մէջ ընդմէջ արտասանեցին ընկերուհիներ Վ․ Տօլպաշեան, Ա․ Տէր Վարդանեան, Մ․ Իշխանեան, Շ․ Սէրէնկիւլեան, ընկերներ Յ․ Տէր Վարդանեան, եւ Մ․ Գուլումեան։

Երգեցին ընկերուհիներ՝ Մ․ Սոլաքեան, Ա․ Գոճակէօզեան եւ Ա․ Տէր Վարդանեան, իսկ ջութակի վրայ նուագեցին ընկերներ Ա․ Իշխանեան եւ Հ․ Գլըճեան։ Ընկերուհի Մ․ Մարկոսեան դաշնակի վրայ նուագեց մէկ քանի կտոր։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցող բոլոր երիտասարդներն ալ աշխատած էին լրջօրէն կատարել իրենց պարտականութիւնը։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ խօսք առին Պ․ Պ․ Ա․ Թէրզիպաշեան եւ Տօլումեան, ընկերուհի Քիպրիթճեան եւ ընկերներ Յ․ Պալիկեան, Յ․ Պանոսեան, Յ․ Նիկողոսեան, Յ․ Գուլումեան, Վ․ Տէր Վարդանեան, Լ․ Գլըճեան եւ Ժ․ Միրճեան։

Բոլորն ալ շեշտեցին այն խիստ կարեւոր եւ ազգօգուտ աշխատանքը որ վերապահուած է «Նոր Սերունդ» Միութեան։ Շատեր ըրին թելադրանքներ, ուրիշներ քաջալերեցին Ն․ Ս․ի կատարած գործը։

Այս առթիւ եղան սրտաբուխ նուէրներ։ Երեկոյթը փակուեցաւ երեկոյեան ժամը մէկին խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ։

Ժ․ Մ․

ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀԱՅԿ․ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Սովետական Հայաստան» կը գրէ թէ հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակի առթիւ Մոսկուայի մէջ բազմաթիւ օտար դիւանագէտներ իրենց հիացումը յայտնեցին, ինչպէս Գերմանիոյ, Ինդոնեզիայի, Սիամի ներկայացուցիչները եւ Հնդկաստանի դեսպանին կինը։ Բոլորն ալ ըսին թէ «մեզ վրայ մեծ տպաւորութիւն գործեց հայ արուեստագէտներու ճարտարութիւնը։ Մենք հիացանք անոնց երգին եւ պարին վրայ»։ Իսկ Փաքիստանի ներկայացուցիչը ըսաւ․— «Ինձ մեծ բաւականութիւն պատճառեց հայ արուեստագէտներու համերգը, որ ցոյց կուտայ հայկական արուեստի բարձր մակարդակը»։

Խ․ Միութեան մշակոյթի նախարարը, Ն․ Ս․ Միխայլով․— «Ցուցահանդէսը եղբայրական հայ ժողովուրդի հինաւուրց տասնօրեակի բաղկացուցիչ մասն է եւ բերկրանք կը պատճառէ իր լաւատեսութեամբ, իր սիրով դէպի աշխատանքի մարդը։ Ասիկա վառ եւ խոր, պայծառ եւ ջինջ երգ է մեր Հայրենիքի Խ․ Միութեան թեան երկրի մասին»։

Նկարիչ Ե․ Վ․ Եֆանով․— «Ինձ վրայ ուժեղ տպաւորութիւն գործեց արեւոտ Հայաստանի նկարիչներու ցուցահանդէսը։ Աւագ սերունդի նկարիչներու ստեղծագործութեանց հետ միասին, հիանալի են երիտասարդ նկարիչներու գործերը»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

ՓԱԿԱԳԾԻ ՄԷՋ

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Բնութեան այս տեսակ խիստ, միմեանցից տարբեր եւ միմեանց հակառակ ծայրայեղութիւնները ստեղծեցին նոյնպէս խիստ եւ ծայրայեղ բնաւորութիւններ։ Այս էր պատճառը, որ Հայոց աշխարհի բարքը, վարքը, սովորութիւնները կենցաղավարութեան եղանակը, եւ առհասարակ նրա հասարակական կազմակերպութիւնը՝ իւր բոլոր երեւոյթներով՝ հետեւանք էր երկրի բնական պայմանների։

Գետերը, մեծամեծ լճերը, լեռնային շղթաները՝ իրանց բազմաթիւ ճիւղաւորութեամբ՝ կտրատեցին երկրի մակերեւոյթը, ստեղծելով բազմաթիւ մանր մասնիկներ, որոնց իւրաքանչիւրը ներկայացնում էր մի մի գաւառ, որ բաժանուած էր բնական սահմաններով։

Տրդատի օրերում գաւառների թիւը հասնում էր 620ի։ Իսկ Արշակ Բ․ի օրերում նրանց թիւը հասնում էր մինչեւ 900ի։

Նրանցից իւրաքանչիւրը մի մի իշխանութիւններ էին, որ ապրում էին իրանց տարբեր կեանքով եւ իրանց տարբեր սովորութիւններով, որոնք տարբերւում էին մի գաւառ միւսից իրենց տեղական պայմաններով։

Անշարժութիւնը, հաղորդակցութեան դժուարութիւնը, ինչպէս տեսանք վերեւում, աւելի եւս զարգացնում էին նրանց մէջ տեղական յատկանիշ առանձնութիւնները։ Երկրի անփոփոխ դրութիւնը պահպանում էր անփոփոխ սովորութիւններ։ Դրա հետեւանքը լինում էր կրթութեան եւ յառաջդիմութեան դանդաղկոտութիւնը։ Մի գաւառացին միւս գաւառացու լեզուն չէր հասկանում, թէեւ երկուքն էլ եղբայրներ էին։

Շահերի տարբերութիւնը առաջ էր բերել եւ իշխանութեան տարբերութիւններ։ Ամէն մի գաւառ իր առանձին կառավարութիւնը, իւր օրէնքներն եւ աւանդութիւններն ունէր։

Այդ իշխանութիւնները կոչւում էին նախարարութիւն։

Որքան գաւառներ կային, այնքան եւ նախարարութիւններ կային։ Դարերու ընթացքում, զանազան քաղաքական հանգամանքների պատճառով, նրանց թիւը կամ աւելանում էր, կամ պակասում էր։

Նախարարութիւններու ներկայացուցիչները կոչւում էին նախարար։

Ամէն մի նախարար իւր երկրի բացարձակ տէրն էր։ Նրա իշխանութիւնը ժառանգաբար անցնում էր սերունդից սերունդ։

Նախարարների յարաբերութիւնները դէպի Հայաստանի արքան ստորադասական էր։ Նրանք վճարում էին արքունի գանձարանին մի որոշեալ հարկ, պարտաւորուած էին որոշ թւով զօրք պահել, պատերազմի ժամանակ օգնել թագաւորին, իսկ խաղաղութեան ժամանակ՝ պահպանել տէրութեան սահմանները։ Իւրաքանչիւր նախարար հսկում էր այն սահմանների վրայ, որ մօտ էր իւր իշխանութեան երկրին։

Արտաշէս Բ․ը առաջին եղաւ, որ նախարարութիւնների սահմանները որոշեց, գծերի վրայ քարեայ սիւներից նշաններ դրեց, եւ իւրաքանչիւրի ժառանգութեան չափը արձանագրեց արքունի դիւանագրքի մէջ։ Իսկ Տրդատ մեծը որոշեց նրանց պարտաւորութիւնները երկրի սահմանագլուխները պահպանելու վերաբերութեամբ։

Առ հասարակ Հայաստանի սահմանների մօտ եղած նախարարութիւնները աւելի ընդարձակ եւ աւելի զօրեղ էին քան թէ կենտրոնում կամ, ինչպէս կոչւում էր, միջնաշխարհում գտնուածները։ Սահմանակլխի նախարարներից ոմանք տիրում էին մի քանի գաւառների։

Նախարարական տներից շատերը վայելում էին առանձին արտօնութիւններ՝ թէ կառավարութեան գործերում, եւ թէ թագաւորի արքունիքում։ Օրինակ, թագաւորի երկրորդականը ընտրւում էր Մուրացան նախարարութիւնից, թագաւորի հանդիսաւոր թագադրութեան օրում, թագադիր ասպետը ընտրւում էր Բագրատունեաց նախարարութիւնից, թագաւորի պալատի ներքինապետը ընտրւում էր Մարդպետական նախարարութիւնից, զօրքերի ընդհանուր սպարապետը ընտրւում էր Մամիկոնեան նախարարութիւնից։ Կային այլ նախարարութիւններ եւս, որոնց արտօնական պաշտօններն էին զանազան պալատական ծառայութիւններ։

Ամէն մի նախարարութիւն, առանձին վերառած, մի ամբողջական իշխանութիւն էր։ Իշխում էր տոհմի աւագը, որ կոչւում էր նահապետ կամ տանուտէր։ Իսկ նախարարական տան միւս ժառանգները միայն վայելում էին երկրի հասոյթները՝ կամ թոշակներով եւ կամ հողային բաժերով։ Դարերի ընթացքում՝ իշխանական գերդաստանի անդամների թիւը հետզհետէ բազմանալով, շատ հասկանալի է, որ երկրի հասոյթները անբաւարար կը լինէին գոհացնելու բոլորին։ Այդ դէպքում, խիստ յաճախ էր պատահում, որ նախարարները նոր տիրապետութիւններ էին անում, խլելով իրանց դրացիների հողերը։ Ներքին կռիւը եւ արիւնահեղութիւնը անցնում էր սերունդից սերունդ, որ շատ անգամ պատճառ էր տալիս ամբողջ նախարարական տոհմերի բնաջինջ լինելուն։

ՐԱՖՖԻ

լինի դէմ ուղղուած քննադատութիւննե - րը ։ Թերթը ոչ կը հերքէր ոչ ալ կը հաստատէր Խրուշչեւի տեղեկագրին հրատարակուած պատճէնը, որ լոյս տեսաւ Յունիս 4ին եւ կը նկարագրէր Սթալինի կատարած վայրագութիւնները եւ մաք - րագործումները ։ Տեսնել, որ ցարդ զըր - պարտութիւն կը համարէր Սթալինի դէմ եղած որեւէ ամբաստանութիւն, այժմ փոխած է իր դիրքը եւ Խրուշչեւի յայտ - նութեանց հրատարակութենէն երկու շա - բաթ ետք, Յունիս 18ին քննադատական գրութիւն մը հրատարակեց իր թերթին մէջ, ուր կ'ըսէր ․

— « Աններելի են այս ոճիրները եւ վայրագութիւնները որոնք մթագնեցին Սթալինի դիկտատորութեան վերջին շըր- ջանը ։ Ասկէ զատ, անոնք չեն արդարա - նար ոչ պատմական, ոչ ալ քաղաքական անհրաժեշտութեամբ ։ Ոչինչ կրնայ ար - դարացնել չարչարանքը եւ անպարկեշտ դատավարութիւնները, զանգուածային աքսորները, զրդուիչ եւ հայրենամոլ ա - րարքները, ինչպէս Նուկոսլաւիոյ պարա - գային եւ հրեայ բժիշկներու դէմ սար - քուած հալածանքներու ատեն »։

× Նոյն օրը, Մ․ Նահանգներու արտա- քին նախարարը, Տըլըս, իր լրագրական ասուլիսին մէջ կը բացատրէր թէ «ծան - րապէս վտանգուած է» Խ․ Միութեան լու- ծը միջազգային համայնավարութեան վը- րայ, երբեւ հետեւանք այն ըմբոստացման որ երեւան եկաւ Սթալինի մարմնացու - ցած բիրտ բռնակալութեան դէմ »։

Նախարարին կարծիքով, դժուար թէ վերահաստատուի խորհրդային կարգա - պահութիւնը ուրիշ երկիրներու համայ - նավար կուսակցութեանց վրայ, եթէ ա - զատ աշխարհը մնայ հզօր եւ միացեալ ։ Ուրիշ խօսքով, կայերու թուլացումը եւ ընդհանուր շուարումը մասամբ հետեւանք են Արեւմուտքի վճռական քաղաքականու- թեան ։

ԹՐՔ․ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնէն պաշտօնապէս կը հաստատեն թէ Թուրքիա ծրագիր մը յօրինած է, լու- ծելու համար Կիպրոսի խնդիրը ։ Ծրա - գիրը կը հիմնուի ամերիկեան սահմանա - դրութեան վրայ եւ կը տրամադրէ երկու ժողովներ ընտրել, մէկը՝ ազգ․ ժողով ուր մեծամասնութիւն պիտի վայելեն Յոյները, միւսը՝ ծերակոյտ, որ յոյն եւ թուրք անդամներ պիտի ունենայ հաւա - սար թիւով ։ Այս վերջին ժողովը իր վե - թօն գործադրելով, պիտի կրնայ երաշ - խաւորել հարիւր հազարնոց թուրք փոք - րամասնութեան իրաւունքները եւ շա - հերը ։

Ծրագիրը պաշտօնապէս Անգլիոյ պիտի հաղորդուի յառաջիկայ շաբթու, իբրեւ միջին ճամբայ ։ Թուրքիա այս առթիւ պի- տի յայտնէ թէ չի կրնար ընդունիլ որեւէ ինքնորոշում որ կրնայ կղզին միացնել Յունաստանի ։

× Երեք զինակալներ Նիկոսիոյ Ա - կակի գիւղին սրճարանը խուժելով, հրա - մայեցին քառասուն յաճախորդներուն մէկդի քաշուիլ եւ տեղն ու տեղը սպան - նեցին 32 տարեկան Յոյն մը, «դաւա - ճա՛ն» պոռալով երեսին ։ Յաճախորդները մինչեւ լոյս մնացին գինկին քով, որով - հետեւ ահաբեկիչները պատուիրած էին դուրս չելլել ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ․ ժողովը վերջնապէս վաւերա - ցուց ծերութեան թոշակի յաւելման օրի- նագիծը, 19ի դէմ 327 ձայնով ։ Առանձին քուէարկութեամբ վաւերացուած էին նա- եւ նոր տուրքերը, 140 միլիառ ֆրանք ։

Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեպիլով, թելադրած է Լիբանանի վա - րիչներուն չյարիլ որեւէ զինուորական դաշինքի ։

ՎԱՐՁԱԿԱԼՆԵՐԸ դուրս պիտի չկրնան հանուիլ ամէն տարի Դեկտ․ 1էն Մարտ 15, համաձայն Ազգ․ ժողովին կողմէ քը - ւէարկուած օրէնքի մը ։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համա- գումարը բացուեցաւ երէկ, Լիլ մէջ ։ Օրակարգի գլխաւոր հարցն է Ալժերիոյ տագնապը ։ Շատ մը շրջաններ համաձայն չեն վարչապետին քաղաքականութեան

ՍԱԿԱՐԱՆ (27 Յունիս) — Ձոյլ ոսկի՝ 456·000, նափոլէոն 3300, զուից․ 3130, անգլիական 4090, քսան տոլարնոց 16·400, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1050, տոլար 391, զուից․ 93, պելժ․ 7·80, լիր 0·60, փեզեթա 8·85 ։

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ ի - րիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 ռիւ Տանթոն ։

Կը նախագահէ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱ - ՄՈՒԷԼ, Ս․ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպօնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Այս կիրակի, ժամը 14·30ին, գեղար - ուեստական ցերեկոյթ ։

Բարձր հովանաւորութեամբ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպ․ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Առաջնորդ Փարիզի եւ Հայրապետական Պատուիրակ ։

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական

ՏՕՔԹ․ ԹՐԷՄՕԼԻԷՐԻ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝

Սօնա Սաաթճեանի (Փարիզի երաժշտա- նոցէն), Վիօլէթա Բաբրաի (Չիլիի ժողո- վրդական երգեր, ընկերակցութեամբ կի - թառի), Րաֆֆի պետրոսեանի (դաշնակ), Արտաշէս Գմբէթեանի (արտասանութիւն) Նուրիան Մարգարեանի (արտասանու - թիւն), Մօրիս Աբրահամեանի եւ Սօնա Սվաճեանի (Կովկասեան պար), եւ «Նա - յիրաի» երգչախումբին, ղեկավարու - թեամբ Գէորգ Եանըպէկեանի ։

Մուտք 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք ։

Տոմսերը ապահովել Կարմիր Խաչի փա- րիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն եւ կեդ - րոնէն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսան - ճագի Հայր․ Միութեան ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը Թրուա Լիւք, Ռէսթորան տէ Կրօթ Մօնարի հանրածա - նօթ զովասուն եւ կանաչազարդ պար - տէզը ։

Կը նախագահէ Յ․ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ս․ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում ։ Պուլ ունե - ցողներէն կը խնդրուի միասին բերել ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ ։

Գեղարուեստական բաժնին սիրայօժար կը մասնակցի Պօմոնի Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սե- րունդի «Քրիստափոր» խումբը ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված ։

Մուտքը ազա տէ ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս․ Գ․ Լուս․ Եկեղ․ « Արաքս » երգչախումբի ։ Առաջին ան - գամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ այս կիրա - կի ամբողջ օրը Քարթիէ Պէլ Մէօնիէրի զովասուն եւ գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ ։ Բացման խօսք՝ Տէր Սահակ Քհնյ․ Պապիկեան ։

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին ։ Օթօքար ձրիաբար ։

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ ։ Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի ։

AU BEAU NOYER

185, Bd JEAN JAURES — BOULOGNE - BILLANCOURT

METRO : MARCEL SEMBAT

Salles de séjour	Penderies - literie
Chambres - cosys	Cuisines laquées
Salons-tapisserie	Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ

ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, Bd. Jean Jaurès
Boulogne - Billancourt

Métro MARCEL SEMBAT

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան ճաշանդան

Ընկերութեան պատուոյ անդամներու եւ համակիրներու ի պատիւ ։

Տեղի կ'ունենայ 8 Յուլիս, կիրակի ամ- բողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ ։

Հայկական համադամ կերակուրներ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ ընկերա - կան ջերմ մթնոլորտ ։

Ճաշագին մէկ անձի համար 600 ֆրանք ։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի նախօրօք ապահովել հրաւիրա - գիրները ։

Դիմելով Պ․ Յ․ Հայպողրծեանին,
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78
մինչեւ երկուշաբթի, 2 Յուլիս ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հա- սարակութիւնը ։

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ․ Կ․ Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղին, ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3·30ին, Կղերականնե - րու սրահը, Ռիւ տէ Պաիւթիէ ։

Ճոխ յայտագիր ։ Խմբերգ, արտասա - նութիւն ...

ՃՊՈՒՌՆ ՈՒ ՄՐՋԻՒՆԸ

(Պարախաղ, երկու արար) ։

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԸ (երգախառն թատերա - խաղ, երկու արար) ։

ԼԵՒՈՆԻԿԸ (մանկական թատերախաղ, մէկ արար) ։

Մուտքը ազատ է ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլ․ Օտտոյի թաղականութեան եւ Կապ․ Խաչի մաս - նաճիւղի ։ Այս կիրակի, առաւօտէն մին- չեւ երեկոյ Սէնթ Անտրէի օդասուն պար- տէզին մէջ ։

Կը նախագահէ Տիկ․ Բ․ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Վարիչ՝ Տիկ․ Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հանդէսին բացումը կապոյտ Խաչի քայ- լերգով, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր հայկական տարազով ։

Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկա - յացուի Արմենակ Գրաճեանի ԱՆՏԱՌԻՆ ՀԱՐՍԸ ԵՒ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԸ ։

Բոլոր դերակատարները դպրոցի երկ - սեռ աշակերտներն են ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ․ Յակոբ Հավլուճեան, եւ ազգական- ները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով եւ նուէր - ներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝ ԱՆԳԻՆԷ ՀԱՎԼՈՒՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի համար շատ լաւ ձեւող մը ։ Նախընտրելի է այր մարդ ։ Դիմել՝

PARIS CALIFORNIE
16, Rue St. Cécile - Paris 91

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

•

ՓԻՉ․— Հ․ Յ․ Դ․ Աղբիւր - Սերոբ Մ․ Թնկըրայրեան խումբի ընդհ․ ժո - ղովայ շաբաթ օր ժամը 21ին, սովո - րակն հաւաքատեղին ։ Բոլորին ներկա - յութիւնը պարտաւորիչ ։

ՀՅ․Դ․ ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, ընկեր Ստեփանի բը- նակարան, 45 ռիւ Ռօշէշուար, մէթրօ Բաւէ ։ սրեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․Յ․Դ․Քրիստափորենթակո- միտէի ընդհ․ ժողովի շարունակութիւնը այս չալթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։ յցականները նկատի կ'առնուին ։

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջան - եան սրհը ։ Բոլոր ընկերներու ներկա - յութիւն պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, յուշուած հաւաքատեղին ։ Կարե - ւոր օրկարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Սարգիս Մի - նասեան» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքա - տեղին

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Մի - ութեան Փարիզի շրջանին կողմէ ։

Այս կրակի առաւօտէն մինչեւ երե - կոյ, Շեւիլի անտառին մէջ ։

Սկաուտական խաղեր, առատ ուտելիք եւ խմելիք շատ աժան գիներով, շոգե - կառք Կառ Մոնփառնասէն, իջնել Շաւիլ, առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն, օթօպիւս՝ իջնել Փիւի Սան Վէն (Շաւիլ) ։ Դաշտահանդէսին վայրը շատ մօտ է կա- յարանին ։

ՅԵՏԱՁՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին հանդէսը, ընկեր Վահան Նաւասարդեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմ - նարկութեան 77րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի, պատարագ եւ հոգեհան - գստեան պաշտօն պիտի մատուցուին Հա - յոց եկեղեցիին մէջ, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներ - րուն ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ազգակիցները եւ սանուհիները ։

ՀԱՅԱՄԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·45ին հա- յածէս պատարագ կը մատուցուի

Eglise ST. GEORGES
114, Ave. Simon Bolivar

Կը պատարագէ գերապայծառ ԿԱՐԱՊԵՏ Ծ․ Վ․ ԱՄԱՏՈՒՆԻ ։

Պատարագը ձայնասփիւռէն կը տրուի Փարի - էնթէրի վրայ նոյն ժամուն ։

ՓՈԽԱՆԱԿԵԼԻ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Հիւսիսի արուարձանի մը մէջ, կայա - րանէն չորս վայրկեան, երկու սենեակ, խոհանոց, լաւապօ, շոֆ օ, մաքուր վի - ճակ, մօտ ատենէն երկաթուղին կը դառ - նայ ելեկտրաշարժ ։ Կը փնտռուի նոյնը կամ աւելի մեծ Փարիզի մէջ ։ Դիմել՝

Mme. Adjémian
119, Ave. Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)

ԹԱՐՄԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԳՈՅՆԵՐԸ, ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ ԴԻՄԵՑԷՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

THOMLAC

16bis, Bld. Sébastopol, PARIS (4e) Angle Rue de la Reynie

ԵՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

52, Rue de Chalon, PARIS (12e), 4bis Rue Vaillant Couturier ARGENTEUIL

166, Ave. Aristide Briand, PAVILLON - SOUS - BOIS

3, Rue de la Charronnerie, ST.-DENIS

Մասնաւորաբար ձեր ճաշակին համար պատրաստուած ԸՆՏԻՐ ԻՒՂԱՆԵՐԿԵՐ որ ձեր բնակարանին ներքինը պիտի զարդարեն, իսկ արտաքինը պիտի պահպա - նեն բնութեան սպառնալիքներուն դէմ ՆԱԵՒ ՆՈՐԱՁԱՇԱԿ ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ

LINOLEUM, PLASTIQUE, etc.

Դիւրամատչելի գիներ եւ սիրալիր ընդունելութիւն կը սպասեն ձեզի

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
30
ՅՈՒՆԻՍ
•
SAMEDI
30 JUIN
1956

32ԱԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7617 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3428

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՂ ՄԸՆ ԱԼ ՄԱՐԵՑԱՒ

Բ.

Արտաքնապէս նայելով, Վ. Նաւասարդեան կը նմանէր բաղդատաբար անծանօթ միջավայրի մը մէջ որ կը ներկայանէր բոլորովին տարբեր պահանջներ :

Քաղաքական աշխատանքը շարունակելով հանդերձ, հարկ էր ուրիշ անդաստաններ ալ մշակել :

Մեր ողբացեալ ընկերը շուտ ընտելացաւ նոր կացութեան :

Եւ երբ վերջնապէս կը հաստատուէր Եգիպտոսի մէջ, նոյն եռանդով նուիրուեցաւ հանրային գործունէութեան, այլ մանաւանդ մշակոյթի զարգացման :

Շէն էր գաղութը եւ օժտուած՝ սահմանադրական կարգուսարքով : Բայց կը կարօտէր մասնաւոր աշխատանքի՝ յարմարելու համար նոր պահանջներուն :

Այդ աշխատանքին լծուեցաւ Նաւասարդեան, իբրեւ խմբագիր «Յուսաբեր»ի :

Իր դերը աւելի արդիւնաւորապէս կատարելու համար, պարտք սեպեց խորապէս իւրացնել, նաեւ, արեւմտահայ աշխարհաբարը, որուն վարպետներէն մին կը հանդիսանար :

Թերթը համեստ վիճակ մը ունէր 1922-ին, բաղդատելով այսօրուան հետ : Խեղճուկ խմբագրատուն մը՝ Գահիրէի մէկ անկիւնը, հրատարակչական անտանելի դժուարութիւններով :

Հարկ եղաւ ոգնիլ համաքարար եւ յուսաբեր ճիգերով, խշտեակը դղեակի մը վերածելու համար, շնորհիւ անձնուէր ընկերներու եւ ազգանուէր բարեկամներու առաձեռնութեան եւ յարատեւ գործունէութեան :

Այս աննախընթաց յաջողութեան մէջ լայն բաժին մը ունէր Վ. Նաւասարդեան, իբրեւ մղիչ ուժ :

Նոյն գործօն եւ շինարար դերը կատարած էր աւելի առաջ, 1928 Մայիսին, երբ կը ձեռնարկուէր Համազգային Մշակութային ընկերութեան եւ ճեմարանին բացման, խումբ մը հաւատաւոր ընկերներով (անոնք ալ մեծ մասով հանգուցեալ...) :

Այս հաստատութիւնները դարձան փարոսներ ոչ միայն Եգիպտոսի, այլ ամբողջ Միջին Արեւելքի համար :

Դարձան խանդավառութեան եւ ինքնագործունէութեան վառարաններ, ինչպէս եւ ներշնչումի աղբիւրներ ուրիշ գաղութներու համար :

Միշտ մարտական եւ խստապահանջ, բայց եւ այնպէս վարակիչ հանդամանք մը ունէր Վ. Նաւասարդեանի հրապարակագրութիւնը :

Իր ամէնէն կծու, նոյն իսկ ծայրայեղ արտայայտութեանց մէջ ալ, ուրիշ նկատում չունէր, եթէ ոչ ժողովուրդին եւ հայրենիքին հիմնական շահերը :

Ի բնէ դիւրագրգիռ, եթէ յաճախ կը դառնար կրքոտ, այդ պարագային ալ նոյն ոգին էր որ կը խօսէր իր մէջ :

Դաշնակցութիւնը ինքնանպատակ համախմբում մը չէր իրեն համար, այլ անեղծանելի եւ անփոխարինելի ուժ մը՝ որ կոչուած էր ծառայելու հայրենիքին եւ անոր ցիրուցան զաւակներուն :

Ուստի, ով որ կը համարձակէր քարեր կամ սլաքներ արձակել այդ ուժին դէմ, «մոլին իսկ գործով» կը դառնար ներքին թշնամի :

Այս տեսակէտէն, անհուն էր իր տառապանքը՝ մանաւորապէս վերջին տարիներու ընթացքին :

Նոյն պատճառով ալ, սահման չունէր իր ատելութիւնը Բոլշեւիզմին դէմ, որուն կը վերագրէր շատ մը չարիքներ՝ հայրենիքին մէջ թէ դուրսը :

Իրեն համար այդ «Նենգ»ն էր հանրային բարոյականի, բարքերու ապականութեան, ինչպէս եւ հայրենիքի անդամատման գլխաւոր պատասխանատուն :

Մինչեւ վերջին շունչը մնաց աննկուն՝ այս պայքարին մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

•

«ՌՈՒՍԵՐԸ ԹՈՂ ՀԵՌԱՆԱՆ»

ԲՈՒՌՆ ԿՌԻՒՆԵՐ ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Հեռագրական գործակալութիւնները հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Պերլինէն.—

Յունիս 28ին Լեհաստանի զօրքը եւ հրասայլերը կրակ բացին Փոզնանի մէջ, հազարաւոր բանուորներու վրայ որոնք որոշած էին ընդհանուր գործադուլ յայտարարել, հաց ճարելու եւ վերջ տալու համար խորհրդային (ռուսական) ազդեցութեան իրենց երկրին մէջ :

Այս իրիկուն ինքնաշարժով Փոզնանէն արեւմտեան Պերլին հասած երկու գերման առեւտրականներ պատմեցին թէ բազմաթիւ մեռեալներ կան : Արեւմտեան Պերլինի թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները բոլորովին խզուած են Լեհաստանի հետ : Երկաթուղիներու երթեւեկն ալ դադրած է արեւելեան Գերմանիոյ սահմանին վրայ : Պաշտօնական անձնաւորութիւն մը յայտարարեց.— «Լեհաստանի կացութիւնը կը նմանի այն վիճակին որ կը տիրէր անցեալ տարի արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, Յունիս 17ի ըմբոստութիւնը ծագած ատեն» :

Գործադուլը սկսաւ Յունիս 28ի առաւօտեան ժամը 8ին : Բանուորները փողոց թափեցան աղաղակելով.— «Հաց կ'ուզենք. Ռուսերը թող հեռանան» : Յետոյ գրոհ տալով գրաւեցին Փոզնանի մէկ դատարանը, պատռեցին կարմիր դրօշները եւ համայնավարական խորհրդանշանները : Երկաթուղիներու բանուորներն ալ միացան շարժումին, դադրեցնելով կառախումբերու երթեւեկը :

Ականատեսներու վկայութեանց համաձայն, քաղաքին 300.000 բնակիչները մեծ մասով միացան շարժումին : Զօրքը նախ ցուցահանդէսներու վայրը կանչուեցաւ պաշտպանելու համար այն օտարականները որ ներկայ էին Փոզնանի տօնավաճառին : Յետոյ կրակ բացաւ :

Լեհ բազմութիւնը գայրանալով գրաւեց բանտերը, արձակեց կալանաւորները եւ բանտերուն դիւանաթուղթերը այրեց փողոցին մէջ : Ականատես վկաները իմացած են թէ նմանօրինակ խռովութիւններ ծագած են Շթեթինի մէջ :

Ուրիշ վկաներ ալ կը հաստատեն թէ բազմաթիւ բանուորներ սպաննուեցան, երբ հրասայլերը կրակ բացին իրենց թնդանօթներով եւ զինուորները հրացան եւ գնդացիր պարպեցին ապստամբներուն վրայ : Ցուցարարները կ'աղաղակէին անդադար, տօնավաճառին օտար այցելուներուն ուղղելով իրենց խօսքերը.

— Այս ալ մեր յեղափոխութիւնն է : Պատմեցէք ի լուր աշխարհի : Կ'ուզենք որ Սովետները հեռանան եւ կեանքի նոր պայմաններ հաստատուին այս տասնըմէկ տարիներէն ետք» :

Կը թուի թէ գրահապատ կառքերը միջամտեցին երբ ապստամբները կը սպառնային պաշարել քաղաքապետարանը, ուր համախմբուած էին տեղական համայնավարներու գլխաւոր վարիչները :

× Վարշաւայէն Անգլուհի մը, որ հոս հասած էր լեհական կառքով մը եւ լեհ վարիչով մը, յայտարարեց Ռէօյթըրի թղթակցին թէ քիչ մնաց որ տապալէին իրենց կառքը : Շարժավարը բացատրեց լեհ ցուցարարներուն թէ ճամբորդը օտար դիւանագէտ կին մըն է եւ այն ատեն թոյլ տուին որ ճամբան շարունակէ : Այս Անգլուհին պատմեց թէ անջատ հրաձգութիւններ լսեց, այն տպաւորութիւնը կրելով թէ կրակ կը տեղային բազմութեան գլխուն վերեւ : «Լսեցի նաեւ թեթեւ գնդացիրի որոտումներ : Կէս օրուան ատեն հրասայլեր երեւցան Լեհաստանի Ազգ. դրամատան առջեւ, ինչպէս եւ զինուորներ : Հեռուէն ալ հրասայլի ձայներ կը լսուէին» :

× Լեհաստանի կառավարութիւնը Ես. գիշեր կը ծանուցանէր թէ յաջողութեամբ խափանած է խռովութիւնները : Նոյն աղբիւրին համաձայն վարչապետը՝ Սիրանքեւիչ եւ ուրիշ համայնավար պաշտօնեաներ Փոզնան մեկնեցան : Կառավարու-

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ ՅՈՒԼԻՍ 22ԻՆ

•

Երէկ մասնաւոր նամակէ մը տեղեկացած էինք թէ Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին, Զարեհ եպիսկ.ի օծումը պիտի կատարուի Յուլիս 22ի կիրակին, վերջնական համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով Միաբանութեան հետ :

Մինչ կը սպասէինք պաշտօնական մանրամասնութեանց, ստացանք Պէյրութի «Ազդ»ը (չէզոք) որ Յունիս 26ի թիւով կը հաստատէ նոյն տեղեկութիւնը :

Մեր պաշտօնակիցը այս առթիւ հարցումներ ուղղած է կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի, որ թելադրած է «քանի մը օր եւս սպասել» :

— «Լաւատեղեակ աղբիւրներ կը հաստատեն, սակայն, թէ համաձայնութիւն մը (ԳՐԱՒՈՐ) կնքուած է Աթոռին եպիսկոպոսներուն միջեւ, եւ օծման թուականը որոշուած է Յուլիս 22» (Ազդ) :

Մեր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն թէ համաձայնութիւնը ստորագրած են Խադ արք. եւ Դերենիկ եպիսկոպոս, որոնք ցարդ ընդդիմադիր կը համարուէին :

8000 Ս. ՈՍԿԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ, վերջերս նուէրներ եղած էին Հալէպի Արեւելքին, ինքնաբերաբար : Մեր պաշտօնակիցը կը ծանուցանէ թէ ցարդ յայտարարուած նուէրներուն գումարը, 8000 սուր. ոսկի, տրամադրած է կաթողիկոսարանին :

ԱՆԳԼԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲԱՆԱԿՑԻՆ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ բանակցութիւններ կը կատարուին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հետ, Կիպրոսի հարցին կարգադրութեան համար, նոր գինակցութիւն մը կնքելով : Անգլիա պատրաստակամութիւն յայտնած է ինքնավարութիւն շնորհելու Կիպրոսի, տասը տարի վերջն ալ քուէարկութիւն կատարելով ինքնորոշման համար : Վարչապետը այս ծրագրին մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդէ բրիտանական Հասարակապետութեան ներկայացուցիչներուն, որոնք այս միջոցին ժողով կը գումարեն Լոնտոնի մէջ :

Թրքական կառավարութիւնը արդէն ստացած է բրիտանական ծրագրին մէկ պատճէնը, բայց միշտ կ'ընդդիմանայ որ եւ է կարգադրութեան որ ճամբան պիտի հարթէ, Կիպրոսը Յունաստանի միացնելու համար : Անգլիա, Յունաստան եւ Թուրքիա անդամ են Ատլանտեան գինակցութեան, բայց իրենց բարեկամութիւնը ազդուած է Կիպրոսի տագնապէն :

× Յոյն օրթոտոքս կղերը ուժգին բողոքագիր մը հրատարակեց, գանգատելով թէ Անգլիացիները խուզարկած են Նիկոսիոյ յունական գերեզմանատունը եւ աքսորական Մակարիոս արք.ի ապարանքը : Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ անգլ. զօրքը սրբապղծած է գերեզմանները, խորտակելով 79 շիրիմներ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հայ ժողովուրդը իր լաւագոյն զաւակներէն մէկը եւս կը կորսնցնէ յանձին ընկ. Վ. Նաւասարդեանի, իսկ մենք մեր մշտարթուն պահակը, անփոխարինելի մշակ – առաջնորդը :

Արցունքներս կը խառնեմ Դաշնակցութեան արտասուքին եւ կը խնդրեմ որ Մշակոյթի Տան համար 5000 ֆր. արձանագրէք փոխան ծաղկեպսակի :

Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

⁂

Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ համայնքին առաջնորդը, Հ. Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կրած դառն կորուստին առթիւ :

⁂

Հ. Յ. Դ. Փարիզի «Եգիպտացի» կոմիտէն բոլոր ընկերներով կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը վաստակաւոր ընկեր Վահան Նաւասարդեանի եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ ընկեր Բեգլար Նաւասարդեանի :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն իր բոլոր ընկերներով դառնօրէն կ'ողբայ մեր մեծ եւ անփոխարինելի ընկեր Վահան Նաւասարդեանի կորուստը ու յարգանքով կը խոնարհի անոր թարմ գերեզմանին առջեւ :

Մեր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնենք ընկերուհի Հերսիլիայի, ընկ. Բեգլար Նաւասարդեանի եւ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմինին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէն կսկիծով կ'ողբայ վաստակաւոր խմբագիր եւ հռետոր, մեծ ընկեր Վ. Նաւասարդեանի մահը, խոնարհելով իր գերեզմանին առջեւ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէն դառնօրէն կ'ողբայ անփոխարինելի կորուստը վաստակաւոր գործիչ, մշակոյթի անվեհեր ախոյեան ընկեր Վահան Նաւասարդեանի եւ խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Հերսիլիայի եւ ընկ. Բեգլար Նաւասարդեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կ'ողբայ դառն կորուստը Վահան Նաւասարդեանի որ գործեց յօգուտ իր պաշտած ժողովուրդին, ապրեցաւ հայրենիքի կարօտով, մեռաւ հայ ժողովուրդի լուսաւոր ապագայի հաւատքը իր սրտին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կ'ողբանք մահը մեծ Դաշնակցականին, ազգային անգուգական գործիչին եւ «Յուսաբեր»ի վաստակաւոր խմբագրապետին.— Զաւարեան ենթակոմիտէ (Պոմոն) :

ՇԱՒԻԼ.— Անհուն կսկիծով կ'ողբանք կորուստը մեր մեծ եւ վեթերան ընկերոջ սիրելի Վահան Նաւասարդեանի : Մեր ցաւակցութիւնները Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնի եւ ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն :

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Վարդան ենթակոմիտէն խոր կսկիծով կ'ողբայ մեր մեծ եւ վաստակաւոր ընկերոջ՝ Վահան Նաւասարդեանի անփոխարինելի կորուստը եւ իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ մեր վերին Մարմնին եւ ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ներքին տագնապը նորէն սաստկացաւ : Կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է որ կը սահմանափակէ հրապարակային ժողովներու գումարումը : Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընդդիմադիրները ուժգնօրէն բողոքելով հեռացան ժողովարահէն :

Ն. ՄԻՌՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Շեպիլով, Աթէնք հասաւ : Պիտի առաջարկէ տնտեսական աջակցութիւն տրամադրել Յունաստանի :

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ԱՆԳԼԵՐԷՆ–ՀԱՅԵՐԷՆ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

(35·000 ԲԱՌ, 70·000 ՆՄՈՅՇ – ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ)

Իմացած էի որ Ժիրայր Միսաքեան, տասը տարիէ ի վեր, կ՚աշխատէր՝ կազմելու համար նոր հիմերու վրայ պատրաստուած անգլերէն – հայերէն ընդարձակ բառարան մը, որուն պէտքը այնքան զգալի է, բայց, գաղափար չունէի թափուած աշխատանքին ահաւորութեան մասին :

Քանի մը օր առաջ, զրոյց մը ունեցայ իրեն հետ եւ քաղեցի հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Բառարանը պիտի ունենայ մօտաւորապէս 35·000 բառ : Մեծ չէ այս թիւը, եթէ աչքի առջեւ ունենանք ամերիկեան ծանօթ բառարանները, որոնք ունին 80–90·000 բառ : Բայց, ինչպէս հեղինակն ալ դիտել կու տայ, աւելին պէտք չունինք, ներկայիս :

Այս բառարանէն «վտարուած» են գիտական – մասնագիտական (թեքնիք) բառերը : Բնականաբար, տրուած են հանրածանօթ բոյսերու, կենդանիներու, թռչուններու, հիւանդութեանց անունները ու բազմաթիւ ուրիշ նման բառեր, բայց Միսաքեան միշտ կը յիշեցնէ թէ իր կազմածը մասնագէտ – գիտունին, ճարտարագէտին, բժիշկին եւ կամ իրաւաբանին համար չէ : Չէ տուած, օրինակի համար, Ափրիկէի ճանճերուն կամ Աւստրալիոյ օձերուն տեսակները ...

Միսաքեանի բառարանը պիտի ըլլայ գործնական, առձեռն բառարան մը, որմէ կրնան օգտուիլ անգլերէնի ծանօթ գրողները :

Ի՞նչ առաւելութիւն ունի այս բառարանը՝ բաղդատմամբ իրմէ առաջ հրատարակուածներուն :

Ա.— Տրուած են բառին ամերիկեան եւ բրիտանական արտասանութիւնները, ուղղագրութիւնները եւ իմաստները, երբ անոնք իրարմէ տարբեր են :

Բ.— Ցոյց տրուած է թէ այսինչ բառը, որ Ամերիկացիին համար մէկ բան կը նշանակէ, Անգլիացիին համա՞ր ինչ կը նշանակէ :

Գ.— Տրուած է բառին քերականական անունը — Ներգործական բայ, Չէզոք բայ, Ածական, Գոյական, եւն. :

Դ.— Երբ բայն ու գոյականը իրարմէ տարբեր արտասանութիւն ունին, այդ տարբերութիւնն ալ ցոյց տրուած է (հաուս — *գոյական*, հաուզ —*բայ) :*

Ե.— Տրուած են գիտական եւ ընթացիկ արտասանութիւնները — վիլէճ, վիլիճ, տրայնէս, տրայնիս :

Զ.— Թիւերով ցոյց տրուած են նոյն բառին տարբեր իմաստները :

Է.— Իւրաքանչիւր բառ, մշակուած է բազմաթիւ նմոյշ նախադասութիւններով : Որովհետեւ չի բաւեր բառին դիմացը հայերէնը դնել, առանց ցոյց տալու թէ անիկա ինչպէս կը գործածուի եւ ինչ նախադրութիւն կ՚առնէ :

Ը.— Երբ բառին համարժէքը չկայ հայերէնի մէջ, բառը բացատրուած է :

Թ.— Առանձին, առանձին, այսինքն նոր տողով, ցոյց տրուած են նոյն բառին Ածականը, Գոյականը, Մակբայը : Այսինքն, միակ գծիկ մը եւ մակբայակերտ կամ գոյականակերտ մասնիկը տրուած չէ, այլ բառը, նորէն ամբողջութեամբ գրուած է : Այս մեթոտին կը հետեւին բոլոր արդիական բառարանները :

Ժ.— Անգլերէնի մէջ կան բազմաթիւ բառեր, զորս Հայը չի կրնար թարգմանել : Բայց ան կրնայ այդ բառը պարունակող խօսքը ճշգրտօրէն ներկայացնել՝ օգտուելով իր լեզուին ճոխութենէն : Ուրեմն, նման պարագաներու մէջ, տրուած են բազմաթիւ նմոյշներ :

ԺԱ.— Բառարանը պիտի ունենայ աւելի քան 70·000 նմոյշ նախադասութիւն :

ԺԲ.— Անհրաժեշտ պարագային, տրուած է նոյնիսկ բառին փրանսերէնը :

ԺԳ.— Իւրաքանչիւր բառի ակիզբը, բացատրուած է թէ ան ինչպէս կ՚արտասանուի, այս կամ այն պարագային :

ԺԴ.— Միսաքեան աշխատած է, որ իր գործածած հայերէնը ըլլայ ճկուն, պայծառ եւ արդիական : Դուրս նետած է կարգ մը «հինցած» բառեր, որոնք անգործածելի են :

ԺԵ.— Միսաքեան ինքն իր գլխուն բառեր «հնարած» չէ :

ԺԶ.— Աչքի տակ ունեցած է աւելի քան յիսուն օտար բառարաններ, փոխանակ անոնցմէ միայն մէկ հատը «ընդօրինակելու» :

ԺԷ.— Բառարանը պիտի ունենայ յաւելուած մը, որուն մէջ կան հետեւեալ խմբական բառերը —Բուսաբանական հազար անուններ (անգլերէն, լատիներէն, հայերէն, փրանսերէն, թուրքերէն) : Եկեղեցական երեք հարիւր բառեր (անգլերէն, հայերէն, փրանսերէն) : Ժողովրդական յատկաբանութիւններ եւ առակներ (հայերէն, անգլերէն, փրանսերէն) : Կենդանիներու : ձուկերու, թռչուններու անուններ՝ նոյն ձեւով, եւ ցանկը այն հազարաւոր բառերուն, որոնք տարբեր իմաստ ունին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ :

Բայց ո՞վ պիտի հրատարակէ այս ըսքանչելի գործը :

Գիտեմ որ Միսաքեան առ այժմ հրատարակիչ գտած չէ եւ գտնելու ալ յոյս չունի :

« Եթէ չկարենաս հրատարակիչ մը գտնել, ի՞նչ պիտի ընես ձեռագիրներդ», հարցուցի իրեն :

« Ամէնը մէկ կրակը պիտի նետեմ եւ խարոյկին դիմացը պիտի պարեմ, քեզի հետ, ի փառս եւ ի պատիւ մեր ազգին, յուշ ու հէքիաթ հրատարակող մեր ազգին » :

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՋԱՊԼԱՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԽՐՈՒՇՋԵՒԻ ԳԱՂՏՆԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ԺԶ.— ՍԹԱԼԻՆ ՏԳԷՏ ՄԸՆ ԷՐ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԷՋ

Սթալին կը խուրչէր իրականութիւնը տեսնելէ եւ տեղեակ չէր մեր գաւառներու իրական վիճակէն : Բոլոր անոնք, որ քիչ շատ կը հետաքրքրուին մեր ազգային գործերով, կրցած են հաստատել մեր երկրագործութեան ծանր վիճակը : Սթալին չէր իսկ նկատեր ասիկա, եւ երբ իր ուշադրութիւնը հրաւիրէինք, նոյնիսկ այդ պարագային մեզի նեցուկ չէր կանգներ, որովհետեւ իր տեղէն երբեք չէր շարժեր եւ շփման մէջ չէր մտներ աշխատաւորութեան եւ կոլխոզներուն հետ :

Ան շարժանկարներու միջոցով կը ճանչնար գիւղը եւ երկրագործութիւնը : Իսկ այս շարժանկարները շատ գեղեցկացուցած էին իրականութիւնը երկրագործութեան մէջ :

Բազմաթիւ շարժանկարներ շատ փայլուն գոյներով կը պատկերացնէին կոլխոզեան կեանքը : Մարդ կը տեսնէր սեղաններ որոնք կը ճկէին հնդկահաւի եւ սագի ծանրութեան տակ : Անշուշտ Սթալին կը հաւատար թէ իրօք այդպէս էին :

Վլատիմիր Իլիչ Լենին բոլորովին տարբեր կը տեսնէր կեանքը : Ան միշտ ժողովուրդին մօտ էր : Սովորութիւն ունէր տունը ընդունելու գիւղացիները եւ կը խօսէր գործաւորներու մէջ տեղի ունեցած ժողովներուն մէջ : Գիւղերը կ՚այցելէր եւ շփման մէջ կը մտնէր գիւղացիներուն հետ :

Ասոր հակառակ, Սթալին հեռացած էր ժողովուրդէն եւ ոչ մէկ տեղ կ՚երթար : Եւ այս տեւեց տասնեակ տարիներ : Իր վերջին այցելութիւնը գիւղ մը տեղի ունեցաւ 1928ին : Նոյն թուականին այցելեց նաեւ Սիպերիա, արմտիքի յանձնումի մը խնդրով : Ի՞նչպէս կրնար ուրեմն դատել գաւառներու վիճակը :

Երբ իրեն տեղեկացուցին, խօսակցութեան մը ընթացքին թէ՝ երկրագործական վիճակը ծանր էր եւ անասնաբուծութիւնը եւ մսի արտադրութիւնը մասնաւորապէս վատթար վիճակի մէջ էին, որոշուեցաւ յանձնախումբ մը կազմել, որուն վրայ պարտականութիւն դրուեցաւ հետեւեալ «որոշումը» խմբագրել.— « Միջոցներ ձեռք առնել, աւելցնելու համար սովխոզներու եւ կոլխոզներու անասուններու թիւը» : Մենք գործադրեցինք այս ծրագիրը :

Բնականաբար այդ թուականին մեր առաջարկները նկատի չունէին բոլոր կարելիութիւնները, այսուհանդերձ գծեցինք բոլոր այն մեթոտները որոնցմով կարելի էր բազմացնել կենդանիները կոլխոզներու եւ սովխոզներու մէջ : Մենք կը թելադրէինք աւելցնել անասուններու գիները, խթան մը ըլլալու համար կոլխոզի եւ սովխոզի աշխատաւորներուն, ինչպէս եւ մեքենաշարժ արօրներու վրայ աշխատողներուն : Սակայն մեր ծրագիրը չընդունուեցաւ. եւ բոլորովին մէկդի դրուեցաւ 1953ին :

Աւելին : Այս ծրագրին քննութեան ատեն Սթալին առաջարկեց որ կոլխոզներուն ինչպէս եւ կոլխոզներու աշխատաւորներուն տուրքերը 40 միլիառ րուբլի աւելնան : Իր կարծիքով գիւղացին դիւրատար կեանք ունէր եւ կոլխոզի մէջ աշխատողը կրնար հաւ մը աւելի ծախել, որպէսզի կարենար վճարել այս տուրքը :

Երեւակայեցէք թէ ի՛նչ կը նշանակէ : Բնական է 40 միլիառ րուբլին գումար մըն է, եւ կոլխոզի աշխատաւորները երբեք չէին կրցած ճարել այն բոլոր արտադրութիւններէն, զորս կը ծախէին պետութեան : 1952ին, օրինակ, կոլխոզները եւ կոլխոզի աշխատաւորները ստացան 26·280 միլիոն րուբլի բոլոր ապրանքներուն վրայ, զորս յանձնուած կամ ծախած էին պետութեան :

Այդ առաջարկին համար Սթալին հիմնուա՞ծ էր որեւէ տեղեկութեան վրայ : Անշուշտ ոչ :

Փաստերը եւ թիւերը չէին հետաքրքրեր Սթալինը : Եթէ որեւէ բան ըսէր, կը մտածէր թէ այդպէս է — ի վերջոյ «հանճար» մըն էր եւ հանճար մը պէտք չունի հաշուի ընելու, կը բաւէր որ աչք մը նետէր եւ իսկոյն կրնար ըսել թէ ինչ է եւ ինչ կրնայ ըլլալ : Երբ կարծիք մը յայտնէր, պէտք էր որ ամէն մարդ կրկնէր եւ հիանար իր իմաստութեան վրայ :

Տուրքը քառասուն միլիառ րուբլիի բարձրացնելու առաջարկին համար ի՛նչ հիմք ունէր : Ոչ մէկ, որովհետեւ որեւէ հաշիւի վրայ չէր հիմնուած, այլ երեւակայական գաղափարներն էին մէկու մը որ կապ չունէր իրականութեան հետ : Ներկայիս երկրագործական տաժանելի կացութենէ մը դուրս կու գանք : Քսաներորդ համագումարին պատգամաւորներուն զեկուցումները գոհ ձգեցին մեզ : Ուրախ ենք որ բազմաթիւ պատգամաւորներ խօսեցան, եւ ըսին թէ կան պայմաններ հնգամեայ վեցերորդ ծրագիրը գլուխ հանելու համար անասնաբուծութեան մէջ, ոչ թէ հինգ տարիէն, այլ երկու կամ երեք տարիէն : Վստահ ենք թէ հնգամեայ նոր ծրագիրը յաջողութեամբ պիտի պսակուի :

Ընկերներ, եթէ այսօր խստօրէն կը քննադատենք անհատի պաշտամունքը, որ այնքան մեծ համեմատութիւններ առած էր Սթալինի ողջութեան, եւ եթէ կը խօսինք բազմաթիւ բացասական երեւոյթներու մասին, որոնք այնքան հեռու են մարքս – լենինեան գաղափարներէն, մարդիկ կրնան հարցնել թէ ի՞նչպէս կարելի էր : Սթալին երկրին եւ կուսակցութեան գլուխը կը գտնուէր լման երեսուն տարի, եւ բազմաթիւ յաղթութիւններ կատարուեցան իր կենդանութեանը : Կարելի՞ է ուրանալ : Իմ կարծիքովս այս հարցումը այդ ձեւով կրնան ընել միայն անոնք որ կուրացած կամ մաղնիսացած են անհատի պաշտամունքէն առանց յոյսի, անոնք որ չեն հասկնար խորհրդային Պետութեան եւ յեղափոխութեան էութիւնը, անոնք որ լենինեան ձեւով չեն ըմբռներ կուսակցութեան եւ ազգին դերը խորհրդային ընկերութեան զարգացման մէջ :

Ընկերվարական յեղափոխութեան յաղթանակը շահուեցաւ շնորհիւ բանուոր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՋԱՄԲԱՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մօր եւ Ջամբարի մէջտեղը նորածին մի գառնուկ անուշ անուշ քնած է : Ի՜նչ սարսափելի եղած պիտի լինի այդ արարածի համար աշխարհը, քանի որ աշխարհ գալուն պէս նա խաւար գիշեր է տեսել, փոթորիկ, անձրեւ, կայծակ եւ ահեղագոչ որոտներ է լսել : Բնութեան դաժան տարրերքն իսկոյն կ՚ոչնչացնէր թոյլ ու անճար այդ էակին, եթէ Ջամբարն իր տաք ու փափուկ մորթով չփաթաթուէր նրան :

— Վայ, Ջամբար ջան, ուրախութեան արցունքներն աչքերիս՝ փաթաթուեցի նրա վզովը, ապա մի փոս քարի մէջ կաթ կթեցի եւ նրան հիւրասիրեցի ոչխարի թարմ կաթով : Նա կշտացաւ եւ համոզուելով, որ գառան կեանքը փրկուած է, նայեց գիւղի կողմն ու սկսեց ծմրալ, անհանգիստ շարժումներ անել. շատ էր անհանգիստ իր ձագերի համար :

— Գնա, Ջամբար ջան, գնա, բալէքիդ հասիր, համաձայնութիւն տուի ես :

Նա հասկացաւ, ուրախութիւնից ձեռքերս լիզեց, վեր վեր թռաւ, գունչը երեսիս քսեց ու վազեց դէպի գիւղ :

***

Յաջորդ տարին մի պատահմունքով մեր Ջամբարի ձագերը կոտորուեցին. Հարեւանի գոմէշը հանոցի կտուրն էր բարձրացել, կտուրը փուլ էր եկել ու ձագերին տակը թողել :

Երեք օր Ջամբարը տխուր տրտում թափառում էր հանդերում :

— Ջամբար ջան, մի բան կեր, Ջամբար ..., կսկիծով ասում էր մայրս՝ կաթով լիքն ամանը շան առաջ դնելով :

Ջամբարը տխուր շարժում էր պոչն ու մի անկիւն քաշուած՝ լուռ լալիս իր վիշտը : Երրորդ օրը թոյլ թոյլ, ոտները քարշ տալով ու փշրուած սրտով հանդ եկաւ :

Այդ օրը Ջամբարն էլ կորաւ, մեր Կլխտարի Հորթն էլ :

Հանդերն ընկայ, «Ջամբար» պոռալով ամէն տեղ փնտռեցի, բայց չգտայ : Մեծ էր իմ վիշտը, քանի որ մանկութիւնս նրա հետ էի անցկացրել :

— Խեղճ մայր, ո՞ր թփին տակ մեռաւ իր բալէքի դարդից, ասում էր մայրս արցունքն աչքերին :

Իսկ Հորթի մասին մտածեցինք, որ գայլերը կերած կը լինեն :

Մի օր էլ Ազատի Քար կոչուած մեծ ժայռի տակ երկու կենդանիներ նկատեցինք : Վազեցինք եւ ինչ ... մեր Ջամբարը թուլացած ընկած, իսկ Կխտարի Հորթը նրա ստինքներից կախուած՝ ծծում է : Հորթը ժայռից գլորուել էր, ոտքը փշրել եւ ահա Ջամբարը նրա կողքին նստած՝ եւ պահպանել էր գայլերից, եւ իր ստինքներով կերակրել նրան :

Շատերը զարմացան այս արտասովոր դէպքից : Մայրերը լաց էին լինում, իսկ ծերերը հառաչում էին ու մրմնջում .

— Մի բնութեան մտիկ, է՜ ... Տես ինչ սիրտ է տուել էդ անլեզու կենդանուն ...

Մերոնք սայլ լծեցին տարան, Ջամբարին ու Կխտարի Հորթին մէջը դրին եւ ամբոխով շրջապատուած՝ գիւղ բերին : Ինչ յուզմունք էր, ինչ ուրախութիւն ... Ես խելքս թցրել էի :

Իսկոյն կաթ բերինք եւ կաթիլ կաթիլ լցրինք Ջամբարի բերանը : Նա հետզհետէ ուշքի եկաւ եւ բարութեամբ ու վշտով լի աչքերը բաց արեց :

Ջամբարը կազդուրուեց, նրա խոցուած սիրտն ամոքուած էր երեւում, այնուհետեւ նա իր զաւակի պէս սիրում էր Կխտարի Հորթին, հանդում միշտ նրա հետ էր շրջում եւ զգում էր նրա կեանքի համար : Ջամբարի ահից ո՞վ կը մօտենար այդ Հորթին :

***

Ժամանակ անցաւ : Ջամբարը կրկին ձագեր ունեցաւ :

Կսկիծով եմ յիշում այն օրը, երբ մեր հարեւան Մացակը նրա ճուտերին տարաւ գոմի յետեւը եւ կենդանի կենդանի թաղեց : Ասենք՝ Մացակը մեղաւոր չէր, տարին վատ էր, գարու հացը երազումն էինք տեսնում, ուր մնաց շանը լակ տային : Ու շան կեանքը փրկելու համար որոշեցին ձագերին զոհել : Այդ ոճիրն, ի հարկէ, Ջամբարից ծածուկ կատարեցին :

Ցաւից գոռացի, լաց եղայ, բահը վերցրի, որ գնամ քանդեմ հանեմ, չթողեցին :

Ջամբարին այդ օրը փակել էին գոմում : Գիշերը գոմի անցքից դուրս էր եկել, գտել էր իր ձագերի գերեզմանը, թաթերով փորել ու մեռած ձագերին հանել :

Լուսաբացին, կարծես երազում, աղիողորմ մի ոռնոց լսեցինք : Կիսահագնուած դուրս թափուեցինք տնից եւ տեսանք մեր Ջամբարին իր ձագերի գերեզմանի վրայ անշնչացած ընկած ...

Ջամբար ջան, իմ մանկութեան ընկեր : Կարօտով ու կսկիծով եմ յիշում քեզ, քո մայրական սէրը :

Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Կ'ՈՒԶԵՄ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԻԼ

●

— Քանի՞ թոռ ունիս, հայրենակից …
— Չորս …
— Անուննե՞րը …
— Ճէք, Ճիմի, Ճոյս, Պեթի…
— Քո՞ւ անունդ ինչ է…
— Սեդրոս …
— Կնո՞ջդ անունը …
— Թուրֆանտա …
— Հօրդ անունը ինչ էր …
— Առաքել…
— Մօ՞րդ անունը …
— Արշալոյս… Բայց ինչո՞ւ կը հարցնես, ոստիկա՞ն ես, ինչ ես … .
— Ոստիկան չեմ… Հայոց պատմութիւնը ուսումնասիրելու վրայ եմ… Շնորհակալութիւն, ցը …
— Տղադ քանի՞ տարեկան է, հայրենակից …
— Երեսունըեօթը …
— Ուր ծնած էր…
— Այստեղ …
— Հայերէն գիտէ՞…
— Վրաս - գրէ բան մը գիտէ …
— Քանի բառ …
— է, քան, երեսուն բառ մը ըլլալու է — խըյմա, ճէօփթէ, տոլմա, չէօրէկ, փախլաւա, պէօրէկ, փասուլիա …
— Բայց, ներողութիւն,ատոնք հայերէն չեն …
— Ան գիտէ որ հայերէն են …
— Լաւ. Թո՞ռդ քանի տարեկան է …
— Տասը …
— Հայերէն կը խօսի՞…
— Գլուխը կտրես, չի խօսիր… Բայց, բարեկամ, ինչո՞ւ այս հարցուփորձը… Ոստիկա՞ն ես, ինչ ես …
— Ոստիկան չեմ, Հայոց պատմութիւնը ուսումնասիրելու վրայ եմ… Շնորհակալութիւն, ցը …
— Աղջիկդ քանի՞ տարեկան եղաւ, հայրենակից …
— Տասնըչորսը անցաւ …
— Անցեալ օրուան մեր հանդէսին եկա՞ծ էր :
— Հանդէ՞ս : Առաջ կուգար, հիմա չի գար… Երբ ութ, տասը տարեկան էր, ձեռքէն կը բռնէի կը տանէի : Հիմա մեծ օրիորդ եղած է եւ «ես Հայերուն հանդէսները չեմ սիրեր» կ'ըսէ եւ չի գար :
— Ինչո՞ւ չի գար եղեր :
— Հայերէն կը խօսին եղեր եւ իր սիրտը կը նեղանայ եղեր …
— Հապա ո՞ւր կ'երթայ …
— Իր ընկերուհիներուն հետ է, միշտ :
— Հա՞յ ընկերուհիներ …
— Հայն ալ կայ, օտարն ալ կայ :
— Իրարու հետ ի՞նչ լեզու կը խօսին ..
— Պարապ հարցում չէ՞, ըրածդ — ի հարկէ, անգլերէն կամ ֆրանսերէն :
— Հետդ հայերէն կը խօսի՞ …
— Գիտէ՞ որ խօսի : Բայց, ինչո՞ւ կը հարցաքննես զիս, հետդ առնելիք, տալի՞ք մը ունինք …
— Ոչ, բայց Հայոց պատմութիւնը ուսումնասիրելու վրայ եմ : Շնորհակալութիւն, ցը …

Թոռնիկներուն անունները, այստեղ, Ճէք, Ճիմի, Ճոյս, Պեթի… Ուրիշ տեղեր, Տնիգ, Ժիւլիէթ, Անթուանէթ, Էթիէն …

Այստեղ ալ, ուրիշ տեղեր ալ, նորեկ-րուն բերնին մէջ, խըյմաՆ ու ճէօփթէՆ, պէօրէկՆ ու չէօրէկը, փախլաւաՆ ու փասուլիաՆ …

Այստեղ ալ, ուրիշ տեղեր ալ, տասը տարեկան մանչուկն ու օրիորդը «գլուխին կտրես», հայերէն չեն խօսիր…

Այստեղ ալ, ուրիշ տեղեր ալ տասնը-չորս տարեկան հայորդին հայկական հանդէսներու չերթար, որովհետեւ «սիրտը կը նեղանայ …» :

Վե՞րջը, այս ողբերգութեան :

Կը խոստովանիմ որ չեմ գիտեր թէ ուր պիտի հասնի ան : Ու կը խնդրեմ գիտցողներէն որ զիս… լուսաւորեն :

Եւ փաստերով ապացուցանեն թէ մեր գաղութներուն ապագան շատ փայլուն է :

Այո, կը պահանջեմ որ գիտցողները լոյսի ճամբան ցոյց տան ինծի, որպէսզի երբ օրին մէկը խելքս փչէ ու սկսիմ Հայոց նորագոյն պատմութիւնը գրել, խենթ ու մենթ բաներ չգրեմ ու վրաս խնդացնել չտամ … :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

դասակարգին եւ չքաւոր գիւղացիութեան, մասնակի օժանդակութեամբը միջին գիւղացիին : Բոլշեւիկ կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ ժողովուրդը տարաւ յաղթութիւնը : Լենինի մեծ ծառայութիւնը կը կայանայ անոր մէջ որ ստեղծեց մարտական կուսակցութիւն մը բանուոր դասակարգէն, որովհետեւ զին-ուած էր ընկերային յառաջդիմութեան համար մարքսեան օրէնքներու ծանօթութեամբ, դրամատիրութեան դէմ պայքարին մէջ աշխատաւոր դասակարգի յաղթութեան գիտութեամբ : Ան թրծեց կուսակցութիւնը ժողովրդական դասակարգերու յեղափոխական պայքարի բովին մէջ : Այս պայքարին մէջ կուսակցութիւնը միշտ պաշտպանեց ժողովուրդին շահերը, անոր փորձառու առաջնորդն եղաւ եւ իշխանութեան գլուխ բերաւ աշխատաւոր զանգուածները, ստեղծելով առաջին ընկերվարական Պետութիւնը :

Կը յիշէք Լենինի իմաստուն խօսքը թէ խորհրդային Պետութիւնը զօրաւոր է շնորհիւ զանգուածներու այն գիտակցութեան թէ պատմութիւնը ստեղծուած է միլիոնաւորներէ եւ թէ տասնեակ միլիոնաւորներ ժողովուրդը կը կազմեն :

Մենք պատմական յաղթութիւններ շահեցանք շնորհիւ կուսակցութեան կազմակերպական աշխատանքին, դաւառի բազմաթիւ կազմակերպութեանց, մեր մեծ ազգին զոհողութեանց : Այս յաղթութիւնները արդիւնք են մեծ ճիգին, ազգին եւ կուսակցութեան աշխատանքին եւ երբեք արդիւնքը Սթալինի ղեկավարութեան, ինչպէս կը պատմէին անհատին պաշտամունքին շրջանին :

Եթէ ուսումնասիրենք այս հարցը իբրեւ մարքսական եւ իբրեւ լենինական, պէտք է յայտարարենք թէ վերջին տարիները Սթալինի ղեկավարութիւնը լուրջ արգելք էր Խ. Միութեան ընկերային զարգացման համար :

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 25 Յունիս.— Փ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տարիներէ ի վեր սովորութիւն ըրած է իր դպրոցական շրջանի վերջին օրը, հանրութեան առջեւ քննութեան ենթարկել տալ իր աշակերտները, ցոյց տալու համար տարուան ընթացքին կատարուած աշխատանքը եւ արդիւնքը :

Այս տարի քննութիւնները տեղի ունեցան կիրակի, 24 Յունիս առտուան ժամը իննէն մինչեւ մէկուկէս : Ներկայ էին դպրոցի օժանդակ անդամներէն Տէր եւ Տիկին Մ. Կիւմիւշեան, Տիկին Խ. Արապեան, Պ. Մարտիրոսեան, Ազգ. Միութեան կողմէն Պ. Պարոյր Միքձեան, ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները, Կ. Խաչի վարչութեան անդամուհիները եւ քանի մը ծնողքներ : Կ. Խաչի հրաւէրին չէին պատասխանած Բարեգործականի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու Միութիւնները :

Ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի տուած բացատրութեան համաձայն տարուան ըսկիզբը աշակերտներուն ընդհանուր թիւը եղած է քառասուն բայց հետզհետէ պակսելով մնացած են 24 աշակերտներ որոնք ներկայ էին քննութեան : Այս նուազման պատճառները կը վերագրուին ծնողքներու որոնք չեն հետաքրքրուիր իրենց մայրենի լեզուով եւ ազգային դաստիարակութեամբ :

Ներկայ աշակերտները, 10 – 16 տարեկան, բաժնուած չորս դասարաններու, իրենց քննութիւնները կատարեցին դըլխաւոր չորս դասերու շուրջ, որոնց հետեւած են տարուան ընթացքին, ընթերցանութիւն, ուղղագրութիւն, բայերու խոնարհում եւ պատմութիւն : Մարդ որքան կ'ուրախանայ երբ կը տեսնէ այս հայ փոքրիկները որոնք հոս ծնած, իւրացուցած են տեղական լեզուն եւ մշակոյթը, բայց նոյն ատեն գրատախտակին վրայ իրենց պզտիկ թաթիկներով կը գրեն Մեսրոպեան տառերը : Շատեր գրեցին անսըխալ : Բայերու խոնարհման մէջէն պատուեցան աշակերտներ որոնք շատ լաւ հասկցած էին կանոնները : Մեր այս մատաղ սերունդին բերնէն հրճուանքով լսեցինք սահուն ընթերցանութիւններ : Պատմութեան դասին առաջին դասարանին աշակերտներէն լսեցինք տեղեկութիւններ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին եւ պատմական դրուագներ : Այս բոլոր արդիւնքները ձեռք բերուած են շաբաթը միայն երեք ժամ դաս աւանդելով :

Բոլոր ներկաները ջերմապէս շնորհաւորեցին ուսուցիչը որ այս տարի եւս բարեխղճօրէն կատարած էր իր պարտականութիւնը : Ընկեր Սէրէնկիւլեան խօսք առնելով ըսաւ. — Պէտք է գուրգուրալ մեր մատաղ սերունդին վրայ : Ներկայ պայմաններուն մէջ հերոսութիւն է աշխատիլ սերունդին փրկութեան համար : Պէտք չէ յուսահատիլ, ու՜շ կանուխ պիտի վերադառնանք մեր հայրենիքը, միասին տանելով նոր սերունդը : Բոլոր այն ծնողները որ անտարբեր կը մնան իրենց զաւակներու հայեցի դաստիարակութեան տալու համար, անկասկած առաջին տուժողները իրենք պիտի ըլլան » :

Ընկերը թելադրեց Կ. Խաչի վարչութեան որ տարուան մէջ մէկ երկու անգամ ծնողական ժողովներ գումարէ ու լսէ անոնց տեսակէտները : Ծնողներուն ալ յանձնարարեց հայերէն խօսակցութիւնը վարժութիւն դարձնել տուներուն մէջ :

Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց ներկաներուն եւ մէկ մէկ բաժակ խմիչք հրամցուց բոլորին :

Ներկաները իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնեցին նաեւ Կ. Խաչին որ եռանդով կը պայքարի ճերմակ ջարդին դէմ :

Սովորաբար Կապ. Խաչի վարչութիւնը զանազան տեսակի նուէրներ կը բաշխէ իր դպրոցի բոլոր աշակերտներուն, համաձայն իրենց ստացած նիշերուն : Ժամանակը ուշ ըլլալով բաշխումը պիտի կատարուի յառաջիկայ տարեվերջի հանդէսին մէջ, ուր պիտի յայտնուի նաեւ առաջինը եղած աշակերտներուն անունները :

ԳԱՐՈՒՆԻ

⁂

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Բուրաստան մանկանց պիտի կոչէի այն հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 24ին, Սէն Անի մէջ, երբ երեսուն մանչեր եւ աղջիկներ հայերէն երգեցին, արտասանեցին եւ տրամախօսեցին : Յետոյ մանկական թատերախաղ մը ներկայացուցին «Գողցուած սաղը», որուն դատաւորը, դատախազը, քարտուղարները ութէն տասներկու տարեկան մանուկներ էին : Ուսուցիչը անխոնջ կերպով աշխատած էր որպէսզի յաջողութեամբ պսակուի այս հանդէսը :

Արդարեւ ծնողները եւ բոլոր հանդիսականները շատ գոհ էին եւ շնորհաւորեցին Պ. Վ. Միսթիքը որ կրցած էր յաջող հանդէս մը սարքել :

Բարեգործականի ներկայացուցիչը իր ջերմ համակրանքը յայտնելով, ըսաւ թէ Միութիւնը միշտ պիտի օգնէ մեր դպրոցին : Այս առթիւ թելադրեց բոլոր ծնողքներուն որ իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն եւ դատապարտեց այն ծնողքները որ անփոյթ են :

Ներկայ էր նաեւ յայտնի թատերագիր-դերասան Պ. Գրիգոր Վահան, որ ճառ մը խօսեցաւ եւ արտասանեց Ն. Պէշիկթաշլեանի մէկ երգիծական բանաստեղծութիւնը : Վերջին անակնկալը վերապահուած էր քոյր եւ եղբայր Աֆարեաններու որոնք կովկասեան տարազով եւ պարերով խանդավառեցին ներկաները :

Ծնողական խորհուրդի եւ կրթական վարիչ մարմնի ատենապետն ալ սրտագին ճառ մը խօսեցաւ, ջերմապէս շնորհաւորելով կատարուած աշխատանքը :

ՄԻՍԱՔ ԽՐԱԼԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ պետութեանց դաշնակցային սահմանադրութիւն մը յօրինուած է Գահիրէի մէջ : Ծրագիրը կը նախատեսէ միակ դաշնակցային կառավարութիւն մը ամբողջ արաբական աշխարհին համար : Անդամակից բոլոր պետութիւնները պիտի լքեն իրենց յատուկ իրաւունքները՝ արտաքին քաղաքականութեան եւ ազգ. պաշտպանութեան մէջ եւ իշխանութիւնը պիտի վարէ գործադիր խորհուրդ մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

1.— ԲՆՈՒԹԻՒՆ, ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐ

Տրդատի վախճանուելուց յետոյ, Բըզնունեաց, Մանաւազեանց եւ Որդունեաց նախարարները, միմեանց հետ պատերազմելով, համարեա թէ ոչնչացրին միմեանց ցեղերը :

Թագաւորը ըստ կալուածական ժառանգութեան, համարեա մի մեծ նախարար էր : Նա սեփհականել էր իրան ամբողջ Արարատը — երկրի սիրտը :

Արարատը, որպէս արքայական կալուածք, անբաժանելի էր :

Արարատում բնակւում էր թագաւորը եւ թագաժառանգը միայն : Իսկ արքայական տան միւս ժառանգներից ոչ ոք իրաւունք չունէր Արարատում բնակուելու : Նրանց համար որոշուած էին առանձին գաւառներ : Դա Արշակունիների մէջ օրէնք էր :

Հաշտենից, Աղիովտի եւ Առբերանի գաւառները, իրանց բոլոր հասոյթներով, յատկացրած էին թագաւորազների կեցութեան համար : Այդ երեք գաւառներում նրանք այնքան բազմացել էին, որ հողերը մինչեւ անգամ անբաւական էին նրանց վայելչութիւնները լոհացնելու համար : Այդ պատճառով միշտ բողոքում էին, թէ իրանց տեղը նեղ է, եւ թագաւորից նոր հողեր էին խնդրում :

Հայոց պատմութեան մէջ մի նշմար անգամ չենք տեսնում, որ Արշակունի թագաւորազները կառավարութեան որեւէ պաշտօնում ընդունուէին : Նրանց չենք տեսնում եւ զինուորական ծառայութեան մէջ : Նրանք դատապարտուած էին մըշտական անգործութեան : Նրանց բնակելի էին ընդարձակ դաւառներ, տալիս էին գանձարանից առատ ռոճիկներ, որ վայելէին, ուրախութիւններով եւ զանազան զուարճութիւններով զբաղուած լինեն, եւ մի այլ փառասիրութեան չձգտեն : — Այդ իր ժամանակի քաղաքականութիւնն էր, որպէսզի պահին հետամուտ չլինեն : Ապրելով բոլորովին մեղկ եւ անըպատակ կեանքով նրանց մէջ սպանւում էին ամէն բարձր քաջագնական զգացմունքներ :

Եւ այդպէս, թագաւորը սեփհականել էր իրան Արարատը եւ թագաժառանգի հետ բնակւում էր այնտեղ՝ իւր մայրաքաղաքում : Միւս թագաւորազները իրաւունք չունէին Արարատում բնակութիւն հաստատելու : Նրանց համար նշանակուած էին առանձին գաւառներ :

Արշակունի թագաւորազներից մէկը միայն, Արշակ Բ.ի եղբօր որդի Գնելը, համարձակեցաւ բնակութիւն հաստատել Արարատում (Արագած լեռան ստորոտում), եւ իւր վարմունքով գրգռեց Արշակի կասկածանքը, եւ նոյն կասկածանքին զոհ դարձաւ …

Թագաւորազների բազմանալը մի կողմից, նախարարութիւնների բազմութիւնը միւս կողմից, գրաւել էին երկրի մեծ մասը եւ սպառում էին նրա արդիւնքները ի վնաս արքունի գանձարանի :

Թագաւորին մնացել էր մի գաւառ միայն — Արարատը :

Մի այսպիսի պետական կազմակերպութեան մէջ, երբ ուժը հողի ընդարձակութեան եւ հողի վրայ ապրող բնակիչների բազմութեան չափովն էր չափւում, շատ հասկանալի է, որ նախարարների հաւաքական զօրութիւնը ոչ միայն կարող էր ճնշում գործ դնել թագաւորի վրայ, այլ նրա վիճակը ամէն րոպէ կարող էր իւր ձեռքում պահել : Զօրք ամէն մի նախարար ունէր, եւ ոմանց զինուորական ուժը աւելի բարձր էր, քան Արարատեան զինուորութիւնը :

Միւս կողմից, այնքան բազմաթիւ նախարարութիւններ բաժան - բաժան եղած միմեանցից, որոնց իւրաքանչիւրը կենտրոնացած էր իւր մէջ, ապրում էր իւր տարբեր շահերով, ունէր իւր վաղեմի, աւանդական ինքնակայութիւնը, — շատ պարզ է, որ այդ մասնատեալ իշխանութիւններից չէր կարող կազմուել մի ամփոփ, ամուր, միահեծան պետութիւն :

ՐԱՖՖԻ

թիւնը կ'ըսէ թէ խռովութիւնները սարքած էին «աշխարհակալ գործակալներ եւ ստորերկրեայ յետադիմական դաւադիրներ»:

ԿԱՐԳԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է

Լեհաստանի տեղեկատու գործակալութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.— «Ատենէ մը ի վեր աշխարհակալ գործակալներ եւ յետադիմական գաղտնի տարրեր կը փորձէին օգտագործել տնտեսական դժուարութիւնները եւ Փոզնանի կարգ մը հաստատութեանց բանուորներուն տրտունջները ըմբոստութիւններ յարուցանելու համար ժողովրդական իշխանութեան դէմ: Պատահմունք չէ որ թշնամին Փոզնանը ընտրած էր այս դրդումեան համար, ճիշդ այն պահուն երբ տեղի կ'ունենայ միջազգային ցուցահանդէսը: Կ'ուզէին աղարտել լեհ ժողովուրդին բարի համբաւը եւ վնասել միջազգային խաղաղ գործակցութեան: Թշնամի ճակատին գործակալները այսօր յաջողեցան խռովութիւններ յարուցանել: Կարգ մը հանրային շէնքեր յարձակում կրեցին եւ զոհեր ունեցանք: Վստահ՝ բանուոր դասակարգին պատասխանատու վարիչներուն վրայ, իշխանութիւնը վերահաստատեց բարեկարգութիւնը քաղաքին մէջ: Կառավարութեան եւ լեհ աշխատաւորներու կ.կոմիտէին ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ վարչապետը դէպքին վայրը գացին: Խռովութեանց պատասխանատուները որոնք մեծ պատրաստութիւններ տեսած էին, պիտի պատժուին ամենայն խստութեամբ: Կառավարութիւնը եւ Կեդր. Կոմիտէն համոզուած են թէ խռովութիւններ յարուցանելու որեւէ փորձ պիտի հանդիպի բոլոր աշխատաւորներու եւ քաղաքացիներու ընդդիմութեան»:

× Գործադուլը սկսած էր «Սթալին» գործարանէն: Բանուորները պատուիրակութիւն մը ղրկած էին վարչապետին, խնդրելով որ Փոզնան այցելէ, իրենց գանգատները լսելու համար: Երբ պատուիրակութիւնը չվերադարձաւ, բանուորները որոշեցին գործադուլ մը սարքել:

× Առջի օր Վարշաւա հասաւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, որ հրաւիրուած էր Լեհաստանի արտաքին նախարարին կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ նոր վարչապետը, Ս. Ասալի, կարդաց իր յայտարարութիւնը որ կ'ըսէ թէ սերտողաբար բանակցութիւններ պիտի կատարեն Եգիպտոսի հետ, զօրացնելու համար կապերը եւ թէ կառավարութիւնը «յանձն կ'առնէ ամէն կարելի ջակցութիւն ընծայել Ալժերիոյ, որ կը կռուի իր ազատութեան եւ անկախութեան համար»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ հարցին քննութիւնը կը շարունակուի Լիլի ընկերվարական համագումարին մէջ: Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, յայտարարեց թէ «երեսուն տարուան գործ տեսան երեք ամսուան մէջ»: Ելմտական նախարարն ալ խօսք առնելով, ըսաւ թէ հակառակ չէն փոխառութեան, բայց այդ միջոցը բաւական չէ, նոր տուրքերէ խուսափելու համար:

— Տասը հազար զինուորներ խուզարկութիւններ կատարեցին Կոստանդինի Քոլլօ շրջանին մէջ, որ ապստամբներուն ձեռքն է:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յունիս 28).— Ձոյլ ոսկի՝ 455.000, նափոլէոն 3310, զուից. 3130, անգլիական 4090, քսան տոլարնոց 16.400, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 391, զուից 93.75, պելժ. 7.80, լիր 0.60, փեզեթա 8.85:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Այս կիրակի, ժամը 14.30ին, գեղարուեստական ցերեկոյթ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Առաջնորդ Փարիզի եւ Հայրապետական Պատուիրակ:

Նախագահութեամբ՝ ակադեմական ՏՕՔԹ. ԹՐԷՄՕԼԻԵՐԻ

Le jeune fantaisiste de la chanson française

Jacques ACHDJIAN (Bruxelles)

Մուտք 100, 200, 300 եւ 500 ֆրանք:

Տոմսերը ապահովել Կարմիր Խաչի փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն եւ կեդրոնէն:

Տէր եւ Տիկին Ներսէս Սապոնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ազգէն Սապոնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սապոնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ցեցեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Ներսէս Պասեան եւ աղջիկը (Թաւրիզ), Այրի Տիկ. Աստղիկ Ջանթիկեան (Թիֆլիս), Այրի Տիկ. Մ. Շալճեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Ադամանդ Ջանթիկեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ջրբաշեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Վարդուհի Սապոնճեան եւ զաւակները (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սապոնճեան եւ զաւակները, Պ. Արտաշէս Սապոնճեան, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Սապոնճեան եւ զաւակները (Արատան), Տէր եւ Տիկին Արծրունի Ջրբաշեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Հայկ Գործունեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Այրի Տիկ. Վարդուհի Եաւրեան եւ զաւակները (Թիֆլիս), Այրի Տիկին Հրաչեան եւ զաւակները, Պ. Մելիմեան եւ զաւակները Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զարոյեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէրպէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն իրենց մօր, կեսրոջ, մեծ մօր, հարսին, ազգականին եւ բարեկամին

ՅՈՒԴԻԹ ՍԱՊՈՆՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ջանթիկեան, Վան, 76 տարեկան) մահը որ տեղի ունեցաւ բնակարանին մէջ, 36 rue de Général Leclerc, Bourg la Reine (Seine):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 9.45ին: Հաւաքումն իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պուռ Քոլմպի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այս նկատել:

ՍՈՒԳԻ ԵՐԵԿՈՅ

ՈՂԲ. Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տեղի կ'ունենայ, 7 Յուլիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սոսիէթէ Սավանթ, 8 rue Danton:

Կը նախագահէ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկերներ ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Պուլ. Օտոոյի Թաղականութեան եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի: Այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Տիկ. Բ. ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ

Վարիչ՝ ՏԻԿ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿ.

ՄԱՐՍԷՅԼ

Տարեկան ճաշասեղան

Ընկերութեան պատուոյ անդամներու եւ համակիրներու ի պատիւ:

Տեղի կ'ունենայ 8 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ:

Հայկական համադամ կերակուրներ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնոլորտ:

Ճաշադին մէկ անձի համար 600 ֆրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի նախօրօք ապահովել հրաւիրագիրները:

Դիմելով Պ. Յ. Հայապործեանին,
15, Rue Longue des Capucines
Tél. : CO. 05-78
մինչեւ երկուշաբթի, 2 Յուլիս:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԳԵՒԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Յուլիս 1, ժամը 16ին:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողները եւ հասարակութիւնը:

26, Rue Troyon, Sèvres.

Métro : Pont de Sèvres.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարգան - Ճագի Հայր. Միութեան:

Այս կիրակի ամբողջ օրը Թրուա Լիւք, Ռէյմոնտ Կրօթ Մօնարի հանրածանօթ զովասուն եւ կանաչազարդ պարտէզը:

Կը նախագահէ Յ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի Ս. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Առաւօտեան պուլի մրցում: Պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ս. Գ. Լուս. Եկեղ. «Արաքս» երգչախումբի: Առաջին անգամ ըլլալով տեղի կ'ունենայ այս կիրակի ամբողջ օրը Քարթիէ Պէ Մէօնիէրի զովասուն եւ գեղատեսիլ ծառաստանին մէջ: Բացման խօսք՝ Տէր Սահակ քհնյ. Պալիկեան:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամեալ բաժին: Օթօքար ձրիաբար:

Մանրամասնութիւններ տեղին վրայ: Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի:

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱԶ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով:

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց: Անձնական կառատուն բակին մէջ:

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.
(Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր - Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովի շարունակութիւնը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, որոշուած հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին կողմէ:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Շաւիլի անտառին մէջ:

Սկաուտական խաղեր, առատ ուտելիք եւ խմելիք շատ աժան գիներով, շոգեկառք Կառ Մոնփառնասէն, իջնել Շաւիլ, առաջնորդող սկաուտներ պիտի սպասեն, օթօպիւս՝ իջնել Փիւի Սան Վէն (Շաւիլ): Դաշտահանդէսին վայրը շատ մօտ է կայարանին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան 77րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի, պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուին Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներուն:

Կը հրաւիրուին բոլոր ազգակիցները եւ սանուհիները:

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Պզտիկ գրասենեակ մը որ կը յարմարի կերպասեղէնի ներկայացուցիչի մը (բէէքոբ), հեռաձայն, կեդրոնական ջեռմութիւն, վերելակ (ասանսէօր) Փարիզի կեդրոնը:

Դիմել խմբագրութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Մղսեան (ծնեալ Լոռուշեան), Էրզրումի Օձղի գիւղէն, կը փնտռէ աղջիկը՝ Սաթենիկ Լոռուշեան որ 1924ին Պէյրութի աղջկանց որբանոցը գտնուած է: Գրել՝ «Յառաջ»ի: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համբ. «Եփրատ» միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Պ. Պօղոս Պալիկեանի՝ իր ողբացեալ կնոջ Տիկ. Պալիկեանի մահուան առթիւ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը, բնակութիւն եւ ուտելիք ապահովուած: Ամսական 17.000 ֆր.:

Դիմել՝
Hotel des Alpes, DIE (Drôme).

Imp. «Araxes», 46. Rue Richer - Paris (9e)